

[Pictor, de La Court]

- Landwehr, Emblem Books in the Low Countries, no. 310.
- Pra 2 p. 392 De Vries, 228

frontisp. and 100
 copper-engravings
 by J. Gode

PERKINS LIBRARY

Duke University

Rare Books

DI

Y

LIBRARY

The Mary Duke Biddle
Endowment Fund

Digitized by the Internet Archive
in 2012 with funding from
Duke University Libraries

<http://archive.org/details/sinrykefabulenze01cour>

SINRYLL
FABULEN.

SINRYKE FABULEN,

Verklaart en Toegepast
Tot alderley Zeede- lessen,
Dienstig om waargenoomen te werden in het
Menschelijke en Burgerlijke leeven.

T'AMSTERDAM,

By HIERONYMUS SWEERTS, Boekverkooper op de Cingel,
aan de Appelmarkt, 1685.

STÄMME FABRIK

Verlag von ...
Für ...
...
...

...
...
...

VOORREEDEN

Tot den

LEESERE.

Naademaal een *Beeld* waarelik geen *Beeld* is, dan voor soo veele het ons ietwes *vertoond*, ofte *afbeeld*, dat buiten den *Beelde* in sig selven *moogelijk*, *waarhaftig* ende *goed* is; ende dat daar en booven met den *Beelde* eenige vergelijkenisse heeft: ^a Soo is in ons een ^b *Denkbeeld* geen *Denkbeeld*, dan wanneer het ons in onse gedagten een *foodaanig weesen* verbeeld, dat buiten onse gedagten in sig selven kan bestaan, ^c dat is, het en zy het in sig selven in der daad *moogelijk*, waar ende *goed* is. ^d Ende soo lange wy daar van nietwes meer denken ofte seggen, soo hebben wy daar omtrend nietgedwaald; maar soo haast wy denken, seggen, ofte ontkennen, dat ook ietwes *foodaanigs* buiten ons is, ^e ofte niet is, soo kunnen wy daar omtrend groovelik doolen.

Sulks indien wy ons willen *verfeeken*, dat wy ons in het naavorssen ofte ondekken der *waarheid* van het weesen ofte niet weesen eeniger saaken, niet bedriegen; het onse pligt is, wel te ondersouken of de saaken, welke door onse *Denkbeelden* aan onser *Siele* *vertoond* werden; ook waarelik in onse *gedagten* *moogelijk*, ofte ook buiten onse *gedagten* *foodaanige* zijn; als sy ons schijnen te weesen; ende kan die onse twijfeling niet weg genoomen werden dan met, ofte wanneer, ende soo lange, als wy *klaar* ende *befcheidendlik* begrijpen, dat die saaken alsoo buiten

* 3

ONS.

a *Realitas veritas & bonitas objectiva.* b *Idea.* c *Nisi possit existere.*

d *Verum & Bonum reciprocantur cum Ente.* e *Realiter existere.*

V O O R R E E D E N. V

ons zijn, ofte niet zijn: of wel om met andere woorden te spreken, dat die saaken op malkanderen soodanig passen, dat het een van het anderen kan werden gesegt, sonder dat sy malkanderen in onse gedagten vernietigen, ofte dat met der waarheid het een van het ander gesegt werd.^f Dus is voor ons valsch ende onwaar, dat een *Drie-houk*, *Rond* is, om dat een *Drie-houk* geen *Drie-houk* is, indien hy rond is; ende een *Rond* geen *Rond* is, indien het een *Drie-houk* is. Sulks wy die *woorden* des niet te min uitbrengende ofte hoorende, gants geen *Denkbeeld* g daar van hebben kunnen; ende seggende efter, dat wy het *weeten*, ofte *gelooven*, onwaarheid spreken, ende ons selven *bedriegen*. Dus is voor ons waar dat eene *Roos* kan *zijn*, ofte een *Bloem* is, om dat een *Roos* te *zijn*, ende een *Bloem* te weesen door bequame *Denkbeelden*, in onse gedagten wel by een gevougd kan werden; ende werd by eene *Roose*.^h

Ende het *Weesen* ofte de *Waarheid* der geschaapene saaken, voor soo veele die in onse gedagten *vertoond* werden, ofte buiten ons zijn, dus uitgevonden hebbende; soo kunnen wy voort treden om te ondersouken, of die saaken *goed* ofte *quaad* zijn, niet in haar eigen selfs, want, gelijk vermeld is, in soodaanigen sinne alles dat is, ook goed is; maar of sy ten opsigte van ons, ofte eenige andere *Menschen*, *goed* ofte *quaad* zijn; dat is of sy ons ende eenigen anderen *Reedenlijken* *Schepselen* eenig *goed* ofte *quaad* staan aan te brengen. Ende een van beiden vast gesteld weesende, soo kan men wijder ondersouken, of dat *goed*, ofte dat *quaad* is, ten opsigte onses *Lighaams*, ofte ten opsigte onser *Siele*,ⁱ met ons te *vleyen* ofte te *quetzen* ende te smerten, *aangenaam* ofte *onaangenaam* te zijn;

‡ Pradicatum vere de subjeëto dici posse, aut dici. g Idea. h Sic Ren.

Descartes Meditationen, i Physice aut Naturaliter.

V O O R R E E D E N.

zijn; dan of, het zy wy, ofte andere Menschen, daar meede bevoordeeld werden.^k

Het gunt onsen *Lighaame* ende onser *Siele* aangenaam ofte smertelik is, gevoelen alle Menschen aanstonds voor het teegenwoordigen. Ende is ons daar omtrend niet, dan die eene voorfichtigheid noodig, dat wy seer wel op merken, of het gunt voor het teegenwoordigen ons *Lighaam* ende *Siele* streeld ende aangenaam is, ofte quetst ende on-aangenaam is; niet wel voor het *toekomende*, seer schaa-delik, ofte in teegendeel seer heilsaam soude werden: want indien *jaa*, soo leerd ons de *Reeden*, dat wy niet alleen gaarne eene *kleine* vreugde voor het teegenwoordigen be-hoorden te willen ontbeeren; om daar naa eene veel *grootere* te genieten, ofte een seer groot *quaad* te ontgaan: maar leerd ons de reeden ook, dat wy seer gewillig behoorden een *klein* quaad op onste laaden, om een *groot* goed te ver-krijgen: endedat wy uit *twee* *quaaden* het een lijden moe-tende, altyds het *minsten* behoorden te kiezen.

Ende oovermits *alle* *Menschen* dit voorgemelden genoug-saam op eene ende de selve wijze begrijpen; soo zijn door de Oude *Wysen* veele versierde *Historien*, *Vergelijkenissen* ofte *Apologen*, *Parabolen* ende *Fabulen* bedagt; om den Menschen fulks wel te doen begrijpen, ende ook wel te doen onthouden. Maar om dat alle het gunt^l naar *Seeden* ofte *Land-bestiers-Regt*, goed ofte quaad is, door de verscheide-ne *Opvoedingen*, ende daar uit ontstaande teegen malkan-deren strijdende *Herts-togten* der Menschen; soo verschei-dendlik van haar werd begreepen; dat de een segt^m voor *hem* ofte in het *gemeen* goed te weesen het selfden, dat de ander meend voor *sig* ofte in het *gemeen* quaad te zijn; en-
de

^k Num sit Bonum malum Morale & Politicorum. l Moraliter, aut Po-
litice. m Privatim aut Publice.

V O O R R E E D E N .

de naademaal dat die teegen een strijdigheid sig daagelijks oopenbaard in alle gemeene ommevangen der *Menschen*, als ook omtrend de Regeeringen van *Landen, Steeden, Huis-gesinnen* ende *Kerken*: Soo is in deesen den *Menschen* seer noodig, dat sy werden geleerd haare *Voor-oordeelen, quade Gewoonten* ende *Herts-togten* af te leggen, te veranderen, ende te bedwingen, soodaanig, dat sy niet meer door de selven misleid, vervoerd, ende verrukt werden, om het *quaaden* in steede van het *goeden* te verkiesen; ende daar en teegen het *goeden*, in plaats van het *quaaden* te verwerpen.

Ende oovermits wy *Kinderen* gebooren werdende, alle die verscheidene *Oproedingen, Voor-oordeelen, Herts-togten, ende Gewoonten*, noodwendig onderworpen zijn; ende wy der selven deugdelikheid ofte schaadelikheid niet kunnen ondersouken, dan als wy tot eenen rijpen *Ouderdom* gekomen zijn. Sulks of wy schoon na een *rijp* ooverleg, ons oordeel omtrend het gunt *waar* ofte *vals* is, mogten hebben verbeeterd; wy des niet te min omtrend het *goeden* ende het *quaden*, te verkiesen ende te vermijden, door die voorgaande lange gewoonte van onse *Herts-togten* geduurig in te volgen, soodaanig souden kunnen werden verrukt, dat wy het *quaden* voor het *goeden* verkiesen, ende het *goeden* voor het *quaden* verwerpen souden: Soo is ons insonderheid seer noodig, dat wy, geduurende ons geheel *leeven*, alle onse *Herts-togten* wel ondersouken, bedwingen ende leiden; ten einde sy ons ten *goede* ende niet ten *quade* strekken.

Onder welke *Herts-togten* alsoo insonderheid uitsteekt onse *eigen selfs liefde*, ende dat die ook bysonderlik die *wijse oordeelen, ende leeven*, aan welke wy gewoon zijn, ons seer doet lieven; ende dat wy daar oover van anderen beeter onderrigt ofte berispt werdende, schijnen verminderd ende bestraft te zijn; soo werden in het gemeen de *Menschen* daar

V O O R R E E D E N.

daar door felden *wijfer* ende *beeter*, maar wel misnougð, ende toornig op den geenen die haar dus onderrigt. ⁿ En-alsoo daar en boven die goede onderrigtingen, alsgegrond weefende op eenige soo generale Regulen van *goed* ende *quaad* te zijn, dat die in sig selven ons nietwes lighaameliks ofte figureliks in het bysonder, maar ietwes dat beiden op *geestelike* ende *lighamelike* Saken ^o moeten ende kunnen vertoonen; soo maken deese *Onderrigtingen*, alwaare het alleen daarom, felden groote indrukfelen op onse herffenen.

Ende bevinden wy daar beneevens in ons selven, dat wy onse eigene gedagten, wanneer sy ons nietwes lighaameliks verbeelden, seer swaarelik in onse geheugenisse printen, ende onthouden kunnen, dan wanneer wy die aan *woorden*, daar op slaande, koppelen; op dat wy die *woorden* in onse geheugenisse geprent hebbende, daar naa op die *woorden* denken, ende ook wederom der selve *Saaken* indagtig werden souden. Jaa dat meer is, alsoo wy van onser kindsheid aan, gewoon zijn alle Saaken onder eenige lighaamelijke *Verbeeldingen* ^p te bevatten; Soo bevinden wy desgelijks, dat die onse Gedagten ende Woorden cenige Saaken beteekenende, geene diepe indrukfelen in onse herffenen ofte geheugenisse maaken, dan wanneer wy die beiden koppelen aan eenige *Figuren* ofte *Verbeeldingen*, die daar meede soodaanige gemeenschap hebben, dat sy ons ten allen tijden, als wy des begeeren, aan die selve Saaken wederom kunnen doen gedenken. Jaa, wy bevinden daagteliks in ons selven, dat wy op die lighaamelijke *Figuren* ofte *Verbeeldingen* naaweliks kunnen gedenken, sonder met cenen indagtig te werden der Saaken, aan welke wy

* *

die

ⁿ *Facetia aspera; quando nimium ex vero traxere acrem sui memoriam relinquunt. item Aspera qua profutura jucunda qua lesura. C. Tacit.*

^o *Transcendentalia. p Imaginatio.*

V O O R R E E D E N .

die voormaals met onse gedagten gekoppeld hebben.

Eindelijk bevinden wy ook, dat onse *Eigen-liefde* ende verkeerde *Eergierigheid* ons gemeenelik soo seer vervoeren, dat, hoewel wy ons eigen selven seergaarne wel leeren, ende ten deugden beweegen, ofte van onse gebreken afschrikken willen, wy des niet te min seer noode verdraagen dat het een ander doe.

Ende insonderheid bevinden wy seer waarhaftig te weesen, dat vele *Menschen*, ende booven allen de groote ofte magtige *Heeren*, het seer eevel neemen, ende harde slaagen geëven ofte doen vallen, op den koppe der geenen die haar naar waarheid ende nuttigheid der saaken, onderrigt, leerd, berispt, ofte bestraft, wanneer haare gebreken in het bysonder, ende voornaamelik eeniger groote *Heeren* berispt ofte bestraft werden. In gevolge van het welken onse Spreekwoorden ontstaan zijn: 9 Dat daar niet wes lighter is om doen, dan eenen anderen te berispen; ende niet wes svaarder om draagen, als berispt te werden.

Die my seid

Dat my misseid;

Het is mijn Vriend, al is 't my leid.

Den aard der *Menschen*, ende insonderheid der groote *Heeren*, oover sulks aldus zijnde; soo kunnen wy de reddenen seer wel begrijpen, waarom de *Historie-schrijvers*, wanneer sy de geschiedenissen hares tijds met alle omstandigheeden van *Personen*, *Insigten*, *Tijden* ende *Plaatsen*, naar waarheid verhaalen; des niet te min, in steede van de geenen die aldaar gemeld werden, in het gemeen, ende insonderheid de *Magtigsten* van dien, daar door wijser ende beeter te maken, de selven seer verbitteren; ende waarom ook de andere *Leesfers*, welken die geschiedenissen of-

te

Radion Momeistai, é mimeistai facilius est reprehendere quam imitari.

V O O R R E E D E N.

te saaken niet eigendlijk aangaan, door die verscheidenheid der omstandigheeden, die Saaken alleen op de *Personen*, welke aldaar gemeld werden, seer wel, ende sig so' wel niet, konden ter haarer onderrigtinge toepassen; dan of sy sonder die bysondere omstandigheeden waren beschreeven.

Door alle welke Reedenen, de *Volkeren* die van ouds meest onder Tyrannen ende Dwingelanden in het *Oosten* geleefd, ende dien volgende gevreesd hebben, met de waarheid ende nuttigheid der menschelike Saaken te beschrijven ende te leeren, deselve *Tyrannen* te vertoornen; *genoodsaakt*, ende de *vrye Grieken* ook daar na vrywillig ten raade zijn geworden, de Menschen in het gemeen van der Waarheid te onderrigten, ten Deugden te raaden, ende van haare gebreeken af te schrikken door versierde *Historien*, *Apologen*, *Vergelykenissen*, *Parabolen* ende *Fabulen*; om door dat middel de Menschen te gelijk te leeren ende te vermaaken, sonder opgemelde afkeerigheid der Menschen, ende de verbitteringe, ofte haat der groote *Heeren* onderworpen te zijn.^r

Gelijk wy dat oovervloediglik sien kunnen in de Heilige Schriften des *Ouden* en des *Nieuwen Testaments*, welke eerstmaals van ende voor die *Oosterse Volkeren* geformeerd zijn, ende daar naa ook allen anderen *Volkeren* zijn voorgedraagen geworden. Alsoo die Heilige versierde *Historien*, *Apologen*, *Parabolen*, *Vergelykenissen*, ende *Fabulen*, in dien alle by een vergaaderd, ende naar waardie van dien, behoorelik verklaard waaren; soo veel in getaale, ende soo *sin-ryk* van alle goede Leeringen ende Vermaaningen souden weesen; dat daar van een der aldernutste *Bouken* gemaakt soude konnen werden; naademaal het selven by alle *Seeten* der *Jooden*, *Christenen* ende *Mahometanen*, ja aan allen Menschen seer

* * 2 aan-

^r Et docere volunt & delectare Poeta.

V O O R R E E D E N .

aangenaam, ende aan niemanne aanstootelik soude, ofte behoorde te weesen. Gelijk wy in deesen *een* eenig Staalken hebben gegeven, met de Heilige F A B U L E der *Boomen* die eenen *Koning* begeerden, ende den gants onnutten *Doorn-bos* tot die hooge *Waardigheid* verhieven; om dat de andere aller-vrugtbaarste *Boomen* weigerden die *Hoogheid* aan te neemen; voorwendende dat sy op ende in soodanige hoogte staande, voortaan hare seer heilsame *vrugten* niet meer draagen ende voortbrengen souden kunnen.

Maar om volgens ons voorneemen nu niet meer van de versierde *Historien* te spreken, gelijk die ons door eenige *Oosterfche* Volkeren, ende vervolgens door de Grieken ende Latinen, *Homerus*, *Ovidius*, &c. als ook eindelijk door oneindelik veele *Romans*, die by allerlei Volkeren ofte in allerlei Taalen werden voorgedraagen; Soo sullen wy nu alleen van de F A B U L E N spreken, met die gedagten, dat alle het gunt wy daar van seggen sullen, met seer kleine veranderinge, van daar wat *by* ofte *af* te doen; door den *Bischeiden* *Leesere* ook op alle *Apologen*, *Paraboten*, ofte *Vergelykenissen*, sal kunnen werden toegepast. Sulks wy ook insonderheid, om soo kort te zijn als een *Voor-reeden* vereist, seggen; Dat de aard en het weesen aller F A B U L E N hier in bestaat: Naamendlik, dat sy verhaalen gants *onwaarschynelike* Saaken, met *Beesten* ofte *Planten*, ende andere spraakeloose *Scheppelen*, te doen spreken, eene soo korte reeden, dat die de geheugenis eenes gemeenen *Mensche* niet te booven gaat; ende dat daar in soo generale ofte gemeene Verbeeldingen ofte Omstandigheeden werden ter needer gesteld, dat yder *Leeser* die *Vergelykenissen* met opgemelde *Beelden*, seer ligtelik maken, als ook ligtelik toepassen kan, ende gaarne wil, op soodanige sijne ofte anderer *Menschen* voorvallen ende saaken, naar ende als hem dat

V O O R R E E D E N.

dat geliefd te doen; alsoo men van alle menschelijke saaken met der Waarheid segt, dat sy twee *Hand-vatten*, eene *regte* eene *slinkse* hebben; ende men van alle Oude **FABULEN** met meerdere reedenen kan seggen, dat sy *ontallike* veel *aangreepen* hebben: Sulks nieman behoorde te vermoeden, dat alhier door ons eenige **FABUL** op hem alleen gemaakt zy, ende uitgelegt behoorde te werden: nemaar alsoo de Leeringen ofte Uitleggingen van dien oneindig zijn, soo kan een yder voor sig selven de beste toepassing ende uitlegging maaken.

Ende willen de Menschen dus ook het selven allerlieffst op sig selfs uitleggen, duiden ende toepassen, om dat die **FABULEN** der *Ouden* sig onthouden, van nieman in het bysonder, ofte ook in het gemeen scherp ende stuurs te bestraffen, ofte te gebieden; maar door een kluppel in het honderd te werpen, naar men segt, dat is al scherfende ende al laggende, de Waarheid seggen, ende de Menschen door haare aangenaamheid beweegen, soodaanig, dat der **FABULEN** lighaamelike *Figuren*, waar van sy spreken, seer ligtelik in onse *Memorie* ofte *Geheugenisse* geprent, ende seer lange onthouden kunnen werden.

Ende of wy nu met deese onse meest *oude* **FABULEN**, wat breeder ofte omstandiger uit te drukken, ende de selve met eenige onse *nieuwe* Reedenkaavelinge te verklaaren, opgemeld oogwit aller **FABULEN** hebben getroffen ofte niet, moet de *Leefer* oordeelen: alsoo ons niet vougd, meer daar van te seggen, dan dat wy, soo wel in de **FABULEN**, als in de *Verklaaringen* van dien, getragt hebben, de Menschen generale ofte gemeene Waarheeden te leeren,

** 3

ende

^s *Ridentum Verum dicere quis vetat. Juvenal. Quid Rides? Tantalus a labris sitiens fugitantia captat flumina, mutato nomine de te Fabula narratur Horat. Conscius ipse sibi de se putat omnia dici, Cato.*

V O O R R E E D E N .

ende alle Deugden aan te raaden. Gelijk wy meede nu daar en booven goed vinden te seggen , dat ons *Voorneemen* geweest is, veele gemeene Dwaalingen der Menschen, soo hooges als laagse-*Stand*s, sonder eenig onderscheid ofte eenige *Stand* te ontsien, aan te wijzen, ende alle Menschen ook van veele Ondeugden ofte Gebreeken af te schrikken; sonder dat, het zy met onse *FABULEN*, het zy met de *Verklaaringen* van dien, eenige Menschen, van wat staate de selven ook souden mogen weesen, in het *bysonder*, dan die alleen, welke aldaar met *naame* werden genoemd, gemeend zijn.

Sulks indien des niet jeegenstaande eenig *Leefer* deese *FABULEN*, ofte ook de *Verklaaringen*, daar en boven op eenigen *Mensche* in het *bysonder* mogte koomen toe te passen: het selven des opgemelden *Leefers* geneegendheede, ofte onkonde, ofte ook wel aan de saaken selfs, welke met die *FABULEN* soo groote oover-een-komst mogten hebben, toegeschreeven behoorde te werden. Ende ook nieman die soodaanige gemeene Dwaalingen ofte Gebreeken, als door onse opgemelde *FABULEN* ende *Verklaaringen* aangeweesen ende berispt werden, in het *bysonder* onderhaavigis; den *Schrijvere* deeses, maar aan sig selven die sijne, ofte ook anderer *Menschen* toepassing wijten moet. Gelijk meede de selve *Leefer*, wie hy zy, behoorde te weeten, dat t het de allerhoogste ofte uiterste *trap* der *Tyrannie* ofte *Dwingelandie* soude weesen, geene *FABULEN*, ende de gemeene *Verklaaringen* van dien, te willen gedoogen, selfs wanneer die niet dan door eene seer generale *Reedenkaavelinge*, uitgelegd, ende de *Uitleggingen* niet dan met *oude* *Exempelen* ofte *Voorbeelden*, bevestigd we den.

Wijders

V O O R R E E D E N .

Wijders moeten wy den *Leesere* seggen, dat *ESOPUS* met ydere sijner *FABULEN*, niet *eene* deugd ende doolijng ofte gebrek der *Menschen* aanwijfd ofte berispt; ende dat ook somtijds met verscheidene van dien, *eene* ende de selve *Deugd* schijnd geleerd, ofte het selven *Gebrek* bestraft te werden: Sulks wy ook somtijds niet dan *eene* *FABUL* te gelijk, ende somtijds veele van dien aan een koppellende; voorgedraagen, ende verklaard hebben; om te vermijden dat niet *een*, ende het *selfden* te meermaalen door ons wierde gesegt. ^u

Ende wel insonderheid zijn door ons veele *FABULEN* aan een gekoppeld, om dat in onse gedagten quam, dat naar den gemeenen *aard* der *Menschen*, het *leeven* der selver uit veele *werken* en *gebreeken*, welke *eene* onderlinge groote gemeenschap, aan een koppeling, ofte gelijkenisse met malkandeten hebben; bestaat. Sulks wy ook uit dien hoofde te raaden zijn geworden, somtijds *verscheide* *FABULEN* te gelijk voor te draagen, ende te verklaaren, ten einde het geheel *leeven* soodaaniger *Menschen*, ende hoe sy gemeenelik dat *leeven* ook *eindigen*, aangewezen mogte werden. Ende meenen wy ook het selven gedaan te hebben in soo korte woorden, dat die *FABULEN* gesaaumentlik, in onse *Memorie* bequaamelik gedrukt ofte van ons geheugd kunnen werden.

Dit is alle het gunt dat wy den *LEESERE* te seggen, ende waar van wy hem te waarschouwen souden hebben, ten waare wy eindelijk nog goed vonden te seggen, dat de *Waan-wijsheid* ons niet soo wijd vervoerd, dat sy ons doet meenen, dat wy in de Uitlegginge aller onser opgamelde *FABULEN*, de aller-klaarste ofte beste *Leer* ofte *Sin* souden hebben aangewesen; nademaal wy seer wel weeten, dat van alle

oude :

^u *Ne crambe repetita Lectores & Magistrum occidat.* Juvenal,

V O O R R E E D E N .

oude tijden af, door veele *wijfe* ende *gelærde* Mannen, seer veele ende *verscheide* Leeringen ofte Vermaaningen, daar uit getrokken, ende aangeweefen zijn; ende dat des niet te min; nog altyds nieuwe, uit de selve *FABULEN* vloejende, aangeweefen kunnen werden. Ende vougen wy eindelijk daar by, seer wel indagtig te zijn, dat het ook eenen ydere niet min dan ons vry staat, sulks te doen: Jaa meenen wy, dat het seer te beklagen is, dat door gebreeke van sulks te doen, soo omtrend de *Seeden* der Menschen, als ook omtrend de *Regeeringen* van *Vrye Landen*, *Steeden*, *Huisgesinnen*, ende *Kerken*, nu eene veel grootere onweetenheid heerft, als ten tijden der *Egyptise*, *Griekse* ende *Latinsse Vrye Republiken* gedaan heeft.

Gelijk wy in gevolge van dien, om niet van oudere tijden te spreken, kunnen aanmerken, dat bysonderlik in deese onse *Eewe* de *Eenhoofdige Regeering*, soo in *Kerke* als in *Staat*, ter onderdrukkinge veelcr *Vrye Republiken*, soodaanig is doorgedrongen, dat indien geduurende nog eene volgende *Eewe*, met die selfde treden by den *Dwینگelanden* werd voortgevaaren, ook doorgeheel *Europa* alle heilsaame *Kennissen*, *Weetenschappen*, goede *Konsten*, *Deugden* ende *Rijkdommen* der *Menschen*, jaa de Menschen selfs in *getaale*, verminderd staan te werden;^x Eeven gelijk wy dat nu in *Muskovien*, *Griekenland*, *Turkien*, *Persien*, *Indien*, &c. sien; ten zy God Almagtig sulks wonderlik verhoede. *Nisi Dominus providerit & Deus aliquis ut ajunt e Machina exardat ut inimici dissipentur, & avertatur Omen, Ne sint hæ ultimæ Batavorum Frisiorumque de suâ Libertate Publicâ Voces.*

^x *Vacuo volent regnare mundo.*

P. C. P.

B L A D-

B L A D - W Y S E R .

A.

FAB.		Pag.
18.	D E <i>Adeler, Pauw, en Paapegaai.</i>	85
37.	Een <i>Akſter, Voogelaar, ende Voogelen.</i>	189
2.	Der <i>Apen Koningrijk,</i>	7
46.	Der <i>Apen Republik.</i>	261
48.	De <i>Arend ende de Vos.</i>	255
81.	Een <i>Arts ende een Sicken.</i>	517

B.

60.	Een <i>Boer ende ecne Slang.</i>	341
43.	De <i>Boeren, met hare Hoenderen, Endvoogels, Duiyen en Byen.</i>	225
88.	De <i>Boer ende ſeeven twiftende Soonen.</i>	599
84.	De <i>Blygeeltige ende de Dronfaard.</i>	555
4.	De <i>Boomen begeeren eenen Koning.</i>	17
15.	<i>Bootsmans Vertellinge.</i>	71
89.	De <i>Bye in den Bloeme, de Vlieg in den Honing.</i>	609

D.

35.	<i>Diana, Aoleon, en ſijne Honden.</i>	175
82.	De <i>Dief ende ſijne Moeder.</i>	531
20.	De <i>Diſtelvink ende haar Meester.</i>	95
85.	De <i>Dronkerd ende ſijn Wif.</i>	565
33.	De <i>Duiker ende de Landvoogels.</i>	163

E.

27.	Het <i>Eekhoorn, Armelijn, ende andere Dieren.</i>	133
83.	De <i>Eekenboom ende het Ried.</i>	543
86.	De <i>Eefel, Aap, ende Midas.</i>	575
47.	De <i>Eefel, die een heilig Beeld draagd, word ge-eerd.</i>	249
45.	De <i>Eefel ende de Hoovenier.</i>	237
11.	Een <i>Eefel, Hond ende de Meester.</i>	51
66.	De <i>Eefel ende het Paard.</i>	389
51.	De <i>Eefel met een Leeuwenhuid.</i>	275
56.	De <i>Eefel ſonder Herſſenen ende Ooren.</i>	309

B L A D - W Y S E R .

F.

99.	De Fortuin ende de Menschen.	703
2.	Een Fransman ende een Neederlander, in't Koninkrijk der Aapen.	7

G.

14.	De Gans ende de Papegaai.	67
94.	De Gier ende sijn Geboorte-taart.	657
1.	De Giervalk ende sijn Gewisse.	1
22.	De Gilden ende eene Stad.	103
75.	De Goden ende een Afgoden-Dienaar.	465

H.

46.	De Haan ende de Vos.	243
69.	Een Hert, spiegelende sijne Beenen ende Hoornen.	413
67.	De Hond, Wolf, Schaap, ende Teef met Jongen.	397
96.	De vlugtende ende staande Hond.	675
58.	De Hooge ende Laage Boomen.	325

K.

78.	De Kameel ende de Os.	493
95.	De Kayoerde ende Daadelboom.	667
34.	Eene Kat, Draak, ende Vyl.	169
23.	De Kat verslind den Haan.	109
39.	De Kikyors ende de Kreeft.	201
19.	De Kikyorssen ende de Balk.	89
79.	De Koolbrander ende de Laakenbereider.	501
44.	De Kraai ende andere Voogelen.	231
61.	De Krokodillen ende de Koningsjens.	347

L.

7.	De Leew ende andere onnoosele Dieren, met den Vos.	33
31.	De Leew ende eenige verslindende Beesten.	153
5.	De Leew, Eesel, ende de Vos.	23
8.	Van den Leew ende sijne Vrienden.	37
16.	De Leew, Kalf, Geit, ende Schaap.	77
36.	De Leewerik ende sijn Jongen.	181

B L A D - W Y S E R .

40. De leevendige ende doode <i>Leew</i> .	207
100. Het <i>Leeven</i> ende de <i>Dood</i> .	711

M.

41. De <i>Man</i> ende een <i>Arend</i> .	213
21. De <i>Man</i> ende het <i>Bos</i> .	99
98. De <i>Mieren</i> ende <i>Springhaanen</i> , het <i>Wild-fwijjn</i> ende de <i>Vos</i> .	695
26. De <i>Minnebroeders</i> ende de <i>Ambachtsman</i> .	127
87. De <i>Monnik</i> ende de <i>Abt</i> .	587
74. De <i>rijke</i> ende <i>arme Muis</i> .	455
24. De <i>Muisen</i> ende de <i>Kar</i> .	115
29. De <i>Muisen</i> ende de <i>Val</i> .	145

O.

38. De <i>Ojevaar</i> ende de <i>Apotheker</i> .	195
--	-----

P.

9. Het <i>Paard</i> ende <i>zijn Ruiter</i> , als ook het <i>Hart</i> .	43
77. De <i>Poffer</i> ende de <i>Logenaar</i> .	481

R.

49. De <i>Republik der Aapen</i> , ende een <i>Schipper</i> .	261
50. Een <i>Rivier</i> ende haare <i>Fonteinen</i> .	267
74. De <i>Rijke</i> ende <i>Arme Muis</i> .	455

S.

70. Het <i>Schaap</i> ende de <i>Hond</i> .	421
32. De <i>Schaapen</i> , <i>Herder</i> , ende de <i>Wagthonden</i> .	157
55. De <i>Schaapen</i> , <i>Verkens</i> , met haare <i>Wagthonden</i> .	301
54. De <i>Schildpad</i> , <i>Haas</i> , ende <i>Kikvors</i> .	295
80. De <i>Slang</i> , <i>Boer</i> , ende broejende <i>Hen</i> .	509
42. De <i>voorsigtige Slang</i> , ende andere haar <i>vyandige Dieren</i> .	219
53. De <i>Slang</i> , <i>Oogen</i> , <i>Ooren</i> , ende <i>Staart</i> .	287
92. De <i>Snouk</i> ende andere <i>Vissen</i> .	639
57. De <i>Spinnen</i> , <i>Vliegen</i> , ende <i>Swaluwen</i> .	317
90. De <i>Spraakmeester</i> , <i>Olifant</i> , ende de <i>Koning</i> .	619
97. De <i>Sterrekijker</i> , <i>waarsegger</i> , ende <i>Toovenaar</i> .	683
3. De <i>Swaluwen</i> ende andere <i>zingend Voogelen</i> .	13

*** 2.

B L A D - W Y S E R .

T.

73. De Trompetter ende de Vleedermuis. 447

V.

6. De Viervoetige Dieren, de Haasfen ende de Leew. 27
 63. De Vissers ende het beroerd Water. 363
 10. Een Vlieg ende een Mier. 47
 96. De Vlugtende ende Staande Hond. 675
 28. De Vogelaar ende de Vogel. 137
 13. De Vos ende de Koe. 61
 64. De Vos, de Bok, ende de Boer. 371
 65. De Vos, de Leew, ende de Os. 379
 68. De Vos, de Raaf, ende de Duif. 304
 71. De gevange Vos, ende de Haan. 439
 30. De Vos ende de Doorneboom. 149
 59. De Vos ende de Haan. 333
 93. De Vos ende de Kraan. 647
 76. De Vos ende het Mom. 473
 91. De Vos ende de Houtkliever, de schreijende Voogelaar ende Krokodil. 629
 62. De Vos sonder Staart. 355
 12. De Vrouw biddende voor 't Lceven van Dionysius den Tyran. 95

W.

25. De Water- ende de Land-voogels. 121
 17. De Wolf ende Hond. 81
 52. De Wolven, als ook de Schaapen ende Verkens, met haare Wagthonden. 281

SINRYKE FABULEN.

*Doe eenen andere 't gunt gy wild
dat u geschiede.*

Se iudice nemo nocens absolvitur.

1. De Gier-valk, ende syn Gewisse.

De Gier-valk sijn leeven ooverdenkende, ende weetende dat hy bequaam was om seer hoog ende snel, als een Geest, ten Heemele te vliegen, ende dat hy des niet te min liever hadde gewild als een snoon Beest langs der Aarden sijne lusten te volgen, met te dooden ende te eten alle

A

ande-

andere mindere onnoofele Vogelen; Soo quam hem onder anderen te binnen, dat hy *Duiven* ende *Leeweriken*, die niemand beschadigden, hadde gedood: Jaa dat hy eenmaal den kleinen foet zingendden *Nagtegaal* gevangen hebbende, wanneer die seide, jongen te hebben, die, sonder haare voorforge, ook sterven souden moeten; derhalven seer ernstig voor haar leeven bad, ende daar by vougde, dat sy, weegens haare kleente, hem seer weinig voedsels soude strekken, ende dat hy daarom haar ook het leeven hadde beloofd, onder voorwaarde, dat sy voor hem in het bysonder een ooverfoet deunken moeste zingen; Soo quam, seggen wy, den *Gier- Valk* te voren, dat die onnoofele dat welgedaan had, ende dat hy des niet te min onder voorgeeven dat het deunken niet foet genoug gesongen was, maar waarelik alleen om soo een gering lekker beetjen te genieten, haar verflonden had. Sulks hy sig besloed siende met soo veeler onnoofeler Dieren bloed, welk hy moorddadig vergooten had, voor nam sig te beeteren, ende tot dien einde een stil ende afgesonderd leeven te leiden, om *boete* van sijner voorgaande boosheid te doen. Maar sig daar oover van sijne Makers bespot siende, ende vermerkende dat hy de onnoofele *Vogelen*, om dat sy hem nog soo niet betrowden, tot geene nieuwe Makers konde verkrijgen, soo viel hem deese nieuwe wijze van leeven al te moejelik, ende begaf hy sig wederom tot rooven ende bloetvergieten, tot dat hy eindelijk soo seer beefsig zijnde met eenen onnoofelen Vogel te verflinden, dat hy den aankoomenden *Vogelaar* niet vermerkende, daar van gevangen wierd, ende ellendiglik storf, als een oovertuigde van verscheide euvelheden, die hier naa niet meer barmhertigheid te hopen ende te verwagten had, als hy aan anderen had beewezen.

Uit-

Uitlegging der Woorden.

GI E R - V A L K E N *zijn Menschen van seer groot verstand ende magt, die sig gewennen, van Raven ende Moorden der Eenvoudigen ende der Swakken te leeven.*

DU I V E N , L E E W E R I K E N , N A G T E G A L E N , *zijn menschen van gering verstand, die haar leeven naar de mate haarer kennisse ten voordeele van haar selven als ook van andere menschen aanstellen, ende die haar levensmiddelen souken, sonder andere menschen te beschadigen.*

DE Oude wijzen leeren ons, dat onder Godes oneindelik veel schepelen, insonderheid dit onderscheid moet aangemerkt werden, ten Eersten, dat eenige zijn Geesten, wiens wefen bestaat in vernuftig ende Reedenkaavelende, als ook onsterfelijk te zijn, welke derhalven vry zijnde van alle lighamelike bewegingen nog eeten, nog drinken, nog voortteelen. Ten Tweeden, dat eenige zijn domme Beesten, welke niet dan konstige lighamen zijnde, alle lighamelike bewegingen, veranderingen ende eindelijk der dood onderworpen zijn, ende derhalven onderwijlen met eeten, drinken ende voortteelen sig selven voeden ende onderhouden moeten. Ten Derden, dat eenige zijn Menschen bestaande uyt Geest ende Beest, door Goodes oneindelike magt ende wonderlike goedheid, so wijfelijk, by een gevougd, dat sy als Geesten haren Schepper kennen ende eeren kunnen, ende daar en teegen ook als Beesten alle veranderingen ende der sterfelijkheid onderworpen zijnde, midderlerwijle door eteten, drinken, slapen, kleederen, woningen, voortteelinge, &c. sig selven onderhouden mogen. Het welk, indien beiden geschied, soodanig dat dese menschelike Geesten, ofte Sielen in menschelike lighaamen woonenden, ende gesaamentlik eenen Mensch uitmaakende, gedurende die vereeniging des Lighaams met den Geeste, Godes wijsheid ende goedheid oover-

denkende, sig hier beginnen gelukkig te maken, tot dat sy eindelijk van haar sterfelijk lighaam ende van alle ongemakken ende Sorgen, daar uit ontstaande, ontslagen werden; sy ook alsdan in der eewigheid Godes wonderlike Wijsheyd, Goedheid, ende Magt, met volkomen Genougen ende Vreugde ooverdenken sullen. Ende weten wy daar en teegen, dat *Menschen* die in dit leeven haaren *Geest* ofte *Siele* hebben laten aftrekken van die goede *Geestelike* Bedenkingen, om in teegendeel sig in het geheel oover te geeven aan alle lighamelike *Wellusten*, voor eerst eenen seer drouwigen strijd tussen den *Geest* ende het *Lighaam* verwekt hebbende, eindelijk soo veele ongelukkiger als *Beesten* sterven, dat by haar, ende niet by den *Beesten*, ooverblijft eene geuegenisse van alle het quaad dat sy in haar leeven hebben gedaan, ende van alle het genougen dat sy ontbeeren moeten, om dat sy het haast vergangelike, namelijk de *Beestelike* ofte *Vleeschelike* wellusten, voor de *Geestelike* ende eewigduurende hebben gekoren. Ende hoe groot die eewig-duurende *Droufheid* ende *Smerte*, daar uit ontstaande, wanneer deese *Geest* van den *Lighaame* gescheiden werd, sal weesen; is door ons sterfelike *Menschen* niet meer te begripen, dan de *Grootheid* der *Vreugden* die God Almagtig voor den *Gelukkigen* bereid heeft.

Dit alles in het gemeen gesegt weesende, soo kan een yder ligtelik begripen, hoe veel beeter het waare onsen *Geest* ende onse goede *Reedenskavelinge* in te volgen, als teegen de selven sig aan die verkeerde ende haast vergankelike groot- ofte hoogheid des leevens, ende *Wellusten* des *Vlees* oover te geuen, ende dien volgende meest alle den tijd onses leevens te besteeden, om oover andere *Menschen* te Heerssen, ofte de lusten onses lighaams te bejaagen met eeten, drinken, byslapen, ende andere ooverdaad in kleederen, huishoudinge ende wooninge, &c. het welk niet ondernomen kan werden, dan met in den beginne onsen *Geest* te bedrouwen, ende daar na *Siel* ende *Lighaam* ewelik verloren te doen gaan.

Maar oovermits deese onse **FABUL** alleen gewag maakt van *Menschen* die door hare vleugelen, dat is, door haaren *Geest* ofte *Siele*, ten *Heemele* hadden kunnen stijgen, ende nogtans liever gewild hebben, door haare wellusten te volgen, ende een *Beestagtig*

Vermaak te genieten, andere *Menschen* te beroven ende der onnosfelen bloed te vergieten, soo sullen wy, om, soo veel in ons is, andere *Menschen* daar van afkeurig te maaken, onse gedagten ook nu meest aan deselven toepassen, als zijnde warelik de allerbooste ende *Beestagtigste* *Menschen* die op der *Wereld* gevonden konnen werden; Namentlik, vermits de *Geest* ons leerd, dat het de pligt aller *Menschen* is, aan anderen nietwes te doen dan het gunt sy willen dat een ander haar doe; ende dat daar tegen allermeest strijd, so eene wijze van leeven, die niet bestaan kan dan aan andere onnossele *Menschen* geduurig te doen, het allergrootste quaad dat gedaan kan worden, namentlik haar te beroven, schoffieren, ende dooden; soo kan ook het selven niet geschieden, sonder aan foodanigen *Menschen* een strijd in haer gemoed te verschaffen, ende haaren *Geest* sulks te bedrouven, dat sy, om sig van die drouvige invallen te ontlasten, biswijlen voorneemen eene andere betere wijze van leeven te verkiesen; hoewel, om sulks werk-stellig te maaken, haar door de voorgaande lange quaade gewoonte, geene dan seer beswarelike weegen ofte middelen voorkomen, namentlik, de *eerste*, sig van alle oude bekende *Vrinden*, indien onder foodanige Boose *Menschen* eenige *Vriendschap* kan zijn, af te scheiden, ende als *Kluisenaars* op haar eigen selfs als *Engelen* te leeven, suiverlik naar den *Geest*. Want vermits wy *Menschen* zijn, ende dien volgende de swakheeden onses-lighaams geduuriglik met ons dragen, soo krijgen die *Kluisenaars* in foodanige wijze van leeven seer haast soo groot verdriet, dat sy in korten tijde tot haare voorgaande wijze van leeven keeren. Ende wanneer sy den *tweeden* weg ingaan, namentlik, onder, ende met haare *oude Vrinden* te verkeerem, ofte *nieuwe* deugdzaamere te fouken, soo werden sy van de *oude* bespot, ende van de *nieuwe* niet vertrouwd. Sulks sy door foodanig verdriet meest alle tot haar voorgaande uitspoufel keeren, ende als ellendige slaaven der sonden geworden zijnde, aldaar haar verderf seckerlik des te svaarder vinden.

De waarheid van dien sien wy dageliks aan die *Menschen*, welke sig allangs tot andere *Menschen* te *bestelen*, te *berooven* ofte by gelegenheid te *dooden*, overgeeven. Namelik, dat veele van dien de *eerste* malc daar oover in beslootene heftenisse geraakt,

ende naar eenige straffen geleeden te hebben los gelaten zijnde, wel seer ernstig voorneemen; sig voortaan van soo een ondeugend gevaarelik leeven te onthouden: maar dat sy nogtans gemeenelik alle tot haare voorgaande wijze van leeven keeren, ende seer ellendiglik aan der Galge haar leeven eindigen. Dit sien wy ook aan veele *Krijgsluiden*, welke in aangrijpende oorlogen, of door gebrek van *Soldie*, ofte door eigene boosaardigheid, veele onnoosele menschen, Mans, Vrouwen ende Kinderen beroofd, geschonden ende gedood hebbende, somtijds van die gepleegde saaken foodanig in haar gemoed overtuigd werden, dat sy voorneemen eene andere wijze van leeven aan te vangen: maar dat sy daar omtrend door haare oude gewoonte, ende vermits sy geene andere wijze van leeven voor af geleerd hebben, soo verdrietig werden, dat sy in die *oude* wijze van leeven blijven, ende aldaar haar leeven eindigen.

Het is derhalven de rechte sin deeser *FABULE*, dat de Menschen in het gemeen bequaamheid hebben om sig tot *geestelike* gedagten te begeeven, maar dat de *Heersfugt*, ende de *Wellusten* des *Vlees*, haar foodanig vervoeren, ende de gewoonten van dien soo kragtig zijn, dat sy, niet tegenstaande een laat berow, daar van niet konnende scheiden, haar leeven seer ellendig plagten te eindigen.

*Steek uw Vinger in der aarde, ende riek
in wat lande gy woond.*

Asinus ad Lyram ..

2. Een *Fransman* ende een *Neder-lander* in
den *Koningryke* der *Aapen*.

EEn *Fransman* ende een *Needer-lander* Reisbroeders geworden zijnde, om vreemde Landen te besien, quamen eindelijk in eenen gants onbekenden Lande der *Aapen*, dat noit by eenige vermaarde *Weereld-beschrijvers* op haare *Kaarten* was aangeweesen, alwaar sy van den *Grootsten Aape* ontbooden wierden, om dat hy deese *Vreemdelingen* sijne *Pragt* ende *Majesteit* wilde doen sien: wes halven hy haar op een *Balet* in den *Hove* seer heerlijk dede onthalen. Daar naa liet hy haar met sijne *Raden*
ende

ende andere voornaamsten Hofftoet op der Jagt rijden, daar fy de Paarden, Jagthonden, Vogels ende andere Jaag-gereedschap by elkander sagen; maar naa het vangen van Wildbraad ging het op een brassen, suipen, hoereeren, tuiffen ende speelen, met veele vermengingen van vloekken, sweeren, ende ontugtige woorden: fulks een deefter Vreemdelingen, die soodanig leeven in fijnen lande gewoon was te sien, haast vermerkte dat fy in den lande der *Aapen*, ende niet onder reedelijke Menschen, gekomen waren, in alle welke ooverdadigheden de *Grootste* der *Aapen* eevenwel, als de *Meeſter* van alle, nog uitſtak, ofte van alle andere, hoewel met onwaarheid, geſegt wierd uit te ſteeken. Waar op eindelijk volgde, dat deefe *Aap* haar tot ſig genomen hebbende, eerſt den *Fransman* toefprak, hem vraagende, hoe hem ſijne Hofhouding, Staat, ende Pragt behaagde? die ſeer haast de onverſtandige laatdunkentheid deefes *Aaps* gemerkt hebbende, ende bequaam zijnde, ſig daar naar ſeer aardig te vougen; hem antwoorde, met verwonderinge ſijne groote wijsheid, welſprekentheid, ende beleid, als ook bequaamheid ten oorlogen, voornamelik in *hem*; ende ook eenigſins uitſteekende in ſijne *Raaden*, gehoord ende geſien te hebben. Dat de kleeding pragtig, het opdiffeſſen der tafele ende anderen toefſtel ſonder weergaa was: dat hy noit diergelijke Paarden, Jagtvogels, nog Honden had geſien; waar by nog quam dat heerlik vrouweeren, danſſen ende speelen, 't welk alles hem had doen gelooven dat hy in een aards Paradijs gekomen, ende dieſhalven geſind was te bidden, dat hy hier als des Konings geringſte dienaar mogt werden aangenomen. Dit alles beviel den *Grooten Aape* ſoo wel, 't was ſoo naar ſijne mond, dat hy den *Fransman* tot ſijnen *Secreten Raad*

ver-

verkoos, ende hem met een rijkelik *pensioen* jaareliks deede versorgen. De *Grooten Aap* vroeg daar naa den *Needer-lander* op gelijker wijze: welke, alsoo hy in sijnen lande van ouds diergelijke wijze van leeven altyds hadde hooren misprijfen, ende selfs ook aldaar gewoon was geweest by alle voorvallen met woorden te veragten, sonder geleerd te hebben, dat als men by ongeluk in den lande der *Aapen* vervald, dat men als dan den *Grootsten Aap* allesins prijfen, vleyen, ende involgen, als meede seggen moet, Aap, wat hebt gy schooner Jongen. Derhalven meende deese *Needer-lander* veel meer eere te sullen in leggen met de ronde waarheid te seggen, als de *Fransman* met sijne aardige leugens had gedaan; waarom hy den *Aape* antwoorde, in den gantsen Hove geen enkel sweemfel van goeder Regeeringe gesien te hebben; maar niet als sotte pragt ende praal, suipen, brassen, hoereeren, ende alle andere vuiligheid, sulks hy wel bevond dat een *Aap* niet anders als een *Aap*, ende alles wat hy bedreef maar *Aapery*, ende gants niet by het doen van *reedelike Menschen* te vergelijken, was. Welke waarheid, die men daar ten Hove noit gehoord had, soo aanstootelik was aan den *Grooten Aape* ende sijnen Raaden, dat sy deesen *Needer-lander*, die een *bark* een *bark* noemde, als een *Land-verrader* uit schoffelden ende om hals bragten. Waar naa de *Fransman*, om aldaar in de weelde te mogen blijven, ende by alle de *Aapen* in groot aansien te weesen, sig niet ontsag sijnen goeden Reisbroeder te bekladden, ende te seggen, oover den *Needer-lander*, door den *Kooning* ende sijne Raaden, seer reedelik, eerlik ende wel te zijn gevonnist ende hy ook by gevolge wel gedood was.

Uitlegging der Woorden.

Met **AAPEN**, die onder de beesten den menschen meest gelijken, ende deselven ook in haare werken naarbooten, werden verstaan de gemeene Menschen, welke wel eene menschelijke gedaante, ende bequaamheid hebben, om, als waaragtige menschen, van aller anderer menschen werken, hoe groot die ook zijn, een goed of waaragtig oordeel te kunnen vellen, indien sy de moeite wilden neemen om die wel te overweegen, maar die des niet te min, om dien arbeid te ontgaen, geduurig op andere Groote Menschen sien, om deselven, sonder eenig verder onderzoek, over haare werken te prijsen, ende, soo men segt, naar te Aapen.

Met de **GROOTSTE AAPEN** verstaan wy Koningen ende Vorsten, die als Gooden heerschen oover soodanige menschen die haar eigen oordeel niet dervende gebruiken, alles wat die Koningen ende Vorsten doen ende laten, voor iets Goddeliks, Heiligs ende Heilfaams aanneemen.

Met den **FRANSMAN** verstaan wy hier, Menschen onder Koningen ende Vorsten gebooren, ende gewoon te leven; die daarenboven soo vaardig van begrip ende lighamelike bewegingen zijn, dat sy sig seer aardig naar der Koningen ende Vorsten genegentheeden weeten te vougen, ende daar door der selver gunsten te winnen.

Met eenen **NEEDER-LANDER** verstaan wy hier Menschen in Vrye Landen gebooren, ende aldaar ook opgevoed, die traag van begrip ende bewegingen zijn, ende derhalven by haare oude gewoonten van leeven ende spreken willende blijven; schoon sy geene sorge gedraagen hebben om die haare Vryheid ongeschonden te bewaaren; ende daar oover alsdan gemeenelik in seer groote ongemakken vervallen.

Welke Stellingen ons aldus wijders doen spreken. Menschen die ten deele door een goed gestel van lighaame ende herfenen, als ook door eene goede volgende opvoedinge, omme-gange met menschen, eigen reeden-kaavelinge, ende ondervindinge, soo verre gekomen zijn, dat sy sig selfs goede Regulen om wel te oordeelen ende te leeven voorgeschreeven, als ook volgens deselve eenigen tijd geleefd hebben, vinden sig deswegen in
haar

haar gemoed soo gerust gesteld, dat sy gemeenelik seer genegen zijn, oopen-hartig te leeven, als ook aan ende van andere menschen *reeden* van haar doen ende laten te geeven, ende te hooren, sonder die menschen door eenige *Authoriteit* ofte Magt te willen *dwingen*, ofte van deselve tot eene andere wijze van leeven gedwongen te willen werden. Dit zijn die allesins *Eedele Sielen*, welke in *Republiken* naar *Reeden* ende *Wetten* hunnes Vry Vaderlands leevende, ten hoogsten gelukkig ende prijswaardig zijn, ende die daar en teegen onder *Eenhoofdige Regeeringen* seer beswaarelik geleeden werden, om dat aldaar het onreedelik *Want het Ons alsoo gelieft*, boven alle reeden gesteld werd, van *enen Heere* die allesins sijne *lusten*, ende seer selden goede reedenen volgende, des niet te min van alle de *Onderdaanen* seer wijs ende deugdzaam te zijn, vermaard werd. Met dit onderscheid nogtans, dat de *meeste onweetende* ende *vrage menschen*, als van nature *slaven* zijnde, meest altijds gelooven, waarelik soo een loffelick *Heer*, als de maare is, te hebben; terwijl andere, het zy oude *Ingeseetenen*, het zy *Vreemdelingen*, die vaardig van begrip ende uitwerkingen zijn, seer haast ook de *gebreeken* des *Konings* ofte des *Vorsten* merken, ende geleerd hebben, wat hy allermeest haat of bemind. Zulks vermits deese schrandere vlugge menschen, sig geenen vasten *Reegel* van leeven voorschrijvende, bemerken, dat sy, met allesins den *Koning* in te volgen, des selfen *gunste* verkrijgen, ende sig daar door boven haare meede-*Onderdaanen* verheffen sullen kunnen, alle haare groote bequaamheeden, die sy hebben, om wat vaardigs uit te vinden, te veinsen, te vleyen, te liegen ende te bedriegen, gebruiken, om dat haar oogwit te bereiken, waar door sy ook bynaa in aller *Koningen* ende *Vorsten* van *Europa* *Hoven* soo verre zijn ingedrongen, dat veele andere groovere ende tot dat *Hoofs-leeven* onbequaame volkeren, soo dwaas werden, dat sy van haare oude, ende op seer goede gronden geboude wijze van leeven afgaan; om die regt aardige *Aapen*, seer onaardiglik *naar to Aapen*; niet denkende dat by *Koningen* ende *Vorsten* de *caracter* van een *Fransman* ende geen ander in waarde kan zijn.

Maar in Landen daar de *Ingeseetenen* van ouds gewoon zijn, de *Vryheid*, om naar goede *Reeden* ende heilsaame *Wetten* gerust te mogen leeven, soo hoog te hooren schatten; dat sy om die on-

waardeerlijke ſchat te verkrijgen, ende te behouden, gewillig lijk ende goed in der waagschaale behoorden te ſtellen, teegen allen die defelve verminderen ofte beneemen fouden willen, ſoo gebeurt nogtans in die Landen ſomtjids, dat men aldaar geene goede ordren ende wetten gemaakt heeft, om die ſchat ſeekerlik te bewaaren, ende dat alſdan een der *Grootſte Ingeſeetenen*, onder den mantel van *Befchermer der Vryheid* ſpeelende, ſoo eenen grooten aanhang maakt, dat hy oover die onnooſele Ingeſeetenen eene Koninglijke magt bekomt, terwijle de onweetſten ende driftigſten van dien, niet bemerkende dat haare Vrye Regeering ſoo ſeer verminderd is, daarom haare voor deefen loſlijke oude wiſje van leeven ende ſpreeken behouden willen, ende ſig daar door ten Hove gehaat maaken, ende in veele ongemakken vervallen.

Dit is van oover duifend jaaren geweest het *Caracter* van eenen Grooven *Neederlander*, ſig door *ſtreelen* ende *lievelike* woorden eenen *ſtrop* om den halſe te laaten werpen, ende te gelooven, dat hy daar meede, als ſchijnende eene ſeer koſtelike *goude Keeten* te zijn, te ſijner eere ſal mogen pronken: tot dat hy in teegendeel bevind, dat ſy hem de keele begint te benaawen, als wanneer hy om niet te worden ende eene ſchandelijke dood te ſterven, ſeer onverwagte ende ongeloovelik groote krachten teegen dien *Stroppe* kloukmoediglik ten werke ſteld; Namelik, op dat wy rond *Hollands* ſpreeken, geene goede ordre ter bewaaringe der gemeene *Vryheid* te ſtellen, ende die *by naaſt* in het geheel verlooren hebbende, ſoo wil nogtans een *Needer-lander*, om niet *ſlaafs* te dienen, alle ongemakken van der weereld gewillig op ſig neemen.

Wat nu de eigentlike *ſin* onſer *FABULE* zy, meenen wy genoegſaam in der Uitlegginge der Woorden te hebben geſeggt, ende dat het dien volgende ondienſtig is, hier op den einde daar meer van te ſeggen, dan dit alleen, dat die als een *Vry* ende *regtſchaapen* *Mensch* wil ſpreeken, ſig ſeer ſorgvuldiglik wagten moet, van in den lande der *Aapen* te reifen, ende nog veel meer, van in ſijnen eigen *Vryen Vaaderlande* een *Koningrijke* der *Aapen* te ſtiften.

Die niet te raaden is, is niet te helpen.

Omnis ignorantia cum arrogantia perdit.

3. De Swaluwen ende de andere *singende Vogelen.*

DE *Swaluwen*, geselschap gemaakt hebbende met de onnoosele *singende Vogelkens*, ende weetende sig naar den eis der saaken ende tijden te vougen, door haare konst van hoog ende laag, als meede jaarliks snel van de eene in de andere wereld te vliegen, ende middelerwijle op het doen der menschen wel te letten, hadden ook veele der selven konsten geleerd, ende onder anderen, hoe sy van Hennip ofte Vlas netten wisten te maaken, ende daar meede de *singende Vogelkens* gewoon waren te vangen; Sulks wanneer sy t'haarer aankomste in de Lente saagen dat de menschen aldaar Linsaat ende Kennip saaiden, sy sig ook verpligt vonden, opgamelde *Vogelkens* te raaden, aenstonds op die besaaide akkers te vliegen, ende alle het saad op te

eeten; op dat sy door een soo ligt middel sig van der dood bevrijden, ende te gelijk overvloedig voeden, souden konnen: Maar deese altyds eeven laag, in den selve lande vliegende, ende derhalven onkundige Vogelkens, laatdunkende werdende, ende nijdig zijnde, naamen qualik dat deese *Niewelingen* meenden meer als sy te weeten, wat haar dienstig ofte ondienstig was: waarom sy haar bespotteden ende uitlagten. Het welck de *Swaluwen* verdrougen ende efter by de *Vogelkens* bleeven, op hoope dat het saad, als somtijds by een quaad jaar gebeurd, in der aarde soude rotten. Maar daar naa sienden dat het seer meenigvuldig opquam, oordeelden sy verpligt te zijn, de *Vogelkens* dus aan te spreken: Goede *Gesellen*, het eerste middel om met kleinen arbeid ende groote baat ons voor de strikken der menschen te bevrijden, hebt gy versuimd, nu is nog een ende geen ander overig, namentlik, met alle magt op de teedere Hennip ende Vlas te vallen, ende die uit te roejen; het welk ons wel moeijelik om doen, ende ons dat kruid ten voedsle niet strekken sal, maar vermits ons leeven daar aan hangd, ende nu geen ander middel ooverig is, soo raaden wy u ernstig, aanstonds dien arbeid te onderneemen eer het kruid te sterk geworteld, ende voor ons onuitroeijelik zy. De *Vogelkens* deesen raad gehoord hebbende, seiden, dat sy seekerlik strekte om haar seer te doen arbeiden, ende door gebrek van voedsel magteloos te maaken; terwijl onsecker was, of de menschen ooit van dat kruid netten breiden ende haar daar meede vangen souden. De *Swaluwen* derhalven bemerkende, dat haare raad niet alleen veragt, maar ook verdagt wierd, verlieten de *Bossen* ende *Velden*, ende gingen woonen by den *Menschen*, onder voorwaarden, dat sy die met hunnen sang souden vermaaken, ende daar en teegen vry weesen van alle vervolgingen
der

der Menschen: soo dat feedert dien tijd de *Swaluwen* in der vryheid wonen by den Menschen, terwijl de selve Menschen alle de andere *Vogelkens* met netten ende strikken vangen.

Uitlegging der Woorden.

De Ouden hebben hier verstaan met SWALUWEN, seer wijse ende ervaarene besorgde Menschen.

Met SINGENDE VOGELKENS, dwaase, vrolijke, ende sorgeloose Menschen.

WAnneer Menschen voorbedagtelik *Geselschappen* ofte *Maatschappyyen* maaken, om gesaamentlik eenig goed ende vermaak te verkrijgen ende te genieten; ofte om eenig quaad ende eenige ongemakken te ontgaan: soo moet het maatschap zijn tussien *Gelyken*, ofte word op het eersten voorval die *Maatschappy* gebrooken. Ende is dit niet het gunt deese *FABUL* ons leerd, maar wel dat de meeste *gemeenschappen*, *geselschappen* ende *maatschappyyen* onstaan by gevalle, sonder ons toedoen, of wel door onvoorsiene haastige voorvallen die den menschen geenen genoegsaamen tijd van beraad, om die aan te gaan ofte niet, toelaaten. Sulks daar uit plagt te onstaan eene groote verscheidentheid der *Gesellen*; ende dat d'een veel klouker ende sorgvuldiger als de andere zijnde, nogtans onder de selven eene gemeenschap ofte maatschappy kan bestendig blijven, wanneer die onkondigen ende min sorgvuldigen geseggelik en te raaden zijn. Maar gantelikel niet, wanneer sy sig van den Wijseren niet willen laten raaden.

Gelijk men siet dat wanneer *schrander*, sig selfs oeffenende, ervaarene ende *sorgvuldige* menschen, eenige gemeenschap met *plompe, onkondige, leuje* menschen gekreegen hebben; sy ook daar door veeltijds voorsien konnen eenige verre afgeleegene saaken, die de *plompe, onkondige* gesellen niet voorsien, ende welke saaken indien niet tijdelik met gemeene magt ende sorge afgeweerd werden, de geheele Gemeenschap verderven fullen. Derhalven die *Schrandersten* alsdan niet konnen, nogte mogen met goeden gemoede, naalaaten, die verre afgeleegene perikulen, ende hoe dat gemeen verderf voorgekoomen kan werden, in allen ernst aan haare *Gesellen* bekend te maaken: Als wanneer sy gemeenelik bevinden, dat die *Gesellen*, ten deele door *onkonde*, ende

laardunkenheid, ten deele door *nijd* op de betweetende; eerst dien raad als eene *dwaasheid* uitlaggen. Ende daar naa, als die *wijzen* het gevreesd quaad fiende naaderen, haaren raad nog sterker drijven, den selven raad niet alleen verwerpen, maar ook den raadgever van ontrouwe verdagt houden. Sulks sodoanige *wijse* menschen alsdan verplicht zijn, om haar verderf voor te koomen, uit die verderevlike Gemeenschap ofte Maatschappye aanstonds te scheiden, al waare het ook met eene andere Maatschappye aan te gaan met die menschen van welken het voorgaande quaad gevreesd wierd; onder beding ende voorneemen nogtans, van haare *eerste makkers* niet te moeten, nog te willen beschaadigen.

Ende gelijk dit in alle Gemeenschappen, Gefelschappen ende Maatschappyen bevonden werd waarhaftig te zijn, soobevind men het selven meer in eene grootere, ende allermeeft in de allergrootfte Gemeenschappen, Gefelschappen ende Maatschappyen, daar een seer *klein* gedeelte van gemeen goed, ende quaad, dat door aanneeminge van eenen goeden raad, staat verkreegen ofte vermijd te werden; die onkundige losse ende nijdige Gefellen; nog min opwekt om die raad, strekkende ten voordeele aller Ingeseetenen in het gemeen, naar sijne waardye wel te ooverweegen, ende in teegendeel haare *onkonde*, *laardunkenheid* ende *nijd* teegen den Raadgever des te meer gaande maekt, wanneer die nijdige, door ende met dat teegenstreeven een *weinig meer eigenbaat*, als door het gemeen welvaaren der *Maatschappye*, beoogen kunnen.

Ende insonderheid werd de goede raad der kloukfte ende deugdzaamfte Regenten meest veragt in *qualk gestelde Republiken*, daar seer weinige menschen aan het roer sitten; alsoo de kloukfte ende deugdzaamfte aldaar gemeenelik van de onweetensten ende onbequaamsten, soo seer *benijd* werden, dat niet alleen haare goede raad veragt, maar dat sy zelfs in teegenloopende swaare tijden, door de bewerkinge haarer nijdige ende ondeugende Meedebroederen, van *ontrouwe* verdagt gehouden werden. Sulks voor die *Vroomste* Regenten alsdan geen middel om sig te behouden ooverig is, dan met haare siele in lijdszaamheid te besitten, ende sig te begeeven onder de bescherminge van eene beeterre Republike, om aldaar te kunnen afgwagten, dat de tijd ende de drouvige ervaarentheid allen Ingeseetenen der Republiken daar sy uitgeweeken zijn, doe sien, hoe veel beeter het waare geweest dien goeden raad gevolgd, als veragt, ende die loffelike Raadgeevers genoegzaam, ten verderve der Republike, uit den lande verdreeven te hebben.

Ende meenen wy dit den eigentlijken sindeeser *FABULE* te weesen, alwaar de *Swaluwen* sig oover haaren goeden raad veragt ende verdagt fiende, van haare oude *Gefellen*, namentlik alle de *singende Vogelkens*, scheiden, deselve verlaaten, ende by den *Menschen* gaan woonen. God

God seide tot Samuel, met eenen Koning te begeeren, hebben sy niet u, maar my verworpen.

1. Sam. 8.

ut nemo doceat fraudis et sceleris vias, Regnum docebit. Senec. Thieste.

4. De Boomen begeeren eenen Koning.

DE hooge *Vrugteloose* ende meest voedsel *behoustige* Boomen, den laagsten uit den aard behouftigen ende veragteliksten aanwijfende, dat de *Vogelen* den *Aarend* tot hare *Koninginne*, ende de *Viervoetige Dieren* den *Leew* tot haren *Koning* hadden; vougden daar by, dat sy niet min als die, met eenen *Doorlugtigen Koninge* behoorden te werden vereerd. Ende hitsten sy de selven dus aan, om gelijkelijk opstaanden te begeeren ende te kiezen eenen *Koning* oover alle *Boomen*. Ende niet geheel van allen goeden verstande ontbloomt zijnde, soo dagten sy tot die waardigheid eenen seer weinig voedsel behoevenden, maar goede *Vrugten-*

C

draa:

draagenden Boom te verkiesen; weshalven sy eerst den *Olyfboom*, daar naa den *Kygenboom*, ende eindelijk den *Wijnstok* daar toe verkoren: dog overmits die alle endeyder van dien in het bysonder, om eene ende deselve reeden weigerden die aangebodene *Heerschappye* aan te neemen, namelijk dat sy, uit Heersfugt, willende swceven hooger ende booven alle andere Boomen, seekerlik seer veel voedfels souden behouven, ende daar en teegen haar onvrugtbairig sap verteerd, ofte in onvrugtbare takken foodaanig verspreid soude werden, dat sy ontaardende, voortaan niet dan seer onnut hout, ende geene van haare goede *Vrugten*, waar meede sy nu Goode ende den Menschen aangenaam waaren, voortbrengen souden konnen: Ende vermits die al te onvoorsigtige ofte al te behoufzige Boomen, aan deese goede reedenen, strekkende om alle Boomen van eenen *Koning* oover haar te kieser, af te leiden, geen gehoor wilden geeven; Soo versogten sy ten laatsten daar toe den seer behoufzigen gants Vrugteloos, tot timmeren, branden, ende schaduwe te geeven onnutten, ende allefins steekenden *Doorn-bos*. Welk des niet te min, ja des te meer ende eerder, deese *Heerschappie* aangenoomen hebbende, als alleen door sijne *oovergrootte* nu hem opgedraagene *magt*, ende door geene de minste *Denyden*, booven anderen uitsteeken konnende, ook aanstonds sijne *Koninglike* opgedraagene *magt* gebruikte, met te gebieden, „ Dat alle de andere Boomen op hem te vertrouwen hadden, „ ofte dat andersins vier van hem uitgaan, ende hy alle de „ ongehoorsaame Boomen verteeren soude. Welk gebod die Boomen nog willende nog konnende naarkoomen, soo ging ook waarelik uit dien *Doorn-Bosse* vier, welk niet alleen de andere Boomen, maar ook den *Doorn-bos* selfs verteerde.

Uitlegging der Woorden.

Met hooge Vrugteloose BOOMEN, werden hier verstaan seer aansienelijke dog behouftige ende Boose Ingefeetenen.

Met Geringe veragtelijke BOOMEN, de geringste ende altyds behouftige Ingefeetenen 'eener vrye Republyke.

Met OLYF-BOOMEN, VYGE-BOOMEN, ende WYNSTOKKEN, Ingefeetenen die van haar eigen Inkomsten niet alleen leeven, maar ook aan allen anderen uit die haare Inkomsten den kost verschaffen.

Met den DOORN-BOS, een Krygsman die geene vrugten draagd; ende Koning geworden zynde, alle het voedsel der Ingefeetenen verteerd, ende daar en boven haar steekt ende verdrukt.

Gelijk men dageliks in Monarchale ofte Een-Hoofdige Regeeringen, siet de waarheid van ons Spreekwoord,

In het Hof,
Word Goud tot stof,
Ende stof tot Goud:
Wee die daar op bowd.

Naamelik dat veeltijds seer behouftige ende ontugtig leevende menschen, aldaar door quaade konsten, ende sonder eenige andere haare verdiensten, tot hooge Eer-amten verheeven ende met Goederen opgepropt werden; als ook, dat daar en teegen seer deugdsaame, gegoede, ende verstandige Ingefeetenen, aldaar sonder eenige haare schuld veeltijds ter needer gesmeeten, van alle haare goederen beroofd, ofte gedood werden: Soo siet men ook daar beneevens altyds in *welgestelde Vrye Republyken*; dat de gegoede, deugdsaame ende verstandige Ingefeetenen, aldaar

haare Goederen ofte Amten seer gerustelik besitten, terwijl de Spil-penningen, ende alle die door een ontugtig leeven sig aldaar behouftig maaken, ofte gemaakt hebben, genoodsaakt werden ende blijven, sig aldaar, volgens de *wetten* der Republike, te draagen, ende sig te onthouden van andere menschen te verongelijken, te bestelen ende te berooven, ofte de straffe daar toe staande te lijden. Het welk ook de reeden is, dat de Aansienlike, Ondeugende ende Behouftige Ingefeetenen eener *Vrye Republike*, altyds tragten een *Hoofd* oover de Republike op te werpen, ende ten dien einde alle de geringe ende onweetende Ingefeetenen, die altyds in seer grooten getaale zijn, ende door oproeren ofte binnenlandse ooreloogen nietwes te verliezen hebben, aan haaren snoere te krijgen, ende teegen de Wettige Regenten der Republike op te hiten. Ende dit is ook de reeden dat aldaar geene gegoede, deugdzaamende ende verstandige Ingefeetenen, maar wel eenige behouftige, ondeugende Heersflugtigen, sig eerst tot *Hoofd* der Misnougden, ende daar naa tot *Heer* oover de geheele *Republike* opwerpen, ofte laten indringen. Ende vermits deese onse reedenkaaveling haar oorsprong neemt van eener *Fabule* ofte *Parabole*, ons saaken leerende die geschied waaren, ofte ten deele nog stonden te geschieden, ende van welke geene dan die *Heylige Schriften* gewaagen,* Soo sullen wy nu ter bevestinge onser opgamelde reedenkaavelinge, niet dan de Historien in de *Heylige Schriften* begreepen, aanhaalen ofte voordraagen.

De *Israëlitien* ten meermaalen door den kloukmoedigen ende deugdzaamsten Krijgs-Ooversten, *Gideon*, uit der slavernie, waar in sy gevallen waaren, verlost zijnde, begeerden dat hy ende sijne wettige Afkoomelingen, Soon-ende Soons Soon, naa hem, ter belooninge van dien, haar *Heer* ende *Koning* werden soude. Ende wees hy het selven seer ernstig van der hand af, met woorden op deesen sinne uitkoomende: „ In eener *Vrye Republike* „ mag ende kan geen ander *Heer* ofte *Koning* zijn dan de *Almoogende God*, aan wiens reedelike ende billike *Wetten*, die hy „ ten dien einde in onse herten geplant heeft, wy alle gehoor- „ saamheid schuldig zijn. Maar daar en teegen had *Abimelech*, „ *Gideons* ondeugende *Bastard-soon*, naaweliks sijnen Vaader *Gideon* sien ster.

* *Judic. cap. 9.*

sterven, of hy maakte de *Sichemiten*, welke sijns Moeders lands-
 luden waaren; oproerig, ende huurde daar en booven ondeu-
 gende ydele mannen, met welkers hulpe hy *neegen* ende *seftig* sij-
 ner Broederen, alle *Gideons* wettige *Soonen* weefende, doode,
 foodaanig dat van *seventig wettige Soonen* deefes hoog-loffeliken *Gi-
 deons*, naaweliks *Jotham* alleen, *Voorsteller* deefer *FABULE*, *Abi-
 melechs* wreedheid ontvlugten konde, terwile deefe onnutte
 wreedde *Bastaard* sig *Heer* ende *Tyran* oover alle de *Israëlit*en maak-
 te. Dog alsoo de *Sichemiten*, hem daar naa niet betrouwende;
 wanneer hy in haare *Stad* met sijne *krijgs-knegten* meende te koo-
 men, buiten der *Poorte* slooten; soo beoorlogde, ende handel-
 de hy haar, ja die *Stad* selve soo wreedelik, dat hy haar alle doo-
 de, de *Stad* vernielde, ende de plaatse van dien met fout bestroo-
 jen dedde. Ende ging hy dus voort tot eenige andere sijne moed-
 willige oorloogen teegen de *Israëlit*en te voeren, ter vermeerde-
 ringe sijner magt; tot dat hy de *Stad Thebes* bestormende, aldaar
 door eenen steen, geworpen van eener *Vrowe*, gewond zijnde,
 schandelik quam te sterven, ende gelijk de *Doorn-Bos* onser *FA-
 BULE* ons leerd, door sijnen eigen viere vernietigt te werden,
 na dat hy de andere Boomen door sijnen *Viere* ook verteerd had. a

Ende indien wy daar en booven aanmerken dat de *Israëlit*en,
 gedurende haare *Republijkse Regeeringe*, onder haaren *Wijn-stok*
 ende *Vygen-boom* gerustelik ende in verseeckerheid leefden, om dat
 eenlyder, doende *wat in sijne oogen recht was*, ofte met de *Wetten* oover-
 een quam, alsdan van geenen *Koninge* ofte eenigen anderen *Erf-
 heere* beschaamd gemaakt, ende qualik gehandeld konde werden: b
 Soo behoorden wy daar ook by te vougen, dat de selve *Vrye-Regeer-
 ring* in het geheel niet meer dan *drie honderd* ende *seventig* jaaren
 geduurd hebbende, de *Israëlit*en, gedurende dien tijd, des niet
 te min een maal *agtenig*, twee maalen *veertig*, ende ook twee maa-
 len *twintig* jaaren naar een, in volkoomene *Vreede* ende *Ruste* heb-
 ben geleefd, sonder eenige de minste *Schattinge* aan den *Regeer-
 deren* der *Republike* te betaalen. c Van welke soo lange ende
 foodaanige *rust* ende *vreede* der gemeene *Ingeseeten*en eener *Monar-
 chale* ofte *Een-Hoofdige Regeeringe*, onses weetens in geene *Gen-
 denk-*

C 3

a *Judic. Cap. 6. 7. 8. 9.*

b *Judic. Cap. 17. 18. 19. 21.*

c *Judic. Cap. 3. 5. 10.*

denk-schriften des gantsen wijden Weerlds eenige de minste Exempelen by gebragt konnen werden.

Ende behoorden wy derhalven ook te besluiten, dat de *Israëli-*ten naamaals eenen Koning oover sig begeerende, ^a van Gode *vi-*rige koolen ofte *vlammen* uit dien *Doorne-Bosse*, op haaren eigenen kop ende haare *Hoofden* gebedden, ende verkreeggen hebben. Naade- maal eerst alle de *twaalf Stammen* van *Israël* gesaamentlik van eenen ende den selven Koninge, daar naa de Stam *Juda* met *Benjamin* ende de *Tien* andere *Stammen* affonderlik door haare Koningen re- spective, van binnen met haare ooverdaad ende *Tirannie*, ofte met *voreloogen*, die de Koningen verwekten, geduurig geplaagd zijn geworden, ende dat middeler wijle in die Koninglike geslagten, alle *Geile-min*, *Ontugt*, *Wreedheid*, ende onderlinge *Moord* is in swange gegaan, tot dat eindelijk eerst de *Tien Stammen* met haaren Koninge *Hosea*, naar *Assyrien*, ende niet lange daar naa ook *Jerusalem* met dien *Heiligen Tempel* verwoest zijnde, de *Stammen Juda* ende *Benjamin* met haaren Koninge *Zedekias* als *Slaaven* naar *Babylonien* vervoerd zijn geworden. ^b

Weshalven eindelijk wel te beseffen is dat deese *Heilige FABUL*, ofte *Parabol* der *Boomen*, eenen Koning begeerende; waarelik verstaan ende toegepast moet werden, van ende op alle *Vrije Volke-*ren, die eenen *Kooning* ofte *Erf-Heer* begeeren: Mitsgaders van ende op *foodaanige menschen*, welke sig oover *Vrije Volkeren* tot *Hoof-*den, *Koningen* ende *Heeren* opwerpen, ende indringen, ofte indringen laten.

^a *Sam. Cap. 8.*

^b *Sie de Bouken Samuel: Kon: Chron.*

De Sterkst heeft allen't halven Regt,
De Swakst is een geplaagder Knecht.

Jus in armis opprimunt leges timor. Senec. Herc. Fur.

5. De Leew, de Eezel, ende de Vos.

DE felle sterke *Leew* ende de loofse *Vos*, beide verscheurende ende vlees-eetende dieten zijnde, maakten te saamen een verbond met den onnooselen gras-eetenden *Eezele*, om ter jagte te gaan, ende gelijke deilinge te genieten in alle het geene sy op der jagt souden magtig worden. Als sy nu, na verloop van eenigen tijd, eene meenigte wildbraad hadden by een gesleept, wierd eindelijk het deilen aan den *Eezele* bevoolen, die om sijn stemmig ende seedig gelaat ook de wijste van hun drien scheen te zijn; des begon hy alles, met de grootste naukeurigheid, die een goed Deiler souden konnen in den sinne komen, naar stijl van regtvaardigheid, drie hoopen te formeeren, ofte verscheidentlik van eenen te leggen; geevende soo aan den *Leewe* als aan den *Vosse* de keure van het gunt sy voor sig begeerden, vougende daar by doese loffelike voorwaarden, dat hy leer geerne voor sig wilde behouden het deel dat de twee anderen verwerpen souden. De *Leew*, swellende van hoogmoed,

moed, als hy sag dat de *Eezelskop* de woorden van haar Verbond, soo als die laagen, verstond; sonder sijne hoog-agtbaarheid daar en teegen in der Schaale te leggen, ofte aan te merken: Ende dat hy, door die nette deilinge, sig met hem scheen te willen vergelijken; soo nam hy dat op als eene seer strafbaare kleinagtinge, ende doode den *Eezel*, om niet alleen het deel des *Eezels* naar sig te neemen, maar ook om van hem onder dat deksel ook een deel sijner prooje te maaken. Dit gedaan zijnde, beval de *Leew* de deilinge aan den *Vosse*, die, bedenkende met wien ende waar meede hy te schaffen had, het gevangen aas geheel anders opvatte, leggende alle de vette bouten ende *Pater*-stukken aan de eene, ende eenige bloote schenkels ende kleine spieren aan de andere sijde, met byvoeginge, Dat die braave portie voor den *Leewe*, als *Koninge* der Dieren was, alsoo die warelik *Heer* ende *Eigenaar* van alles zijnde, hy ook alles met Regte mogte naar sig neemen, ende dat hy daarom de andere maagere snippelingen voor hem niet soude derven neemen, dan als voor eenen van sijne *Hoovelingen*, ende in des *Leewen* dienst zijnde. De *Leew*, van deese deilinge verwonderd zijnde, sprak hem vriendelik toe, seggende, Ik sie, dat gy bequaam zijt, om met den *Leewe* verbonden te maaken, ende die lange te doen duuren, als ook insonderheid, om hem seer groote diensten te doen. Maar seg my, *Broeder*, wie heeft u geleerd, soo eene allesfins welvougende deilinge te doen? Daar de *Vos* op antwoorde, dat sijn eigen goed vernuft ende goede Reeden, als ook insonderheid de schaade van den *Eezel* hem soo wijs had kunnen maaken, ende ook waarelik gemaakt had.

Uitlegging der Woorden.

Met den LEEWE werd hier verstaan een gewaapend eergierig of heersuchtig mensch, die door andere minder gewaapende met geweld te verderven, sijn onderhoud ende grootheid soekt, dog niet dan onder den mantel van Eere, ende Regt.

Met den VOSSE werd hier verstaan een seer loos dog swak mensch, die allesfins door bedrog, ten verderve van andere menschen, sijn voedsel ende onderhoud soekt.

Met

Met den EZELE werd hier verstaan een mensch van kleen verstand, die gewoon is, naar de gronden van billikheid, door sijnen eigen arbeid ende spaarsaamheid sijn voedsel te souken ende te leeven, sonder iemand anders te beschaadigen.

WAAR uit wy leeren, dat de menschen, naar de verscheide-
ne gestaltenisse haares lighaams, seer verscheidentlik geaard
zijn, ende ider van dien sijnen aangebooren aard tragt in te vol-
gen: Als meede dat die aard door goede opvoedinge ende vol-
gende Reedenkaavelinge, seer beswaarlijk ingetoomd, ende
nog beswaareliker uitgedreeven werd. Het welk alsoo te wee-
fende *Oude wijfen* ons seer overvloedig hebben geleerd, ende wy de
waarheid van dien dageliks ondervinden, wanneer menschen boov-
ven haar geenens Regter ofte straffe te vreesen hebbende, gewoon
zijn haaren eigen aard allesins in te volgen. Sonder eenigsins de
Gemeene Billikheid ende de Reeden in agtinge te neemen.

Naamentlik een *sterk mensch*, die veel bloeds, ende geweldig drij-
vende groove *geesten* heeft, sig in soodaanigen stande bevindende,
omtrent eenen swakkeren, sal sig gemeenelik niet ontsien, sijn
voordeel uit eenes anderen menschen schaade, jaa sijn noodig be-
houd ende voedsel, uit des swakkeren verderf te souken.

Een *mensch* die *swak* van *lighaam* is, veel bloeds ende sneldrijvende
dunne *geesten* heeft, ende daar door vaardig ende schrande in sijn
gedagten ende uitvindingen is, sig in dien stande gesteld vindende, dat
hy oover *bedrog*, te sijnen voordeele ende ten naadeele eenes anderen
gepleegd, niet kan werden gestraft, ontsiet sig gemeenelik niet, ge-
duuriglik sijn schrandeheid ende quade konsten ten sijnen voordeele
ende ten naadeele, jaa ten verdere eenes anderen, te gebruiken.

Daar en tegen een *mensch*, *gros*, ende *sterk* van lighame, als ook met
groove ende weinige *geesten* begaafd, ende mitsdien traag in sijn
beweegingen zijnde, als ook kleene kennisse ende weinig verstands
hebbende, sal in alle voorvallen de selfde zijn, ende geneegen wee-
fen, door arbeiden, sorgen, ende spaarsaamheid, sijnen kost te raapen,
ende sijn onderhoud of grootheid te souken, sonder eenen andere
te beschaadigen. Of indien hy van deese sijnen gronde afgaat, om
met eenige andere menschen, die gewoon zijn door *geweld* ende *be-
drog* hun onderhoud ende grootheid te souken, een verbond ter be-

schaadigingen van anderen aan te gaan; soo sal hy daar in seekerlik sijn eigen verderf vinden.

Welke *driederley* slag van menschen, ider in sijne soort vergaderd zijnde, ons de *Krijgers*, *Hoovelingen*, *Borgers* ende *Boeren* afbeelden: Als meest leevende in volgender wijze, de *eersten* door openbaren geweld, de *tweeden* door bedrog ende quade konsten, de *derden* door saaligen arbeid, *sorgen*, ende *spaarsaamheid*. Sulks deese laatste van die haare gronden afgaanden, om met die geweldige ende bedriegelike menschen eenige *maatschappie* aan te gaan, ende *verbonden*, ten naadeele ofte ter overwinninge van eenen derden, te maaken, sy daar in seekerlik haar eigen verderf vinden sullen. Ende werd om deesen aard van geweld onder *schijn* van *Eere* ende *Regt* te pleegen, af te beelden, door *Esopus*, niet gebruikt de persoon van een *Wolf*, ofte van een *Beer*, waar mede een *wreed* ofte *bot wreed* mensch beduid werd, maar wel de persoon van een *Leew* ofte *Vos*, waar mede gemeenelik een *Koning*, *Krijgs-Ooverste* ofte *Hooveling* verbeeld werd.

Gelijk wy dat ook sien aan *Kooningen* ende *Republijken*, wanneer die, steunende op haare groote magt, geneegen zijn haare swakkere Nabuuren te ooverweldigen, ende nogtans dat niet doen willen dan onder den mantel van goed *Regt* ende *Eere*. Als nu gebleeken is aan den *Leewe* van *Vrankrijk*, ende voor deesen gebleeken heeft aan dien loosen *Vosse*, *Ferdinand* van *Arragon*, wanneer die het magtige *Vrankrijk* verkloekte met eerst het *Koningrijk* van *Napels* ende *Sicilien* onder haar twee te verdeelen, ende daar na ook de *Françoisen* uit haar aandeel van dat *Rhijk* van *Naapels* ende *Sicilien* te drijven, ende sig daar in te zetten. Ende is dat ook wel eer gebleeken aan de magtige *Roomse Republijk*, alsoo die altijd onder dekfel van eenig *Regt* ende *Eere*, haare Naabuuren aantastede, ende onder haar geweld bragt.

Sulks het voor alle *Landen* ende *Republijken*, wiens Ingeseetenen door arbeid, forge, ende onnoosele ommegang met andere menschen, haar onderhoud ende voedsel moeten souken, een' doodelike mislag soude weesen, sig met *Koningen* ofte *Staatē*, ter overwinninge van eenen derden, te verbinden. Alsoo, wanneer het selven ten besten gelukt, ende die Naabuur door gemeene Magten overwonnen soude weesen, eindelijk die onnoosele *Bondgenooten* ook tot eenen prooje souden werden, der door geweld ofte bedrog alles inslokkende *Kooningen* ende *Republijken*.

Geweld

Geweld ende Gonst
Breekt Regul en Konst.

Arma tenenti omnia dat qui iusta negat.

6. De Vier-voetige Dieren, de Haafen, ende
de Leew.

ALle de vier-voetige Dieren, hebbende ondervonden de meenigvuldige ongemakken, die sy, in't wilde leevende, elkanderen aandeden, vonden goed eene *Republik* te formeeren, ofte op te regten. Waar toe sy instelden, tot *Wetgeevers* ende *nitleggers* der duistere wetten, de wijse ende vrome *Haafen*, alsoo die veele landen hadden deurreist; ende, door hunne naarstigheit ook in de kennisse der taalen, veele ervaarendheid hadden bekoomen: Ende stelden die Dieren wijders tot *Uitvoerders* der wel voorgestelde *Wetten*, de sterke ende man-

haftige *Leewen*: meenende dat sy haare *Republik* seer wel besteld hadden. Maar doen nu deese *Leewen* saagen, dat de vergaadering der gesaamentlijke viervoetige Dieren, die alleen door den grooten getaale der by een gekoome-
ne ofte te koomene *Leeden* magtig was de *Leewen* oover begaane misdaden te straffen, gescheiden was; naamen sy voor te beletten, dat die Dieren in haare groote Vergaaderinge noit weeder by een quaamen, ende onderschijn van de *Wetten* die de *Haasen* gesteld hadden, uit te voeren, soo doodeden sy voortaan alle de makke beesten, wanneer sy volgens haaren aart by een schoolden, ende deden sulks veel gemakkelijker als van te voeren; haar nu dien waarschiynlijken lak opleggende, dat sy als *Oproerigen* by een wilden troppen, om de eenmaal welgestelde Reggering te verstooren, daar sy in teegendeel sig nu op de kragt ende op de billikheid der *Wetten* verlieten; ende onnooselik by een quaamen ten geenem anderen einde, dan om onnooselik haaren kost te souken. Derhalven soo bestraffen de *Haasen* deese Tyrannige *Leewen*; haar vermaanende ende aanwysende, dat men in eene welgestelde Republike der bescheidenheid moest plaats geeven, ende dat sulks insonderheid in agtinge behoorde genoomen te werden van *Regteren*, die ten geenem anderen einde ingesteld waaren, dan om het onderling geweld aller Ingesetenen door straffen te beletten, sonder selfs sulken geweld ende wreedheden onderschijn van de *Wetten* voor te staan, anderen aan te doen, ofte te gebruiken. Maar de *Leewen* seer misnoegd werdende, dat die ongewaapende *Haasen* derfden onderstaan, om self aan soo sterk getanden ende geklauuden, de *wet* voor te schrijven, ende die te berispen; spraaken affonderlik met alle de andere verslindende beesten in volgender wijze:

Om

„ Om dat deefe waanwijfe *Haafen* met hunne stompe *ton-*
 „ *gen*, ende klaaw-loofse *poeten*, niet verseld dan met swak-
 „ ke tanden ende naagelen, ons hebben derven voorschrij-
 „ ven *Wetten*, ende daar en booven ons berispende, ons
 „ soo diep in onse *eere* raaken; Soo moeten wy deefe ge-
 „ leegendheid gebruiken, om haar te leeren, dat sy alles
 „ aan ons sullen moeten oovergeeven, sonder ons voortaan
 „ iets te weigeren, ende dunkt ons, dat wy aanstonds den
 „ *Haafen* behoorden aan te seggen, dat wy van meeninge
 „ zijn, de *wetten* naar ons eigen goeddunken *uit te leggen*
 „ ende *uit te voeren*. Het welk door alle die verslindende
 Beesten toegestemd zijnde, soo wierd dat ook op staande
 voet aldus den *Haafen* aangefegt, welke sig genoodsaakt
 vonden te veinsen, het selven voor der Republijke seer
dienstig ende *goed* te keuren: also die *Haafen* terstond wel
 gewaar wierden, wat een verschil daar was tusschen hun-
 ne weerloofse mond ende kleene naagelen, ende der *Lee-*
wen felle tanden ende klaauwen: waarom sy, soo draa
 als sy dit dreigement vernaamen, stil sweegen, of spraa-
 ken soo als het de *Leewen* geerne hoorden, op dat sy
 haar leeven behouden, ende nog eenigen tijd de *Naam*
 van *wetgeevers* te zijn, draagen souden moogen. Waar
 door eindelijk den naam van *Republik* der *vier-voetige*
Dieren is ondergegaan, ende de *Leewen* eiudelik als *Koo-*
ningen alleen geheerst, ende self dien naame verkreegen
 ende behouden hebben in der eeuwigheid.

Uitlegging der Woorden.

*M*et allerlei Vier-voetige **DIEREN**, werd hier
 verstaan allerley aart van Menschen.

De goede Reeden-kaaveling, eige Ondervinding, ende de Staatkundige Schrijvers, leeren ons, dat soo veele menschen, soo veele hoofden ende sinnen, die meer haar selfs ende haar eigen, dan een ander ende het gemeen, beminnen ende besorgen. Ende dat sy derhalven in eene groote onordentelijke Vergaaderinge by een koomende, onbequaam zijn, immers seer swaareluk eenig gemeen goed uitvinden, ende onmoogelik de Gronden van eene Republiik leggen konnen, die ten gemeenen nutte strekken, ende duursaam weesen sal.

DIt sien wy hier, daar de Gras- of Vrugt-, ende geene andere Beesten eetende, maar van andere gegeten werdende Dieren, in deese Vergaaderinge, met de *Verslindende* by een koomen, ende soo onkundig zijn, dat sy niet vermerken, dat tusschen *Eeters* ende *Spijse* geene dan schaadelijke ende dien volgende geveinsde onduursaame vriendschap ende maatschappij gemaakt konnende werden, sy in teegendeel alle haare gedagten hadden moeten besteden, om sig ten besten, des doeneliks, van de selven te scheiden, ende gescheiden te konnen blijven; als meede om met haar gelijken vergaaderd weesende, ter gemeener bescherminge, tegen de aanvallen der anderen, goede orden te stellen, ende eene *Republiik*, die met de *Verslindende* Beesten geene gemeenschap wil hebben, behoorden op te regten.

Ten tweeden sien wy, dat de onnoofele Dieren hier in dwaalen, dat sy meenen, omtrend het formeeren van haare Republike, voordeels genoeg te bedingen, als sy de *Vergeevende Magt* aan den *Haafen* wel wijzen, dog waapenloofen uit den haaren, beveelen, die wel fullen willen goede wetten maaken, maar deselve niet fullen konnen doen stand grijpen; terwijl sy kiesen, ofte immers toelaaten, dat gekooren werde, een fel gewaapende

Leeuw, alleen om dat hy sal kunnen, ende daar sy niet verfeekerd zijn, dat hy sal willen, om eigen *interest*, de goede Wetten wel uitvoeren, ende des niet te min aan hem de uitvoeringe vanden betrouwen, schoon sy weeten, dat hy aanstonds geholpen sullende werden van *Vossen*, *Beeren*, *Tygers* ende *wolven*, als neevens hem alle bloed-dorstige ende vleesch-eetende Dieren zijnde, sy dien volgende de Wetten naar haaren lust ende wreeden aart, als ook naar sijne daar meede feer wel oover een koomende *Leeuwen-aard*, uitvoeren sal ofte fullen kunnen, ende ook willen: sonder desweegen van *iemanne*, ofte van eenige *Vergaaderinge* der *Republike*, gestraft te kunnen werden.

Ende sien wy alle het voormelden onder de menschen ook al-tijds, by voorvallen van oproerige *Vergaaderingen*, in *Republiken* gebeuren: namelijk dat de onkunde aldaar soo groot is, dat sy de *Wetgeevende Magt* nooit stellen in handen der geenen die om eigen voordeel deselve, ten voordeel van 't *gemeen*, gebruiken ende behouden fullen willen ende kunnen, maar wel in handen van feer weinige *beleefene* ende bereisde, dog ongewaapende *Regenten*, die wel souden willen, maar niet kunnen haare goede *Wetten* doen stand grijpen: alsoo deselve onkunde der *Oproerigen*, dat veeltijds feer behouftige ende ook feer quaalik opgevoede *Menschen* zijn, gemeenelik ook soo groot is, dat sy ter uitvoeringe der goede *Wetten* ende heilsaame *Besluiten*, maaken een *Aansienelik Hoofd*, omtrend welk van tijden ten tijden seckerlik sig vervougen veele *Hovelingen* ende *Krijgslieden*, alle menschen zijnde, die niet willen, ofte niet kunnen, haar voedsel uit haaren eigen *Bodem*, ende *sorgen*, ofte van den arbeid hunner eigene handen raapen, maar gewoon zijn, seer quistig te leeven van het gunt andere *Ingeseetenen* met grooter arbeid ende kommer gewonnen ende by een gezaameld hebben. Ende wanneer alles ten besten gaat, soo souken die *Hooverlingen* ende *Krijgslieden* beiden haar voedsel door *Imposities* ende *Schattingen*, welke sy van die andere soo nutte ende noodige *Ingeseetenen* trekken.

Sulks veele der selven onnoosele ende nutte *Ingeseetenen* siende, door haare ongewaapende *Wetgeevers*, teegen dat *Geweld* niet te kunnen werden beschermd; sig naar andere *Landen* begeeven. Door alle welke oorsaaken de *Republik* alsdan ook soo onmagtig

word,

word, dat die *Wetgeevers* ende dat *Hoofd* met allen *fijnen Aanhang* feer ligtelik door een *Magtiger Nabuur* ooverweldigd werden; of wel dat foodaanig aanfienelik *Hoofd*, die magtelooſe *Wetgeevers*, onder het deksfel van *Crimen Laſæ Majestatis* begaan te hebben, doet dooden, ende alsdan alle die andere nutte *Ingefeetenen* komt te regeeren naar *fijnen luſt*, ende ten *genougen* van die onnutte *quiſtige* ende *baldaadige Hoovelingen* ende *Krijgsluiden*; ſonder ſig aan eenige goede *Wetten* ofte ordren ende oude *Gewoonten* der *Republike* te binden: Ende mitsdien ſig ook de *Naam* van *Geweldig Heer* ende *Kooning* oover die landen ende der ſelver *Ingefeetenen* te zijn, toefchrijft, als ook by andren, ſoo buiten als binnen des *Lands*, bekomt. Als wanneer alle wiſſe *Monden* ende *Pennen* geſlooten ende ſtomp werden, ende de *Vroome betweetende* *Ingefeetenen*, alsdan onder die alles verdervende *Regeeringe* naweliks met ſugten haar verdriet ende *misnougen* in deefen moogen oopenbaaren.

Ende meenen wy, dat dit is eigendlik het gunt, welk deefse **FABUL** ons wil leeren.

De onnoofele betaald altijd het gelag.

Procul a Jove procul a fulmine.

7. De Leew, ende andere onnoofele Dieren,
met den Vosse.

DE Leew, oud ende traag geworden zijnde, ende door de ordinaris Jagt geene spijs voor sig zelfs ende sijne Vrienden, immers geene genoegsaame konnende bekoomen, alsoo sy in seer grooten getaale ende daar en boven alles gulliglik verflindende ende verteerende Dieren waaren, soo leide hy die saak oover met opgemelde verflindende ende altijd hongerige Dieren. Ende vonden sy eenstemmig goed, dat de Leew alle Dieren die hy geneegen was te slagten, als vol van Vlees ende Vet genoeg zijnde, om haar te kunnen versaaden, ten Hoove ontbieden, ende haar cene doodwaardige Lak op leggen

E

soude,

foude, om onder *schijn* van *Regt* haar te mogen dooden: Derhalven soo ontbood hy nu dit dan dat onnosel Dier by sig; ende die onnoosele gekoomen zijnde, vraagde hy dat *Dier*, of sijn *Adem* wel van goeden reuk was; het *Dier* dat daar op antwoorde, ende seide dat hy stonk, wierd terstond als een vyand ofte lasteraar des *Leews* gedood; of die ter contrarie seide, dat de *Adem* des *Leews* lieflijk rook, wierd als een bespotter, vleijs, ende leugenagtig Bedrieger, omgebragt; sulks by naa niemand dien dans konde ontspringen dan de *Vos*, seggende dat hy seer *verkoud* was, ende daarom gants niet konde ruiken, ofte eenige kennisse van den *Adem* des *Leews* krijgen: gelijk meede eenige andere *gras-eetende Dieren*, die nooit ten Hoove met den *Leewe*, ofte eenige andere *verslindende Dieren*, eenige de minste ommevang hadden gehad, ende daar door voor den *Leewe* ende die *verslindende Dieren*, geheel onbekend waaren gebleeven, door dat middel haar leeven behielden.

Uitlegging der Woorden.

Met den Ouden **LEEW**E verstaan wy een *Koning* ofte *Vorst*, wien om sijne swakheid ongeraaden is, sijnen *Nabuur* te beooreloogen.

Met de **JAGT**, aangrijpenden oorlog.

Met de **VRIENDEN** des *Leews*, der *Koningen* *Hoo-velingen*.

Met onnoosele **DIEREN**, *Menschen* die van haar eigen *Inkoomen* leeven, ende weegens haare *Deugden* ende *Rijkdommen* in de oogen der *Koningen* ende *Hoo-velingen* koomen, ende gedood werden.

Met

Met den Vosse, een voorzigtig Mensch, die met Koningen ende Hoovelingen niet wil te schaffen hebben.

OP welke Stellingen aldus gereedenkaaveld werd. Wanneer Koningen ofte Vorsten ten opsigte hunner naabuurige Koningen ofte Staaten soo swak zijn, dat sy teegen deselven geenen oorlog onderneemen kunnen, dan met een baarblijkelijk gevaar, van selfs, als ook haare Hoovelingen, ooverwonnen ende verstrooid te sullen werden, soo onthouden sy sig gemeenelik van dat middel, waar door ende waar in de magtiger Koningen ende Hovelingen hare *subsistentie*, vermeerderinge ende roem plagten te fouken. Namelik te veinssen, dat eenig swakker Nabuur haar gehoond ende foodanige reeden van toorne gegeven heeft, dat daar van door een oorlog *boet* ende *straffe* genoomen moet werden, op dat sy onder soo een voorgeeven, door het geweld van gehuurde ende *befoldigde* krijgs-knegten, ende voorneementlik *Vreemdelingen*, niet alleen haare *Vyanden* met toejuiginge aller onnoosele ende ongegoede Ingeseetenen, soudon moogen ooverwinnen, ende haare Landen ende Steeden inneemen, maar dat sy insonderheid haare eige *Onderdaanen* door *Schattingen* ende *Impositien* ofte Inquartierungen van Krijgsknegten, soudon kunnen met eenenschoonen schijn plukken ende plonderen.

Sulks andere swakkere Koningen ende Vorsten, gelijk als hiet de *oude Leeuw* ons voorgedraagen werd, in *Vreede* moetende leeven, ende neevens de *Hoovelingen*, haare pragt ende ooverdaad met haare eigene Inkomsten niet konnende voeden, vermerken, dat mideler wijle de weetenschappen ende rijkdommen haarer *Onderdaanen*, door de saalige *Vreede* soo toegenomen zijn, dat sy vermoed kunnen werden, den grooten *Ooverdaad*, ende het geweld hunner Koningen ende Hoovelingen, niet als voor deesen, wanneer sy mindere magt, kennisse, ende weinige goederen hadden, te sullen willen draagen.

Derhalven deese swakkere Koningen alsdan veelsijds door haare *Hoovelingen*, ende boose *Bevelhebber* der *Krijgsluiden*, veeltijds geraaden werden, haare weegens *kennisse* ofte *deugd*, ende insonderheid weegens *rijkdommen* aansienelijke *Magistraaten*, *Raads-Heeren*, ende *Onderdaanen*, in het bysonder aan te tasten, met nu deese, dan wederom die, te doen beschuldigen aan *oproer* ofte *land-ver-*

raad schuldig te zijn. Ende indien die beschuldigten alsdan oovertuigd kunnen werden, dat sy de gebreeken des *Koonings* ofte *sijner Hoovelingen* gemerkt, ende daar van met misnougten gesprooken hebben, als die veragtende; ofte indien sy, meenende door groote vlejeryen haare rijkdommen des te veiliger te sullen besittē, oovertuigd werden die Koninglijke *gebreeken*, als of het groote deugden waaren, seer gepreesen te hebben, soo weeten des niet te min die beschuldigers aan ende uit de aller-onschuldigste woorden ende werken, seer quaade *intentien* te digten, ende nog argere *consequentien* te trekken, verseeckerende dat die door haar versterde seer quaa le *Intentien* gesprooken ofte gedaan zijn. Namelijk oproeriger, schimpender, ende spottender wijze, soo dat deese aansienelijke, deugdlaame ofte rijke mannen, hoe onschuldig de selven ook souden moogen weesen, ten Regte gesteld, beschuldigd ende geoordeeld werdende, van geene andere Menschen, dan die om den Koninge ofte sijne Hoovelingen te behaagen, geneegen zijn, derselven wille ofte geboden altyds in te volgen ende uit te voeren, * ende dat sy Beschuldigten dien volgens niet kunnen ontgaan schuldig verklaard te werden, aan de allergrootste misdaad van *Gequetster Majesteit* in den hoogsten graade, op dat sy alfooten behoeve des Konings ende sijner Hoovelingen, opgeofferd werdende, lijf ende goed verbeuren, ende de aller ondeugenste menschen, sig daar meede voeden ende vervroolijken souden mogen.

Ende derhalven so kunnen onder soodaanige Regeeringe geene schrandere ende eenigfins gegoede, als ook insonderheid geene in eedelmoedige Deugden uitsteekende menschen, de strikken deeser Koningen ende Hoovelingen ontgaan, dan met sig *mal* te veinsen, ofte met onderwijle die *Koningen* ende haare *Hooven* te vlieden, ende met de *Hoovelingen* geene kennisse ter weereld te willen maaken. Gelijk de *Vos* ons nu hier gants geene sijner wonderlijke konsten, maar alleen deese voorfigtigheid vertoond, dat hy sig *mal*, dat is verkoud te zijn, ende niet te kunnen rieken veinsd, ende alleen de laagen des Leeuwen ontkomt, ende geene andere *Dieren* die laagen ontgaan, dan de arme *gras-eetende*, die ten Hoove gants niet bekend zijn, ende met die bloed-dorstigen gants geene gemeenschap hebben willen. Het welk wy meenen te zijn alle het gunt deese onse

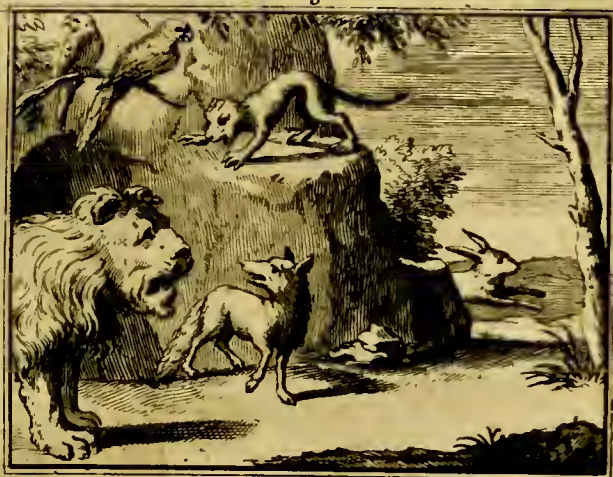
FABUL ons leerd.

* *Micha cap. 7.*

Wat

*Wat deed St. Pieter ten Hoove, dan zijnen Heere,
dat is de Waarheid ende Reeden verfaaken,
liegen ende bedriegen?*

8

Exeat aula qui vult esse pius.

8. Van den *Leewe* ende *zijne Vrienden*.

DE *Papegajen*, *Aspen*, ende *Vossen*, de ordinaire ende eerste *Vrienden* van den *Leewe*, wierden gewaar, dat de wijse ende welversogte *Haas*, ingang by den *Leewe* gekreegen had, ende dat de *Leew* desfelven raad soo hoog agtede, dat hy voortaan geen en anderen raad zijner eerste *Vrienden* gebruiken wilde, waaromme sy alle daar oover soo nijdig wierden, dat sy te saamen spannden, om een voor een by den *Leewe* te koomen, ende hem aldus de een voor ende de anderen naa, uit eenen monde sprekende, te onderregten, ende te doen gelooven,

dat de *Haas* op zijnen verstande soo groote glorie droeg, dat hy seide ende roemde, dat, indien de *Leew* regeerde naar sijne onderwijfinge, hy alsdan waarelik zelfs niet, waar wel hy door den *Leewe* oover de andere *beesten* heerfte, ende dat de *Leew*, afgaande van zijnen raade, die enkelik strekte om volgens de *reden* ende *billikheia*, ten voordeele van het gemeen, heerschappye oover andere Dieren te voeren, ende alsoo in tegendeel naar zijnen *eigen lust* ende tot sijn *eigen vermaak* willende regeeren, alwaare het ten verdriete der gemeene *Dieren*, hy het selven soude doen als een *Tyran*, die men, in soo eenen gevalle, gantsgeene gehoorzaamheid schuldig was, ofte weesen soude. Het welk aanbrengen de *Leew* gelovende waargtig te zijn, om dat het eene waarschijnlijke Saak was, waar van soo veele teegen eenen het selven getuigden, dat hy teegen alle *Regulen* van *Regten* sonder den vroomen ende onnooselen *Haas* te hooren in sijn verantwoordinge, verklaarde hem voor een *Oproer-maaker*, die hy gebood aan lijf ende goed te straffen. Dog de saak daar naa ondersoekkende, bevond hy, dat sijne eerste *Vrienden* maar beveinsde *Vrienden* waaren, ende dat sy deesen eenigen *getrouwten* *Vriend* des *Leewen* door nijdigheid hadden doen dooden; soo dat eindelijk de *Leew* oud, ende door deese voorvallen vreesagtig en swak geworden zijnde, wel bevond, dat hy tot sijn gesondheid, ende om sijne voorgaande sterkte te bekoomen, niets soo heilsaams konde gebruiken dan *Papegaais-tongen*, *Vossenherffenen*, ende vet gemest *Apen-vleesch*, ende geduurig daar op toelag, om deselven een voor een in sijn geweld te krijgen. Waaron sy, die best wisten wat sy verdiend hadden, het selven haast gemerkt hebbende, sig altijd by een hielden, ende in sijn *Hol* niet wilden

koo-

koomen, om niet van den *Leeuwe* te werden verslonden; ende, indien het doenlijk waar, door eenige konsten hem voor te koomen, ende selver om den halve te brengen, tragteden.

Uitlegging *der* Woorden.

*M*et den *LEEW* hebben de *Ouden* verstaan een *Koning* door geboorte, die eenig sijn edelmoedig ende verstandig is.

Door *PAPEGAJEN*, *AAPEN*, ende *VOSSEN*, hebben sy verstaan *Menschen*, die ongeneegen zijn met arbeiden haaren kost te raapen, ende daar en teegen tragten van groote *Heeren* met vleyerije, grillen, wonderlijke konsten ende wreedbeden, ooverdaadig gevoed te werden, gelijk *Hoovelingen* soodaanige meest zijn.

Door *HAASEN*, *Menschen* die van haar eigen inkoomen, sonder andere te beschaadigen, gewoon zijn te leven in der stilte, ende nogtans veele *Landen* bereisd, als meede veel geleerd, geboord, ende gesien hebben. Dit zijn *menschen* die vaste ende dengdzaam Maximen van leven hebbende, niet willen krommen, om gemakkelijker door de *weerelt* te koomen, ende mogt men die wel *on-Hoovelingen* noemen.

*I*N gevolge van het welken alsoo de *Ouden* ons met deeser *FABULE* hebben willen vertoonen, een *Konings Hof*, ende alle sijn *Bedrijf*, soo sullen wy het selven aldus kortelijk voordraagen.

Die van *Koningen* gebooren werden, onder die verwagtinge van

van tot mannelijke Jaaren gekoomen zijnde, een Koningrijk te fullen be-erven; vinden sig van jongs aan omringd van menschen jong van jaaren, die geene andere *Maximen* ofte vast voorneemen hebben, dan om by alle middelen, hoedaanig die ook zijn mogen, des jongen Heeren liefde ende gonsten te bekoomen; op dat sy by der selven volgende *Succesie* in der Regeeringe, van dien nieuwen Koninge, soo voor sig selfs als hare maagen, de alleraansienlijkste amten mogen verkrijgen. Ende vermits jonge menschen van teegenwoordige ernstige saaken, als ook van alle sorgen, voor het toekomende seer afkeetig, ende daar en teegen tot wellusten ende lighamelijke vermaaken aanstonds te genieten; altijd geneegen zijn; soo kunnen ook geene menschen haare gonst soo wel verkrijgen ende behouden, dan die de wellusten, daar sy toe geneegen zijn, ten hoogsten prijzen, ende daar en booven alle aanleidinge geeven ofte middelen verschaffen, op dat sy die ten vollen kunnen genieten. Jaa dat meer is, indien een deeser jonge Hoovelingen weet uit te vinden eene *nieuwe* wellust ofte een vermaak dat sijn Heer nooit bedagt ofte gesmaakt heeft, ende nogtans onder het pleegen van dien daar in een groot vermaak vind; soo werd die *Hooveling* gemeenelik de eerste ende grootste *Mingenoot* des jongen Heere.

Dit is de reeden, dat alles wat die jonge Heeren seggen ofte doen, ten hoogsten van die Hoovelingen gepreesen ende naargeaapt werd. Dit is de reeden, dat die jonge Heeren geduurig haare lusten volgen, met speelen, danssen, jaagen, vliegèn, narrepotsen, wat lekkers te eeten ofte te drinken, ende insonderheid, wanneer sy eenigfins manbaar werden, met ligte vrouwen te om-armen. Sulks sy haare jeugd, foodaanig als hier vermeld is, hebbende doorgebracht, wanneer haar oude *Vaader* komt te sterven, geene de minste kennisse hebben, hoe de Onderdaanen behoorden te werden geregeerd. Ende ook geene dan die eerste jonge wellustige Vrienden kennende ofte beminnende, alsoo sy met geene andere menschen gemeensaam hebben verkeer, sy ook deselven, ende geene andere met de allergewichtigste Amten der Regeeringe voor sien.

Ende vermits deese *gonst* des *Konings* is de eenige *Afgod*, die deese wellustige ende ooverdaadige Hoovelingen ende Krijgs-Ooversten

naagejaagd ende aangebeeden te hebben; ende sy ook gemeenelik soo behouftig zijn, dat sonder die gonste, tot de uiterste veragtinge ende armoede vervallen souden, soo ontsien sy sig gemeenelik niet, ter behoudinge van die gonste, geduurig te saamen te spannen, om den Koning onwetende te houden, ofte ook, als het te passe komt, alle andere die, met hem beeter te onderrigten, haar in den weege zijn, by den Koninge verdagt te maaken, ende van eenige verfierde *Misdaad* te beschuldigen. Welke Koning geene oogen nogte ooren hebbende dan deezer Hoovelingen, die hem ten deesen einde genougsaam opgeslooten; ende van alle andere menschen afhouden, gemeenelik sig dus laat verleiden ende verraaden, ende sig daar van niet wagten kan.

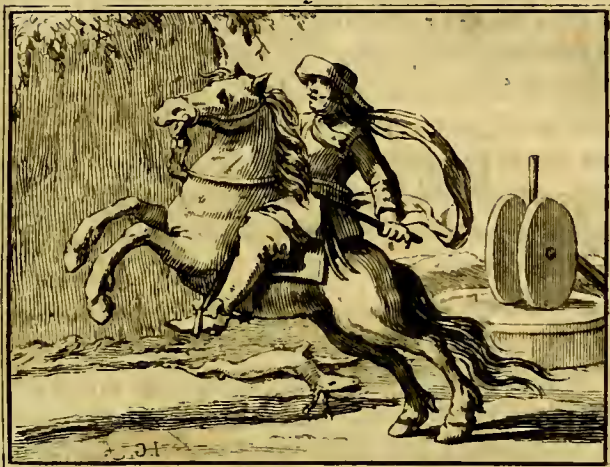
Gelijk men het selven allermeeft siet, wanneer by gevalle een verstandig deugdzaam man, ten Hoove in soodaanige hooge Bedieninge komt, dat hy daar door gemeenszaam met den Koninge werd, ende desselfs gonste verkrijgt, door eenige behaagelijkheid die altyds by der *Deugd* ende *Waarheid* is, ende selfs in de oogen der meeft onwetende Koningen straalt, soo lange tot dat die *eerste Vrienden* des Konings, vreesende door deesen *Nieuweling* ingetoomd te fullen werden, te saamen spannen, ende eenige middelen bedenken, om aan die Deugdten een schijn van misdaad te kunnen geeven. Want die ellendige Koning, geene andere menschen in zijnen Hoove ontmoetende, dan die deesen deugdzaam *Nieuweling* haaten ende beschuldigden, meend seer wel te doen, veelen, ten naadeele van eenen, te gelooven; ende den selven als de misdaad van *Gequester Majesteit* begaan hebbende, door Regteren, eeven als de Hoovelingen gefind weefende, te doen veroordeelen ende dooden, ende alle Vrienden des selven ten Hoove, jaa ten Lande uit te jaagen.

Dog indien die Koning met eenige de minste opmerkinge leeft, soo bevind hy met der tijd, dat deese zijne Hoovelingen hem verraaden hebben, ende dat hy desweegen by zijne gemeene Onderdaanen voor eenen *Tyran* gehouden werd, als ook dat deese *Verraaders*, des Konings vervremding ende mindering van gonste, van ende tot haar gemerkt hebbende, sig alle naar

42 Van den *Leewe* ende sijne *Vrienden*.

der opgaande *Sonne* keeren, ende hem met hulpe sijns *Successeurs* bedektelik tragten te dooden. Sulks foodaanige *Koningen*, door ondervindinge ende ouderdom vrees-agtiger ende fwakker geworden zijnde, weeten dat sy van alle haare *Onderdaanen* gehaat, ende van haare *Hoovelingen* ondermijnd werden, maar niet weeten, wie sy middelerwijle mogen vertrouwen; Waarom sy ook niet min als de verraderse *Hoovelingen*, in geduurige onderlinge vreesse van gedood te sullen werden, ellendiglik haar leeven eindigen. Welke onse *Reedenkaavelinge* wijders met *Voorbeelden* te bevestigen, gants onnoodig is; also nawelijks eenige *Griekse*, *Romeinse*, ofte *jongere Historie-Schrijvers*, van *Koningen*- ende *Vorsten*-*Hooven* handelende, konnen werden geleesen, sonder die in grooten getaale te vinden. Alleenlik seggen wy den eigentlijken sin deeser *FABULE* te weesen; dat ten *Hoove* de onweetenheid ende ondeugd regeerd foodaanig, dat alle kennisse ende deugd daar uitgebannen, ende uit den *Lande* verdreeven werd. *Sie Ant. de Guevarra menospecio de Corte.*

*Wanneer ieman is ooverheerd,
't Is tijd dat hy verdraagen leerd.*

Facilis descensus averni.

9. Het Paard ende sijn Ruiters, als ook het Hart.

Het vrye ende blye Paard, siende het breedgehoornde Hart in de graafige valleje neevens hem weiden, was niet te vreden in aller Vryheid neevens het vrye Hart sijn voedsel te soeken, ende daeren booven dat voordeel te genieten, ook te konnen weiden in de digte bossen, daar het Hart, om sijne hoornen, niet by konde komen, maar begeerde die Gemeene weiden ende bossen alleen voor sig selden te gebruiken; sprak derhalven met ende versogt een welgewaapend Man, hem sijnen rug aanbiedende, om het Hart, dat snel in't loopen was, te vervolgen ende te dooden, het welk de Man seer gaarne aangenomen hebbende,

tot fijn meerder ende beeter gemak voorftelde de noodfaakelijkheid van een faadel ende toom te moeten gebruiken. Welk het *Paard*, hopende de te feekerder het *Hart* te dooden, ende *Heer* ofte *Meeftcr* oover alle die graafige Velden te worden, gewillig toeftond, oopenende fijnen mond voor het gebit ende den breidele, als ook fijnen rug fchrap fettende voor den faadele. Ende wierd door deefe middelen het *Hart* ook afterhaald ende gedood. Sulks toen het *Hart* gevangen ende gedood was, het *Paard*, als meeneerde des *Ruiters* ende ook fijn oogwit beloopende verkreegen te hebben, verfogt ontflaagen te zijn van dien laftigen *Ruitcr*: maar de *Ruitcr* feide, dat hy het *Wild* niet had gedood alleen ten fijnen voordeele, maar om fig felvs daar meede vrolik te maaken, ende dat hy nog met den *Ruitere* belaauden moest blijven, ende daar en boven ook het *Hart* eerst aan fijnen huife moest brengen: fulks het *Paard*, hoewel ongaaren, het felven gedaan hebbende, ten tweeden maale verfogt, dat de *Man* van fijnen rugge aftijgen wilde: maar de *Man* antwoorde, dat hy, om het *Hart* te verorberen, brood noodig had, ende vougde daar eindelik by, dat hy nu wift hoe bequaam een *Paard* was, om den *Menfchen* te dienen in fwaare laften te draagen ofte die te trekken; ende voor eerst den *Rosmoolen*; ende dat het ook feer *Billik* was, dat een *Beest* getemd, ende geleerd wierde, enen *Menfche* te gehoorfaamen. Waar op het *Paard* begon te flaan ende te fleigeren, meenende fijnen *Ruitcr* af te werpen; maar die fat vast in den faadele, ende floeg met fpooren ende fweep foo fel, dat het *Paard*, moede ende mat geworden zijnde, fig in de *Rosmoolen* liet inspannen, ende voortaan fuurelik arbeidende; niet meer voedfels kreeg dan als het dien *Manne*, nu fijnen *Meeftere*, geliefde,

Uitlegging der Woorden.

De Ouden hebben verstaan met het PAARD ende het HART, twee aansienelijke Ingefeetenen ofte Magistraats-Persoonen.

Met de Graafige VELDEN, BOSSCHAADJE, eene Republiik, daar de Ingefeetenen vry weiden mogen.

Met de MAN ende die RUITER, een in magt-uitstee-
kend mensch, die tot Veld-Oversten voor eene reise ofte
voor eene Veldtocht aangenoomen werd.

Met een RUITER op sig te hebben, ende in de Rosmoo-
len te moeten gaan; in slaavernie te leeven.

Gelijk eene welgegronde liefde, die de menschen sig selven toe-
draagen, in haar aansteekt de begeerte, dat andere menschen
van haar wel gevoelen ende spreken, ende dat de gefonde reeden haar
ook leerd, dat de seekerste weg, om daar toe te geraaken is, alle sijne
krachten in te spannen om lofwaardige saaken te doen; soo is ook ken-
nelik, dat die Eergierigheid, als opgemelde loffelike vrugten voort-
brengende, is eene seer loffelike deugd.

Ende vermits de Heersfugtigheid, ontstaande uit eene verkeerde of
dwaalende eigen selfs liefde, ons veeltijds onder de naame van Eergierigheid
voorgedraagen werd, ende dat ook de Heersfugtigen sig geerne met
den mantel der Eergierigen bekleeden, terwijlsy heersfugtiglik an-
deren, ende by gevolge sig selven beschaadigen, waarelik seer ver-
agtens waardige Menschen zijn. Ende eindelijk, vermits deese FA-
BUL ons eigentlik vertoon het quaad dat de Heersfugtigen ande-
ren ende ook sig selven gemeenelik aandoen; soo sal niet ondienstig
zijn, dat wy het selven met meerdere woorden voordraagen.

Een waarelik ende op regte gronden Eergierig mensch, is gerust
ende wel te vreden, als hy lofwaardige werken gedaan, ende dien-
volgende te verwagten heeft, dat anderen daar van naar waarheid
oordeelen ende spreken sullen. Ende indien het selve hem niet ge-
beurd, soo strekt hem nogtans sijn eigen gewiffen voor duifend ge-
tuigen, dat hy die Eere waarelik verdiend heeft. Ende hoe hy daar
na meer menschen vind, die voor ofte neevens hem den weg van Eere
ende Deugd ingaan, hoe grooter een genougen hy uit sijne werken
schept, ende hoe meer hy in sijnen goeden wege bevestigd werd.

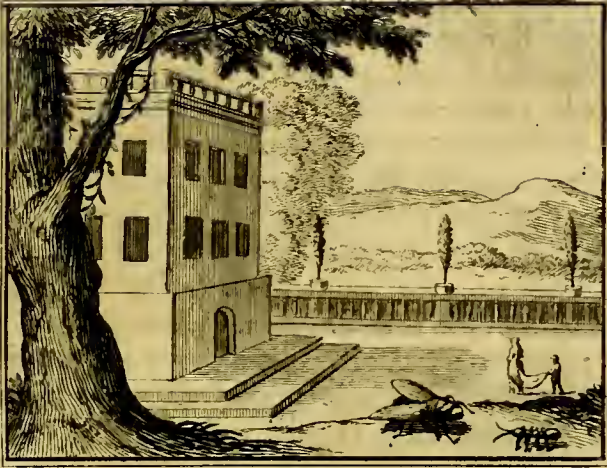
Een *Heersfugtige* daar en teegen wil enkel boven anderen *uifteeken*, ende oover anderen *Heerfchen*, benijd daarom fijnen meerder, ende haat fijns gelijken; niet om dat fy't eenigfins verdiend hebben; maar om dat fy *meerder* als hy, ofte hem *gelijk* zijn. Veragt fijn eigen geveeten, ende alle het geen andere menfchen van hem fouden mogen gevoelen, mits fy dat niet ten fijnen naadeele derven uitten.

Ende vermits de *Heersfugt* dien volgende niet op een innerlik geveeten of gevoelen, maar op *geweld* ende *bedrog* gegrond is, ende altijds verfeld is met nijd ende haat; So werd fijn Meefter, terwile hy daar van befeeten werd, door alle de opgemedde hertstogten fo fterk gedreven, om fijnen *meerder* of fijns *gelijken* te verminderen of te vernietigen, dat hy ten dien einde veeltijds middelen by der hand neemt, die wel waarelik fijnen vyanden fchadelik zijn, maar die daarbeneeven, in fteede van hem tot meerder aanfien ende heerfchappie by ende oover fijn meerder ofte gelijken te brengen, hem in teegendeel verminderen ende verderven.

Dit fien wy daageliks, als voormeld, niet alleen by alle Menfchen in het *byfonder* aangemerkt weefende, maar ook voornaamentlik in *Vrye Republiken*, daar eenige *Heersfugtige Regenten* fig niet genougen met ordentelik ende wettiglik, in de Vergaaderingen der Regeeringen, hare ftemmen neevens hare Meedebroederen te geven, ende met de meeften te mogen befluiten; maar die alles na haaren finne willende drijven, heimelik ende affonderlik met eenige andere quaadwillige *Leeden* der Regeeringe te faamen rotten, beloften ende Eeden doen, om ten dien einde van buiten eenig *Heer* in die Republike te roepen, ofte te brengen, op dat fy door dien *Hoofde* hare Meedebroeders fouden konnen dwingen, volgens haare geneegendheid, te ftemmen, of die uit der Regeeringe te werpen, of te doen dooden. Ende fien wy ook dageliks, dat die *Heersfugtige Regenten*, meenende door het invoeren van foodaanig *Hoofd*, haar oogwit verkreegen te hebben, in teegendeel bevinden, dat fy fig door die fchelmftukken tot *eewiglik verdoemde Slaaven* aan dien Heere verkoft ende verpligt hebben, om allefins fijnen wille te moeten doen, ende nooit als voor deefen; in der *Vrye Republike* haar eigen gevoelen te mogen uitten; In't korte gefegt; wy meenen den egentliken fin deefer *FABULE* te weefen, ons te leeren dat foo een *Heersfugtig Regent* is waarelik een *Paard*, dat wel een *Ruitcr* opneemen, ende het *Hart* doen dooden kan, maar dat ook daar naa eeuwiglik onder dien *Ruitere*, ofte in der *Rosmoolen* gaan moet.

*Beeter by den Uil geseeten,
Als gevloogen by den Valk.*

20

Tolluntur in altum ut lapsu graviore ruant.

10. Eene *Vlieg* ende een *Mier*.

Eene *Vlieg* in den *Soomer* eenen *Miere* ontmoetende, seide hem, Gy zijt voorwaar een verkeerd ende vergatelijk *Beest*, want daar gy vleugels hebt om hoog te kunnen vliegen; soo kruipt gy als een slaauhertige in der *aarde*, ende komt daar niet uit dan om uwen kost met swaaren arbeid te haalen, bestaande die kost in geringe aardvrugten te eeten ende waater te drinken. Ik daar en tegen vlieg om *hooge*; ende sonder eenigen arbeid; set ik my aan de alderkostelikste tafelen, eet aldaar de lekkerste spijs, ende drink uit goude ende silvere vaten, de alderuitgeleefenste dranken; slaap op purperen bedden, ende kus aldaar de wangen der allerschoonste *Vrouwen*. Waar op de *Mier*

Mier antwoorde; De Wellusten van pragt, kostelijke spijsende drank, ende van schoone Vrouwen, die gy onbehoorelik geniet, moet gy wel dier betaalen, met in geduurige forge te leeven voor de Waajers, Vlieg-lappen, ende allerlei lijmige soetigheden ende dranken, daar gy meede aangelokt ende gevangen werd, ofte daar in verdrinkt: ende alles ten besten gaande, kond gy in die leedigheid, pragt ende wellusten niet langer leeven dan tot den eersten *Wintere*, als wanneer gy sekerlik met schande sterven sult. Ende die gedagten ofte oordeelen, die ik oover uwe op-gemelde Wellusten geveld heb, maaken, dat ik met een groot genougen in aller sekerheid des *Soomers* my oeffene, om door eenen taamelijken arbeid soo veel te vergaaderen, dat ik ende mijn oud soet geselschap, dat sig desgelijks van alle nooddruft tijdelik voorsien heeft, des *Winters* daar van stil ende geruft leeven kan.

Uitlegging der Woorden.

De Ouden hebben hier met eene **V L I E G** verstaan, een Mensch die pragtig ende wellustig leefd; ofte een Hooveling.

Met een **M I E R**, een Mensch, die neederig, arbeid- ende spaarsaam is.

Met de **S O O M E R**, Voorspoed ofte Jongheid.

Met den **W I N T E R**, Teegenspoed ofte Ouderdom.

WAnneer de Menschen hebben verkooren eene wijze van leeven die met haaren aard wel oover een komt, soo krijensy met der tijd daar in soo een groot behaagen, ende gewinnen sig daar aan soo seer, dat sy de gebreeken, welke daar in zijn, niet meer bemerkende, alle menschen die op eene andere wijze leeven, beginnen te veragten, daar na te haaten, ende eindelijk te bespotten. Het welken men allermeeft bevind waarhaftig te weesen, by die Men-

Menschen, welkers aard strekt om sig pragtig te draagen in kleederen ende huishoudinge, om wat kosteliks ende ooverdaadigs te ceten ende te drinken, ende om in alle Wellusten, die het byslapen haar kan doen genieten, te leeven. Want haar dat in den beginne soo een groot vermaak aanbrenghd, dat sy daar naa niet bemerkende den staart die het naa sig trekt; maar ooverdenkende dat sy met het boeten van die lusten, niemanne door geweld ofte bedrog eenige schaade ofte onlust aandoen, daar in nog een grooter behaagen krijgen; sulks sy eindelijk van ende oover het boeten van die haare luiten derven roemen, ende alle andere menschen, die met eene forvuldige, arbeidsaame spaarsaamheid, eene besette wijze omtrend hare kleedinge, huishoudinge, spijs, drank, vermaak, ende wetig byslapen, hebben ende houden, eerst *veragten* als of het menschen waaren van klein verstand, die de weereld nog niet kennen; ende die sig ofte andere menschen van ende met haar groot goed geene deugd kunnen aandoen. Waarom sy ook de selven daar naa *haaten*, ende eindelijk *bespotten*, ende uitkrijten voor *eenfinnige*, *kaarige*, ofte *gierige Steil-oren*, die selfs geene vreugd genieten, ende soo veel in haar is, de vreugd van anderen benijden, beletten, ende stooren. Waar teegen dan die menschen, welke eene neederige arbeidsaame ende forgvuldige wijze van leeven, volgens haaren aard, verkooren hebben, ende sig daar by wel bevinden, door deese veragtinge, haat ende spot der anderen, gaande werden gemaakt, om haar voor de oogten te stellen, dat schoon genoomen sy in haare pragt, ooverdaad, ende wellusten, voor het tegenwoordigen eene groote vreugd genieten, sonder ieman door geweld ofte bedrog te beleedigen, dat die haare wijze van leeven, nogtans den *grond*, daar sy op gebowd werd, als ook haare *Meesters* die se pleegen, om verre werpt; naademaal sy door die wijze van leeven, allangs haar goed opmaken, hare *eere*, *gesondheid* ende *sinen* verminderen, als meede eindelijk by de eerste teegenspoeden, gesteld werden in soodaanigen stande van *dubbeld* armoede, dat sy, niet weetende waar van ende hoe te leeven, van hare oude *Gesellen* verlaaten werden, ende alsdan sig schaamende hulpe ende onderstand te versouken van die geene welke sy voormaals veragt, ghaat ende bespot hebben, sy ook seer haast een seer ellendig ende schandelik einde sullen hebben. Ende is aan de andere sijde ook waarhaftig, dat sy spaarsaamen in korten tijde aan die ar-

beidsaame spaarzaamheid, soo seer gewonnen, dat sy van tijden ten tijden haar niet alleen ligter ende ligter, maar ook meer ende meer vermaakelik vald, insonderheid, wanneer sy in teegenspoeden, verlies van goederen, siekten, &c. bevinden, dat sy haaren ouden stand behouden, ende in haare wijze van leeven voortgaan, ende haare gesondheid weeder bekoomen kunnen, terwijl die pragtige, sorgelose ende wellustige menschen, die selve teegenspoeden ende siekten niet konnende uitstaan, schandelik ende smertelik daar onder bewijken, ende alsoo haar leeven eindigen.

Ende gelijk wy dit voorgaanden in den gemeenen ommegeander menschen bevinden waarhaftig te zijn; soo bevinden wy het selven insonderheid by de *Hoovelingen*, alsoo die gemeenelik alle hun vermaak stellen in *hoog* te vliegen, dat is, pragtig, quistig, ooverdaadig ende wellustig te leeven, ende midderlerwijle alle andere spaarzaam forgvuldige ende deugdzaam menschen, het sy *Eedelen*, het sy *Borgeren*, het sy *Boeren*, te veragten, te haaten ende te bespotten. Ende sien wy ook dat sy *Hof-jonkers* door die wijze van leeven, geene teegenspoeden konnende verdraagen, met den eersten verliefe, haar eigen verderf op haaren halse haalen, terwijl de andere, welke sy voormaals veragt, gehaat, ende bespot hebben, eenige verliefen doorstaan, ende des niet te min de selven blijven, ende haar alsdan smertelik afvraagen, of het niet beeter is in eenen neederigen gerusten ende sekeren stande *lang* te leeven, ende eindelijk met *eere* te sterven; dan in de allergrootste weelde ende pragt eenen seer *korten tijd* als *Heeren* geleefd hebbende, door sijne eigene schuld in ellenden te vervallen, ende eindelijk met *smerten* ende met *schanden*, als *Beedelaars* te sterven.

Derhalven wy ook meenen den eigentlijken sin deeser *FABULE* te weesen, ons aan te wijsen, dat pragtige, ooverdaadige ende wellustige menschen, gemeenelik de neederige, spaarzaam, ende deugdzaam menschen veragten, haaten ende bespotten: ende dat die pragtigen niet dan eenen seer korten tijd leevende, in smerte ende schande koomen te sterven: terwijl de neederige ende arbeidzaam menschen dat aansien, sig daar meede troosten, ende lange in stande gebleeven zijnde, met eenen gerusten gemoederelik komen te sterven.

Het en is niet eeven eens wie het doet.

Tu nihil invita dices faciesve Minerva.

11. De Eezel, Hond, ende de Meester.

EEn Eezel, siende dat een klein *Hondjen*, sonder eenigen anderen dienst ofte arbeid te doen, dan met quispelsteerten ende met springen teegen des Meesters lijve, des niet te min van den selven *Meestere* sagt wierd toegesproken, ende met sijner hand gestreeld; Ende dat het *Hondjen* daarenbooven veele lekkere spijs van der tafel sijnes *Heeren* krijgende, sig daar meede verfaaden konde, terwijl hy *Eezel* seer swaeren arbeid doen, geringe kost eeten, ende veele stok-flagen lijden moest. Derhalven soo wilde die *Eezel* deselve *moode* des *Honds* naarvolgen, op hoope, dat hy insgelijks voortaan in leedigheid lekkerlik gevoed soude werden, ende sprong hy ten dien einde insgelijks al quispel-

52 De Eezel, Hond, ende de Meester.

staartende den *Meester* ter eerster aankomste op den lijve. Maar die *Meester* deese boersfen ende dit gelaat des *Eezels* ongewoon zijnde, ende des selfs swaarte ende sterke gevoelende, maar die goede gedagten des *Eezels* niet weetende, vreesde dat hy hem wilde dooden, riep derhalven sijne *Dienaars*, dat sy hem uit doods nooden quaamen redden, sulks deesen, den door leedigheid al te weeldig geworden *Eezel*, met felle stokslaagen afgekeerd hebbende, om hem die weelde te verleeren, met swaardere *Sakken* als voor heen beloeden, ende naar der *Kooren-moolen* sonden. In vogen hy voortaan van de *Honden* oover sijne plompheid bespot, ende van de andere *Eezelen* oover sijne laatdunkenheid uitgelaggen werdende, met grooter schande, in arremoede ende spijt sijn leeven quam te eindigen.

Uitlegging der Woorden.

De *Ouden* hebben verstaan met den **EZELE**, een uit der aard ernstig arbeidszaam *Mensch*.

Met den **HOND**, een *Mensch*, die bequaam is om met *Schoon* praaten, vleyen ende pluimstrijken, aan de kost te geraaken.

Met den **MEESTER**, een *Mensch*, die meerder is als de geene met welken hy omme-gaat. Ende in het bysonder een *Koning* ofte *Vorst*.

Alle *Dieren* hebben haare bysondere bequaamheeden, waar door sy ook bysonderlik haar leeven, ende door voortteelinge ook haar geheel geslagt behouden kunnen, ende ook waarelik behouden, soo lange yder van dien naar sijnen ingebooren aart werkt. Ende alsoo de *Menschen* van Goode almagtig booven die lighaamelijke bequaamheeden, ende bysonderen aart om haar leeven ende
het

het menschelik geflagt te behouden ende voort te fetten, ook begaafd zijn met een *vernunft* om te kunnen oordeelen, waartoe sy bequaam zijn ofte niet: ende dat sy door eene quaade keure hier omtrend te doen, soo lange haar leeven duuren sal, schaade ende schande behaalen sullen; foo zijn de selven ook verpligt, sig selven wel te onderfouken, ende vervolgens te vermijden ofte aan te neemen soodaanige wijze van leeven als met haaren aard meest strijd ofte best oover een komt.

Ende insonderheid zijn deselve menschen verpligt, sig sorgvuldiglik te wagten van te kiesē eene wijze van leeven die in het geheel tegen haaren aangebooren aard ofte opvoedinge ende gewoonte strijdig is. Ende dat niet alleen om dat de menschen naar haaren eigenen aard werkende, het selven met veel meer innerlik genougen, ende daarom veel beeter, als het gunt, in weederwille van onse ingeboorene aard, ende dien volgende ook eenigfins door dwang gedaan werd, uitwerken; maar ook om dat die kennelijke uitspoorigheeden omtrend de verkiesinge onser nieuwe wijze van leeven, gants geene gemeenschap met onse voorgaande hebbende, aller menschen oogen naar sig trekken, ende doen aanmerken alle de *mislaagen*, welke door die onbequaame Niewelingen in die wijze van leeven begaan werden: ende dat daaren booven de gemeene boosaardigheid der menschen soo groot is, dat die opmerkingen geschieden niet om de goede wille des onbequaamen, voor der daad te doen aanneemen, nogte om den dwaalenden te onderrigten, ofte op eenen beeteren weege te brengen, maar om denfelven, indien het haar moogelik is, des te meer te doen struikelen, ende daar naa des te meer te bespotten ende te beschaadigen.

Ende om buiten den eigentlijken sinne onser *FABULE* niet te Reeden-kaavelen, soo seggen wy kennelik te weesen, dat veelē *bysondere* menschen, ja *geheele Volkeren*, werden gevonden, die meer als andere Menschen ende Volkeren, aangeboorene bequaamheden hebben, om andere menschen met haare Woorden, Gelaat ende Werken, *vermaak*, maar *geen profijt* te kunnen aanbrengen: ende dat in teegendeel ook veelē *bysondere* menschen, ja *geheele Volkeren*, gevonden werden, die anderen menschen veel ofte meer goeds, ende buiten dat goed *geene vreugd* schijnen te kon-

nen aanbrengeu. Sulks indien deese uit der aart traage, ernstige ende arbeidfaame menschen, de leevende, schertfende, ende vrolijke naarbootfen willen, sy daar van niet dan spot, schaade ende schande behaalen sullen. Het welk men allermeest bevind waarhastig te weesen in de *Hooven der Koningen ende Vorsten*, alsoo het gemoed der selven *Heeren* van kindsbeen aan door de vrolijke ende ydele *Vleijers ende Boetsmaakers* soodaanig werd ingenoomen, dat sy niet alleen van alle *ernstige nutte saaken*, maar ook van alle menschen, die haar de selven voordraagen, *walgen*. Sulks indien een derselven ernstige menschen, teegen sijnen aart den *Vrolijken ende Vleijenden Hooveling* wil speelen, hy daar oover bespot, uitgelaggen, ende ten Hoove uit gedreeven werd.

Dus sien wy, dat de *Francoisen* in het gemeen bequaam zijn; om geheele *geselschappen*, ende insonderheid jonge *Vrouwlieden, Koningen* ofte *Vorsten*, te vermaaken, met beuselingen ofte met saaken daar geene nuttigheid ter weereld inne steekt, ende waar door sy des niet te min veeler *Vrouwlieden, Koningen ende Vorsten* gemoederen ende *Hooven* in-neemen ende blijven besitten: Daar in tegendeel de *Duitsen* in *Geselschappen*, ofte voor *Vrouwlieden* treffelijke saaken *ernstig* ende seer wel voordraagen kunnen; maar den *vrolijken Baas*, ofte voor *Koningen ende Vorsten* den *geestigen Hooveling* willende speelen, van eenen ydere om de gemaaktheid van dien bespot, uitgelaggen; ende uit die *Geselschappen* ofte ten *Hoove* uitgedreeven werden, om in steede van dien, *ligvaardige Francoise Ma Bonnes, Dames* ende *Hoovelingen*, ten verderve onser *Land-aard*, te gebruiken.

Dit meenen wy den eigentlijken sin deeser *FABULE* te weesen. Naamentlik dat niemand beklijven kan, dan die naar sijnen eigen ingebooren aart ofte opvoedinge ende lange gewoonte tragt te leeven. Ende dat eener die eene wijze van leeven verkieft, welke teegen sijnen aangebooren aart strijd, seekerlik schaade ende schande behaalen sal.

*Het zijn geen Jongen die de Ouden
verbeeteren.*

12

Miissima fors est regnorum sub rege primo. Lucan.

12. De *Vrouw* biddende voor het lang leeven
van *Dionysius* den *Tyran*.

Ene *oude Vrouw* in't oopenbaar biddende voor het lang leeven van den *jongen Dionysius*, Soon van den *Ouden*, die sig *Tyran* van *Syrakusen* had gemaakt, wierd daar oover bestraft, door eenige ongemeen *groot*e, maar niet de befaadigste *Liefhebbers* der gemeene *Vryheid*, ceven als of deese *Vrouw* benijde het welvaaren des *Vaaderlands*, ende veragte het fugten ende kermen der *arme Inwoonders*, die van des *Soons* tyrannie seer hard, ende meer dan ooit, gedrukt wierden; alsoo sy ende een yder wist, dat hy *Dionysius* in den geselschappe der
aller-

56 De *Vrouw* biddende voor *Dionysius*, &c.

allervuilste Menschen, sijn leeven met dronken drinken, hoereeren ende speelen foodaanig doorbragt, dat hy om die ooverdaad gerustelik te können pleegen, sig eenmaal met eenige ontugtige *Bowven*. 90. daagen naar een in sijnen Hoove opgeslooten hadde gehouden, lasterende onderwijlen ende doende daar buiten beschuldigen, alle aansienelijke, ernstige, ende eenigfins naar Waarheid vry van haar spreekende Menschen, die sig met die vuiligheden niet wilden befoetelen, haar ten laste leggende, dat het trotsche, steilooren, van den Koninge quaalik spreekende, ende dien volgende strafbaare Menschen waaren. Maar de *oude Vrouw* antwoorde, Toen ik jong was, ende by gevolge niet wift dat de *Successen* ofte veranderingen van *Monarchen* ofte Heersfende Menschen, den Onderdaanen altijds meer quaads dan goeds aanbragt, ende dat hier te *Syrakusen* voor de gemeene Ingeseetenen gants geene beeterschap, dan door nieuwe beeterere *ordre* eener *Vrye* Regeeringe te verwagten was; Soo bad ik, ende meer andere goede Ingeseetenen met my, om de dood van den *ouden Dionysius*, die onse *Vrye Republik* verkragte ende alle moedwil aanregte; Maar Leider! meenende in des selven doode onsen wensch verkreegen te hebben, soo sie ik den selven gevolgd van deesen sijnen *Nazaat*, die het nog tienmaal flimmer, als de *oude Dionysius* ooit dede, maakt: daarom vreesse ik weederom voor den *derden*, ende geloove datter in onlangs ooverheerde Landen felden jonge *Koningen* koomen, die de ouden verbeeteren: maar gemeenelik foodaanigen, die de Ingeseetenen meer ende meer van haare *Vryheeden* berooven ende onderdrukken.

Uitleg-

Uitlegging der Woorden.

Wie de Personen zijn, welke in deeser FABULE werden voorgedraagen, beboufd geene Uitlegging, maar wel de Saaken, die daar meede beduid werden:

Naamentlik de eerste Koningen, die oover te vooren Vrye Landen ofte Steeden beginnen te heerssen, hebben die Hoogheid verkreegen ofte door eene Vrye keure der Ingeseetenen, ofte door Bedrog ende Geweld. Ende hoewel niemand ten Hoofde eener Republike gekooren word, dan om cenige bequaamheden, die men in sijne Voor-Ouderen gesien heeft, ende ook meend ofte hoopt in den selven Mensche te sien, ende seekerlijk vertrouwd, dat hy die niet soo seer te sijnen voordeele als wel ten gemeenen welvaaren der Ingeseetenen gebruiken sal: Soo bevind men nogtans sig selfs daar in doorgaans bedrogen.

Ende bevind men het selven altijds, wanneer jemand door Bedrog ofte Geweld, of gelijk meest altijds geschied door beiden, sig ten Hoofde der Republike opwerpt, ofte opgeworpen heeft. Ester zijn beide die Hoofden daar in gelijk, dat sy die Hoogheid niet verkrijgen, wanneer sy door Kindsheid, ofte quaade opvoedinge, daar toe onbequaam zijn; maar als sy mannelijke Jaaren bereikt, ende bewijs van haare bequaamheden gegeven hebben, ofte onder het verkrachten der Republike geeven.

Derhalven soo ontstaat daar uit, dat sy Regeeren kunnen ende willen, sonder sig allesfins van anderen te laten regeeren; als ook hier uit volgd, dat sy niet alleen weeten wat sy in andere Hoofden, ofte Koningen geloofd ofte mispreesen hebben, maar ook, om dat sy selfs Onderdaanen ofte gemeene Ingeseetenen zijn

H

geweest,

58 De Vrouw biddende voor Dionysius, &c.

geweest, ende dien volgende ook weeten, hoe ende waar toe, ofte waar van, de Ingeseetenen, die gehoorfaamen moeten, geneegen zijn, ofte een afkeer hebben.

Ende vermits die *Hoofden* daar beneevens heerffen oover Ingeseetenen, die onlangs *Vry* geweest zijn, ende daarom niet willen *slaafagtig* dien *Heere dienen*, ende sy ook weeten, dat een mensch oover *veelen* niet dan *precario*, ofte soo lange sy dat lijden willen, gebieden kan, soo moeten noodwendig die *eerste Hoofden* ofte *Koningen* seer voorzigtig regeeren, met niet dan onder eenen grooten *schijn* van *Regt*, de *aansienlijkste Liefhebbers der Vryheid* doodende, ofte verbannende, ende alsoo waarlik voortgaande met die gemeene Ingeseetenen door eene Koninglijke magt te dwingen ende te bedriegen, nogtans te schijnen die te ooverreeden ende met de meeste stemmen der Ingeseetenen te oovertuigen.

Welk *Mom*, indien de *eerste Hoofden*, ofte *Koningen* afleggen, soo werden sy seer ligtelik van die Hoogheid beroofd.

Ende op dat niet haare *Soonen* haar souden naarfolgen in die *Heersfugt* ende *bequaambeeden*, waar door sy de *Vrye Republiik* hebben verkracht, om insgelijks die Heerschappye hunnen *Vaader* door *bedrog* ende *geweld* te onttrekken; soo zijn sy genoodsaakt de selve *Soonen* in alle onweetenheid, ongebondenheid, weelde, ende wellusten te doen opvoeden. Waar door die *Soonen* daar naa haaren *Vaader* in der Heerschappye volgende, gemeenelik in het geheel trotsse laetdunkende menschen zijn, ende als halve *Gekken* nog willen nog kunnen *Reggeeren*, ende in steede van dien, eenen haaren *Gonsteling* waarelik alles laten bestieren, op dat sy middeler wijle alle haare wellusten tragten te verfaaden: Soo nogtans dat *Sy* ende haare *Hoovelingen* nog eenigfins weederhouden werden door de gedagten, dat de *liefde* tot de gemeene *Vryheid* niet in het geheel verstorven is by ofte in de *Harten* ende *Gemoederen* der gemeene Ingeseetenen, ende dat de uitsteekensten van dien, alvoorens gedood, ofte haare eigene dood gestorven behoorden te zijn, eer sy *Hoofden*, *Koningen* ende *Hovelingen* met volle gerustheid, de Koninglijke *Schelmstukken* voor *Deugden* kunnen doen opneemen.

neemen. Salks wanneer de *derde Koningen* in die Heerschap-
pye volgen, sy ende haare Hoovelingen geen belet vinden,
waarom sy niet onbeschaamdelyk alle haare lusten volgen, en-
de daar meede waarelyk toonen souden geene Wetten, gelijk
de gemeene Borgers, onderworpen te zijn, ende dat Sy de
gemeene Onderdaanen, nu der *slavernye* gewoon, sonder ee-
nigen opstand der selven te vreesen, ten uitersten mogen schee-
ren, drukken, belaaen, ofte dooden.

Ende is dit het gunt deese *FABUL* ons eigendlyk leerd.
Want de Oude *Dionysius* te *Syrakusen* van een kloek Krijgsman
een *Capitain Generaal*, ofte Bevelhebber oover een *Heir* der Re-
publyke, voor eene reis geworden zijnde, wist in tee-
genloopende gevallen van een swaar oorlog teegen de *Carta-
ginensen* sig by de gemeene Ingeseetenen ende Krijgsluiden
soo aangenaam te maaken, ende de andere *Krijgs-Ooversten* der
Republyke soo seer te lasteren, dat die *Krijgs-Ooversten* door
den Volke afgeset, ende hy *alleen* gemagigd wierd, sonder
eenige bepaalinge dien oorlog uit te voeren. Ende dit ver-
kreegen hebbende, strooide hy uit, dat de misnougden oo-
ver sijne al te groote magt, hem wilden dooden, ende dat
hem derhalven ter sijner versseekertheid eene *Lijfswagt* van ses
hondert mannen noodig was, het welk als hy verkreegen,
ende daar en booven de gonsten sijner Vreemde besoldigde
Krijgsluiden bekoomen had, soo dwong hy daar meede de
Republyk van *Syracusen* den tijd van omtrent acht ende dertig jaa-
ren, in alles sijnen sin te volgen, zijnde onderwijlen seer vee-
le gevallen onderworpen, die hy door sijne klouk- ende dap-
perheid alle te booven quam.

Ende onder anderen deede hy sijnen eenigen Soon, den *jon-
gen Dionysius* soo quaalyk opbrengen, dat hy hem, in der Re-
geeringe gevolgd zijnde, daar toe gants onbequaam was, en-
de in alle wellusten, ooverdaad ende tyrannie, geleefd heb-
bende, den tijd van tien Jaaren eerst door den vroomen *Dion*,
ende daar naa door den deugdzaam en gelukkigen *Timoleon*
uit den lande verdreeven, ende *Syracusen* weederom in sijne *Vry-
heid* hersteld wierd.

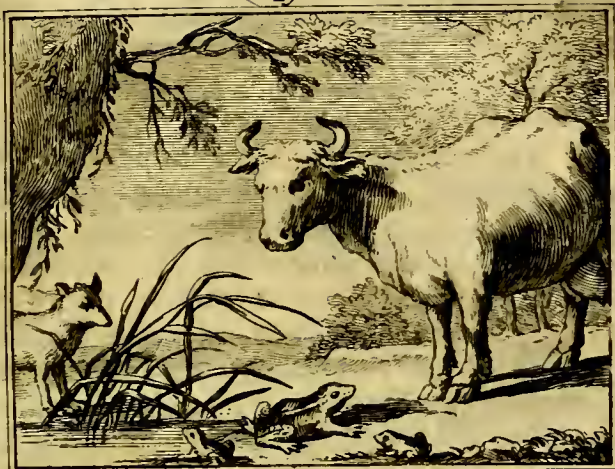
60 De *Vrouw* biddende voor *Dionysius*, &c.

Sulks deese *Oude Vrouw*, daar de *FABUL* van gewaagd, ten tijden van den tweeden *Dionysius*, niet dervende hoopen dat de Republik in *Vryheid* hersteld soude werden, ende den gemeenen loop des weerelds beleefd hebbende; als meede infonderheid weetende, dat deese *tweede Dionysius* eenen seer baldaadigen *Soon* had, met groote reeden voor sijn lang leeven bad, op dat niet die *Soon* haar nog harder handelen soude. *

* *Sie hier van de Historie van Diodorus Siculus, Bouk 13. 14. Plutarchus in Dion ende Timoleon.*

Tragt

Tragt niet naar een hooger Staat.

Tuo te metre pede.

13. De *Vors* ende de *Koe*.

EEn *jonge Vors*, schielijk ongemeen grooter als andere *oude Vorssen* geworden zijnde, ende sig selven by die kleinen vergeleeken hebbende, met die *eigen selfs liefde*, die allen Dieren gemeen is, begon daar uit te vermoeden, dat hy van eenen geheelen anderen aart als de gemeene *Vorssen* was, ende wierd allangs daar door soo laatdunkende, dat hy eindelijk sig inbeelde, met der tijd soo groot als een *Koe* te kunnen ende ook te fullen werden, indien hy sijnen gefronsten huid met alle krachten van daage ten daage wel uitspande. Derhalven hy

fig kraftelik opgeblaafen hebbende, de *kleine* dog *oude* *Vorssen* vroeg, of hy niet by naaft soo groot als een *Koe* was geworden, ende alsoo die *kleine*, door het blijven in eenen gemeenen stande, der *Vorssen*, ook haare gemeene sinnen behouden hadden, antwoorden sy hem in aller bedaardheid, ende raadden, ende vertoonden hem met seer groote *Wijsheid*, dat het voor hem beeter ende aansienelijker soude weesen, de *grootste* onder den *Vorssen* te blijven, wanneer selfs sijn voor-neemen hem mogte koomen te gelukken, dan des niet te min, gewisselik de allerkleinste onder de *koejen* te sullen weesen. Ende dat hy in teegendeel nu met naar seekerlik moejelijke ende voor hem ondoenelijke saaken te tragten, sig in pericul soude stellen van sig te verderven; alsoo hy van die *Koe* nog in grootheid soo veel verscheelde, dat hy met sijne allergrootste opgeblaasendheid, soodaanige grootheid niet bekoomen, maar wel sig selven ten bersten blaafen soude kunnen. De *grootte jonge Vors* deesen raad gehoord hebbende, meende dat de *kleine* ende *oude Vorssen* hem deesen raad hadden gegeven uit nijdigheid, ende om sijne verdere grootheid te beletten, derhalven hy met sig selven op te blaafen voortging, ende dat met soo een grooten geweld, dat hy ten laastten sig waarelik ten bersten blies.

Uitlegging der Woorden.

De Ouden hebben verstaan met een *VORS*, een *Mensch* die in eenen seer geringen ende neederigen stande

*stande gebooren ende opgevoed is , Boeren , Bor-
gers , &c.*

*Met een KOE, een Mensch die in een seer hoogen stand
gebooren ende opgevoed is.*

*Met de kleine VORSSSEN, neederige Vrienden des
schielik opgewassenen.*

*Met de jonge groote VORS, een laag gebooren, en-
de van jongs op al te voorspoedig Mensch.*

OM dat onse *behouftigheid* ende *swakheid* soo groot is, dat wy ons nooit in eenigen stande bevinden, daar niet ietwes aan ontbreekt, ende dat wy onses standes gebrekkelikeheden ende ongemakken seer wel voelen, ende die van andere standen niet soo wel vermerken, soo meenen wy dat die andere Standen beeter zijn, ende tragten wy geduurig naar veranderinge, sonder ooit vergenougd te weesen. Ende oovermits dien volgende de *beste keure* van veranderinge werd gedaan met de *meeste kennisse*, ende dat wy de meeste kennisse der voor- ende naa-deelen hebben van die standen, welke met onsen stande eenige *gemeenschap* hebben, ende aller *naast* zijn; Soo bestaat in deesen de meeste mensche-lijke voorfigtigheid, dat wy naar geen en anderen stand tragten, dan met seer kleine treden te doen, naar die den onsen *naast* is, die wy best kennen, ende die ons best behaagd. Want oovermits daar en booven de meeste *vreugd der menschen* hier in bestaat, dat sy geduurig naar meerdere hoogheid tragtende, in haare hoope niet bedroogen werden; maar geduurig haar oogwit bekoomen: Soo is daar toe geen sekerder middel dan met seer kleine treden, naar die hoogheid te stijgen. Eeven gelijk wy daagelijks sien, dat men op eener laddere met enkele sporten ligtelik ten toppe klimmen kan.

Ende

Ende wy ook in teegendeel daageliks ondervinden, dat die menschen, welke booven haars gelijken door groote voorspoeden geklommen zijn, eene groote dwaasheid begaan, wanneer sy alsdan, volgens den raad van haare wijze ende goede vrienden, niet stille staan, om sig ende haaren Stand ter deegen te erkennen, ende nietwes verders ofte hoogers te begeeren, dan het gunt haar van selfs schijnt in der hand te vallen; alsoo opgemelde raad gebowd is op deese volgende vaste gronden: Naamentlik, om ten deele aldus de nijd van haars gelijken te vermijden ofte te betemmen, ende ten deele op dat niet die al te gelukkige menschen, nieuwe sprongen willende doen, ende die qualik gelukkende, sy alsdan niet alleen alle de vreugd oover de eerste voorspoeden koomen te verliezen, maar ook daar en booven sig fulks koomen te bedrouven, dat sy daar van ter needer geslaagen werdende, van spijt quijnen ende sterven. Ende hoe wel deese drouvige voorvallen soo meenigvuldig zijn, dat yder mensch van de nuttigheid des opgemelden raads behoorde oovertuigd te weesen, soo werd de selve niet te min in het gemeen seer verwaarelooft ofte veragt. Want deese raad, hoe goed ende seker hy ook zy; in't gemeen niet aangenoomen werd van menschen, die door voorspoeden dronken geworden zijn, ende oover fulks ook sig verseecken, immers vastelik meenen, wijser als andere menschen te weesen, fulks sy gemeenelik voortgaan met hooge sprongen te doen, ende daar in haar verderf te vinden. Gelijk men deese dwaasheid wel meest bespeurd in menschen, die in eenen *neederigen* ende seer *geringen* stande gebooren zijnde, haare goederen ongemeen seer koomen te vermeerderen, door eenige beefigheeden ofte neeringen, die haar daar naa te gering dunken, ende waarom sy op hoope van meer geagt te sullen werden, ende grootere winsten te doen, andere beefigheeden ofte neeringen by der hand neemen, welke met haare voorgaande gants geene gemeenschap hebbende, haar dien volgende ook onbekend zijn, fulks sy die nieuwe neeringen sonder verstand doende, daar in veeltijds haar verderf vinden.

Ende werd ook somtijds eene nog veel grootere dwaasheid

befpeurd, wanneer die menfchen, welke eerst naarftige ende voor-
 fpoedige *handwerks-luiden* zijn geweest, daar naa eenige andere *nee-
 ringe*, die daar meede gemeenfchap heeft, onderneemen, ende dat
 die haar ook wel gelukt zijnde, fy alsdan vervolgens eenige aan-
 fienelike *koophandelingen* in die waaren, daar fy door hard hand-werk
 kenniffe van hebben gekreegen, aanvangen; ende foo doende,
 wijfelik binnen den arbeidsaamen ofte forgvuldigen *Borgerlijken
 Stand* blijvende, met de meefte vergenougfaamheid ende vreugde
 fouden kunnen leeven: fy des niet te min alsdan die dwaas-
 heid begaan van nog veel hooger te willen ftijgen, ende waa-
 nen als *Eedelluiden* te kunnen leeven; ende voor fulken gaegt en-
 de ge-eerd te fullen werden, indien fy van eenen *Koninge* of-
 te *Vorste* den naam van *Eedelman* ofte *Ridder* verkreegen heb-
 bende, eenige *Heerlikheeden*, met *hooge* ende *laage Jurisdicte* voor-
 fien, in haaren Vaaderlande koomen te koopen, niet wee-
 tende, dat die agting, ende de voordeelen, die daar aan vast
 fouden moogen weefen, niet bekoomen kunnen werden, dan
 van die menfchen, in welkers geflagt eenige voort-teelingen
 naar een feer groote rijkdommen bevonden; ofte eer-amten
 bekleed zijn geweest: ende niet ooverdenkende, dat daar en
 teegen alle menfchen uit der aard feer *nijdig* zijn op alle de
gelukkigen, welke fig nieuweliks booven haars gelijken, ende
 infonderheid met eenen grooten fprong, verheffen: als meede
 die menfchen niet genoug ooverweegen, dat of wel de nijd
 der *minderen* draagelik fchijnd, nogtans de nijd, veragting ofte
 dwers-drijving der *meerderen*, ende infonderheid van *beiden* niet
 fonder feer groote ongemakken gedraagen kan werden van dee-
 fe *nieuwe Eedelluiden*. Sulks fy fig van haare meede-Borgeren
benijd, van de oude *Eedelluiden veragt*, ende van beiden *geftoo-
 ten* voelende, veeltijds meenen de nijd, veragting, dwarsdrij-
 ving, twiften ende pleiten, voor te koomen ofte te betemmen,
 met fig als *ooverkoffelijke* ende *milde Eedelluiden* te draagen om-
 trend haare Hofnoudinge, ende infonderheid met de *oude Eedel-
 luden* wel ende feer vriendelik te onthaalen; Hoewel wy daage-
 liks fien, dat die *nieuwe Eedelluiden* daar door des te meer van
 de Ouden gehaat ende bespot werden, felfs terwijle die haare
 I
 fpijfe

spijs ende drank nuttigen, ofte andere Vriendschappen genieten. Sulks deese Nieuwe Eedelluiden gemeenelik des te eerder sig daar meede verderven, ende verdorven zijnde, soodanig anderen Menschen ten spotte strekken, dat sy met geen menschelik meede-dooen kunnen werden aangefien, dan met haar tot eenen trooste in haar ellendig leeven de Dood toe te wenschen. Ende schoon sy *Nieuwelingen* dien hoogen swier, haar leeven geduurende, soo kunnen uitvoeren, soo doen sy nogtans haare kinderen daar door sekerlik in de uiterste armoede ende ellenden vervallen.

Sulks de eigentlijke sin ende leer deeser *FABULE* is, dat geringe Menschen schielik groot geworden zijnde, den raad van haare *oude Vrienden*, raadende niet al te hoog te willen stijgen, moeten involgen, of dat sy, het teegendeel doende, sekerlik haar verderf daar in fullen vinden.

DAAR.

Daar is geen ellendiger Mensch, als een Ver-
raader van sijn Vry-Vaaderland.

Optat ephippia bos piger, optat arare caballus.

14. De Gans, ende de Papegaai.

DE Gans, met sorgen ende met moeite sijne kost ten waatere ende ten lande in vryheid gesogt hebbende, ende daar door vet geworden zijnde, wierd misnougdt, wanneer hy by geval omtrend eenes grooten Heerschaps Huis, in eene vergulde kooje een vreemden *Asiatisen Vogel* sag hangen, ende dat die a'daar sonder eenige sorge ofte arbeid wel lekkerlik met wynsopjens in oovervloede gevoed ende gedrenkt wierd; ende begon hy derhalven de andere *Gansen* van sijn geslagt op te maaken, om het geluk van sulck een leeven te fouken ende te bejaagen: waar toe sy gelijkelijk aangemoedigd zijnde, ten *Hoove* vloogen, ende sig al-

daar lieten vangen, fulks de *gemeene Gansen* onder de particuliere Hoovelingen wierden verdeeld, ende hy, als haar voorganger, voor den Koninge gebragt, ende in eener kooje gefet wierd, om ook eeven gelijk de *Papegaaï* te werden opgevoed, onder voorwaarde, van ook te leeren naarklappen, gelijk men hem soude voorfeggen, sonder daar in naalaatig te werden bevonden, op hooge straffe, ja de dood selve. Maar toen hy in der kooje gefet zijnde, het deurtjen agter hem hoorde toedoen, ende daar uit sijne gevangenis besloot, alsook bemerkte hoe onbequaam hy was, om als een *Papegaaï* te leeren klappen, ende dat hy dien volgende seekerlik aanstonds een *spot* der betweetende *Papegaaïen* soude werden, als ook, dat hy vervolgens aldaar niet lange by den *Koninge* in aansien soude kunnen blijven; soo brak hem het sweet van angst en ten lijve uit, ende wenschte hy geduurig weder naa sijne *oude vryheid*, dog te vergeefs. Sulks hy sijne dwaalinge, ende daaren booven sijnen *raad* ofte *verraad*, waar door alle de andere *vrye Gansen* slaaven geworden waaren, ooverdenkende, daar door in eener teeringe verviel, ende ehendiglik quam te sterven.

Uitlegging der Woorden.

De Ouden hebben hier met eenen vetten GANSE verstaan, een rijken Boer ofte een rijk Burger, ofte een Magistraats-Persoon eener Vrye Republike.

Met een P A P E G A A I, een Hooveling.

Met de goude K O O I, een Konings Hof.

DAt alle goede saaken, die ons gebeuren ofte alle onse Goederen die wy verkrijgen, ende die wy blijven besitten, in den beginne onses besits, ons eene groote *vreugd* aanbrengen, bevind een yder aan sig selven: als ook, dat wy alsdan, gelijk of wy daar omtrend ons oogwit verkreegen hadden, daar van verfaadigd zijn; ende onse gedagten doen rusten, in sulker vougen, dat eene korte gewoonte van die goederen

te befiten, alle onse vreugd wel eer in het verkrijgen derfelven door ons genooten, foodanig doet verdwijnen, dat naaweliks daar van oover blijft eenig gevoelen, dat magtig is onse gedagten op te wekken, om als de voorvallen sulks wel fouden vereiffen, die waardije der goederen, die wy befiten, wel te ooverweegen, ende naar waarheid te fchatten. Daar en tegen bevinden wy ook, dat de *quaade faaken* ende de Verliefen van goederen, ons niet alleen bedrouven, wanneer fy ons ooverkoomen, maar dat ook de geheugeniffe ende de fmert van dien, onse gedagten geduurig opwekt, om de grootheid der felven wel te ooverleggen, ende met eenen te bedenken, of daar geen middel voor ons fy, om van dat altyds drukkende quaad ontflagen te werden, ende onfen voorgaanden, ofte eenen beeteren ftand, ende meer goederen te bekoomen.

Dit is de reden, dat een *rijke Boer* feer wel begrijpt ende ook fwaar agt, alle den arbeid, ongemakken ende teegenfpoeden, die hem omtrend den *Landbouwe* voorkomen, ende daar en teegen niet bedenkt, nogte naar waardye weet te fchatten, hoe groot een goed het zy, alleen van fijne eigene forge ofte naarftigheid, ende van Goodes algemeen feegen over het aardrijk ende het vee af te hangen; Sulks hy om van alle fijne opgamelde arbeiden ontflagen te werden, begeerd een *Steedeling* ofte *Borger* te zijn; en dat hy een *Borger* geworden zijnde, aanftonds begint te voelen ende te begrijpen, niet de gemakken ende feekerheeden, die de *Poorters* soo in tijden van *Vreede* als *Oorloge*, meer als de *Bewooners* der platte Landen genieten; maar wel de groote onfeekerheeden der profijten, ontftaande uit *Poorters-neevingen*, ende de kostelikeid der *Steeden*, als meede hoe groote vlijt ende forge men aldaar moet aanwenden, om van andere menfchen, daar men om fijne neeringe te konnen drijven, geduurig meede heeft te handelen, niet bedroogen ende befchaadigd te werden. Derhalven die *Borger* weederom meend groote reeden te hebben om te tragten als eert *Rentenier* ftille op fijne inkomften te mogen leeven. Ende dat verkreegen hebbende, gevoeld hy niet alleen de ongemakken ende forgen, welke aan dat leeven vast zijn, maar is daar en boven ook met fijnen tijde verleege; sulks hy alsdan enkelik wenft naar eenige aanfienlijke hem betaamende *beefigheid*, namentlik in der *Regeeringe* van eenig Gods-Huis, Land ofte Steede, gebruikt te werden. Ende indien hem dat gebeurde, fo bevind hy gewiffelik die oovergroote moeelijkheeden van fig geduurig te moeten vougen naar de verfeidene ge-

neegentheeden fijner *Meedebroederen*, ende dat hy sonder het selven, in der *Regeeringe* van dien nietwes uitregten kan: weshalven, indien soo eener seer *Heersfugtig* is, hy seekerlik waand dat *Hovelingen*, die niet meer dan *eenen* Heere hoven te behaagen, veel gelukkiger zijn, als hy is. Sulks indien hy sig bevind in eener *Republike*, daar een *Hoofd* van *groot vermoogen* is, hy ook seekerlik tragten sal, de gonst des selven te bekomen, met hem niet sijne eigene goederen, maar wel eerst eenige *Voor-Regten*, ende daar na allangs de *Gemeene Vryheid* sijns *Vaderlands* op te offeren, ende alsoe een *Heer* oover die *Landen* ende *Steeden* in te voeren, om alsdan gelijk de *Meeſter-slaaf* des selven oover alle *Slaaven* sijne *Meedebroederen* ende andere *Ingeseetenen* te kunnen heerssen. Het welk, indien hy verkrijgd, soo bevind hy seer haast, dat een *Boer*, ofte *Borger*, die gewoon is op sijnen eigen gronde te bouwen, teering naar neering te setten, ende voorts geruft te ziiin, als hy sig naar de gemeene *Wetten* sijnes *Vaderlands* heeft gedragen, op verre naar soo bequaam niet is, om door *liegen* ende *bedriegen*, *quistig*, *baldaadig* ende *ontugtig* te leven, des Heeren gonsten te kunnen behouden, als de *geboorene Hovelingen*, die van kindsbeen aan, neevens dien *Vorſt*, in alle ontugt opgegroeid zijn. Ende terwijl die *Hoffieke Borger*, de gonst des *Vorſten* t' hem waarts, niet verkreegen heeft, dan met allangs de *Regten* ende *Goederen* des welcer *Vryen-Volks* aan hem *op te offeren*, ende dat ook daar naa soo haast geene offerhanden meer door hem aan dien *Vorſte*, ofte *Heere*, konnende werden opgeofferd, hy des *Vorſten* gonst t' hem waarts van tijden ten tijden fiet *verminderen*, ende daar en booven soo gevoeld hy dat sijne *Meede-Broeders* in der *Regeeringe*, jaa de oude *Hoovelingen*, hem voor eenen *Verrader* sijns *Vaaderlands* aansien, ende dat sijne *Meede-Ingeseetenen* hem oopenbaarelik als foodaanig eenen veragten, ende vervlouken. Sulks hy te laat begrijpende, dat een *Boer* ofte *Borger* ten Hove niet geagt werd dan soo lange, hy kan ende schijnd te willen sijn *Vry Vaaderland* verkoopen ofte verraden, ende dat alle die gonst ophoud, soo haast hy dat groot schelmstuk bedreeven heeft. *Waarom* hy alsdan daar van eene soo groote smerte gevoeld, dat hy eindelijk van *Spijt* ende *Hertseer* sterfd: *Laatende* allen menschen een voorbeeld naa, dat sy sig in haaren *Stande* soo gelukkig behoorden te maaken, ende vergenougd te houden als doenelik is, sonder geduurig naar eenen anderen stand te haaken. Ende dit is eigentlik het gunt ende waar van de *Ouden* ons met deeser *FABULE* hebben willen leeren ende affchrikken.

Een yder voor sig, God voor ons allen.

15

Quisquis sua case.

15. Bootsmans Vertelling.

SEeker Bootsman uit Oost-Indien gekomen zijnde, seide aldaar geweest te hebben aan drie Eilanden, waar van het *eersten*, hoewel het vrugtbaar ende haaven-rijk was, wicrd bewoond van seer weinige Menschen, ende ook van een geleerd *Medicijn*, die met eenen, *Heer* van het Eiland was; ende weegens sijne forge oover alle de Sicken, een seeker gedeelte erfde aller goederen, die sy by doode quaamen naar te laten. Sulks in het gemeen hem voordelig zijnde, dat de sieke Onderdaanen niet lange Bedleegerig waaren, hy de selven naaweliks onderfogt, om te weeten, wat haare eigentlijke siekte was, maar seer vaars

vaardig beval, haar te doen *Aderlaaten*, *Kakken*, *Sweeten*, ofte *Braaken*. Ende vermits het hem ook lastig was, selfs de *Sieken* te belooopen, soo liet hy die wel meest be-
 sorgten door sijne *Dienaars*, die sig ook beroemden groo-
 te kennisse van die konste te hebben, ende die ook wee-
 gens haare besouken, ende leverantie van Medicamenten,
 ja ook door ende van het versterven der *Sieken*, haare
 grootste Voordeelen wisten te trekken, ende dat alles naar
 hun eigen gelieven. Door beiden welke gevallen, veele
 menschen aldaar voorbedagtelik siek gemaakt ofte gedood,
 ofte versuimd, ofte quaalik geneesen wierden. Het twee-
 den Eiland werd bewoond van voornaame *Doctoren* in
 der *Medicijne*, die gesaamentlik *Regenten* oover dat Ei-
 land waaren, ende yder in het bysonder leefde van een
 seker loon, welk sy sig van tijden ten tijden naar voor-
 gaande *keure*, door de gesaamentelike Medicijns beraamd,
 toeleiden, oover haare *besouken* ende geleeverde *kruiden*
 ofte *dranken* aan den *Sieken*, maar ook soodaanig, dat
 sy van den *Gesond-gewordenen* meerder als van den *Oo-
 verleedenen*, in reekeninge brengen mogten. Sulks sy by
 het sterven der *Sieken* sig meer beschaaidigd als gebaat
 vindende, haare Inwooners poogden in het leeven te
 behouden; soo nogtans dat sy om van haare konste ook
 gemakkelijk ende vermaakelik te kunnen leeven, haare
 Inwooneren geduurig aanraadden, eenige haarer krui-
 den ofte dranken te gebruiken, om *Siekten* voor te koo-
 men, ofte wel op de allerminste ontsteltenisse te doen
Kakken, *Sweeten*, ofte *Braaken*. Maar de Inwooners,
 leevende naar den raad deeser treffelijke *Doctoren*, waa-
 ren in't gemeen slap ende swak van gestel haares lighaams,
 daar altijds wat aan te doen ende te meesteren viel; en-
 de waar door sy ook veel eer quaamen te sterven, dan

of sy dien raad niet gevolgd hadden. Dog het *derden* Eiland, in teegendeel, geene *Doctoren* in hebbende, maar alleen bewoond zijnde van Menschen, die met eene gemeene menschelijke kennisse, ende ondervindinge, voor haare eigene gesondheid ende leeven sorgden, was ongemeen seer bevolkt ende van veele Menschen bewoond, ende had niet als hardvotige, vaste ende sterkgespiede Ingefeetenen.

Uitlegging der Woorden.

*M*et MEDICYNEN, werden verstaan Regenten.

Met SIEKEN, de gemeene Ingefeetenen.

Met ADERLAATEN, te dooden:

Met KAKKEN, Schattingen.

Met SWEET-DRANKEN, Imposten op alle Leevensmiddelen.

Met BRAAK-DRANKEN, Gelden op Renten genomen, die daar naa weeder met groote smert oovergegeeven moeten werden.

OM dat onder de Geleerden van ouds getwist is, welke forme van Regeeringe de beste zy, moeten wy ten eersten aanmerken, dat daar oover geen besluit gemaakt kan werden, dan ten zy wy alvoorens wel begrijpen, dat *Politikelik* ofte in der Regeeringe, niet goed ofte quaad kan werden gesegt te zijn, het gunt deesen ofte dien, het zy *Regenten*, het zy *Onderdaanen*, in het bysonder schaade ofte baat aanbrend, alsoo in deesen sinne, eene ende deselfde saak ofte ordre, den eenen schaade, ende den anderen baat aanbrengeende, gelijk dat meestendeel gebeurd, die selfde saak, ordre ofte wet, te gelijk goed ende quaad soude

moeten werden genaamd : het welk gants ongerijmd is ; maar om dat die Woorden in der Politie eene seekere beteekeninge hebben mogen , soo is noodsaakelik , dat waarelik het gunt Politiekelik Goed ofte Quaad genaamd mag werden , ook aan den gemeenen Staat , dat is , den meesten Ingeseetenen Vrugt aanbrengende , ende niet den meesten Lastigen Ingeseetenen van dien Staat , baat ofte schaade aanbrengen moet.

Ende oovermits alle menschen meer haar eigen bysonder Goed ofte Quaad , als dat van den gemeenen Staat , ofte wel eenes anderen menschen te verkrijgen , ofte te vermijden tragten ; Soo noemen de Menschen ook gemeenelik Goed ofte Quaad , het gunt voor haar in het bysonder Goed ofte Quaad is , schoon het in teegendeel den gemeenen Menschen haarer Republike Schaadelik ofte Heilsaam soude weesen . Ende oovermits daar beneevens de Menschen , wanneer sy met de magt der Regeeringe bekleed werden , deese gemeene menschelikeit niet afleggen . Soo volgd hier uit seer klaarelik , dat aldaar eene goede forme der Regeeringe is , alwaar de Regenten om eigen Baat te bekoomen , ende Schaade te vermijden , het gemeen goed beforgen , ende het gemeen quaad afweeren moeten ; Ende dat daar en teegen aldaar eene quaade forme der Regeeringe is , alwaar de Regenten haar eigen Baat niet dan in de Schaade van het Gemeen vinden kunnen , ende alwaar sy haare eigene schaade niet dan door het Gemeen te beschaadigen , afweeren kunnen .

Ende dit als een vaste grond voor af gesteld zijnde , soo kan een ider seer ligtelik sien , dat in de Een-Hoofdige Regeeringe een Mensch sijn eigen Baat , Gemak ofte Vermaak , allefins souken , ende sijne eigene Schaade , Ongemakken ofte Verdriet vermijden moogende , ten verdriete des Gemeens , hy het gemeen Wel- ofte Quaalik-vaaren der Onderdaanen , niet souken nogte afweeren sal , dan voor soo veel ende soo verre als het hem lust , ofte voor soo veel hy selfs daar van een afkeer heeft . Waar uit dan ook gemeenelik ontstaat , dat aldaar veele Ingeseetenen uit den Lande vertrekken , ende weinigen van buiten koomen inwoonen .

Gelijk meede uit den selven gronde volgd , dat in der Aristokratike ofte Veel-Hoofdige Regeeringe , ider Regent aldaar sijne menschelikeit behoudende , sy alle uit krasse der selve , alle saaken ,
die

die haar in het gemeen voor of naadeelig zijn, sullen souken te bekoomen ofte te vermijden, sonder in soo eenen gevalle eenigfins op de andere gemeene Ingeseetenen te passen: ende dat daar en teegen in andere gevallen, waar meede het Gemeen gebaat ofte beschaadigd, ende niet dan *een lid* ofte *weinig*en gebaat ofte beschaadigd soude ofte souden werden, die Regeering ofte de meeste Regeerders van dien, alsdan in het gemeen welvaaren, sekerlik haar voordeel vinden kunnen. Waar uit dan ook volgd, dat de Gemeene Ingeseetenen aldaar liever als onder eene *Monarchale* ofte *Een-Hoofdige Regeeringe*, blijven woonen ende vermeenigvuldigen.

Ende eindelijk volgd uit den selven gronde, dat in *Landen* ofte *Steeden*, daar *alle Menschen*, tot der Regeeringe *bequaam* zijnde, ook deel aan der Hooge Regeeringe hebben, sy, uit kragte der Gemeene menschelijkheid, alle haar *eigen* baat ende schaa-de soukende te bekoomen ofte te vermijden, ook waerelik door het selven middel, het welvaaren van het gemeen verkrijgen, ende de schaa-de van het gemeen vermijden sullen: om dat de *meeste stemmen* der Regeeringe aldaar ook de *meeste Ingeseetenen*, dat is het Gemeen, uitmaaken; Waar door eindelijk die *Landen* ende *Steeden* ongemeen seer bevolkt werden. Sulks dit waerelik de allerbeste forme der Regeeringe is, ende de *Aristokratike* ofte *Veel-hoofdige Regeeringe*, naar sy in meer ofte min Leeden bestaat, beeter ofte min goed is, om dat alsdan het gemeen goed ende quaad, meer ofte min betragt ofte vermijd werd; als meer ofte min de *Volks-Regeeringe naaderende*, ende meer ofte min van de *Een-Hoofdige Regeeringe* afwijkende.

Maar of wel opgemelde Reeden-kaaveling in het gemeen op onweederspreekelijke gronden steund, ende dien volgende te wenschen waare, dat allesfins werk-stellig gemaakt ende uitgevoerd konde werden: Soo is nogtans bekend, dat men geen lande ende by-een-wooningen van Menschen, sonder eene *voorgaande Regeeringe* vind, ende dat de geleegentheid der Landen, aard, oude gewoonten ende becsigheeden, soo der Regenten als der Onderdaanen, ofte gemeene Ingeseetenen; gemeenelik soo diepe wortelen in de geneegentheeden aller In-

gefectenen geschooten hebben, ende soo krachtig zijn, dat sy, nog door *Reeden-kaavelinge*, nog door *klein Geweld* verbeeterd plagten te werden, ende door *groot Geweld* nooit eene Volksregeering, maar altijd de allerfnoodste *Een-Hoofdige*, dat is, eene *Arbitrare Regeering* plagt ingevoerd te werden. Van alle het welk veele voorbeelden souden kunnen bygebracht werden, soo uit de geschiedenis deeser, als anderer Landen, die wy om de haatelijkheid van dien te ontgaan, als ook om niet al te lange te zijn, onaangeroerd sullen laten, ende van den eigentlijken sinne deeser *FABULE* niet spreken, alsoo die sig selven leerd.

Kies geen grooter Meede-maat.

- 16

Pares cum paribus facillime congregantur.

16. De Leew, Kalf, Geit, ende Schaap.

DE Leew, maatschap gemaakt hebbende met een Kalf, Geit, ende Schaap, om door de Jagt op andere Dieren, die het gras, dat haar regtvaardiglijk toe quam, op aaten, eenigen Beuit te bekoomen, ende door dat middel veele Dieren gevangen zijnde, met groot gevaar, dat het Kalf, Geit, ende Schaap, zelfs van die Dieren, gedurende haare Jagt, gequetst ofte verslonden soude zijn geworden, waar van de Leew als van sijne Minderen, geenen nood had; Soo wierd efter daar naa het Wildbraad door die drie onnooselen in vier gelijken deelen ordentelik onderscheiden, met die meeninge, dat

78 De *Leew*, *Kalf*, *Geit*, ende *Schaap*.

volgens de Billikheid , yder van haar een deel trekken , ende de *Leew* om sijne waardigheid , alleen de *Voorkeur* hebben soude ; Als wanneer de *Leew* , het *eersten* naar sig nam , om dat hy de *uitsteekenste* was ; het *tweeden* seide hy hem toe te koomen , om dat hy , buiten teegenspreken , de *sterkste* was ; het *derden* gedeelte , seide hy , dat hem niet konde bedisputeerd worden , dewijl het kennelik was , dat hy de meeste moeite daar toe had besteed ; ende voegde hy daar by , dat , die van haar *drie* , soo laatlunkende ende stout was , om booven de *twee* andere makkeren sig het *vierde* toe te eigenen , dat die sig ook moest gehartigd vinden , om teegen hem te vegen : alsoo hy den selven van nu af aan , voor sijnen oopenbaaren Vyand verklaarde . Soo draa deese weerelooze Dieren het besluit van den *Leewe* verstonden , moesten sy , om des *Leews* vriendschap , ende hun leeven te behouden , deese onregtvaardigheid nog veinsen te prijzen , ende veel opgeeven van hun groot genougen oover de selve .

Uitlegging der Woorden.

De Ouden hebben hier verstaan met den **LEEW** , een Mensch , die van andere te berooven , gewoon is te leeven .

Met **KALF** , **GEIT** , ende **SCHAAP** , Menschen die gewoon zijn , onnooselik van haar eigen Inkoomen te leeven .

OM dat de Menschen behouftig ende daar beneevens soo onmagtig zijn , dat sy het gunt haar noodig is , veeltijds niet dan

dan door de hulpe van andere menschen kunnen verkrijgen: Soo maaken sy alsdan *Maatschappien*, ende bouwen die in het aangaan der selven altijd op deese *Billikheid*, dat yder der *Maats* naar geraade der kennisse, forge, arbeid ofte goederen, die hy ter *Maatschappie* toebrengh, ook sijn aandeel der toekomende Winsten ende Schaaden behoorde, ende ook naar onderlinge beschreevene Voorwaarden, sal genieten ende draagen. Ende op dat het selven ook naargekoomen werde, is niet alleen noodig, dat alle het opgemelden wel uitdrukkelijk beschreeven, ende onder de *Maats* soodaanige *gelijkheid* zy, dat geen der selven deese *Billikheid* ende Voorwaarden mooge veragten ende straffeloos breeken, met het goeden naar sig, ende het quaaden ten laste der andere *Makkeren* te laten: maar is daar en booven ook noodig, dat het gunt door die *Maatschappie* bejaagd werd, allen *eevens dienstig*, ende indien allen niet *eeven* noodig ofte aangenaam is, dat ten minsten niemanne derselven schaadelijk zy. Het welk, indien wel behertigd wierd, soo soude men niet sien soo veele ongelijke *Maatschappien*, van gemeene Ingeseetenen met *Groote Heeren*, van *Koopluiden*, *Borgers* ende *Boeren*, met *Koningen*, *Vorsten*, *Eedelen*; ende *Krijgs-luiden*, welke om dat altijd *verscheidene* ende somtijds ook tegen een strijdende insigten hebben, gemeenelik alle eenen seer quaaden uitslag voor den *Minderen* plagten te hebben.

Ende insonderheit soude men nooit sien, dat *Vrye Republiken* die op haaren eigenen *Landbow*, *Koophandel*, *Visserie* ende *Seevaart*, ende dien volgende *eewiglik* op *Vrede* gegrond zijn, souden onderneemen met *oorlog-lievende Koningen* ende *Vorsten* aan te spannen, om andere *Staatē* ende *Potentaten* *eevenwigtig* te houden ofte te ooverweegen; ende nog veel min soude men sien, dat sy souden aanspannen, om eenige *Landen* ende *Steeden* der selven in te neemen, ende daar naa die onder de ooverwinners te deilen: alsoo ten besten gaande, selfs naa die ooverwinninge ende rechtvaardige deelingē; die ooverwonne *Landen* ende *Steeden*, ~~aan~~ soodaanige *Vrye Republiken* altijd tot eenen grooten *Laste* strekken, ende dat booven dien de ooverwinnende *Koningen* ende *Vorsten* in soodaanigen *Stande* sig bevindende, gewoon zijn alle het gunt door gemeene kosten ende arbeid is gewonnen, naar sig alleen

alleen te neemen, ende sig daar door des te meer van die *Makkers* Republiken te doen ontsien, welke om voortaan geene *twee* in plaatsfen van *eenen*, ende *sterke* in plaatsfe van *swakke* *Vyan* te hebben; alles aan dien ooverwinnenden *Koninge* ofte *Vorsten* moeten toe geeven ende ten goeden houden. Ende is dit eigentlik het *oogwit* deeser *FABULE*, alwaar een *Leeuw*, die gewoon is *Vlees* te ceten, een *Kalf*, *Geit* ende *Schaap*, die niet dan *gras* ceten, des niet te min op voorgeeven, dat andere *Dieren* haar *gras* verminderen, weet te beweegen, om gesaamentlik te gaan jaagen ende te dooden andere *Dieren*, die haar niet voeden kunnen, ende door welke de *Leeuw* des te sterker gevoed verd.

En laat u eenes Heeren smaakelijke spijsje niet gelusten,
want het is een leugenagtig brood. Prov. cap. 33.

17

Libertas vite equiparatur

17. De *Wolf* ende de *Hond*.

SEEKERE *Wolf*, door hongers-nood geperst zijnde, verliet het Bos, om by den Menschen sijn voedsel te souken, ende in sijnen weege een *Hond* ontmoetende; die vet, glad ende wel gedaan was, begon hy sig selven te verfoeijen, dat hy, die den Honde seer gelijk was, soo langen tijd de Menschen gemijd had, ende bestond hy den *Hond* seer gelukkig te agten, soo wel van den Menschen befordgd te werden. Sulks die *Hond* den *Wolf* wijders berigte, dat hem dat gemak ende dien oovervloed aan quam, door sijnen *Heere* te vleijen, op te pafsen,

L

sen,

fen, ende, gelijk men seid, aan der hand te gaan, sonder eenigen arbeid te doen: ende besloot de *Hond* sijne reeden hier meede, dat hy den *Wolwe* raade, sijne schraale *beide* ende *arremoede* te verlaaten, om in desgelijks sijnen *Heere* ten dienste te zijn, met beufelingen, ende door dat middel dus oovervloedig ende lekkerlik gevoed te werden. Welke reeden den *Wolf*, die albereids geneegen, ende eenigfins door honger genoodsaakt was, sijnen kost omtrend de menschen te fouken, bynaast bewoogen soude hebben, sig in *dienste* eenes *Heeren* te verbinden: maar als hy den *Hond* wat naarder besinde, vermerkte dat hy om den halfe seer weinig hairs had, ende vraagde, hoe hy onder de kin soo kaal was, seide hem de *Hond*, sulks by te koomen door eenen *hals-bande*, daar sijn *Heer* hem somwijl met een keeten aan deede sluiten. Toen de *Wolf* dit hoorde, schrikte hy soo seer van geen vryen hals te hebben, ende in die *slaavernie* te koomen, dat hy den *Honde* antwoorde: Altijds een *Staaft*, ende somtijds een *geboeide Slaaf* te werden, alleen om lekkere spijs te genieten, staat my niet aan. Ik keere veel liever naar het *Bos*, ofte naar mijne schraale *herden*, daar ik, hoewel in *arremoede*, naar mijne eigene sinnen mag leeven, sonder foodaanig, ende soo veel ofte weinig voedsels, als het dien *Heere* geliefd te genieten, ofte ook naar sijn gelieven altijds gereed te moeten zijn, te leeven ofte te sterven.

Uitlegging der Woorden.

De Ouden hebben hier verstaan met den **WOLF**, een *Mensch*, die gewoon is in *Vryheid* te leeven.
 Met den **HOND**, een *Mensch*, die gewoon is een *Slaaf* te zijn.

Alle menschen zijn niet alleen verplicht, haar eigen behoud, welvaaren, ende beeteringe hunnes stands geduurig te souken; maar ook, soo veel in haar vermoogen is, de *Dood*, *Schande*, ende alles wat haar schaaden kan, te weeren. Ende bevind men in het gemeen, dat tot beiden genoegsaame geneeëndheid by alle Menschen bespeurd werd, hoewel om opgamelde goeden te verkrijgen, ende het quaaden te vermijden, wonderlik verscheidene, jaa teegen een strijdende weegen werden ingegaan, naar dat die menschen *opgevoed*, ende *gewoon* zijn te leeven.

Dus sien wy, dat Menschen, wien van jongs aan werd ingeboesemd, hoe loffelik eene saak het zy, meer dan andere Menschen te *weeten*, ende daar by geneegen te zijn naar de maate sijner kennis, soo aan sig selven, als aan andere menschen, *goed te doen*, ende wien daar en booven geduurig werd voorgedraagen, hoe gelukkig die Menschen zijn, welke door de *Heerschappye* ende den *Dwang* van andere menschen niet werden belet, die goede geneeëndheeden allefins te kunnen uitwerken; ende wien daar en booven geduurig werd ingescherpt, hoe groot een genougen ende rust voor hun gemoed het zy, sig selven daar in als *regtschaapene* loffelijke *Menschen* gequeeten te hebben; Soo bevind men daagelijks, seggen wy, dat die Menschen daar door seer *leer-* ende *eergierig* werden. Ende indien deselve Menschen dien weg van *Deugd*, *Eere* ende *Vryheid*, eenigen tijd ingaan; soo fiet men gemeenelik, dat sy sig daar by seer geruft in haaren gemoede, ende ook in den omegange met andere Menschen, seer wel bevindende, op dien weege soo bevestigd werden: dat geene daar teegen strijdende ofte daar van afleidende aanlokselen, haar daar van konnen afleiden, ende dat geene arremoede ofte teegenspoeden deeses weerelds genug zijn, om haar van die geruhtige, ende haar seer behaagelijke wijze van leeven af te schrikken.

Dus sien wy, dat Menschen, die van jongs aan *Deugd*, *Eere*, *Geleerdheid*, *Konsten* ende *Vryheid*, hebben hooren veragten; ende die niet hebben hooren prijsen, dan uiterlijke grootsheeden, ende lighaamelijke vermaaken, sig ook gemeenelik aan lekkere spijs ende drank, byslaapen, speelen, ende andere *Brutale* ofte *Beestelike* beefigheeden foodaanig overgeeven, dat sy haare *arme Siele* nooit opwekken, om wat beeters te denken ende te willen: maar dat

fy in teegendeel om in die *wellustige* weegen te kunnen voortgaan, sig niet ontsien, haare aangeboorene *Vryheid*, die onwaardeerlike *Schat* te onderwerpen aan andere menschen, ende by gevolge sig te verpligten, alles te doen ende te lijden, wat dien *Menschen* sal lusten te gebieden, sonder dat deese *slaafagtige Menschen* sig ooit van die *Slaafse* wijze van leeven laten afleiden.

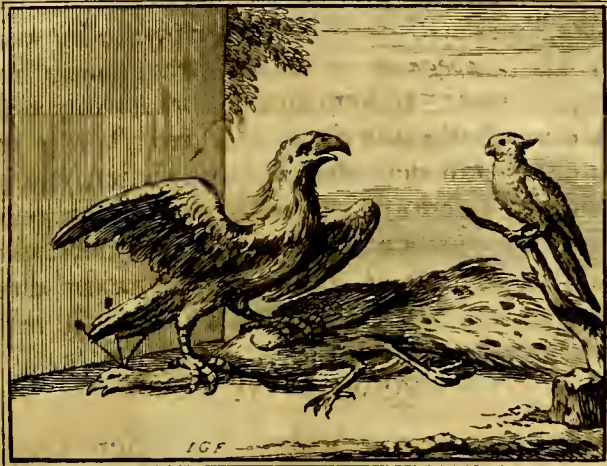
Ende gelijk men opgemeld onderscheid, by de gemeene *Menschen* in't bysonder aangemerkt weefende, vind; soo siet men het selven ook allermeeft uitsteeken, wanneer seer veele *Menschen* by een koomen, ende yder van dien sijne *Deugden* oopenbaard in *Kerkelike* ende *Politike Vergaaderingen*. Want hier vind men altyds eenige *Kerkelike* ende *Politike Martelaars*, welke om dat niet den *Almagtigen God*, ofte de *Vryheid* hunnes *Vaaderlands* verfaaken ofte verraaften willen, alle de aanloklielen ende grootsheeden deeses weerelds, die haar aangeboden werden, veragten, ende alle die smerten ende vervolgingen der *Tyrannen* kloekmoedig uitstaan, ende zijn dit die vroomen *Helden*, ende regt-eeddelmoedige menschen, welke daar door by *Goode* ende den vroomen *Menschen* in seegeninge ewiglik sulen leeven.

Ende vind men hier ook in teegendeel altyds seer veele *Slaafse*, vadsige verfoejelike menschen, welke om een *schootel moes*, ofte om eenige *Officien* te mogen bekleeden, ende eenige *Beneficien* te genieten, haare *Eerste-geboorte* verkoopen, ende de *Vrye* Ingefeetenen hunnes *Vaaderlands* mein-eedig ende verraderlik aan eenen; het zy *Kerkelijken* het zy *Weereldlijken Dwingelande*, opdraagende, daar door by *Goode* ende den vroomen *Menschen*; hier ende hier naa, ewiglik vervloekt werden.

Ende meenen wy hier meede den eigentlijken *sin* deeser *FABULE* te hebben voorgedraagen. Want de *Wolf* is gewoon in *Vryheid* te leeven, ende aldaar alle vervolgingen der *Menschen* uit te staan.

De *Hond* daar en teegen is gewoon, sig een *Slaaf* der *Menschen* te maaken, ende dien volgende soo met quispelstaarten als met op-sitten, een stukjen broods van de selven te beedelen, ende op het wenken sijnes *Heeren*, maar ook andersins niet, het *brokjen Broods*, dat hy gebedeld heeft, ende op sijnen neuse gelegd is, te moogen inslikken: ende daar en booven ten allen tijden ten gelieven sijnes *Heeren* alles oover te geeven, te leeven ofte gedood te werden.

De Waarheid wil niet gefegt zyn.

Quod non potest, vult posse, qui nimium potest. Senec. in Hippol.

18. De Adeler, Pauw ende Paapegaai.

HOewel alle de *Vogelen* naar *waarheid* bekenden, dat de *Adeler* de snelste in het vliegen, ende de *sterkste* van lighame, bek ende klauwen was, ende derhalven seer geeren voor hem swigteden, soo wilde hy nogtans ook voor de *schoonste* van allen gehouden weesen; ende daruit vreesde, hy weegens sijne oncierelijke veederen, leelijke bek ende klauwen, anders sins oopentlijk veragt mogte werden. Waar teegen als de *Pauw*, steunende op de klare *waarheid*, seide schooner te weesen, soo wierd die aanstonds door den *Adelere* verscheurd, ende wierd vervolgens de

Papegaai wijders gevraagd, wat hem van des *Arends* schoonheid, ende het gepleegden aan den *Pauwe* dagt? Waar op de *Papegaai* antwoordede, dat hy waarelik schooner als de *Pauw* zijnde, nogtans geerne bekende, dat de *Arend* allefins moojer van veederen ende lighaame was, dan de allerschoonste *Papegaai*, die hy ooit hadde gezien, als ook dat de *Pauw* dien volgende met groot *regt* gedood was. Het welk den *Arende* soo wel beviel, dat hy den *Papegaaje* eene van des *Pauws* bouten te kluiven gaf, ende van hem sijnen opperften *Kaamer-Diener* maakte. Sulks alle de andere *gemeene Vogelen*, siende dat de een van den *Arende* om de waarheid gesproken te hebben, gedood, ende de andere om oopenbaerlik geloogen te hebben, beloond wierd, alle met luider keele uitsongen, dat de *Adeler* de schoonste aller *Vogelen* was.

Uitlegging der Woorden.

Met den ADELER hebben de Ouden verstaan een Koning ofte gebiedend Heer.

Met de PAUW, een Nieuweling ten Hoove.

Met den PAPEGAJE, éen eryaaren Hooveling.

*Met de gemeene VOGELN, de' gemeene Ingesette-
nen eenes Lands.*

DAt de Menschen in het gemeen soo *eergierig* zijn, dat sy oover haare deugden ende roemwaardige daaden seer gaarne in haar leeven gepreesen zijn, ende hoopen naa haare dood ook gepreesen te sullen werden, schijnd in sig selfs eene ydelheid te weesen, ende is des niet te min in der daad eene groote aanprikkeling, om gedurende het kort ende broos leeven, der selven Menschen, sig met

met allen yver te spoeden, ietwcs loofwaardigs te verrigten. Maar dat de selve Menschen seer eevel neemen, wanneer hen haare gebreeken ende mislaagen ofte dwaalingen werden aangeweesen, schoon het selven geschied ten geenen anderen einde, dan dat sy sig selven leeren kennen, ende beeteren souden kunnen, is voorwaar eene seer groote swakheid, efter is dat niet het *eigentlik gebrek*, dat de Ouden ons met deeser *FABULE* hebben willen voor den oogen stellen; maar wel een veel grooter gebrek, dat men gemeenlik niet dan in de allerhoogst gesteegene Menschen vind: Naamelik, om dat seer veele Menschen door eene *verkeerde Eergierigheid*, anders gesegt *Heersjagt*, gedreeven werdende, sig booven de geenen, die haar waarelik *gelijk* zijn, willen verheffen, ende daar beneevens van tijde ten tijden verkrijgende het gunt sy beoogd hebben, daar in geen genougen vinden: soo dunkt haar, dat sy niet kunnen ruffen, voor dat sy den hoogsten trap van magt oover haare Meede-Ingeseetenen bekoomen hebben, ende sig alsoo verseecken moogen, door de selven niet wederom ter needer gesmeeten te kunnen werden.

Ende vermits sy tot die *Hoogheid* niet kunnen geraaken, dan met van tijden ten tijden meer ende meertot Vyanden te maaken, alle de geenen, die sy verongelijken, ofte booven den hoofde groejen; soo hebben sy waarelik alsoo weinig, jaa min als te vooren, reeden om geruft ende vergenougd te zijn; Ende daar en booven soò beginnen sy te denken, dat alle andere Ingeseetenen, soo wel als sy, oover haare waarhaftige deugden ende vroomde daaden gepreesen werden; Sulks sy daar oover *nijdig* werden, als vreesende, dat de andere haar daar in te booven sullen gaan, waarom sy ook alsdan van der *Waarheid*, ende alle *Deugdzaamde Werken* beginnen te walgen, om te gaan scheppen vermaak, ende sig ook te verheffen in ietwcs te doen ofte te laten, ende ook gepreesen te werden, oover het gunt dat andere Ingeseetenen niet doen ofte laten mogen, sonder daar oover, als teegen de Wetten gedaan hebbende, seer mispreesen ofte gestraft te werden. Naademaal alsdan allesins haare *Opperste magt* ende *aansien*, boven die van andere Ingeseetenen uitsteekt.

Dit is de Reeden, waarom men *Koningen* ende *Vorsten* vind, die al speelende *Eeden* ten Heiligen sweeren, ende daar naa trowlooselik brecken;

breeken. Dit is de Reeden, dat *Koningen* ende *Vorsten* niet alleen, om sig in haaren *Staat* te vestigen, maar ook veeltijds uit vermaak onnoosele ofte onschuldige Ingeseetenen doen dooden. Als ook dit de voornaamste Reeden is, waarom *Koningen* ende *Vorsten* gevonden werden, die sig inbeelden meer vermaak te genieten in onnatuurlijk ende ongeoorlofd byslaapen, ofte in een ander mans wijf te om-armen, als van haar eigen wijf, ofte eenig ander vry vrouw-mensch, alle bedenkelijke vriendschappen te ontfangen.

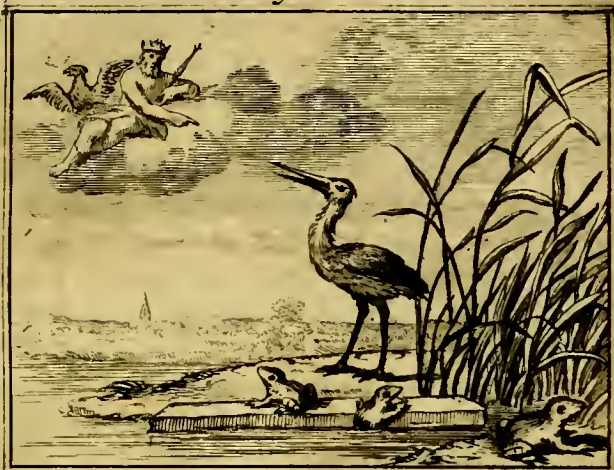
Dit is de Reeden van die geduurige groote ende onnutte onkosten van oovergroote Hofhoudinge, Jagt ende Bouwen van den *Paleisen* der *Koningen*, ende daar uit ontstaande geduurig Scheeren ende Schatten der *Onderdaanen*, het welk geen der selven hun naar doen kan ofte vermag. Dit is de Reeden, dat de *Niewelingen* den *Koningen* ende den *Vorsten* de *Waarheid* willende seggen, oover die *waarheid* gedood werden. Dit is de Reeden, dat *ervaarene Hoovelingen* sig allermeeft bevlijtigen den *Koning* ofte *Vorft* ten hoogsten te prijzen, eeven in ende oover het selven, daar in ofte oover, hy allermeeft misprijfens waardig is, ende dat sy *Hoovelingen* daar oover ook allermeeft geloond plagten te worden. Dit is ook de Reeden, dat alle gemeene Ingeseetenen haaren eigen *Koning* ofte *Vorft* ten Hoogsten prijzen, ook oover het gunt, daar oover hy seer misprijfens waardig is.

In het kort gesegt, in alle *Koningrijken* ende *Vorstendommen* vind men *Adelers*, die niet alleen oover haare *waarhaftige sterkte*, maar ook oover haare *logenagtige* schoonheid, gepreesen willen werden, ende daar de *Pauw*, om sulks niet te willen doen, gedood, ende de *Papegaai*, om het selven gedaan te hebben, beloond werd, ende daar alle geringe *Vogelen* singen, Amen.

Gelukkig

Gelukkig is hy, die niemans Slaaf
ende niemans Tyran wil zijn.

19

*ut servitus contra naturam, ita natura in
tyrannidem proclivis.*

19. De Kikvorssen ende de Balk.

DE Kikvorssen sekeren tijd in voller vryheid geleefd hebbende, soodaanig, dat yder van haar op sijne beurt Hoofd ofte de Eerste der Vergaaderinge wierd, ende aldaar altyds vryelik sijne stemme ten gemeenen welvaaren geeven mogt, bevonden, dat die eerste Kikvors niet wel aansiens genoeg had, om die Vergaaderinge altyds met de meeste rust ende stilte te kunnen bestieren: Sulks sy Jupiter baaden, dat hy hun, na de wijze van andere Rijken, eenen Koning wilde geeven, die haar in aller bil-

M

lik.

likheid soude regeeren. Waar op *Jupiter*, meenende dat deese *Vorffen* wel soo wijs waaren, dat sy geen ander *Hoofd* begeerden, dan dat hun goed ende geen quaad doen konde, haar eenen *Balk* in den waatere wierp, daar sy in der sonne gemakkelik opspringende, hun baakerden ende uitstrekten, als ook haare *Vergaaderinge* gerustelik houden konden, sonder dat de *Eerste* ofte de *gemeene Vorffen* van eenige Beesten vertreeden ofte schielik oovervallen konden werden. Maar dat was haar niet genoug; sy wilden daar en booven een *Hoofd* hebben, dat ook haare *Vyanden* konde verslinden; derhalven sy *Jupiter* met haare gebeden ten dien einde weederom moejelik vielen, ende hy haar in sijnen toorne gaf den langgebeenden *Ojevaar*, die sy seer geerne aannaamen; om dat hy schoon wit ende swart van veederen was, eenen langen rooden bek ende ook dusdanige pooten hebbende, seer beleefd, staadig van gang, ende seer besorgd voor sijne *Iongen* ende *Ouderen* was. Ende insonderheid hadden sy eene seer groote ende goede verwagtinge van deesen *Ojevaare*, om dat hy de *Slangen*, dat haare grootste vyanden waaren, verslinden konde: Maar leider! sy bevonden seer haast, dat hy haare vyanden niet meer als haar, daageliks naar sijn gevallen op-at, waarom de naakoomelingen deeser al te onvoorsigtige Kikvorffen hunner Voor-Ouderen dertelheid verfoeijende, nu nog niet ophouden, geduurig *wraak* daar oover te roepen, dogte vergeefs, alsoo sy sig door haare *Ondankbaarheid* oover de Goddelijke goedheid haar te vooren beweefsen, aller Gonsten, soo van Goode als van Menschen, onwaardig hadden gemaakt. Ende daar meede moesten sy toen, ende moeten sy ook nu soo wel in het *waater* als op het *land*, met alle omsigtigheid sig voor haare *oude Vyanden*,

den, naamentlik voor de Slangen, ende daaren booven voor deesen *nieuwen Koninge* wagten.

Uitlegging der Woorden.

De Ouden hebben hier verstaan met **VORSSSEN**, gemeene onkundige Menschen.

Met een **BALK**, een onschaaadelik Hoofd eener **Republike**, ofte iets dat goed ende geen quaad doen kan.

Met den **OJEVAAR**, iets dat goed ende ook quaad doen kan. Ofte een Hoofd der **Republike**, dat niet alleen de Vyanden van dien beoorloogen, maar ook de **Wettige Regenten** ende de **Ingeseetenen** van dien, tyrannificeeren kan.

Dat de Ouden met **JUPITER** den Oppersten God hebben verstaan, is eenen ydere bekend.

Alle Menschen, die *weeten* ofte *gelooven*, dat de Almagtige God alles geschaapen heeft, ende in der eeuwigheid naar sijnen wille bestierd; vinden, wanneer sy in eenige swaarigheeden zijn, sig verpligt, den selven God te bidden, dat het hem gelieve, haar van die ongemakken te *verlossen*, ende verseecken sy sig onderwijlen, dat sy van *Gode*, wat goeds biddende, sekerlik het selfde; ofte wat beeters, verkrijgen sullen. Ende wanneer sy wat goeds voor sig selven verkreegen hebben, soo werden sy des te meer verpligt *Goode Dankbaar* te zijn, dat is, des te *forgvuldiger* naar sijne Wetten te leeven, in alles op hem te vertrouwen, ende sijne wijsheid soo wel als sijne goedheid, voor den Menschen te belijden ende te looven.

Ende indien sy daar en teegen in plaats van oover die genootene weldaaden *Dankbaar* te zijn, de selven in het geheel vergeeten, ofte misnougdschijnen, dat sy geene grootere weldaaden, ende insonderheid geene grootere magt, om andere te kunnen beleedigen, van Gode ontfangen hebben; ende derhalven van hem daar en booven begeeren te verkrijgen eene magt, om andere Menschen te kunnen beschaadigen ende dooden: Soo fiet men veeltijds gebeuren, dat die oneindelik wijze *God* het selfden den Menschen geefd in sijnen toorne, dat is foodaanig, dat het den selven, die het verkreegen hebben, seer schaadelik zy ofte werde, even of sy vierige koolen uit den Heemele op haare koppe gebedden, ende ook verkreegen hadden.

Ende is het waarelik seer te beklagen, dat de Menschen in het gemeen, soo onweetende, swak, ende boosaardig zijn, dat sy in haare teegenspoeden sig wijsfelik ende ootmoediglik gedraagen, als meede daar door *Goedes* Seegen ende de geneegendheid veeler Menschen tot sig getrokken hebbende, daar door van haare plaagen naaweliks *verlost* werden, of sy tragten te verkrijgen eene *magt*, om anderen, het zy onnoofelen, of die haar ook beleedigd hebben, te *doen* soo veel ofte meer *quaads*, als sy voormaals van die *Boosen* geleeden hebben, sulks sy die magt verkrijgende, ende misbruiken willende, veeltijds bevinden, dat soo veele Menschen teegen die verdruk-sugtige ende voor de verdrukten opgewekt werden, dat sy seer selden hun oogwit bekoomen. Waar by nog gevougd werd, dat het selfde middel, dat sy gemaakt ofte verkreegen hebben, in meeninge, daar meede andere Menschen te plaagen, ook kraftig genoeg, jaa nog meer bequaam is, om haar selfs, als om andere Menschen te plaagen.

Dus baaden de *Israëlit*en in haare verdrukkingen, ten tijden van haare *populare Regeeringe*, als wanneer een waapenloose *Priester*, die in haaren *Raad* voorfat, haar daar uit niet wel helpen konde, om *Rigters*, die in tijden van oorlooge magts genug hadden, om onder haar beleid met vrye ende onbefoldigde *Israëlit*en, sonder eenige de minste *Vremdelingen* te gebruiken, haare vyanden te verdrijven, maar hadden die *Rigters* dien volgende niet magts genug, om gedurende den korten tijd van dien dienst, de *Republike* te verkrachten. Ester wilden sy, gelijk als andere volkeren,
een

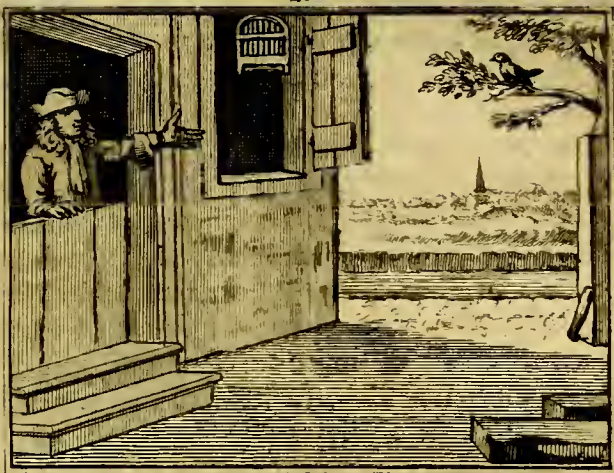
een *Koning*, dat is een *Hoofd* voor *zijn* *leeven* hebben, om haar te *be-*
regten, als ook met die *magt* van te *vermoogen*, ten allen tijden
 de *Krijgs-luiden* by een *roupen*, ende oover de *selven* stellen, ende al-
 soo teegen de *vyanden* te *trekken*, om die *schielik* te *konnen* oo-
 vervallen, ende haare *Landen* te *ooverwinnen*. Ende hoewel de
 Propheet *Samuel* haar *voordroug*, „Dat soo een *Koning* hare be-
 „*ste* *Olijf-* ende *Wijn-gaarden* *neemen*, ende aan *zijne* *Hoovelin-*
 „*gen* *uitdeelen* soude, ende dat hy het *tiende* van alle de *andere*
 „*Akkeren* soude *begeeren*, ende haare *Soonen* ende *Dogters* tot
 „*zijne* *slaaven* ende *slaavinnen* soude *maaken*: Soo *begeerden* sy
 des *niet* te *min* eenen *Koning*, ende *verkreegen* den *selven*. En-
 de bevonden sy *seer* haast, dat die *Koningen*, om *niet* als voor dee-
 sen de *Hoogepriesters* ende *Rigters* door de *Israëlit*en *veragt* ende *ver-*
 worpen te *konnen* werden, een *seer* groot getal van *Hoovelingen*
aanhielden, ende daar en *booven* *geduurige* oorloogen teegen de
Nabuuren *veroorfaakten*, *immers* in allen *gevalle* soo van *vrede*
 als van *oorloge*, soo een groot getal *Bevelhebbers* ende *gemeene* *Krijgs-*
lieden *betaalden*, om haar ook *ter* *verdrukkinge* der *arme* *Israëli-*
ten, van *wien* de *Koning* de *Schattinge* voor de *Soldie* der *Krijgslui-*
den *trok*, te *konnen* *gebruiken*, dat sy alle, de *waarheid* van *Sa-*
muels *prophetien* bevonden, ende te *vergeefs* *God* den *Heere*, om
 van die *tyrannige* *Koningen* *verlost* te *worden*, *aanriepen*. Want
 onder alle de *Koningen*, soo van *Juda* als van het *geheel* ander *Is-*
raël, *naaweliks* een *geweest* is, *welk* *niet* *veel* *meer* *zijn* *volk* van
binnen van haar *Vryheid* ende van haare *Penningen* *berooft*, ende
 oover haar *geryanniseerd*, als haar teegen de *oovervallingen* der
 nabuurige *Vyanden* *beschermd* heeft. Tot dat *eindelik*, soo *wel*
 de *Koningen*, als de *gemeene* *Ingeseeten*en van beide die *Rijken*,
ellendiglik *verstrooid*, ofte in *gevangenisfen* *vervoerd* ende *ver-*
nietigd *zijn* *geworden*.

Gelijk wy ook in *onse* *tijden* *gesien* hebben, dat *Ingeseeten*en
 van *Republiken* *niet* te *vreden* zijnde *geweest* met *Hoofden* van dien-
 te hebben, welke der *Republike* *baat* ende *geene* *schaade* *aanbren-*
gen *konden*, *nogtans* daar *meede* *niet* te *vreden* *zijn* *geweest*;
 maar van *Goode* *begeerd* ende *vekreegen* hebben in *zijn* *toor-*
ne, *Hoofden* met soo *groot* *magt* *voortien*, dat sy *naar* haar *gelie-*
ven, der *Republiken* *veel* *meer* *goeds* ende ook *veel* *meer* *quaads-*

toebrengen fouden konnen. Sulks wy den aandagtigen *Leefere* nu voortaan laaten aanmerken, ende oordeelen, of de *Dienst* foodaaniger *Hoofden*, feedert dien tijd meer heeft gestrekt om de *Vyanden* kloukelik te beoorloogen, of wel om de *Ingefeetenen* meer ende meer van haare *Vryheeden* ende *Pemingen*, ofte andere *Goederen* te berooven.

Derhalven dunkt ons de eigendlijke fin deefer *FABULE* te weefen, dat de gemeene luiden sig behoorden te schikken naar den *Staat* daar sy in zijn: ende veranderinge begeerende, dat sy niet verders behoorden te tragten, dan van haare ongemakken *verlost* te werden, ende dat sy daar en booven andere *Menschen* willende beschaadigen, gemeenelik haar eigen verderf op haare halsen haalen; Ende leerd deefe *FABUL* daar beneevens, dat men het selven insonderheid fiet in *Republiken*, alwaar de *Vrye Ingefeetenen* niet te vreedden zijn met *ongewaapende Hoofden* te hebben, maar foodaanige *Hoofden* der *Republike* begeeren, die de *Krijgs-luiden* by een roupen, ende daar oover *Bevel-hebbers* stellen mogen, naamentlik, dat die *Republiken* ende *Ingefeetenen*, daar door ook gemeenelik ten gronde gaan.

Vryheid, Blyheid.

Alterius ne sit qui suus esse potest.

20. De Distelvink ende haar Meester.

EEn *Distelvink*, door haar *Meester* lang in eener Kouwe sorgvuldig opgevoed weefende, vond eenmaal het deurken ongesloten, ende versuimde niet, aanstonds in der vrye Lugt te vlieden. Waarom de *Meester* haar voordroug, hoe sorgvuldig ende oovervloedig hy haar altijd had gevoed, ende met hoe groote moeite ende schaarsheid sy, voornaamentlik des Winters, in der vrye Lugt, wanneer alle Bossen ende Velden met sneew bedekt, ende alle Waateren bevrooren souden weesen, haaren Kost ende Drank soude kunnen vinden, niet weetende, waar sy alsdan haaren voet needer setten, ende in wat Nest sy krui-

kruijen fouden konnen, om niet van Honger, Dorst, ende Koude te vergaan. Derhalven die *Meester* haar be- loovende, de felve forge voor haar te fullen draagen, die hy voormaals ten haaren beften gedraagen had, als nog te fullen draagen, jaa die merkelyk te fullen vermeerren, alfoo hy aan haare lievelike Sang gewoon was, verfocht, dat fy wederom in der *Kooje* geliefde te komen. Maar deefe *Vogel* antwoorde, dat dewyl haar geluk ende on- geluk alleen van haares *Meesters* forge ofte onforge afge- hangen had, ende weder foude afhangen, ende dat fy nogtans van des felfs forge ende liefde t'hemwaarts, foo wel niet, als van haare *eigene* forge ende liefde verfee- kerd konde weefen; Sy derhalven liever had buiten der *Kooje* naar haar eigen fin te leeven, om aan dat geval van eenes anderen liefde ofte haat te moeten afwagten, niet onderworpen te zijn.

Uitlegging der Woorden.

Met een DISTELVINK, hebben de Ouden ver- staan, een Eedelmoedig Mensch, die by ongeluk- ke in Slaavernie vervallen is.

Met haar MEESTER, een Heer die fijne Slaaven faft handeld.

Alfoo de Menschen in fig felfen aangemerkt zijnde, aan nie- manne dan aan *Goode* haaren *Scheppere* onderworpen zijn, ende dat die, om de felfen menfchelyker wijfe te konnen regeeren, haar heeft begaafd met *Reeden-kaavelinge* ende een *geheugen* ofte *ge- wiffen* van dien, fodaanig dat fy fig verheugen ofte bedrouven, als fy fig naar de gefonde *Reeden* gedraagen hebben, ofte daar van afgeweeken zijn: Soo is het eene groote *ondankbaarheid* teegen God,

God, ende is het ook het *grootsten quaad* dat wy ons selven doen kunnen, wanneer wy *God*, ende onse *Reeden*, ende ons *Gewissen* verlaaten, om ons ende alle ons doen ende laten, eens ende voor allen te onderwerpen aan de bevelen, lasten ende wille van eenen *anderen sondigen Mensch*. Ende zijn op deesen gronde gebowd alle de *Roomse Borger-Wetten*, welke eenen *Vryen Mensch* ontnemen alle gonsten van *Regten*, als des in het geheel onwaardig zijnde, wanneer hy sig *vry-willig* ter *Slaavernie* heeft laten verkoopen, aan eenen *Heere* ter goeder trouwe, ende dat om te genieten een gedeelte der *Koop-penningen*, voor welken hy verkocht is geworden.

Waar teegen niet strijd, dat de *Menschen* seer wel doen, wanneer sy, met eenige *verminderinge* van haare aangeboorene *Vryheid*, goed vinden oover te gaan uit deesen *naturelijken* in den *Borgerlijken* stande: alsoo sy alsdan nog behouden die *Vryheid*, om alles te doen ofte te laten, dat haar door geen *Geweld* belet, ofte door geene *Wetten*, die haar niet meer dan alle andere *Onderdaanen* verbinden, belast ofte verboden werd: ende dat *Geweld* nieman schuldig kan maaken aan eenige misdaad. Gelijk meede bekend is, dat de *Wetten* eener *Republike*, door veele *Wetgeeveren*, naar de gefonde reeden, ende ten besten der meeste *Ingeseetenen* gemaakt moettende werden, geen *Onderdaan* van dien kan sondigen met sig daar naar te gedraagen.

Maar alle het quaad, dat hier bestraft werd, begaan die *Menschen*, welke voorbedagtelik *God*, als meede hunne eigene *Reeden* ende *Wille* afgaan, om die van eenen anderen *Mensch* blindeling te moeten volgen, ofte de straffe die 't hem geliefd haar op te leggen, te moeten lijden. Ende soodaanige sondige *Menschen* zijn alle *Heeren* die *Slaaven* hebben, als ook alle *Koningen* ende *Vorsten*, die aan geene *Wetten* verbonden zijn, ofte daar aan naar *Regten* verbonden weefende, nogtans oover haare *Misdaaden* teegen de selven, niet naar haare verdiensten gestrafd kunnen werden.

Ende indien dit, naamentlik sig in soo eenen stande te stellen, dat men sig aan eenen anderen *Mensch* in het geheel onderwerpt, is eene soo groote *ondankbaarheid* teegen *God*, ende een soo groot *quaad* in bysondere *Menschen*, wanneer sy dus met haar *eigen selfs* ende van haare *eigene Saaken* handelen, wat een groot *schelmstuk* sul-

len wy seggen, dat begaan de *Regenten* van eene *Vrye Republiik*, welke alle de *Ingeseetenen* van dien moogende regeeren, naar *Wetten* ende naar het *Diktamen* van haar gemoed, dat is naar de *wetten* die *God* in aller *Menschen* herten geschreeven heeft, nogtans sig selven niet alleen, maar ook haare *Weesen*, dat is, alle de onnoosele gemeene *Ingeseetenen*, ende alle die onschuldige *Naakoomelingen* derselven, onderwerpen aan de lusten ende wille van eenen *Mensche*. Namentlik sy begaan een soo groot *schelmstuk* met *God* ende de *Reeden* te verwerpen, om oover die *Republiik* eenen *Koning* te stellen, dat *Heemel* ende *Aarde* sig voor deesen daar oover ontsteld heeft, * ende nog heeden sig daar oover behoorde te ontfetten.

Ende wat sullen wy eindelijk seggen van *Regenten* soodaaniger *Republiken*, welke eenmaal door ongelukken in *slaavernie* vervallen, ende door de *Goddelijke* voorsorge daar uit verloft zijnde, des niet te min om eenige *Officien* ende *Beneficien* te konnen genieten, voorbedagtelik ten tweeden maale alle die onnoosele *Weesen*, haare *Ingeseetenen*, uit der *gemeene Vryheid* in eene ondraagelijke *Slaavernie* werpen? Namentlik wy seggen, dat de *schelmstukken* soodaaniger *Regenten* soo groot ende van ouds onder onse beroemde *Vrye Duitsen* soo onbekend zijn, dat wy in onser *Duitsen* Taale geene naamen vinden konnen, om de grootheid der selven uit te drukken, ende dat ook de geheugenisse der selven als van eewiglik verdoemde *Menschen*, uit alle *Gedenk-schriften* gewist, ofte ten minsten haarer aldaar niet dan met de aller-uiteerste vervloekingen gedagt behoorde te werden.

Gelijk deese *FABUL* ons seer wel leerd, dat de *Distelvink* eenmaal uit haar kooje gevloogen zijnde, niet jeegenstaande sy een ongemeen *goed Meester* hadde gehad, ende dat die haar seer goede beloften deede, van haar nog saster ende beeter te handelen, sy daar door niet konde werden aangelokt, om sig ten tweeden maale in der *Kouwe* te laten sluiten.

* *Sam. Bouk* 1. *Capp.* 8. 9. 10.

*Die aan eenen Sterken den Vinger geefd,
verliesd de geheele hand.*

Principiis obsta sero sapient Phryges.

21. De Man, ende het Bos.

SEEKER Man in een lustig Bos gekoomen zijnde, seide teegen den Boomen in het bysonder, dat sy te wild ende te woest door elkander wiesfen, ende daarom de een den andere verdruchte, ende belette de soo hoog op te schieten, als sy andersins gedaan souden hebben, ofte nog doen souden. Ende vougde hy daar by, dat, indien sy hun eigen welstand behertigden, sy behoorden te gedoogen, dat hy tot sijnen Byl-Ysere in den Bosse eenen Tak mogt snijden, om daar van eene Steel tot sijnen Byl-Ysere te kunnen maaken, op

dat hy alsdan, haar bequaamelik snoejende, haar ook door dat middel, ende door geen ander, soude konnen doen veel hooger, cieraelijker ende eenpaariger opgroejen; ende alsoo brengen tot eenen veel gelukkigeren ende beeteren stande, dan waar in sy nu leefden. 't Welk het gantse *Bos* hem ten dien einde vrywillig toestond, als wagtende volgens sijnen raad, schoone ende groote verbeeteringe in den wasdomme. Maar de *Man*, dus eene *Byl* gekreegen hebbende, bediende sig dier vougen van dat *Yser*, dat hy der *Boomen* gants niet, maar sijn eigen Voordeel allesfins sogt, ende voor eerst de *allergrootste Boomen*, die hem meest in den weege waaren, om verre hiew; ende daar naa, so draa het Winter geworden was, ende als wanneer het hout voor hem op sijn aller-bequaamste zijnde, om gehouwen weefende, ten dienste te konnen werden verkogt, als ook om dat het brand-hout alsdan voor sijnen eigen brande hem meest konde ten staade koomen, het geheele *Bos* door wandelde, ende de *Boomen* naar sijnen gelieven ende meeste proufijt, begon af te houwen, beginnende van boome tot boome. Sulks sy, als *waapenloose Boomen* zijnde, ende eenen *gewaapenden* het selven niet konnende beletten, te laat hunne mislag, welke sy begaan hadden, begreepen, van op eenige *Voorwaarden*, hoe *heiliglik* die mogten weesen *beloofd* ende *befwooren*, eenen sterveliken, ende dien volgende altijds bedriegeliken *Mensche*, te vergunnen eene *Steel* tot eenes Mans *Byl-Ysere*, om dat alsdan beiden naar sijnen sinne te gebruiken.

Uitlegging der Woorden.

De Ouden hebben in deeser *FABULE* verstaan, met een *MAN* een aansienelik *Mensch*.

Met eene *BOOM*, een gering *Mensch*.

Met

Met het Bos, eene Vrye Republik.

Met een MAN, die een BYL-YSER heeft, ende geen Steel daar toe, een Krijgs-Ooverste, die geene magt heeft, dan om de Krijgs-luiden van tijden ten tijden naar het gelieven der Republike te gebiedē.

Met de STEEL tot het Byl-Yser, de magt die soo een Overste krijgt om de Krijgs-Knegten ten allen tijden by een te roepen, ende naar sijnen sin te gebiedē ter beeterē bescherminge der Republike, ende die de selve altyds gebrukē kan, ende ook veeltijds gebrukē, ter onderdrukkinge van dien.

Alle Menschen haer *eigen*, ende geen ander Mensch als om haer *eigen selfs* lief hebbende; Soo is seker, dat sy altyds meer haer selven als een ander beminnen. Ende vermits sy, het zy ge- ofte ongevraagd, aan eenen andere Raad geevende, het selven altyds doen onder den schijn van meer des geraaden als hun eigen voordeel te souken, ende sy nogtans in teegendeel altyds meer geneegen zijn; ende ook waerlik meest altyds bevonden werden, meer tot haer *eigen*, als tot eens anderen Menschen Voordeel te raaden: Soo moet de Geraaden niet alleen ooverleggen, of die Raad ten sekeren opsigte goed schijnd te weesen, maar ook of de Raader daar uit geen *voordeel* voor sijn eigen selfs, ten *schaade* des geraaden soude konnen trekken. Ende indien hy sulks bevind, soo moet die raad hem seer verdagt zijn. Ende insonderheid moet sy verdagt zijn, wanneer een ander ongevraagd, voorbedagtelik komt raad geeven, ende dien raad onophoudentlik aandringd. Ende booven allen moet soo eene raad verdagt zijn, welke gegeeven werd met beloften, ende toefegginge, van cente volgen goed voor den geenen die geraaden werd, als de Raader voor af ietwestot sijn *eigen voordeel* begeerd, ende het welke toegestaan zijnde, by onstentēnisse des beloofden, niet weder door den Geraaden kan ingetrokken werden, om sig te herstellen in den stande daar hy te vooren in was.

Ende insonderheid moet men altyds traag zijn om eene raad aan te neemen, die van sijnen *meerdere* ongevraagd gegeeven werd, wanneer die daar by ietwes voor af begeerd, waar meede de Geraade voor af eer swakker als sterker, ende de Raadgever gewisselik sterker werden sal als hy te vooren was. Want om dat de Raader sijn oogwit bekoomen hebbende, alsdan verder niet des Geraaden, maar sijn eigen voordeel wederom te betragten plagt, ende in gevolge van dien, den Geraaden ook wederom onder schijn van Raad ofte Versouken den selven af te dringen, vantijde ten tijde meer andere beswaarelike

Saaken begeerd; soo plagt ook de Geraade alsdan sekerlik eerst be- droogen, eindelijk genoegsaam gedwongen te werden, om alles, dat de Raader begeerd, te doen ofte te laten, ende te lijden.

Gelijk wy dat daagelijks in de verhandelinge ende ommegeange met andere Menschen bevinden, ende ook by alle soo *Latinsē* als *Griekse Historie-Schryveren* leesen kunnen, ^a hoe dat van ouds eenige Republiken sig hebbende laten raaden, om aan eenigen uitsteekenden Ingeseeten ter sijner verseekeringe ende ten dienste der Republike eene *Lijfwagt* toe te staan, hy die *Lijfwagt* misbruikt heeft, om de voornaamste Regenten der Republike, welke hem die *Lijfwagt* ter goeder trouwe hadden toegestaan, ende die ook de Soldie van dien betaalden, te vermeerteren, te vangen ende te dooden, ende by gevolge als een seer boose *Hond*, sijnen Heere, die hem spijfigde, de keele af te bijten. Gelijk wy ook by de selven *Historie-Schryveren* kunnen leesen, dat de Republiken die sorgvuldiglik de magt hunner Krijgs-Ooversten soo bepaald hebben, dat sy de Krijgs-luiden niet konden gebieden te werken dan naar de ordren der Republike, ende dat sy ook daar en booven het aan- ende af-stellen, ofte het aanneemen ende af-danken aller Krijgs-Bevelhebberen, ende geringeren Krijgs-luiden aan sig behouden hadden: nooit door die Krijgs-Ooversten, nogte door eenig buitenlands geweld verkracht zijn geworden. Ende dat in teegendeel meest alle de Republiken, die aan haare *Krijgs-Ooversten* eene *vrye magt* gegeven hebben, om haare onderhoorige Krijgs-luiden allesins naar haaren sinne, ter beeter bescherminge der Republike teegen haare Vyanden te mogen gebruiken, ende die daar en booven haaren Krijgs-Ooversten omtrend het aanneemen ende af-danken der Bevelhebberen ende der geringe Krijgs-knegten eenig Bevel ofte eenige Magt hebben gegeven, ook meest altyds hebben moeten lijden, dat die Krijgs-Ooversten haare onderhoorige Krijgs-luiden gebruikt hebben, om sig *Tyrannen* oover dien Vryen Staat, ende alle de Ingeseetenen van dien tot haare *Slaaven* te maaken. ^b

Ende is dit eigendlik het gunt de *Ouden* ons met deeser *FABULE* hebben willen afbeelden, naamentlik, dat soo haast eene Republik sig laat raaden aan eenen *Krijgs-Ooversten* soo groote magt te geeven, dat hy, naar sijn gelieven, het Yser der onderhoorige Krijgs-liden kan werk-stellig maaken, dat alsdan de geheele *Republik*, ende de Ingeseetenen van dien vernietigd werden.

^a Sie insonderheid *Plutarch. Leeven der* &c.

^b Sie *Plutarch. Leeven der doorlugt. Mannen, doorgaants*

Ider Monnik prijst zijn Conventaan.

22

*Laudat venales quas vult extrudere merces
Quisquis.*

22. De Gilden ende eene Stad.

WAnneer op eenen tijde dienstig wierd geoordeeld; dat seekere oopene *Vlek* soude beslooten werden, soo heeft men, op dat point, alle *Borgers*, yder in sijnen *Gilde* vergaaderd zijnde, by een geroepen, om hunne *Advisen* in hunnen *Gilde*, hier oover in te brengen; Welke *Advisen* ende *Gilden* eindelijk al te saamen verschildig wierden bevonden: Want de *Landlieden*, *Delvers* zijnde, seiden dat *Aarde Wallen* de beste waaren; Maar de *Metselaars* beweerden, dat die voor den *Vyan-*
den

den al te ligt te beklommen waaren, ende dat men daarom de *Plaats* door eenen *Steenen Muure* moest versterken. De *Timmerluiden* oordeelden soo wel de Aarde Wal als de Steene Muur te kostelik, voor de goede Gemeente, om de Penningen daar toe noodig, op te brengen, ende dat de groote Onkosten by gevalle van Uitlegginge ende Vergrootinge der Plaats, sonder gebruik ende niet alleen verlooren kost ende arbeid souden weesen; maar dat die Aarde Wallen ende Steene Muuren nog daar en booven met seer grooten arbeid ende onkosten vervoerd, ofte afgebrooken souden moeten werden, ofte dat sy der Steede ten grooten ongemakke ende seer grooten onciersele souden gediien. Ende dat men derhalven beeter met onkostelijke *Planken* het werk aanstonds beginnen, ende binnen seer weinige daagen de omtuininge voltrekende, de gemeene Ingefeetenen bevrijden konde teegen eenen onverwagten aanloope der Vyanden. Ende vougden die *Timmerluiden* daar by, dat die *Planken* door haar, mits haar dag-loon genietende, altiids seer ligtelik by alle occasien konden afgenoomen ofte verset worden. De *Glaasemaakers* naamen soo wel in Steene als Houte Wallen ende Borst-weeringen, hun genougen; mits dat men *Glaase Vensters* ordineerde, om oover al te kunnen door heenen sien, of ende waar eenige Vyanden waaren, ende wat sy ondernamen. De *Smits* keurden den voorflag der *Glaasemaakeren* voor goed, indien daar by gevougd wierden *Ysere Traalien* in de *Vensteren*, om alles te meer verfeekerd te hebben, dat of schoon de Vyanden de seer broose *Glaasen* quaamen te breeken, sy nogtans door die *Vensteren* niet souden kunnen inbreeken. De *Renteniers* ende *Koopluiden* agtten der *Stads*

Slyk

Slyk ende *Vuilnis* genoeg, om tot eene *Wal* te kunnen dienen, als die *Vuilnis* maar rondom digt ende vast wierd op een gestaapeld, ende vast in een getreeden, alsoo dat der *Steede* tot geene *nieuwe* belastinge soude behouven te strekken. Ende dat sy ook tot geene *nieuwe* belastinge ofte opschietinge van *Penningen* souden kunnen verstaan, om dat fulks altyds alleen op hunne kappe aanquam. Dan indien sy de noodige *Penningen* van haer geliefden te ligten teegen den *Penninge Sestien*, dat sy alsdan souden toestaan, alle soodaanige versterkinge der *Steede*, als de andere *Gilden* souden moogen goed vinden. Dit gevoelen bevestigden de *Wynkoopers* ende de *Brouwers*, seggende dat sy met hunne *Moeren* ende andere *Drabben*, de dikte van het *Vuilnis* souden helpen vermeerderen, daar alle de andere *Gilden* wederom meede gekten, seggende, dat aldus hunne *Stad* aan het believe der *Swynen* soude oopen staan, die met hun vreten ende wroeten ligtelik daar in eene breuk konden maaken: ende dus verliep de tijd der *Vergaaderinge*, sonder iet vrugtbaarelirks beslooten ofte uitgeregt te hebben.

Uitlegging der Woorden.

Alle de *Woorden* staan hier in den eigendlyken *sinn*e, sulks desweegen geene *Uitlegging* vereist werd.

Alle de Ingefeetenen der *Landen* ende *Steeden*, die niet naar de losse sinnen van eenen *Mensche*; maar naar seekere *Wetten*, die

die *veele* Mannen, daar toe gemagtigd, voorbedagtelik gemaakt hebben, geregeerd werden; hebben ende besitten feekerlik eenige *eigene* goederen, die sy met alle haare magt, ende forge behouden, gebruiken ende vermeerderen moogen ende ook poogen. Ende daar en teegen werden ook in alle die *Vrye Landen* ende *Steeden* door opgemelde Ingeseetenen in het gemeen gedraagen ende genooten *gemeene Lasten* ende *Voordeelen*, welke door ydere der selven, die opgemelde *gemeene Lasten* ende *Voordeelen* staan te draagen, ofte die *Voordeelen* genieten, altyds teegen *eigene Lasten* ende *Voordeelen* in der *Schaalen* wel rijpelijk ooverwoogen werden. Ende vermits aldaar door de *liefde*, die wy ons selven toedraagen, *eene once* van *eigenbaat* ofte *eigene schaade* altyds veel meer weegd, als *honderd ponden* van het *gemeen*: Naamentlik dat wanneer het gebeurd, dat het *gemeen*, ofte de geheele *Staat* aller Ingeseetenen, met sestiën hondert guldens beladen werd, ofte die geniet, ende dat alsdan yder Mensch in het bysonder met geen eene gulden werd beladen ofte die geniet; Soo is kennelijk, dat indien alsdan ieman in het bysonder uit die *gemeene* belastinge ofte verligtinge der Republike van guldens sestiën hondert, met twee guldens meend beswaard ofte gebaat te fullen werden, hy die last ten naadeele der Republike niet vermijden, ende die baat ten schaade der selve genieten sal willen, ten zy hy warelik een *ongemeen* Deugdzaam ende feer Eedelmoedig Mensch zy, op welken, om de veldzaamheid der selven, in den Stukke van *Land-bestier*, gants geene reekeninge mag werden gemaakt.* Sulks vermits deeſe *eigen selfs liefde*, aan den Menschen soo vast is, dat daar van niet, ofte immer feer beswaarelik, kan werden afgescheiden: Soo is ook eene feer klaare faak, dat geene vergaadering van Menschen, hoedaanig die zy, de Saaken van den gemeenen *Staat* behoorde te ooverweegen, dan waar in de *Leeden* van dien gesaamentlik geen *eigen* bysondere baat ofte schaade ten naadeele van het *gemeen*, beoogen ofte vermijden konnen; maar dat de Saaken van den *Staat* ooverwoogen ende gehandeld

bc-

* Dig. de Legib. Senat-Conf. L. 6.

hoorden te werden, in foodaanige Vergaaderinge, waar in, om het groot getal, ende de *verscheidenheid* der Leeden, *eigen Interest* ten naadeele des *gemeenen welvaarens*, niet konnende bejaagd ende verkreegen werden, yder Lid van dien alsdan sekerlik in den gemeenen Wel- ofte Quaalik-vaaren, eeniger maate sijn eigen Wel- ofte Quaalik-vaaren vinden konnende, het selven waarschiynelik met sijne stemme sal souken te bekoomen ofte re vermijden. Ende vermits eene *Stad* voorfigtiglik in *Wijken* verdeeld zijnde, als meede in ydere van dien, geene andere Mannen, dan die alle de Lasten der Republike ofte *Steede* draagen moeten, verschijnen moogende, het ook seker is, dat aldaar alle de verscheidene *Interessen* van die Stad gevonden werden. Ende soo is ook kennelik, dat in ydere Vergaaderinge van die *Wijk*, met de meeste stemmen der *Leeden*, het *gemeen Wel-vaaren* betragt sal werden, foodaanig, dat sy daar van niet dan uit onkonde afdwaalen sullen: Sulks gewisselik uit alle de *Advisen* der *Wijken*, de gemeene *Borgerschap*, volgens haare innerlijke meeninge, het belten haast besluiten ende verkiesen sal. Daar in teegendeel yder *Gild* in het bysonder, hoc groot het selven ook mooge zijn, niet het *gemeen Wel-vaaren* der *Steede*, maar het *een* ende *eenig Interest* van dat *Gilde* betragt. Ende derhalven soo is ook seker, dat yder van dien vergaaderende, ende der gemeene *Steede*-saaken ooverweegende, niet dan tot *eigen Interest*, alwaare het tot schaade van het *Gemeen*, adviseeren ofte sijne stemme geeven sal, ende dat uit soo veele *eigen* bysondere, ende teegen een strijdende ofte van malkandere verscheelende *Advisen* ende *Interessen*, met welken het *gemeen wel-vaaren* niet dan *secundario*, ofte naar het *eigen*, ende by gevalle betragt werd, nietwes waareliks ten gemeenen nutte beslooten kan werden. Gelijk het selven daageliks in die *Steeden*, welke door *Gilden* geregeerd werden, te sien is.

Sulks de eigendlijke sin deeser *FABULE* is, aan te wijzen, dat yder *Gild* in het bysonder, op de andere *Gemeene Ingesetenen* tragt te aasen, ende dat alle die *Gildens* tot der *Gemeene Regeeringe* eener *Steede* onnut, ende den anderen *Ingesetenen* seer schaadelik zijnde, sy uit der *Regeeringe* aller *welbestelde Steeden*,

den, behoorden te werden geweerd, ende dat daar sy albereids zijn, haare Versouken, die sy in haare Vergaaderingen opstellen, ende vervolgens den Regenten der Steeden voordragen, als altijd ten naadeele der gemeene-Ingeseetenen strekkende, door de Wijse ende Agtbaare Regeerderen der Steeden ook altijd afgeweesen behoorden te werden. Gelijk in deeser *FABULE* geen *Gild* sijn oogwit bequam, maar alle die Saaken ongedaan blijvende, door die *Gilden* ende haare *Vergaaderingen*, soodaanige verwerringe ten naadeele der gemeene Ingeseetenen, wierd veroorzaakt; dat die *Stad* gants niet omweld ende gesterkt wierd.

daar op betrowde, in fijnen geweldde kreeg. Ende vermits de *Kat* geneegen was, den *Haan* te verflinden, ende des niet te min die voor hem foö profitabile *Naam* van *Heilig* te zijn, te behouden, foö wilde hy dien *Haan* feer gaaren onder eenen heiligen fchijn dooden ende eeten. Ende derhalven feide hy hem: „Du „ontugtige Bouf vermengest dy teegen alle Natuurelij- „ke ende Goddelijke Wetten met Moederen, Dogte- „ren, ende Sufteren, ende bift daarom op der We- „reld niet te lijden; maar behoordft anderen ten spie- „gele gedood te werden: op dat foodaanige ontugtig- „heid, ende groote krijtende fonde, onder den Dieren „niet meer in fwange gaa. Waar op de *Haan* antwoorde, dat de Hoenderen door fijn veel-vuldig treden, ende fig fonder eenigen onderscheide, met allen den Hoenderen te vermengen, meer Eyeren leiden, ende oover fulks den Menfchen aangenaamer waaren, als meede infonderheid, dat de Menfchen haar ook den *Koft* verfchaften om geene andere Reeden, dan op dat fy beiden fulks doen fouden. Deefe *Befchuldiging* dus klaarelik weder-legt zijnde, foö befchuldigde de *Kat* hem ten *tweeden*, dat hy de Menfchen door fijn geduurig gekraay, in haare Nagt-rust ftoorde, ende daarom alleen de dood wel dubbeld verdiend had. Ende antwoorde de *Haan* hem wederom, dat de Menfchen hem byfonderlik den *Koft* gaaven, op dat hy met fijn gekraay haar de uren by daage ende by nagte, ende ook als een *Propheet*, het toekomend goed ofte quaad Weeder te kennen geeven foude, ende dat fy by gevolge ten allen tijden, haar flaapen, waaken ende arbeiden, daar naar |aan-rigten fouden
kon-

konnen. Sulks de *Kat* siende, sijne Beschuldigingen soo wel beantwoord te zijn, dat hy den *Haan* onder geenen *Heiligen* schijn konde eten, denselven efter doode ende seide: Het zy wat het wil, ende wie gy zijt, ik wil met geenen hongerigen Buike slaapen gaan.

Uitlegging der Woorden.

De Ouden hebben hier verstaan met den **KAT**, een Mensch die uiterlijk beleefd, vriendelijk ende saftmoedig is, om onder dien schijn eenige aansienelijke Amten te bekoomen, ende alsdan des te beeter, te sijnen voordeele, Schelmstukken te konnen pleegen.

Met den **HAAN**, een onnoosel Mensch, die door sijnne bedroogen werd.

Alle Menschen zijn niet alleen innerlik vergenougd ende blijde, of misnougde ende drouvig, wanneer sy door eenige goede reedenen geleid, ofte door groote driften van bloed verrukt werden, eenig goed ofte quaad te doen, ofte wanneer haar geheugd, sulks gedaan te hebben: Maar hebben sy daar en booven haar eigen selfs soo lief, dat sy daar beneevens wenschen, dat andere Menschen van haar, ende van haar doen ende laten, soo in haar loeven als naa haare dood, wel gevoelen ende loffelik spreken. Sulks men bevind, dat het aller-kragtigste middel, om de Menschen tot het goeden te drijven, ende van het quaaden af te schrikken, is in haar te verwekken, een

een seer vast voorneemen, ende eene seer sterke begeerte, om te behouden een *goed gewiffen*, als meede in haar te veroorfaaken, eene seer groote begeerte om *Eere*, ofte eene diergelijke *Vreesse*, van *Schande* te fullen behaalen. Ende wanneer men Menschen vind, die in alle voorvallende Saaken, haare eigene lusten ende vermaak volgen; sonder door de krachten van het *gewiffen*, ofte door de begeerte van *Eere*, ende door de vreesse van *Schande*, gedreeven ofte afgeschrikt te werden, om anderen goed te doen, ofte van anderen te verongelijken ende te beschaadigen; Soo werden sy daar door vermaard, boosaardige Menschen te zijn, ende werden sy ook desweegen soo seer van anderen vermijd, dat sy eindelijk willende, voortaan niet kunnen, veele gelegenheid vinden, om in de verongelijkinge^e van eenen andere haar vermaak soo ligtelik te vinden.

Ende werd niet soo seer deese, als een nog veel schaadelijker slag van Menschen, door deeser *FABULE* afgebeeld. Naamentlik soodaanige, die door een goed ofte quaad *gewiffe*, ende door *Liefde* ofte *Vreesse* tot *Eere* ofte van *Schande*, niet alleen niet werden ten goeden opgewekt, ofte van den quaaden afgeschrikt, maar die onder den *schijn* van deugdelyke Werken te pleegen, geneegen zijn eene loffelike Naame te bekoomen, om de selve verkreegen hebbende, onder dat *Dekfel* des te veiliger, haare lighaamelijke Lusten neevens haare Geldende *Eer-* ofte *Heers-*sugt te kunnen verfaadigen. Ende vermits deese Menschen die heilsaame middelen, waar door de Menschen ter deugden opgewekt, ende van den ondeugden afgeschrikt plagten te werden, misbruiken, om des te meer haare schaadelijke Lusten te kunnen volgen, ende des te eerder andere Menschen te kunnen beschaadigen; ende dus doende, teegen *Goode* ende den *Menschen* des te veiliger te moogen sondigen: Soo zijn dit waarelik de aller-ondeugenste Menschen, welke op den Aardboodem gevonden werden.

Want dit zijn die geveinsde *Phariseen*, welke in het oopenbaar den *Heiligen* speelen, met een *Splinter* in eenes anderen *Mans* oogge aan te wijfen, *Muggen* te siften, *Comijn* ende *Ruit* te vertie-

vertienem, op dat een ander naa den *Balk*, die sy in haare ooggen hebben, niet sien soude, ende dat sy onderwijlen des te veiliger in alles haare Vleesfelijke ofte Heersfugtige Lusten volgen, *Cameelen* doorflikken, ende heiliglik andere Menschen, jaa *Weduwen* ende *weesen* meest verongelijken, ende van haare Goederen, ofte Eere ende Leeven berooven souden kunnen. Waarom ook oover die *Phariseen* meer als oover eenige andere slag van Menschen, in de *Heilige Schriften* het Wee, Wec, werd uitgeroepen. *

Dit zijn die *Kerkelijken*, welke op dat sy van andere Menschen des te meer geëerd ende beliefd souden werden, onder den schijn van te yveren voor *Goodes Glorie*, ende de Stigtinge der *heilige Kerke*, alle Menschen, die haar niet *Eeren* ende *Dienen* willen, ofte die van haar in eenige meeningen ofte gedagten omtrend het *Goddelik Weesen*, ofte omtrend den eigentlijken *Goodes-dienste* verschillen, ende des niet te min onnooselik ofte onstrafbaar van leeven zijn, doen dooden, van den gemeenschappe der *Kerken* affnijden, ende den *Satan* ooverleeven, ofte uit den Lande jaagen.

Dit zijn die *Politiken*, welke om in eener *Vrye Republike* eenen grooten anhang onder den Ingeseetenem, ende daar door een grootere magt, ter onderdrukkinge der gemeene *Vryheid*, te bekoomen, geduurig roemen, dat sy de *Vryheid* ende het *Welvaaren* des *Vaader-lands* beschermen, ende vergrooten willen, ende alle de *Wetten*, *oude Hand-Vesten* ende *Privilegien*, heiliglik naar-koomen of doen naar-koomen sullen, ende die onder dat *dekfel*, ende onder den schijn van voor het gemeen te sorgen, het begeeven van alle *Officien* ende *Beneficien*, van tijden ten tijden in der *Vrye Republike* voorvallende, den wettelik daar toe bevougden *Vryen Regenten*, on- ende tot sig trekken, als ook op deselve wijze het uitleggen der *Wetten* ten haaren voordeele sig aanmaatigen derven. Ende zijn dit eindelijk die *Politiken*, welke geenem schoonen schijn konnende vinden, om onder dien de *Republik* te verkrachten, eindelijk het *Mow* afleggen, ende oopentlik den *Tyran* speelen, met de lofselijke

P

felijke Voorstanders der *Vryheid*, onder den schijn van *misdaad* der *gequetste Majesteit*, niet konnende doen dooden, efter door *Moorders* van kant te helpen. In het korte gesegt, dit is de *Schijn-heilige Kat*, die gaaren den *Haan* heiliglijk, dat is door eenigen schijn van *Regte*, doen veroordeelen, dooden. ende op-eeten soude, ende niet konnende hem door eenigen schijn doen veroordeelen, alsoo hy waarelik niet alleen *onnoosel*, maar daar en booven een *Heilig Propheet* is, efter selfs, ofte door daar toe opgemaakte *Moordenaaren*, de keele af bijt, ende hem op-eet.

*Al te fijn,
Is maar schijn.*

Sancta Laverna da mihi sanctum primumque videri.

24. De Muisen ende de Kat.

DE Kat veele *Muisen* verslonden hebbende, bevond dat sy, om sijne klauwen te ontgaan, in haare holen bleeven; Sulks hy, om haar daar uit te lokken, ende te kunnen eeten, veinsde dat hy *dood* was: maar de *Muisen* die veinsery haast gemerkt hebbende, riepen hem toe, Al liet gy u hangen als een *sak*, en wy niet dan uw vel saagen, soo souden wy u niet naarder koomen;

ende u vertrouwen. Waarom hy het op eenen anderen boeg wende, *Heiliglik* swoer, *Penitentie* te fullen doen over sijne veelvuldige moorden, ende nooit meer *Vifch* of *Vleefch* te fullen eeten; trok ten dien einde *heilige* kleederen aan, fag voor fig needer, met eene eevene troonie, onder een erbermelik mawen, ende traagen gang. Het welk als een tijd lang geduurd, ende de *Muisen* fulks verftaan ende daar naa zelfs gefien hadden; als meede gehoord hebbende, dat hy van alle andere Dieren voor eenen feer *heiligen Kluyfenaar* gehouden wierd; Soo vonden fy goed, hem tot hunnen *Ooverfte* te verkiefen, gelijk fy hem den *Eed* van getrouwigheid afnaamen, dié hy ook deede, met hooge betuiging, van hun vleefch nimmermeer te fullen proeven; ende daar en booven haar teegen alle uitheems geweld kragtig te fullen befchermen. Maar de arme Dieren, den *Kat* dus binnen hare hoolen gebragt hebbende, bevonden wel haaft, dat hy in het eerften heimelik, daar naa oopenbaar, elk begon op te eeten, ende dat hy onder eenen *heiligen* fchijn, als of fy fulks verdiend hadden, alle de dikfte, vetfte ende meeft gevleefchte *Muisen* verflond; waarom de ooverigen fig weederom met der vlyugt bergden in andere hoolen, daar fy in haare befchanfingen, het leeven in aller feekerheid voor sijne wreede tanden ende klaauwen doorbragten. Ende om in het toekomende te veiliger voor hem te zijn, beraadflaagden fy, dat om buiten haare hoolen eenig meer vermaak ende ook voedsels te kunnen genieeten, ende middeler wijle niet van hem oovervallen te worden, het noodig was, hem een *Bel* om den *halse* te doen: maar niemand eenig middel kennende uitvinden, om't felven in't werk te ftellen, foo moeftten fy altyds met

met die forge ende onseekerheid blijven leeven in haare hoolen, sig voedende met die Hoope, dat die *Kat* niet lang leeven, ende sy naa des selfs dood hunne oude *Vryheid* weder bekoomen souden.

Uitlegging der Woorden.

De Ouden hebben hier met de KAT afgebeeld, een wreed, beveinst, ende schijnheilich Mensch, die Ooverste werd.

Met MUISEN, wijse ende voorfigtige Menschen, die geene andere Menschen verslinden of beschaadigen.

DE Menschen zijn in het gemeen wel soo *eergierig*, dat sy haar oogwit liever met *Eere*, als sonder *Eere*, ende met *Schande*, tragten te verkrijgen. Sulks sy ten dieneinde konnende den weg van *Eere* gebruiken, die van *Schande* niet fullen soeken. Ende hoewel met quaade stukken te bedrijven, nooit *waaragtige Eere*, maar altyds *waaragtige Schande* behaald werd, soo is nogtans onder die quaade stukken, welke de Menschen aanregten, dat onderscheid aan te merken, dat een ende het selfden werk met meerdere ofte met mindere *schande* bedreeven kan werden: Ende ook van den Menschen alsoo uitgevoerd werd naar dat sy *schrander* ende *schijn-heilig*, ofte wel *plomp* ende *schaamteloos* zijn. Ende is wijders bekend, dat *mindere Schande* alsdan eenigins *Eere* schijnd te zijn. Ende vermits menlin weder-wille van eenen andere, oopentlik een stuk uitwerkende, daar mee-

de een *grooter vermoogen* toond te hebben, dan de geen heeft die fulks lijden moet, ende daar en teegen *Bedrog* gebruikende, wel eene meerdere *Loosheid*, maar ook zijn *onvermoogen*, neevens eene ende deselfde *quaadwilligheid* betoond; ende dat het geene mindere *Eere* is groot van vermoogen ende stout te zijn, als daar en teegen *Schande* is onvermoogen ende bloode te weesen: Soo fiet men ook, dat de *Menschen* gemeenelik liever door *Geweld* als door *Bedrog*, wanneer beide even veilig gebruikt kan werden, haar oogwit tragten te bereiken. Ende is dit de reeden, waarom de *Menschen* gemeenelik dan eerst *Bedrog* plagten te gebruiken, als *Geweld* haar niet te staade koomen soude.

Omtrend welk *Bedrog* al wederom het selfden onderscheid waargenoomen kan werden. Naamelik alle *Bedrog* bestaat in *werken* ofte woorden der *Menschen*. Ende oovermits *werken* haare klare beteekeningen soo wel niet met sig brengen als *woorden*; soo schijnd men met *werken* so seer ofte soo schandelik niet te bedriegen als met *woorden*: Ende is het *veinsen* door *werken* ofte daaden, eene mindere *Schande* geworden, als het *liegen* door uitdrukkelike *woorden*. Ende vermits men daar en booven kan *veinsen*, ende *liegen* onder eenen gemeenen *Menschelijken* schijn, of wel onder voorgeeven van eene *ongemeene deugd* ende *heiligheid*; ende eindelijk met daar beneevens *God* tot een getuige van sijne opregtigheid aan te roepen, ende sig te onderwerpen aan sijne eeuwigduurende straffen; Soo kan een yder ligtelik sien, dat wanneer beiden sulck *veinsen* ende *liegen* oopenbaar word, het eene mindere *schande* is, *gemeene Veinsery* ende *Logenen* gebruikt te hebben, als door eene *ongemeene Schijnheiligheid*, de *Deugd* selfs, ende de *Liefde* of *Vreesse Gooedes*, waar door de *Menschen* in ordre gehouden werden, misbruikt te hebben, om *schelmstukken* te kunnen uitwerken. Ende bevind men dien volgende, dat geene *Menschen*, dan van de aller-uiterste *boosheid*, tot die *schijn-heilige Bedriegeryen* vervallen, om alsoo in ende onder den naame van *God* *Almagtig* haare *Boeven-stukken* uit te werken, ende te verbergen.

Ende oovermits de *Menschen* in't gemeen oover anderen

een oordeel vellen, naar sy self innerlijk gesteld zijn; ende dat dien volgende de Menschen, die vreemd zijn van te willen eenig geweld of bedrog, ten naadele van anderen gebruiken; het selfden van anderen niet ligtelik verwagten; soo werden deselve ook veeltijds door eenen gemeenen *schijn* bedroogen.

Maar vermits soodaanig onschijn-heilig bedrog feer veel in swange gaat; soo werden de eenigsin *wijse* ende *deugdzaam* Menschen feer haast geleerd, sig daar voor te behoeden. Ende vermits die allergrootste *Deugd*- ende *goddeloofse Schijnheiligh*eyd ende *Vervloekingen*, gebruikt weefende om andere Menschen te bedriegen ende te beschaadigen, in alle wel-gestelde Republiken swaarelik gestraft behoorde te werden, ende dien volgende in den gemeenen Menschelijken omgange, selden den *onnoofelen*, *wijsen* Menschen, voorkomt ofte gebeurd, ende die quaade konsten den Onnoofelen, als of sy die wilden pleegen, nog min in haare gedagten gekoomen zijn: Soo kunnen die *deugdzaam* ende *wijse* Menschen gemeenelik daar door ook soo misleid ende bedroogen werden, dat sy op die Schijn-heiligen al te ligt vertrouwende, veeltijds haar verderf daar in vinden, sonder eenigsin van dat verderf te kunnen werden gereddet. Dit is de fin deeser *FABULE*, daar de *Kat* eerst *Geweld*, vervolgens *Bedrog* te vergeefs omtrend de *Muisen* gebruikt, ende eindelijk door sijne *Schijn-heiligheid* ende diere *Eeden*, soodaanig de *Muisen* misleid, dat sy, daar op betrouwende, haar welvaaren ende leeven in sijne handen geeven, ende dat daar door ook verliefen.

Dit zijn de Menschen, welke sig draagen, of sy het ligt des *Weerelds* ende het *sout des Aardbodem*s waaren, ende die des niet te min innerlik groote duisternissen zijn; ende die in plaatse van andere Menschen beeter te maaken, de selfen daar door des te eerder doen dwaalen, ende haar brengen op den weege daar sy beiden ewiglik verlooren gaan. Dit zijn die *graaven*, welke uiterlik feer vercierd, ende innerlik vol doods-beenderen ende stank zijn. Dit zijn die *Phariseen*, welke alle het gunt *Heilig* ofte van Goode geordineerd is, om de Menschen te beweegen, den weg des *Deugds* standvastelik te willen bewandelen,

De *Muisen* ende de *Kat*.

len, ende haar alsoo hun eewig behoud te doen vinden; in teegendeel seggen wy, alle dat Heiligen ende die Schijn-Deugden misbruiken, om daar uit haare eigene *grootheid* ter verminderinge ende ten eewigen verderve van anderen te soeken: ende derhalven zijn dit ook die *Menschen*, welke teegen den *Heiligen Geest* sondigende, nog door *Reeden*, nog door *Deugd*, nogte door de *Liefde* ofte *Vreesse* *Goodes* bekeerd konnende werden, geduurig sondigen, ende soo veele in haar is, ook anderen doen sondigen, ende daar door ook, indien eenigen fulks verdienen, eewiglik verlooren te gaan.

*D'Arremoede die soekt List,
Daar de Rijkdom niet op gist.*

*Quis psittacum docuit suum chaire?
Maestra fames.*

25. De Waater- ende Land-Voogels.

SEkere *Bewooners* van eenen Lande, aan See ende veel
le versse Waateren gelegen, konden haare *Wout-Voo-*
gels, mitsgaaders der selven Boffchaadjn ende Nesten,
teegen de gemeene Vyanden, soo der *Bewooneren* als der
Wout-Voogelen, niet beschermen, ten waare sy onderwij-
len gevoed wierden met der selven Eyeren. Ende alsoo
de selve *Bewooners* ook bevonden, dat die Eyeren by quaa-
de Jaaren door de *wout-Voogelen* alleen niet genoegsaam
verschaft konden werden, om haar te voeden ende by
het leeven te behouden, soo noodigden [sy alle *Waater-*

Q

Vooge-

Voogelen, om daar ook te koomen nestelen, met aanbiedinge, dat sy niet meer Eyeren dan de andere *Wout-Voogelen*, ter gemeener bescherminge souden verschaffen, ende dat sy middeler wijle ook alle *Vry-ende Gerechtigheeden* der Oude *wout-Voogelen* souden genieten. Sulks de *waater-Voogelen*, door deese goede aanbiedinge ende schoone gelegenheid des Lands, ende veeler *Meeren*, om sig daar te erneeren, aangelokt zijnde, sig in grooter meenigte aldaar ter needer stelden, ende sig seer wel, sooten *Waateren* al ten *Lande* erneerden. Sulks deese *waater-Voogels* booven den *wout-Voogelen*, die sig alleen ten *Lande* geoeffend hadden, ende voorts met binnen-landse *Neeringen* geneerden, in weelde toenaamen; ende van tijden ten tijden meer ende meer woningen ende nesten in de gemeene *Bosschaadje* bequaamen. Ende hoewel niet alleen de *oude Bewooners*, maar ook selfs de *oude wout-Voogels*, seederd dien tijde beeter ende met draagelijker Lasten teegen den gemeenen *Vyanden* beschermd waaren geworden, ende sig gemakkelijker erneerd hadden; soo wierden nogtans de kinderen der opgemelde *wout-Voogelen* oover der *waater-Voogelen* weelde seer misnougdt, eeven of die tot haare verminderinge strekte, sulks deese *wout-Voogels* ook de *Jonge Bewooners* deeser *Landen* opwekten, om allangsdie *Vry-ende Gerechtigheeden* der *oude* ende ook der *nieweliks* aankoomen sullende *waater-Voogelen* te minderen, ende het ook van de jonge *Bewooneren* ligtelik verkreegen. Jaa dat meer is, die *Nieuwe* ofte *Jonge Bewooners* wierden soo *eigen-baatsugtig*, dat sy sig niet ontsaagen, oopentlik *Wille-keuren* ten haaren eigen voordeele, ende ten naadeele aller soo *wout-* als *waater-Voogelen* te maaken. Waar door voortaan weinige *nieuwe waater-Voogels* aldaar quaamen nestelen, ende veele *Ouden* naar andere *Landen*,

Landen, om sig daar te erneeren, vertrokken, ende de geene die aldaar bleeven tot soo een klein getal quaamen, dat sy gesaamentlik met den *Land-Voogelen* het noodige t'haarer bescherminge, niet verschaffen konnende, van haare Vyanden ooverwonnen, ende soo wel de aldaar gebleevene *Waater-Voogels*, *Niewelingen*, neevens de *Bewooners* deefes *Lands*, gelijk meede de oude *Wout-Voogels*, gevangen, verstrooid ende vernietigd wierden.

Uitlegging der Woorden.

DE BEWOONERS, zijn de Regenten, als ook der selven Dienaars, ende Krijgs-knegten, die alle uit de gemeene belastingen leeven.

DE WOUT-VOOGELS, zijn Ingeseetenen die door den Landbow ofte binnen-landse Neeringen leeven.

DE WAATER-VOOGELS, zijn die sig op See ofte met buiten-landsen Handel geneeren, het welk meest Vreemdelingen ofte daar van afkomstigen zijn.

EYEREN, zijn de gemeene Lasten, die door allen gedraagen moeten werden.

DE Menschen scheppen in het gemeen een geduurig ende groot *misnougen* uit de *vermeerderinge* van magt ende eere der geenen die sy meenen fulke magt ende eere niet waardig te zijn; ende is dit *misnougen* des te grooter, als het ontstaat uit de *vermeerderinge* der geenen die voormaals haar *minder* ofte *gelijk* geweest, ende haar nu booven het hoofd gewassen zijn. Ende soo lange dat *misnougen* werd gevoed, door die gedagten, dat de *Benijde* tot die *vermeerderinge* van *Magt* ende *Eere*, door quaade middelen gekoomen is; ende dat hy die meerdere goederen, magt

ende eere waarschijnlijk ook sal misbruiken, ten naadeele der *Ge-meene Ingeseetenen*, als ook van ons *eigen selfs*, ofte van den *Staat*; ende dat de *misnougde* daar beneevens niet tragt dan met wettige middelen, foodaaniger Menschen vermeerdering te beletten ofte te verminderen: Soo dunkt ons, dat in die *Nijd* niet veel te berispen is. Ende zijn dit die ongelukkige *nijdige* Menschen niet, welke door een geduurig onbehoorelik misnougen, ende door middelen te bedenken, om andere Menschen, die beeter als sy vaaren, te beschaadigen; sig selyen quellen, een deeluw-verwig aansigt krijgen, ende allangs van spijt uitteeren. Maar in teegendeel zijn dit foodaanige Menschen, welke door de ooverdenkingen van haare regtvaardige reeden van *Nijd*, ende van haar loffelik voorneemen, sig met hun *goed gemoed* troosten kunnen, ook selfs, wanneer hun voorneemen is mislukt. Daar aan de andere zijde Menschen die misnougde werden, om dat andere die haar in goederen, magt ende eere, *minder* ofte *gelijk* zijn geweest, ende die door behoorelike middelen haar *meerder* werden, sonder aan andere Menschen eenige regtvaardige reeden te geeven om te vreesen, dat sy die meerder goederen, magt ende eere, misbruiken sullen ten naadeele van eenen andere, dat *misnougen* ende die *Nijd* niet op neemen, dan uit eene *verkeerde eigen-selfs liefde*, ende *quaade Eergierigheid*, die ons by veranderinge van onse vergelijkenisse, verkeerdelik, ende teegen der *Waarheid* doen gelooven, soo veel te rugge gegaan te weesen, als anderen ons voor by gegaan zijn.

Ende oovermits dat *misnougen* ofte die *quaade Nijd* den Menschen geene rust geeft, ofte toe laat, gelijk wel andere *Passien*, die alleen by vlaagen ooverkoomen, maar dat die boose *Nijd* haar geduurig by is, ende beefig houd om middelen te bedenken, waar door sy des *Benijden Goederen*, *Magt* ende *Eere*, minderen souden moogn; ende dat dit daar en booven alle onlustige ofte haatelijke gedagten zijn, die men wil verbergen, om dat sy uitgewrogt werdende, waarelik geen goed aan iemanne, maar *quaad veroorfaaken*, ende dat ook soo wel aan den *Benijden* als aan den *Nijdiger* selve; Soo siet men ook veeltijds, dat die *Nijdigers* van alle die geduurige quellingen, een bleek, lood-verwig weesen bekoomen, ende uitteeren: gelijk dat hier vooren eenigfins aangeroerd is.

Ende gelijk men dit gebrek vind in *enkelde Menschen*; soo werden
ook

ook *geheele geslagten* ende *Volkeren* gevonden, die meer geneegen zijn anderer onnoofeler Menschen opgang te beletten ofte te stooren, ook met haare eigene schaade, dan met ende door de selve middelen, waar door andere sig gemeerderd ofte verheeven hebben; sig selven ook te verheffen, ende daar beneevens anderen loffelick voort te helpen. Waar van daan ook komt, dat zelfs in Landen, daar de *oude Inboorelingen* niet konnen bestaan sonder geduurige toevloeiing der *Vreemdelingen* sig aldaar ter woone needer settende, deese *oude Inboorelingen* nogtans der *nieuwe* aankoomende *Vreemdelingen* voorspoed *benijden*, ende met den selven oover *dwers te drijven*, den opgang der selven tragten te beletten. Gelijk meede daar van daan komt, dat de *Inboorelingen*, jaa zelfs *Niewelingen*, die eenig voordeel omtrend eenigen dienst der Republike, by gonsten, ofte eenig *Gild* verkreegen hebben, ofte welke eeniger *Geoetrojeerde Compagnien*, alle andere Ingefeetenen van eenigen handele uitsluitende, deelhaftig zijn, ende daar van het *Bewind* hebben, van tijden ten tijden by die *Regenten* van de selve *Landen* ende *Steeden* aanhouder met te vertoonen ende te versouken, dat de *Vry-* ende *Gerogtigheeden* der on-*geoetrojeerden* moogen werden geminderd: hoewel het selven verkreegen zijnde, niet alleen de *ooverkomst* der *nieuwe Vreemdelingen*, daar door meer belet, maar ook de *geheele Republik* daar door allangs vernietigd staet te werden; alsoo gemeenelik de *Schaadelikheeden* van dien door de geringe schaade van ydere *Dwingende Oetroje* ofte *Wille-keure* in het bysonder, niet aangemerkt werden, dan na dat de saaken *foodaanigen swaai* hebben genoomen, dat die *grootte beweeging* niet te stutten is, ende die saaken *swaarelik*, ofte niet te helpen zijnde, de *geheele Stad* ofte *Republik*, door de *Schaadelikheid* aller opgemelde *geoetrojeerde Compagnien* ende *Keuren* gesaamentlik, mitsgaaders door de *lang-duurigheid* van dien, even gelijk een *Berg* allangs uitgehold ende ondergraaven zijnde, daar door eindelijk storten moet, ende wanneer die begint te storten, door geene *Menschelijke konsten* ofte *kraften*, van ende voor sijnen valle te behoeden ende te stutten is.

Ende gaave God, dat de goede *Regenten* in *Holland*, welk sonder geduurige vermeerderinge, ende toevloeiing van *Koophandel* ende van *Vreemden*, het zy uit *Braband*, *Vlaanderen*, *Duitsland*, *Deene-*
marken, *Noorweegen*, *Sweedens*, *Hispanien*, *Engeland* ende *Vrankrijk*, &c.

niet kan bestaan; sig door een verkeerd begreëpen *eigen Inter-esse*, ofte door eene verkeerde *begeerlijkheid* ende *Nijd* der Oude *Inboorelingen*, oover het welvaaren der geenen, die uit deselve Volkeren tot ons oovergekoomen zijn; sig niet lieten verleiden om *Wetten* ende *Keuren* te maaken, waar meede die ofte andere Volkeren mogen werden belet herwaarts koomende, sig allefins neevens onse oude *Ingeseetenen* te erneeren, ende waar door by gevolge, de *Ingeseetenen* in het gemeen onmagtig werdende, alleen die gewoonelijke *Lasten* te draagen, de *Republik* eindelijk vervallen sal moeten onder de *Heerschappie* van eenen *Buiten* ofte *Binnen-landsen Heere*, die allen voormaals wettigen *Regenten* deeser Landen ende Steeden, haare magt, aansien ende profijten ontrekken, allen den *Inboorelingen* soo wel als den nieuwen *Aankoomelingen*, alle *Welvaaren* beletten, ende alsoo eindelijk alle die voormaals gefaamentlik bloejende *Ingeseetenen* verstroojen ende vernietigen sal.

Oover sulks is de eigendlijke *fin* deeser *FABULE*, dat de *Regenten* geene *Keuren* ofte *Placcaten* ten haaren eigen Voordeele, ende ten naadeele der gemeene *Ingeseetenen* behoorden te maaken, ende dat daar beneevens de gemeene *Menschen* niet behoorden *Nijdig* te zijn op haare meede-*Ingeseetenen*, ende dat des niet jegenstaande de *oude* *Inboorelingen* eenes *Lands* ofte eener *Steede* altijds *nijdig* zijnde oover het welvaaren der *nieuwe* *Aankoomelingen*, de *Regenten* sig derhalven door de selven niet behoorden te laten verleiden, om onder deksel van eenig *Oftroi* een *Borger-Regt* ofte *Gild* te begonstigen, *Placcaten* ofte *Keuren* te maaken, die niet in het gemeen voordéelig, maar alleen seekeren *Ouden* *Ingeseetenen* *Voor* ende den gemeenen als ook den *Nieuwen* *Ingeseetenen*, dat is allen die hier eene *Vaste* *Woon-plaats* hebben, ende *buiten* *Poort* ofte *Borger-Regt* ende *Gilden* hier leeven willen, *Naa-deelig* zijn.

*Papen, Monniken ende Bagijnen,
Zijn soo heilig niet als sy schijnen.*

Alind in titulo aliud in pixide.

26. De *Minnebroeders* ende de *Ambachtsman*.

Enige *Minnebroeders* quamen by een *Ambachtsman*, ende gaaven hem te kennen, dat sy andere Menschen ende insonderheid alle goede *Catholiken*, soo seer beminden, dat sy haar geheel leeven besteededen ten voordeele der *Leeken*, ende gants niet ten voordeele van haar eigen selfs; sulks sy sig onderwijlen van den arbeide

128 De *Minnebroeders* ende de *Ambagtsman*.

de om Weereldlijke Saaken, ende hunne behouftigheeden te verkrijgen, onthoudende; daar door haar *Klooster* in grooten hongers-nood vervallen was, ende de billikheid vereifte, dat hy *Ambagtsman* van sijnen oovervloed haar eenige Aalmiffen deede: waar op hy antwoorde, niet te kunnen gelooven, het gunt fy hem gefegt hadden; naademaal de *liefde* van fig zelfs plagt te beginnen, ende dat fy sterke Mannen waaren, die sonder Wijf ende Kinderen, maar den minften arbeid doende, ligtelik aan den kost geraaken konden; waar op deefe *Minnebroeders* den *Ambagtsmanne* voorftelden, alle hunne byfondere waarneemingen, naamentlik dat geene beefig was met *Prediken*, ende de goede *Catholiken* aan te maanen, ofte op te wekken, tot alle Chriftelike Deugden: Deefe met feer geleerde Bouken teegen de Kettters ende alle de Vyanden van de Moeder de Heilige Kerke te fchrijven, die met bidden, ende andere met Biegte te hooren, ofte de Heilige Miffe te doen, alles ten gemeenen dienfte der *Leeken*, foo Leevenden als Dooden. Waar op de *Ambagtsman* antwoorde, dat hy alle die dingen, behalven de *Miffe*, alleen deed, ende egter met arbeiden fijn Brood verdiende, niet alleen voor fig felven, maar ook voor fijn Huisgefin, ende dat hy daar beneevens alle fijne Kinderen felve leerde, onderfogt ende wat meer daar toe vereift wierd. Weshalven hy den *Monniken* ten lafte leide; dat fy onder pretext van andere Menschen meer als haar felven te lieven, ende onder deksel van haaren gemeenen Dienft waar te neemen, de Weereld ongevoelig plonderden; ende dat fy van dien roof, onder den naam van Aalmiffen, gemakkelik, luy ende lekker

ker leefden, sonder dat haare gepretendeerde Diensten der Weereld eenigfins te staade quaamen.

Uitlegging der Woorden.

MINNE-BROEDERS, *zijn alle* Rooms-Ge-
finde Geestelijken.

Een AMBAGTS-MAN, *alle* On-Geestelij-
ken.

DE Menschen zijn foodaanig geaard, dat sy haar eigen *leeven, lighaam, eere, &c.* meer lieven, dan dat van een ander beminnen ende besorgen. Ende hoewel eenige leeren, dat wy *God*, ende die *Deugd* selfs, niet hoog genoeg, ofte te veel kunnen agten ofte beminnen, ende dat wy die beiden daar en booven om haar eigen selfs ende sonder eenig insigt, van daar door eenig goed te sullen genieten, behoorden te dienen ende te beminnen; Soo kunnen wy nogtans wel het *eersten*, maar het *tweeden* niet vatten, dan in deesen sinne, dat wy, naar het *getuigenisse* van ons eigen *gemoed*, omtrend beiden ofte een van beiden, ons wel ofte qualik gequeeten hebbende, bevinden, dat wy door de *geheugenisse* van dien, in ons *gemoed* geruft ofte ongeruft zijn, ende dat het derhalven onse pligt is, onse eigen rust te souken, ende die onrust ofte knaaging des gewissens te vermijden, met ons daar omtrend wel te draagen.

Ende aangaande alle andere Menschelijke Saaken, die wy oordeelen voor ons *Leeven, Siele, Lighaame*, ende *Eere*, dienstig te zijn, die tragten wy niet alleen te eigenen; maar op dat sy by ons langduurig souden weesen, soo tragten wy die

allesins te behouden, ende ten dien einde aan die saaken of te dingen, soo veel goeds te doen, als in ons vermoogen is. Ende als deese uitwerkingen geschieden omtrend andere Menschen, soo werden dat naar gelegenheid van Saaken, genaamd *werken* der *Liefde*, *Vriendschap*, ofte *Barmhertigheid*, soogtans, dat deselve werken altijd haar opsigt ende begin behoorden te hebben op ende van ons selven, naamelik, met altijd indagtig te zijn, dat wy die *goede werken* doende ofte latende, waarelik onse pligt voldoen, ofte daar in naa-laatic zijn.

Dus bewijst men liefde aan sijn eigen *wijf*, om dat het eigen is, ende op hoope van weder-liefde te sullen verkrijgen, ende ook aan de gemeene *Kinderen*, om dat sy eigen zijn, ende op hoope, dat sy het dankbaarlik erkennen sullen, ende aan sijn *Vrienden*, op hoope van soo goed weer-om te sullen genieten: Ende eindelijk aan mindere *ellendige Menschen*, uit ooverdenkinge der gemeene Menschelijkheid, ende dat het ons, inden selven Stande, ofte in de selve ellende vervallen weefende, seer aangenaam weesen soude, door eenige weldaadige Menschen daar uit geholpen te werden.

Sulks wannec eenige Menschen op den Toonele deeses Weerlds koomen, met dien schijn, als of sy haare *werken* der *liefde* deden, alleen ten voordeele van andere Menschen, ende gants niet ten voordeele van haar eigen selfs, die ongewoonheid alleen haar verdagt, ende ons indagtig behoort te maaken, dat op dien gronde, dat, indien bejaarde Menschen niet voor haar selven sorgden, sy sekerlik verlooren souden gaan, ende dat daar en booven, wannec sulks onder de gemeene Menschen naargevolgd wierd, gewisselik het geheele menschelik geslagt in de uiterste verwerringe soude vervallen: welk quaad niet, dan van ondeugende Menschen veroorzaakt ende verwagt kan werden, ende ook eene seekere faak is, dat volgens de *Leere* des *H. Apostels*, eene wel gegronde *Liefde* altijd van sijn eigen selfs begint.

Derhalven noodsaakelijk zijnde, dat de Menschen voor allen eerst sig selfs, ende daar na die van haaren Huise, ende alle de Ingefeete-

feeten en haares Vaaderlands, om dat sy daar van een deel zijn, lief moeten hebben, ja dat sy ook de allervreemste Menschen ongeveinsdelik, gelijk sy sig selfs, ende die van haaren Huise beminnen, moeten lief hebben, naar geraade, dat yder van dien haar bestaat; Soo zijn die Menschen, welke foodaanig haare eigene Vrienden zijn, dat sy met eenen Vrienden van alle de weereld blijven, die geene, welke *God* almagtig hier ofte hier naa, met sijnen Seegen kroonen sal. Want dit is Goodes Wil, ende by gevolge, de ordre der Natuure, door welke naar te koomen ofte te schenden, de Menschen geruft ofte ongeruft in haar gemoed te weesen, bevonden werden.

Ende werd teegen deese ordre meest gefondigd door Menschen, die soo *Beestagtig* zijn, dat sy meenende aan de gemeene menschelijke maatschappie niet verbonden te zijn, niemand dan sig selfs agten, ende by gevolge sig daar van af scheidende, oopenbaarelik voor niemand als voor haar eigen selfs sorgen, ende ook niemand anders lief hebben. Welke, indien geene *Koningen* ofte *Vorsten* zijn, aanstonds van meest alle Menschen verfoeid werden, ende derhalven weinig gevolgs hebben. Maar daar zijn nog andere Menschen, die waarelik deesen daar in gelijk zijn, dat sy voor niemand als sig selfen, sorgen, ende nogtans den Menschen tragten te doen gelooven, dat sy niet dan ter grootere gloorie *Goodes*, ende ter liefde van andere *Menschen*, alle haare forge, vlijt ende tijd besteeden, ende dat sy voorbedagtelik, om het eeuwige te bekoomen, sig van alle gemakken ende vermaaken deeser Weereld onthouden: ende hoevel wijse Menschen, uit haare werken, hoe seer sy die ook bedekken, wel merken kunnen, dat dit enkele geveinsdheid is, om onder dien Mantel, leui, lekker, in groot aansien ofte hooge agtinge, ende gemakkelik ten laste der onnoosele Menschen, te leeven, ende met eenen van de selven seer ge-eerd ende ge-diend te werden; soo werden des niet te min meest alle een-voudige Menschen van deese *Schijn-Heiligen* bedroogen.

Ende vermits deese *Schijn-Heiligen* altyds eenen grooten ahang van ondeugende ende een-voudige Menschen hebben, soo heeft men dat van alle oude tijden af sien pleegen van

132 De *Minnebroeders* ende de *Ambagtsman*.

de *Geesteliken*, by de *Heidenen*, *Jooden*, *Christenen*, ende *Mahometanen*, ende sal de *Weereld* nooit soo gelukkig zijn, van dit oolijkste gespuis van *Menschen* ontslaagen te werden. Hoewel het de *pligt* is aller *Menschen*, ende *insonderheid* der *Ongeestelijken*, sig wel te wagten van die *Schijn-Heiligen*, ende sig ook des te meer te wagten, hoe sy meer schijnen teegen den *ordre* der *Natuure* ende *goede Wetten* van dien aan te gaan, op dat sy van die *Schijn-Heiligen* niet *schandelik* bedroogen werden. Gelijk in deeser *FABULE* de *Minne-Broeders* sig voor *soodaanige* *heilige Menschen* uitgeevende, van deesen *Ambagtsman*, ten naadeele van sig selfs ende die van *zijn* *Huise*, *geene Aalmisfen* verkrijgen kunnen, maar de *Ambagtsman* alle *zijn* *goed* ten nutte van sig selfs ende *zijn* *geheel Huisgefin*, blijfd behouden.

De Mug vliegt eindelijk in de Kaarffe.

Luxuriant animi rebus plerumque secundis.

27. Het Eekboorn, Armelijn, ende andere Dieren.

DE Eekbooren ende Armelijn ontmoetteden malkander, ende wetende dat sy beiden niet alleen van den Menschen in het gemeen seer geagt waaren, maar dat ook selfs de *Koningen* ende *Vorsten* haare meeste pragt toonden, wanneer sy sig met haare seer schoone ende sachte vellekens kleededen, begonnen sig seer te verhoovaardigen, ende in gevolge van dien, naamen deese Pronkers voor, alle andere *leelike arme* ende *on-eedele Dieren* te versmaaden; waar op een *Padde* haar in't gemoet langs der aarde kroop; die sy te saamen scheldeden voor een seer leelijk, ja soo vuil Dier, dat sy daarom niet waardig was, onder haare oogen

te koomen, ende oover die misdaad, naamelijk dat sy des niet te min sulks hadde derven doen, swaarelik gestraft behoorde te werden. Deese *Padde* beriep haar op haren *Maaker*, seggende, dat het, sonder eenige haare schuld, hem beliefd had, haar soo leelijk ende neederig te maaken. Ende dat sy *Eekhoorn* ende *Armelijn* daar en teegen, sonder eenige haare verdiensten, door Goodes goedheid soo schoon, rijk ende eedel geschaapen zijnde, desweegen behoorden *God* te danken voor die forme, welke by den Menschen soo behaagelik was, ende dat sy mitsdien haar ongemoeid behoorden te laten gaan. Waar oover deese *hoovaardige Diertjens* soo toornig ende wreed wierden, dat sy der *Padde* beide de oogen uit den hoofde krabden, ende haar lieten ziel-toogen. Daar naa saagen sy een *Uil*, die sijn nest in eener Boome had, sulks sy den selven met gelijke scheldnaamen aan boord koomende, sijn nest ende eyeren braaken ende weg wierpen, schoon de *Uil* sig op gelijker wijze verdedigde, als de *Padde* had gedaan. Dog eer de *wijse* ende *sachtmoedige Uil* weg vloog, vougde hy daar nog by dese wijze waarschouwinge ende voorsegginge: „Wagt u „van diergelijken meer te doen, of een ander sal wreken „het verfoejelik geweld, dat gy my gedaan hebt. Alle het welk dese twee hoovaardige Dieren soo seer veragteden, dat sy daar naa eenen *Sim* ofte *Aap* siende: hem verweeten, dat hy geene steert had, ende een yder agter in liet kijken, 't welk sy seer verfoeiden ende voor schandelijk leelik uitmaakten; maar deese dat smaalen ende schelden niet veelen willende, sprong die twee hoovaardige op het lijf, doode haar, ende bespottede daar meede haare kragteloose grootsheid.

Uitlegging der Woorden.

De Ouden hebben verstaan met **EKKHOORENKENS** ende **ARMYNKENS** ofte **WEESELKENS**, *hoovaardige Menschen.*

Met

Met PADDEN, *neederige arme Menschen.*

Met UILEN, *wijse Menschen.*

Met APEN, *Hoovelingen.*

ALS wy onderfouken, waarom de Menschen malkanderen innerlik behoorden te agten ofte te veragten, te looven ofte te lasteren; Soo bevinden wy, dat het selven niet behoorde te geschieden, dan om het geene waarelik in den Menschen is, ende van des selver goede ofte quade wille hangd, also dat *willen* ofte niet *willen* alleen in ons vermogen schijnd te wesen; ende dat alle andere uitwerkingen ende saaken zijn boven ons vermogen, ende een noodfaakelik gevolg der Natuure, ofte dat sy buiten ons van onseekere oorsaken hangen: behalven dat die dingen ofte saaken, welken door de Menschen, soo wel ten Goeden als ten Quaaden, konnende werden ge- ende misbruikt, nu goed ofte dan wederom quaad souden moeten werden genoemd, naar het geval dat meede bragt; het welk ongerijmd soude weesen, ende ons leerd, dat alle die saaken waarelik *middelbaar*, dat is, nog goed nog quaad zijn. Naamentlik foodaanig is *jong, gesond, mooi*, ende *sterk te weesen*, van een *oud* bekend *geslagt* gebooren te zijn, veele *goederen* te besitten, veele te *weeten*, van andere Menschen seer *hoog geagt* te werden, ende in het korte gesegt, van een *groot vermoogen* te zijn, om Goed ofte Quaad te konnen doen. Als ook het tegendeel van dien, *middelbaare Saaken*; dat is in sig selfs ten opsigte van schuld ofte onschuld, Lof ofte Laster, * *seederwijse* gesproken, nog goed nogte quaad, genaamd konnen werden.

Ende efter bevinden wy, of de onkunde, ofte de verkeerdheid der Menschen, soo groot te zijn, dat sy in het gemeen, deese middelbaare saaken, naar 't haar voorkomt, seer hoog agten ende veragten, jaa selfs die verre boven opgemelde *Deugden* ofte *Ondeugden*, alleen uit onse goede ofte quade *wille* spruitende, stellen.

Ende insonderheid bevinden wy, dat dese dwaalingen ende mislatingen begaan werden, als eenige Menschen over haar *eigen selfs* een oordeel vellen, hoe veele sy naar goede reeden ende billikheid behoorden sig te schatten, waardig ofte niet waardig te zijn; ende van andere Menschen geagt ofte veragt behoorden te werden. Waarelik in *kleinen getale* zijn die *cedelmoedige* Menschen, welke ooverlegd hebbende, dat sy alleen om haare *goede* ofte *quaade wille* geagt ofte ver-

* *moraliter.*

agt

agt behoorden te werden, ook met eenen weeten, dat het selven te willen ofte niet te willen, allen anderen Menschen eeven naaft kan zijn, ende dat sy derhalven geene reeden hebben, om sig feer ligtelik booven ofte beneden andere Menschen te verheffen ofte te verneederen. Gelijk meede waarhaftig is, dat deese *eedelmoedige* Menschen weeten, dat sy nog door het goed ofte quaad-doen der anderen aan andere Menschen, in sig selven nogte beschaadigd nogte gebee-terd werden, ende dat sy daarom over der selver goed doen aan andere Menschen niet *nijdig*, ende oover het quaad doen der selven veel eer *meede-doogende* zijn, als daar oover toornig, ende geneegen werden, deselven te beschaadigen, ofte van de selven quaalik te spreeken.

Maar daar en teegen vind men *veele* andere Menschen, welke ontbloot zijnde van waare *Deugd* ende *Wysheid*, sig in gevolge van dien niet schatten; ende dat sy in teegendeel sig begaafd vindende met *schoonheid* van lighaam, *veele Goederen* ende *Eedeldom*, uit eene *ydele Hovaardie* sig verheffen booven die geene, welke soo niet begaafd ende waarelik ten opsigte van haare *goede Wille*, beeter als sy zijn; waar by nog komt, dat die ondeugende Menschen, weetende dat alle het gunt sy besitten, van foodanigen aard is, dat sy van den onkondigen Menschen, welke altyds in den grootsten getaale zijn, meer ofte min geagt sullen werden, naar dat meer ofte min Menschen die selve gaaven in laagere ofte hoogere graade besitten, soo zijn sy in allen manieren feer *nijdig* op die geenen, die haar naaft koomen ofte schijnen te booven te sullen gaan. Gelijk sy meede gewoon zijn, om sig booven anderen des te meer te doen uitsteeken, *leelike*, *arme* ende *on-eedele* Menschen te veragten ende aan te ranfen. Ende terwijle sy aldus de *Armen* vertreeden, ende de *wijse* Menschen deese *Hovaardige Gekken* wijken, werden sy des te baldaadiger, ende voortgaande in haare quade wijze van leeven, ontmoeten sy daarom eindelijk Menschen, die haar in laatdunktheid gelijken, ende in sterkte des lighaams te booven gaande, die veragtinge ende dat smaalen niet lijdende, de *Hoovaardigen* aangrijpen ende ter needer leggen. Ons leerende den eigendlijken sin deeser *FABULE* te weesen, dat de *Hoovaardigen*, de *Armen* ende *Wijse* Menschen, wanneer sy haar niet ontwijken, vertreeden, ende dat de *Hoovaardigen* selfs daar naa, door anderen haars gelijken, ter needer geveld werden.

Als de Bruid is in de Schuit,
Soo zijn de Beloften uit.

28

Fistula dulce carit' volucrum dum decipit auceps.

28. De Voogelaar ende de Voogel.

SEekere Voogelaar omtrend den Maande van *October* sijn Vinke-net in een goede ordere gefet hebbende, met alle sijne blinde soet quinkelerende oude *Vinken*; ende eenige touwen opgespannen zijnde, om de Netten wel te kunnen ooverhaalen, ende de vreemde *Vinken* daar in te vangen, terwile sijne eigene *Vinken* uit der
S
dui-

duifterniffe ende koude in den ligte ende warmte der Sonne koomende, sig inbeeldeden, in den beginne des Sommers te weesen, ende desweegen van groote vreugde songen. Sulks de *Voogelaar* ook uit der konste ende seer schoon speelde op een *Fluitken* in den Herfst-tijd, om uit der Lugte ten deele aan te lokken, die vreemde Voogelen, welke, om den Winter in het *Noorden*, die aldaar seer vroug met veel Sneew ende dik Ys vroug aankomt, te ontgaan; Naademaal sy in dat Saïsoen, aldaar nog saad, nog wormen, nog vliegen, nog vissen, om sig daar meede te voeden, vinden: Sulks sy alsdan naar het *Suiden* vliegen, om buiten den Sneew ende Yse in der warmte aldaar hunnen kost te kunnen vinden. Welke gelegendheid deese Voogelaar nu waar nam, om deese onnoosele Voogelen aan te lokken, op dat sy sig aldaar wilden needer setten. Ende het gelukte hem aanstonds, dat een seer soet singende vremde *Voogel* op dat geluit needer daalde uit der lugte, ende den *Voogelaar* vraagde, wat hy aldaar maakte; die daar op antwoorde, dat hy eene *Stad* bowde, des de Voogel seide, dat hy uitgevloogen was, om eene wooning te souken, ende dat hem deese plaatse, als seer vermaakelik zijnde, wonder wel behaagde, indien hy aldaar in der seekerheid sijnen kost konde vinden. Waar op de *Voogelaar* hem wijders verseekerde, dat hy aldaar neevens de andere Voogelen, in aller gerustheid sijnen kost vermogt te raapen, ende dat hy nu eeven seer wel te passe quam, om sig aldaar ter needer te slaan, ende met die *oude* Voogelen gebuurschap te maaken: Het welk die *Vink* geloovende, sig aldaar blijdelik ter needer sette, neevens de oude Vinken: maar op der selve stonde kreeg hy het *Net* oover't hoofd, om in ee-

ne kooy gefet, ende aldaar vet gemest te worden, ende vet geworden zijnde, kreeg hy met eenen des Voogelaars duim op der keele, in welke benawtheid zijnde, hy nog effen voor sijne dood seide; Lokt gy soo de Voogelen uit der Vrye Lugt aan, om die daar naa te dwingen dat by u blijven wonen, op dat, indien sy aldaar door eenig goed voedsel middeler wijle vet worden, sy ook alsdan door u geplukt, gedood, ende gegeten souden moogen worden? Ende bowd gy foodaanig uwe Stad, welke sullen de Inwooners zijn, die gy meend te verkrijgen ende te behouden? Voorwaar geene, dan die van deese uwe quaade Konsten geene de minste kennisse hebben. Ende sal deese uwe Schijn-Heilige wreedheid haast oover den geheelen Aard-boodem bekend, ende uwe *Stad* allangs geheel ontvolkt werden, zijn, ende blijven.

Uitlegging der Woorden.

De Ouden hebben hier met een VOOGELAAR verstaan, Koningen, Vorsten, ende Regenten, die Steeden bouwen.

Met het FLUITKEN, ende blinde singende Voogelen, aanbiedingen van alle Vryheeden, aldaar te sullen genieten, als ook de beloften van veele Voorregten te sullen hebben, ende te moogen in der Eewigheid gebruiken.

Met soet-singende VOOGELN, uit der Lugt needaalende, Koopluiden, Konstenaars ende Handwerks-

luiden, die door geenè Vaste Goederen aan Landen ofte Steeden vast zijn, ende derhalven van den eenen Lande naar den anderen, seer ligt vervliegen kunnen.

Met het **N E T** oover het Hoofd te krijgen, den Ingefeetenen door Verpondinge ofte eenig regt van **I S S U E**, veel Gelds af te neemen, of wel de vertrekken willende, ofte vertrokken zijnde, des niet te min met Schattingen Iaareliks te beswaaren, om alsoo haar het vertrekken te beletten.

Met den **D U I M** op der keele te krijgen, terwijle men in eenige Landen ende Steeden sig ter needer geset heeft, aldaar door Schattingen, Imposten, Tollen, ende Convoy-Gelden, beswaard te werden.

D At de gemeene *Bewooners* der Steeden, ende insonderheid de *Regenten* van dien, booven de gemeene *Bewooners* ende de *Regenten* der platte Landen, groote Voordeelen genieten kunnen, ende dat ook die gemakken ende voordeelen des te meer ende grooter werden, naar geraade dat die Steeden grooter ende meer bevolkt werden, gevoeld ende weet een yder, in, ende door on-eindelik veele gevallen; ende insonderheid gevoelen ende weeten de Staat-kondige *Regenten* der *Vrije Republiken*, het selven seer wel, ende daaromme tragtén sy ook oover alle haare Steeden, soo veel haar doenelik is, te bevolken ende te vergrooten. Ende hoewel *Koningen*, *Vorsten*, ende haare *Hovelingen*, het selven ook seer wel weeten, soo willen sy nogtans in haare Landen niet gaarne grootere ende meer bevolkte Steeden hebben, dan wiens Ingefece-

gefeetenen sy gemakkelik door eene *Hoffloet* ende *Lijfwagt* konnen schatten, scheeren, ende bedwingen. Efter komen sy alle daar in oover een, dat sy in haare Landen gaaren *Steeden* ofte by-een-woonings van veele *Menschen* hebben. Sulks wanneer in haare Landen geene *Steeden* zijn, of wel wanneer die niet zijn, daar hun dunkt dat sy behoorden te weesen; Soo zijn sy gewoon, door afkondigingen ende uitschrijvingen van seer groote *Vryheeden* ende *Voorregten*, die alle de *Ingefeetenen* sullen mogen aldaar genieten, alle naabuurige *Volkeren* aan te lokken, om aldaar ter woone te koomen, op hoope, dat wel allermeest de *ligt-verhuifende Koopluiden*, *Konstenaars*, ende *Handwerks-luiden*, tot haar ooverkoomen, ende met een haare rijkdommen, konsten ende handwerken, daarwaarts oover brengen sullen. Sulks alle, die geneegen mogten worden, in soo eenen gevalle haar *Vaaderland* te verlaaten, om een *beeter Land* ofte *beetere Stad* te gaan bewoonen, voot het uitwerken van die geneegendheid, ende eer sy sig tot het vertrekken gereed maaken, ofte eenige onkosten ten dien einde doen, wel behoorden te ondersoeken ende rijpelijk te ooverweegen, van wien die aanbiedigingen ende aanlokkingen gedaan wêrden. Want indien die uitschrijvingen ende aanlokkingen geschieden van *Volks-Regeeringen* ofte *Vrye Republiken*, soo is allefins te verwagten, dat die *Regenten* der *Vrye Republiken*, in het gemeen welvaaren, naamentlik soo wel der oude *Inboorelingen*, als der nieuwe *Aankoomelingen*, haar eigen voordeel souken ende ook vinden sullen kunnen soodaanig in der eewigheid, dat hoe die *Gemeene*, het zy der oude het zy der nieuwe *Ingefeetenen*, des te beeter vaaren, opgemelde *Regenten* der *Vrye Republiken* ook sekerlik des te beeter vaaren sullen. Ende is dien volgende ook waarhafftig, dat alle *Koopluiden*, *Konstenaars*, ende *Handwerks-luiden*, die weegens verteerende ofte inkankerende *Lasten* ende *Schattingen*, als ook door verslindende *Oorlogen*, *Hongers-nood* ofte *Pest*, welke haare *Koningen* ofte *Vorsten*, ende andere gevallen des *Weerlds* veroorsaaken, gedwongen werden haar *Vaaderland* te verlaaten, het selven in soo eenen gevalle doen moogen, ende ook te doen behoorden, om te trekken naar soo eenen *Land* ofte soodaanige *Steeden*, daar hen die *Vryheeden* beloofd werden.

werden, mits dat sy alvorens meenen, kennisse ofte bequaamheid genoeg te hebben, om door haare gewoonelijke beeftigheden, konsten, koophandel ofte arbeid, sig in die vreemde Landen ofte Steeden te sullen kunnen erneeren.

Maar wanneer in teegendeel die Aanbiedingen ende Beloften van groote Vryheeden ende Voorregten aan alle oover-koomende Vreemdelingen werden gedaan van Koningen ofte Vorsten; Soo moeten die Vreemdelingen wel indagtig zijn, dat waarelik alle groote Steeden, ofte, om beeter te seggen, alle wijse ende rijke Ingeseetenen van dien, de quaaide Regeeringen der Koningen, Vorsten, ofte haare Hoovelingen, allermeeft bemerken ofte gevoelen, ende dat de Ingeseetenen der groote Volkrijke Steeden ook veiliger als de Ingeseetenen der onbevolkte kleine ende arme Steeden, de Tyrannie ofte al te groote dwang der Koningen ende Vorsten belletten konnende, den selven Koningen, Vorsten ende Hoovelingen, ook waarelik veeltijds tegenstaan. Ende dat sy daarom ook altijds innerlik van den Koningen, Vorsten ende haare Hoovelingen, seer gehaat werden. Sulks allefins verwacht moet werden, dat die Koningen ende Vorsten met haare Aanbiedingen, Beloften, Schrift ende Seegel, van groote Vryheeden ende Voorregten, den gemeenen Ingeseetenen dier Steeden te sullen laaten genieten, het voordeel gants niet souken van Borgeren ende Boeren, naademaal sy gewoon zijn, die te plukken ende te scheeren, maar dat sy nietwes anders voor hebben, dan uit der ooverkoomende Vreemdelingen welvaaren, haare eigene Grootheid ende Ooverdaad te voeden, ende dat soo haast sulks doenelik weesen sal, sonder eenigsins agt te slaan op haare woorden, gegeevene Trow, Schrift, ende Seegel. Ende dat derhalven Onderdaanen eener Een-hoofdige Regeeringe, onder welke sy gebooren zijn, ende daar sy by gevolge de Taale, Wetten ende Gewoonten, als ook de Menschen, waar meede sy omme te gaan hebben, kennen, ende alwaar sy daar en booven haare Maagen ende Vrienden hebben, de selve verlatende; om, al waare het met de allerbeste bedongene Voorwaarden, te gaan woonen onder eenen anderen Heere, Koning, ofte Vorste, daar sy de Taale, Wetten, Gewoonten, ende Menschen, niet kennen,

nen, ende geene Vrienden ofte Maagen hebben, vergeleeken moogen werden by *onvernustige Dieren*, welken uit enes *bekenden Leewen Hoole* ontvlugtende, in enes *onbekenden Leewen Hoole* sig needer setten, alwaar sy door haare onkonde nog meer reeden om te vreesen hebben, dat indien sy *Vet* ende *Vleesig* zijn ofte werden, ende die *Leew* ofte een *sijner Hoovelingen* honger krijgde ofte krijgen, sy ook veel eer als de *oude gemeene Dieren*, welken veel better als sy, weten, hoe die *Leew* ende *sijne Hoovelingen* gepaaid kunnen zijn, sekerlik verflonden sullen werden. Ende is mitsdien waarhaftig, dat deese *Niewelingen* by gevolge, dus doende, sekerlik altyds, om den Rook te ontgaan, in den Viere springen sullen.

Gelijk wy daageliks kunnen sien, dat *Koningen* ende *Vorsten*, niet jeegenstaande foodaanige gegevene Trow, door strenge *Verbooden* van alle der vertrekken willende *Ingeseetenen Goederen* te sullen aanslaan, ofte door een versierd *Regt* van *Verpodingen*, alle haare *Ingeseetenen* beletten uit haare Landen te vertrekken, als ook de vertrokkenen t'haaren gelieven ende ten sekeren daage, weder in roepen, om op verbeurte van alle haare *Goederen*, die opgemelde *Koningen* ofte *Vorsten* sullen kunnen afterhaalen, in haaren verlaaten *Vaaderlande* te doen weder keeren: Ende sien wy dat sulks alleen geschied; op dat sy *Koningen* ende *Vorsten* onderwijlen, door swaare *Schattingen*, *Imposten*, ende *Convoy-Gelden*, ofte *Tollen*, op alle uit-ende in den *Lande* gaande ofte koomende *Waaren*, *Sig* ende haare *Hoovelingen* ende *Krijgs-Bevelhebbers*, souden moogen verrijken, ende met een alle haare weeligste *Onderdaanen* van haare *Leevens-middelen*, ofte ten minsten van alle haare *weelde* berooven souden kunnen, ende op dat sy de selven als *Slaaven*, die voor eenen anderen forgen ende arbeiden moeten, in arremode souden doen leeven ende sterven. Sulks wy wel moogen seggen, dat het waarelik de *allerdwaasste* *Menschen* zijn, die op het soet gefleuit van *Koningen*, *Vorsten*, ende *Hoovelingen*, haar *Vry Vaaderland* verlaaten, om sig ter needer te stellen onder eenen *Koninge* ofte *Vorste*.

Ende

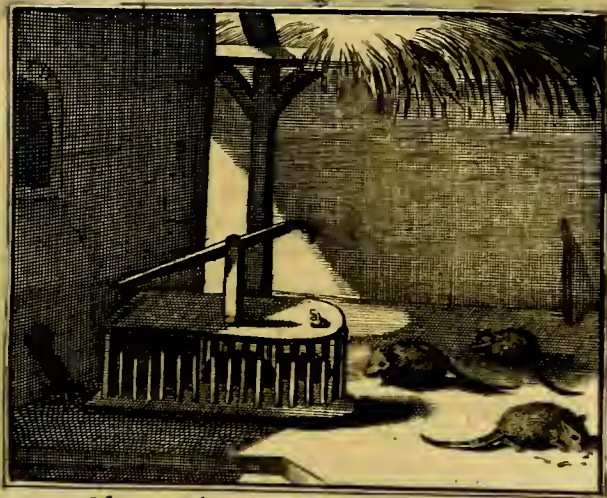
De Voogelaar ende de Voogel.

Ende fouden wy eindelijk wel van herten wenschen, dat Landen, die de *Naame* willen hebben, van *Vrye Republiken* te zijn, niet foodaanige Aanlokselen ende Beloften, ende daar naa ook foodaanige Belastingen ende Benaawingen der gemeene Ingefeetenen, ende der sig aldaar ter needer geset hebbende *Vreemdelingen*, hadden gesien.

Ende alsoo dit is de eigendlijke sin deeser **FABULE**, soo sullen wy hier van geene andere uitlegginge doen.

Steek u in geen gat, of sie daar door.

Plures gula quam gladius occidit.

29. De Muisen ende de Val.

DE Muisen fiende eenig gebraden *Spek*, opgehangen in een klein *Vertrek*, daar den ingang veilig ende oopen was, ende hun aanlokte, om met eene grage Mond aan den kost te vallen; Soo naamen sommige *Muisen* omstandig oogmerk, op alles, daar op te letten stond, ende vermerkten, dat aan dat *Vertrek* niet meer dan eene ingang, ende geene uitgang was; sulks de selve ingang by ongevallen ofte door konst geslooten werdende, sy gewisselijk alle gevangen souden weesen, derhalven sy niet kondengoed vinden, daar in te gaan, seggende, dat sy sig selven liever daar buiten in alle sekerheid, met *gemeene Spijse*, souden

T

verfaa-

verfaadigen, dan met feer groote vreesfe daar binnen de Lekkernien te snoupen. Andere *Muisen*, die uitneemend *lekker* waaren, ende naar die aller-lekkerste Spijse ten uiterften haakten, seiden daar in geene swaarigheid te sien, liepen daar haastig in, ende begonnen met groote vreugde van het Spek te eeten, tot dat sy vermerkten, door het needer-vallen van der Deure, alle gevangen te zijn, ende dat de Vrees van haare haast aanstaande Dood, haar soodaanig de Smaak deefes gebraden Speks benam, dat sy in die selve spijsfe die voorgaande lekkernie niet konden smaaken, maar al treurende door den Kok ofte Keldermeester gevangen wierden, ende aldus haar leeven eindigden; terwijl de andere, die sig met gemeene kost verfaadigd hadden, ook met een groot vergenougen in haare Hoolen vlooden, ende door dat middel haar leeven behielden.

Uitlegging der Woorden.

De Ouden hebben hier verstaan, met **MUISEN** die sig met gemeene Spijsfe vergenougen, *Menschen die maatig leeven.*

Met MUISEN, die enkel het gebraden Spek willen eeten, *Menschen die Lekker ende Gulsig, als ook tot den Drank ende alle Wellusten, geneegen zijn.*

Gelijk wy den oneindelik wijfen ende goeden *God*, Lof ende Dank schuldig zijn, dat wy alle gebooren werden met eenpaarige geneegendheid om te *leeven*, ende midderler wijle alle smerten te ontgaan; ende dat wy ook gebooren zijnde, met die behouftigheid van ten dien einde Spijsfe ende Drank te moeten gebruiken, wy ook bequaam gemaakt zijn, om door de ongemakken, die de *Honger* ende *Dorst* in ons veroorzaakt, geprikkeld werdende, daar in niet verfuimig te zijn: Ende gelijk wy eindelijk alle gebooren werden met bequaamheeden, om door, ende geduurende een maatig

tig gebruik ende keure van soo veelderlei Spijse ende Drank, groot te *Soetigheeden* te genieten, ende dien volgende des te williger te werden, om te eeten ende te drinken: Soo is aan de andere zijde seer te beklagen, ende te beschuldigen, de swakheid ofte verkeerdheid veeler Menschen soo groot te zijn, dat sy, door die *byvallige Soetigheeden*, sig soodaanig laten verleiden, dat, daar sy door een maatig ende een onkeurelik gebruik van Spijse ende Drank, alle opgemeld goed verkrijgen, ende alle smerten vermijden souden kunnen; Sy des niet te min sig allangs aan der *gulsigheid, overdaad, keurelikheid* ende *lekkerny*, in Spijse ende Drank gevangen geevende, daar door niet alleen haar *leeven* kort ende smertelik maaken, maar ook door *Dronkenschap* haare *sinen* verliezen, ende eindelijk als *eerelooze* veragtelijke *Beesten*, schielik komen te sterven. Gelijk meede bekend is, dat die selfde wijze ende goede *God* ten hoogsten geloofd ende bedankt behoorde te werden, dat het hem geliefd heeft, den Menschen, tot eenen troost in hare stervelijkheid, te geeven die bequaamheid, om door de voortteeling in haare *Afkoomelingen*, by naast in der eewigheid te kunnen leeven; ende dat het den selfden *Goode* ook geliefd heeft, de Menschen, wanneer sy haaren wasdom bekomen hebben, door oovervloedig voedsel, ende oovertollige geesten des menschelijken *Lighaams*, als dan uit den gebruike van Spijse ende Drank ontstaande; veeltijds te *onrusten*, ende eenigfins in haar verstand ofte oordeel te *bedwelmen* soodaanig, dat sy alle haaren rust ende vergenougen souken in het omarmen eenes Menschen, die van eene andere *Sexe* zy. Ende is daar beneevens den Menschen niet alleen bekend, dat het *Goode* ook geliefd heeft, die Menschen daar toe des te williger te maaken, met beiden den selven Menschen in die vereeniging ende omarminge te doen genieten onuitspreekelijke *Soetigheeden*: maar is ook aldaar beneevens seer te beklagen, dat, daar alle Menschen door een wettig ende maatig gebruik van byslaapen, haar leven verlangen, sig geruust stellen, die waare *Soetigheeden* eerelik genieten, ende in haare seekere *Afkoomelingen* mogen ende kunnen in der eewigheid leeven; Veele van dien nogtans, alleen door die *Soetigheeden*, welke sy omtrend het byslaapen genieten, sig soodaanig laten verleiden, dat sy de selven met eene onverfaadelijke ende toomeloofse keurelikheid, in alle ontugt en overdaad, ende met een *befwaard* gemoed naarjagende, in het misbruik van byslaapen, haar *leeven* verkorten, veele *ongemakken* ende

Smerten lijden moeten, ende seer *weinig* Soetigheden genieten kunnen ende daar beneevens *onsekere Afkoomelingen* naalaatende, eene seer verfoejelijke *dood* koomen te sterven.

Ende hoewel daar en booven den *Menschen* bekend is, dat daar niemands *Heer* ofte *Tyran*, ende niemands *Slaaf*, maar sijn *eigen Man* te willen zijn, den *Menschen* in het gemeen de meeste waarhaftige *Eere* ende seekerste *Ruste* aanbrenge soude; veele nogtans soo *Verkeerd*, *Eergierig* ende *Heersfugtig* bevonden werden, dat sy door de beginfelen ende Soetigheden der *Regeeringe*, sig foodaanig laten verleiden, dat sy in *geduurige onrust* hooger ende hooger klimmende, ofte willende klimmen, om daar naa alle haare *Meede-Broeders* in der *Regeeringe* ofte in den *Raade*, als *Tyrannen*, tragten te *regeeren*, ende dat sy sulks niet konnende uitwerken, veeltijds alsdan tot die wan-hoopen vervallen, dat sy eenen *anderen Tyran*, het zy van binnen, het zy van buiten, in der *Republike* verwekken, ofte invoeren, om onder des selfs bystand ende schaduwe, oover alle andere haare *Meede-Ingeseetenenen* ende *Meede-Broederen* te kunnen heerffen. Ende is ons eindelijk meede bekend, dat of schoon deese heersfugtige *Menschen* haar hoogste oogwit quaamen te bekoomen, met sig *Heer* oover haare meede *Regenten* der wel eer *Wrye Republike* te maaken, sy efter niet dan een *Tyrannig* ellendig leeven, vol van schrik ende vrees fouden kunnen leiden, ende dat die *Heersfugtige* mindere *Ingeseetenenen*, welke eenen *Tyran* in de *Republike* hebben helpen invoeren, daar beneevens gemeenelik in die hoopen van groote *Eere* ofte *Goed* te fullen verkrijgen, bedroogen werdende, onder dien *Tyranne*, welke sy ingevoerd hebben, als ellendige *opperste Slaaven* blijven leeven, of door anderer *wraakgieriger* handen sterven, of van haare hoogheid vervallende, door *Hertseer* ende *Spijt*, onder de gemeene *vervloinkingen* aller *Ingeseetenenen* der *Republike*, haar leeven eindigen.

Ende meenen wy den eigendlijken sin deeser *FABULE* te weesen, aan te wijfen, dat voorfigtige *Menschen* sig omtrend de *Vleeschelijke Wellusten*, maatig behoorden te houden, ende dat de *Wellustigen* gemeenelik een drouvig einde hebben. By welken eigendlijken sinne ons heeft gedagt allernaast te koomen, die *Brutale* en *Beestelijke* drift, om oover sijns gelijken te *Heerssen* ende te *Tyrannifceeren*, selfs wanneer men in der *Republike* een aansienelik geruft, ofte een vergeten *Borger* blijven kan.

Gaa by geenen Duiuele ter Biegte.

Non apud Novercam conquerendum.

30. De Vos ende Doorne-Boom.

Hoewel de *Doorn-Haagen* als ook de *Doorne-Boomen*, geene goede Vrugten draagen, gants niet cierlik van stal zijn, nogte eenige schaaduwe voor den Menschen ofte Dieren geeven, soo lange sy leeven, ende dat sy dood ofte afgehouden zijnde, geen hout tot Timmeren, Beeldhouwen, ofte Haard-brand verschaffen, maar daar en tegen soo leevendig als dood zijnde, de onnoosele Dieren, die omtrend haar koomen, van haare wolle ofte goederen berooven, ende alle die met haar omgaan, scherpelik steeken ende quetsen: Soo gebeurde nogtans, dat dit

alles ongeagt, seekere Vos voor de Honden vlugtende, ende vreesfende van de selven gevangen te sullen werden, in der haast sijnen toevlugt nam tot een by hem staande Doorn-Haage, ende daar naa de Haage oovergeklommen weefende, sig wijders begaf op eene Doorne-Boom, daar omtrend zijnde, waar van hy wederom vallende, eenige andere sijner Takken haastelik aangreep, ende sig daar door in dervougen quetste, dat hy de Haage ende den Doorne-Boom begon te schelden voor onheus teegen Vreemdelingen te weesen, ende niet waardig te zijn, dat ooit enig verjaagd ofte vervolgd Dier, sijnen toevlugt tot ende op haar naame. Maar deese hem bespottende, seide: Nieman heeft ooit by eenen steekeligen Dooren heul gefogt ende sulks bekoomen, ende dat behoord gy, die vermaard zijt, seer schrande, ende doortrapt te weesen, best te weten, ende dien volgende hier uwe berging niet gefogt te hebben, ofte gefogt hebbende, soo behoord gy niet soo seer onse ontrow als uwe eigene onvoorsigtigheid te beschuldigen, ende te bestraffen, wanneer gy in steede van by ons hulp te vinden, van ons gestooken ofte geplukt werd.

Uitlegging der Woorden.

De Ouden hebben hier verstaan met HONDEN, vyandige Menschen.

Met een Vos, een Mensch, die door Listen ende Bedrog gewoon is, sijne Leevens-middelen te souken.

Met een DOORN-HAAGE ofte DOORN-BOOM, Menschen die van goeddoen afkeerig, ende tot andere te beschaadigen, begeerig zijn.

Alle Menschen, geneegen weefende, haar eigen behoud door Goede ende Deugdsame Middelen te souken, ende weetende, dat sy nooit in soo eenen verfeckerden stand kunnen koomen, dat sy niet onnooselik ende sonder haare schuld, in swaare ongemakken souden kunnen vervallen, als ook daar beneevens sig bewust weefende, dat sy in swaare ongelukken vervallen zijnde, door *schrik* ende *vreesse* foodaanig in haar verstand ter needer geslaagen ende vervoerd souden kunnen werden, dat sy alsdan het dienstigen van het ondienstigen niet wel souden kunnen onderscheiden, merken derhalven, eer sy in eenig gevaar zijn, seer wel op den loop des Weerlds ende het doen der Menschen, om in allen gevallē, als het de nood vereist, indagtig te konnen zijn, welke Menschen opregt, trow ende vriend-houdende, ende welke daar en teegen, dubbeld trowloos, wreed ende verraaders zijn.

Maar Menschen, die daar en teegen gewoon zijn, haar behoud te souken, niet soo seer volgens eenige goede *Reedenaavelingen*, ofte *geheugenisse*, als wel naar het haar in den sinne schiet, op der daad soo als sy in noode zijn, met eenige *vonden* ofte *lijsten* daar teegen te bedenken; soo gebeurd gemeenelik, wanneer haar dat eenige maalen gelukt is, dat sy daar op al te seer betrouwen. Sulks sy versuimd hebbende, voor af *vrienden* te maaken, ende ook geenē anderen ommevang gehad hebbende, dan met losse Menschen; die haar gelijken, door die wreede vervolgingen eeniger boose Menschen, ofte door andere swaare ongemakken, vervallen in foodaanige *Schrik* ende *Vreesse*, dat sy van allen verstande schijnen beroofd te zijn, ende alsdan haare toevlugt veeltijds neemen, tot onbekende ende gants ondeugende Menschen, die in plaatse van regte eergierig te weefen, ofte een menschelik meedoogen te hebben oover ellendige Menschen, die haaren toevlugt tot haar neemen; alsdan in teegendeel toonen of uit der aard, of door eene lange gewoonte meer geneegen te zijn, andere Menschen te beschaadigen als te helpen, ende dat sy dien volgende sig niet ontsien, voor een klein gewin, haare schaamte, ecre, ende alles wat hier op der aarden heilig is, te verkoopen, het Regt van Gast-vryheid te schenden, ende die arme vluggende Menschen te bespoten, te beschaadigen, ende aan haare Vyanden oover te leeveren.

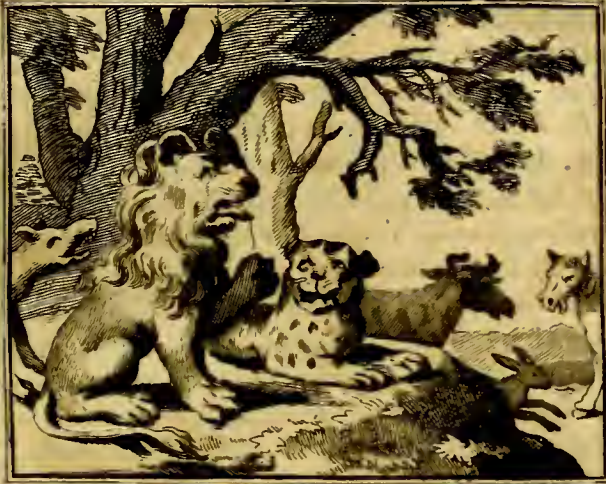
Sulks

Sulks indien het een groot ende *wreed Schelmstuk* is, te beledigen ende wijders te onderdrukken, Menschen die gewoon zijn te leeven door listen ende quaade konsten, wanneer sy in haare ellenden haaren toevlugt tot ons genoomen hebben: wat fullen wy seggen van die Menschen, welke konnen goetvinden, andere Menschen, die om haare *Deugd* vervolgd werden, ende haaren toevlugt tot haar genoomen hebben, zelfs te beschaadigen ofte aan haare Vyanden oover te lee'veren; Waarelik, die sulks doen, zijn geen Menschen, maar *Gedrogten* in Menschen schijn, ende die als *Gedrogten* ofte monsters hadden behooren, ofte nog behoorden te werden gesmoord, ende uit alle by-cenkomsten van eereijke Menschen gebannen te zijn, op dat haarder nooit meer mogte worden gedagt, of wel, dat haare *eereeloosheid* ende *schandelijk veragt Leeven*, haar mogte gedyen tot eene langduurige straffe.

Volgens welk voormelden blijkt, dat de *Ouden* met deeser *FABULE* ons hebben willen leeren, dat *Verstandige* ende *Deugdsaame* Menschen, eer sy in ongelukken ofte ongevallen vervallen zijn, rijpelijk ende met bedaarde sinnen, behoorden te ooverleggen, aan wien sy, in swaare ongemakken vervallen zijnde, hulp ende bystand behoorden te versouken, ende dat sy nooit van *ondeugende* ende ontugtige Menschen, goede raad ofte bystand hebben te verwagten. Ende dat daar en teegen *listige*, *bedriegelijke* ende *ondeugende* Menschen, sig in voorspoeden vindende, nooit ooverleggen, van wien sy in teegenspoeden, trooft ende bystand, behoorden te versouken, ende dat sy derhalven in groote ongemakken vervallende, door grooten haast sig meenen daar uit te redden, wanneer sy van de naaste aanstaande Menschen hulp versouken, schoon die van foodaanigen aard zijn, dat sy deselven in haaren teegenspoede bespotten, ende nog meer verdrukken fullen.

Wijs my de Man, ik wijs u het Regt.

ubi Dominus odit fit nocens, non queritur.

31. De Leew ende eenige verflindende Beesten.

DE Leew met advijs van alle verflindende Beesten, een gebod hebbende doen afkundigen, dat alle Hoorn-Beesten voor Sonnen ondergang, de seer grasrijke ende aangenaame Bofschaadje moesten ruimen, ende 'sonder des selven believen, nooit daar in weder te koomen hadden, op lijf-straffe; Soo gebeurde het, dateen Koe, buiten de Bofschaadje sig begeeven hebbende, haar sag gevolgd van eenen Paarde, als ook van eenen Haase, welke sy aldus aansprak: „Broeders, wat beweegd u, neevens „my het Bos te verlaaten, daar deese Wet u geensins aan- „gaat? Waar op het Paard seekere Wen ofte Uitwas aan

zijnen Hoofde toonde, ende daar by vougde, dat die eenige gelijkheid met eene *Hoorn* die nog stond uit te koomen, hebbende, hem ligtelik voor een seer sterk, ende voor den *Leewe* vreeselik *Hoorn-beest* soude doen aansien. De eenvoudige *Koe* deese *Reeden* niet voor genoegsaam aanneemende, seide: Het oogmerk van deese *Wet* is, soodaanige ordè te stellen, dat de *Leew* door het middel van de *Hoorn-beesten* niet soude kunnen gestooten werden, ende die *Buil* ofte *Wen* maakt u selven nog onbequaamer tot stooten, dan of gy die niet en had. Ende als de *Haas* seide, dat hy uit den *Bosse* vlugte, uit vrees, dat de *Leew* zijne lange ooren voor *Hoorens* soude neemen, seide de *Koe* insgelijks, dat die ooren niemanne konden beschaadigen, maar dat een *Haas* daar by des te ligter konde gegreepen werden; soo antwoordeden sy beiden uit eenen monde: 't Is alles waar 't geen gy segt, maar wy hebben veele Landen doorreift, ende daarom kennen wy misschien beeter als gy de listige voorneemens der *Leewen* ende *verslindende Beesten*, die wy vermoeden daar heenen te strekken, om onder eenige eerlijke voorwendinge, aller gras-eetende Dieren vlees te bekoomen, ende soo doende, evenwel de naam van *regtvaardig* te zijn, te kunnen behouden. Ende schoon genoomen des *Leewen* voorneemen omtrend het afkondigen deeser *Wet*, soodaanig niet waare, soo is het ons genug, dat gewisselik de eerste Hongers-nood ons in het gevaar van door den *Leewe* ofte door de *verslindende Dieren* gegeten te werden, brengen soude; ende dat wy derhalven oover-vloedige reedenen hebben, ons te verseecken, dat wy seer wel doen, met die onseekerheid by de verslindende Dieren niet te willen leeven, maar dat wy neevens u, verre van haar behoorden te wijken, sal geen wijs *Dier* ontkennen.

Uitleg-

Uitlegging der Woorden.

De Ouden hebben verstaan met den LEEW, een Koning die door Wetten regeerd, ofte naar Wetten te Regeeren, verplicht is.

Met Verflindende BEESTEN, Hoovelingen ende Krijgsluiden.

Met Gras-eetende DIEREN, menschen die van haare eigene Inkoomen leven.

Met een PAARD, een vernuftig arbeidszaam mensch.

Met een HAAS, een ervaaren beleefsen mensch, die niemand beschaadigd.

Met Gasrijke BOSSCHAADJEN, seer aangenaame Huisen ende Landen der gemeene Ingefeetenen.

Heeren, die sonder Wetten regeerden, ende derhalven haare Onderdaanen naar hun gelieven straffen ende beloonden, wierden by de Ouden geagt te zijn Barbaren, dat is, de allergrootste Tyrannen ende der selven Onderdaanen de aller-ongelukkigste Slaaven, waar van wy de Exempelen sien in Turkyen, Persien, Moscovien, &c. daar in die andersins soo seer geseegende Landen, alle kennisse, alle deugd, alle rijkdom der Ingefeetenen belet ofte uitgebluft, ende geroofd, als ook verteerd werd, door die boose regeeringe.

Heeren die naar hun gelieven voor haare Onderdaanen Wetten maakten ende braaken, ende uitvoerden ofte beletteden uitgevoerd te werden, wierden van de Ouden, Tyrannen, ende haare Onderdaanen Slaaven, genoemd; om dat aldaar geene Wetten dan ten voordeele des Tyrans ofte sijner Raaden gemaakt, ende de Onderdaanen onder schijn van Wetten geregeerd werdende, nogtans geduurig saagen, dat de Wetten niet naar reeden ende billikheid, maar ten voordeele des Heeren ende sijner Hoovelingen eerst gemaakt ende daarna nog meer uitgelegt wierden, ende sy derhalven op der Wetten eigendlijken sinne niet mogten sig verlaten ende vertrouwen.

Heeren die geene magt hadden, eenige Wetten te maaken ofte te breeken, maar die gesteld waaren, om deselve te doen executeren, ende die ook leven moesten naar soodanige Wetten als een Raad, ofte eene Vergaadering van veele andere daar toe be-

vougde Menschen, goed gevonden hadden te maaken, wierden van ouds by den *Grieken* ende *Latinen*, * *Koningen* genaamd. Ende oordeelden de selven, dat onder de *eerste* slag van Heeren, geene verstandige Menschen konden, ende onder de *tweede* slag geene behoorden te willen leeven ende wonen, zijnde alleen de *derde* slag van Heeren draagelik. Alsoo de Wetten aldaar niet naar voorvalle ende naar den Lust van eenen Mensche gemaakt, uitgelegd ende gebrooken, maar vooraf voorbedagtelik ten voordeele der geenen die daar aan gehoorsaamen moesten, gemaakt, ende de *Regters*, om daar naar te oordeelen, als ook die Heeren om de *executie* te doen, verplicht ende genoodsaakt plagten te werden. Sulks die gemeene Ingefeetenen naar die *Wetten* schuldig geoordeeld werdende, haar lijf ende goed verbeurd te hebben, het selven niet den *Regteren* nogte dien *Heere*, maar hun eigen selfs moesten wijten, dat sy sig aan die straffe ofte schaade te moeten lijden, door haare eigene misdaden, schuldig gemaakt hadden. Ende de Deugdzaamme Ingefeetenen aan de andere sijde, naar de *Wetten* geleefd hebbende, sig ook allesins verfeekeren konden, *vry* gesprooken, ende voor allen quaade *beschermde* te fullen werden. Weshalven ook in soodanige Republiken, die met *bepaalde* Hoofden voorsien waaren, de Ondeugden eenigins uitgebluft, ende de Konsten, Weetenschappen, Rijkdommen, &c. der gemeene Ingefeetenen ook eenigins aangefokt wierden.

Daar in teegendeel deese *FABUL* ons afbeeld eenen *Heer* die, steunende niet op de *reeden* ende *billikheid*, maar op sijne *Hoovelingen* ende *Krijgsluiden*, soodanige Wetten maakt ende breekt, als ook deselve uitlegt ende doet uitleggen, ende *executeerd* naar sijn eigen gelieven, ende ons derhalven leerd, dat de vernuftige arbeidsaame, gelijk meede de in kennisse ende deugden uitsteekende Menschen, door de liefde tot haare *Huisen* ende *Landen* niet behoorden te werden wederhouden, van te vlieden uit ende van soodanige Regeeringe, daar men warelik naar den sinne der *Wetten* leevende, sijn leeven, eere, ende goederen, niet langer behouden kan, dan als het *eenen* Mensche, ofte die van sijnen *Aanhange* gelieft. Ende deselve *FABUL* ons ook leerd, dat verstandige Menschen, hun voormaals *Vry* ende daar naa *ooverheerd* Vaaderland verlaatende, sig nooit behoorden te needer te setten, dan in Republiken, daar men, naar *Wetten* leevende, geruft mag zijn.

* *Basilens*, *Rex*:

Harde Slaagen leeren.

32

Piscator ictus sapit.

32. De Schaapen, Herder ende de Wagt-Honden.

Enige voorfigtige *Schaapen*, aangemerkt hebbende de wijsheid ende bequaamheid der *Menschen*, om haar voor de *Wolven* te beschermen, ende haar midderler wijle ordentelik, van eenen afgeweiden Velde, naar een ander graasiger te drijven; koosen eenen aansienelijken *Man* tot haaren *Herder*, op voorwaarden, dat hy voor sijnen arbeid den *Wol*, die by tijden van haar afviel, tot sijner Kleedinge gebruiken, ende dat hy ook haar oovertollig *Melk* drinken soude moogen. Ende de *Schaapen* dus langen tijd gehoed zijnde, saagen sy eindelijk, dat haar *Herder*, hoe besorgd ende weldaadig hy ook omtrend haar

mogt schijnen te weesen, hy nogtans haar, onder voorgeeven, dat de *Wol* haar in den Soomere al te seer soude verwarmen, soo kaal schoor, dat sy des Soomers niet min koude als in de Winter leeden, hoewel hy dat waarelik deede, niet om dat hy daar meede der *Schaapen* wel-vaaren sogt, maar in teegendeel, schoor hy haar uit gierigheid, om haare *Wol* ten diersten te verkoopen. Ende bevonden die *Schaapen* daar beneevens, dat hy dat selfden ook deede met haar alle hunne *Melk*, die de natuur hun tot onderhoudinge van haare jonge *Lammeren* hadde geschonken, af te tappen; onder voorgeeven, dat de *Lammeren* haar daar van oover-aasen souden, ten waare sy haast leerden *gras* eeten. Ende dat die *Herder* daaren booven voorwendende, dat haare weinige grasige *Velden* haar niet alle souden kunnen voeden, indien sy al te veel vermeenigvuldigden; het derhalven noodig was voor haar, op dat sy niet alle stierven, by tijden eenige *Schaapen* te dooden, sulks hy ook waarelik naar sijnen honger ofte sijne *lusten* sig spijsde met haar vlees, hoewel alles onder voorwendsel, dat het geschiede ten haaren voordeele, ende met eenen grooten yvere, om des te beeter haar teegen de *Wolven* te kunnen ende te sullen beschermen. Het welk aldus door de *Schaapen* aangemerkt zijnde, ende de *Herder* schielik koomende te sterven, soo resolveerden sy by sijne afliesigheid, hen te begeeven onder de bescherminge der *wagt-Honden*, die uit der aard geene *Schaapen* doodeden, ende by Voorwaarden, alles sijn met haaren aarde oover een koomende, geene andere belooninge begeerden, als van haare *Melk*, ofte van de *Schaapen*, die door siekte ofte ouderdom haare eigene dood quaamen te sterven, gevoed te werden: naademaal sy van haare eigene kleedinge genoug waaren versorgd, ende dat het met haaren

haaren aard niet oover een quam, Leevendige *Schaapen* te dooden, om die te eeten: gelijk het meede eene seer goede saak was, dat haar grootste Vyand, naamelijk de *Wolf*, ook den *Honden* vyandig, ende dien volgende een gemeenen Vyand was; onder welke oppassing der *Wagt-Honden*, sy haar eenen langen tijd seer wel bevonden, ende nog langer wel bevonden souden hebben, indien opgemelde *Wagt-Honden*, onder den Lak dat sy *Dol* waaren, door uitfinnige *Schaapen*, niet gedood waaren geworden:

Uitlegging der Woorden.

SCHAAPEN, *zijn onnoosele Menschen, ofte gemeene Onderdaanen.*

WOLVEN *zijn Vyanden ofte Tyrannen.*

HERDERS *zijn Menschen, die voorgeeven, andere te sul-
len helpen, ende onder dien schijn niet dan haar eigen voor-
deel souken, of wel wettige Koningen ende Vorsten.*

WAGT-HONDEN, *zijn soodaanige Menschen, die in
den ondergange van haaren Vriende, haar eigen verderf
souden vinden, ende daarom hem seer trowelik raaden.
Of wel het zijn opperste Dienaars, ofte Magistraaten ee-
ner Vrye Republike, die seer wel gegoed zijn, ende seer
weinig ofte niets van andere Ingesetenen tot haare Huis-
houdinge behouven.*

WAnneer de Menschen zijn in eenen seer gerustigen Stande, ende by gevolge tijd ende gelegenheid. genoeg hebben, om alle voorvallende Saaken rijpelijk te ooverweegen, eer sy besluiten wat gedaan ofte gelaaten behoorde te werden: Soo leeren sy nogtans zelfs in dien aller-gewensten Menscheliken stande, ende by haare bedaarde sinnen weefende, niet soo seer wat haar nut ofte schaadelik sal weesen, door eenige voorgaande eigene *Reedenkaavelinge* ofte anderer *Onderwijfinge*, als wel door *eigene* bevindinge, ende door het gunt sy aan anderen haars gelijken sien gebeuren.

Ende

Ende wanneer de Mensch en door swaare ongemakken *gedrukt* werden, ofte in soo eenen Stande koomen, dat sy vreesen alle haar goed, ofte haar lijf ende leeven te sullen verliezen, soo werden haare sinnen geduurig opgewekt, om te bedenken de grootheid der ongemakken, die sy voelen; ende zijn sy alsdan geduurig beeftig met de Saaken die sy vreesen haar te sullen ooverkoomen, nog vreeselijker als sy waarelik zijn, sig selvén voor te stellen; Sulks sy sig in dien stande nooit tijds genouge geëven, om met *bedaarde* sinnen, ofte met *wijse* ende *goede* vrienden, welke sonder die ongemakken ende buiten noode zijn, wel te ooverleggen ende te besluiten, wat in foodaanigen stande der saaken, best gedaan ofte gelaaten waare: maar aanstonds, op de minste schijn van te kunnen ofte te sullen, tot eenen beeteren stande, dan waar sy alsdan in zijn, geraaken; soo besluiten sy altyds tot de eerste in der hand vallende veranderingen, ende behaagen die veranderingen haar ook gemeenelik niet langer, dan tot dat sy met der daad bevinden, wel van quaad veranderd, maar weinig ofte niet verbeeterd, jaa door de ongewoonheid van de nieuwe ongemakken ende lasten te draagen, als ook door veele andere oorfaaken, merklik verargerd te zijn.

Sulks indien sy daar naa door eenige gevallen deeses Weerelds, ofte om beeter te seggen, door *Goedes* genaade, onnooselik ende sonder geweld, van dat haar swaarelik drukkend quaad werden verlost, sy alsdan met seer bedaarde sinnen, de saaken rijper ende beeter plagten te ooverleggen, ende te besluiten, niet te gebruiken twijfelagtige middelen, ende Hulpers, die wel goed souden kunnen doen, maar maghschien liever quaad doen sullen willen. Naamentlik, sy vermijden alsdan seer wijselik t'haarer hulpe te gebruiken foodaanige Mensch en, die in het *wel-* ofte *quaalik-*vaaren van haaren Vriend, niet haar eigen *wel-* ofte *quaalik-*vaaren, maar haar eigen *quaalik-* ofte *wel-*vaaren, gewisselik vinden sullen, ofte immers kunnen, om in plaats van dien te gebruiken, foodaanige Raaders ende Hulpers, die neevens haaren Vriend staan ofte vallen sullen moeten.

Ende is dit selfs by de aller *eenvoudigste* Mensch en, wanneer sy haare eigene bysondere Saaken handelen, foodaanig de gemeene loop; dat daar uit is ontstaan het Spreekwoord, dat *een Eezel sig niet meer dan eens stoot aan den selfden steene*. Maar vermits *gemeene Saaken* soo seer als *eigene* niet worden aangetrokken, ende dat daar en

booven

booven de ongemakken der Regeeringe op veele schouderen gedraagen, ende de voordeelen, op veelen verdeeld werdende, klein zijn voor eenen ydere der Ingefeetenen in het bysonder; ende dat eindelijk, door de ftervelikheid der Menfchen, de *oude Koningen* foo wel als *Onderdaanen*, geduurig fterven, ende nieuwe ofte *jonge* aangebooren werden, die alle onweetende ter wereld komen, ende de ongemakken der Ouden nog niet veroorzaakt ofte geleeden hebben: Soo fiet men in deefen die al te groote onvoorfligtigheid gemeenlik pleegen, dat wanneer *God* de *Heer* haar fulks van eenen *Dwingelande* ofte *quaaden Koninge* heeft verlost, dat fy de Saaken wijsfelik ooverleggende, haar felven eens ende voor allen van die ongemakken ontfiaan, ende eene *beetere forme* van *Regeeringe* opstellen fouden konnen, fy nogtans in plaate van dien, niet dan veranderingen van Menfchen maaken; waar door de *Onderdaanen* wel van *Tyrannen* veranderen, maar van de *Tyrannie*, die de *Onderdaanen* gedrukt heeft, ende drukt, niet verlost werden. Sulks dit verbeeteren ofte weg-neemen der *Ongemakken* van der *Regeeringe*, met die te brengen tot eene *beetere forme*, eigentlik is het werk der *alderwijfste* ende aller *deugdzaamste* Menfchen. Gelijk in teegendeel het verargeren der *forme* van *Regeeringe*, ende het invoeren der *gebreeken* van dien, is het grootfte *Schelmftuk* dat Menfchen op der weereld, ofte in haar leven, fouden konnen doen.

Ende hoewel ter verklaaringe ofte bevestiginge deefes, foo uit de *oude* als *nieuwe Gedenk-fchriften*, van beiden fouden konnen werden bygebragt feer veele Exempelen, om aan te wijfen, dat selfs veele der allerbeste *Koningen*, op dat fy met haare *Hoovelingen* in alle ooverdaaden fouden konnen leven, niet tegenftaande haare gedaane *Beloften* ende afgelegde *Eeden*, de *Rijkdommen* hunner *Onderdaanen*, onder fchijn van *Boeten* ofte *Verbeurt-maakingen*, weegens eenige opgeraapte *Misdaaden*, tot fig trekken: ende ten besten gaande, haare *Onderdaanen* door veelderlei *Schattingen* ende *Lasten* kaal fcheeren, onder feer fchoone dekmantels, jaa onder den fchijn van feer goede *Medicijns* te weefen, ende dat fy tijdelik, volgens de *Regulen* der konfte, de *Aderen* hunner *Onderdaanen* mochten ende weeten te oopenen, naamelik met moedwillige oorloogen te onderneemen, om door beide die middelen de weelde ende de *vermeenigvuldiging* haarer *Onderdaanen* te beletten; ende dat

dien volgende alle de geringste verstanden der Menschen, uit alle die meenigvuldige ende geduurige voorvallen, wel vastelik behoorden te besluiten, dat wanneer de goede God, door sijne genade, de Onderdaanen van eenen *Dwingen-lande* ofte *Koninge* sulks heeft verloft, dat sy eene *beetere forme* van *Regeeringe* souden kunnen opregten; het een seer schandelik versuim is, het selven niet te doen: ester soo sullen wy geene andere Exempelen voor de oogten stellen, als die van de *Vereenigde Neederlanden*, ende dat in soodaaniger wijze, dat wy ons eigen oordeel daar van niet oopenbaaren, maar den *Leesere* selfs laten oordeelen sullen, of de *Ingeseeten* in plaats van *Graaven*, *Stadhouders* ende *Kapiteinen Generaal*, eerst verkooren; ofte van tijden ten tijden oover haar verkreegen hebbende, ende daar naa, sonder de selven door gemeene *Opwagters* geregeerd zijnde geweest, als meede eindelik wederom *Stadhouders* ende *Kapiteinen Generaal* verkiesende, haare *forme* van *Regeeringe* verbeterd ofte verargerd hebben, ende of sy dien volgende onder de Voorfigtige ofte Onvoorfigtigen, Gelukkigigen ofte Ongelukkigigen, behoorden te werden gerekend: Want de *Leeser*, soo wel als wy, de *gedagten vry* hebbende, daar meede niet kan sondigen, gelijk wel in tegendeel gedaan soude kunnen werden, door den geen, die sig aan-maatigen soude, sijn oordeel in deesen door gedrukte *Bouken*, voor ofte teegen, allen *Ingeseeten* deeser Landen bekend te maaken; alsoo sulks souden srijden teegen de pligt eenes *goeden Borgers*; die van *Goode* wel eene *goede* ende *beetere Regeeringe*, als waar onder hy leefd, vermag te bidden ende te wenschen, maar ester niet de selve *Regeeringe*, soodanig als sy is, sig geruft ende te vreden houden moet, sonder die feitelik te willen veranderen. *Macrob. Saturn. lib. 2. c. 2. C. Tacit. Hist. l. 4.*

Maar wy sullen dit besluiten, met in het gemeen te seggen, dat deese *FABUL* den Menschen leerd, dat wanneer sy sig in groote ongemakken bevinden, ende arger vreesen, sy, om daar uit te geraaken, niet haaltig moeten resolveeren, te gebruiken middelen die niet alleen baaten, maar ook schaaden kunnen. Ende insonderheid dat sy sig moeten wagten, in haare ongemakken ter hulpe te roupen soodanige *Menschen*, welke naa de beweefene hulpe, door eene onderdrukkinge der geholpenen hare eigene grootheid ende magt souden kunnen opbouwen, om die wel eer *Vrye Luiden* tot haare *sluaven*, ende sig daar oover *Tyrannen* ofte *Souveraine Heeren* te maaken. *Werp*

*Werp geene oude Schoenen weg,
eer gy nieuwen hebt.*

Omnis mutatio periculum habet.

33. De Duiker ende Land-Voogels.

E En Duiker, des nagts het schijnsel der Sterren in een Vis-rijk Waater siende, meende dat het blinkende *Vissen* waaren, sulks hy, om die te vangen, den geheelen nagt te vergeefs arbeide; ende daar naa by daage waarelik eenige *Vissen* in den waatere siende, die hy soude hebben kunnen vangen; om sig daar meede te spijsigen, soo vreesde hy weederom te vergeefs te arbeiden, ende bedroogen te sullen zijn. Ende murmureerde hy vervolgens

oover den grooten arbeid die hy deede, om sijn aas soo diep van onder het waater te haalen, ende dat met perijkul van eenmaal daar door te fullen verdrinken: Derhalven hy befloot, dat *Ambagt* van Vissen niet meer te doen; maar hem by andere Voogelen te vougen, die sonder eenigen arbeid haaren lekkeren kost op het Land vonden: des begaf hy sig onder andere soorten van Voogelen, op het Land, alwaar hy, door ongewoonte, soo wel als die Land-Voogelen, de lekkerste ende voor hem noodsaakelikste ofte dienstigste spijs niet kende, ende die nog min vinden konde. Ende het ergsten van allen was, dat hy aldaar, als een feer behouftige arme *Vreemdeling*, veragt wierd, ende dat hy in haare Spijs geene smaak vond; Sulks hy maager wierd, ende wenste wederom als voor deesen, sijnen kost in den Waatere te vinden: Maar, ten deele, om dat hy sijne eerste gewoonte hadde verleerd, ende afgewend; ende ten deele, om dat sijn lighaam tot sooswaaren arbeid, door sijn uit-teeren ende quijnen, al te swak geworden was, derfde hy sig niet meer tot het duiken in den Waatere oovergeeven, waarom hy sturf van honger ende gebrek.

Uitlegging der Woorden.

*M*et eèn **DUIKER** hebben de Ouden verstaan,
een Man, die met sijne handen te arbeiden, sijnen
kost gewint.

Met **LAND-VOOGELN**, werden hier verstaan;
Menschen die meest met haare gedagten arbeiden, of-
te

te Leedig-gaanders, die door eenige konsten haaren kost winnen.

OM dat wy *onze* eigene Saaken ooverleggende, altijd meer gevoelen het teegenwoordige *Quaaden* als het *Goeden*, dat daar in steekt, ende dat wy daar en teegen in *anderer* Menschen Saaken altijd eerst ende meer vermerken het *Goeden* als het *Quaaden*, dat daar in is: Soo ontstaat hier uit, dat wy in *onze* eigene Saaken, wanneer wy die by *anderer* Menschen Saaken vergelijken, niet wijs genoeg zijnde, om wel te besluiten, wat van beiden eigndlik te houden zy; wy dien volgende oover Saaken, daar ietwes aan geleege is, behoorden *raad* te *pleegen* met *andere* Menschen, die wy meenen ons gunstig te zijn, ende die Saaken, welke wy haar voordraagen, wel te verstaan. Ende insonderheid is dat *raad-pleegen* noodig in de aller-gewigtigste Saaken, waar onder deese *drie* werden geteld: De *eerste* met wat *beefigheid* men sig behoorde te erneeren, om sijn leeven met eeren door te brengen. De *tweede*, of ende in welke gevallen men in eenen *Lande*, daar men gebooren ende opgevoed is, behoort te blijven ofte van wooninge te veranderen, ende waar sig ter needer te setten. De *derde*, of ende met wien men sig in den *Houweliken* Staate behoorde te begeeven. Ook is in alle Saaken wel aan te merken, dat, om de selven wel te kunnen ooverweegen, noodig is, eerst te hooren den *raad* der geenen, die men meend dat de voorgestelde Saak in het geheel *afraaden* fullen, op dat men uit die mooge hooren alle de *gebreeken* ende *ongemakken* van dien; ende dat ook noodig is, daar naa meede gehoord werde den raad der geenen, die der selve Saake *toegedaan* zijn; op dat die ons bekend moogen maaken alle *deugden*, *voordeelen* ende *gemakken*, welken in die Saake fouden moogen weesen. Het welk gedaan zijnde, ende kennelik weefende, dat geene weerdse Saaken volmaakt zijn; maar dat sy alle, hoe soet ende schoon sy ons toe schijnen, haare *gebreeken* hebben: soo is het alsdan het werk des Raad-pleegende, te maaken *twee* bysondere *Lysten*, ende in de *eene* te stellen alle de bygebragte ofte beden-

kelijke Voordeelen, ende in de *andere Lijste* alle bygebragte ofte bedenkelijke naadeelen der Saake, waar oover men raad gepleegd heeft; om alle de voor- ende naa-deelen by sig selven rijpelijk te ooverweegen, ende daar naa te besluiten, wat gedaan ofte gelaaten behoord te werden; altyds indagtig weefende, dat het in Saaken, die twijfelagtig zijn, ende die van niemanne dan van onse eigene keure altyds hangen; Sulks die altyds in ons vermoogen sullen weesen, het ook altyds veel beeter is, de selven in dien stande van Saaken te *laaten* als te doen, het gunt daar naa niet wederom door ons on- ofte ver-daan sal kunnen werden. Ende dat daar en teegen in Saaken, die van eene twijfelagtige uitslag schijnen te weesen, ende die ook van andere Menschen ofte eenige voorvallende gelegendheeden hangen, doorgaans beeter is die te *doen* als te *laaten*; om dat, wanneer die gelegendheid, om sulks te kunnen doen, voor by gegaan is, op soodaanig *laaten* gemeenelik volgd, een al te laat *Berouw*, welk of schoon in ons onstaat uit eene Menschelijke swakheid omtrend onse oordeelen, soo is het nogtans voor ons beeter een drouvig *Berouw* voor te komen, als daar meede belaauden te zijn. Om nu deese gemeene Reeden-kaavelinge aan *bysondere* gevallen toe te passen; soude te lang zijn; derhalven wy, by onser *FABULE* blijvende; alleen sullen spreeken van *veranderingen* van *Landen* ende *beefsigheeden* ofte *Neeringen*, in volgender wijze.

Oovermits het geval van *gebooren* ende *opgevoed* te werden in deesen ofte dien *Lande*, als ook de *Beefsigheid* om sig te erneeren, hangd van de keure onser *Ouderen*; soo is waarelik het grootste geluk ofte ongeluk der Kinderen, gebooren ende opgevoed te zijn in seer bloejende rijke, ofte in quijnende arme *Landen* ende *Steeden*, ende is het geen minder geluk ofte ongeluk, dat ook onse *Ouders* voor ons hebben verkooren soodaanige *beefsigheeden*, als met de gelegendheid onser *Landen* ende *Steeden*, als ook met onsen *eigen aard* best oover een koomen; ofte wel dat die daar teegen strijden. Want een groot gedeelte onses leevens besteed zijnde, om ons aan ende tot soodaanige *Landen*, *Steeden* ende *Neeringen* bequaam te maaken ende te gewinnen; Soo hebben wy waarelik by veranderingen van dien, genoegsaam den aller-bequaamsten tijd onses leevens verlooren. Ende
daar

daar en booven foo heeft gemeenelik die lange gewoonte ook soodaanige kraft op ons, dat wy in andere Landen, ende te gelijk tot andere befigheeden oover gebragt zijnde, ons seer swaarelik daár naar können schikken.

Ende op dat de Menschen in deesen bequaamer mogten weesen, om wel te oordeelen, wat daar omtrend wel gedaan ofte gelaaten zy, leeren ons de *Wijzen* seer dienstig te weesen, in onse jeugd veele omleggende Landen, Taalen, ende wijzen van leeven der Menschen, gehanteerd, geleerd, ende besien te hebben: met die ooverlegginge, of men sig daár naar soude können schikken ofte niet. Ende ten anderen leeren de selve *Wijzen*, dat men sig niet alle te gelijk mag ter woone needer setten in eenen *Lande*, daar de forme van Regeeringe, Werten ende Gewoonten, ons onbekend zijn; ende dat men sig voor eerst in eenen vreemden ons onbekenden *Lande* niet als ter *prouve*, ende om daar van eenige kennisse te krijgen, ter needer behoorde te setten. Ende dat men daár beneevens sijne *oude* wijze van Leeven, Hand-teeringe ende Neeringe niet plotfelijk in het geheel behoorde te verlaaten, maar ten deele ook sijne voorgaande te behouden; op dat, indien de nieuwe, beproefd zijnde, niet beter als de oude te weesen, bevonden werd; men in't geheel by het oude soude moogen blijven, ende sig alsoo ernceeren.

Alle deese voorfieningen derhalven noodig zijnde by de best beraadene Menschen; Soo is voorwaar geen wonder, dat Menschen, die met geene andere wijze Menschen raad-pleegen, ende niet weeten, dat Menschen altyds met haare gedagten ofte met den lighaame moeten arbeiden, ofte dat sy andersins sig selfs veel quaads veroorsaaken, veeltijds alleen sien op de *naadeelen* hunnes *Vaaderlands* ofte haarer *Neeringe*, ende daár en teegen ook alleen sien op anderer Landen ende Neeringen *Voordeelen*, sonder daár en teegen haarc eigene *Voordeelen* ook teegen de *Naadeelen* der anderen in der waag-schaale te leggen; Soo is het, seggen wy, geen wonder, dat deese onvoorsigtige Menschen haár *Vaaderland* ofte *Neeringen* teegen andere wisselende, gemeenelik in plaats van te verbeeteren, een seer drouvig einde hebben.

Alle het welken ons leerd deese *Duiker*, welke, sonder eenige voorgaande raad-pleegingen met andere *Duikeren*, uit fuisere leuiheid ende lekkernie, van het *Waater* op het *Land* vliegende, ende sig aldaar met die *Land-Neeringen*, onder die vreemde *Land-Voogelen* niet geagt fiende, ofte sig konnende erreeren, al quijnende komt te sterven.

De Gierigheid, bedriegt de Wijsheid,*Cum majore certare furiosum.*

34. Eene Kat, Draak, ende de Vyl.

Eene Kat, door honger of door lekkernie, spijsse foukende, quam in seekeren *Smids-winkel*, ende vond aldaar eene *Vyl*, die, op dat sy niet roesten soude, door den *Smeede*, met lekkere *Olie* besmeerd was, welke de *Kat* aanstonds begon te likken, ende ook seer soet bevond, sulks sy gedurende, ende ook naa het aflikken der *Olie*, in het likken voortgaande, haare *Tong* op de scharpe *Vyle* doorlikte, ende in plaats van *Olie*, haar eigen bloed ende tong, welke sy even soet als de *Olie* geweest was, bevond, allangs

Y

door

door swolg, sonder dat te vermerken; tot dat sy eindelijk door honger swak van lighame werdende, ende haare tong, om nieuw voedsel in te kunnen sliken, missende, ellendig quam te sterven. Ende alsoo omtrend de selve tijden een *Draak* alle sijn leeven had besteed om *Goud* te souken, sulks hy daar door het *Gulde Vlies* van *Colchos*, neevens de *Goude Appelen* der *Hesperides*, met veele andere *verborgene Schatten*, in sijn besit gekreegen had: soo wierd hy, wegens het bewaaren der selven, daar in, ende daar oover soo besorgd, dat hy de selve *Schatten* nooit verliet, maar met sijn eigen lijf bedekte, ende onderwijle nog by daage, nog by nagte ruste, tot dat hy door den slaap-dranke ende de konsten van *Medea*, in slaape gevallen zijnde, van alles beroofd, ende door dat verlies soo ontsteld wierd, dat hy om andere *nieuwe Schatten* te vinden, her- ende derwaarts loopende, eindelijk in des opgemelde *Smids-winkel* quam, ende die blinkende schoone *Vyl* voor eene groote schat aansijnde, opslokken wilde, om deselve des te beeter ofte seekerder te bewaaren: in vougen hy op die *Vyl* alle sijne tanden brak, ende daar en booven bespot wierd, dat hy had willen troosten ende schatten vinden by eenen die niemanne goed te doen, maar alle het gunt hem voorquam, te bijten ende te verteeren plagt.

Uitlegging der Woorden.

De Ouden hebben hier verstaan met eene KAT,
een wellustig Mensch.

Met een DRAAK, een seer gierig ende vrek Mensch.

Met.

Met een VYL, een Mensch die allen Menschen quaad,
ende niemanne goed doen wil.

Met de TONG ende het BLOED der KATTE, der
Menschen eigen Leevens-middelen.

DEwijl alle het gunt van *Goode* is geschaapen, eenig goed gebruik kan hebben, soo is ook alles in sig selven *goed*, ende ontstaat die benaaming van *quaad* te zijn, onder den Menschen, wanneer eenige Saaken van haar niet soodaanig werdengebruikt, als sy behoorden gebruikt te worden, ende wy by gevolge door eene alte groote *liefde* tot ons *eigen selfs*, alles schatten ende hoog ofte laag agten, naar het ons ten goeden ofte ten quaaden voorkomt. Sulks wy *goed* noemen ofte *quaad*, alle het gunt ons *meer goeds* ofte *meer quaads* aanbrengd, eeven of het buiten ons geen ander gebruik konde hebben.

Ende daar en booven bestieren de Menschen in het gemeen haar verstand soo quaalik, dat sy van Menschen ende Saaken, die haar onbekend zijn, altyds *grootere gedagten*, als van bekende Menschen ofte Saaken hebben: gelijk op deese gronden geen *Propheet* in sijnen eigen Lande ge-eerd werd, ende verandering van Lande, alleen een *Eedelman* maaken kan. Ende daar beneevens meenen de Menschen, alle het *onbekende* soodaanig te weesen, als het *bekende* deel van dien haar voorkomt: Gelijk op dien gronde de Menschen van *ouds* den *Aard-boodem* geen *kloor*, maar *vlak* te zijn, begrijpende, haare bekende *Afsteekeningen* met eenige *Bergen*, *Bossen*, *woestijnen* ofte *See* eindigende, dier meeninge waren, dat die *Bergen*, *Bossen*, *woestijnen* ofte *See*, sig oneindelik uitstrekten, ende derhalven plagten sy, in haare *Kaarten*, daar by te schrijven, *hier buiten is niet* als *Bergen*, *Boschaadjen*, *woestijnen* ofte *See*, naar dat die laatste bekende benaaming, ende afpaaling was.

Ende insonderheid sien wy, dat die dwaalingen door de Menschen niet werden verijd omtrend *Wellustige* Saaken, want of die schoon den Menschen eindelijk veel meer quaads als

goeds toebrenghen, soo veroorzaaken nogtans de eerste Soetigheeden van dien, by haar niet alleen die gemeene gedagten, dat die Soetigheeden altyds sullen duuren, maar geeven die daar en booven den Menschen soo diepe indrukfelen, dat sy de onwaarheid der opgemelde gedagten niet pleegen te vermerken, dan soo laat, dat sy door het genieten der selve Soetigheeden, alle verdorven ende onbeeterlik zijn geworden. Jaa sien wy, dat de begeerten van Goederen ende Rijkdommen te verkrijgen, haaren oorsprong genoomen hebbende uit de gemeene menschelijke behoefte, de selve begeerten ook na het verkrijgen der Rijkdommen, den Menschen by blijven ende vermeerderd werden. Sulks sy in plaatse van het verkreegen behoorlik tot haare nood-druft, gemak, ende vermaak te besteeden, tot grootere Gierigheid ende Vrekheid vervallen, ende daar door geen min gebrek lijden, dan of sy alle Goederen, die sy verkreegen hebben, ende als eigen besitten, ontbeerden; terwijl sy met meer moeite, kommer ende forge, om die Rijkdommen nog te vermeerren, ende die wel te bewaaren, belaauden werden, ende schandelik als dubbeld arme Menschen leeven, ende sterven.

*Cum furor haud dubius cum sit manifesta phrenesis
Ut Locuples moriaris egenti vivere Fato. **

Ende om eenigfins aan te wijfen, hoe bysondere Wellusten door soete beginselen de Menschen verleiden, soo kunnen wy aanmerken, hoe blijdelik, schoon, sierlik ende net, Vrow Venus gemeenelik komt aantreden, hoe forgeloos, ongeveinsd, ende vermaakelik Bacchus de Menschen aanlokt, hoe soet de onervaarene Menschen door de Twist-Goddin Bellona ende Erinnis werden aangehaald, om sig in eenige Krijgs-diensten te begeeven, den oorlog te volgen, ofte eenige Proceffen aan te leggen ende te vervolgen. Maar seer weinige wijffe Menschen bemerken, hoe drouvig, slordig, vuil ende leelik, Vrow Venus te scheiden plagt; hoe sinnelos, beestig, arm ende schandelik, Bacchus gewoon is te eindigen; ende hoe slaaf-agtig, rookeloos, arm, ende ellendiglik de Krijgs-luiden ende Pleiters, leeven ende sterven.

**. Juvenal. Sat. 14.*

Jaa dat meer is, wy sien dat zelfs in Vrye Republiken, *Po-
liken*, die onder de Menschen voor de *wijsten* vermaard zijn,
doorgaans deese mislaagen doen, wanneer sy voor *groote Soe-
tigheeden* opneemen, het uitvinden, stellen ende vermeerderen,
als ook het begeeven der *profitabile Amten*, ten laste van *Stad*
ofte *Staat*; ende dat sy daar en booven haare *publike* als ook der
Amtenaaren ende der selven *Dienaaren Inkomsten* vermeerderen,
met de eigene *Leevens-middelen*, waar door de gemeene *Ingefeete-
nen* van die *Stad* ofte *Staat* sig erneeren, ende haar voedsel sou-
ken moeten, te bewaaren; ende dat sy onderwijlen niet bemerken,
dat sy niet min als onse *Aesopise Kat*, haare eigene *Tong* door-gelikt
ende verteerd hebben. Naamelik, sy vermerken niet, dat die *Stad*
ofte *Staat* daar door laag gehouden, ende verminderd werd,
dan wanneer sy *Regenten* zelfs, ofte haare *Beamten* ende *Dienaars*,
in haare *Inkomsten* ende *Loonen* merkelyk verminderen, ende der
gemeene *Ingefeetenen* *Leevens-middelen* soodaanig verloopen
zijn, dat sy niet hersteld konnende werden, die *Stad* ofte *Staat*
in het geheel vergaat. Ende mitsdien alle die *Regenten*, *Am-
tenaars*, ende *Dienaars*, als niet gewoon zijnde, voor den kost
te sorgen, maar door de sorgen ende arbeiden der andere *In-
gefeetenen* te leeven, de aller-eilendigste *Land-loopers* wer-
den.

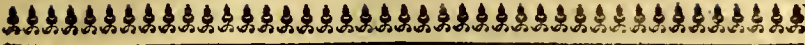
Dus sien wy daageliks, hoe roekeloos ende blijdelik veele *Ko-
ningen* ende *Vorsten*, alleen om *Lof* te behaalen, ende oover den
gantsen Aard-boodem alsoo vermaard te zijn, als sy van haare eige-
ne *Onderdaanen* beroemd werden, teegen andere *Staat*en ende *Land-
den*, die sy meenen te verteeren, oorloogen aanvangen: ende
hoe veele van dien soo harden teegenstand vinden, dat sy op
haare *Vyanden* de *Tanden* breeken, ofte self verteerd wer-
den.

Wat belangd die gebreeken, van te gelijk *gierig* ende *Vrek* te
te weesen, die zijn soo wel by de *Oude* als *Nieuwe Digt*ers, niet al-
leen in haare *Rijmen*, maar ook in haare *Klugten* van de *Geer-Aar-
den* ende *Waarenaaren*, soo breed voorgedraagen ende bespot, dat
onnoedig is hier van meer te seggen.

Ende eindelijk seggen wy, den eigendlijken sin deeser *FA-
BULE* te weesen, dat wy seer schow te zijn, ende de gemeen-
schap

fchap te vermijden behoorden, van alle Menschen ende Saaken, die in het gemeen *meer. fchaade* als *baat* den Menschen, die met den felven ommeaan, ofte de felven verkreegen hebben, aanbrengen: Ende dat wy in het byzonder ons door de foete *Beginfelen* der *wellusten*, niet behoorden te laten verleiden, om ongevoelig ons-felven te befchaadigen, ende dat wy booven allen ons moeten wagten, onse eigene *Leevens-middelen* te verteeren, ofte aan te grijpen onse *eigene* Koningen ofte Vorften, ende anderen die magtiger als wy zijnde, ons fouden konnen flaan ende verteeren, met haare lange armen ende Struis-maagen.

*Seg maar dat eenes anderen Mans Hond dol is;
ende smijt hem dan veilig dood.*

Crimen Majestatis eorum qui crimine carent.

35. *Diana, Acteon, ende sijne Honden.*

WAnneer de Jaegers aan *Diana* in haaren Tempel offerhande deden, soo liet sy met haare *Nimphen* sig aldaar nooit sien dan alle gekleed in *witte Kleederen*. Ende als sy met haare *Nimphen* ter Jagt ging, waaren sy alle gekleed in *purpere bonte Rokken*, omtrend den Halse ende Schouderen geestig ofte swierig geespt, ende ook tot aan de Knien opgeschort met *goude Gespen*, ende daar en booven

booven waaren sy op den Rugge voorlien met volle ende kostelijke Pijl-kookers, ende treffelijke Boogen in haare handen. Sulks alle *Jaagers*, geene andere gedagten van haar hadden, dan dat sy van seer groote kennisse, wijsheid, ende suiiverheid van leeven zijnde, daar en booven eene eigene aangeboorene groote magt had, ende hadden. Ende in deesen stande der saaken gebeurde, dat *Aëleon*, een seer yverig Jaager zijnde, door sijne *Honden* een *Hert* tot in het binnenste ende duisterste der Bofschadjen vervolgende, *Diana* ende haare *Nymphen* aldaar sag sig naakt baaden, ende haare vuiligheeden af-wassen, waarom sy alle, merkende dat *Aëleon* haare vuiligheid ende mismaaktheid gesien had, ende vreesende, dat hy hare *naaktheid*, *mismaaktheid* ende *onsuiiverheid* gesien hebbende, die ook aan anderen *Jaageren* bekend maaken, ende dat *Diana* ende haare *Nymphen* daar door hare *Eere* ende *Offerbanden* missen soude, sy *Diana* hem, door eene daar op aanstonds volgende toorn, een *Herts-vel* om den lijve wierp, ofte in een *Hert* veranderde, als ook sijne *Vrienden* ende *Honden*, soo uitsinnig ende dol maakte, ende teegen haaren eigen onschuldigen Heere soodaanig ophitste, dat sy hem als een *Hert* handelden, ende niet jeegenstaande alle het onschuld ende bewijs sijner onnooselheid, naar welk sy, mits haare beroerde sinnen, ofte uitsinnigheid, niet luisteren wilden ofte konden, hem al juigende ende met groote *Vreugde* verscheurden ende op-aaten. Ende duurde opgemielde *Vreugd* der *Honden* niet langer, dan tot dat sy vermerkten, naa het missen van haaren goeden Heere, ook haar daagelijks *Brood* ende *Vlees*, welk sy door sijne *Voorforge* ende *lagt* plagten te geniëten, te moeten missen.

Uitlegging der Woorden.

Met **J A A G E R S**, hebben de Ouden hier verstaan, gemeene Menschen ofte gemeene Onderdaanen.

D I A N A ende haare **N Y M P H E N**, zijn by de Ouden alle seer aansienelijke Menschen, ende insonderheid Koningen ofte Koninginnen, ende haar gevolg: als ook daar meede verstaan komen werden de Beveinsde Geestelijken, ofte de Bestierders der Kerkelyke Saaken.

W i t t e K L E E D E R E N, *Wysheid ende Deugd.*

P u r p e r e K L E E D E R E N, **G o u d e G E S P E N**, **P Y L K O O K E R** ende **B O O G**, eene soo groote Magt, die door gemeene Menschen niet wederstaan kan werden.

N A A K T H E I D ende **O N S U I V E R H E I D**, is *Onweetenheid ende Dwaasheid, Ondeugd ende Gebreëken.*

Met **H O N D E N**, werden verstaan Dienaars, ofte gemeene Ingeseetenen.

Met **V R I E N D E N**, goede Bekenden.

Met een **H E R T S - V E L**, een Lak die men ieman oplegt.

Met een **H E R T**, een seer vrees-agtig vlugtig Mensch.

A L L e Menschen, beefig weefende met de *Waar-* ofte *Onwaar-*heid, *Nut-* ofte *Omnurheid* eener Saake te ondersouken, bevin den, dat het haar verveeld, lang op eene ende de selve Saaken te denken: Ende dat sy daarom meest seer haast besluiten, eer sy de behoorelijke tijd ende mocite hebben genoomen, om selfs die

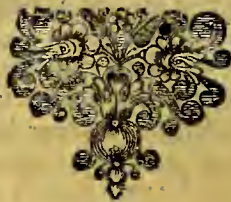
Saken wel te onderfouken, ende dat sy by naast altyds naar den *uiterlijken Schijn*, ofte uit krafte van eenige hare *Voor-oordeelen*, ofte ook naar het gunt andere Menschen, die sy hoog agten, waar ofte onwaar, nut ofte onnut, seggen te zijn, haar oordeel vellen. Ende besluiten sy dus, met veele grootere haast ende onbedagtheid als wel behoord; sonder te bedenken, dat als de Saaken selfs haar tijd; om die te ooverdenken, toelaaten, het' alsdan veel beeter is, sijn oordeel oover die Saaken op te schorten, dan sijn oordeel te vellen op geene, ofte geen genougsaam vaste gronden. Uit welke gefchaapenheid des menschelijken oordeels wijders ontstaat, dat veele boose Menschen, deese haare swakheid, niet tragten te beeteren, met seer yverig ende naarstiglik alle de voorkoomende Saaken wel te onderfouken, ende alsoo haare Kennisse, Wijsheid ende Deugd allengs te vermeerderen, maar wel met seer ligt ende alle te gelijk den *schijn* van seer *Geleerd, Wijs* ende *Deugdsaam* te zijn, te bekoomen; ende daar door ook by alle de gemeene Menschen voor soodaanigen gehouden te werden.

Ende overmits Menschen, die met eene seer *grootte magt* gebooren werden, ofte daar naa sig daar meede bekleed vinden, door quade volgende opvoedinge ende ommegange met Menschen, die haar vleyen ende bedriegen, allerwijdst af zijn van alle Kennisse, Wijsheid ende Deugd; Soo fiet men ook daageliks, dat sy ende haare Hoovelingen, sig niet dan met den *schijne* der selven bekleeden. Waar door de menschelijke Saaken, ende regte agtingen van dien, soodaanig zijn vervallen, dat in't gemeen de allerbeveinste *grootste Schelmen*, voor de aller-opregtste, heiligste, ende *Deugdszaamste* Menschen gehouden werden: Ende dat daar en tegen Menschen, die sig geener Schelmstukken nogte eenigen quaden voorneemens bewust zijn, ende derhalven op dat gewisfen steunende, *opregt* ende *oopenhertig* leeven, sonder eenigen Cieraade, *Bedrog* ofte *konstige Beveinstheid* te gebruiken; voor *Vry-Geesten, Atbeisten*, ende Menschen van een seer *schandelik* ofte *aanstoetelik* leeven by de gemeene Menschen doorgaan.

Ende bevinden wy daar beneevens, dat die, welke de *geveinstheid* der opgemelde gemerkt hebbende, daar en booven onderneemen, deselve aan anderen te ontdekken, den haat der Beveinsten seckerlijk op haare halsen haalen, sonder de gemeene Men-

Menschen, die dog bedroogen willen zijn, wijfer te konnen maaken, maar met in teegendeel van deselve ook veele ongemakken te moeten lijden, ende dat alle naar geraade de *Beveinsden* ende haaren *aanhang*, groot van vermoogen zijn. Sulks oovermits de magt der *Koningen, Vorsten* ende *Hoovelingen*, ende bysonderlik ook der ondeugende *beveinsde Kerkelijken*, onweederstaandelik is, voor enen gemeenen *Onderdaane*, ende dat sy die magt nogtans niet langer konnen behouden, dan soo lange sy door *Beveinstheid* ofte het *Mom* van *Wijs* ende *Deugdszaam* te zijn, haare onweetenheid ende seer groote gebreeken, voor den gemeenen *Onderdaanen* konnen bedekken: Soo fiet men, dat sy meest alle niet alleen ter dood toe, haaten ende vervolgen, alle die voorbedagtelik haare *Gebreeken* ondersouken, ende haar het *Mom* af-trekken, maar ook alle, die by gevallen kennisse van haare *Vuiligheden* gekreegen hebben, ende die nog niet hebben laten blijken, de selve gebreeken te willen oopenbaaren. Want oovermits sy weeten, dat de gemeene *Menschen* van onbekende *Saaken* altyds eene groote verwagtinge hebben, ende bekende *Saaken* klein agten: Soo hebben de meeste opgemelde *Koningen* ende *Vorsten*, als ook de *Phariseuse Kerkeliken*, die alleen door het *Mom-aansigt* van *Wijsheid* ende *Deugd*, voor foodaanigen werden gehouden, daar sy waarelik onweetende, dwaase, ende ondeugende *Menschen* zijn; groote reden om wel te besorgen, dat haar dat *Mom* niet afgetrokken kan werden, door eenige gemeene *Onderdaanen*, die door het *Mom* heen hare *Schelmstukken* ofte *vuiln aard*, gesien hebben. Gelijk foodaanige *Koningen, Vorsten* ende *Hoovelingen*, als ook de opgemelde *Phariseuse Kerkeliken*, niet plagten te versuimen, ten deesen einde haar uiterste vermoogen aan te wenden, om desen onnoofelen *Menschen*, die kennisse van hare *Vuiligheden* gekreegen hebben, een *Lak* op te leggen, met die van der misdaad der *gequetster Majesteit*, het zy *Menschelike* het zy *Goddelike*, als *Land-verraaders* ende *Ketters* te doen beschuldigen ende dooden, door, ende op het aanbrengen der *Vrienden* ende *Dienaren*, ofte door het *oproer* des *Graaws*, daar toeten *Hove* omgekost, ofte door die boos-aardige, *beveinsde Geesteliken* bekalde. Sulks deese onnoofele *Onderdaanen*, alleen om dat sy de *Hoofsche* ofte *Kerkelike* gebreeken gesien hebben, niet wetende op wien)en-

de waar sig te mogen vertrouwen, als vrees-agtige ende vlugtige *Herten* om swerven, tot dat sy eindelijk, in de strikken der boschen *Koningen* ende *Vorsten*, ofte der beveinsde *Kerkeliken*, gevangen werden. Ende is de sin deeser *FABULE*, dat in het gemeen, de aller-aansienlikste *Menschen*, door *Geveinstheid* ende *schijn* van *Deugden*, die by haar waarelik niet zijn, haare magt verkrijgen ende behouden: ende dat sy alle, die deese *Vuiligheeden* der aansienlikste *Menschen* hebben vermerkt, daar door in ongemakken doen vervallen, ende insonderheid leerd ons deese *FABUL*, dat als die *Onderaanen* haare *Koningen* ofte *Vorsten*, of wel de *Kerkelike* *Menschen*, die in haaren *Staat* de aansienlikste zijn, derven raaken, sy alsdan tot onbedenkelikē *Quellingen* vervallen, om dat sy alsdan van haare *Vrienden* ende eigene *Dienaaren* verraden, aangebragt, beschuldigd, ende van de slegste *oproerig* ofte *dol* gemaakte *Ingefeeten*, ofte van daar toe *uitgesogte* ende *gestelde* *Regteren*, onder *schijn* van *Regt*, gedood plagten te werden.

*Als oude Honden staan te baffen,
Soo is het tijd om op te passen.*

Adde quod est senibus rerum prudentia major.

36. De *Leewerik* ende sijne *Iongen*.

DE *Leewerik*, die zijn Nest had in een stuk *Koorenl*ands, sullende uitvliegen om den kost voor sijne *Iongen* te souken, vermaande haar wel agt te neemen op het gunt sy in zijn afweesen van de *Menschen*, dat altyjds haare *Vyanden* waaren, souden koomen te hooren: op dat indien eenigaanflag der selven teegen haar sig mogte oopenbaaren, sy gesaamentlik vervliegen, ende alsoo haar lieve leeven bergen souden kunnen. Waar naa de oude *Leewerik* van sijne uit-reise weeder-gekeerd zijnde, so wierd hy van sijne *Iongen* gewaarschoud, dat het tijd was op te

breeken, dewijle sy den *Eigenaare* des Akkers hadden hooren *zijnen Soone* belasten, *zijne goede Bekenden* te versouken, dat sy, op soo goed wederom, *zijn Koorenland* geliefden te koomen afmaajen, om daar naa het selven in garven, ende vervolgens in Schooven te binden. Sulks de selven onder dat Oogsten sekerlik het Nest vinden, ende sy allen daar op betrapt souden werden. Daar op de oude *Leewerik* antwoorde, dat sy nog geenen haast hadden, dewijl des *Eigenaars Vrienden*, tot eenen arbeide, ten behouve van eenen andere, te onderneemen, niet seer gereed weesen, maar in tegendeel dat versouk magschien weigeren; immers dat ligtelik versuimen, ende niet koomen, souden. Gelijk het ook geschiede. Ende die *Leewerik* daar naa weder gekoomen weefende, het selven dus ook bevond. Dog ten tweeden maalen uitgevloogen ende weder-gekeerd zijnde, so seiden hem de *Jongen*, gehoord te hebben, dat de *Eigenaar* des Akkers *zijnen Soone* hadde gebooden, te versouken alle *zijne Buuren* ende *Magen*, ten einde die het Kooren souden komen afsnijden, ende dat het dien volgende tijd was om te vervlieggen. Waar op de Oude *Leewerik* antwoorde, daar is nog niets dat ons dringd ontijdig te vertrekken, ende eer gy ter deegen vlugge zijt. Waarom het best is, dat uwe Veederen nog wat groeijen, eer gy u op der vlugt begeeft, om op uwe eigene teere Vleugelen te drijven; alsoo die *Buuren* ende *Maagen* het werk niet soo haast, als gy meend, fullen aanvangen. Eindelijk die *Leewerik* ten derden maalen uitgevloogen, ende weder-gekeerd zijnde, soo seiden die *Jonge Leeweriken*, te hebben gehoord, dat de *Eigenaar* tot *zijnen Soone* seide, Ik sie dat de *Bekenden*, *Buuren*, ende ook onse *Magen*, onsen Oogst versuimen, ende dat wy onsen eigen arbeid fullen moeten aan-

wenden, ofte dat ons Kooren niet, ofte immers niet tijdelik, in onser Schuure soude koomen. Sulks ik selfs mijn werk beginnen sal. Sie daar zijn twee Seiffens, morgen vroug sal ik u opwekken, om ons werk te beginnen. t Welk de Oude *Leewerik* soo haast niet verstaan had, of hy gebood de *Jongen* nevens hem te vervlieggen, ende geschiede het selven ten behoude van *beiden*. Alsoo de oude *Boer* ende sijn *Soon* niet versuimden, des anderen daags met den opgange der Sonne, het Kooren des dik gemelden Akkers af te maajen, ende haar leedig *Nest* te vinden.

Uitlegging der Woorden.

*M*et den Ouden LEEWERIK hebben de Ouden verstaan, oude deugdsaame menschen, ofte Ouders. Met de Jonge LEEWERIKKEN, jonge Menschen, die nog niet bequaam zijn haar selven te bestieren, ofte Kinderen. Alle de andere woorden werden verstaan in den eigendlijken sinne.

O Overmits alle Menschen soo ellendiglik ter Weereld koomen, dat, in gevalle sy gebooren weesende, niet aanstonds seer sorgvuldiglik bewonden ende opgequeekt wierden, sy ook daadelik soudent sterven; Ende dat sy daar naa beginnende te spreken ende te loopen als Kinderen, geene bequaamheeden hebben, om haar lighaam te bestieren: alsook oovermits waarhaftig is, dat sy daar naa ook door de kleinte van opgemelden lighaame, door de groote driften van haar bloed, ende al te vogtige herffenen, als ook insonderheid, oovermits sy van alle erwaarendheid ontbloot zijnde, geen goed oordeel konnen geeven van het gunt omtrend haare voorvallende Saaken gedaan ofte gelaaten behoord te werden: Soo is noodsaakelik, dat de jonge Menschen doorde Ouden soolangen tijd besorgd werden, tot dat haar lighaam ende oordeel grooter

ter geworden is; ende dat sy middeler wijle hebben geleerd door eigene ervaarendheid, haare reeden-kaavelingen ende daar op volgende goede oordeelen, met daar toe dienende voorbeelden, te kunnen bevestigen, foodaanig, dat sy van der seekerheid van dien alles sins oovertuigd werdende, haar geheel leeven ende alle de uitwerkingen van dien, daar naar derven rigten. Ende zijn derhalven de *Jonge Menschen* gelukkig ofte ongelukkig, naar dat sy besorgd werden van *Oude Menschen* die *Een* ende het selfde *Interest* in het wel- ofte quaalik-vaaren van haare *Kinderen* ofte *Weesen* hebben, ende van der selven *Interest* haar *eigen Interest* maaken, ofte niet. Ende oovermits de *Ouders* niet wel een *Interest*, dat teegen het welvaaren hunner *Kinderen* strijd, kunnen hebben; Soo zijn de selve *Kinderen* in-foo eenen stonde gelukkig, besorgd ende bestierd te werden, niet door *Vreemden*, alsoo dat veeltijds quaadwillige ofte onbequaame *Menschen* zijn, die haar eigen Voordeel uit de schaade der *Jongen*, ende der *Weesen* souken, ofte der selven wel-vaaren versuimen: Maar door haare eigene *Ouderen*, die de gebrekkelijkheid der saaken deeses weerelds, ende daar en boven ook de agteloosheid ofte quaadwilligheid der *Menschen*, wanneer sy omtrend anderer *Menschen* saaken beesig zijn, hebben geleerd kennen; ende die derhalven seer wel onderscheiden kunnen, de saaken, waar in ende waar door haare *kinderen* gebaat ofte beschaaidigd staan te werden. Ende schoon genoomen de *Ouders* het *waare Interest* hunner *Kinderen* niet wel mogten begrijpen, soo is des niet te min waarhaastig, dat sy de selven in allen *gevallen* niet trowlofelijk ofte slaawelik besorgen, alleen uit krasste van eenige gedaane *Beloften*, maar wel, dat sy de selve *Kinderen* ende alle haare *Saaken*, gaade slaan ende besorgen met den selven yvere, waar meede sy haare *eigene* *Saaken* besorgen, ende dieaan geen en andere *Menschen* beveelen willen.

Ende wat een onderscheid daar zy, of *Menschen* voor haar *eigen* selfs, ofte voor eenen *andere* arbeiden ende sorgen, sien wy in alle *Menschelijke* voorvallen; naamentlik, dat sy, niet teegenstaande alle voorgaande beding van *loon* voor *werk* te fullen ontfangen, niet de helft soo veel werks doen, wanneer sy voor eenen anderen, dan wanneer sy voor haar eigen selfs arbeiden, ende dat sy daar en boven, schoon het haar daagelijks werk is, ende sy die *Saaken* grondelik

delik behoorden te verstaan, geene kennisse ofte forge schijnen te hebben, van het gunt gedaan ofte niet gedaan, wel ofte quaalik gedaan behoordete werden; maar bevind men, dat sy alles sins doen het gunt in foodaanige gevallen voor haar gemakkelikst ende profijteliikst is. Ende gaat dit soo verre, dat wy daageliks bevinden, dat *eene* gulden *Eigen-baat*, by die arbeidenden *Menschen* genoug is, om te maaken, dat sy den geenen, die haar gebruikt, *honderd* gulden schaade aandoen, wanneer sy niet te vreefen hebben, daar over gestraft te sulken werden. De kraft van dit *Eigen-Interest*, sien wy ook, als eenig *Amt* ofte *Voordeel* van eenige *Leeden* eener *Vergaderinge* verfogt werd, namelik, dat nieman de quaaide *Man* wil zijn, maar dat yder *lid* van dien, goede woorden geeft, ende beloften doet van gonstiglich te sulken stemmen, wanneer sy in het bysonder aangesproken werden, ende dat sy nogtans in der *Vergaaderinge* weefende, selfs om het allerminsten *eigen* bedenkelik *voordeel*, haarer voorgaande beloften niet meer indagtig zijn, maar voor haar *eigen selfs* stemmen: ofte wel, om eenen andere te behaagen, aan wiens gonsten sy sig meer laten geleege weefen. Sulks uit allen het voorgemelden blijkt, dat men sig op geene hulpe van anderen verlaaten moet, als men ietwés seekerlik gedaan wil hebben, maar dat men selfs de handaan werk slaan moet. Ende dat de *Jongen* de *Ouden*, die *een* *Interest* met haar hebben, geloovende, ende sig daar naar gedragende, seekerlik beiden behouden werden. Ende eindelijk volgd uit deese *gronden*, dat het waarelik de beste *Regeeringe* is, daar de *Regenten* ende de meeste *Ingeseetenen*, haar *Eigen-Interest* ende *Welvaaren* niet vinden kunnen, dan met het *Welvaaren* van het *Gemeen*, te besorgen, ende daar in haar eigen te fouken, ende ook waarelik te vinden. Ende dat het daar en teegen de aller-onvolmaakste ende ondeugenste *Regeeringe* is, daar de *Regenten* voor haar eigen welvaaren niet willende ofte niet moogende sorgen, alle die forge aan eenen anderen *Mensche* beveelen, also die *Eene Mensch*, waarelik ten *besten* gaande, niet dan voor sijn *eigen selfs* sorgen, ende ten *quaadsten* gaande, sig selfs, ende alle sijn *Onderdaanen*, verwaarloosen ende verderven sal. Weshalven ook foodaanige *Regenten* eener *Vrye Republike*, welke geraaden mogten vinden, sig in het geheel te ontblooten van der *Souverainiteit* oover de selve, om die ook in het geheel ten naadeele der *Weesen*, oover welke sy door *Goode* ge-

fteld zijn, aan eenen *Mensche*, ende alle des selfs *Afkoemelingen*, in der eewigheid, het zy die *Wijs*, *Mal*, *Gek* ofte *Dol* mogten weefen, op te draagen, niet alleen ten uiterften *onregtvaardig* ende *wreed* teegen alle haare *Naakoomelingen* zijn: maar ook daar door alleen toonen, dat sy in deefen van alle goede reeden, ende finnen foodaanig be-roofd zijn, dat alle het gunt van sodanige finnelofe *Menschen* deefen aangaande, gedaan fouden mogen werden, volgens *Regten*, nul ende van geener waarde is. Ende schoon genoomen sy naar *Regten* fouden mogen werden gefegt haarer finnen meester te zijn, soo foudede daar uit volgen, dat sy haar felven wel, maar geen en anderen sonder voorgaande laft, ende geenfins haare Weefen ofte *Naakoomelingen*, wiens *regt* sy wel vermeerderen maar niet verminderen moogen, tot naarkoominge van dien, konnen verbinden.

Ende op dat de *Regenten* der *Vrye Republiken*, fig in deefen aan het gunt voor deefen gebeurd is, faft fouden moogen spiegelen, soo fullen wy eenige Voorbeelden der Landen ende Onderdaanen, die door eenen *Mensche* als *Koning* geregeerd werden, aan haalen.

Wanneer in *Vrankrijk* feederd den Jaare 710. van onfes *Heeren Jesus Christus* geboorte tot den Jaare 741. vier *Koningen* naar een, malkanderen volgende, in fteede van de *Onderdaanen* forgvuldiglik selfs te regeeren, nietwes anders hadden gedaan dan als *Dwaafe* ende half *Gekke* *Menschen*, haare *Wellusten* in alles te verfaaden, ende middeler-wijle het *Rhijk* * door haaren *Hofmeester*, *Karel Martel*, te doen beftieren, die naa veele oorloogen uitgevoerd te hebben, fijnen Soon *Pepin* tot fijn *Amt-volger* naaliet, welke met goed-vinden der *Staat*en van *Vrankrijk*, ende toefteminge des *Paus* van *Roomen*, den *Koning Childerik* de derde dier naame, af-fette, deede fcheeren als een *Monnik*, ende in een *Klooster* ftak: onttrend den Jaare 750. Waar naa, als in den Jaare 892. *Kaarel* de *Simple*, uit krafte fijner geboorte, in der *Regeeringe* gevolgd was, soo ontftonden, uit des selfs onbequaamheeden, veele binnen-landse oorloogen, waar in *Karel* eindelik in den Jaare 923. gevangen wierd, ende bleef; tot dat hy in den Jaare 929. ftierf. Als wanneer des selfs Soon *Ludowijk* de *Vierde*, door de *Staat*en des *Rhijks* uit *Engeland*, daar fijne *Moeder* met hem gevlugt was, ter *Regeeringe* geroepen wierd, welke, als meede naa hem

* [*Maire du Palais*]

sijn Soon *Lotharius*, seer mein-eidig, trowloos ende hard regeerde, ende ook *Lotharius* Soon *Ludowijk* de *Vijfde*, omtrend tien Jaaren in alle leedigheid ende wellusten doorgebracht hebbende, sonder kinderen quam te sterven: ende aan *Huge Capet*, sijnen Hofmeestere schoone gelegenheid verschafte, om in den Jaare 987. met goedvinden der *Staat*en, in weder-wille des *naasten Erfgenaams*, sig Koning van *Vrankrijk* te maaken, naa dat hy door swaare oorloogen den *naasten Erfgenaam Karel Hertog van Lottringen*, in eenen *Veldslage* ooverwonnen ende gevangen had. * Waar naa eenen tijd lang de Regeering den *Onderdaanen* meer rust toeliet. Maar in den Jaare 1380. ende vervolgens, quam den *Ingeseeten*en van *Vrankrijk* eerst oover een gebrek in der een-hoofdige Regeeringe, naamentlik, dat *Karel* de *Sesde* te sijner twaalfde jaare Koning wierd, ende eerst door *Voogden*, ende daar na eigener *auctoriteit* in sijne *jonge Jaaren*, naar jongen ende quaden raad regeerende, sijne *Onderdanen* so door binnen-landse oproeren, als door buiten-landse oorloogen, seer elendig maakte. Maar waeren dit alle niet als seer gemeene Voorvallen der *Eenhoofdige Regeeringe*, ende oopenbaarde sig in den Jaare 1393. een het *aller-sivaarsten*. Namentlik dese *Karel* in den Maande van *Juli* met sijnen *Heire* trekkende om *Bretagnen* te bcoorloogen, wierd bevonden op eenen middage, door de hitte der *Sonne*, soo seer bevangen te zijn; dat hy als een raafend *Mensch*, met eenen getoogen *Swaarde*, sijne *Pagien* tragte te grieven. Ende oovermits hy, gedurende nog 22. Jaaren sijnes leevens, somtijds by sijne *sinnen*, ende ook somtijds raafende was; Soo moesten gedurende sijne *rafernie*, *Voogden* regeeren, tot welke door de *Staat*en des *Rhijks* wierden gesteld sijne twee *Oomen*, de *Hertog van Orleans* ende de *Hertog van Bourgondien*, die in foodaanige *twist* het *Rhijk* regeerden, dat sy beiden, de een voor ende de ander naa, vermoord wierden. Naamentlik *Jan* van *Bourgondien* deede *Lodewijk* van *Orleans*, soo als hy des avonds te *Parijs* oover *straaten* reed, door sijne daar toe gestelde *Dienaars* dooden, in den Jaare 1407. gelijk meede daar naa *Karel Dauphijn* van *Vrankrijk* in den Jaare 1419. gedurende sijns *Vaaders* dolligheid, het bewind des *Rhijks* den *Voogden* onttrokken hebbende, onder eene geveinsde *byeenkomste* ter *versoeninge*, den *Hertog Jan* van *Bourgondien*, uit wee-

* *Sjo Iean de Serres, en du Haſſan, Histoire de France.*

der-wraak deede dooden. Gedurende alle welke Jaaren, als ook daar naa tot den Jaare 1436. de arme *Onderdanen van Vrankrijk*, door die binnen-landse oorloogen ende oproeren, als ook door de *Engelsen*, die ten hulpe des *Hertogen van Bourgondien in Vrankrijk* geroepen wierden, ende onder den naame van dat haar Koning de wet-tige Erfgenaam des Rhijs was, het grootste deel van Vrankrijk bemagtigden, ende *Henrik Koning van Engeland* in den Jaare 1422. te *Parijs* tot Koning van Vrankrijk gekroond wierd, ende de arme *Onderdaanen* tot omtrend den Jaare 1454. uit deesen hoofde ten weederzijden schrikkelik gedrukt ende geplonderd zijn geworden, als ook het geheele platte Land middeler wijle verwoest wierd. *

Ende oovermits wy in onse Landen by naaft een foodaanig geval van *Dolligheid* in onsen Hertooge *Willem van Beyeren*, *Graave van Holland*, seederd den Jaare 1357. ofte den beginne des Jaars 1358. tot den Jaare 1389. onderworpen zijn geweest, ende daar uit geene bysondere onderdrukking ende plondering der gemeene Ingefeeten en ende verwoesting onser platte Landen is gevolgd, soo moet sulks toegeschreeven werden, aan de *Voorforge* ende *Souveraine Magt* der *Staat*en deeser Landen, dien Dollen Graave gevangen neemen-de, ende houdende, als ook in weeder-wille sijns *Wijfs*, die als *Moeder* oover haar *Kind*, voorwende geregtigd te weesen, als *Voogdesse* oover deese Landen, het *Graavelik Amt* te bedienen, alsoo de *Eedelen* ende *Steeden* uit haare *souveraine magt*, niet den oudsten *Ludowijk den Romein*, maar onses *Graaven jongeren Broeder*, als de bequaamste zijnde, tot *Ruwaard* oover deese Landen aan-naamen: Soo sien wy ook in deesen gevalle, hoe gelukkig de Ingefeeten en eener *Republikke* zijn, alwaar de *Vrye Regenten* haar ende hunner *Ingefeeten* wel-vaaren selfs besorgen, ende geen en anderen beveelen, het gunt sy willen, dat sekerlik gedaan zy.

* *Sie I. de Serres, Monstrelet, en du Hallan.*

*Wiens Brood men eet,
Wiens Woord men spreekt.*

37

*Oratio Amici simplex est, fallere Volentis
fucatum habet nitorem.*

37. Een Akster, Voogelaar ende Voogelen.

EEn Akster, die uit der aard eenen scheeven gang had, ende naar het begeeren eenes Voogelaars, haares Meesters, sig somtijds wit ende somtijds swart wist te ver- toonen, ende die, met den selven in alles naar te klap- pen, seer vaardig de Duitse ende ook de Francoise Taa- le geleerd had, wierd van dien Voogelaare seer begon- stigd,

stigd , als ook daarom van hem leui ende lekkerlik gevoed. Dog alsoo de *Akster* vermerkte des selfs Meesters *Gierigheid* soo groot te zijn , dat hy sijn werk maakte van *onnoofele Voogelen* te vangen , ende die als dan ten diersten aan andere Mēschēn te verkoopen , naar dat die gevangene Voogelen , veel ende smaakelik Vlees voor de Keukens hadden , ofte dat sy by gebreeke van dien , aangenaam singen konden ; soo vermoede ook de *Akster* , dat sy seer haast deefes *Voogelaars* *gonst* soude verliezen , ende hy haar niet lange ydel , onnut , ende lekker , soude willen voeden , ten waare sy sijne *Gierigheid* door andere middelen wiste te voeden. Weshalven sy tot eenen seer grooten hoop *onnoofele Voogelen* vloog , ende sig als een *witte Voogel* draagende , seer minnelik *Duits* ende *Francois* sprak : Ende als de Voogels daar oover seer verwonderd waaren , seide sy haar : *Susters* , deese Taalen heeft mijn *Heer* my seer *gonstiglik* geleerd , ende voed my daar en booven lekkerlik in aller leedigheid ; Sulks ik groote reeden hebbe , om te gelooven , dat indien gy mijnen *Heere* weet te believen , u ook het selfden geluk gebeuren sal. Waarom die vreemde Voogels den *Akster* ernstig baaden , haaren *Heere* te gaan spreken , ende te versouken , dat hy haarer allen ook beide die Taalen wilde leeren , met toefegginge , dat sy daar toe haare uiterste naarstigheit doen souden. Dit door den *Akster* blijdelik aangenoomen zijnde , vervloog sy , ende seide deefen *Voogelaare* , dat hy sijne Netten bereide ende spreide , alsoo sy met veele onweetende *Voogelen* soude koomen aanvliegen in sijne Netten : Het welk die *Voogelaar* aanstonds doende , soo vloog de *Akster* weeder tot die *Voogelen* , ende seide haar : *Mijne lieve Susters* , vliege met

met my, want ik mijnen *Heere* soo gesproken hebbe, dat hy u vreedelik ende seer blijdelik ontfangen ende onthaalen, als ook die twee seer begeerde *Taalen* u seer haast leeren sal. Sulks de *Voogels* haastig daar naa toe vliegende, alle in sijne *Netten* needer daalden, aldaar gevangen, ende door den *Voogelaare* ten hoogsten, des doemelik, verkoft wierden. Sulks die *Akster* den *Voogelaare* niet alleen aangenaam bleef, maar ook van hem, op hooppe dat sy hier naa hem nog andere diergelijke beuit soude aanbrenge, meer ende meer begunstigd wierd.

Uitlegging der Woorden.

De Ouden hebben hier verstaan met den **AKSTER**, een *Hooveling*, die wit ende swart, kout ende heet, met eener *Penne* schrijven, ende uit eenen *Monde* blaasen kan.

Met den **VOOGELAAR**, eenen *Tyran*, die sig met verbeurt-maakinge der *Goederen* sijner *Onderdaanen* verrijkt.

Met de andere **VOOGELLEN**, *onnoofele menschen*, die *Hoovelingen* willen zijn, ende aldaar gedood ofte kaal geplukt werden.

Alfoo een *Dienaar* eigendlik sijnen *Heere* diend, wanneer hy niet sijne eigene finnen ende voordeel betragt ofte uitwerkt, maar sig alles sins vougd, keerd, ende wend, naar sijnes *Heeren* believen, sonder op ietwes anders ter weereld agt te slaan: ende alfoo

alsoo des niet te min *Eigen-Interest* is het voornaamste, indien niet eenigste oog-wit aller menschelike uitwerkingen: So is ook kennelik, dat nieman sig in eenes Heeren dienst verbind, dan met die gedagten, van den Heere aangenaame diensten gedaan hebbende, daar door des selven *Gonst* te bekoomen ofte *Laon* te krijgen, ende daar door sijnen arbeid te versoeten. Ende is het derhalven eenen die gesind is eenen Heere te dienen, seer noodig, wel te ooverleggen, welke geneegendheeden in dien Heere de ooverhand hebben, ende voor welke Saaken hy allermeeft schrikt; ende eindelik moet die Mensch ook sig selven wel ondersouken, of hy, als sijn Dienaar, sig daar naar niet alleen sal kunnen ende willen vougen; maar ook, of hy de selve geneegendheeden sal kunnen ende willen opwekken, ende vermeerderen, naademaal sonder het selven nog *Heer* nog *Dienaar*, het waare oogwit van dien vrywilligen dienst ofte *slaaverme*, staan te bereiken.

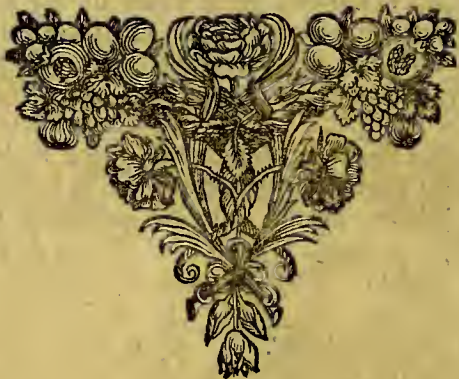
Dit is de gemeene menschelikeid, welke allermeeft in agtinge moet werden genoomen, by die geenen, welke geneegen werden, in den *Hoove* eenes *Konings* ofte *Vorsten* te dienen; naammentlik sy moeten altyds indagtig zijn, dat hy seekerlik sijne eigene *Wellusten* betragten sal, ofte sijne eigene Glorie ende Grootheid sal souken te vermeerren, ende dat geen der *Hoovelingen* dan te sijnre eigene schaade, den *Koning* ofte *Vorst* sal tragten *wijser* ende *beeter* te maaken, dan hy is; om dat een wijze ende verstandige Koning ofte Vorst, de scheeve gangen der *Hoovelingen*, die sy geduuriglik, ook ten naadeele der *gemeene Ingesetenen*, ende veeltijds ook ten naadeele haares *Heeren*, tragten te gaan, soude beletten ofte merken, ende straffen. Maar is in teegendeel seer waarhaftig, dat sy alle ten haaren *eigenen Voordeele*, den Koning ofte Vorst in sijne *Geneegentheeden* ofte *Wellusten*, ende booven allen, in de aller-duisterste onweetenheid, sullen tragten te voeden, ende te houden. Sulks het *Hof*, gemeenelik vervuld zijnde met *Hoovelingen*, die den Heere in sijne Vermaaken, *Wellusten*, ende *Geneegendheeden*, maar niet in de *kennissen* der Saaken deeses weerelds gelijk zijn; het niet te verwagten staat, dat een Mensch, die standvastelik sijne eigene *Deugdzaam* wijze van leeven be-
tragt, ende sijnen *Heere* ten besten raaden wil, ten *Hoove* in dien-
ste

ste ende aansiene soude kunnen blijven : maar is wel in teegendeelte te verwagten, dat eener, die het eeven eens schijnd te weesen, of hy een *schelms-* ofte een *eerlik stuk* uitgeregt heeft, of hy loogen ofte waarheid spreekt, of hy loofelik ende onderschijn van vriendschap, onnoosele Menschen verraad, dan of hy met der waarheid, booswigten oover haare misdaden beschuldigd, hy daar door in des Heeren gonste raaken ende blijven sal, mits die stukken met sijnes Heeren geneegendheeden oover een koomen. Indien derhalven imand sig dus als een *regt Hooveling* gesteld vind, ende wegens sijne *Geboorte* ofte *aansienelijke Anten*, als ook wegens sijne *behoufzigheid* ende *liefde*, om sig selfs, sijner *Vrienden*, ende den *Vaaderlande* goed te doen, sig in diensten van *Koningen* ofte *Vorsten* wil begeeven, soo moet die als dan seer naarstig opmerken, of sijn Heer seer *Eer-* ofte *Geld-gierig* is, of hy stip van alle sijne Onderdaanen *gehoorsaamd* wil werden, of hy alle sijne *grootheid* bowd op de *kraft* ende *getrowheid* sijner *Krijgsluiden*. Of hy alles sijn tragt, sijne ende welke *wellusten* te verfaadigen, sonder sig oover de *Regeeringe* te willen bekommeren. Of hy tot *Speelen*, *Jaagen*, *Dansen*, ofte tot onmaatig *Drinken*, ende onwettig *Byslaapen* geneegen is, of hy stout, dan of hy vreesagtig van aard is, &c. Want dit ondekt hebbende, sal het den Hoovelingen ligt zijn des Heeren gonst te verkrijgen, ende te behouden, met hem daar in alles sijn voor te gaan, dog soo, dat sy hem in alle het selven haaren Meester erkennen, met hem booven anderen ende haar eigen selfs, te looven ende te stijven. Gelijk wy in deeser *FABULE* sien, dat een *Akster* alle deesse Hooffe bequaamheeden hebbende, sig by den Voogelaare weet aangenaam te maaken, met hem in sijne *Gierigheid* te voeden, ende door de selve *Konst* ook in grootere agtinge te blijven. Derhalven de eigendlijke sijn deeser onser *FABULE* is, ons te leeren, dat *Dienaaren*, ende insonderheid *Hoovelingen*, geene eigene wijze van leeven hebben moogen, om dat sy die alles sijn naar de geneegendheeden hunnes Heeren vougen moeten, ende dat sy, om de gonste hunnes Heeren te bekoomen ende te behouden, gewoon zijn, op des selfs begeeren ende geneegendheid, al naar die vald, alle *Vriendschap*, *Deugd*, ende

194 Ecn *Akster*, *Voogelaar* ende *Voogelen*.

Heiligheid, aan iemanne te bewijzen, te veinsen ende te schenden. Jaa dat sy wel meest onder den *Schijn* van *Vriendschap*, haare *Verraaderien* pleegen, ende sig daar door haaren *Heere* aangenaam maaken. *

* *Sie hier van Traitte de la Cour. de Monsieur de Refuge, ende Ant. de Guevarra, Menosprecio de Corte. y despertador de Cortesanos.*

*Men mag sijne oude Schoenen verwerpen,
maar niet sijne oude Seeden.*

38. De Ojevaar ende de Apotheker.

E En alles opslokkende Ojevaar ooverdenkende, dat de *Liefde*, die alle de *Ojevaars* in het gemeen, haaren eigenen *longen*, ende de *Dankbaarheid*, die sy haaren *Ouderen* in den Ouderdomme betoonen, wanneer die beiden niet vliegen ende haaren kost winnen kunnen, soo groot plagt te weesen, dat de *Grieken* deese deugden niet beeter konden uitdrukken, dan met te seggen *Pelargein*, *Antipelargein*, dat is, *Ojevaaren* ofte *sig draagen als een Ojevaar*: Ende daar beneevens weetende, dat de on-

noofele *Kikvorffen*, wanneer fy in voller *Vryheid* leefden, op dese deugden der *Ojevaaren* foo feer hadden betrowd, dat fy hem tot eenen *Befchermer* teegen haare Vyanden gekooren hadden, ende hy ook dat *Amt* met diere *Eeden* aangenoomen ende beswooren had, wierd door deefe ooverdenkinge in fijnen gemoede feer beswaard, als hy bedagt, dat hy in teegendeel van fijnen aard, van fijnen pligte, ende van fijnen Eede, alle de verftandigfte ende kløekmoedigfte *Vorffen* hadde verflonden; ofte dat alle die nog leefden, van hem als van eenen *Tyranne* fpraaken, ende van hem vlugteden: Sulks hy op de Dieren, indien daar nog eenige waaren, die het met hem hielden, ende die of de aller-onwēetenfte ofte de aller-ondeugentfte waaren, fig niet mogt vertrouwen, ende hy ten belten gaande fijne *Heerfchappie* ende *Leeven* niet konde doen duuren, dan met geduurig meer andere *Beeften* te verflinden: weshalven hy alles fins twijfelde, wat hem te doen ofte te laaten ftond. Ende terwile hy dus in beraad was, om fijne *Heerfchappie* ofte *Tyrannie* oover den *Vorffen* ter needere te leggen, ende tot fijnen ouden aard te keeren; Soo ontmoetede hem by gevalle een feer konftig *Apotheker*, die hem aanwees, dat hy niet alleen een feer verfoejelik *Tyran*, maar ook wegens het eeten van *Vorffen*, *Stangen*, *Viffen*, &c. de aller onreinfte *Voogel* des geheelen Aard boodems; ende een *Baftaard Ojevaar* was geworden, ende daarom noodig was, dat hy naar fijne *Apothekers* winkelging, om door den reuk der fchoone kruiden ende falven, als ook door gefonde Syroopen ende Dranken, eene andere natuur ende gefalteniffe aan te neemen, ende aldus een goed *Borger*, ende te gelijk een reinen *Voogel* te werden, het wēlk de *Ojevaar* gaarne aannam, dog by hem eenigen tijd geweest zijnde, foo

be-

bevond de Ojevaar, dat de *gewoonte* van die onreine quade spijs te gebruiken, alle het gestel sijnes lichaams, ende insonderheid sijner maage, soo seer had veranderd ende ontsteld, dat hy geene smaak in deese gesonde Sappen ende Siroopen kreeg, maar dat hy veel meer, ende ook veel hartiger Spijs moest inslokken, om daar van gevoed te kunnen werden. Waarom hy liever wilde keeren tot het eeten van *Kikvorsen, stinkend Aas, Slangen-Eyeren, Hagedissen, Spinnekoppen*, ende alle ander vuil *gespuis*, hoe leelijke eerelooze *naamen* hy ook daar door quaame te verdienen. Gelijk hy dus booser als voor heen werdende, tot sijn uitbraakfel keerde, ende eindelijk als een vuile bloed-dorstige *Hond* quam te sterven.

Uitlegging der Woorden.

De Ouden hebben verstaan met **KIKVORSSEN**, domme ende geringe Menschen. Boeren ende geringe Ingesetenen eenes Lands, die in eener Republike gemeenlik eenen tot Beschermmer kiezen, die haer daar naa Tyranniseerd.

Met een **OJEVAAR**, een aansienelik Ingeseten, die tot eenen Beschermmer der Republike gekooren zijnde, een Tyrann van dien werd.

Met een **APOTHEEKER**, een deugdzaam Raadsheer des Tyrans, die hem raad de Tyrannie af te leggen, ende de Republik in haare Vry-ende Gerechtigheeden te laten.

Die in eener Republike van aansienelijke Ouders gebooren zijnde, ende door eene *pragtige Huishoudinge*, ofte *Huisen* ende *Landeryen* booven haer vermoogen te bouwen, ende te bebouwen, als ook dat nog veel arger is, door *dobbelen, vreten, suipen* ende *hoereeren*, hunne vaaderlijke Goederen hebben verteerd, ende ten deele door

haare arremoede, buiten der *Regeeringe* ende *Amten*, daar van hangende, gehouden werden; konden voor haar geene redding uit dien dubbeld ellendigen stande hoopen, dan door *veranderinge* omtrend de gronden der *Vrye Regeeringe* te veroorzaaken. Ende indien onder de selve misnougden een uitsteekt: in *Adel*, die heersugtig, bedriegelik, beveinst, trouwloos, mild, quistig, welsprekend, beleefd, sterk van lighaam, ende seer driftig van geest is; Soo werd die dan gemeenelik het *Hoofd* aller opgemelde *Aansienelijke* misnougden: Waar by sig als dan aanstonds vougen alle andere geringere Ingeseetenen, die in des gelijks benaawd, misnougdt, ofte in Regten vervolgd zijn, ende ook alle die vreesen vervolgd te fullen werden, *a* ende in schulden steeken, ofte ook alle, die naaweliks aan den kost geraaken kunnen; gelijk meede sig by den selyen Hoofde der Oproerigen vougen, de aller-geringste Ingeseetenen eener Stad, die altyds de *rijke* ende deugdzaamme *Borgers* benijden ende haaten, als ook tot niewighceden ende veranderingen geneegen zijn: *b*

Ende alsoo in teegendeel alle deugdzaamme Ingeseetenen, die in der *Vrye Republike* *Regeeringe* ende *Bedieningen* ofte *Amten* zijn, gelijk meede alle andere deugdzaamme, gegoede ende verstandige Ingeseetenen weten, dat de *misenougden*, ende insonderheid de *Hoofden* van dien, de *Veranderingen* der *Regeeringe* ten geenem anderen einde begeeren, schoon sy altyds van hunnen grooten yvere ten *welvaaren* des gemeenen *Lands* ende der *Vryheid* van dien, roemen, dan *c* om de *Eer-Amten*, *Diensten* ende *Inkomsten* ofte *Finantien* der Republike, als ook de *Rijkdommen* der gemeene Ingeseetenen, in haaren geweld te bekoomen, ende naar haar gelieven, onder haare ondeugende *Gonstelingen*, *Krijgsluiden* ende *Hoovelingen*, te verdeelen; Soo werden derhalven alle die deugdzaamme Ingeseetenen, wegens *gemeen* ende ook *eigen Interest*, ende ook aangeboorene ofte be-eedigde *Pligten*, genoodsaakt sig daar teegen te stellen. Ende indien de *misenougden* de ooverhand krijgen, soo kunnen sy sig geene seekere straffeloosheid oover dat haar *Land-verraad*, *Oproer* ende *Binnen-Lands Oorlog*, verseecken of te inbeelden, dan met alle *Liefhebbers* der *Vaaderlijke Vryheid*; uit alle

a Sannel: I. c. 22. *b* Vide satyr. 10. Juvenal. *c* Vide C. Tacit. caterum Libertas & speciosa nequina preferuntur.

aller Regeeringe ende Bedieninge der Republike te werpen, ende eenigen Aansieneliksten der selven van *Land-verraad* beschuldigdhebbende, onder *schijn* van *Regt* van Lijf ende Goederen te bercooven. Als ook het *Hoofd* der misnougden alsdan niet plagt te verfuimen, sig in die Hoogheid te vestigen, met sig door die van *zijn* *Aanhange*, als of die de *wettige Regeeringe uitmaaken*, voor het *Hoofd* der *Republike* te doen *kies*en, ende door dat middel alle sijne nog overige weederstreevers te doen swijgen, ofte te dooden, ofte uit den Lande te drijven. Maar daar na so gebeurt veeltijds, dat foodaanig: *Hoofd*; tot eenige bedaardheid komende, ook sijne aanstaande dood overdenkt, ende hoe veele diere *Eeden* hy geswooren ende gebroken heeft; hoe veele loffelijke Liefhebbers hunnes *Vaderlands* hy ont-eerd, verarmd, verjaagd, ofte gedood heeft; Hoe veele maagden, vrouwen, kinderen, ende andere Ingefeetenen; om hem met we-nige andere ondeugende Menschen groot te maken, geschonden, verkracht, verarmd ende vermoord zijn. Hoe veele Landen; Stee-den, Dorpen ende Huisen, om sijne grootsheid wille, *verwoest*, om verre geworpen, vernield ende verbrand zijn, &c. Sulks hy waar-schijnlijk in den beginne sijner *verkrachtiging*e der *Vrye Republike* hebbende gemeend, in dat hoogste gesag zijnde, veele goede *Vrienden* te maaken, met de *Eer-amten*, *Bedieningen* ende *Goederen* der *Republike* ende der gemeene Ingefeetenen, naar sijn gelieven uit te deelen, hy ook in teegendeel bevind, dat geene deugdzaam verstandige Menschen aan eenen *Tyranne* hunnes *Vaaderlands*, door het ontfangen van eenige weldaaden, verbonden willen zijn tot eenige dankbaarheid: Ende dat daar en teegen de ondeugende Menschen, die hem tot die *Hoogheid* gebracht hebben, altijd meenen meer loons ende hogere Amten, als sy van hem verkrijgen, ende als haar noodig is, verdiend te hebben; Soo bevind die *Dwingeland* sig derhalven ontbloot van alle *trouwe Vrienden*, ende omringd van de aller-ondeugenste slag van Menschen; waar op hy sig niet mag verlaten. Sulks by die *Tyrannen* ook veeltijds onstaat eene innerlike wenschinge ende begeerte, om, indien het moogelik waare, die hare onwettige Heerschappie ter needere te leggen, maar deese Saake naarder ooverleggende, soo bevinden sy daar in weeder-houden te werden, door eene lange *gewoonte* van *quistig* ende *ooverdaandig* te leeven; ende daar en booven werden

fy ook van fulks te doen weeder-houden , ^a door de vreesfe , dat onder soo veelen , die fy beleedigd hebben , de een ofte de ander fijn leed aan haar fal wreeken , indien fy *borgerlik* , *ftil* ende *sonder Lijfwagt* koomen te leeven. Waar van wy de Voorbeelden sien in *Phalaris* , *Tyran van Agrigenten* , ende *Oftavianus Augustus* , *Tyran der Roomse Republike* , die dit wel in beraad gelegd , maar fig van der Heerschappie niet ontbloot hebben. ^b

Sulks de eigendlijke *fin* deefer *FABULE* is , aan te wijfen , dat fig *Tyran* oover eene *Vrye Republike* te maaken , niet kan gefchieden , dan door foo *veele Schelmftukken* uit te voeren , dat de *Tyrannen* , tot eenige bedaardheid koomende , fhrikken , ende in haar gemoed ontset werden , als ook wel fouden willen , maar niet konnen , fig daar van ontslaan ; ende dat fy derhalven , in alle *wreedheeden* voortgaande , een feer bekommerd leeven leiden , ende onder *geveinsde Vrienden* in *Goedes Toorne* alfoo ellendiglik fterven , als fy met *vervloukingen* , ende ten vreugde van alle goede deugd-faame *Menschen* , ten graave daar heenen vaaren.

^a Vide Plutarch. in *Sylla*. ^b Sie *Phalaris Epist.* 38. 67. *Dion. Cassi Hift. lib. 52.*

Tegen een beneepen Kat, is quaad vegten.

39

Beati pacifici quoniam filii Dei vocabuntur. Act. Cap. 5.

39. De Kikvors ende de Kreeft.

DE Kikvors, die, uit eene groote onweetenheid, sig liet voorstaan, een seer schoon Dier te weesen, sag op eenen tijde in der Sloote, daar hy sig onthiel, eene Kreeft swemmen, die uit eene sonderlinge kleine agtinge, die de Vors van andere Dieren in het gemeen had, hem swart ende leelik met uitpuilende oogen voorkoomende, hem seer trotselik deede vraagen, Wie deese leelijke Beeste so stout kende, dat sy sijn klaar water durfde bemorssen, ende hem dat waater ook eenigfins benaawen, daar hy magtig

C c

ende

ende sterk genoeg was, haar dien voortgang te beletten, jaa dat hy haar seer ligtelik konde uit den geheelen Watere verdrijven; 't welk hy soo haast niet gesegt had, of hy sprong met evelen moede naar der *Kreefte*, terwijl de selve *Vors* nog al even breed roemde, van sijne magt ten Waatere ende ten Lande, ende vougde de *Vors* daar by, dat hy haar die onbeschaamheid, van hem te derven onder den ooggen koomen, wel haast soude verleeren, waar op de *Kreeft*, volgens haare natuure, deinsende ende agterwaarts gaande, niet anders antwoorde, als *Susterlik* ende in aller *Vriendschappe*, met den *Kikvorssen* te willen omgaan, sonder hem ende eenigen van den sijnen, of den waatere, eenigfins te sullen naa-deelig zijn; Maar de dom driestige *Vors* dit agterwaarts gaan voor een teken van vervaardheid ende vrees der *Kreefte*, door sijn luid roepen ende blaasen veroorzaakt, opneemende; begon nog meer te dreigen, seggende, Loop niet te rug, gy blood ende leelik Dier, gy sult dog mijner dapperheid niet kunnen ontvlieden, maar sult terstond van my gedood werden, ende sal ik uw vlees den Vissen te verslinden geeven. Dit gesegt hebbende, sprong hy op haar lijf; Waarom de *Kreeft*, genoodsaakt zijnde sig te verweeren, sig omkeerende, den *Kikvorssē* met haare felle Schaaren, soo eene harde ende scherpe neep gaf, dat sy hem deede bersten ende hem alsoo doode. Stervende de *Vors* aldus eene schandelijke dood, die hy door sijner boosheid ende grooter onweetenheid op sijnen halve gehaald had.

Uitlegging der Woorden.

*M*et een *KIKVORS* hebben de Ouden verstaan,
 een waarelik seer gering ende eſter seer haastig,
 luid-

*luid-roepend, laatdunkend, hoogmoedig, oorlog-lievend
Mensch.*

*Met eene KREEFT, een seer gering, stil ende neederig,
dog een wel bedagt ende Vreede-lievend Mensch.*

ALLE Menschen, die met goeder aandagt het *weesen* der Menschen overdenken, bemerken, dat sy alle op eene wijze *geteeld, geboren,* ende met *eenerley Spijse* opgevoed werden, ende in haare kindsheid met eeven weinige *kennisse, oordeel* ende *geheugenisse* begaafd zijn; als meede, dat sy, gedurende haar geheel leeven, aan de selve *onmaatige passien* ofte *driften* der *Siele* ofte des *Bloeds*, aan de selve *behouften* ende *gebreeken* des lighaams, ende eindelijk aan eene ende de selve *dood* onderworpen zijn; jaa zelfs, dat sy alle de *allerminste* soo wel als de *allermeeeste* ende *hoogste* van eenen ende den selven *Goede*, haaren oorsprong hebbende, ook alle van des selfs *goedheeden*, na dit broos, kort ende onvolmaakt, een *eewig-duurend saalig leeven* vermoogen te *hoopen*, ende ook besitten konnen.

Sulks alle Menschen uit der aart gelijke *Borgers* deefes weerlds, ofte onderling *Broeders*, ende malkanderen gelijk zijnde, ook bevinden, dat gedurende opgemeld kort leeven der Menschen, yder van dien in sig selfs aangemerkt zijnde, uit sig selfs eenen anderen ook *eeven veel goeds* ende *quaaas* toe brengen kan: ofte dat in allen gevalle ons geen soo gering Mensch voorkomt, die niet by tijden ende wijlen ons of het *aller grootste Goed* ofte het *aller grootste Quaad* soude konnen doen. Naamelik, met ons van der *dood* te bevrijden, ofte met ons van den *Leeven* te berooven. Ende oovermits alle Menschen daar beneevens haar *eigen selfs* eeven *lief* hebben, soo volgd uit alle het voorschreeven, dat alle uitwerkingen der Menschen, het zy die van onsen *Lighaame* ofte van onser *Siele*, ofte van *beiden* voort komen, geen ander oogwit behoorden te hebben, dan te bekomen het gunt haar *goed*, ende te vermijden, het gunt haar *quaad* doen sal: het welk uitwerken der Menschen efter alsoo niet bevonden werd, om dat sy, of wel door de verscheidenheid der volgende *kennisse, herts-togten, opvoedinge*, ende velc ande-

re oorfaaken, alle hare eerfte Naturelijke ende voor fo veele gelijke gaaven, niet eeven feer ofte eeven wel tot haar eigen behoud, ofte vermeerderinge ende verbeeteringe haares Stands, gebruiken *willen*: fulks die verſcheidendheid van *Wille* wijders veroorfaakt *Wijs* ende *Deugdſaamer*, ofte *Dwaas* ende *Ondeugdſaamer* Menſchen. Want *Wijs* Menſchen, door een rijp ooverleg des waaren menſchelijken *weefens*, neederig ende ſeedig van haar ſelven, ende ook van andere Menſchen oordeelende; meenen het *Goeden* ende het *Quaaden*, ſoo veele fulks den Menſchen doenelik is, allerſeekerſt te ſullen verkrijgen ende vermijden, door de *Ruſt* ende *Vrede* met alle Menſchen te betragten, alſo yder van dien ſeekerlik haar altijds veel goeds ofte veel quaads doen kan. Ende daar en booven zijn de *wijſte* Menſchen geneegen, vertrouwde *riendſchappen* te maaken met Menſchen die haar allermeeſt gelijken, ende met welke ſy allerlieffſt ommegeen ſouden. *On-wijſen* Menſchen daar en teegen, de algemeene menſchelijke onvolmaaktheeden, behouften ende gebreeken, met toepaſſinge op haar eigen ſelfs *niet* wel ooverdenken, nogte haare eigene byſondere gebreeken, ſonder vleijen beſpiegelen *willende*, laaten haare gedagten alleen gaan op haare eigene bequaamheeden van kenniſſe, oordeel, geheugeniſſe, ſterkte haares lighaams, &c. Sulks ſy ſig alles ſins verre booven de regte waarde ſchatten, ende ſig ſelven alles ſins behaagen: ſonder die regte waardie van andere Menſchen daar en teegen in der waagſchaale te *willen* leggen; Sulks ſy daar door ſeer Laatdunkende, Heerſugtig, Luidroepende, Scheldende ende Baldaadig werden. Ende dien volgende werden ſy door die haar behaagelijke gedagten, ende verkeerde eigen ſelfs liefde, ſoo ſeer vervuld, ende van den regten weege vervoerd, dat ſy ſig laaten voorſtaan, des te meer te ſullen werden geagt, wanneer ſy andere Menſchen veragten, ofte hun alle haare gebreeken op het breedſten, ende magſchien verre booven der waarheid, aanwijſen, als ook die Menſchen aldus after den rugge laſteren. Ende laaten die *trotſe*, *onweerende* Menſchen ſig ook voorſtaan, dat ſy des te meer ſullen werden ontſien, als ſy andere Menſchen derven tergen ende verongelijken. Sulks deeſe *quaadwillige* Menſchen geduuriglik nieuwe onruſt ende vyandſchap ſoukende, eindelijk aantasten ſoodaanige Menſchen, die, ſiende dat ſy die vyandſchap

ſchap ende dat aanranden niet ontgaan ſullen kunnen, voorbedagtelik alle haare krachten verſaamelen, ende die alſdan gebruiken, om dusdaanigen baldaadigen Menſchen, alle kraft van quaad doen te beneemen : terwile aan de andere ſijde die onbedagte baldaadige Menſchen, teegen alle goede reedenen, meer op de *ſwakheeden*, die ſy meenden in anderen te ſullen ontmoeten, als op haare *eigene* bekende *krachten*, ſtaat gemaakt hebbende, als dan buiten haare verwagtinge, by anderen meer teegenſtand, ende by ſig ſelfs min krachten bevindende, ſchielik in den ſtrijde ſoo verſteld worden, dat ſy verſuimen te gebruiken alle die krachten, welke ſy waarelik, buiten die ontſteiteniſſe zijnde, gebruiken fouden kunnen. Alle het welken wy ſien in deeſer *FABULE*, alwaar de ſtille, neederige, langſaam voort gaande ende ſeedige *Kreeft*, in den *waatere* leevende, te vreedden is, dat *Waater* met den *Vorſe* in het gemeen ende in Vriendſchappe te gebruiken, dog ſiende dat de *Vors* haar onregtvaardiglik ende met geweld wil ontnemen het waater, ſonder welk ſy niet leeven kan; ſoo oordeeld ſy, dat ſy den ſtrijd niet ontgaan, ende daar in niet dan haar *leven* verlieſen konnende; ſig dapper behoorde te weeren: daar in teegendeel die ſnel ſwemmende, luid roepende, haaft ende hoog ſpringende *Vors*, beiden het *waater* ende het *Land* gebruiken moogende, des niet te min het *Waater* alleen, ſonder jemand anders daar in te gedoogen, beheerſen, ende den *Kreeft* daar uit drijven ofte dooden wil: maar in den ſtrijde ſoo veel teegenſtands vind, dat hy ſelfs gedood werd. Ende ſien wy dit niet alleen gebeuren in den daagelijken ommegange der Menſchen, daar die *moeite maakers*, ende aller kloukſte *Vegters* ſoo meenigmaale ſig in dat gevaar begeeven, dat ſy ſelfs eindelijk ſneevelen, als ſy ſulks het minſten verwagteden, ende alſoo ſeer ſchandelik van den *Aard-boodeme* weg gerukt, ter *helle* needer daalen. Maar inſonderheid ſien wy dit in die oorlog-lievende *Koningen*, *Vorſten*, ende *Republiken*, naamentlik, dat ſy alle haare Nabuuren tergende, eindelijk haaren Meester vinden. Gelijk daar van ten doerlugtigen voorbeelde ſtrekt de Stad *Roomen*, welke omtrend ſeeven honderd jaaren naar een, alle haare Naabuuren, ja by naaft den geheelen bekenden *Aard-bodem* getergd, geplaaagd, ende verwoeft hebbende; daar naa heeft moeten lijden, dat eenige haarer *eige*

Borgeren, van die Stad een Bloedbad, ende de volgende Keisers daar van eenen gedurigen schrikkeliken Moordkyil der allerbraafste Borgeren, gemaakt hebben. Tot dat eindclik de felle west-Gotten, als ook vervolgens de Oost-Gotten, woeste Wandalen, ende wreede Hunnen, die Stadt t'elkens innaamen, plonderden, ende soodaanig verwoesteden, dat daar van in die tijden het volgend Rymken gemaakt wierd. *

*Het Hoofd des Aardrijs was het pragtig Room voor deesen:
Nu moet die selve Stadt des weerelds Aarsgat weesen.*

Sulks de eigendlijke *sin* deeser FABULE is, dat alle Menschen neederige gedagten van haar eigen selven te hebben, als ook de Rust, Vrede ende Vriendschap, te fouken behoorden. Ende dat de laatdunkende, oorlog-lievende Menschen, de vreedsaamen baldadiglik aantastende, veeltijds daar in haar verderf vinden.

*. *Roma caput mundi quondam jam culus habetur.*

Als het diep verloopt, soo verset men de baakens.

Mortuo Leoni et Lepores insultant.

40. De leevendige ende doode Leew.

EEn *Leew* ontfag sig niet, gedurende zijn geheel *Leeven*, sonder eenige andere *reeden*, dan ter verfaadiging van zijnen honger, ofte om zijne uitsteekende kragten te doen sien, ende met eenen te toonen, dat hy niet als een gemeen *Dier*, aan eenige *Wetten* ofte *Handvesten* verbonden was, andere mindere, het zy vlees- het zy gras-eetende *Dieren* te jaagen, te vangen ende te verslinden; Sulks sy alle, om zijne gonst te bekoomen, ofte om zijnen toorne te ontgaan, hem seer eerden ende vleiden, ofte wanneer sy niet gesind waaren, van hem eenige gonst

te

te beedelen , ten besten sy konden , vlooden. Onder de Vleyers waren insonderheid de *Wolven*, *Beeren*, *Vossen* ende *Apen*, seggende, dat sy gaarne den *Leew* voor *Opper-Jaagermeester* erkennen, ende hem ter Jagt, op de gras-eetende Dieren, behulpsaam weesen souden, mitsyder van haar een klein gedeelte van het gevangene vlees der onnoosele Dieren, mogte genieten, ende dat middeler wijle ook de *Apen* haar oover taafel ende andersins vermaakende, ten loone van dien, sig met den *afvalle* souden moogen voeden. Het welk de *Leew* aannam, ende sy daar op alle de gras-eetende Dieren eenigen tijd gejaagd, ende soo veele van dien als sy konden, verslonden hebbende, quam de *Leew*, op wiens sterkte ende gonsten alle deese boos-aardige Beesten vertrouwende, seer veele moorden hadden derven begaan, te sterven; ende de andere *verslindende Dieren* onderlinge te twisten ende te vegten, wie in des ooverleeden plaatse *Opper-Jaagermeester* weesen soude. Sulks alle de *gras-eetende Dieren* middeler wijle niet gejaagd werdende, maar in *vrede* ende *ruste* sig oovervloedig voedende, seer in sterkte ende weelde toenaamen, ende des te luider uitriepen, dat men die *verslindende Beesten*, welke niet wilden leeven naar eenige goede *Reeden*, *Billikheid*, ende *Wetten*, maar die in teegendeel alle vreedsaame Dieren vertreeden, van haar voedsel berooven, ofte verslinden wilden; ende dat men haar dien volgende, als niet levens-waardige *Gedrochten* zijnde, uit der weereld, immers buiten alle graasige Velden behoorde te houden. Ende ging dat geroup onder alle de *vreedsaame* onnoosele *Dieren* soo hoog, dat sels de allerminsten van dien, sig met grooter vreugde spoedigden, om te toonen, hoe weinig een *verslindend Beest*, wanneer het van sijne sterkte ontbloot is, geagt word. Weshalven de *Haas* op den lij-

ve des dooden *Leeuwe* sprong, plukte ende rukte hem
 zijnen baard van den monde, spotte met zijne doode *tanden*
 ende *klaauwen*, ende wrong des selfs staart, terwijl de
Eezel den *Leew* met voeten trad, ende hem met zijnen hou-
 ve after uit voor den koppe sloug; met byvoeginge dee-
 fer woorden; „Deese slag geef ik u nu, om dat gy my
 „ende mijne kinderen soo meenigmaalen veragt, bespot
 „ende verongelijkt hebt; deese slag geef ik u, om dat gy
 „ons soo meenigmaalen uit onse eigene graasige Velden
 „gedreeven ende als Ballingen in vreemde Landen doen
 „fwerpen hebt. Ende deese laatste aller-felste slag geef ik
 „u nu, ter gedagtenisse, dat gy in uw leeven soo veele
 „van mijne Kinderen ende onnoosele Maagen verflonden
 „ende in uwen vervloukten Buike verteerd hebt. *

* *Sie de 10. Satyra van Luvenalis, spreekende van Sejanus,*

Uitlegging der Woorden.

De Ouden hebben hier verstaan met den **LEEW**, een
 onder anderen uitsteekend Mensch, die uit zijn eigen
 Inkoomen niet, maar door anderen geweld aan te doen,
 leefd; als ook Koningen, Dwingelanden, Vorsten.

Met **WOLVEN** ende **BEEKEN**, Krijgsluiden die eenen
 uitsteekenden Mensche in zijnen geweld behulpzaam zijn.

Met **VOSSEN** ende **APEN**, Hoovelingen, die eenen
 uitsteekenden Mensche raad geeven ende eenig vermaak
 aanbrenghen.

Met **Gras-eetende DIEREN**, alle Ingefeetenen eenes
 D d. Lands,

Lands, die door geen Geweld, maar van haar eigen Inkoomen ofte Arbeid leeven.

Met den HAASE, een beleesen ende ervaaren Mensch, die sonder ieman te beschaadigen leefd.

Met den ESELE, alle Arbeiders ende Ambagts- als ook insonderheid Koophandel drijvende Luiden.

Op welke FABULE de volgende Reeden kan werden gepast.

VV *Aarhaftige Eer* is eene betuiging met Woorden, Gebaar, ofte Werken van hooge agtinge ende liefde, die men innerlik van, ende voor iemans Deugden heeft.

Waarhaftige Schande is eene betuiging met Woorden, Gebaar, ofte Werken, van de Veragtinge ende Haat, die men innerlik van ende voor iemans ondeugden heeft.

Valsche Eer ende *Valsche Schande*, is als die uiterlijke betuigingen werden gedaan van Menschen, die van den Ge-eerden ofte Ge-hoonden geheel anders gevoelen als sy spreken ofte gebaar maaken.

Ende gelijk de *waarhaftige Eere* ofte *Schande* niet geschied dan aan den geene diefe waarelik verdiend, ofte ten minsten aan den geene die men meend, dat waarelik die *Eere* ofte *Schande* verdiend heeft: Soo gebeurde ook niemanne *valsche Eere* ofte *valsche Schande*, dan die de *waare Eere* ofte *Schande* niet verdiend, ofte die men meend, dat de *waarhaftige Eere* ofte *Schande* niet verdiend heeft. Naamentlik, wanneer ieman van soo een groot vermoogen is, dat hy schelmstukken pleegen kan, sonder daar oover gestraft te werden, ende in teegendeel beloonen ofte straffen kan de geenen, die hem daar oover prijzen ofte laaken, ende insonderheid alle de geenen, die hem in het pleegen sijner Schelmstukken behulpzaam zijn ofte eenigen teegenstand doen: Soo ontbreeken nooit Menschen, die soo eenen *Schelman* *valsche Eere* bewijzen, ende vind men ook altyds eenige Menschen soo Eedelmoedig, dat liever van eenen *Schelman* *valsche Straffe* ende *Schande* lijden, als aan den selven eene *valsche Eere* bewijzen willen. Sulks om nu hier het

eigen

eigen ende waare oogmerk deeser FABULE voor te draagen, soo verbeeld u onder die Ingeseetenen van eene Vrye Republike, een seer aanfienelik Ingeseecten, wiens *kosten* van huishoudinge, sijne *Inkomsten* verre te booven gaan, sulks ter herstellinge sijner verloopenen Saken, geen raad is, dan met in die Republike verwerringe te maken, ende daar door tot groter gesag komende, sig selven, ende ook anderen tegen de Wetten door *Officien* ende *Beneficien* ofte ook wel door gemeene *Schattingen*, *Scheeringen*, ende als die niet genoegsaam zijn, door verbeurt maaken, ofte openbaren geweldende *plonderingen* der rijkste ende vreedzaamste Ingeseetenen, te kunnen vergrooten ende verrijken. Ende verbeeld u ook, dat die Persoon als een ander *Catilina*, van soo een groot aansien is, dat de *Ordinaris Regters* niet magts ende moeds genoeg hebben, om hem te kunnen straffen oover sijne misdaden ende schelmstukken, die hy ten naadeele der Vry- ende Gerechtigheeden der Republike, ofte ten naadeele eeniger Ingeseetenen van dien, in het bysonder bedreven heeft. Want men alsdan bevinden sal, dat alle andere mindere Ingeseetenen, dat *Spil-peningen* ofte behouftige Menschen, ende insonderheid *Vreemden* zijn; aanstonds dien *Tyranne* behulpzaam sullen weesen, om de allerwijsste, deugdzaamste, ende rijkste Ingeseetenen te beschuldigen, te dooden, ofte uit den Laude te jaagen, ende sig met haare Goederen te verrijken, gelijk deselve ook sig draagende als *Hoovelingen* ende *Krijgsknegten* des Tyrans, ende niet hunner *Republike*, daar sy hare *Soldie* van trekken, dit alles binnen des Lands uitgeregt hebbende, daar naa om in die ooverdaadige wijze van leeven te kunnen voortgaan, niet versuimen, oorlogen tegen de Nabuuren te veroorfsaken, die solange als haar mogelijk is te rekken, ofte oorloogen uit oorlooge te saagen, om aldus door een geduurig middel van waapenen, alle de mindere Ingeseetenen, als door noodsaakelijke *Imposten* ende *Schattingen* te kunnen scheeren ende villen. Terwijle die *Hoovelingen* ende *Krijgsluiden* deesen *Tyrant*, ten hoogsten wegens groote *Wysheid*, *Deugden* ende *Couragie* prijsen, ende gulde Beelden opregten, sulks de andere Menschen of uit *onkunde* het selven geloovende, of uit *vreesse* van in des Tyrans ongenaade te sullen vallen, veinsende; dien *Tyranne* alle bedenkelijke Eere aandoen, ende als eenen *God* aanbidden. Welk *veinsen*, hoewel gemeenelik de waarhaftige Eerbieding van

eenvoudigen verre te booven gaat, nogtans felden foo kan werden gepleegd, dat niet ergens aan te merken zy, dat nietwes vrywillig, maar dat door *dwang* alle die eere beweefen werd. Ende infonderheid fiet men feer klaar, wie dat den *Tyranne* uit eigene beweegingen uiterlik ge-eerd, ofte valsche ende afgedwongene eerbiedigheit beweefen heeft, wanneer hy fonder eenen geweldigen *Successeur* naa te laaten komt te fterven, ende dat die voormaals *vrye* Ingefeetenen haare *vryheid* weeder bekomen. Dan fiet men eerst de waarhaftige Blijdschap uit de oogen van de *Besten* ende verftandigste *Regenten*, gelijk meede van alle goede *Ingefeetenen*, dan leeft men eerst het ware *leeven* ende *bedrijf*, namentlik ook de gebreeken ende niet alleen de *Loftuiterien* van dien *Tyran*, dan werden sijne *Beelden* om verre geworpen, en fomtijds sijn Lijk verscheurd en langs der straten gesleept. Dan roepen alle wijse en deugdsame Ingefeetenen, *Daar legt die Moordenaar, die om eigene Grootheid te bejagen, sig vermaakt heeft in wijse ende deugdsame Ingefeetenen te doen moorden*, en foo veel onnoefel Bloeds in sijne moedwillige oorlogen te doen storten. Daar legt die *schelmse Roover*, welke foo veele Weeduwen ende Weefen gemaakt ende schandelik beroofd heeft, met haare *Mannen* ende *Vaaders* te doen vermoorden. Daar legt die vuile *Verkragter* van schoone Jongelingen ende mooje eerbaare Vrouwen. Daar legt dat *verslindend* ende *verfoejelik Gedrogt*, welke ten verdriete van alle wijse ende deugtsame Ingefeetenen leefde, ende ten vreugde van alle deselven gestorven is. * In het korte gefegt, dit zijn de sprongen van den *wijfen* ende *deugtsamen Haase*, ende de slagen van den *onnoefelen arbeidsamen Eezelc*, wanneer de *Leew* gestorven is. Gelijk onse *Voor-Ouders* in de voorgaande Eewe daar van een staalken in de *Neederlanden* hebben gesien aan *Philippus* de tweede, Koning van *Hispanien*, welke door de *Hiftorie-Schrijveren* der *oover-Heerde* *Neederlanden*, in sijn leven ende sterven al een *Heilige Job* gepreesen, ende door de *Schrijveren* der *Vereenigde* *Neederlanden*, als een ander *Antiochus* afgemaald werd.

Ende is dit ook met eenen de eigendlijke *leer* ende *fin* onser *FABULE*, die wy derhalven niet naarder op den einde onser *Reedenaavelinge*, als naar onse gewoonte op meest alle onse *Fabulen* geschied is, ende geschieden sal, behouven uit te drukken.

* *Vide Satyr. X. Juvenal: de Casu Sejani. ut & Sallust: Crisp: Bell: Catilin:.*

Sie voor dich, trow is weinig.

Vivitur exiguo melius si noveris uti.

41. De Man ende een Arend.

EEr de Menschen met *Bus-kruid* uit buffen, loodekoo-
gelen, ofte haagel te schieten, hadden bedagt; soo
konden sy de andere Dieren niet schieten dan met Bou-
ten, Flitsen ende Schigten, ende die konden daar toe
niet bequaam zijn, ten waare aan den onschaaadelijken
einde van dien *Arends-veederen* konstiglik ingevougd

wierden: weshalven een *Man*, koomende by eenen *Arende*, seide pijlen van noode te hebben, om ten gemeenen nutte, alsoo sy beide vlees-eetende Schepselen waaren, wildbraad te kunnen schieten. Ende versogt die *Man* derhalven; dat hy eenige veederen tot pijlen uit sijne vleugels geliefde te plukken, ende hem die van sijner rotse toe te werpen, op voorgaande gedaane beloften, dat het te schieten ende te vangen ofte het geschooten ende gevangen *Wild*, tot gemeenen dienste soude zijn: Het welk de *Arend* meende eene seer schoone geleegenschap te zijn, om sonder arbeidsaam vliegen, sijnen kost te bejaagen, ofte wel vliegen willende, oovervloed ende keure van spijs te bekoomen. Sulks hy den *Manne* het begeerden ligtelik toestond, ende hem eenige sijner veederen toewierp. Maar de *Man* daar naa den *Arend* soo ernstig siende loeren, om op eenen *Haaze* te vallen, dat hy geene sorge droeg, om sig selfs wel te behoeden, dagt, dat hy den *Arend* doodende, sig van eenen moejelijken *Schuld-eiffere* ende *Meed-Laagere* verlossen soude, ende dat hy daar en booven des *Arends Vlees* eeten soude kunnen, weshalven hy hem seer haastig den *Bout* in den lijve dreef, aan wiens einde de gewonde *Arend* sijne Veederen siende; seide eene dobbeld bittere dood te sterven, om dat hy met ende door sijne eigene Veederen gedood wierd.

Uitlegging der Woorden.

De Ouden hebben verstaan met den *MAN*, een roovend doortrapt ofte schrandere Mensch.

Mée

*Met den AREND, een seer roofgierig mensch, meer op
sijnè krachten. als konsten steunende.*

WAnneer de Menschen eene seer groote *begeerte* hebben, om ietwes te verkrijgen, soo spelen haare gedagten geduuriglik op de volmaaktheeden van dat *Voorwerp*, ende op alle de sekerste Middelen, om dat sekerlik te verkrijgen: sonder met eenen behoorelik te ooverleggen de onvolmaaktheeden ende gebreeken des selfden, ende of sy door het verkrijgen ende aanwenden van die middelen, in plaats van gelukkiger te werden, onderwijl niet selfs seer beledigd ofte gedood souden kunnen werden.

Ende hoewel dit is eene *gemeene* menschelijke *swakheid*, sulks die sig soo wel omtrend goede als quaade Voorwerpen ende Middelen oopenbaard: Soo siet men die swakheid nogtans omtrend de *Quaade* Menschen ende haare begeerelikeeden, allermeeft in swange gaan, ende bemerkt men ook, dat die daar en booven gepleegd werd met dat onderscheid, naamentlik; dat wanneer *goede* Menschen oover eene goede saake ende een goed voorneemen, in ongemakken koomen te vervallen, sy met haare trouwe Vrienden raadpleegen derven, om sig daar uit te redden, ende in allen gevalle sig troosten met die goede gedagten, deselve ongemakken van den Menschen niet te hebben verdiend, ende dat daar en booven de goede *God* haare korte smerte in eeuwig-duurende vreugde ende genougen sal veranderen. Ende dat daar en teegen de *Quaade* Menschen sig door haar eigen schuld, oover quaade saaken ende voorneemen, in eenen seer bedroufsden stande van saaken siende, sy haare *Schelmstukken* ofte *quaade onderneemingen*, aan gene eerlijke Menschen derven bekennen, ende raad vraagen, om uit die ongemakken geholpen te werden, maar voor eerst geplaagd werden, met de geheugenisse ende ooverdenkinge van alle haare *Schelmstukken*, waar door sy die plaagen op haare halven hebben gehaald, ende daar naa nog met te ooverdenken ende te gevoelen de swaarte ende smerten der teegen-

genwoordige plaagen, ende eindelijk met die vreeselijke gedagten, dat sy met hare Schelmstukken, *Goedes* eewigduurende oordeelen ende straffen, welke sig oover alle werkers der ongeregtigheden oopenbaaren sullen, te verwagten hebben.

Dus sien wy, dat Menschen, die sig gewennen te *liegen* ende te *bedriegen*, niet genoug aanmerken, dat sy, soo doende, die groote *gaave Gods*, als is sijne *gedagten* ende *wille* aan andere Menschen te kunnen oopenbaaren, schandiglik voor ende in haar selven vernietigen; Sulks sy daar naa in ongemakken vervallende, ende andere Menschen aanroepende, die haar daar uit helpen souden kunnen, niet werden geloofd, wanneer sy in ernst ende ter goeder trouwe de *Waarheid* spreeken; ende dat sy derhalven door haare eigene schuld ongelukkiglik in haare quaalen blijven steeken.

Dus sien wy, dat Menschen, die sig aan de Begeerlikheeden des sterken *Dranks* oovergeeven, niet genoug aanmerken, hoe groot eene Saak het zy, door wel gestelde sinnen, ende een goed vernuft, sijn eigen lighaam ende gedagten, ten behoude sijns selfs ende sijner vrienden, te kunnen gebruiken; ende dat door het misbruiken des *Dranks*, de Menschen haare sinnen ende oordeel sulks koomen te verliezen; dat sy haar eigen lighaam op veele naar soo wel niet als domme *Beeften* kunnen bewaaren, ende dat sy daar en booven sig onbequaam maaken, om eenigden Menschen betaamende werken voor te neemen ofte uit te voeren, ende dat sy eindelijk door dat middel haar leeven seer kort ofte ook smertelik maaken sullen.

Dus sien wy, dat de begeerlikheid van seekere *Weedergaade* te verkrijgen, der Menschen gedagten soodaanig opwekt, om alle de volmaaktheeden ende deugden van het beminde Voorwerp sig te verbeelden, dat sy selfs op geene onvolmaaktheeden ofte gebreeken gedenken kunnen: ende wanneer die van haare Maagen, Vrienden ende Raaden voorgedraagen werden, sy die niet aanneemen ofte gelooven willende, eindelijk ongelukkige *Huwelijken* aangaan, waar in sy beswaard worden met die gedagten, dat sy die quaalen op sig selfs gehaald hebben.

Dus

Dus sien wy, dat Menschen, die sig aan de onbehoorelijke *lusten* van *Byslapen* overgeven, niet genoeg bedenken, dat sy het een als het ander vinden sullen, ende dat die korte *Vreugden* aanstonds in een *Berouw* veranderen, ende sy allangs daar door haare eere, goederen, rust, gefondheid ende leeven verliefen sullen.

Dus sien wy, dat Menschen die uit groote begeerlijkheden, om anderer Menschen *goederen* te *verkygen*, te saamen spannen, om met geweld ofte bedrog die te berooven ende te plonderen, niet bemerken, dat sy door ontrow, oover het deilen van dien, on-eens worden, als ook malkanderen plonderen ende dooden sullen, ende insonderheid, dat die beroofd ofte gedood sal werden; welke den anderen soo sterk gemaakt heeft, dat hy niet alleen haare gemeene Vyanden, daar het op gemunt was, maar ook sijnen *weldoender* dooden, ende sig daar meede van alle dankbaarheid en verschuldiging verlossen kan.

Dus sien wy, dat *Koningen*, *Vorsten*, ende *Republiken*, door groote begeerlijkheden, om anderer *Landen* te ooverwinnen, veeltijds ten dien einde met eenen *Derden* aanspannen ende wel vermerken, wat goeds hy *Derde* door sijne, ende de krachten, die sy hem verschaffen, ten gemeenen nutte uitwerken soude konnen: maar dat sy niet bedenken, dat hy *Derde* dus sterk geworden zijnde, niet alleen de gemeene Vyanden afweeren, ende ooverwinnen, maar ook sijne *Weldoeners* dwingen ende tot sijne *Slaaven* maaken soude konnen.

Sulks alle opgemelde Begeerlijke Menschen sig in dien elendigen stande bevindende, seer smertelik ooverdenken, dat sy, om andere Menschen te beschadigen, van *Goode* vierige koolen op haaren eigen kop gebeden ende verkreegen hebben, ende dat sy mitsdien door eigen toedoen, die qualen op hare eigene halsen gehaald hebbende, door enkele spijt allangs uitteeren, ende eindelijk eene dubbeld bittere dood sterven, even gelijk de *Arend* onser *FABULE*.

Sulks de eigendlijke sin deeser *FABULE* is, dat gemeene Menschen ofte ook *Koningen* ende *Vorsten* op haar selven bestaan konnende, niet behoorden te gelijken deesen al te roofgierigen *Arende*; ende in gevolge van dien, op hope van meerder

der roof te sullen verkrijgen , aan te spannen met eenen *Derden* , die sy soo sterk maaken , dat hy het gemeen oogmerk door die hulpe niet alleen' verkrijgen , maar ook , te sijne meerdere grootheid , den *Weldoener* beschaadigen soude konnen , ende dat die *Weldoener* alsdan van dien *Derden* beschaadigd ofte vertreeden werdende , eene dubbelde straffe voeld , van die plaage op sijnen halfe gehaald te hebben.

Een vergeeten Borger is best.

Nusquam tuta fides.

42. De voorfichtige Slang, ende andere haar vyandige Dieren.

SEEKERE voorfichtige Slang aangemerkt hebbende, dat, indien fy uit vermaak, ofte om de lekkere kost te fouken, breed uitweiden wilde, fy alsdan gewisselik veete moeiten soude hebben, om alle de onderweege voorkoomende saaken naar haaren sinne te schikken; ende dat hier daar en boven seer veete andere Dieren waren, die op het selfden aasden, daar fy Slang sig selven gaarne meete voeden soude: ende eindelijk aangemerkt hebbende, dat

fy ook veele *Vyanden* had, die magtig waaren haar niet alleen te beschaadigen, maar ook te dooden, ende tot haare spijse te gebruiken; So koor fy, om dit alles voor te komen, omtrend een graasig veld, daar fy haar behoorlik voedsel vinden konde, in eenen ontoegankeliken *Hole* eener *Rotse*, haare vaste wooning; daar fy in der stilligheid haar met allen die van haaren Huisgesinne onderhouden, ende tegen allen aanvallen beschermen konde, en waar fy ook waarelik seer langen tijd sig onderhiel, ende beschermde; om dat fy aldaar nog van agteren, nogte ter sijden, van haare *Vyanden* konde werden besprongen; ende dat fy voor uit hare *ooren* ende *oogen* gedurig wakker hield, om alle onheil te kunnen afkeeren, ende de quade *Dieren*, die haar al te naa by-quamen, met haar *Slangenvergif* te kunnen dooden: Waárom ook *andere Dieren*, dat hare *Vyanden* waren, sienden, dat fy die voorfigtige *Slang* niet sonder eigen gevaar konden te naer komen, ophielden van middelen te bedenken ende in den werke te stellen, ten haren naadeele, also fy met groote reden hun genougden, met te kunnen vermijden so een *Dier*, dat fy niet, dan met selfs schaade te lijden, souden kunnen in dat *Hol* aanranden. Sulks die *Slang* aldaar voortaan geruustelik leevende, ende van naaby haaren kost soukende, tijds genoug ten oover had, om alle het geweld der andere *Dieren* onder malkanderen, ende de onderlinge smerte, daar uit ontstaande, wel te ooverdenken; ende sig mitsdien seer gelukkig te agten, dat fy daar van bevrijd zijnde, in der stilte allangs oud worden, ende eindelijk in het byzijn van *Wijf* ende *Kinderen*, geruustelik haar leeven eindigen soude.

Uitlegging der Woorden.

Een Voorzigtige SLANG, is een seer wijs ende omsigtig Mensch, ofte seer voorzigtige Regenten eener Vrye Republike.

Een On-toegankelijk HOL, is een yders eigen Huis; ofte wel eene sterke onwinbaare Stad.

Andere Vyandige DIEREN, zijn de gemeene Menschen, die sonder eenige vaste regulen van leeven te hebben, onder malkanderen woelen: of wel Koningen, Vorsten; Hoovelingen, Krijgsluiden, &c.

DE saaken ende gevallen deeses werelds oneindelik zijnde, ende sy alle meestendeel booven ofte buiten ons vermoogen weefende, foodaanig dat wy die niet naar onsen sinne verschikken kunnen: ende daar en teegen ons bekend zijnde, dat een yder sijne gedagten ende wille, foodaanig in sijn vermoogen heeft, dat geene magt deeses werelds, hoe groot die ook zy, hem kan beletten sijne wille te vougen, om ten besten te genieten, ofte te willen draagen, alle de voor- ende teegen-spoeden, die hem ooverkomen, ende welken die *Goddelyke Voorzienigheid* hem toegevougd, ofte opgelegt heeft: Soo is het dien volgende de pligt eenes Menschen, in alle den loope sijns leevens, omtrend alle, het zy in voor- het zy in teegen-spoede hem voorkoomende saaken, de alergrootste wijs- ende voorzigtigheid wel te gebruiken alle gaven, die de goede God hem gegeven heeft: ende is het insonderheid sijne pligt, meer te arbeiden op dat *een eenig ding*, namentlik sijne eigene *Siele* ende *wille*, seekerlik ende ten besten des doemelik, de behaagelikeheden der saaken deeses werelds geniete. Gelijk het aan de andere sijde de pligt eenes Menschen is; sig te schikken, om kloukkelik ende standvastig te willen draagen, een quaad dat hy niet heeft kunnen afweeren; ende dat eindelijk door hem moet ende sal gedraagen werden: Sulks het sig selven leerd, dat het alles sins meer geraaden is te arbeiden op *een ding* alleen,

dat ons soo naaby ende in ons vermoogen is, dan te willen arbeiden omtrend *oneindelik* veele saaken, met een geduurig woelen, ende met meest in der weere te zijn, om te verkrijgen verre afgeleegene saaken, of wel om alle andere ons voorkoomende saaken, te willen schikken ende tragten te stieren naar onse bysondere geneegendheid, ende nóg tans voor het meestendeel, ja by naaft al tijds, in onse hope bedroogen te werden, sonder ons voorneemen te kunnen uitwerken.

Dit dan zijnde de *eerste* ende *grootste* *Wijsheid*, omtrend alle weerdse saaken; soo is onses eragts de *tweede*, dat naademaal een Mensch in deese wereld niet kan leeven in eenen stande, die volkoomentlik *goed* ende sonder gebrek zy, ende dat de voorspoeden ofte goede saaken, hem soo veele vreugd niet, als wel de quaade saaken ende teegenspoeden hem veel grooter verdriet aanbrenghen; hy ten minsten moet tragten te leeven in eenen stande, waar in by so verre hem geene groote vreugd ontmoet, hem niet veel quaads ende verdriets gebeuren sal. Dat niet kan verkreegen werden dan van eenen Mensche, die vastelik beslooten heeft, alleen voor *sijn selven*, ende niet dan voor de gene die *God* ende de *Natuur* ofte *Resden* hem aanbevoelen heeft te forgen, de weerd sijnen gang te laten gaan, ende vermits sy onbeeterlik is, die te laten gelijk men die gevonden heeft. Want men in soo eenen stande weinige saaken nodig hebbende, ende het weinige dat men heeft, wel gebrukende, met weinig rijk ende eenigzins Goode gelijk werd, ende, als een stil vergeeten Borger, op sijn eigen haard, ende naar sijnen sinne leeven kan; sonder door de nijd ende dwersdrijvingen van anderen, in sijn voorneemen gestut, ende daar oover bedroufd te werden. Om welken gerustigen stand te verkrijgen, wy sien, dat seer veele Griekse en Roomse *Helden*, langen tijd de hoogste *Amten* hunner *Republike*, het zy in oorloge, het zy in vrede, loffelik bediend hebbende, des niet te min haaren rust eindelijk gefogt ende gevonden hebben, met te *boeren*, ende haar eigen landeken te bebouwen. * Daar in teegendeel de geenen, die sig aan de *begeerlikheeden* deeses weerdse, naamentlik *des vlees*, *der oogten*, ende *der grootsheid* des leevens oovergeeven, om door *Wellusten*, *Geldgierigheid* ende *Heersugt*, sig te verfaadigen, groot gewoel te maaken,

* *Sie Cornel. Nepos, ende Plutarchus van de Doorlugtige Mannen.*

ken, ende oover anderen haars gelijken te kunnen *beërffen*, nooit verfaadigd werdende, ofte een einde van haare begeerlikheeden fiende; geduurig soo haast sy het eene verkreegen hebben, naar het andere trachten, ende ook geduurig in het uitwerken van haar voorneemen, haare teegenstreevers vinden. Sulks sy in geduurige oorloogen, strijden, buyen ende stormen geleefd hebbende, ellendiglik haar leeven eindigen, sonder ooit eene geruste vreedsaame seekere haaven te beseilen, ende in der stilte aldaar soo wel haar eigen voorgaande gevaarelik gewoel, als dat van andere Menschen, met bedaarde sinnen te ooverdenken, om sig alsoo ten uitgange uit dit rampsaalige leeven, ende ten geluksaaligen toekoomenden te bereiden.

Ende gelijk men dit aldus siet in *enkeld* Menschen, soo siet men ook in gheele *Familien*, dat die geslagten langer in stande ende aansiene blijven, welke meer haar eigen rust ende stilte, als eene geduurige vermeerderinge van geld, magt, ende staat souken. Ende insonderheid siet men het selven in *geheele Steeden* ofte *Republiken*. Naamentlik, dat die met het haren te vreden zijn, ende geene meerdere grootsheid ofte magt oover andere *Landen*, *Steeden* ende *Volkeren* te oeffenen begeeren, maar onderwijlen haare *Stad* ofte *Steeden* wel versterken, om sig met eene *welgewaapende* *Borgerie*, daar in wel geslooten te houden, sonder sig te bemoejen met andere *Staaten*, *Koningen* ofte *Vorsten*, verbonden te maaken, om die geenen, welken sy allermeest vreesen, *eeven magtig* te houden, ofte die teegen malkanderen op te hitfen, veel langer in weesen blijven. Derhalven wy besluiten, dat opgemelde *Landen* ende *Steeden*, welke alles sins de *Vrede* souken, ende ook geene anderen dan die selven, seer langen tijd in ruste ende vrede, sonder *Schattingen*, leeven ende bloejen kunnen. Daar in teegendeel *Koningen* ende *Vorsten*, die geduurig haaren lof ende vermaak souken in meer te begeeren, ook in geduurige onrusten leeven, ende malkanderen niet min als haare *Onderdaanen*, door oorloogen ellendig maken. Gelijk dat blijken kan aan de *Italiaanse* ende *Switserse* *Republiken*, die gedurig in haar *Hol* blijven, sonder sig met andere *Republiken* ofte *Koningrijken* te bemoejen, ende derhalven in seer groote ruste leeven; daar in teegendeel de *Koningen* van *Vrankrijk* ende *Hispansen*, als ook de *Turkse* ende *Duitse* *Keisers*, mitsgaders andere *Koningen* ende
Vorsten

Vorsten in geduurige onrusten leeven, ende nu de eene, dan de andere in geduurige oorlooge ende vrees is, van door eenen sijnen magtigen *Naabuure*, uit sijn Landen verdreeven, ende van sijnen *Staate* ontset te werden. Ende op hoe gladden yse de *hoogste Dienaars* van *Staat* in *Republiken*, daar een *Vorst* groot gesag heeft, ofte insonderheid onder *Koningen* staan, is onnoodig aan te wijzen; alsoo daar van geheele *Bouken* geschreeven zijn, ende de geheugenisse van dien insonderheid oover de *twee aller-besten* die wy ooit gehad hebben, in deese Landen soo smertelik ende vers is, dat ondienstig soude weesen, daar van hier omstandige verhaalen te maaken. Waarom wy onse *Reedenkaavelinge* ook aldus besluiten: *

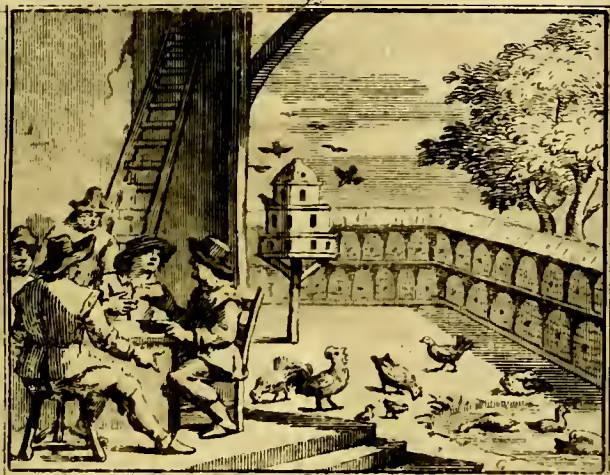
*Een ander zy te Hoof ten glibbrig top gesteegeen,
My haagd in stilt en rust te leeven aller weegen,
In't weeten wat ik ben, eer't leeven my verlaat.
Die sig nooit, maar een aar kent, sterfd in drouver staat.*

Sulks de eigendlijke fin deeser *FABULE* is, aan te wijzen, dat *Menschen*, die naar een stil verseekerd gerust leeven tragten, niet haar vergenougen te souken in haar eigen selfs, sonder de goederen, ofte staat van anderen te begeeren, ende daar door haarerust te stooren, de allerwijste ende gelukkigste *Menschen* zijn, om dat sy veel meer als die andere *Menschen*, haar goed oogwit bekoomen, ende sig daar in vervrooliken, tot dat sy eindelijk dit ellendig onvolmaakt, teegen een eewig-duurend geluksaalig leeven verwisselen.

* *Stet quicumque volet, Potens
Aulæ culmine Lubrico:
Me dulcis saturæ quies.
Obscuro positus loco
Leni per fruar otio.
Nullis nota Quiritibus
Ætas per tacitum suat.
Sic cum transferint mei
Nullo cum strepitu dies,
Plebeius moriar senex.
Illi mors gravis incubat,
Qui notus nimis omnibus
Ignotus moritur sibi.
Seneca in Thyeste-act. 2.*

*Bemin uw Vriend met zijn' gebreeken,
Want nieman leefd daar sonder streeken.*

Nihil ab omni parte Beatum.

43. De Boeren, met haare Hoenderen, End-
Voogels, Duiven, ende Bijen.

Enige Boeren, haare Akkers ende Vee met grooten arbeide naarstelik bouwende, ende haare Waateren bevissende, bevonden, dat sy des niet te min naaweliks aan den sooberen kost geraaken konden, derhalven sy in haare Vergaaderingen bedagten ende beslooten, voortaan haare Landen ende Waateren alsoo wel als voor heen te

bebouwen ofte te beviffen, ende des niet te min *Hoenderen*, *End-Voogels*, *Duiven* ende *Bijen*, aan te lokken, als ook die met aller *rust* ende *Vryheid*, in haare Landen ende Waateren te laten leeven, ende haar daar en boovan goede nesten ende korven te verschaffen, op dat sy *Boeren* van tijden ten tijden daar uit de oovertollige *Eyers* ende *Jongen*, als ook *Was* ende *Honig* fouden mogen haalen, ende sig daar meede voeden, waar vooren sy niet gearbeid hadden ofte arbeiden fouden, het welk haar foo wel gelukte, dat sy feederd dien tijd weegens de groote meenigten van *Hoenderen*, *End-Voogelen*, *Duiven*, ende *Bijen*, die sig aldaar ter needer setteden, seer weelig leefden. Maar deese *Boeren* gestorven zijnde, ende weelige *Kinderen*, die nooit arremoede geproefd hadden, naalaatende, soo naamen die geen' agt op de Voordeelen, die deese *Voogelen* ende *Bijen* haar aanbragten, ende gevoelden daar en teegen, dat de *Hoenderen* geene *Eyeren* leidden sonder te *kaakelen*, dat de *End-Voogels* ende *Duiven* haaren *rust* stoorden, met in den Morgenstonde te *quaken* ende te *korren*, ende dat de *Bijen* haar somtijds met haaren angel staaken: Sulks deese weelige *Kinderen* in hare Vergaaderinge beslooten, sig van die ongemakken te ontslaan, met ongevoelig ofte allangs haar meer ofte rijkelijker als voor deesen, van *Eyeren*, *Jongen*, *Honig* ende *Was* te berooven, ofte haare nesten ende korven om verre te werpen, ofte die tot haar eigen gebruik te veranderen. Het welk de *Voogels* ende *Bijen* bewoog te vliegen naar andere Landen, daar sy in meerdere *vryheid* leeven mogten. Ende deese onbedagte *Kinderen* bevonden toen ook, dat sy door het missen der *Eyeren*, *Jongen*, *Honig* ende *Was*, sterkelijker als te vooren werken moesten, om aan den sooberen kost te geraaken, derhalven sy de ver-

vloot

vloogene *Voogelen* ende *Bijen* met groote beloften van beeter onthaal aanlokten, om tot haare oude wooningen te keeren, maar die antwoordeerden: „Wy zijn hier wel, „ende meenen hier te blijven, soo lange de *Bocren* ons „wel handelen, ende ingevalle wy veranderen moesten, „soo soude geen onser, die het heugd, hoe *ondankbaar-* „*lik* gy ons gehandeld hebt, ooit kunnen goedvinden, tot „u te koomen. Waarom die *Kinderen* seer bitterlik haare dubbelde arremoede betreurden.

Uitlegging der Woorden.

BOEREN, zijn Regenten van seer behouftige Landen ende Steeden.

HOENDERS zijn Rentiers.

END-VOOGELS, zijn Buitenlandse *Vissers* ende *Scheeps-* *Vaarders*.

DUIVEN ende **BYEN**, zijn *Negotianten*, ende verre *uitvliegende* *Handelaars* in *Manufacturen*.

D At de Menschen in groote ongemakken zijnde, door die quellingen haar verstand scherpen, alle listen bedenken, ende haare arbeidsaam- ofte bequaam-heeden ten uitersten opwekken, ende in het werk stellen, om sig daar uit te redden, weet een yder, als ook niet onbekend is, dat Menschen, die in gedurige weelde ende voorspoede opgebracht zijn, daar door niet alleen *Dom*, *Agteloos*, ende *laatlunkende* van geest, maar ook *leui* ende *traag* van lighaam, als meede *wellustig* ende *quistig* werdende, daar door eindelijk weeder in seer groote ongemakken ende dubbelde arremoede plagten te vervallen.

Ende werd het selfden bevestigd door de daagelike ervaarendheid, waar in wy sien, dat veele bysondere Menschen in groote ongemakken ofte arremoede zijnde, met veel meer naarstigheide ende spaarsaamheid als eenige *slaaven*, pleegen te wroeten, om die behouftigheide ende arremoede te booven te koomen; ende dat sy eindelik door die middelen veele goederen vergaaderd hebbende, soo *domme*, *laardunkende*, *wellustige*, *quistagtige* ende *leuje* Kinderen naalaaten, dat die weederom tot dien ongemakkelijken eersten stande haarer Voor-Ouderen, ende tot grootere arremoede koomen te vervallen. Gelijk het selfden meede bevestigd werd, met de gesteltenissen der *Landen* ende *Steeden*, die uit der aard *onvrugtbaar* zijn, ofte wiens Ingeseetenen door de *Regenten* met groote Vryheeden begaafd, ende met geene ofte seer weinige lasten, dan alleen uit der aard met ongelden seer belaaen zijn. Namentlik, dat aldaar gemeenelik soo veele *Vreemdelingen* door die groote Vryheeden werden aangelokt te komen woenen, dat de gemeene Ingeseetenen aldaar door groote *naarstigheid*, *schranderheid* ende *spaarsaamheid*, tegen die ongemakken deeser On-vrugtbare, ofte door de Natuure met seer veele kosten te houdene *Landen*, soodaanig aandringen, dat sy gemeenelik veel beeter, als veele *vrugtbare* *Landen* ende *Steeden*, ende der selver Ingeseetenen vaaren, als dat te sien is aan *Venetien*, *Genua*, *Holland*, &c. Ende daar en teegen blijkt, dat *Landen* ende *Steeden*, die uit der aard *vrugtbaar* zijn, ende wiens Ingeseetenen door geene ofte weinige lasten belaaen werden, sig seer weinig bekommeren met vlijtig te arbeiden, ofte met *Vreemdelingen* in haaren *Landen* ende *Steeden* aan te lokken; Derhalven de *Landen* aldaar weinig bebouwd werdende, de Ingeseetenen in het gemeen door geen naa-yver ofte andere noodsaakelikheid opgewekt zijnde, *dommer*, *agteloser*, *quistagtiger* ende *trager* werden, ende daar door tot eenen soberder stand als de andere komen ende blijven. Als wel eer te sien is geweest aan *Pruiffen*, *Deenemarken* ende *Engeland*, &c. welke voor desen naar *Wetten* ende niet naar de spoorlose lusten eenes Heeren ofte Vorsten moedende geregeerd werden, de gelukkigste *Landen* van geheel *Europa* waaren. Ende de Ingeseetenen aldaar met seer weinig te arbeiden, in allerforgeeloosheid, weelderig ende quistig plagten te leeven. Ende hoe wel onse voormelde *Reedenkaaveling* schijnd te slaan op een groot deel

deel deefer *FABULE*, foo moet nogtans als het voornaamften; hier werden bygevougd, dat het leeven aller Menschen beftaat in ietwes te *doen* ofte te *lijden*, ende dat in alle het gunt wy doen ofte lijden, ten deele door onse gebrekkelijkheid, ten deele door de onvolmaaktheid der faaken, die ons voorkoomen, altyds ietwes ontbreekt; Sulks wy in deefe onvolmaakte weereld leeven willende, onse gedagten niet moeten beefig houden met ietwes op te fouken, dat in fig zelfs volmaakt is, maar wel met te ver volgen ende te betragten, het gunt, waar in voor ons meer goeds als quaafts te vinden is, ofte, wel te vermijden ende van ons te weeren het gunt waar in voor ons meer quaafts als goeds gelegen is. Ende oopenbaaren fig des weegen *twee* groote *gebreeken* onder den Menschen, het *eerften*, dat fy veeltijds uit eenen afkeere van het quaaft, dat aan goede faaken vast is, gants niet verkiefen, ende foo doende, feer goede gelegendheeden, waar in fy wat goeds fouden hebben kunnen verkrijgen, laaten voorby gaan, het *tweedem*, dat fy veeltijds verkiefen het gunt, waar in voor haar meer quaafts als goeds, gelegen is; of wel dat fy vermijden, ende van fig afweeren, het gunt, waar in voor haar meer goeds als quaafts te vinden soude weesen. Ende insonderheid bevinden wy, dat Menschen in arremoeude ende teegenfpoede weefende, veeltijds het *noodfaakelykften* wel betragten, ende om dat te bekoomen, gaarne andere mindere ongemakken op fig laaden, ende dat daar en tegen Menschen, die in weelde ende voorfpoed leeven, veeltijds foo feer geneegen zijn; *kleine* tegenwoordige *ongemakken* van fig te weeren, dat fy daar door andere feer fwaare ongemakken op haare halfen haalen, die fy niet voorfien hadden.

Gelijk wy sien, dat veele Menschen tot bequaame Jaaren gekoomen zijnde, de ongemakken des *Houwelyks* foo fwaar weegen, dat fy geene tijdelijke keure gedaan hebbende, fig des naamaals te vergeefs beklagen.

Ende sien wy in desgelijks, dat *Regenten* van *Landen* ende *Steeden*; die weinige Inwooneren hebben, ende dien volgende in arremoeude zijn, veeltijds wel kunnen goedvinden, die *Vreemdelingen* aldaar ter woone aan te lokken, ende met eenen gaarne te verdraagen, die ongemakken, welke *veele Vreemdelingen* in *grooten Steeden* veroor-

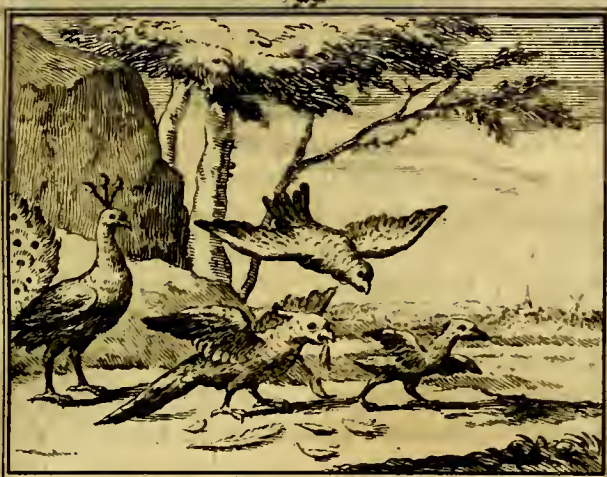
faaken; ende dat daar en teegen Regenten, die de ongemakken der weinig bevolkte Landen ende Sceden niet hebben geproefd, sig weinig laten geleegen weesen, om *Vreemdelingen* ter woone aan te lokken, ofte die sy albereids hebben, forgvuldiglik te behouden. Sulks sy veeltijds alle haare *Inwooners*, ende alle het gunt, waar door die bestaan moeten, als ook insonderheid de *Vreemdelingen* sig aldaar ter woone needer setten willende, ofte gefet hebbende, allangs soo seer beswaaren, dat sy genoodsaakt werden, uit soo eenen Lande te blijven, ofte te vertrekken. Ende eindelijk sien wy, dat die verloopene Ingefeetenen daar naa door de *Regenten*, als sy haare mislag sien, aangeloekt werdende, niet weder bekoomen konnen werden.

Ende is derhalven de eigendlijke fin deeser *FABULE*, dat nog *bysondere Menschen* in haren ommegange nog *Regenten* in hare regeeringe, een groot goed om een *klein quaad*, dat daar aan vast is, behoorden te laten; ende dat sy uit meer quaden, die haar staan oover te koomen, gewilliglik het minsten behoorden te kiezen.

*Als Aapen hooger klimmen willen,
Dan siet men eerst haar kaale billen.*

Magistratus virum arguit.

44. De Kraai ende andere Voogelen.

Ene Kraai ooverdenkende, dat een Raaf haar seer wel geleek, ende dat hy nogtans by de Menschen was ge-eerd, ofte als eene *heilige Waarsëggende* Voogel gehouden; ende dat sy daar en teegen seer weinig geagt wierd, beelde sig in, dat het alleen om des Raaven *kra-*
sen

sen was, ende, dat indien sy des Raaven stemme konde naarbootfen, sy eeven hoog geagt soude werden. Waarom sy eenige *Wandelaars* fiende voorby gaan, derwaarts op eenen hoogen Boome vloog, ende seer luid *krassende*, deselven in den beginne seer verbaasde, als niet weetende, wat dit ongemeen vervaarelik krassen soude beduiden: maar die Menschen daar naa, nawer op de *Stemme* ende den *Voogele* lettende, so seide de *wijste* der *Wandelaren*, het is niet dan het ydel geklap eener *Kraaje*, dat wy allesins behoren te veragten. Sulks de *Kraai* bemerkende, dat sy door hare stemme, de naam van *Kraaister*, ende niet van *Heilig* by den *Menschen* soude verkrijgen; voornam die van de *allerschoonste* ende *rijkste* te zijn; by den *Voogelen* te bekomen. Ten welken einde sy haare arme, swart-graawe *Veederen*, met aller anderen *Voogelen* *rijkste* ende *schoonste* *Veederen*, die sy hier ende daar oprapte ofte ontleende; bedekt, ende op haaren lijve geplakt hebbende, meende dat sy nu de *Voogelen* veel ligter als voormaals de *Menschen*, soude bedriegen, ende veragte sy daarom de andere *Kraaijen*, niet willende dan by *Paarwen*, *Papegaajen*, ende andere schoone *Voogelen* verkeeren, ende om des te meer geagt te werden, aldaar het meesten pronken. Maar de eenvoudige *Swaluwe*, die voor deesen de *Kraai* seer wel, als ook haare *Ouders*, gekend had, by gevalle daar voor by vliegende, ende eenige haare eigene *Veederen* in der *Kraaje* erkennende, wierd indagtig, dat sy voormaals geroemd had, schooner als eene *Swaluwe* te zijn, om dat die niet dan des *Soomers*, sy daar en tegen des *Soomers* ende des *Winters*, in den selven Lande met haare *Veederen* pronkte ofte bloeide, ende nam de *Swaluw* derhalven alle haare *Veederen*, daar de *Kraai* meede pronkte; naar sig, waar door de andere *Voogelen* al te

vooren

vooren misnougd zijnde geworden oover der Kraaje trotsheid, niet alleen het selven deeden, maar haar dus kaal geplukt hebbende, ook uit haar geselschap dreeven. Sulks die arme *Kraai* sig weeder naar die van haar eigen geslagt begaf, welken indagtig werdende, dat sy van die *Kraaje*, wanneer sy kostelik uitgedoft was, veragt waren geweest, haar nu desgelijks veragteden, ende uit haar geselschap dreven, dervougen die *Kraai* in eenzaamheid, arremoede, ende droufheid, als sig van haar *meerder*, ende van haar *gelijk*, ende van haar *minder*, veragt ende bespot siende, ellendiglik quam te sterven.

Uitlegging der Woorden.

De Ouden hebben verstaan met **KRAAJEN**, *loose, klapagtige, hoovaardige ende laatdunkende Menschen.*
 Met geleende **VEEDEREN**, *geveinstheid ofte goederen, die ons niet eigen zijn.*

Met **SWALUWEN**, *eenvoudige sorgvuldige Menschen.*
 Met **PAUWEN** ende **PAPEGAAJEN**, *Pronkers ende Hoovelingen.*

Hoewel alle Menschen daar in oover een koomen, dat sy gaarne van anderen uiterlik geagt ende ge-eerd zijn, soo werden nogtans, om sulks te verkrijgen, seer verscheidene, ja, naar dat de aard ofte de oordeelen der Menschen verscheelen ofte teegen een strijden, ook teegen eenstrijdige middelen gebruikt. Want *Deugdsaame* Menschen niet willende booven haare innerlijke waarde uitterlik geschat ende ge-eerd werden, leeven oopenhertig ende onbeveind, als verseekerd weefende, dat de Eer de schaduw der Deugd is, ende die altyds te volgen plagt, ende dat sy daar en booven, by ontstentnisse van dien, ten spijte der quade Regteren, ende onkondige oordeelaaren, sig altyds met haar goed

gewiffen kunnen verheugen. De *ondeugende* daar en teegen, wil-
 lende booven haare verdienften uiterlik geagt ende ge-cerd zijn,
 gebruiken ten dien einde de middelen, die haar de naafte zijn:
 naamentlik de *Magtigften* deefes weerlds, als *Koningen, Vorften, &c.*
 doen fig door haar oover-groot ende opentlik *geweld* ontflen ende
 eeren, maar de *Deugdlofe* onvermogene gebruiken ten felven ein-
 de *Bedrog* ofte *Beveinftheid*. Ende overmits deefe onfe *FABUL* niet
 dan van hoovaardigen *Beveinsden* ofte *Bedriegeren* fpreekt, foo mer-
 ken wy aan, dat de *onvermoogenften* van dien, als felvs feer laag, en-
 de van allen goederen ontbloomt zijnde, gemeenelik alle *Heersfugt,*
Rijkdommen, koftelijke Wooningen, pragtige Kleederen, lek-
kere Spijfe, ende alle het gunt ydel ofte haaft vergankelijk is, *fehij-*
nen te veragten: ende dat fy daar en tegen met haare voorbedagte
 fleepende woorden, ende gemaakte gebaaren, ons feer ernstig
fehijnen aan te raaden alle *Neederigheid* ende *Seedigheid,* neevens een
goed gewiffe te bewaaren, met *Goedes Gloorie* te vermeerderen, fijke
Kerke wel te ftigten, ende in het bysonder aller *Menfchen eewig-*
duurend Heil ende *Saaligheid* wel te beforgen; daar fy felvs onderwij-
 len door alle het voormelden kallen, niet anders voor hebben, dan
 voor *heilige* *Menfchen* geagt te werden, ende onder dien *Mantel* over
 de *Siele* ende *Gedagten* van andere *Menfchen* te heerffen, ende
 middeler-wijle ftillekens in alle welluften ende overdaad te leven.
 Ende oovermits fy de *fehijn-heilige* *beveinfde* werken *oopenbaarlik*
 voor den *Menfchen,* ende haare eigene welluftige niet dan *beimelik*
 doen, foo werden die *heilige Beveinsden* nooit dan van de *allerwijfte*
Menfchen ondekt ende verlaaten: Ende oovermits die in feer *klei-*
nen getaale, ende de onkondige mis-leiden daar en teegen in feer
grooten getaale zijn; foo mogen fy die *gebreeken* deefer *heilige Beveins-*
den, niet dan feer fpaarelik, ende by haare goede bekenden, oo-
 penbaaren.

Ende ten *tweeden* merken wy aan, dat onder die hoovaardige
 ende onvermoogene *Menfchen,* eenige foo veele *Goederen* ende
Rijkdommen befuten, dat die haar doen gelooven, dat fy verre be-
 needen haare waardie van andere *Menfchen* geagt ende ge-cerd
 werden: fulks fy, om die meerdere agting ende *Eere* te bekoo-
 men, eenen geheel anderen, als den *fehijn-Heiligen* weg in flaan.
 Naamentlik, niet dan van groote dingen te fpreeken, pragtig in
 klee-

kleedinge ende huisfinge, kostelik in spijsfe, drank ende gefin te weefen, ende eindelik zelfs met geleende penningen soo lange te brageeren, tot dat by het een ofte het ander voorval, ieman fijne penningen weeder-eift, ende alle de andere Schuld-eifers gaande werden om het felven te doen, fulks alsdan die *pronkers*, tot arremoede ende fchande vervallende, fig van alle Mefchen verlaaten vinden.

Van den *Schijn-heiligen* vinden wy dageliks ende oover alle voorbeelden, onder alle Godsdienften ofte *Setten*, het zy der *Heidenen*, *Jooden*, *Christenen*, ofte *Mahometanen*. Ende infonderheid by den *Priefteren*, *Moniken* ende *Leeraaren* der felven, wanneer die wel befpraakt zijn, namentlik, dat meeft alle de felven die *Heilig* te zijn vermaard werden, waareluk ende in der daad feer ondeugende beveinfde Mefchen zijn, die wel door eenige weinige *wijfe* Mefchen ondekt werden, maar des niet jeegenftaande, by alle *Dwaafen*, die naaweliks de naam van Mefchen te zijn, konnen draagen, ende nogtans verre het meeften getal uit maaken, in voller agtinge blijven.

Van de *Grootfe Pronkers*, sien wy daageliks de voorbeelden, als eenige *Half geleerden* de naam van *feer Geleerd* ende *Wijs* te zijn begeerende, ten dien einde feer groote *Bouken* maaken, met uit feer veele anderen, de woorden van dien ter neder te ftellen; fonder den regten fin van dien foo wel begreepen te hebben, dat fy niet min als of fy zelfs de *Autheuren* van dien waaren, fig waareluk die fin ende die Saak eigen gemaakt hebben; Sulks fy, daar oover naarder ondervraagd werdende, alles fins hare onweetenheid ende fchande oopenbaaren moeten.

Gelijk meede onder de felve hoovaardige *Pronkerts* geplaatft moeten werden, alle *Borgers* die *Rijker* als fy waareluk zijn, gehouden willen werden, ende booven haar vermoogen eenen *Staat* voeren, *Koopmanschappen* drijven, *Gelden* op *Intereffen* neemen, ende des niet te min tot haar vermaak, altyds behouftige, ende kostelijke *Hof-Steeden* koopen: Sulks een ider, het geleende weder eiffende, fy feekerlik tot arremoede ende fchande vervallen moeten.

De eigendlijke fin deefer *FABULE* is dien volgende, dat wy

met onsen *eigen Stande* te vreedten behoorden te weefen, ende dat de *geveinsheid* van eenen hoogen stande, den *Beveinsden* spot ende veele ongemakken veroorzaakt, immers altyds door verstandige Menschen ondekt werd. Ten *tweeden*, dat de *Schyn-heiligheid*, niet dan van de aldervuilste ende *ondeugenste* Menschen ge- ende misbruikt, als ook alleen van de *allerwijste* Menschen altyds ondekt werd. Ten *derden*, dat alle, die sig niet op haaren *eigen gronde*, maar steunende op het gunt sy van anderen geleend hebben, verheffen, seekerlik een seer drouvig einde plagten te hebben.

Die blijft, die beklijft.

45

Sustine & abstine.

45. De Eezel ende de Hoovenier.

DE Eezel sig verhuurd hebbende, voor sekeren tijde eenen *Gardeniere* te dienen, ende derhalven hem moerende behulpzaam zijn, bevond, dat hy des ugtens vroug naar den *Gaarden* gaan, ende des avonds laat met *Moes*-kruiden geladen, daagelijks wederkeerende, swaaren arbeid voor eenen andere doen moest, ende onderwijlen naawelijks tijd had, sijnen buik, met kruiden, al-

G g 3

daar

daar wassende, te versaden; also hy nietwes van den *Hoveniere* bedongen had, ende genoot, dan de soobere kost, ende dat die Hovenier hem middeler wijle getrouwelik voor den *Wolven* soude beschermen; derhalven wierd de *Eezel* daar oover misnougdt, ende bad *Iupiter*, dat hy aan eenen eigen *Heere verkoft* mogte werden, hoopende dat soo een *Heer* dan gedenken soude, dat de *Eezel* hem *eigen* was, ende dat hy by gevolge beter als een *Huurling*, voor *hem* forge dragen soude, om hem niet te ooverladen, ende tijdelik sijn voedsel te verschaffen: Maar sulks hem door *Iupiter* toegestaan wesende, ende hy *verkoft* werdende aan eenen *Tiggel-bakker*, so deed die hem als een *vervloukte*, die sig vrywillig ten *Slaave* had laten verkopen, aldaar Leem ofte Tegelen dragen, op eenen dorren gronde, daar gras nogte loover groeide, om dat onderwijlen te kunnen eeten; ende bevond hy, dat des niet te min die *Tiggel-bakker* sijne eigene neeringe, ende de profijten van dien soo seer behertigde, ende den geringen slaafagtigen *Eezel* soo seer verwaarloosde, dat hy naaweliks sijnen buik met distelen, welken, ende geen gras uit dien dorren gronde groeiden, ende met strooi vullen konde; Sulks hy weeder den selven *God* om eenen anderen *Heer* bad, ende sijn gebed verhoord zijnde, *verkoft* wierd aan eenen *Leertouwere*, alwaar hy daageliks sag, dat sijn *Heer aansteneliker Beesten* als de *Eezel* was, deed dooden ende villen, alleen om haar quijt te weesen, ofte om der selven *huid* te bekomen. Sulks hy met sugten deese woorden uitede: Ag my ongelukkige, die my naar mijnes eersten *Meesters* geleegendheid niet hebbe willen voutgen! Ag my ellendige! die ooit een eigen *Heer* begeerd hebbe! Ag my dubbeld oover ellendige, die eindelik een *Heer* hebbe gekteegen, die om sijn eigen profijt, dageliks

•onnoofele Dieren dood, ende die ook gewiffelik, na ik my in fijnen dienfte afgearbeid fal hebben, my dooden ende mijnen Huid rouwen fal.

Uitlegging der Woorden.

De Ouden hebben hier verftaan met den ESELE, eene onkondigē arbeidsaame Gemeente eener onvolmaakte Republike.

Met de eerste HEER ofte Meester; een gehuurd ofte beloond Hoofd der Republike, dat nog de naam van Heer oover de Ingefeetenen van dien te zijn, niet draagt; ende efter oover defelve soo veel vermag, dat fy hem door haaren arbeid ooverdaadig voeden moeten.

De tweede HEER is een, die fig waarelik Heer oover die Republike gemaakt heeft; ende derhalven in aller reedelikheid ende naar voorgaande Wetten ende oude Gewoonten gebiedende, geboorsaamd werd; terwijken hy fig gants niet bekommerd met te forgen, waar van die arbeidsaame Gemeente leeven fal, maar eevenwel haar gebiedender wijfe, tot alle het gunt hem luft, niet slaaf-agtig kan doen dienen.

Met de derde HEER hebben de Ouden verftaan een Gebooren Heer, die in alle Wellusten opgevoed is, ende nietwes bedenkt, dan hoe hy de aansienelikste Ingefeetenen dooden, ofte verdrijven, ende van haare Goederen

deren door confiscatien ofte boeten berooven, als ook de gemeene Ingeseetenen doen arbeiden ende kaal plukken sal; Sulks sy, om haar arm leven te behouden, alles moeten doen ende lijden, wat dien Tyranne lust te ge- ofte ver- bieden.

Waar op de volgende Reeden kan werden gepast.

ALLE Menschen weegen hunne teegenwoordige ongemakken soo swaar, dat sy wenschen ende met seer grooten ernst alles sijn trachten daar in verligt ofte in 't geheel daar van verlost te werden: Dog met een groot onderscheid tusschen *wijsen* ende *Dwaasen* Menschen. Want *Wijzen*, weten dat men van quaad wel tot argër vervallen kan, ende souken, niet soo seer veranderinge van Regenten ende ongemakken, als beeteringe omtrend de *ordre* der *Regeeringe*, ofte de geheele wegneeminge van het ongemak in der eewigheid. Ende indien sy, naa rijp ooverleg, geene beeteringe kunnen beoogen, oordeelen sy raadsaamer te zijn, een quaad daar men aan gewoon is, geduldig te draagen, als een nieuween groot, ofte grooter, op sijnen halse te haalen. De *Dwaasen* daar en teegen in ongemakken zijnde, pleegen geen raad met *Wijzen*, maar op de allerminste schijn van door veranderinge eenige beeteringe te sullen erlangen, soo verkiesen sy dol-driftig de eerste voor der hand koomende veranderinge, het zy van Menschen, Regenten ofte Saaken: al is het dat uit die *schoon-schijnende* veranderinge haar sekerlik veel grooter quaad, als sy geleeden hebben, ooverkoomen sal. Waar van ons deese *FABUL* de klare waarheid vertoon. Naamentlik, wanneer de *arbeidsaame* ende *Staats-onkondige* Ingeseetenen eener qualik bestelde Vrye Republiik aldaar een *Huurling* ofte gehuurd *Hoofd* hebben, ende bevinden, dat hy in plaatse van de gemeene *Ingeseetenen*, volgens sijnne pligt ende diere Eeden, ter uitvoeringe van hare Saken, Handvesten, Gewoonten, ende Wetten ofte Resolutien, behulpzaam te zijn, ende indien het doenelik is, haar van haare lasten te ver-
ligten;

ligten; haar in teegendeel alles fins soo omtrend faaken der Regeeringe, als andere gemeene, belet ende beswaard, soo denken die onkundige *Ingeseetenen* niet, wy kunnen hem niet loosen sonder een grooter quaad te veroorloofen, ende moeten geduld hebben, tot dat de huur ge-eindigd zy; met hoope, dat als dan de wijfere *Regenten* ofte *Ingeseetenen* eenige beeterre ordre, ten welvaaren des gemeenen Lands uitgevonden sullen hebben: maar aanstonds komt in haare gedagten, dat een *Eigenaar* beeter voor sijn eigen goed, als een *Huurling* voor 't gehuurde forgd. Dat de *Ouders* haare eige *Kinderen* beeter ende meer besorgen als wel haar aanbesteede *Huw-Kinderen*. Derhalven sy als dan dol-dristig roepen ende bidden, dat die *Huurling* of wel een *ander*, haar *eigen Heer* werde. Het welk, indien sy verkrijgen, soo bevinden sy ook seer haast, dat een *Eigenaar* meend sijn eigen goed naar sijnen lust te moogen gebruiken, breeken ende maaken. Ende bevinden sy alsdan eerst, het groot onderscheid dat hier is, tussen eenen *Vaader* ende eenen *Heere* te hebben. Dat een *Vaader* arbeid ende forgd om sijn *Kinderen* te voeden, ende voor de selve Schatten te vergaderen, maar dat een *Heer* door sijn *Slaven* arbeid ende sorge overdaadig plagt te leeven, ende naa sijn dood sijn Schatten niet aan sijn *Slaven*, waar van sy gekoomen zijn, maar aan sijn eigene Erven doet koomen. In het korten gesegt, sy bevinden, dat die *tweede Heer* als nu meenende, immers voorgeevende, een meerder *Regt* ten laste der *Ingeseetenen* bekomen te hebben, alles fins sijn eigene lusten tragt te verfaaden, ende dat hy ten dien einde aller *Ingeseetenen* *Vry-* ende *Gerechtigheeden* vermag te vernietigen, ende ook derselven *Goederen* niet alleen alles fins naar sijn gelieven te ge- ende te mis-bruiken, ofte te besteeden, maar dat hy ook vermag, haar tot sijn *Slaven* te gebruiken. Waarom die onnoofele *Ingeseetenen* van die ongemakken der Regeeringe weeder verlost willende zijn, ende door haare *Staats onkunde* niet wetende, dat die gebreeken natuurelik aan die *Koninglyke* ende *Vorstelyke Magt* verknogt zijn, meenen dat die onstaan uit de quadaardigheid van dien *Heer*; waarom sy al weder bidden ende roepen om eenen anderen *Heer*, als sig latende voorstaan, dat die beeter als de voorgaande, wesen sal; maar dien *derden Heer* gekregen hebbende, bevinden sy, dat die *Heer*, sig spiegelende aan de voorgaande

veranderingen van Heeren, sig in der Regeeringe bevestigd, met onder het een ofte het ander deksel alle Ingeseetenen, die in *amten, kennisse, deugden* ofte *rijkdommen* uitsteeken, ende die vermoed werden naar de voorgaande *Vrye Regeeringe* te haaken, te doendooden, ofte uit der Regeeringe eerst, ende daar naa haar uit den *Lande* te verdrijven, ende die alsdan ook eindelijk van haare goederen te berooven; om door dat middel alle geheugenisse der *Vrye Regeeringe*, by haare Onderdaanen uit te blussen, ende daar naa de onnoosele arbeidsaame Ingeseetenen, naar sijn gelieven, door *Schattingen* ende *Belastingen* soo magteloos te maaken, dat sy in der eeuwigheid niet alleen haare *dierbaare Vryheid* quijt sullen weesen, maar daar en booven dat sy dien Heere ook *slaafagtig dienen* sullen moeten.

Ende is onnodig, deese *FABULE* met drouvige Exempelen te bevestigen, alsoo wy, de smerte van dien gevoeld hebbende, ook groote reeden hebben, om God almagtig yverig te bidden, dat hy ons, dat is allen *Regenten*, geeve die kloukmoedigheid, welke vereist werd, om sig te willen ende te kunnen wagten, van als botte *Eezels* te vallen onder het geweld eens *Leertouwers*.

Die maar een oog heeft, bewaard het best:

*Quod sepe fieri non potest, fiat tui mors eligatur longa.
Senec. Dial.*

46. De Haan ende de Vos.

HOewel eene *Klok-Hen* hare *Kiekenen* sorgvuldig ge-
waarschoud had, dat sy sig moesten wagen van der
bedriegeryen ende geweld der *Vossen*, soo gebeurde des
niet te min daar naa, dat een der selven *Kiekenen* groot
geworden, ende een *Haan* zijnde, ten deele door klein-

Hh 2

agtin-

agtinge van dien moederlijken raade, ten deele door eene inbeeldinge van sijne groote krachten, omtrend den *Vosse* derfde koomen; ende van den selven gegreepen weefende, aanstonds verscheurd ende gegeeten soude zijn geworden; ten waare een schrikkelik ende schielik *onweeder* den *Vos* ontsteld, ende den *Haan* uit dien bloedorstigen monde des selven verlost hadde. Waarom hy met bedaarde sinnen ooverdenkende, hoe feer naaby hy sijn kostelik dierbaar *leeven* verlooren had, ende dat hy't niet meer dan *eenemaal* konde verliezen, soo deede sulks in sijne hersenen soo eenen grooten indruk, dat hy daar naa selver verschrikt was, als hy by gevalle een *Vosse-vel* op straate sag leggen, ende in aller yle daar van weg vloog, sulks andere *jongere Haanen* hem daar oover bespotteden, ende hy antwoorde: *Broeders*, had gy, gelijk als ik; onder de kluiven van eenen *Vosse* geweest, gy soud niet alleen sijn *Vel*, maar ook sijne *voetstappen*, ja, self de schaaduwe van dien vreesen.

Uitlegging der Woorden.

De Ouden hebben hier met een KLOK-HEN verstaan, Vaader ende Moeder, ofte oude Luiden.

Met KIEKENS ende jongere HAANEN, Kinderen ende jonge Luiden.

Met VOSSEN, Bedriegers ende Geweldenaars.

Hoewel de Menschen naa een behoorelik *ondersouk* van Saaken, door eene klaarheid van welbescheidene Reedenkaavelingen, ende daar op volgende goede Besluiten, omtrend het gunt voor *Waar* ofte *Vals*, *Heilsaam* ofte *Schaadelik* te houden zy, soo seer innerlik oovertuigd ende gerust behoorden te zijn: dat daar van geene de minste twijfeling by haar ooverbleeve: Soo bevinden wy des niet te min, dat wy naaweliks van die *klaare* wel onderscheidene Reeden afgesien hebben, of dat wy ons laten voorstaan, daar omtrend niet geheel oovertuigd, ende gerust gesteld te zijn, dan naa dat onse eigene *Ondervinding* de deugdszaamheid onser ofte anderer Menschen Reedenkaavelingen bevestigd heeft.

De Menschelijke swakheid, om ons op onse eigene goede Reedenkaavelinge te derven betrouwen, dan dus groot zijnde, ende daar by koomende, dat wy van eenes anderen Menschen kloukheid in het oordeelen, ende ongeveinsde Liefde t'onswaarts, niet so verseekerd kunnen wesen, als wel onse eigene gedagten ende Liefde ons sekerlik bewust zijn: Soo is't geen wonder, indien wy anderer Menschen Reedenkaavelingen ende raad min als onse eigene betrouwen, ende die niet altijd naar die innerlijke waardie van dien agten, ende den selven involgen, ten zy de *Ondervinding* ons de Waarheid ende Nuttigheid van dien ook geleerd ende bevestigd heeft.

Ende is dit de Reeden, dat *jonge Luiden* ten deele door haare groote driften ende krachten, als ook door haar gebrek van ondervindinge misleid werdende, de Onderwijfingen ende den raad der *Ouden* veragten; sig in groote gevaaren steeken, ende veelen van dien daar in sneevelen.* Ende is dit ook de reeden, waarom dat die geenen, welken het geluk hebben gehad, van uit groote gevaaren niet door haare eigene krachten, maar door wonderlijke onverwagte voorvallen gereddet te werden, ende onderwijlen *ouder* geworden te zijn; daar door soo om- ende voor- sigtig werden, dat sy schijnen door eene

H h 3

oover-

* *Quem saepe transit casus aliquando invenit. Senec: Herc: Fitt:*

overtollige Wijsheid ende Vrees, sig niet alleen voor de quade saaken selfs, maar ook voor de minste *schijn* van dien te wagten, ende van haare eigene schaaduwe vervaard te zijn: Sulks sy gemeenelik bespot plagten te werden van de *jonge Luiden*, welke in soodaanige gevaaren nooit zijn geweest, ende die niet bedenken, dat het gunt ons noodig is, ende wy niet meer dan eenmaal verwaareloofende verliefen kunnen, soo sorgvuldiglik moet werden bewaard, dat alle het gunt de minste *schijn* soude kunnen hebben, om ons daar van te berooven, vermijd moet werden: ende dat men in soo eenen gevalle ook op de allerminste *schijn*, alle het gunt waar in ons verderf soude kunnen leggen, altijd moet vermijden, volgens deesen Regul. der Politiken, *dat men het gunt schaaden kan ende niet baaten, altijd moet laaten: om in teegendeel altijd te doen, het gunt niet schaaden, maar wel baaten kan.*

Dit is de Wijsheid der Ouden, die al weederom te vergeefs de *Jongen* onderrigten, ende welke nieuwe *Aankoomelingen* op den Toonele deeses Weerlds, men ook door onkonde ende gebrek van ondervindinge, geduuriglik den gevaareliken weg fiet inslaan. Ende fiet men dese agteloosheid niet alleen in bysondere *Menschen*, die hare *eigene Saken* wagen, maar eene nog veel grotere in die geene, welke als *Regenten* de *gemeene Saken* van Landen ofte Steeden hebben te besorgen, want of sy schoon door hare agteloosheid de *Republike* in het uiterste gevaar, van de *gemeene Vryheid* te verliefen, gebragt hebben, ende dat sy die niet door haare wijsheid, maar alleen door *Goedes* onnaspeurelijke *Genade* daar naa magtig zijn te herstellen, soo fiet men nogtans seer dikwils gebeuren, dat de minste *schijn* van *Eigenbaat* die eigenste *Regenten* al weederom beweegen kan, om dien eigen weg des gemeenen verderfs in te slaan, met in plaatse van den geenen, daar de *goede God* haar van verlost had, eenen anderen *Dwingeland* allangs weederom oover sig ende de gemeene *Ingeseetenen* te stellen. Waar van wy voor by gaande de oude veelvuldige *Griekse* *Republiken*, als ook die van *Romen*, alleen die van *Florenen* voorstellen fullen, alsoo die *Regenten* naa veelvuldige onverwagte

verloffingen, uit de handen van de Tyrannen der Republike, onder anderen eindelijk *Pieter de Medicis* verdreeven hebbende, ende hy in den Jaare 1496. die Stad met duifend, soo Ruiters als Knegten meenende te oover-rompelen, foodaanig in fijnen togte door eene ongemeene duistere nagt-reegen belet wierd, dat hy te laat voor der Poorte koomende, daar buiten blijven moest, ende de Regenten der Republike dus alleen door de *Goddelyke Voorfienigheid*, voor dien Tyranne behoed zijnde, daar naa door haare onderlinge twiften, soo weinige forge drougen oover het fteilen der noodige ordren, om des felfs *Naufaaten* uit alle bewind der Republike te keeren, dat fy alle in den Jaare 1531. voor *Alexander de Medicis*, als haaren Hertooge, die wel eer Vrye Florentijnfe halfen moeften buigen. Ende gaave God, dat wy in onfen *Vaaderlande* geene diergelyke onderneemingen onfer *Hoofden* der Republike, ende naa de onverhoopte *Goddelyke* verloffinge van dien, geene diergelyke agteloosheid der *Regenten*, ter behoudinge der gemeene *Vryheid*, befpeurd, ofte miffchien nog te verwagten hadden.

Wat fullen wy dan seggen, dat de waare fin deefer *FABULE* zy? Naamentlik, dat een *Haan* ofte *Mensch*, die eenmaal uit den geweldde fijner Vyanden, ende van der Dood, by geluk verlost is, fig niet al te forgvuldig voor den felfen Vyande wagten kan. Ende dat alle *Regenten*, die eenmaal uit het perijkel van de *gemeene Vryheid* te verliefen, het welk eene *Borgerlijke dood* is, alleen door de *Goddelyke* goedheid gereddet zijn, ende die des niet te min geene forge draagen, om tot diergelyke quaalen niet weeder te vervallen, veel meer als deefe *Haan* te befchuldigen zijn, ende gewiffelik fy, ofte ten minften haare kinderen, als veragte ende verdoemde *Slaaven*, haar leeven in hertfeer ende fchande fullen moeten eindigen: wanneer fy met eenen, als het te laat fal weefen, bemerkten fullen; dat alle de oneindige Schatten, die fy soo fuurelik arbeidende voor fig felfen ende voor haare kinderen meenen

nen te vergaaderen, haar allangs afgedwongen sullen werden, ende mitsdien alleen strekken sullen, om de boejen ende roeden, waar meede sy gedwongen ende geplaagd sullen werden, ende de Beulen, die haar pijnigen sullen, te betaalen.

*Men kend een Mans Neederigheid als hy Groot is.
Men kend een Mans Rijkdom als hy dood is.*

47. De Eezel, die een Heilig Beeld draagd,
werd ge-cerd.

SEEKERE Eezel wierd door eenige Opperste Priesteren gebruikt, om een Heilig Beeld op zijnen rugge al-om te draagen, ende om dien Eezel wat aansienlijker, als hy uit sig selfs was, te maken, plagten sy hem ten dien einde

de in die heilige Ommegangen met goude ende silvere Laakenen cierlik op te toojen. Als hy nu gewaar wierd, dat, alwaar hy met den *Beelde* aanquam, de Menschen uit eerbiedige *devotie* voor hem needer boogen, willende het *Beeld*, als ook dien cierlijken blinkkenden *Eezel*, in diër wijsse op het hoogsten vereeren, soo meinde hy, dat deese eere alleen aan, ende om hem selfs, gedaan wierd, ende door deese ongewoone plegtigheeden hoovaardig geworden zijnde, soo liet hy sig voorstaan, dat alle die groote beleefdheeden, hem, om sijne groote bequaamheeden, fraaje gestalte, ende schoonheid van ooren, wierden aangedaan; oordeelende, dat hy by gevolge ook waarelik die eerer waardig was: Onderwijle gebeurde, dat die *Priesters* vermerkten, dat de *Eezel* altijds sijnen ouden tred wilde gaan, sonder naar hun gelieven, vaardig ter regter ofte ter linker, haastiger ofte traager, sijnen reis te willen ofte te kunnen afleggen: derhalven sy van sinnen veranderende, dien *Eezel* in haren heiligen Ommegange niet meer gebruiken willende, hem ten dienste eenes *Eezeldrijvers* oover gaaven, alwaar hy sijne oude inbeeldinge behoudende, van sijner groote waardigheid, geen pakken meer wilde draagen, hoe seer sijn Drijver hem daar toe aanporde, tot dat hy hem met rijkelijke stokslaagen dwong, ende daar neevens toefnaauwde; „Dat sijne oovergroote bottigheid hem hadde belet te begripen, dat de voorgaande „eerbieding alleen eigen was aan den *Beelde*, welk de „*Priesters* hem te draagen hadden gegeven, ende dat „de eerbiedigheid, die de gemeene Menschen hem hadden beweefen, niet dan een gevolg van dien, ende „hy, sonder dat, een gemeen *plompe Eezel* was ende „bleef.

bleef. Sulks hy sig weederom by de gemeene *Eezelen* moerende vougen, aldaar van den selven, ende van alle andere Dieren, booven welken hy sig hadde meenen te verheffen, seer bespot wierd, ende desweegen van hertseere quam te sterven.

Uitlegging der Woorden.

*M*et Opperste PRIESTERS, verstaan wy hier alle Menschen, die oover Goddelijke of Menschelijke Saaken, de Opperste Magt hebben.

Met een Heilig BEELD te draagen, in hooge bediening van Staat ofte Kerk te weesen.

Met een EEZEL, een Mensch van weinig kennisse, ende seer gering vernuft ofte oordeel.

Op welken gronde wy de volgende Reedenkaavelinge bouwen.

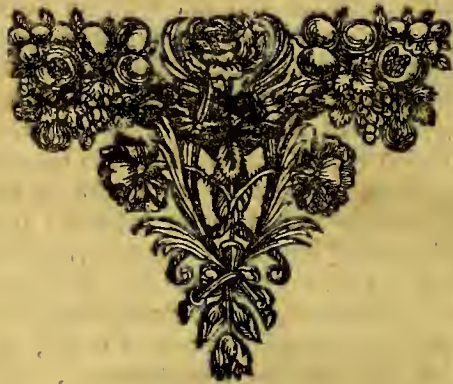
Alle Menschen beminnen ende besorgen haar eigen seer, 't gemeen weinig, ende eenes anderen Mensche Welvaaren ende Eere gants niet, dan voor soo veel sy meenen, dat het tot haar eigen Welvaaren strekt. Ende siet men het selven allermeeft in Menschen, die soo hoog gesteege, ofte gebooren zijn, dat sy oover haar versuim ofte misdaaden in deesen begaan, ofte die sy vervolgens nog souden kunnen ende willen begaan, door geene andere Menschen, volgens Wetten, ten Regte gesteld ende gestraft kunnen werden.

Gelijk deese *Heilige* ende *Wijse* seer vermaarde *Priesters*, welke als *Goodes Stadhouders* ofte *Gooden* op der aarden zijnde, ende niemand booven haar hebbende, *Goodes Eere* soo weinig agten, dat sy, om sig selven te ontlasten van een pak dat haar betaamde, sy gemeenelik sig niet schamen, eenen lompen *Eezele*, *Goodes beeld* te doen draagen, waanende genoeg te zijn, om haaren *Godsdienst* in agtinge te houden by den gemeenen Man, die niet als op het uitterlijke gebaar plagt te sien, dien langzaam ende voorfigtig tredenden *Eezel* met silver ende goud te bekleeden. Ende wy in gevolge van dien, ook daagelijks sien gebeuren, dat niet alleen in *Koningrijken*, maar ook in *quaalik gestelde Republiken*, de Hoogste *Bedieningen* van *Staat* ende *Kerken*, veeltijds werden toevertrouwd, aan daar toe seer onbequaame *Menschen*. Ende dat die des niet te min, ten deele door het vermoogen van dat *Amt*, ten deele door den glants van hare huishoudinge ende grooten *Staar*, die sy voeren, van alle gemeene *Onderdaanen* met de hoogste eerbiedigheid bejeegend werdende, sy door hare al te groote eigen-selvs liefde, die gemeenelik uit grooter onkunde ende kleinen oordeele spruit, in seer korten tijden tot die hoovaardye ende laatlundheid vervallen, dat sy sig laten voorstaan, die *Amten* ende aller *Ingeseetenen Eerbiedigheid*, ten vollen waardig te zijn. Ende derhalven sig ook innerlik verre booven haars *gelijken* verheffen, niet alleen soo lange sy in die hooge bedieningen zijn, ende des weegen van eenen idere der *Ingeseetenen ge-eerd* ofte gevleid werden, maar ook selfs alsdan, wanneer sy door gebreke van kennisse ende oordeele, hoe men sig moet draagen, om in die *Bedieningen* te kunnen blijven, van die seer aansienelijke ende profitabile *Amten* ontbloot zijn geworden: als wijtende haare verneederinge nooit aan haare onbequaamheeden, maar altijds aan eenige haare ongelukken ofte boosheeden van andere *Menschen*, die ten onregte haar by den *Souverain* swart gemaakt ende gelastert hebben, om haar uit die *Ampten* gestooten hebbende, selfs in die haare *Bedieningen* te kunnen treden.

Sulks deese onbequaame ende kleine *Verstanden*, haaren omden voorgaanden trand in alle haar doen behouden willende, ende

de nu met andere oogen infonderheid van haars *gelijken*, die nijdig oover hare verheffingē zijn geweest, of ook van *wijfere* Menschen; die haar uit enkel ontfag ge-eerd hebben, beschouwd werdende; sig nog verre beneden haare opregte waardye geschat moeten sien, ende hooren by alle voorvallen, dat sy niet alleen *Eezelen*, maar lompe, *plompe*, onweetende *Eezelen*, onbeschofte Babokken, ende Narskappen zijn. Welke veragting den foodaanigen gemeenelik soo ondraagelik is, dat sy uit hertseere in teeringe vervallen, ende daar van koomen te sterven. Daar in teegendeele de geene, welke in hooge Bedieningen weefende, bescheidendlik van der waardie hunner Hooge Bedieninge, ende ook oover hun eigen selven van die Amten ontbloomt zijnde, geoordeeld hebben, altyds de selven blijven. Gelijk men ten deesen einde van den wijfen *Thomas Morus* verhaald, dat hy ten tijden van *Hendrik de Ageste*, *Canzelier* van *Engeland* zijnde, sig in alles met *Koetsen*, *Paarden* ende *Dienaaren*, naar die Bedieninge droeg, sulks hy ter Kerke in een bysonder *Gestoele*, ende sijn *Wijf* in een ander sittende, gewoon was door eenen sijnen *Dienaaren* haar aan te seggen, dat de *Heer Canzelier* gegaan was, op dat *Me-Vrouw* alsdan ook opstaande, sy gelijkelijk aan der *Koetsen* koomende, alsoo gesaamentlik huiswaarts rijden mogten. Gelijk ook daar by verhaald werd, dat hy, wanneer die *Kooning* hem het *groot Seegel* ontnoomen, ende hem van dat *Amt* afgeset had, hy aanstonds ook sijnē geheele *Huishoudinge* daar naar aanstelde, met sijnē oovertollige *Koetsen*, *Paarden* ende *Dienaaren* af te schaffen; ende dat hy den eersten volgenden *Sonndaage* niet meer dan met eenen *Koetsiere* ende eenen *Dienaare* ter Kerke gereeden zijnde, ten einde des *Gods-dienst*, selfs opstond, ende sijnen *Wijve* al schertsfende ging seggen; *Madame, Mylord is gone*, dat is, *Me-Vrouw*, mijn *Heer* is gegaan; ende leide hy haar met der hand naar de *Koetsē*, even gelijkelijk gemeene *Borgers* haare *Wijven* deden. Sig selven niet alleen, maar sijn *Wijf* ook leerende, dat het eene seer groote wijsheid was, sig met eenen goeden genougen, ende blijder *Geest* te kennen, ende te draagen naar den staat, daar men sig in bevind.

Ende is derhalven de eigendlijke leer deeser FABULE, alle hoog gesteegene, ende wegens haar Bedieninge ge-eerde Menschen indagtig te maaken, dat sy om altyds de selven te kunnen blijven, wel dienen sig selven te ondersouken, ende niet hooger te schatten dan sy eigendlik, ende sonder cenige Bedieninge, waardig zijn.

Beeter een Hond ten Vriende als ten Vyande.

48. De *Arend* ende de *Vos*.

En *Arend* sijn nest op eener Boome hebbende, maakte vriendschap met den *Vosse*, die derhalven ook sijn nest sogt ende sijne Jongen wierp onder aan den Boome, maar als de hongersnood den *Arend* perste, om sijne Jongen te versorgen, vergat ofte veragte hy alle regulen van vriends-

riendschappe. Want terwijl de oude *Vos* uitgegaan was, om voedsel voor zijne eigene Jongen te souken, soo viel hy op die *Jongen*, ende gaf de selven aan zijne *Kiekens* ten eeten; denkende, indien de *Vos* gewaar wierd, dat hy zijne Jongen gedood had, dat hy hem efter niet veel leed konde doen; gelijk waarelik de *Vos* weedergekeerd zijnde, ende verneemende wat de *Arend* gedaan had, sig als toen niet konde wrecken, dan met hem te schelden ende te vlouken.

Sulks deese *Arend*, door deese straffeloosheid, nog stouter werdende, meende eene andere schoone gelegenheid gevonden te hebben, om sig ende zijne Jongen weederom te kunnen voeden met de stukken van een *Geit*, die den *Gooden* geofferd wierd; hy nam derhalven het vetste stuk van den *Altaare*, ende bragt het in zijnen neste, sonder te vermerken, dat onder aan het *Vlees* eene koole viers hing, tot dat die sijn nest verbrande; ende de *S. Arends* onvlugge Jongen daar uit vliegende, ende vallende, den *Vosse*, die den selven aangreep, tot buit wierden.

Uitlegging der Woorden.

De Ouden hebben met eenen **AREND** verstaan, een magtig Mensch, ofte een Koning ende Vorst.

Met eenen **VOSSE**, een behendig doortrapt Mensch, ofte een Hooveling.

Dewijl zelfs de aller-gelukkigste Menschen seer onkundig in veele Saaken, die haar aangaan, bevonden werden, ende
seer

feer groote passien ofte driften onderworpen, als meede daar en booven naar den lighaame feer veele gebreeken ende behouften onderhaavig zijn, ende dat sy sig selfs daar uit, alleen zijnde, niet konnen redden; Soovolgde, dat sy niet konnen nogte behoorden te levén als *Engelen*, ofte als wilde *Beesten*, voor soo veel die afgescheiden zijn van andere Menschen, maar dat sy met eenige der selfen ommegean ende vriendschappen maaken moesten, ende behoorden, om soo veele doenelik, de ongemakken ende de vermaaken onses leevens te verminderen ende te vermeerderen, Ende oovermits ons voorkoomen, Menschen die ons *meerder*, *minder*, ofte ons *gelijk* zijn, ende dat ons daar aan feer veel gelegen is, of wy met den eenen ofte met den anderen Ommegean ofte vriendschappen maaken: Soo staat ons nu te ooverleggen, met wien van dien oorbaarlik zy, eenige *Vriendschap* aan te gaan ofte niet; dat is, onderlinge vreugd, droufheid, troost, raad ende hulpe, gemeen te maaken, ende in het gemeen te genieten. Waar omtrend men aanstonds fiet, dat ten weederzijden de onderlinge *kraft* ofte *magt* ende *wille*, om het opgemelden te konnen ende te willen doen ofte genieten; noodig is. Ende dat, wanneer een van twee mogte ontbreeken, het nooit aan de *wille* ontbreeken mag, om dat de *kraft* ofte *magt* sonder *wille*, altyds *ydel* ende vrugteloos is.

Daar en booven soo fiet men ook, dat men in het aangaan der Vriendschappen, boven allen op de *goede wille* bouwen moet, om dat sonder die *goede wille*, wel eene geveinsde, maar geene waarhaste Vriendschap, gemaakt kan werden. Ende oovermits een *meerder* sig inbeeld, niet ligtelik te fullen vervallen tot die ongeleegendheeden, waar in hy eenen *minderen* fiet, so werd hy daar door minder bewogen, om sijne *magt* ende *kraften* ten voordeele van sijnen minderen Vriende, werkstellig te maken: behalven dat hy door de *Hoogheid*, daar hy sig in vind, de ongemakken der minderen so wel niet begriipen kan, om haar so bequamelik te troosten, als of hy in den selfden stande ware. Ende in teegendeel is bekend, dat des selfen *Raaden* ofte *Bidden*, door den *Minderen* voor een *gebod* moet werden opgenoomen, als ook dat de *Meerder*, weetende van den minderen niet soo wel getroost, geraaden, ende gehol-

pen te sullen werden, als of hy hem gelijk waare, veel traager werd, om het selven van sijner sijde te presteeren, ende kan die *traagheid* ofte *naalaaatigheid*, ja ook *ontrow*, ontstaan, uit die gedagten, dat by't schenden der Regten van vriendschap, een *Minder* sig niet wreeken, ende hem soo veel als sijn *Meerder*, ofte sijn gelijk, niet beschaadigen soude konnen: fulks hy veel eer gefind kan werden, sijnen *minderen* Vriende ontrow te zijn, ofte te beschaadigen.

Maar in de Ommegangen ofte Vriendschappen onder *gelijke* Menschen, bespeurd men gelijke ofte by naast de selve kennisse, *passien*, en magt, ende komt dan aanstonds in gedagten de gemeene mensche-likheid, naamentlik, dat het gunt soo eenen Vriende gebeurd is, ons seer ligtelik ook gebeuren soude. Ende geeft die gelijkheid derhalven ten weederzijden eene groote bequaamheid, ende ook geneegendheid, om onderling *geheim* van verdriet ofte vreugd, gemeen te maken, raad te pleegen, daar in te helpen, ende ook geholpen te werden. In soodaaniger vougen, dat men sijn *geheim* ende droufheid sijnen Vriende bekend gemaakt hebbende, schijnd van de helft van dien ontlast te zijn, ende daar en teegen hem onse *vreugd* hebbende meede gedeeld, soo schijnen wy onse blijdschap te verdubbelen. Ende werd om alle voor-verhaalde reedenen de *Vriendschap*, van alle oude tijd, het *Sout onses levens*, ende eene *heilige* Saak genaamd, met die opmerkinge, dat deselve neevens den *Godsdienst*, in waarde behoorde te werden gehouden. Ende dat Menschen, die in *Vriendschappen ontrow* zijn, sig gemeenelik niet ontsien, *Goode ontrow* te zijn, ende dat sy door het schenden van beide die *heilige* Saaken, by *Goode* ende den Menschen plagten so gehaat te werden, dat, wanneer sy daar minst om denken, andere geringere Menschen, die sy voormaals trouwlooselik beschaadigd hebben, geleegendheid krijgen, ende geene verfuimen, om haar ten uitersten te beleedigen ofte te vernietigen.

Het is derhalven den *Minderen* seer ongeraaden, met sijnen Meerderen Vriendschappen te willen maaken. Ende moet men insonderheid indagtig zijn, dat *Koningen* ende *Vorsten*, meenende niet aan haaren *Minderen* verbonden te konnen zijn, ende booven allen niet aan eenige van haare Onderdaanen, sy derhalven

van haare zijde alles fins vry blijven, om den *Minderen* vriendschappen te bewijzen ofte niet, jaa om die ook te mogen dooden.

Sulks hoe naauwe ende vertrouwde ommevang deselve met eenen *Koninge* ofte *Vorste* moogen hebben, sy altijd denken moeten, dat *Koningen* ofte *Vorsten*, nooit iemans *Vrienden* ofte *Maagen* zijn, *a* maar wel, dog seiden, *Vrienden* hebben; ende dat sy waarelik in noode zijnde, haare gewaande *Vrienden* niet alleen te verlaaten, maar ook te beschaadigen ende te vernietigen plagten: Sulks zelfs de aller-doortrapste ofte wijste *Hoovelingen*, eene schijn-vriendschap met *Koningen* ofte *Vorsten* gemaakt hebbende, die ongemakken niet konnen ontgaan. Gelijk wy leesen konnen, dat die vermaarde *Hooveling Philippe de Comines*, soo gemeensaam met den Hertooge *Karel van Bourgondien* was, dat hy eenmaal met dien Hertooge van der Jagt ten Huise weder gekeerd zijnde, ende met den selven alleen in sijner *Kaamere* weesende, hy sijne *Laarsen* niet konde uit trekken, ende daar toe de hulp des Hertooogen versogt, die eene der selven uit getrokken hebbende, hem daar meede om der ooren sloeg, seggende, *Leer dus, van uwen Heere, nooit uwen Dienaar te maaken*. Ende alsoo dit niet alleen rustbaar, maar ook *Comineus* van den *Hoovelingen* daar oover met der naame van *Leer-laars* geduurig bespwierd; was dit eene der oorfaaken, waarom hy naamaals sijn *Vaderland* ende sijnen *Heer* verried, jaa genougzaam eene oorfaak sijnner *Dood* was. *b*

Maar daar en teegen soo sien wy ook veeltijds gebeuren, dat de *Magtigsten* trowlooselik haaren *Minderen* *Vriend* beleedigd hebbende, ende de *mindere* haare *wraak Goode* opgeevende, sy sig veeltijds, door *Goodes* onvermijdelik *bestier*, van die ontrouwe gewrooken sien, wanneer die *Koningen* ofte *Vorsten*, daar minst op denken.

De rechte fin deeser *FABULE* is derhalven, ons te leeren, dat zelfs de aller-doortrapste *Mensch*, dat is een *Vos*, geene vriendschap met eenen *Arende* behoorde te maken, om dat een *Arend* in sijnen noode, den *Vosse* sijnen *Vriende*, als sijnen *mindere*,

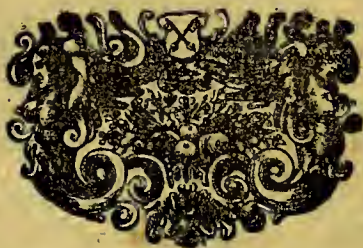
K k 2

ontrow

a *Lo Stato non ha sangue.*

b *Vide Mejer, & Marchant, Flandr,*

ontrow ende wreed weesen sal. Ende eindelijk leerd ons deese **FABUL**, dat *God*, als een *Koning* der *Koningen*; de heilige *Vriendfchap* soo hoog te agten, ende den *Arend*, dat is ook den allerhoogste *Mensche*, soo seer oover die ontrouwe te straffen ende te verblinden plagt, dat hy nog grootere schelmstukken meenende te doen, daar in sijn verderf ende ondergang vinden sal, ten trooste ende ten genougen der geenen, die door den *Arende*, dat is dien uitsteekenden *Mensche*, verongelijkt zijn geweest.

*Als ons de malle Planeeten regeeren,
Soo kan geene Wijsheid 't quaad afkeerren.*

Simia est simia etiamsi aurea gestet insignia.

49. De Republik der Apen, ende een Schipper.

EEn welbedreeve Schipper uit Europa, vaarende om nieuwe Landen te ontdekken, wierd op de breedte van 140 ende de hoogte van 25 graden, by *Suiden* der linie van 100 eenen swaarcn ende lang-duurigen storme beloopn, dat hy op eene gants onbekende Kust verviel, ende aldaar Schip-breuk leed; alle sijn Volk verloor, ende al-

leen leevendig aan eenen onbekenden *Eylande* dreef. Het welk hy aanstonds doorwandelde, om te sien, of het van Menschen bewoond was, ende of hy van den selven ictwes ten eeten soude kunnen krijgen. Ende bevond hy eindelijk, dat aldaar geene *Menschen*, maar wel *Apen* woonden, die de *Duitse Taale* spraaken, ende wijders uitneemend seer wel Menschen geleecken te zijn. Ook bevond hy, dat sy als toen door eene groote onagtsaamheid, behalven eene kleine *koole* alle haar *vier* hadden laten uitgaan, ende dat sy derhalven in groote verleeëndheid zijnde, om *meer Viers* tot haar gebruik te bekoomen, eenige blinkende Wormen geraapt, ende op die *koole* met veel *rot hout* gelegd hadden, ende dat sy alle beefig waaren, met daar op uit aller magt te *blaasen*, meenende daar door den brand in dat hout te brengen. Het welk die *Schipper* siende, haar dus aansprak; ende seide; „ *Lieve Vrienden*, gy vermoeid u niet alleen te „ vergeefs, maar hoe gy meer ende sterker op die *Wor-* „ *men*, dat *Hout*, ende die *koole* blaafd, hoe eer uw *Vier* „ verteerd sal weesen, sonder dat *rot hout* aangestooken „ te hebben; bevrijd liever die *koole Viers* van dien last, „ ende legtse sonder eenigen anderen arbeid daar omtrend „ te doen, op *drooge dorre blaaderen*, die fullen ook son- „ der eenig *blaasen* door den *Viere* aangesteeken werden, „ ende eenē groote vlamme veroorzaaken, die ook het „ groen hout tot *Vier* maken sal kunnen. Op welke raad deese *Apen* antwoordeden: „ Gy *Vriendeling* zijt hier „ even komen aandrijven, ende zijt des niet te min soo „ laatdunkende, dat gy meend beeter als wy te weeten, „ wat tot onsen gemeenen welstande diend, het past u „ niet ongevraagd, ons raad te geeven; maar het past ons

u te

„u te seggen, dat wy de *Wormen* ende het *hout* albereids
 „sien *glinsteren* ende vonken van sig geven, sulks het om
 „aangesteeken te werden, ende te vlammen, niet, dan
 „nog een weinig *aangeblaasen* moet zijn, ende begeeren
 „wy, dat gy het selven neevens ons doen sult, ten zy gy
 „aanstonds door ons swaarelik gestraft wild zijn. De
Schipper riekende in wat eenen lande hy was, blies nee-
 vens de *Apen* op den *Viere*, tot dat de kool *verteerd*
 ende sy voortaan gesaamentlik *sonder Viere*, in grooter
 arremoede ende ellenden, haar leeven eindigden.

Uitlegging der Woorden.

De Ouden hebben verstaan met een bedreeve
 SCHIPPER, een Mensch van groot verstand en-
 de ervaarendheid.

Met A APEN, Menschen van soo een klein verstand, dat
 sy selfs niet weeten, wat haar goed is, ende daar en
 booven allen goeden raad veragten.

Met eene Koole VIER, de gemeene Vryheid ofte Lee-
 vens-middelen.

Met blinkende WORMEN, ende Verrot blinkend
 HOUT, alle Wille-keuren ofte Placcaten, waar
 meede onder schijn van voor de gemeene Ingefeete-
 nen ende haare Leevens-middelen te sorgen, in tegen-
 deel alle Ingefeetenenen enes Lands ofte Steede, omtrend
 bare Neeringen meede bedwongen, ende belast werden.

Met

Met drooge dorre **BLAADEREN**, de arme Gemeente, die in Vryheid zijnde, van *selfs* om den kost op het yverigste, ende op het beste des doenelik, arbeid, ende daar door Landen ende Steeden doed groejen ende bloejen, tot dat sy door Ordonnantien ofte Willekeuren bepaald, ende allengs verjaagd, ofte de Neevingen daar door vernietigd werden.

D At de Menschen in het gemeen sig seer weinig aan anderer Menschen geneegendheeden, ende seer veel aan haare eigene laten gelegen zijn, siet men seer klarelik als sterke met swakken, ofte *loose* met eenvoudige Menschen ietwes te verrigten hebben. Namentlik, dat die sig niet beefig houden met de *swakken* en *eenvoudigen*, door oover-reeden en aanraden in hare meeninge te brengen, maar wel met de selven door *geweld* te dwingen, ofte door *Bedrog* ten dien einde te misleiden. Ende also men het selven meest heeft sien in swange gaan onder die *Staatkondigen* ende *Kerkeliken*, die Landen, Steeden, ofte Kerken bestieren, soo is daar uit ons *Spreekwoord* ontstaan, dat de *stoutsten* ende *onbeschaamsten* het beste deel van der *Weereld* hebben, om dat de *Weereld* met seer weinige kennisse geregeerd werd. Ende meenen wy, dat de Waarheid van dit boovenstaande niet sal können ontkend werden, van imanne die de gebreken der *Eenhoofdige* Regeerderen; so oover haaren weereldlijken *Stand*, als oover haarer onderhoorige *Kerken* saaken, sal gelieven te bedenken, ende daar by te vougen; dat nu by naa alle Menschen van den geheelen bekenden Aardboodem, sodaanig van enkele *Hoofden*; door magt, ende met weinige kennisse, als ook mitsdien meest door *Geweld* ende *Bedrog* geregeerd werden.

Dog alsoo de Regeerders der *Vrye Republiken* niet alleen verplicht zijn met Eeden, in het maken der *Wetten*, het welvaaren van den geheelen *Staat*, ende niet in het bysonder haar eigen te betragten, maar dat sy daar en booven aan die haare *Wetten*, soo wel als de gemeene Ingefeetenen, onderworpen zijn; soo soude ieman lig-

ligtelik kunnen twifelen, of dat ons Spreekwoord ook naar waarheid op den *Regeerders* der *Vrye Republiken* kan werden gepast. Ende die faak naarder onderfoukende, foo bevind men, dat die *Regeerders* in het gemeen wel foo voorfigtig zijn, dat fy omtrend *Saaken*, die alle *Ingeseetenen* van dien *Staat*, ende by gevolge haar ook raken, het gemeen Welvaaren betragten: maar dat ook, veele van dien des niet te min sig feer ligtelik laten bedriegen, ende ook met feer kleine kennisse *Regeeren*, wanneer haar *Saken* voorkomen, die niet haar ofte haaren *Vrienden* in het byfonder, maar feekeren anderen gemeenen *Ingeseetenen*, aangaan: alfoo die feer felden op dat haar *gemeen belang* ondervraagd, ofte gehoord werden. Gelijk in deesen wel aan te merken is, dat alle *Regenten*, die geneegen zijn, *Menschen* aan te lokken, om nieuwe *Colonien* te maken, *Steeden* te bouwen, te bevolken ofte te vergrooten, gemeenelik aan eenen ydere geeven volkoomene *Vryheid*, om aldaar te komen wonen, ende sig alles fins te erneeren, waar meede ende hoe fy te raade werden fullen; mits sig onthoudende van *Geweld* ende *Bedrog* omtrend andere *Menschen* te pleegen: ten zy de selve door de *Vierschaare* ofte voor den *Regt-banke* der gemeene *Ingeseetenen* gestraft willen zijn. Ende kan men daar naa ook aanmerken, dat nogtans die selve *Regeerders* naauweliks dit hun oogwit door die *volkoomene Vryheid* der *Ingeseetenen* verkreegen hebbende, sig gemeenelik door eenige schoon-schijnende verfouken eeniger byfondere *Ingeseetenen* laten verleiden, om die volkoomene *Vryheid* aller *Ingeseetenen* te besnoejen ende te bepaalen, ende mitsdien de *Volkrijkheid* dier *Steeden* te minderen.

Dus sien wy, dat selfs in *Republiken*, die niet dan door de meenigte haarer *Ingeseetenen* kunnen bestaan, ende welker *Ingeseetenen* sig ook niet dan met *Buitenlandse Handel*, *See-vaart*, *Weverijen*, *Handwerken* en *Konsten* erneeren kunnen, de *Regenten* van dien veele *Ingeseetenen* bekomen hebbende, des niet te min aanstonds goed vinden kunnen, aan eenige *weynige* *Ingeseetenen*, met uitsluitinge van alle anderen, *Monopolien* oover geheel *America*, *Africa*, ende *Asia*, te octrojeeren, om in gevolge van dien, opgemelde *Landen* alleen te mogen bevaaren ende te behandelen, ende uit krafte der *Octrojen*, de *Vaart* ende den *Handel* te beletten van oneindelik veele *Menschen*,

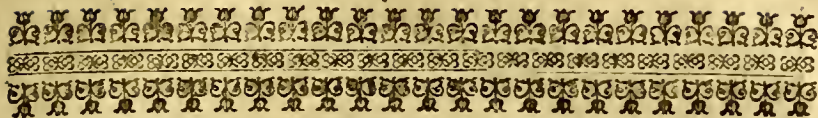
fchen, die de selve Landen in *eigener Persoone*, ofte door hare *Kinderen* ende *Maagen*, bevaaren ende behandelen souden, ende welke mitsdien voor haar *eigen* sorgende, het selven veel beeter souden doen, als die, welken nu de *gemeene Vaart* ende *Handel* waarneemen door hunne befoldigde *Dienaaren*, welke gewoon zijn, *gemeen goed*. te laten verlooren gaan, om eigen te besorgen.

Gelijk meede veele Vrye Regenten eeniger *Steeden*, ter verminderinge der Vryheid harer gemeene Ingeseetenen, ook goed gevonden hebben, *Wille-keuren* te maken, welke ende hoe eenige *Stoffen* ofte *Manufacturen* in hare Stad niet, ofte fullen, mogen werden gemaakt; Ende daar en booven van alle *Ambagten*, *Diensten*, *Konsten* ende *weetenschappen*, beslootene *Gilden* te maaken, ende die te autoriseeren met eenige *Gilde-brieven*, altyds ten voordeele ofte *Monopolio* der respectieve *Gilde-broederen*, ende ten naadeele der Vryheid der opgemelder gemeene Ingeseetenen, strekkende.

Met eenen worde gesegt, door deese *Odtrojen* van *beslootene Compagnien*, *Looi-hallen*, *Gilden* ende *Gilde-brieven* soodaaniger *Odtrojen* ende *Wille-keuren*, werd het noodige *Vier*, dat is de geheele *Vryheid*, als ook het *Leevens-middel* der gemeene Ingeseetenen, verteerd, ofte uitgeblaafen.

Ende is dit de eigendlijke sin deeser **FABULE**.

Minst geagt; meest verlooren.

50

Ad principia recurrendum.

50. Eene *Revier* ende haare *Fonteinen*.

SEekere groote ende diepe *Revier* door eene seer lange strecke Lands, door bergen ende daalen loopende, onderwijlen alle Velden bevogtigende, ende daar door seer Vis-rijk zijnde, als meede eindelijk haare Waateren in der See loofende, wierd by gevolge door seer veele van booven neederwaarts daalende, ende van beneden naar booven klimmende, vol gelaadene Scheepen bevaaren:

L 1 2

Sulks

Sulks de aangeleegene *Menschen* alle haaren *oovervloed* van Gewaffen, Vrugten, Berg-ende Hand-werken, door die *Revier*e versenden, ende ook alle haare *behouften* van Spijse, Drank, Kleedinge, Wooninge, ende alles wat tot haar *gemak* ofte *vermaak* strekte, uit der See ontfangen konnenden,; Soo wierd die *Revier* daar door soo seer laatdunkende, dat sy scheen niet te weeten, waar haar meeste Waater van daan quam, maar in teegendeel te gelooven, dat haare grootheid in't geheel ofte ten meestendeele uit de Heemelse Voorvallen van Reegen ende Sneew onstaan was, ende voortaan onstaan soude; weshalven die groote Waater-stroom hare *Fonteinen* beschuldigde, uit kleinmoedigheid verborgen te blijven tusschen de Sneew, Bergen, ende kaale Rotsen, als ook uit groote leuiheid traag te loopen, ende geene Vrugten ofte Vissen voort te brengen, nogte eenige Scheepen, ten nutte der *Menschen*, te kunnen draagen.

Ende oovermits de *Fonteinen* op deeser beschuldigingge antwoordeden, dat alle grootheid, vermaardheid, ende nuttigheid der *Revier*e moeste toegeschreeven werden aan haar, om dat meest alle haar Water daar van daan quam: Soo wierd het selven van der *Revier*e ontkend, sulks sy beiden haar verschil stelden ten uitspraake der *Menschen*, alsoo die eigendlik de vrugten der *Fonteinen* ende der *Revier*e genooten hadden, ende als nog genooten: Deese *Menschen* het oordeel oover dat verschil ofte die twist aangenoomen hebbende, waaren te leui om oover Bergen ende Daalen te gaan fouken, waar die *Fonteinen* stonden, ende wel te ooverweegen ende te sien, waar alle die Waa-teren oorsprongelik van daan quamen, ende hoe noodig die ten haaren Welstande waaren; maar veeltijds *Reegen* ende *Sneew* hebbende sien uit den Heemele vallen, als
ook

ook sig aan de uiterlijke Groot- ende Vermaardheid der *Revier* vergaapende, weesen aanstonds het *vonnis*, dat de Menschen alle haare nuttigheid uit der *Revier*, ende gants geene uit der *Fonteinen* trokken. Het welk der *Fonteinen* soo seer speet, dat sy, om te toonen hoe onregtvaardig dat der onkundigen Menschen *Vonnis* was, alle hare Wateren inhielden, en daar door de Velden dedden dorren, de *Revier* onbevaarbaar maakten, ende sulks dedden verdroogen, dat de Vissen daar in stierven, ende die domme *Menschen*, welke van den Waateren ofte den gebruike van dien moetende leven, des niet te min de *Revier* geroemd, en de *Fonteinen* veragt hadden, genoodsaakt wierden, te fouken andere *Revieren*, ende Menschen daar omtrend woonende, die de *Fonteinen* van dien soo wel erden ende besorgden, dat sy geduurig ende oovervloedig veel Waters uitwierpen, ende mitsdien alle *Inwooners* der aanleggende Landen, in weelde dedden leven.

Uitlegging der Woorden deeser *FABULE*,
is by naast onnodig; dan te seggen, dat

*M*et *Fonteinen* werden verstaan de geduurigē ende seekere Middelen van subsistentie der bysondere Familien, Steeden ende Landen.

Met *Reegen* ende *Sneeuw*, werden verstaan eenige onseekere Voorvallen, die niet voorsien, nogte met eenige sorgē eewig-duurende gemaakt kunnen werden, ende die wel waargenoomen werdende, de grootheid der Familien, Steeden ende Landen helpen vermeerderen.

Met de groote REVIER, een Land ofte Stad, door die Middelen van subsistentie in weelde bloejende.

Door MENSCHEN, die de Fonteinen veragten, Regenten, die soo onweetende zijn, dat de gemeene Middelen van hare subsistentie voor soodanigen niet erkennen, ende derhalven de selven veeltijds goed vinden te beswaaren, ten behouwe van andere onvrugtbare ofte trek-kende Ingefeetenen, Gilde-Broederen, Officianten, &c.

OM dat de regte oorsprong, ofte de eerste beginselen veeler groote Natuurelijke, ende ook Menschelijke Saaken, onbekend ende duister zijn, ofte bekend weefende, soo gering schijnen, dat sy des weegen veragt werden: Soo heeft men van ouds gesegt, dat de waarheid aller Saaken in eenen diepen Putte verborgen was, of wel, dat men deselve niet dan uit eenen diepen Putte sien konde. Gelijk wy nog heeden bevinden, dat de eerste oorsprong der Fonteinen, als ook van Ebbe ende Vloed der See, van Donder, Blixem, Winden, Reegen, Haagel ende Sneep, van der beweginge des Seil-steens, jaa van den geduurigen ommeloope des Bloeds in onsen lighaame, onbekend, ofte duister, ofte ondekt weefende by den Menschen, soo gering is, dat de selve niet alleen veragt werd, maar dat men daar en booven de geenen, die getragt hebben de waarhaftige oorsaaken van dien aan te wijzen, ende die daar en booven ten minsten de begrijpelijke ende waarschiynelijke eerste ende naaste oorsaaken van dien aangeweesen hebben, in onse tijden des weegen heeft getragt ende als nog tragt, by den gemeenen Volke van Atheisterie, dat is, van Goddeloosheid, ende veragtinge aller so wel innerlijker bysondere, als uiterlijker publike Godsdiensten verdagt te maaken ofte te beschuldigen. Daar in teegendeel Menschen, die haare onweetenheid omtrend de ordre der oorsaaken ende daar uit onstaande Werken, welke de Al-wijse ende Al-magtige God, onder sijne Schepselen gesteld heeft, ende in der ewigheid onder-

derhouden sal, *bedekken*, met buiten ende sonder die ordre immiddels alles aan Goodes Magt ofte Seegen toe te schrijven, wareluk het aller-kraftigste Bewijs van Goodes al-om teegenwoordig Weesen, soo veel in haar is, verduisteren ofte vernietigen. Ende om van deese kennisse der *Natuurelike*, tot *Menscbelyke Saaken* oover te treden, soo sien wy, dat veele groote ende sterke *Jongelingen*, niet willende gedenken, dat sy in des Moeders lighaame tusschen pis ende drek geformeerd zijn, ende daar naa gebooren weesende, in haare vuiligheeden souden hebben moeten vergaan, ten waare sy door haarer Ouderen voorsorge gereinigd ende gevoed waaren geworden: wy des niet te min ook daageliks sien konnen, dat veele jonge Luiden naawelijks haare groote ende sterkte bekoomen, sonder haare oude ende swakke *Ouders* ondankbaareluk te veragten, ende daar door haaren eigen ondergang ofte verderf, ter bedrouvinge haarer Ouderen te verhaasten. Ook sien wy, hoe weinige *Koningen* ende *Vorsten* wel ooverdenken, dat sy geene meerdere *Natuurelike Magt*, dan de minste haarer *Onderdaanen* hebben, ende dat sy geen *Regt*, ende mitsdien geene *civile* ofte *magt der Regeeringe* besitten, dan die haar van hare eigene *Onderdaanen* opgedragen is, ende dat sy die magt niet langer, dan het den gesamentlijken *Onderdanen* geliefd, konnen behouden.* Ende in gevolge van dien, sien wy des niet te min dageliks, hoe die *Koningen* ende *Vorsten* haare eigene *Onderdaanen* klein agten, drukken, plukken, dooden, ende vertreden: Sulks daar uit ontstaan *oproeven*, ende binnen- ofte buiten-landse *oorloogen*, met so kleine *liefde* der opgemedde *Onderdaanen* voor haare *Koningen* ende *Vorsten*, als ook soo slaauwe afkeeringe van uitheems geweld, dat die *Landen* ende *Steeden* geduurig van den eenen *Tyranne* onder den anderen vervallen, ten sy die *Ingeseetenen* soo gelukkig zijn, dat sy ter eeuwiger schande. ende ten verderve haarer *Koningen* ende *Vorsten*, eene *Vrye Republiksche Regeeringe* opregten konnen.

Dus

* *Quicumque multis viris unus præ est,
Hoc debet his quibus præ est.
Præsse debet neutiquam diutius,
Hi quam volunt quibus præ est.
Quid impotentes Principes superbiunt?
Quod imperant precario.
Verba eminentissimi Viri Thomæ Mori.*

Dus bevinden wy, dat de beginfelen der meeste *grootte Steeden* der Weereld, onbekend, duister, ofte soo gering zijn in de oogden der *Regenten* van dien, dat sy die oorsaaken van haar *weesen* ende *grootheid*, in het geheel schijnen te veragten. Ende om ter aanwijfinge van *Voorbeelden*, ten deesen einde dienende, niet verre te loopen, wie sal ons leeren de eerste beginfelen van neeringen, bewooningen ende aangroeyen der grootte *Hollandse Steeden*, *Dordrecht*, *Haarlem*, *Delf*, *Leiden*, *Amsterdam*, *Gouda*, *Rotterdam*, &c. waar van *Leiden* de oudste van dien, geen ses honderd Jaaren oud is. Ende welke *Stad*, als ook der selven *Hand-vesten* ofte *Leeraaren*, sal ofte fullen ons niet met eenen aanwijfen eene seer geringe *doortogt* van eene *Stroom*, *Vliet* ofte *Sijl*, alsook enen *Dam* ofte *Sluis*, neevens eene kleine *binnen-landse Visserie* ende *Landbouw*, eerstmaals veroorzaakt hebbende eene by-een-wooninge van weinige arme *Menschen*, die door arbeid- ende spaarzaamheid onder eene *Vrye Volks-Regearinge*, eerst de *Manufacturiers*, daar naa de *buiten-landse Vissers*, ende eindelijk de koop- ende *oover-Seezen Handelaars*, nevens den *Schipvaart* ende *Reeders* in *Scheepen* veroorzaakt hebbende, waarreliek de oorszaak onser grootste *Steeden* zijn, en wie fiet niet, dat nu der selver afkomelingen eene *eedele* afkomst roemen, om alle die oorsaken van der *grootheid* en *weelde* der *Steeden* ende der *bysondere Huisen* ten uitersten te mogen veragten, ende indien die veragting blijft duuren, soo is seker, dat die onse *grootte Steeden* ende *Huisen* seer haast wederom, in *Dorpen* en *Hutten* veranderd fullen worden.

Dus sien wy, dat de meeste *Rijkdom* van *Borgerlijke Familien* in *Holland*, sijnen oorsprong heeft van *Weevers* ofte *Reeders* in *Manufacturen*, van *buiten-landse Vissers*, *Seilen-maakers*, *Lijn-slaagers*, *Reeders* in *Scheepen*, *Winkel-houders*, *Factoors*, jaa self van *Maakelaars*, wanneer by den selven geweest ofte gebruikt zijn, naarstig- en suinigheid, geringe *Huisen*, weinige *Dienst-boden*, geene *Hof-steeden*, *Koetsen* ofte *Paarden*, geene dan seer onkostelijke ofte duurzaame *Kleedingen*, ende dat sy alle genuttigd hebben geringe onkostelijke *Spijse*, als gepeekeld ofte gerookt *Ossen-vlees*, *Konijnen*, *Abberdaan*, *Stok-vis*, *See- ende Revier-vis*, *Grutten*, *Erreweeten*, *Poonen*; gelijk wy meede behoorden aan te merken, dat onse *Voor-Ouders* in deese *Landen* gebruikt hebben tot drank, *inlands Bier*, *Melk* ofte *Wei*, *Meede*, *Waater*, &c. alles binnen onse Landen

Landen vallende ofte gemaakt werdende. Ende sien wy (God beeterer het) ook, dat meest alle de *Afkoemelingen*, ja zelfs, veele eigene *Kinderen* van dien, soodanigen oorsprong ofte afkomst ontkennen, ende dat sy sig daar van schamen; ende die middelen, welke haar groot gemaakt hebben, niet alleen veragten, maar dat nog veelarger is, dat sy sig in gene andere beeftigheden, als zijn, binnen- ofte buiten-landsen *Koophandele*, *Praktijk van Studien* in de *Medicijnen* ofte *Regten* oeffenen willen: maar dat sy in teegendeel groots, leui, ende quistig zijnde, seer groote ende kostelijke Huizen bewoonen, veele *Dienstbouden* ende *Paarden* voeden, *Hof-steeden* ende *Koetsen* houden, volgens der *Francoisen* wijze, telkens haare kostelijke kleedinge verwerpen, om andere naar die nieuwe *Sneede* te maken, niet, dan versse kost, *Vlees* of *Vis*, klein *Gebeent*, *Wildbraad* ende *Confituren* schaffen, geene dan uitheemse, ofte ten minsten op de uitheemse wijze toegemaakte spijsen eten, ende geene dan uitheemse kostelike dranken drinken willen.

Sulks alle die *Kokken*, *Pastei-* ende *Banket-bakkers*, *Confituriers*, ende die in onse Landen onnutte *Wijn-verkoopers* ter sleet, ende alle die veelvuldige andere *Konstenaars*, werden gevoed door ende van onse schaadelijke pragt ende weelde. Het welk de *aller-voorsigtigsten* der opgemelden rijk gewordenen *Ingeseetenen* vermerkende, ende dat door continuatie van soodanige wijze van leeven, hare arremoeude ofte die van hare kinderen, aanstaande soude weesen; andere middelen van *subsistentie* tragten te bekoomen, naamelik aan *Regeerende* *Familien* te *Houweliken*, ofte ook sonder het selven, in *Regeeringe* van *Land* ofte *Stad* gebruikt te werden, ende onder der hand door aantellen van *Penningen*, eenige *profitabile Amten* te kopen ende te bedienen. Het welk voor eerst buiten haar vermoogen is, om sulks sekerlik te bekoomen, ende in allen gevalle van de gonste der *Regenten* hangd. Ende daar en boven soo is ook het getal der geenen, die naar der *Regeeringe* ende *profitabile Amten* daar van hangende, staan ofte die te bekoomen tragten, seer groot, ende verkrijgen gemeenelik geene dan de meest-vermogende behouftigen dat haar oogwit. Sulks die *Regenten* ofte *Amtenaars* als dan weegens haare behouftigheden, alle andere gemeene *Ingeseetenen*, welke door haare beeftigheden, de *Landen* ende *Steeden* nog doen *subsistieren* ofte *bloeyen*, soo

fcherp fcheeren, dat fy waarelik fig aan het behouden der felven gants niet laaten geleegen weefen, maar in teegendeel de felven alles fins fchijnen te veragten.

Waarom hier naa niet anders fchijnd te fullen volgen, dan dat die *Fonteynen* allangs min, ende eindelijk geen waater meer geeven, ende onfe groote, trotfe Revieren van *Rijn*, *Maafse*, *Amftel*, ende *Te*, als onnut verdroogen, fullen; dat is, voor ende door onfen gemeenen Ingefctenen niet meer bevaaren ende behandeld fullen werden.

Ende meenen wy derhalven den eigendlijken fin deefer *FABULE* te weefen, dat alle Mefchen, die den waaren oorsprong van haare eigene groothed ontkennen, ende fig daar van fchaamen, verdorven ende vernietigd fullen werden, alfoo, volgens ons oud fpreekwoord, *ieman die fig fijner Neeringe fchaamd, nooit fal ofte kan bedyden.*

Die onweetend is, werd vermeeten:

Inscitia semper arrogans.

51. De Eezel met een Leewen-huid.

Als de *Reusen*, *Iupiter* souden bestormen, quam onder anderen sijnen helperen *Silenus* rijden op eenen *Eezel*, welke *Eezel* door den aanvalle van die ongemeen groote *Menschen*, wiens gelijken hy voor deesen nooit had gesien, vervaerd werdende, op sijn alder-luidst bestond te ruggelen ofte te krijten: Sulks de *Reusen* nooit soo een stemme gehoord hebbende, sig inbeeldden, dat eenig seer schrikkelijk *Gedrogt* haar soude aangrijpen; waarom sy ook schielik de vlugt naamen.

Gelijk meede daar naa *Bacchus* de *Indianen* beoreloogende;

gende, niet alleen van de *Menades* ofte *Bacchanten*, maar ook van *Silenus* op den selven *Eezele* rijdende, geholpen wierd. Als wanneer de selve *Eezel* in den strijde wederom schrikkende van die grouwelijke *Elefantén*, ten hoogsten kreet; Sulks als daar by quam het gehuil der opgemelde *dolle Wyven*, in de eene hand met *Slangen*, ende in de andere met groene *Wijn-ranken bevolgte Spietsen*, slingerende; de *Maianen* nooit diergelijk gehoord ofte gezien hebbende, aanstonds de vlugt naamen; ende in die vlugt gedood, ofte gevangen-wierden.

Weshalven *Jupiter* ende *Bacchus*, als ook *Silenus*, even of die *Eezel* die twee strijden gewonnen had, den selven van aller dienstbaarheid vry maakten, en hem daar en boven vereerden met eenen *Leeuwen-huid*, waar door hy sig des te meer inbeelde, dat die ooverwinningen waarelik door sijne deugd verkreegen waaren; ende hy ook voornam, sig als een *God* te doen ontsien, eeren ende dienen van alle *Menschen* ende *Beeften*, die hem voormaals gekend, veragt ende gedwongen hadden.

Dog als de *Eezel* ten selven einde sig met den *Leeuwen-huid* in der vougen hadde bekleed, dat hy meende sijne lange uitsteekende *Ooren* voor *Hoornen*, ende hy selfs derhalven voor schrikkelijker als een *Leew* te sullen werden aangefien; Soo liep hy her- ende derwaarts, naar sijne voorgaande wijze krijtende, om opgeroerde *Menschen* ende *Beeften* te vervaaren; gelijk waarelik alle *Kinderen*, ende de aller-onweetenste *Beeften*, in den eersten voor hem schrikten, ende vlugteden, tot dat de *Vos* sijne stemme gehoord hebbende, haar waarschouwde, dat het de oude *Eezel* onder nieuwe kleederen was. Sulks alle die onnoosele *Menschen* ende *Beeften* stille stonden, ende saagen, dat de *Moolenaar* den *Eezel* al te vooren van sijne

Moolen.

Moolen gesien hebbende terwijl hy sweeg, efter aan sijne lange *Eezels-Ooren* kende, toetrad, hem den *Leewen-huid* ontnam, ende daar na hem met stok-slagen dwong, Sakken te draagen, ende alle diensten, jaa ook meer als van ouds te doen, sonder dat opgemelde *Gooden* sig des belgden; ten deele, om dat sy sig oover des *Eezels* al te groote dommigheid schaamden, naamentlik, dat hy had gepronkt ende geroemd met het gunt hy aller meest moest verbergen. Ende ten deele, om dat hy haar in *Ontfag* ende *Eere* gelijk had willen zijn.

Uitlegging der Woorden.

Met JUPITER, BACCHUS ende SILENUS, hebben de Ouden verstaan, Koningen ende Vorsten.

Met den EEZEL, een dom dienstbaar mensch, die door sijn geluk laat-dunkend werd; ofte een soodaanig mensch, die door eenige voorvallen ende niet door sijne verdiensten, een aansjenelik Amt bekoomen heeft.

Met den LEEWEN-HUID bekleed te zijn, hebben de Ouden willen beduiden, in eenige hooge Bedieninge te weesen, ofte eenig Amt te bekleeden.

MEN heeft van alle oude tijden af seer veele *Dwaase* ende *Ondeugende* Menschen sien klimmen tot, ende blijven in soo groote *hoogheid* van *Eere*, *Goed*, ende *Magt*: ende daar en teegen heeft men soo veele *Wijse* ende *Deugdsaame* Menschen sien needer gesmeeten, onder het *geweld* der *Dwaafen*, ofte haar geduurig sien worstelen teegen alle *Smaad*, *Onderdrukkinge*, ende *Arremoede*, die de ondeugende Menschen haar veroorlaken; dat eenige Menschen daar door bewoogen zijn geworden te twifelen: „of ook „de menschelijke Saaken naar eenige *wijsheid* bestierd wierden, „dan of alles by gevalle en sonder eenige *wijsheid* veroorfaakt wierd.

Want gelijck de *Eerste Koningen* ende *Vorsten* haares geslagts, die *hoogheid* niet door eene *Vrywillige Keure* ende de *meeste Stemmen*

aller Onderdaanen, maar door *Bedrog*, *Geweld*, ende veele *toeval-*
len pleegen te bekomen; alsoo werden de *Afkoomelingen* deefter *eer-*
ste Koningen ende Vorsten hares geslagts, sonder eenig haar toe-
doen, ende by gevalle, tot ofte in die *hoogheid* gebooren. Ende
hiet zy de *selven* ofte haare voornaamste *Hoovelingen* de Amten der
Regeeringe aan den meest daar vooren betaalende *verkoopen* ofte
niet, soo fiet men in beide gevallen, dat onder de *Een-Hoofdige*
ofte *Monarchale* Regeeringe, die *Amten* meest van de *ondeugenste*
Menschen verkreegen werden; nademaal een verstandig *Deugd-*
saam Mensch, die voorneemens is, uit het bedienen van eenig
Amt niet meer eigen voordeels te trekken, dan met den *gemeenen*
nutte der Onderdaanen ofte des Lands bestaan kan; daar vooren so
veele niet sal willen geeven, als een ander die het selven Amt
tengeenen anderen einde begeerd, dan om daar uit soo veel ei-
gen profijts als hem doemelik sal weesen, te trekken; son-
der eenigflins het *gemeen nut* der Onderdaanen in agte te neemen.

Ende naademaal *Koningen* ofte *Vorsten*, die geene Amten ver-
koopen ofte laten verkoopen, meest alle de selven uitdeelen,
sonder op eenige *verdiensden* te sien, alleen op het aanraaden van
haaren *allerlieffsten* *Hooveling*, ofte naar haare eigene *lusten* ende *ver-*
maaken, die sy scheppen „ uit het aanbrenge van een bevallig
„ *Vrouw-Mensch*, ofte eenige goede *tijdinge*, uit een aardig *vleyen*,
„ uit een geestig *woord* op sijnen tijde gesproken, uit eene ver-
maakelijke *kluft*, &c. Immers naademaal opgemelde *Koningen* ende
Vorsten, in volgende de Staat-kondige *regulen* der *Een-hoofdige*
Regeeringe, die Amten aan *geringen* ende des *onwaardigen*, als die
daar door des te *meer* aan haar *verplicht* werden, liever begeeven,
dan aan die van *Grooten Huise*, welke door haare *geboorte* ofte *ver-*
diensden des meenen waardig, ende den begiftere des *min verplicht*
te zijn; Soo klaagen de aller *Deugdszaamste* Onderdaanen, ende
Hoovelingen altds ten hoogsten oover die ondraagelijke quaa-
len, van sig voor by gegaan, ende de ondeugensten als ook on-
bequaamsten, boven haar verheeven te sien. ^a Ende sien wy dit
hier selfs aan den Gooden, *Jupiter*, *Bacchus*, ende *Silenus*, wan-
neer sy den *Eezel* sonder eenige sijne verdiensden, jaa oovermits
sijne flauwhertige onbequaamheeden, met eenen *Leeuwen-huide*
vereeren.

Dog

^a *Sie Guevar. Veragting des Hofi. Desid. Eras. Epist. l. 27. en Ph. v. Comin. Hist.*

Dog het zy de hoog-verheevene ende uiterlik gelukkige Menschen des geluks waardig zijn ofte niet, soo sal niet ondienslig zijn, hier met korte woorden voor te draagen, wat gedagten ende oordeelen sy middeler wijle van, ende oover sig selven behoorden te hebben ende te vellen. Ende in het bysonder sullen wy seggen, wat Mensch sig in deesen gevalle hoog- ofte laag vermag te schatten. Want hoewel alle Menschen in sig selfs aangemerke weefende, van eene ende deselve waardie zijn, wanneer sy gebooren werden; soo maaken des niet te min daar naa haare *toe- ende teegen- vallen*, neevens veele andere *omstandigheeden*, onder de selven een seer groot onderscheid. Ende *is het by naast de hoogste Wijsheid, sig selven*, met alle omstandigheeden bekleed zijnde, *wel te kennen*.

Om waar toe te koomen, wy altyds moeten indagtig zijn, dat wy ons selven *beter*, als andere Menschen ons kunnen kennen; *b* ende dat wy derhalven meer ons *eigen* oordeel oover ons *eigen* selven, dan anderer Menschen seggen van ons, behoordente gelooven: Ende daar beneevens behoorden wy ook indagtig te zijn, dat onse innerlike waarde ofte onwaarde, meest bestaat in onse standvaste *Wille*, om *Goed* ofte *Quaad*, soo aan ons eigen selfs, als aan andere Menschen te doen. Ende sullen wy dit beiden wel indagtig zijnde, veel meer reeden vinden, om een laag, als om een hoog gevoelen van ons eigen selfs te hebben, ende ingevolge van dien, sullen wy tragten, als ware *Philosophen* ofte goede *Christenen*, te leeven.

Maar de *Staatkundige* Menschen meenen, dat sy in deesen haare plicht voldoen, wanneer sy by sig selven wel ondersouken ende uitvinden, wat *magt* sy eigendlik hebben om sig selfs, ende andere Menschen, die booven, beneden, ofte beneden haar zijn, het zy met, het zy tegen allen *Regt* en *Reeden*, te kunnen baten ofte schaden. Namentlik sy ondersouken, „of sy *klouk* van *oordeel* zijn, *veel* weeten, „veel *gehoord* ende *gesien*, eene *grootte* *gebeugenisse*, een *welgemaakt*, „*schoon*, *gesond*, en *sterk* *lighaam* hebben, of sy veele *Heerlikheeden* ofte „*Goederen* als *eigen* besitten, of wel door *gönste* van *Koningen* en *Vorsten*, „die *Amten* bekleeden, sonder dat die *Staatkundigen* gewoon zijn, de *goede Wille* ofte *Deugd* der Menschen, ten voordeele der *gemeene Onderdaanen* strekkende, eenigins in agtinge te neemen, om dat die *Konin-*
gen

b Plus alius de te quam tu tibi credere noli.

gen ende Vorsten geene Ordre, Wetten ofte Magistraten maaken, dan voor soo veele die ten voordeele van hun *eigen selfs* strekken. Sulks yder hunner *Onderdaanen*, ende insonderheid yder *Amtenaar*, wel moet opmerken, wat goeds hy eenen andere, als ook sijnen Heere doen, ende wat quaads hy beiden afweeren kan.

Want indien de selve Onderdanen ofte Amtenaars bevinden weinige naturelijke *gaven*, ende veele swakheeden te hebben, sulks hare agting alleen op een *geluk*, ofte op de *gunst* eenes Heeren steund; so is in allen gevallen nodig, dat sy sig beleefd ofte nederig, in dien sy eenig Amt bekleeden, daar in dragen; ende dat sy seer weinig spreken; als meede dat sy met Menschen, die haar wel eer gekend hebben, nooit ommegaan, ende sig wagten van eenige gemeenschap met den selven te maaken, in hoedaanige gelegendheeden het selven ook soude moogen weesen.

Ende oovermits de geene, die sonder eenige haare verdiensten, tot groote *Eere*, veele *Goederen* ende hoge *Amten* geraakt zijn, door hare *kleine kennisse*, gevougd by die *hoogheid* ende *vleyerie*, ende *eigen-liefde*, *blind* ende *hovaardig* werden: Soo vervallen sy gemeenelik soo verre van opgemedde goede *Gronden*, om te kunnen in die agtinge blijven, dat sy allangs hare eigene *gebreeken* voor groote *Deugden* aansien, ende daar meede derven pronken, selfs by den genen, die haar allerbest, en eer sy tot die *Agtinge* ofte *Hoogheid* gesteegeen waren, gekend hebben ofte kennen, en sy ook oover sulks door de selven by alle andere, die haar voormaals niet gekend hebben, bekend gemaakt werden, met alle haare *gebreeken*; waar door die *Amtenaars* ofte *Hovelingen* gemeenelik haare *Amten*; ofte ten minsten alle haare agtinge verliezen, ende dubbeld ellendig werden.

Dese *FABUL* leerd ons derhalven, dat het *geluk* den Menschen geene *Wijsheid* ofte *Deugd*, maar gemeenelik eene seer groote *Laat-dunkenheid* aanbrenghd, ende dat de laat-dunkende door gebrek van sig selfs te kennen, veeltijds met haare *gebreeken*, ofte met het *gunt* haar niet eigen is, pronken; ende dat sy by gevolge soo eenen grooten haat op sig laaden, dat sy geheel ter needer gesmeeten werden, sonder daar naa ooit weeder te kunnen oprijzen, ende met daar en teegen van alle Menschen bespot zijnde, in schande ende versmadelijke arremocde, haar leeven te moeten eindigen.

Borger en Boer,
Is Heeren Voer.

Pabula Tyrannorum plebs et rustici.

52. De Wolven, als ook de Schapen ende Verkens,
met haare Wagt-honden.

NA dat de Wolven eenen tijd lang oorlog teegen de Schapen gevoerd, ende gesien hadden, dat de Schapen van haare Wagt-honden soo wel beschermd wierden, dat sy met oopenbaarelik teegen haar te oorloogen, geen voordeel oover haar krijgen konden: Soo fonden sy haare Gesanten uit, om den Schapen aan te seggen, dat sy waarelik niet haare Vyanden, maar seer geneegen waaren, als reedelijke Dieren, in ruste ende yrede op haar

N n

eigen

eigen goed te leven, ende ook haar dus, als een yder op het sijnen, in vrede te laten leven. Ende vougden de *Wolven* daar by, dat het selven belet wierd door der *Schapen Wagthonden*, wiens gebaf ende gedurig grijnsen ofte tergen, voor haar onlijdelik was. Ook seiden de *wolven*, dat het oorlog ten beiden sijden schadelik ofte seer lastig was, ende insonderheid voor den *Schaapen*, die haare *Wagthonden* moesten voeden; sulks indien sy eenige *Wagthonden* afdanken, ende de anderen soo verre af versenden wilden, dat de *Wolven* in haar Bos het gebaf der *Honden* niet souden können hooren, aanstonds alle het gunt ten weder-sijden was gedaan ende geleeden, ook ten weder-sijden vergeeven ende vergeeten soude werden, ende de *Vrede* geflooten soude weesen; met voorwaarden, dat de *Wolven* gerustelik in de Bossen, ende de *Schaapen* in de daaraanpaalende gras-rijke oopene *Velden*, haar voedsel souden vermoogen te souken.

Welke aangeboden *Vrede* de *Schaapen* aan-naamen; ende in gevolge van dien, veele van haare *Wagthonden* afdankten, ende de ooverige wel soo verre naar andere Grensen versonden, dat de *Wolven* haar aanstootelik gebaf ende grijnsen, nogte hooren nogte sien konden, maar ester bleeven de *Honden* so na-by, dat de *Schaapen*, indien de *Wolven* ontrow waaren, met eene *storm-klok*, die in sekerè Boom hing, te luiden, haare snel loopende *wagthonden* ten hulpe roupen souden kunnen.

Ende als eenigen tijd daar naa de *wolven* eene schoone geleegendheid sagen, om de *Schaapen* te kunnen oovervallen, ende dat de *wolven* ook ten dien einde uit den Boffe den *Schaapen* naaderden, ende sy haare *storm-klok* souden luiden, soo bevonden sy, dat de kram der klokke, waar aan de kleepel plagt te hangen, met der tijd

ver-

vergaan, ende dat die *kleepel* in haar afweesen daar uit gevallen, was; Sulks fy uit die *Velden*, met groot verlies, ende after latende veele *Lammeren*, vlooden naar de *wagt-honden*, die als dan den *wolven* soo dapper aanvielen, dat fy ook genoodsaakt wierden, met after-laatinge van eenigen haaren *Beuit*, bossewaarts te keeren.

Weshalven die *Wolven*, siende dat haar aanslag ten deele mislukt was, op een nieu *Gesanten* uitsonden, om den *Schaapen* te seggen, ende haer te bekennen, dat de *Vreede*. weegens seker mis-verstand, door eenige baldaadige *Wolven*, ten onregte aan haare sijde, hoewel niet door gemeen goed-vinden, was gebroken geworden. Ende dat fy nu ook willende toonen, hoe seer fy geneegen waren, eene verseekerde *eewige Vreede* met den *Schaapen* te maken, bereid waren, ter verseekeringe van dien, haar tot *Gyselaars* oover te geeven, hare aller-liefste *Kinderen*, naamelik eenige *jonge wolven*, mits de *Schaapen* daar en teegen haar nietwes ten *Gysle* souden behouven oover te leveren dan hare in *vreede* onnutte *wagt-honden*.

Het welk als eene eewig-duurende *Vreede*, ten beiden sijden aangenoomen, met diere *Eeden* bevestigd, ende ten weeder-sijden volbragt zijnde; soo wierden die *jonge wolven* *Gyselaars*, allengs soo oud, dat fy seer luid bestonden te huilen over hare gevangnisse. Het welk de *oude wolven* hoorende, voorwendeden, dat tegen het heilig *Regt*, de *Schaapen* hare *Gyselaars* beleedigden, ende de *Vreede* misdien door den *Schaapen* gebroken was, sulks fy als toen scheenen te yveren, niet alleen voor haare lieve *Kinderen*, maar ook voor het heilig *Regt* der *Vreede*, ende den *Gyselaren* van dien, met op die weerloose *Schaapen*, welke nu van haare *wagt-honden* ontbloot waren, aan te vallen, ende sig naar haren lust, met dat soet *Schaapen-vlees* te ver-

saadigen, sonder eenigen teegenstand te vinden, ende met onderwijlen by den onkondigen eene groote eere te behaalen.

Uitlegging der Woorden.

WOLVEN, zijn Menschen die door geweld ofte bedrog haar voedsel ofte grootsheid souken; namentlik, *Hovelingen* ofte *Krijgsluiden*, ende *Tyrannen*.

SCHAAPEN, zijn weereeloose onkondige ende onbedrèevene Menschen, ende insonderheid geringe *Borger*s ende *Boeren*, waar op alle *Tyrannen* aasen, ende van welke te plonderen, te scheeren, ofte te schatten, sy in alle ontugt ende ooverdaad leven.

WAGT-HONDEN, zijn wijse ende wel gegoede *Magistraats-persoonen* eener *Republike*, welker *Republike* qualik- ende wel-varen haar alsoo vele ende meer *Schade* ofte *Baat* aanbrenghd, als den gemeenen onnooselen *Ingesetenen*.

WAnneer eenige Menschen, in sig selven aangefien weefende, soo swak zijn, dat sy haare *weederstreevers* ofte na-by geleegene *Vyanden* niet kunnen afweeren, dan ten zy alvoorens eenige goede voorforge gedraagen, ofte ordre gesteld zy, dat sy in tijden van noode teegen die *Magtigen*, door anderen werden bygesprongen ende geholpen; Soo kunnen die *Swakken* by het eerste versuim ofte onstentenijsse van hulpe, seer ligt oovervallen ende beschaadigd werden. Ende derhalven soo is soodaanigen *Swakken* nodig, die magtiger *Weederstreevers* ofte *Vyanden* te vermijden, ende hoe verder hoe beeter, van haar te wijken, ofte altyds seer wel op hare hoede te zijn.

Dog alsoo de aard der Menschen, ende de gevallen deefer wereld niet toelaaten, altyds evenwel besorgd ofte op sijne hoede te zijn:

zijn: ende dat ook daar en booven de *Magtigen* soodaanig kunnen ge-aard ofte besteld zijn, dat sy op die *Swakken* aasen moeten, om dat sy, sonder daar van haar voedsel te trekken, seekerlik souden vergaan; So moeten ook die *Swakken* sig verseeckeren, dat die *Magtigen* als dan geen gebrek lijden, maar wel die *Swakken* verteeren sullen; wanneer ende soo haast als sy die kunnen bemagtigen. Weshalven die *Swakken* sig van geene *Sterkere*; ende insonderheid van geene harer *Weeder-streeveren* ofte *Vyanden* behoordente laten be-kallen ende beweegen, om sig ter bescherminge tegen hare *Vyanden*, ongereeder te maken, ofte hare nodige hulpers verre van der hand te fenden, om dat sy alsdan daar door alleen den *Magtigen* schielik ende gants onverwagt op haare halsen trekken souden.

Het welk waarhaftig zijnde, so blijkt des te meer, dat de *Swakken* noit, ende om gene *reedenen* ter wereld, hare *Wapenen* ofte *Hulpers* behoorden oover te geven in de handen der opgemelde *Magtigen*, ten zy die *Swakken* dus hare krachten verminderd hebbende; aanstonds van die *Magtigen*, welke in het gemeen met de *Reeden* spotten, en met hare *Eeden* speelen, ooverweldigd willen zijn. *

De waarheid van het welken wy eenigfins kunnen leren, uit de dagelike ervarentheid, wanneer gebeurd dat *Swakke* met *Magtiger* handelende oover-een komen, en dat ten wedersijden ietwes bedongen werd: Namentlik en insonderheid, wanneer bedongen werd, dat de *Swakken* eerst ietwes doen ofte geven moeten, onder beloften, dat de *Magtiger* daar naa ook ietwes doen ofte geeven sullen; Want of schoon de *Swakken* het bedongen voldaan hebben, en daar na van den *Magtiger* ook het beloofdē vorderen, so bevind men nogtans gemeenelik, dat die *Magtigen* als dan eenigen *uitvlugt* ofte schoonen *schijn* bedenken ende voorwenden, waarom sy het selven, dat sy beloofd hebben ofte gants niet, ofte niet tē vollen willen doen ofte geeven, weetende dat het den *swakken* ongeraden sal weesen, den *magtiger* door den gemeenen *Regter* daar toe te willen dwingen. Sulks hoe de *magtigen*, eer het *Verdrag* aangegaan is, meer schoone beloften doen, om de *swakken* tot soodaanige onderhandelingen te beweegen, hoe die *swakkere* sig daar van des te forgvuldiglijker moeten wagtē.

Dit aldus onder de gemeene *Ingeseetenen* eenes *Lands* voor vast gesteld zijnde, soo moeten wy daar benevens seggen, dat *Menschen*, by wien de *Opperste Magt* is, ende die derhalven niet kunnen werden

* *La forza caca sopra la ragione.*

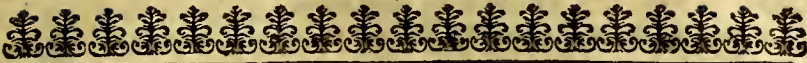
bedwongen, door de gemeene *Onderdaanen*; om teegen haren dank ietwes te laten ofte te doen; gemeenelik nog door *schaamte* nog door *schande* pleegen afgeschrikt te werden, van te doen ofte te laten alle het gunt haar wel gevald ofte mishaaagd, sonder sig aan eenige gedane beloften ofte eeden te verbinden. ^a Sulks de *magtigsten* van dien gewoon zijn, de *swakkeren*, wanneer die in goeden stande van tegenweere sig gesteld hebben, voorbedagtelik met seer schoone *Beloften* ende diere *Eeden* te misleiden, ten einde, dat die daar op betrouwende, ende sig ten teegenweere onbequamer ofte *magtelooser* gemaakt hebbende; sy daar na des te gemakkelijker overvallen, ende des te sekerder door haar *ooverveldigd* fouden kunnen worden. ^b Weshalven onder die *Opperste Magten* geene *Vreede* ofte eenige *Verbonden* gemaakt kunnen worden, dan mits yder van dien sijne krachten behoudende, de *Swakste* onderwijlen sig soo veele doenelik, van den *Magtigen* afscheide, ende gescheiden blijve.

Gelijk wy hier in deeser *FABULE* sien, dat de in sig selven weereeloose *Schaapen*, in plaats van de sterke ende scherp-getande *Wolven*, haare *Vyanden*, te vermijden, ende nietwes gemeen met haar te willen hebben, op haar begeeren de nodige *Wagthonden* verre van haar doen gaan, ende onderwijlen geene goede *forge* dragen, dat sy op 't luiden der *Klokke*, door de *Wagt-honden*, tegen die aanvallende *Wolven*, tijdelik bygesprongen kunnen worden. Ende sien wy daar benevens, dat die onnossele *Schapen* des niet te min, ten tweeden male niet bedenken, dat sy hare *Wagt-honden* ten *Gijsele* oovergeevende, sig *magteloos* maaken, ende dat daar en teegen de *oude Wolven*, haare *Jongen* oovergeevende ten *Gijsele*, eeven soo *magtig* als sy te vooren waren, blijven. Ende dat deswegen alleen het *gehuil* der *jonge Wolven*, den *Ouden* een genoegsaam eerlik dekfel is, om onder dien schijn de weereeloose *Schaapen* te oovervallen, ende tot hare *spijse* te gebruiken.

Sulks de eigendlijke *sin* deeser *FABULE* is, dat de *swakken* nooit de *magtigen* behoorden te vertrouwen. Ende dat insonderheid geringe *Vrye Republiken* alle gemeenschap met *Koningen* ende *Vorsten* behoorden te vermijden.

^a *Ubicumque tantum honesta Dominarii licent, praevario regnatur. Senec. in Thyest.*

^b *Ut nemo doceat fraudis & sceleris Vias Regnum docebit. ne mali fiant times? Nascuntur. Senec. in Thyest.*

Daar Paap of Hoofling raad,
En Krijgsknecht sied en braad,
Of't Wijf heeft 't Regiment,
Neemd 't selden een goed ent.

53

Consule quis etas longa magistra fuit.

53. De Slang, Oogen, Ooren ende Staart.

DE *Slangen* met haare eigene *Oogen* ende *Ooren*, van verre ende na-by siende ende hoorende, als ook soukende ende vermijdende, alles wat den geheelen lighaame voor- ofte naa- deelig was; hadden eenen seer langen tijd haar geheele lighaam soo wijslik bestierd, dat het dagelijks in krachten ende weelde toeneemende, alle de leden die

dier *Slange* een fonderling genougen daar in hadden behooren te fcheppen. Des niet te min gebeurde, dat de *Gal-blaas*, de *Mild*, de *Teel-leeden*, de *Maag*, ende de *fchoone dog ledige Darmen*, te faamen fpannden; om gelijkelik den *Staart* tot opftand teegen de *Oogen* ende *Ooren* te verwekken, feggende, dat fy fig vougden by den *Staart*, ende dat derhalven den *Staart* door deefen niewen aanwaffe verre het grootfte gedeelte des geheelen lichaams uitmaakte; Ende dat de geringe *Oogen* ende *Ooren* dus langen tijd het geheel lighaam beftierd hebben, de *Staart* volgens de natuurelijke *Billikheid* ende *getijkheid*, die onder alle de *Leeden* eenes lichaams, ten grooten wel-vaaren gedyen foude, ook nu haare beurt, om het geheele lighaam te beftieren, behoorde te hebben.

Waar teegen de *Oogen* ende *Ooren* niet alleen fig ftelden, maar ook het *Hert*, *Leever* ende *Long*, uit eigener beweginge de *Tong* deden feggen, dat onder alle de leeden hares lichaams, foodanige ingebeeld *gelijkheid* niet te vinden was, ende dat die niet dan ten verderve des geheelen lichaams, betragt konde werden: om dat fy kenelik de aller *eedelfte* deelen des geheelen lichaams, ende met haar niet te vergelijken waren; alfoo fy alle de kraft, beweging ende leeven, aan den *geheelen lighaame* toebragtten, ende dat fy des niet te min wel begeerden van de *Oogen* ende *ooren*, maar niet van die *finneloofe ooverdaadige* ende *welluftige Leeden*, beftierd te werden.

Dit alles ongeagt fleepde de *Staart* aanftonds met geweld het *Hoofd* ende het *geheel lighaam*, regt naar een by geleegen *Eiken-Bos*, alfoo daar oovervloedig voedsel was, dog beftond de *Staart* het felven feer reukeloofelik, fonder daar toe eenige bequaame weegen ofte graafige *Velden* bereid ofte gefogt te hebben; naamelik fy fleepde alle

alle die *Leeden* over berg en dal, scherpe steenen, distelen en doornen, sulks den *Hoofde* het gebruik van het gesigt en gehoor benoomen wierd, ende het *Hart*, *Leever* ende *Long* weederom de *Tong* deden roupen, *Houd stille, houd stille*, want gy verderft het geheel lighaam; Laat dog de *Oogen* ende *Ooren* ons allen, gelijk voor deesen, bestieren. Dog in plaats van te hooren, wilde de *Staat* liever hare groote krachten toonen, met eenen anderen steilen Berg snel op te kunnen klimmen, in spijt ende eerder als een aanrennend *Ruiter* haar soude kunnen belooopen ende dooden.

Maar dese oneenigheid, ende by gevolge domme kragteloosheid, veroorzaakte soo eenen tragen voortgang der *Slange-staat*, dat de *Ruiter* haar beliep, ende met sijnen swaarde het oppersten deel der *Slange* van het benedensten scheidende, het geheele lighaam doode, ende die gedoode *Leeden* te sijnen eigen nutte, ofte om sijnen lusten te voldoen, gebruikte.

Uitlegging der Woorden.

De Ouden hebben verstaan met de geheele **SLANG**, een *Huis-gesin*, ofte eene *Republik* in goede ordre zijnde.

Met **OOGEN** ende **OOREN**, *Man* ende *Wijf*: ofte de *Aristokratike Regeerders* eener *Republike*.

Met **GAL-BLAAS**, **MILD**, **TEEL-LEEDEN**, **MAAG**, ende schoone leedige **DARMEN**, *weederspannige*, *toornige*, *wellustige*, *gulsige*, ende *ydele Kinderen*, van een *Huis-gesin*: ofte *nijdige*, *heers-sugtige*, *misnougde*,
 O O geile,

geile, slampampende, aansienelike dog innerlik kaale Ingefeetenen eener Republike.

Met HART, LEEVER ende LONG, gehoorsaame ende deugdsaame Kinderen in een Huisgesin: ofte de verstandigste, deugdszaamste, welvaarenste, ende meest goede Ingefeetenen eener Republike.

Met STAART, Dienstbooden van een Huisgesin: ofte de aller geringste, onweetenste, ondeugenste, ende meest behoufuge Inwooners, die op de Beetere Ingefeetenen haarer Republike aasen.

Met aanrennende RUITERS, die de Slang dooden ende gebrüken, Menschen die uit de twisten van anderen leeven, ende aldus bekoomen het gunt waarom getwist word, als Advocaten, Procureurs, &c. of wel een Krijgs-Ooverste, die door de Scheuringen der Republike, ofte met de kleine Leeden tegen de grooten op te hitsen, sig Heer van dien maakt, ende het geheel lighaam verteerd.

WAnneer Menschen Gebooden ofte *wetten* ontfangen van anderen, die een gemeen *Interest* met haar hebben, ende die sy meenen *wijser* als de gemeene Menschen te zijn, so laten sy sig ligtelik van de selven *leiden, bestieren, oover-reeden* ofte *regeeren*: Maar als daar en teegen Menschen gebooden ofte *wetten* ontfangen van eenen *Mensche*, die aan sijne *eigene* geboden ofte wetten niet onderworpen is, en welke dien volgens een geheel *ander Interest* heeft, als die aan de geboden ende wetten onderworpen zijn; soo krijgen deselve Onderdaanen billik die gedagten, dat met die geboden ende wetten wel seekerlik het *voordeel* des *gebieders* ende *wetgeevers* altyds, maar ook veeltijds het *naadeel* der *Onderdaanen*, die aan opgemelde *geboo-*

gebooden ofte wetten moeten gehoorfamen, beoogd werd. Sulks foodanig een *Hoofd*, die Onderdanen gemeenellk niet oover-reed, leid, bestierd, ofte *regeerd*, maar *tyranniseerd* ende dwingd, om uit vreesse van een meerder quaad, dat haar soude ooverkomen, te doen ofte te laten, het gunt sy sonder opgemeld ge- ofte ver- bod, niet doen ofte laten souden willen.

Even dus is het by-naast gesteld, wanneer in eenen *Vryen Staate*, *onkundige* ofte *dwaase* Menschen, hoewel een ende het *selven Interest* met anderen hebbende, sig onderwinden aan allen, ende by gevolge ook aan sig selven *gebooden* ende *wetten* te geeven, alsoo de *wijzen* bemerkende, dat de selve gebooden ende wetten in het gemeen, ende ook aan haar in het bysonder, schadelik zijn, sy aan die *geboden* ende *wetten* niet gehoorfamen, dan uit *dwang* ende vreesse van een meerder quaad, dat haar soude mogen ooverkoomen. Ende oovermits de *Reeden* segt, dat de *wijse* ofte *deugdzaam* Menschen, niet van den *Onkundigen* ofte *Ondeugenden* oover-reed, geleid ofte bestierd konnende werden, nog min van de selven *getyranniseerd* ofte *gedwongen* behoordente zijn: Soo werd daar door de grond van eene *scheuringe* in der *Regeeringe* gelegd, door welke die *Regeering* in het geheel ten gronde gaat; ende ons spreekwoord be- waarheid, * dat, *Geen dwang, duurt lang*.

Dus sien wy daagelijks, dat *Huisgesinnen*, daar *Man* ende *Wijf* de *wijste* zijnde, ende een *Interest* met haare *Kinderen* hebbende, den selven, als ook den *Dienstbooden* gebieden, ende daar sy eerbiedig- lik gehoorfaamd werden; in het gemeen voorspoedig zijn, ende van den meede Ingefeetenen des Lands ofte der Steede hoog ge- agt werden. Gelijk wy meede daagelijks sien, dat als *Man* ende *Wijf* on-eenig werden, ofte dat de *Kinderen* teegen haare *Ouderen* opstaan, dat als dan binnens huis alles foodanig verwerd is, dat de ondeugensten des geheelen *Huisgesins*, als dan gemeenelik van de minst deugende *Dienstbooden*, ofte van andere ondeugende Men- schen, buiten den Huise woonende, ook opgewekt werd, om aan den allerbesten het allerquaadsten te doen, namentlik, om door *Lasteren* en *Pleiten* *Man* ende *Wijf* van een, ofte *Kinderen* van hare *Ouderen* te scheiden, sonder dat het selven door *Wijse* ende *Deugd- saamen* tusschen-sprekende *Vrienden* kan werden belet. Waar

* *Nemo violenta & invisa imperia retinuit diu. Senec: Theb:*

door die Dienftboden onderwijlen den Boedel ſchaden, om ſig te verrijken, de gemeene ſaken des Huiſgeſins verwareloofd, en de *Partyen* ten wederſijden door *Advocaten, Procureurs, en Notariſſen, &c.* als aanrennende *Ruiters*, daar onſe *F A B U L* van gewaagd, geplukt ofte geplondert worden, foodaanig dat meeft alle die Huiſgeſinnen tot armoede vervallen, ende by haare Meede-Ingefeetenen altyds ſeer klein geagt werden; ofte dat ſy in het geheel vergaan.

Dus ſien wy dageliks, dat meeft alle *Koningrijken en Vorſtendonnen*, alſo daar niet meer dan een *Hoofd* met ſijnen aanhange, alle de andere Ingefeetenen *dwingt* tot gehoorſaamheid aan alle het gunt hem luſt te gebieden; gedurig vol *binnen-landſe twiſten* zijn, ofte dat opgemelde *Koningen* ende *Vorſten*, geduurig *buitenlandſe oorelogen* voeren; Sulks die Ingefeetenen aldaar gewiſſelik, alle magteloos, misnougdt ofte arm zijnde ofte werdende, die *Koningen* ofte *Vorſten* ook veeltijds in gevaar zijn, haar *Hoogheid* en alles dat ſy daar benevens beſitten, ofte haar eigen is, door hare *Onderdanen* ofte door hare *Vyanden*, te verlieſen.

Dus ſien wy daagliks, dat *Republiken*, daar de *Wiſten* ende *Bequaamſten* Regeeren, ende daar de *onkondige* ofte *geringſte* Ingefeetenen ſig van de ſelven laten *leiden*, ſeer langen tijd in *Vreede* ende alle *Voorſpoeden*, ten welſtande aller, en inſonderheid der *Wiſe* en *Deugdſaame* Ingefeetenen duuren. Ende ſien wy ook, dat in teegendeel die *Republiken*, alwaar de *onkondige* ende *geringe* Ingefeetenen by forme van *Ambagten* ofte *Gilden*, by-een koomen, om *wetten* voor de geheele *Stad* ofte *Republik*, ende mitsdien ook voor ſeer veele *wiſere* ende *deugdſaamere* Ingefeetenen te maken, ofte om uit den haare eenige *Magiſtraaten*, ter uitvoeringe der *Wetten* te kieſen, doorgaans aan den *wiſten* ende *beſten* Ingefeetenen ſeer groot misnougen geeven, ende daar door *twiſten* ende *ſcheuringen* veroorſaaken, welke aan uitheemſe ofte inheemſe *Vorſten, Krijgs-Ooverſten*, ofte anderen *Bevelhebberen*, goede gelegendheid verſchaffen, om alle de *Regalia* ofte *Vry- en Gerechtigheeden* der *Republike* ſig aan te matigen, ende eindelijk ſelfs die *Republik* te oovervallen, ofte te vernietigen, ende ſoo wel oover de *wiſe* als oover de *dwaafe*, groote ende kleine Ingefeetenen te *heerſen*, ende eindelijk die alle onder eene ſware *ſlavernie* te doen buigen.

Welke onſe *Reedekavelinge*, wy niet dan met eene oude *Historie* ende eene bygevougde *F A B U L E* beveſtigen ſullen, Als kort na dat.

dat de *Koning* uit der Steede *Romen* geweerd, en die *Republik* in volkomene *Vryheid* gesteld was, so bevonden veele geringere *Borgers* door hare quade huishoudinge, sig met vele *Schulden* en gelden op *Interessen* genomen, beladen; en geen middel hebbende, om door eene deugdelike betalinge, sig daar van te ontlasten, als ook by gevolge vreesfende, dat sy by gebreke van dien, naar inhoude der *wetten*, *Slaven* hunner *Schuld-eiffere*n gemaakt souden werden: Soo begeerden sy, dat de *Borgemeesters* ende de *Raad* der *Republike*, haar door eene nieuwe te maken *gemeene wet*, van alle hare *Schulden* bevrijden souden. Ende alsoo de *Borgemeesters* ende *Raaden* de meeste en rijkste *Schuld-eiffers* wesende, niet wilden soo eene onbillike *wet* ten nadeele van haar eigen selven maken; So liepen alle die geringe *Borgers* uit der Steede, ende setteden sig neder op den *Heiligen Berge*, 3000 treden van *Roomen* geleege, alwaar sy sig beschanften, om niet van den rijken *Borgeren* oovervallen te werden. Gelijk aan de andere sijde, de rijke *Borgers* te *Roomen* ook vreesden, dat sy van den *uitgeweekenen*, ende te gelijk van den *geringsten*, die nog in der Steede gebleeven waaren, oovervallen ende gedwongen souden werden te lijden alle het gunt die souden gelieven te doen. Weshalven de *Borgemeesters* ende de *Raad* van *Roomen* goed vonden, *Menenius Agrippa* derwaarts te senden, om die geringe *Borgers* te beweegen, weder tot *Romen* te keeren. Welke *Agrippa* van geringe afkomst, ende daarom den geringen des te aangenamer zijnde, in hare beschanfinge beleefdelyk ontfangen wierd, alwaar hy den geringen volke ten opgemeldende, deese *Fabule* rawelik voordroug.

„ Ten tijden, als de *Leeden* des menscheliken lighaams nog soo
 „ wel als nu niet oover-een quamen, om een *Menich* uit te maken,
 „ maar dat yder *Lid* sijn eigen *Voorneemen*, *Raad* ende *Taal* had: so
 „ wierden sy alle misnougde oover den *Buik*, seggende, dat sy alle
 „ voor den *Buik* sorgen, en voor hem met groten arbeide de nodige
 „ spijsen souken moelten, terwyle hy in het midden sijn rust hiel ofte
 „ alle wellusten genoot. Ende beslooten sy onderling, dien leu-
 „ jen *Buik* niet langer te voeden: Sulks de *Hand* voortaan geene
 „ spijsen in den *Monde* steeken, nog de *Mond* die ontfangen, nog de
 „ *Tanden* die kauwen wilden, op dat sy door dat middel den welde-
 „ rigen *Buik* betemmen souden. Maar voelende en siende, dat sy hier

„door niet min als de Buik, ten uiterften maager wierden ende uit-teerden; Soo seiden die Leeden onderling, nu besefn wy, dat yder lid des menschelijken lighaams, sijn eegedienst moet waarneemen, om het geheel te behouden, ende, dat wy den Buik niet meer voeden, als de Buik ons doet, met de Spijse te verteeren ende in goed Bloed te veranderen, als ook met dat bloed allen Leeden toe te senden.

Dus, seide haar Agrippa, sal het met u gaan, ende met ons, ten zy gy haast weeder keerd. Gy forg-vuldige ende arbeid-saame Gemeente benyd de rust, ende veragt de beefigheeden der Raads-heeren en Rijke Borgeren, daar gy door bestaan en uw voedsel van trekken moet. Ende was alleen het verhaal deeser *Fabule* soo krachtig in de gemoederen der geringe Borgeren, dat sy aansonds naar Rom en keerden, alwaar sy onder een verdrougen, dat de geringe Borgers voortaan haare Voorstanders kiesen souden, om haar teegen de onderdrukkingen der Borgermeesteren ende des Raads te moogen beschermen.^b

Wat nu eigendlijk de sin onser *FABULE* zy, meenen wy onnodig te zijn, dat alhier eigendlijk klaarder uit te drukken, alsoo het selven genoegsaam, met de *Uitlegginge* der *Woorden* in der *FABULE* begreepen, voor aan is geschied.

^a *Tribunos Plebis.*

^b *Tit. Liv. lib. 2.*

Een die met klein beslag
Sijn leeven einden mag,
Heeft meen'gen blijden dag,
En selden groot geklag.

Vivitur exiguu melius si noveris uti.

54. De Schildpad, Haas, ende Kikvors.

DE Schildpad wel eer over hare traagheid van den Haase bespot zijnde, had, om die spot in het toekomstige niet meer onderworpen te zijn, eene wedding aangegaan met den Haase, dat sy, niet jeegenstaande haare traagheid, de selve reise eerder als hy, soude afleggen : waar op sy ook,

ook, seer vroug opstaande en gestaadig voortgaande, de wedding had gewonnen; terwijl de *Haas*, op sijne snelheid betrouwende, laat opstond, ende ook onderweege sijnen tijd in der Herberge versuimde, om sijne lusten te versadigen.

Ende daar en booven wist de *Schildpad*, dat de *Haasen* ook wel eer in haare Vergaderinge rijpelijk ooverlegt hebbende, dat sy van Menschen, Honden, ende Grijp-voogelen geduurig vervolgd wierden, sonder sig te kunnen beschermen, ofte haare Vyanden beledigen; ende dat sy daarom hadden beslooten, gelijkelik in eener diepe poele te springen, om aldus een eind van haar altyds bekommerlik leeven te maaken. Dog dat sy alle sterkeliken dien einde derwaarts loopende, hadden gesien, dat de *Kikvorssen*, haaren aanval vreesende, alle waaren gesprongen in den watere, om sig aldaar te verbergen. Ende dat derhalven een der wijste *Haasen* het selven opmerkende, had aangeweesen, dat hier leevendige Schepfelen waaren, die nog meer Vyanden, als sy hadden; Jaa dat die ook de *Haasen* vreesden, en des niet te min haar leeven sorgvuldiglik bewaarden, met tijdelik te vlugten naar hunne *sterkten*, en sig aldaar te onthouden, tot dat die nood oover was. Dat sy *Haasen*, snelder dan de *Kikvorssen* zijnde, het selven ook beeter doen konden. Gelijk die *Schildpad* daar beneevens wist, dat de *Haasen* op deese vermaninge hadden beslooten, voortaan ten besten des doemelik, hare Vyanden te vermijden, en besprongen werdende in hoolen haar leeven te bergen: Ende dat het selfden haar soo wel was gelukt, dat het geslagt der *Haasen* tot heeden toe in weesen was gebleeven.

Eindelik wist ook de *Schildpad*, dat sy sig in haare *schild* verborgende houdende, meenig-werven van Grijp-voogelen, ende andere Vyanden, aangegreepen was geweest,

weeft, maar nooit verflonden had konnen werden, ende dat fy derhalven op haare Schild soo verliefd was geweest, dat andere Dieren neevens haar van *Jupiter* ten gaste genoodigd zijnde, alle andere derwaarts gegaan, ende fy alleen ten huife gebleeven was, met die verontschuldiging, dat *Ooft VVest, 'i Huis best was*. Dat die verontschuldiging *Jupiter* ook soo wel had bevallen, dat hy haar desweegen had geboden, voortaan haar *Huis* altyds, ende ook oover alle, derwaarts fy begeerde, met sig te dragen; ten einde fy van geene *Gryp-vogelen* verflonden, ofte van quaade *Buuren* gequollen soude werden.

Dit alles niet jeegenstaande, soo gebeurde daar naa, dat fy de *Kikvorssen* ten lande seer snel springen, ende in den waatere seer snel swemmen siende, waande die seer gelukkig, ende sig selven seer ellendig te zijn, tot dat fy bemerkte, hoe de *Kik-vorssen*, des niet te min, ten lande van seer veele *VVoud-voogelen*, ende ten waatere van veele nog snelder swemmende *VVater-voogelen*, Slangen, ende Vissen, verrast ende verflonden wierden: als wanneer fy ten regte oordeelde, seer gelukkig te sullen weesen, indien fy, naar den stand, daar fy in was, sig wilde vougen, sonder de standen der andere Dieren te benijden ofte te wenschen: ende derhalven soo besloot fy, ende nam standvastelik voor, hare *kennisse* omtrend saaken die haar eigen wel-weesen mogten betreffen, soo veele haar doenelik was, voortaan te vermeerderen, ende sig daar in altyds naar de maate haarer weetenschap te draagen.

Uitlegging der Woorden.

*M*et SCHILD-PADDEN, hebben de Ouden verstaan, trage dog vlytige ende arbeidsame Menschen.

Met HASEN, al te haastige dog wel bereisde ende beleefene Menschen.

Met KIK-VORSEN, Boeren, ende andere gering ofte gemeen Volk, dat haastig opspringd ende weder haast duikt.

Wanneer men op den verscheiden aard der Menschen agt neemt, soo bevind men, dat eenige van dien *geswind* in haare lighamelike bewegingen, ende ook seer *vaardig* in alle hare gedagten ofte oordeelen zijn: ende dat dese twee saken den selven, als ook anderen Menschen, in den beginne altyds soo een groot behaagen geeven, dat sy, door opgemeld behaagen, gemeenelik werden opgewekt, om hoogere ende grootere saaken, dan die sy besiften, ofte haar betaamen, te begeeren. Want oovermits soodaanige hooge saaken niet dan by geluk, ende met onverdrietige forge ende geduurigen arbeid plagten verkreegen te worden; ende dat die standvastigheid selden by die *vlugge* lighaamen ende *geswinde* geesten ofte verstanden gevonden werden: Soo fiet men ook veeltijds, dat sy door het groot gevoelen, welk sy van haare eigene bequaamheeden hebben, saaken onderneemen derven, die sy door haare sorgeloosheid, versuim, ende afkeer van eenen gestaadigen arbeid, niet bereiken kunnen. Als wanneer sy alle haaren moed verliesende, ook haare uitwerkingen in het geheel verbrooken werden, ende sy niet alleen vermerken, dat sy beneeden de trage Menschen, die sy voormaals te versmaden plagten, behoorden geagt te werden; maar sig ook als dan inbeelden de aller-rampfaaligste onder alle de Menschen des gantsen Aardboodems te zijn.

Daar en teegen bevind men, dat andere Menschen, die *traag* in haare lighamelike bewegingen, ende ook in haare gedagten ende oordeelen zijn, daar door, soo by sig selven, als by andere Menschen, in seer kleine agtinge weefende, niet derven groote ende hooge saaken, die haar souden kunnen ontschieten, begeeren: ende dat sy daarom tragtende naar mindere saaken, die haar betaamen, deselve allangs, ende treede voor treede, met eene soo groote orgvuldigheid ende gestaadigen arbeid bejaagen, dat sy veeltijds hun oogwit bekoomen, ende als dan eerst bemerken, dat

dat het eind onfer werken, ende onfes leevens, waarelik alle onse voorgaande werken, ende alle ons geheel leeven kroond: als meede van haar als dan eerst vermerkt werd, dat die *vlugge* ende hoog-vliegende Menschen, die sy wel eer te benijden plagten, selden haar oogwit bereikende, ende veeltijds een drouwig einde maakende, waarelik niet gelukkiger als sy, maar veel ongelukkiger zijn. Want dan vermerken sy eerst, dat men sig waarelik gelukkig maakt, wanneer men sijne gedagten niet soo seer laat gaan op het *goed*, dat een ander heeft, ende ons ontbreekt; als wel op het *gunt* een ander derfd ende wy besitten. Ende insonderheid bevinden sy als dan, dat men sig gelukkig maakt, wanneer men tragt, sig met sijn eigen lot te verheugen, ende stil te leven, sonder geduurig naar eenen anderen stand te haaken.

Alle het welken wy meenen, door onse daagelike ervaaringe omtrend ons eigen selven, ende andere enkelde Menschen, soo bekend te weesen, dat ten dien einde geene aanwijfinge vereist werd. Maar wel diend hier aangeweelen te werden, dat het selfde onderscheid ook in geheele *Volkeren* gevonden werd: Namelik, wanneer wy de *grove* lighamen ende de trage verstanden der *Duitsen* aanmerken, ende die vergelijken met de *vlugge* lighaamen ende geswinde oordeelen der *Francoisen*; soo behaagd ons in den beginne een *Fransman* altijds meer als een *Duitsert*: Maar als wy daar na rijper ooverleggen, wie van beiden in den geheelen loope sijnes leevens, meer goeds ofte quaaads, baat ofte schaade, gemak ofte ongemak, sig selven ende den gantsen menschelijken geslagte aandoed: Ende wie van beiden by gevolge door sijne eigene deugd ofte schuld, met meer genougen ofte misnougen, sijn leven behoorde te eindigen; Soo meenen wy, dat de prijs van dien den *Francoisen* niet behoorde te werden gegeven.

Immers sien wy, dat de *Volkeren* van Europa, die *traag* in hare bewegingen en gedagten zijn geweest, als *Grieken*, *Romcinen*, *Schieten*, *Celten*, *Duitsen*, &c. Republike *Regeeringen*, ten voordeele der *gemeene Ingefeerenen*, hebben opgeregt, ende aller-langst behouden hebben, terwijl andere *vlugge Volkeren* en seer schrandere Verstanden, tot eene *Monarchale Regeeringe*, meest altijds ten voordeele van eenen *Mensche*, en ter onderdrukkinge aller Onderdanen strekt, vervallen zijn. Gelijk wy nog heeden sien, dat de schranderste bewooners van geheel *Italien*

haare gemeene *Vryheid* verlooren hebben, terwijl die grove *Venetianen* ende *Genueesen*, als ook die trage *Switsers* de selve behouden. Gelijk wy meede sien, dat geene *Volkeren* in geheel *Europa* met eene swaardere *slaavernie* onder eene Monarchale Regeeringe werden gedrukt, als de vlugge *Francoisen*, terwijl die trage *Duitsen*, indien niet alle, immers ten meesten deele, hare gemeene *Vryheid* naar siele ende lighame, kloukmoediger beschermen.

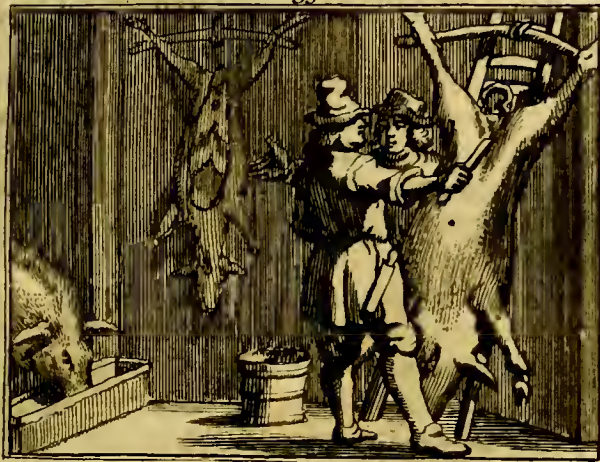
Derhalven leerd ons deese **FABUL**, dat de *Schildpad*, dat is de trage, neederige, ende in *Vryheid* leevende *Menschen*, veel gelukkiger zijn als de geswinde *Hasen*, dat is, seer vlugge ende hooghartige *Menschen*, die veeltijds van haare *Vyanden* gedood, ofte als de hoog-springende *Kikvorsen*, van haare eigene *Koningen* ende *Vorsten* verslonden werden.

*Die op goed^r Ouders is verbolgen,
Moet haast den Beul of 't Kalfs-vel volgen:*

55

*Alterius, non sit, qui suus esse potest.
Persequitur Deus piacula in parentes.*

55. De Schaapen ende Verkens, met haare
Wagt-bonden.

SEEKRE Schaapen ende Verkens, -hebbende eenen en-
de den selven Herder, die haar met aard- ofte steen-
worpen, als ook met sweep- ende stok-slaagen by cen te
houden, te verweiden, ende door die middelen onder-

wijle tegen de *Wolven* te beschermen plagt : Soo gebeurde haar, dat die *Herder* schielik quam te sterven. Sulks de allerwijste *Schaapen* aanstonds in der gemeene Vergaaderinge voordroegen, dat sy alle indagtig waaren de ongemakken ende quaalen; die sy geduurende de forge ende opsigt haares ooverleeden *Herders* onderworpen waaren geweest; ende dat alsoo die des niet te min een seer *goed Herder* was geweest, sy derhalven met seer goede reeden mogten besluiten, dat selfs de aller-beste *Herders* haare *Melk* daagelijks aftappen, by geleegendheid hare *wol* afscheeren, ende, om haar noodig voedsel te vinden, somtijds eenige *Schaapen*, ende veeltijds de andersins vrugteloose *Verkens*, dooden souden; ende vougden die *wijse Schaapen* daar by, dat het derhalven raadsaamer was, ter gemeener bescherminge tegen de *Wolven*, te gebruiken seekere klouke *Wagt-bonden*; die nog *Schaapen* nogte *Verkens*, tot haare spijsse te dooden plagten; ende die geener *schaapen wolle* tot haare kleedinge nodig hadden, maar alleen *Melk* voor hare spijsse en drank van den *Schaapen* bedingen souden: terwijl sy *Schaapen* ende *Verkens* van slijk- ende aard- ofte steen-worpen, als ook van sweepende stok-slaagen vry weesen, ende niet dan met *baffen* geregeerd werden souden

Welke voorslag allen *Schapen* ende ook den *Swijnen* wel gevallende, en die *Wagt-bonden* die opsigt oover den *Schapen* en *Swijnen* aan-neemende, als ook voor der selven heil wel sorgende; Soo nam die *Kudde* in alle weelde toe, ende insonderheid vermeenigvuldigden de *Schapen*; alsoo die sig naar alle goede ordren der *Wagt-bonden* draagende, geen der selven van den *Wolven* gegeeten wierd. Maar de *Verkens*, siende dat de *Honden* nog staf nog sweep hadden,

den, wentelden sig veeltijds in den slijke, ende weiden wijs ende sijds, niet jeegenstaande het *bassin* der *Honden*, ende haare vermaaningē, dat sy soo doende, haar niet teegen de *wolven* souden konnen beschermen.

Deese trouwe *wagt-honden* sig dus veragt siende van die geenen, welke weinig ofte gants niet tot haar onderhoud verschafeden, leiden de saak oover met de niet min gehoorfaame als veel contribueerende *Schaapen*, ende wierd van alle de selven goed gevonden, dat de *Honden* haare opgedraagene Magt souden ouffenen, met de ongehoorsame *Verkens* te bedwingen, ende met aan den kleinen de straffe te beginnen. Sulks de *wagt-honden* daar naa eenige *Biggen* siende verre af weiden, den selven gebooden, by der *Kudde* sig te vervougen; waar op die *Biggen* antwoordeden, dat sy nog eenige Aard-aakers uitgraaven ende eeten wilden, eer sy sig van daar naar der geheele *Kudde* begeeven souden.

De *Honden* deese onbeschaamde ongehoorszaamheid der *kleinen* ooverdenkenden, oordeelden, dat sy behoudens Eere ende Eed, in deesen gevalle niet konden stille staan; weshalven sy wijders gesegt hebbende, dat sy haar, by gebreeke van aanstonds voort te gaan, daar toe souden dwingen: Soo waaren die *Biggen* wel soo stout, haar toe te snaauwen: „ Gy fiet dat de *grootte Verkens* dagelijks veel „ wijder van der *Kudde* af gaan weiden, om arger te „ doen als wy *kleine Biggen*, sulks indien gy oover onse „ kleinigheden uwen moed op ons wild koelen, ende „ de *Grooten* onbedwongen laten, gy doen sult als de „ wreede *Havikken*, die de schaadelijke *Arenden* ende „ *Wouwen* voor by te vliegen, om de onnoofele *Dui-*
ven

ven te oovervallen ende te verflinden , gewoon
 2 zijn.

Welke woorden voor den *Wagt-honden* onlijdelik weefende, soo greep yder van dien een *Bigge* by den ooren, om die naar de Kudde te sleepen, sulks de *Biggen* alle tegelijk niet min kreeten, dan of men haar de keele had af gesteecken. Ende alsoo eenige *verborgene Slagters*, om haar oogwit te bereiken, sig altyds, dog bedektelik omtrend die Kudde gehouden hadden, soo wilden die nu niet verfuimen, dit vier van ongehoorsaamheid aan te blaasen, om het selven tot een volkoomen oproer te doen uitersten: in gevolge van het welken sy aanstonds de grootè *Verkens* beliepen, ende foodaanig wisten op te hitten, dat sy al knorrende naar die *Wagt-honden* draafden, ende met haare schrikkelijke *Verkens-tanden*, sonder naar eenige reedenen, die de *Honden* van haar doen gaaven, te willen hooren, haar aanstonds verscheurden, onder dien Lak, dat het Verraaders waaren.

Weshalven opgemelde *Slagters* uitgewrogt hebbende het gunt sy voor hadden, naamentlik die Kudde ontveld, sonder *Herder*, ende sonder *Wagt-honden* te sien, sig selven in het geheel daar van *Meeesters* maakten; ende voortaan de grootste ende vetste *Schaapen* ende *Verkens*, niet alleen tot haar noodig voedsel gebruikten, maar ook haar vlees ende vagt ten meesten prijse verkoften, om met die Penningen, daar van koomende, in alle ooverdaad, weelde ende wellusten te leeven. Sulks die *Slagters* voortaan geene *Schaapen* ende *Verkens*, dan alleen ten Slagtbanke, voededen ende aanfokten,

Uitlegging der Woorden.

Met SCHAAPEN, hebben de Ouden verstaan, gegoede Ingefeetenen, door wiens Schattingen Landen ende Steeden beschermd werden.

Met VERKENS, arme, wreevelige, ende arbeidende Ingefeetenen.

Met Verborgene SLAGTERS, aansienelijke behouftige Ingefeetenen, die door Oproeren te verwekken, in der Regeeringe van Landen ofte Steeden tragten te geraaken.

De andere Woorden deeser FABULE vereiffen geene uitlegginge.

Menschen, die van gegoede Ouderen gebooren zijn, werden gemeenelik soodaanig opgebracht, dat sy door onderwijfinge, leesen van goede Bouken, bereiften van vreemde Landen, ende ommeaan met veelerlei slag van Menschen, niet alleen kennisse krijgen van die Saaken, waar door den kost gewonnen werd, maar ook van den loope des Weerelds, ende van der Regeeringe, in het bysonder der Landen en Steeden, daar sy gebooren zijn, ofte wonen. Namentlik sy leeren, voor soo veel de Menschen aangaat, hoe haare Meerdere, haare Gelijken, ende haare Minderen gefind ende ge-aard zijn. Ende bevinden opgemelde gegoede Menschen, dat de Meerdere haar ter bescherminge van Landen ende Steeden, lasten opleggen, schatten ende scheeren, als ook, dat sy aan haars gelijken veeltijds ietwes van het haren moeten toegeven, indien sy in ruste willen leven, ende met geene Dingtalen gequollen zijn. Ende bevinden eindelijk de gegoede Menschen, dat de arme Min-

deren, de *gegoede Magteloosfen*, in wiens dienst sy gebruikt werden, ofte met welken sy ietwes anders gemeens hebben, geduurig bedriegen, ende verkorten derven; om dat van haar by Pleidojen nietwes te halen is. Ende bevinden die ook eindelijk, dat alles gaat volgens het spreekwoord: *Six cinq* geeft niet, *Deus as* heeft niet, *Quatre trois* moet geven, om *Six cinq* ende *Deus as* te doen leven.

Dit aldus gesteld zijnde in de aller-vreedzaamste tijden, soo hebben daar en boven in tijden van *oorloge*, ende insonderheid van *opstand* ofte *oproer* der geringe Ingefeetenen, teegen den Regeerderen van Landen ofte Steeden, de *gegoede* magteloze Ingefeetenen nietwes anders te verwagten, dan dat sy de ballen sullen moeten betaalen, daar de anderen meede sullen speelen, ofte speelen, ende gespeeld hebben. Namentlik, dat sy door ende geduurende die twisten ofte oorloogen, seer geschat ende geschooren, ofte geplonderd, ende in het geheel van hare goederen beroofd sullen werden.

Ende vermits opgamelde *gegoede Ingefeetenen* deese quaalen voorsien, ende vreesen; soo vougen sy sig gemeenelik met groote Reedenen seer gaarne naar de gelegenheid der saaken, ende der Regeeringe, welke ten hunnen tijde in weesen is, wenshende rust ende vrede in haare daagen te moogen genieten, ende schrikkende booven allen, voor den Opstand ende Oproer der *Ongegoeden*, tegen der *Regeeringe*, ofte tegen den Regeerderen hunnes *Vaderlands*, ende der Landen ofte Steeden, waar in sy wonen.

De *Ongegoeden* daar en teegen, zijn meest tweederlei, naammentlik of van *ongegoede* ouderen *gebooren*, of wel zelfs door een ontugtig leeven tot armoede *geraakt*. Waar van de *eersten* gemeenelik dienstbare Menschen zijn, ende geene kennisse ter wereld hebben, dan van een *Ambagt* om den kost te winnen, zijnde voorts van een seer ontugtig leeven, dom, laat-dunkende, ongestaadig, ende soo dol-driftig in alle het gunt sy voorneemen, dat sy, geduurende die drift, naar geene *Raad* ofte *Reedenen* willen ofte kunnen luisteren. Ende oovermits sy, zelfs buiten dien drift zijnde, weten dat rijke Menschen haar in *Regten* betrekkende, goed naar quaad geld werpen souden, ende dat de *Schonten*, meer geld- als bloed-gierig zijnde, van haar niet trekken

ken kunnen: Soo zijn sy gemeenelik seer gereed ende stout, om die *gegoede Magteloosjen* te verongelijken, ofte haar eenig strafbaar geweld aan te doen. Gelijk opgemelde *ongegoede Ingeseeten* seer ligtelik bemerken, dat sy door ooreloogen ende *Oproeren* teegen der Regeeringe, geene *goederen* verliefen, maar hare bequaamheid om te dienen, *Konst*, *Ambagt* ende *Handen*, seer ligtelik in andere Landen, om aldaar ook naar hare oude wijze te leven, ooverbrengen kunnen, ende dat sy daar en boven, gedurende het *Oproer*, in eenen seer grooten getaale straffeloos ende onbekend, souden weesen: Ende derhalven soo zijn de selven ook altyds gereed ende geneegen tot die *Oproeren*.

Sulks, wanneer daar nog by komen eenige *sware voorvallen* der Republike, de andere *aansienelike* dog *ongegoede* Ingeseetenen: namentlik alle *Spil-penningen*, die door een ooverdadig, vuil ende ontugtig leven in schulden steeken, ofte tot die arremoeude geraakt zijn, als dan niet plagten te versuimen, die andere domme Menschen onder der hand tot Opstand teegen de wettige Regenten aan te hitfen, ende indien de selve *Oproermakers* de ooverhand behouden, de Regeerders te dooden ofte te verwerpen, om sig in der selven plaatsen te dringen, ende door dat middel sig niet alleen van de welverdiende Straffen te bevrijden, maar ook hare verdorvene Huisfaaken ten laste der *gegoede* Ingeseetenen te herstellen.

De waarheid van het welken, voor soo veele het den gemeenen menschelijken ommegang raakt; door onse daageliksfe ervaarendheid werd bevestigd; ende voor soo veele het de gemeene Regeeringe ofte *Oproeren* daar teegen, aangaat, is onnoodig, daar van eenige exempelen by te brengen, alsoo de *Historien* aller Landen ende Steeden daar meede vervuld zijn. Dog indien de *Leesers* des niet te min eenige begeeren, soo behouven sy maar te gedenken, door wien ende hoe in den Jaare 1672. ende 1673. binnen de *Vereenigde Neederlanden*, die *Oproeren* teegen de *wettige Regenten* van dien aangestecken, uitgevoerd, ende ge-eindigd zijn. Ende alle het selven wel ooverdagt hebbende, soo sullen sy groote reedenen vinden, om sig te verwonderen, hoe de Regenten eeniger Steeden aldaar seedert die tijden, ende als nu nog kunnen goed vinden, tot *Schutteren* haarer *Steeden* aan te neemen, gants

ongegoeden ende onbesoldigde Ingefeetenen, nademaal die aldus gelijk de oude Verkens onser FABULE, tanden in hare monden gekreegen hebbende, ofte uit sig selfs, ofte uit aanhittingen eeniger heersfugtige ende door ontugt ofte quaad leeven behouftig gewordene Ingefeetenen, altyds tot plonderinge der goeode Ingefeetenen, ende tot Oproeren teegen de wettige Regenten te veroorlaaken magtig, ende ook geneegen sullen weesen.

Wat nu wijders de eigendlijke fin deeser FABULE, ende de Leering van dien zy, konnen de aandagtige Leesers ligtelik bemerken, ende is derhalven onnodig hier gelegd.

Een wijs Man laat sig maar eenmaal bedriegen.

Afinus ad lapidem non bis offendit eundem.

56. De Eesfel sonder Herffenen ende Ooren.

EEn *Eesfel*, die in het draagen van swaare lasten, sijnen *Heere* enen langen tijd veele goede ende grootte diensten gedaan had, wierd een maal swaarder als gemeen beladen, sulks hy aan eener Steene, die in sijnen weege lag, soodanig stronkelde, dat hy onder sijnen laste

ter needer viel, ende sijn ondankbaare *Heer* toeloopende, hem met veele stokslaagen deede rijfen, welke harde slaagen door de groote smerte soo diepe indrukfelen in des Eesels herffenen maakten, dat hy seedert dien tijd omtrend dien Steene nooit quam, sonder daar aan te gedenken, ende sig soo voorzigtig te draagen, dat hy niet meer aan den selven Steene quam te stooten; maar veroorzaakten daar en boven die harde stokslaagen, dat hy eindelijk van sijnen *Heere* scheidende, sig in eenen Woude begaf, alwaar hy een geruimen tijd seer stillekens geleefd hebbende, het gebeurde, dat de *Leew* siek wierd, ende by een riep alle de voornaamste bloedgierige Dieren, op dat die eenig genees-middel voor hem souden uitvinden: ende terwijle geen der opgemelde *Dieren* eenig genees-middel wist, seide de *Vos*, dat de ooren ende herffenen eenes *Eesels*, naar de regulen der Genees-konste bereid zijnde, wonderlik goed waaren, om den *Leewe* sijne voorgaande sterkte te doen verkrijgen. Waarom de *Leew* den *Vosse* last gaf, den *Eesel* ten Hoove, ende in sijnen gewelde te lokken

Sulks de *Vos* naar het Woud ging, ende den *Eesele* aldus aansprak: „Uwe groote sterkte, luidrustige vervaare-
 „lijke Stem, groot-geduld omtrend het draagen van al-
 „lerlei ongemakken, ende uwe matigheid in spijs ende
 „drank; als meede insonderheid uwe groote wijsheid,
 „volgens welke gy die al te ondankbaare Menschen hebt
 „verlaaten, om stillekens in dit Woud te leeven, heb-
 „ben u by de wilde *Dieren* soo vermaard gemaakt; dat
 „het lof van dien is gekoomen ter ooren des *Leews*, Ko-
 „ning aller vier-voetige Dieren, ende is die derhalven
 „geneegen, u tot sijnen oppersten *Diener* van Staat te
 „gebrui-

„gebruiken. Ende vermits gy deese uwe groote deugden niet moogt verbergen, maar die ten voordeele aller vier-voetige Dieren, waar van gy een zijt, gebruiken moet; Soo-gaa gy, mijn *goede Vriend*, met my, ik sal u feer trouwelijk ten Hove leiden. De *Eefel* deese schoone woorden geloovende, ging, ende wierd geleid tot den *Leewe*, die als toen sijne Pooten, om den *Eefel* te grijpen, uitgestrekt hebbende, sig foo swak bevond, dat hy niet door slaan, ende hem tot sig trekken konde. Sulks de *Eefel* ontspringende, weeder tot sijn Woud keerde; terwijl de *Leew* uit vreesse dat sijne onmagt ende te gelijk sijne voorgenoomene wreedheid, allen onnooselen Dieren bekend souden worden, seer drouwig ende schaamrood zijnde, oover dat mislukken, sig nogtans verseeckerde, alle sijne behaalde schande, door vermeerderinge van magt ofte sterkte, indien hem die gebeurde, ende ook andersins niet te kunnen doen verdwijnen. Waarom hy ook den selfden *Vos* bad, andermaal den *Eefel* te gaan bekalen, ende ten Hoove te geleiden,

Waar op hoewel de *Vos* antwoorde, gants teegen den aard der *Eefelen* te weesen, twee maalen teegen den selfen Steen te stooten, hy nogtans verhoopte, onder schijn van *Vriendschap*, met diere *Eeden* bevestigd, deesen onnooselen te sullen kunnen verleiden, naademaal men alsoo, wel veel wijfere Dieren had kunnen bedriegen; Sulks hy dit Gefandschap ondernam, tot den *Eefele* ging, ende hem aldus toesprak: „Voorwaar uwe al te groote *vreesse* ende *schichtigheid* toond wel, dat gy gewoon zijt by „ondankbaare *Boeren*, ofte in *Wouden*, maar niet ten „Hoove onder de aller-beleeffte ende heusse Dieren te „leeven 5.

„leeven: Want onse Koning oover uwe komste soo ver-
 „blijd is geweest, dat hy als by naast uit sig selven wec-
 „sende, u op het aller-vriendelijkste ende met de meeste
 „teekenen van liefde heeft willen om-armen, ende nog
 „wil, sonder eenige gedagten te hebben, u in het min-
 „sten te beschaadigen: Dit heeft hy my *heiligtlik geswoo-*
 „*ren*, ende sweer ik dit ook u van sijnent wegen, my daar
 „en booven voor het naarkoomen deeses, ten *Borge* en-
 „de *Pande* stellende: keer derhalven, mijn *lieve*, met
 „my naar den *Leewe*. Door welke woorden de *Eesfel*
 bewoogen wierd, weeder tot den *Leewe* te gaan, die
 hem als toen soo seker nam, dat hy hem gegreepen,
 ende gedood hebbende, den *Vosse* in een bysonder *Vet-*
trek oover gaf, om aldaar van de *ooren* ende *herssenen* het
 bewust genees-middel te bereiden.

Maar de *Vos* ooverdenkende dat het beeter was, door
 die soo ongemeen heilsaame middelen, sig selfs als een
 ander te sterken, at dat kooksel selfs op, ende ging den
Leewe als een wonder verhaalen, dat hy in den *Eesele*
 gants geene *Herssenen*, ende wel lange groove, maar gee-
 ne opregt hoorende *Ooren* gevonden had. Het welk als
 de *Leew* niet konde gelooven, de *Vos* efter betoonde
 waarhaftig te zijn, met deese aanmerk-waardige woor-
 den: „Voorwaar, indien deese *Eesfel* een regt *Eesfels*
 „gestel, daar *herssenen* ende bequame *ooren* aan waren,
 „hadde gehad, om selfs te konnen bedenken, ofte van
 „anderen te hooren, wat hem goed ofte quaad ware, hy
 „soude nooit, reegen den aard van alle gemeene *Eese-*
 „*len*, ten tweeden maale aan den selven steen gestooten,
 „ende sig laten beweegen hebben, weeder ten *Hove* te
 „koomen, daar hy eenmaal den dooden-dans ontspron-
 gen

„gen was. Ende oovermits hy nogtans alle het voormel-
 „den gedaan heeft: soo is immers kennelik, dat hy in
 „allen deelen geen *opregte Eefel* is geweest, maar dat
 „hem feekerlik eenige voornaame deelen ofte innerlijke
 „leeden, moeten hebben ontbrooken.

Uitlegging der Woorden.

Met den **E E S E L E**, die niet twee maalen oover den selven **Steen** stoot, hebben de **Ouden** verstaan ende aangemerkt, een **Mensch**, voor soo veel hy **lighamelik**, ende sonder eene reedelike **Siele**, begaafd is.

Met den **E E S E L E**, die ten tweeden maale sig laat verleiden, **Eenvoudige** **Menschen**, die sig door loofse ende schrandere, te meermaalen laten bedriegen ende verleiden.

Met **H E R S S E N E N** begaafd te zijn, hebben de **Ouden** hier verstaan, **Menschen** die bequaam zijn om uit haar eigen selven te bedenken, alle het gunt haar noodig ofte nut is.

Met **O O R E N** begaafd te zijn, hebben sy verstaan, **Menschen** die bequaam zijn, om van anderen onderrigt ende geraaden te werden.

IN dien delighamen der **Menschen** geene *beweezingen* hadden, dan die *innerlik* onstaan uit de opkookingen onses *bloeds* in den *herse*, ofte driften des selven naar alle andere deelen onses *lighaams*, ende wel in-

sonderheid met het dunsten van dien te drijven naar de *Herffenen*, ende daar van daan in alle onse seenuwen ende spieren: of wel, indien onse lighaamen daar en booven geene bewegingen hadden, dan die uiterlik ontstaan van de *voorwerpselen* onser vijf sinnen, naar onse Herffenen, ende daar van daan naar ons hert, ende naar alle onse andere leeden; Soo fouden wy bevinden, dat saaken; die onse lighaamen seer gesmert ende beschaadigd hadden, ook midde-ler wijle soo diepe indrukfelen in onse herffenen fouden hebben gemaakt, dat diergelijke saaken daar naa ons voorkoomende, al-tijds door ons geschowd ende vermijd fouden werden: tot dat al-langs, het sy door *konst* ofte *geweld*; eenig ander daar teegen strij-dend indrukfel, in onse Herffenen veroorzaakt wierde. Ende is dit het gunt men in *paarden* ofte *bonden* noemd *schigtig* ende *ongeleerd*, ofte wel *bereeden* ende *geleerd* te zijn. Gelijk men op dien gronde ook segt, dat een *Eefel* sig niet meer dan eene maal aan den self-den steen slagte te ftooten.

Ende oovermits de Menschen, boven opgemelde *tuigen* tot de lig-hamelike *bewegingen* der *Beeften*, besitten eene *reedelike Siel*, die *oordeelen* kan en ook in der daad oordeeld van alle, insonderheid schadelike ende smertelike bewegingen, die op ende in onse lighamen veroorzaakt werden, ende dat die *Gedagten* ofte *Oordeelen* te saamen, ook wel seer diepe indrukfelen in onse Herffenen maken, soo pleeggen wy voortaan die ende diergelijke schaadelijke Saaken, forg-vuldig ende standvastig te vermijden. Sulks foodanige Menschen, welke des niet jeegentaande, sig in de selfde seer gewigtige saaken twee maalen laten verleiden, in deeser *FABULE* ten regte *Eefels* sonder *Herffenen* ende sonder *Ooren* genaamd werden. Ende is derhalven onnoodig, de forgen der Menschen, die goede Herffenen ende Ooren hebben, in deesen meer op te wekken.

Maar is voorwaar wel dubbeld bestraffens waardig, dat de smerten ende schaaden, die wy andere Menschen sien, ofte hebben sien lijden; ende die wy hooren ofte leesen; dat andere Menschen lijden ofte geleeden hebben, ons niet opwekken, om soo diepe indrukfelen in onse *Herffenen* ende *Geheugenisse* te maaken, dat wy de selve voordeelen uit die sagte spiegelen van anderer Menschen quaalen, als uit onse eigene drouve ervaarendheid kunnen trek-ken.

ken. Waarom ook de *Dwaafen* nietwes leeren, dan met eigene fchaade ofte fchande, ende dat het daar en teegen een feer *wijs* Mensch te agten is, die door eenes anderen *Mans* gevaar fijne wijsheid vermeerderd heeft, gelijk met der waarheid daar ook by gevougd werd, dat de *Dwaafen* altijd ende oover alle soo *veele*, ende de *Wijfe* soo *weinige* zijn, dat de Weereld door die weinigen niet gebeeterd, maar in weeder-wille der felven, door de grootte meenigte der *Dwaafen*, altijd in den felven stande gehouden werd. *

Het welk alfoo yder van ons daagelijks in ons felven, ende ook omtrend andere *Menschen*, in het bysonder bevind, geen bewijs vereift. Maar fal niet ondienftig zijn aan te wijfen, dat het felfden ook by naaft altijd by *verfaamde Menschen*, dat is, in geheele *Volkeyen*, bevonden werd waarhaftig te weefen. Namentlik, hoe meenig maalen zijn de *Romeinen*, als ook de *Raad*, wel eer door hare *Keifers* geplaagd, ende daar van ontslaagen geworden zijnde, t'elkens door het *eigen Intereft* der Boofen, ende der *Dwaafen Vergeetelheid*, wederom tot die fchrikkelijke *Eenhoofdige Regeeringe* vervallen. Ende om tot onse Landen te keeren. Hoe meenig maalen hebben onse *Graven* van *Holland*, de gemeene *Vryheid* der *Eedelen*, der alinge *Gemeenten* ende der *Regenten* onfer *Landen* ende *Steeden* vertreeden, ende cenige deugdzaamfte ofte kloukmoedigfte van dien, daar en booven door den *Hoove* ende fchijn van *Justitie*, lijf ende goed doen verliesen, eer dat onse laafte *Graaf* in den *Jare* 1581. afgefwooren heeft konnen werden. Ende hoe wy daar naa in de Vereenigde Neederlanden omtrend den *Jaaren* 1583. 1586. 1618. 1650. 1672. gevaaren zijn, soude ten deele te lang zijn om hier te verhaalen, ende moet ook ten deele door eene plegtiglik afgekondigde *Vergeetelheid*, ongeroerd blijven. Sulks wy dit fullen besluiten, met te feggen, dat het eigen *Intereft*, ende het groot getal der *Dwaafe Nakoomelingen*, in het gemeen magtig genoeg is, om te maken, dat fy fig niet spiegelen aan de gruwelen, die hunnen onnoofelen *Voorfaaten* zijn oover gekoomen, om fig daar van te wagten.

R r 2

Sulks

* *Periculo alterius qui sapit ille sapit. Stultorum insinitus est numerus. experientia Stultorum magistra.*

Sulks de eigendlijke fin deefer FABULE is, ons op te wekken, dat wy alle faaken, daar ons aangeleegen is, by ons selven wel te onderfouken, ende daar oover met andere Menschen raad te pleegen, als ook onse goede besluiten daar omtrend gemaakt, seer diep in onse geheugenisse te drukken behoorden, ofte dat wy ten minsten den raad van andere Menschen omtrend die faken moeten hooren. Ofte dat wy anders fins waarelik wel dubbeld, dat is den aller-plompsten Oren- ende Herffenloofen Eefelen gelijk zijn.

*De Groote Dieven die met goud en perlen brallen,
Gewoon zijn door een Strop de kleinen te doen vallen.*

Dat veniam corvis vexat censura columbas.

57. De Spinnen, Vliegen, ende Swaluwen.

DE Spinnen vertoonden wel eer den *Vliegen* ende den *Swaluwen*, dat alles ten nutte der *Menschen* geschapen zijnde, ook het *gemeene besten* der *Menschen* op het aller-sorgvuldigsten van alle Dieren, ende insonderheid van haar, die meest by *arme Menschen* woonden, behoorde te werden behertigd: ende dat in teegendeel van dien veel vliëgend Gedierte, de *Kamers der Menschen* met

drek vuil maakten, de Kleederen met motten vervulden, de Spijsen met Maajen verteerden, ende ook den allerbesten drank, door sig daar in gulsiglik te verdrinken, befoedelden. Weshalven opgemelde *Spinnen* verbooden, op verbeurte van lijf ende goed, dat geen *vliegend Gedier* te, hoedaanig het ook waare, voortaan in de Huisen der Menschen hadde te vliegen. Ende om deese haare *wetten* te bekräftigen, sponnen sy aanstonds voor alle Deuren ende Vensteren der Menschen, seer konstige fijne *Webben*, welke yan de *Vliegen* niet gesien, ofte soo weinig geagt wierden, dat sy des niet te min in de Huisen tragtende te vliegen, in de *Webben* verwarden, ende ook bleeven hangen, tot dat de *Spinnen*, onder schijn van wegens het oovertreden der afgekondigde *wetten*, goed Regt te doen, die *Vliegen* doodeden, ende sig met den Vleese ofte den Bloede der selven, lekkerlik ende oovervloediglik voededen.

Het welk den *Vliegen* in het gemeen foodaanig verdroot, dat sy eenen uit den haaren, als een *Gesant* tot den *Swaluwen* schikten, die haar aldus toesprak: „De „vuile ende vergiftige *Spinnen* veinsen in haare *Wetten* „seer te yveren voor den welstande aller, ende bysonder- „lik der *arme* Menschen, daar sy in teegendeel met de „selve *Wetten* nietwes beoogen, dan onder dien schoo- „nen schijn sig met onser ellendigen Vlees ende Bloed te „verfaadigen. Ende oovermits sy dus doende, ende ons „soo bedriegelik verteerende, ook merkelik uw voedsel „verminderen, ende voorneemens zijn, u dus verswakt „hebbende, haare *Webben* soo sterk ende hoog te wee- „ven ende te spinnen, dat sy ook daar in u vangen, „dooden, ende verslinden sullen, daar gy nogtans op- „regte *Bemimmers* der Menschen, ende altyds seer goede „Ge-

„Gebuuren der felven zijt : Soo keeren wy ons geerne
 „tot u, want voorwaar, indien wy geringe Dierkens
 „onze *vrye* natuurlijke vlugt niet mogen behouden, maar
 „in vrees moeten leeven, van door andere Dieren ver-
 „slonden te worden, het sal ons veel draagelijker wee-
 „sen, van eenen foet-singenden Beminner der Menschen
 „alleen, als van u; ende daar en booven ook van die
 „*vuile* ende Menschen vergiftende schijn-heilige *Spinnen*
 „vervolgd te werden. Doc derhalven u, ende ons dat
 „goeden, van de Wetten, welke de *Spinnen* soo wel te-
 „gen u als tegen ons gemaakt hebben, te verbreeken,
 „ende oover alle door hare gespanne Webben te vliegen.
 Welke reedenen de *Swaluwen*, als met haar *eigen Interest*
 oover een koomende, wel beseften, ende daar en boven soo
 qualik namen, dat de *Spinnen* haare vrye vlugt hadden
 derven met. Wetten bepaalen, dat sy van dien tijde aan
 alle Spinne-webben met haare vlugt braaken, de *Spin-
 nen* selfs verjoegen, ende de geheele *Een-hoofdige Regeer-
 ring* ofte *Republik* der weinige *Spinne-koppen* vernietigden.

Uitlegging der Woorden.

*M*et de MENSCHEN hebben de Ouden verstaan,
 Salus Populi, het gemeen wel-vaaren.

Met SPINNEN, *vuile schijn-heilige wreede Menschen,*
 die eene wet-geevende Magt bekoomen.

Met SPINNE-WEBBEN, *Wetten ofte Keuren.*

Met VLIEGEN, *seer geringe Ingefeetenen.*

Met SWALUWEN, *Menschen die de Wetten ende de Straf-
 fen ontwassen zijn.*

*W*etten ofte Keuren zijn geschreevene *Regulen*, waar naar alle Ingefeetenen van seekere *Landen* ofte *Steeden*, ende ook yder slag van Menschen in het besonder, sig in haaren Wandel ofte Handel moeten draagen, ofte by gebreeke van dien gestraft werden. Ende in gevalle de Menschen uit der aard niet meer haar *eigen* behoud ende wel-vaaren als het *gemeen* betragteden ende besorgden, ende daar beneevens niet altyds haar *eigen* goed bejoeagen, ende eenes *anderen* verwaareloosden, soo soude hier geen groot verschil gevonden werden, of die *Wetten* ende *Keuren* door *eenen* Mensche, of door *weinigen*, ofte door *seer* veelen, den gemeenen Ingefeetenen voorgeschreeven wierden: maar oovermits de Menschen in het gemeen, haar *eigen* goed seer driftig betragten, ende *gemeen* goed meest laten verlooren gaan, ofte seer flauwèlik besorgen, als ook een *andermans* goed in het geheel te verwaarloosen, ofte ook zelfs die schaade tot haar eigen voordeel af te leiden, ende te doen dienen plagten; Soo bevind men ook, dat de *Wetten* ofte *Keuren*, in *Landen* ende *Steeden*, daar niet meer dan *een* *Mensch* heerst, ende *Wetten* ofte *Keuren* geeft, waarelik alleen naar des zelfs lusten, ofte tot des zelfs eigen-baat ofte nut, ende meest altyds om sulks door de beswaaringen aller andere Ingefeetenen te verkrijgen, ingesteld ende gegeeven zijn. Gelijk men ook bevind, wanneer die wet-geevende Magt vervallen is in handen van seer *weinig* *Menschen*, dat die seer *weinigen* haare *Wetten* ende *Keuren* wel altyds vercierien met eener *Inleidinge*, niet dan van het betragten des *gemeenen* Wel-vaaren gewaagende, maar dat nogtans de *Instellers* ende *Opgeevers* van dien, waarelik daar in haar eigen voordeel altyds, ende ook veeltijds haar eigen baat, ter verminderinge ofte door onderdrukkinge aller andere Ingefeetenen, beoogen.

Sulks het *gemeen* *Welvaaren* des *Volks* in geene *Landen* ofte *Steeden* waarelik met *Wetten* ofte *Keuren* betragt werd, dan ten zy aldaar de wet-geevende Magt is by soo veele ende soo veelerlei slag van Menschen, dat die niet alleen met *woorden*, maar waarelik ende *in der daad*, het geheele Volk representeerende ofte vervangende, niet kunnen haar eigen *Welvaaren* betragten, dan met *eenen* het *Welvaaren* des geheelen *Volks* te besorgen.

Ende dat de *gemeene* Ingefeetenen aller *Landen* ende *Steeden*,
door

door opgemelde Tyrannie van Eigenbaat, ook deselve ongemakken der Een-Hoofdige, ofte der Reggeringe van seer weinige Menschen, by den Grieken genaamd *Oligarchie*, onderworpen zijn, wanneer een ofte weinige Menschen de Wetten ende Keuren uitleggen, verklaren, ende executeeren mag ofte moogen, sonder des weegen door eene andere seer groote vergaaderinge, de Souvereiniteit in deesen representeerende, gestraft te kunnen werden, leeren ons de Ouden, wanneer sy wetten Netten, ofte Keuren Leuren noemen, alsoo die alleen de kleine Vissen te vangen, ende daar en tegen van de Grootten gescheurd ofte overtreeden plagten te werden. Ende wanneer de Ouden daar by voegen, dat sels in onse rouwe Populare Regeerinde onder de Duitsen en Batavieren, de oude Gewoonten, en daar uit onstaande Goede Seeden, veel krachtiger waren, en ook veel beeter onderhouden ofte beleefd wierden, als by andere slaaffe Volkeren seer goede Wetten. * Ende oovermits alle het voorgaande ons van ouds met eene andere FABULE seer klaar is afgebeeld, soo sullen wy die hier in plaats van eene wijdere verklaringe laten volgen.

„ De Leeuw, als Koning der Dieren, een gebod hebbende laten uit-
 „ gaan, dat op lijfstraffe geen Beest den andere sonder wettige oorfa-
 „ ke hadde te beschadigen, en dat yder jareliks sijn bedrijf ten Hove
 „ gebiegt hebbende, des wegen vry gesproken ofte gestraft sou-
 „ de werden: Soo gebeurde, dat de wolf ende de Vos by den Eesele
 „ quamen, ende hem aldus toespraken: Broeder, ons verdriet, ende
 „ vermits uwen tragen gang, sal u des te meer verdrieten, de lan-
 „ ge weg, die wy ter Hofvaart, om aldaar onse Biegt te spreken,
 „ doen moeten; weshalven wy een middel bedagt hebben, om
 „ ons drie daar van te ontlasten; namelijk ons drie hier onderling
 „ te Biegten, ende daar naa de absolutie, met onser twee getui-
 „ gen bevestigd zijnde, ten Hove te senden, om middeler wij-
 „ le ons by u in deese goede klavere weide te kunnen verlusti-
 „ gen. Het welk den Eesele geviel, ende de Vos aldus sijne Biegt
 „ voor hun beiden sprak: Het is gebeurd, terwile ik des nagts
 „ door een Dorp reisde, dat een Haan met sijn ooverluid kraajen,
 „ dat eedele menschelik geslagt in den slaape stoorde, des ik ver-
 „ toornd werdende, den Haane den kop af beet, ende sijn lighaam,
 „ op dat het de Hennen door stank niet soude beschadigen, op ar.
 „ Des niet te min gebeurde drie dagen daar na, dat sy Hennen, in
 * C. Tacit. de Germ. S f plaats

„plaatse van oover deese mijne weldaad dankbaar te zijn, my stil-
 „lekens voor by gaande, na riepen, *Moordenaar, Moordenaar*; sulks
 „ik ter bescherminge mijner *eere*, die ik nevens mijn *leeven*, ende
 „meer schat waardig te zijn, toe schoot, drie *Hennen* doode, en op dat
 „niet stinken souden, op at: dit is alle het gunt, waar oover ik uw
 „vonnis afwagt. Waar op de *Wolf* sig aldus uitede: Warelik, gy hebt
 „tegen des Konings *Wet*, maar tegen den eigendlijken *sin* van dien
 „niet gefondigd, met de *Menschen* te besorgen, ende met uwe *Eere* te
 „beschermen, des ik aanmerkende uwe seer loffelike *Insigten*, stem-
 „me u te abfolveeren, onder belofte nogtans, van foodanige haa-
 „stigheid omtrend het dooden van Dieren, hier naa niet meer te
 „gebruiken. Ende wierd dit voorstemmen aanstonds door den
 „Eefele *bejaad*, ende voor goed gekeurd, terwijl de *WVolf* aldus
 „sijne *Biegt* begon.

„Eenmaal wandelende langs den weege, sag ik eene *Sog* het
 „Kooren eenes armen Bowmans vertreeden, omwroeten, ende
 „verlinden, terwijl haare *Biggen* hongerig weefende, van haar
 „afdwaalden, ende sig uit den slijke niet redden konden, sulks ik
 „door toorne ontsteeken oover de grootē schade, die sy den Bow-
 „manne aandeed, ende oover dat versuim der moederlijke pligt, de
 „selve *Sog* doode en op at. Drie dagen daar na den selven weg gaan-
 „de, sag ik, dat die onnoofele *Biggen* seer mager waren geworden,
 „ende bedenkende, dat sy door gebrek van Moeders-melk, eene
 „seer ellendige lang-duurige dood seekerlik souden sterven, ten
 „waare sy uit meede-doogen haastelik gedood wierden, soo deed
 „ik het waarelik met dat *Insigt*, ende at haar voorts op. Dit is
 „alle het gunt ik te Biegten hebbe, ende waar oover gy kond
 „vonnissen. Sulks de *Vos* aanstonds daar oover aldus redeneerde:
 „Hoewcl gy bekend *Moeder* ende *Kinderen* te hebben gedood, en-
 „de het ten eersten opslage schijnd, dat gy alles sins teegen de
 „*Wetten* des Konings soud hebben gefondigd, soo sie ik nogtans,
 „dat uwe *Motiven* ende *Insigten*, van der *Menschen* schaden te behoe-
 „den, de *Moeders* tot hare pligt op te wekken, ende meededoo-
 „gendheid omtrend ellendige *Kinderen* te gebruiken, seer goed en-
 „de loffelijk zijn; welke *Deugden* door geene *Wet* verboden
 „konnen werden. Weshalven ik u, voor soo veel my aangaat, vry
 „spreek. De *Eefel* dit gehoord hebbende, seide, sig met die *Stem-*
 „me te yougen.

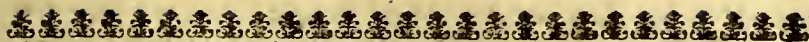
„Ende

„ Ende wierd hy Eefel voorts aangepord, om eindelijk sig ook
 „ te Biegten. Sulks hy dat in volgender wijze deede. Gy beiden
 „ weet, dat mijn aard niet strekt, om andere Dieren te beschadi-
 „ gen ofte eenig bloed te vergieten, ende daar van dien volgende
 „ nietwes Biegten kan. Dog om u te voldoen, sal ik u ietwes ver-
 „ halen, dat my onnoofele gebeurd is, terwile ik eenen Heere
 „ diende. Het was een *oud Man*, die seer *koudelik* van voeten zijn-
 „ de, gewoon was, in het reifen sijne Schoenen; met wat hoois
 „ daar in te steeken, droog ende warm te houden: Als ik deesen
 „ eenmaal in den Wintere oover eene berg had gedragen ter plaat-
 „ se daar hy soude vernagten, bragt de *VVaard* hem drooge mui-
 „ len, op dat sijne natte ende beslikte Schoenen daar buiten blee-
 „ ven. Ende daar binnen zijnde, vonden mijn *Heer* ende de *VVaard*
 „ sig in der *Stoove* soo wel, dat nog *Heer* nog *VVaard* mijner gedagt,
 „ ende my den gantsen nagt in seer bittere koude buiten *Huis* en-
 „ de *Stalle* lieten staan, des ik my aldaar sonder *Hooi* ende *Strooi*
 „ ofte eenig kort voeder vindende, uit seer grooten honger alle
 „ het hooi uit opgamelde Schoenen at. Dit is alle het gunt ik kan
 „ seggen, of soo gy't wilt noemen, *Biegten*, hoewel ik niet kan sien
 „ dat daar op ietwes te seggen kan vallen. O seide de *Vos* aanstonds,
 „ dit is wel geene saak die strijd teegen de *VVoorden* der *Wet*, al-
 „ soo die alleen van Dieren te beschaadigen, ende niet van hooi
 „ te eeten, gewaagen; maar indien men de *gevolgen* der opgamel-
 „ de sake wel in siet, namelijk, dat soo een heerlik Schepsel, als is
 „ een koudelik *oud Man*, in den Wintere door u beroofd is geworden
 „ van hooi, en dat by voort reifen, daar uit seer ligtelijk heeft kunnen
 „ volgen, eene Verkoudheid, Hoest en Buikpijn, die den *ouden Man* in
 „ het graf souden hebben kunnen sleepen, soo oordeel ik, *VVolf-Neef*,
 „ om de *quade gevolgen*, dat dese *Eefel* de *dood* wel dubbeld waardig is,
 „ straf hem derhalven ten spiegele van anderen; waar op de *VVolf*
 „ dat avis bevestigende, toe schoot, ende den *Eefele* de keele afbeet,
 „ om hem gesaamentlik te kunnen eeten, ende sijn bloed drinken,
 „ gelijk de *VVolf* ende de *Vos* sig aanstonds met die spijsje versadigden.

Weshalven wy meenen den *eigendliken sin* onser twee voorgedra-
 gene *FABULEN* te weesen, dat een ofte *weinige* *Wetgeevers* al-
 tijds *VVotten* ten voordeele van hun eigen selfs maakt ofte maaken,
 onde dat ook een ofte *weinige* *Regters* de *Wetten* uitleggende, ver-

klarende ende uitvoerende, die ook altyds naar hy, ofte sy, gonst ofte afgonst draagd ende draagen, ofte eenig ander voordeel voor haar eigen selfs daar uit trekken kan ofte kunnen, uitgelegd, verklaard, ende uitgevoerd werden: ende meenen wy daar beneevens, dat deese **FABULEN** ons by gevolge ook leeren, dat de *oopenbaare oovertreeders* der Wetten, in die seer *gebrekkelike Regeeringen* ende *Vierschaaren*, wegens eenige hare voorgewende *goede Inzigten*, niet min vry gesproken, als de *kennelik onschuldigen*, wegens eenige *verfierde quade gevolgen*, altyds gestraft kunnen werden. Ende meenen wy, dat daar en boven de *geringe Ding-pligtigen* veeltijds naar de uiterste *strengheid* van *Regten* geoordeeld ende gestraft werden, terwijl andere *hoog gesteezene Ingeseetenen* der Landen ende Steeden, alle goede Wetten *oover-ja ver-treedden* derven, ende dat sy ook de *Regters*, wanneer sy haar *Regts-gebied* tegen haar willen oeffenen, om verre werpen, en dus doende, in plaatse van neevens andere *Ingeseetenen*, voor haaren daagelijksen *Regtere Dingpligtig* te zijn, ende volgens haare misdaden gestraft te werden, oopentlik naar hunnen *lust*, sonder eenige *wetten* onderworpen te zijn, oover alle de *Ingeseetenen gebieden*, ende die alle *slaafagtig* doen *dienen* eene seer ellendige *slaavernie*. Waar in die *Geweldenaars* de *grootte Vissen* ende *Snouken* naar volgen, naamentlik, met niet alleen de *Netten* der *Visseren*, waar meede men haar neevens de *kleinen*, dagt te vangen, te verbreeken, maar ook met daar naa alle *kleindere Vissen* te verflinden.

Ootmoedig waaren de gedagten,
 Als't onder't kruis lag sonder kragten:
 Maar naawliks heeft het kragt gekreegen,
 Of't toond sijn' kragten wel ter deegen.

*Debiliores semper quod equum est postulant,
 sed fortiores illud parvi faciunt. Arifor.*

58. De Hooge ende Laage Boomen.

DE Son sijne straalen schietende op, ende sijne warmte mitsdien meede deelende aan, seekere vrugtbare Klingen ende Dellingen, die, ter bequamer tijden, door soete dauwen ende reegenen uit den hoogen Heemele neederdaalende, bevochtigd wierden; had aldaar sonder eenige andere voorgaande saaden, veelerei Boomen ende Heesteren uit der aardé doen spruiten; welke niet jeegen-

ftaande veele daar op volgende koude *Winters*, fcherpe ofte felle *Storm-winden* ende *Haagel-buyen*, allangs voorfpoediglik opwieffen; alfo fy, in haare teederheid, daar vooren weeken ofte boogen, ende dat fy ook onderwijlen door de vettigheid des aardrijks, waar in fy geplant waren, weelig ende digte by een op-groejende, yder van dien fijn deel van dat *geweld* fchuttende ofte draagende, de kraft van dien foodaanig verbrooken wierd; dat het felven haar niet konde beletten te bereiken de palen van haaren naturelijken wasdom.

Maar zijnde opgemelde *Boomen* aldus geraakt in dien gelukkigen ftande, voor deefen van allen gefaamentlik, ende van eenen ydere in het byfonder, foo feer gewenft; naamelik, dat de *Hoogfte Boomen*, den *Laageren Boomen* ende *Heifteren* afhielden veele quade *Winden*, alfo fy de felve op haare hoogfte toppen braaken ofte fchutteden; ende dat daar en teegen die *Laage Boomen* ook met haare hoogfte takken niet alleen de *ftammen*, maar ook de laagfte *takken* der *Hoogfte Boomen* bereikten ende befchutteden. Gelijk fy *Boomen* gefaamentlik meede gewenft ende bereikt hadden dien ftand, dat de *Heifters* de *ftammen* der *Laage Boomen* foo wel dekten, dat de kraften der *koude* ende der *winden*, op haar allen gefaamentlik feer ligtelik gebrooken wierden: Soo gebeurde des niet te min, eerst dat de *Hoogfte Griekfe* ende *Italiaanfse Kupreffen*, daar naa de ftijve onverfettelijke *Duitfe Eiken*, ende eindelijk de *Schotfe Linden*, jaa zelfs ook de niet diep gewortelde *Vlaanfse Abeelen*, fiende op hare eigene groote Hoogheid, fig lieten dunken, dat de andere *Mindere Boomen* ende *Heifters* haar voedsel verminderden; ende dat, indien fy zelfs daar na meer voedsels, dat de mindere *Boomen* haar nu ontrokken, quamen te genieten, fy als dan nog veel

hooger

hooger haare hoofden opsteeken, ende ook haare takken nog veel *breeder* uitspreiden souden kunnen.

Weshalven die *Hooge Boomen* nog meer hoogte bekoomen willende, bevaalen alle die mindere Boomen, geene uitgefonderd, sonder eenige genade, uit te roeden. Waar teegen de *Vygen-* ende *Olijf-* als ook de *Appel-* ende *Peerer-Boomen*, neevens de andere *Mindere Boomen*, *Wijnstokken* ende *Heisters*, seer ootmoedig vertoonden: „ Dat „ sy uit den selven aardrijke, door gonsten des Heemels, „ neevens malkanderen gesprooten, ende in die gemeene „ *naturelike Vryheid* opgegroeid waren; dat sy ook niemant „ ne met haare Wortelen, Takken ofte Vrugten, eenige „ de minste schaade deden, maar dat sy in teegendeel „ de *Hoogere Boomen* veelsins voor quade gevallen beschutteden, ende daar en boven *God* ende de *Menschen*, daar „ hunner aller heil van koomen moeste, verheugden ofte „ voededen. Ende versogten sy derhalven aldaar, gelijk „ voor deesen, te moogen groejen ende bloejen. Maar alles was te vergeefs. Dese *Hooge Boomen* greepen de *Nederigen* aan, ende roeiden de selven uit met groter vreugde, tot dat sy selfs dus *kaal* ende *bloot* staande, by volgende koude Winter-tijden, ende scherpe felle Storm-winden, soo in hare stammen als takken, dervougen wierden aangetaft ende getroffen, dat sy meest alle verdorden, ofte om verre waaiden, ofte dat ten minsten by naa alle haare takken gebrooken wierden.

Meer Uitlegging der Woorden is hier onnodig, dan dat met de Hooge Vrugteloose ofte onvrugtbare BOOMEN, Heersugtige, Geld-gierige Menschen verstaan worden; ende dat met de Laage vrugtbare BOOMEN, de sorgvuldige ende arbeidsame Ingeseetenen der Landen ende Steeden gemeend zijn.

Over-

O Overmits alle Menschen met eenen weinige kennisse, deugd ende magt gebooren werden, ende dat de ongelijkheid ofte uitsteekendheid van magt, die sig daar naa onder den Menschen oopenbaard, seer selden haaren oorsprong heeft, ofte gegrond is, van ofte op eene *uitsteekende kennisse*, ofte *deugd*, hoewel sulks naar *reeden* ende *billikheid* behoorde te zijn; maar dat in teegendeel dit onderscheid meest onstaat uit den *gelukke* ofte *ongelukke* der geenen, van wien men *geteeld* ende *gebooren* is; ofte wel uit eenige andere *gevallen*, waar in onse kennisse ofte deugd sijn deel niet heeft: Soo volgt hier op ook gemeenelik, dat de *Swakste* Menschen, die eenige *kennisse* ende *deugd*, maar gants geene magt oover andere Menschen hebben, altyds begeeren, dat de *Magtigsten* sig naar *Reeden* ende *Billikheid* draagen: Ende soo volgt ook in teegendeel, dat de *Magtigsten* sig in het gemeen bewust zijnde, dat sy de andere Menschen nog in *kennisse*, nogte in *deugd*, maar wel in *magt* oovvertrefsen, veeltijds de *Reeden* ende *Billikheid* soo seer versmaaden, dat sy daar naar niet luisteren, maar teegen haaren minderen enkel geweld gebruiken willen.*

Ende of wel onse Heer ende Saaligmaaker *Jesus Christus* selfs, als ook sijne *Leerlingen*, ons oovervloediglik geleerd, als ook met hare wijze van leeven ende sterven bevestigd hebben, deese waarheid, namelijk: „Dat de Menschen, sonder opsigt van *Heer* ofte *Onderdaan* te zijn, aangemerkt weefende, malkanderen niet behooren te *dwingen*, om ietwes uiterlik te doen ofte te laten, maar „wel daar toe te *ooverreeden*, ende met goede *exempelen* van leeven daar „toe te beweegen; ten einde het selven vrywillig ende van gantfer „herte, ten weedersijden geschiede: Soo sien wy nogtans, dat de *magtige Roomse Keisers* ende haare *Groote Onderdaanen*, naar die goede *Reeden* ende *Billikheid* der swakke Menschen ende *Leeraaren*, soo weinig hebben willen luisteren, dat sy binnen de eerste drie honderd Jaaren, die ootmoedige ende deugdzaam *Christenen*, oover het geheele Roomse Rijk, neegen maalen, van tijden ten tijden te reekenen, seer wreedelik vervolgd, ende, voor soo veele in haar was, alle uitgeroeid, ofte gedwongen hebben, om volgens de *geboden* der Heidense Priesteren, uiterlik ofte ook geveinsdelik, de *Afgaoden* te dienen, ende haar leeven aan te stellen.

Ende

* *Arist. Pol. lib. cap. Quod non potest, vult posse qui nihil potest. Senec, Hippola*

Ende leesen wy des niet te min, dat dese in hare *needrigheid* soo reedelike ende deugdsume *Christenen*, alleen uit krasfte der waarheid, de-selve met een goed leven, ende met alles te lijden endete verdragen, bevestigende, ongeloovelik vele *Heidenen* en *Joden* warelik tot den Christen geloove bekeerd hebbende, sonder eenig geweld daar omtrend te gebruiken, naweliks door den *Eersten* Christen Keiser *Constantinus* boven den anders gefinden gewassen waren; of sy genougden sig niet met die *Billikheid* van uit krasfte der *Politike Wetten*, meer als de *Heidenen* ende *Joden* begonstigd te werden, maar teegen alle goede *Reedenen*, ende teegen de voorgaande *Leere* der opregte *Christenen*, soo bewoogen sy den *Tweeden* Christen Keiser, den *Heidenen* haare *Tempelen* te ontnemen, als ook haar de oeffening van den Heidensen Godsdienst op straffe des doods te verbieden. Ende kort daar aan gebooden die Roomse *Christen* Keisers met oover allen afgekondigde *Wetten*, aan alle hare *Gouverneuren* ende *Beambten*, ook de *Leeraren* ofte *Priesters* der Heidenen, uit den gantsen Roomschen Rijke te verdrijven, mitsgaders alle der selven *Bouken*, die voor den *Heidensen*, ofte teegen der Christen Godsdienste geschreeven waaren, te verbranden.*

De *Hoofse* Christen *Biskoppen*, die der *Keiseren* ooren besaaten, door het *Hoofs* leeven dus van den regten weege des waaren Christendoms, bestaande in geweld te lijden, ende niet te doen van ende aan andere Menschen, maar te ooverreeden die men bekeerren wilde, afgedwaald zijnde; soo keerden sy sig ook, daar na als die *Heidense* ende *Joodse* weeder-spreekers ontbraaken, teegen alle andere *Christelike* *Leeraren* ende der selven *Vergaaderingen*, bestaanden veeltijds uit yveriger ende beetere Christenen, als die *Hoofs-gefinden* waren, hoewel die met haar in der *Leere* niet alles sins oover een quamen. Ende deden deese *Hoofse* *Biskoppen*, teegen alle andere *Leeraaren*, die van haar in *Leere* ofte *Leeven* verschilden, ende dien volgende haar des weegen scheenen te bestraffen, om de selven onder eenen schoonen schijn te konnen vervolgen, verdrijven, ofte dooden; door de gonsten der *Keiseren*, van tijden ten tijden by een roepen, om oover die sweevende verschillen te oordeelen, *Concilien*, bestaan sullende uit foodaanige *Biskoppen* ende *Leeden*, die sekerlik de minst-vermoogende, aldaar als *Scheurmakers* ofte *Ketters*

T t

ver-

* Sie de *derien eerste* *Tijlen* des *Codex*.

veroordeelen, verbannen, ofte uit den *Roomfen Rijke* verdrijven zouden; naar dat fulks den *Hooffen Biskoppen* geliefde.

Het welk verketteren onder de namen van *Manicheen, Donatisten, Arrianen, Novatianen, Macedonianen, Pelagianen, Nestorianen, Eutychianen*, ende veele andere, by den Christenen des *Keiserryks* ten Oosten soo lange geduurd heeft, tot dat opgemeld *Ryk* daar door soo swak is geworden, dat eindelijk die Hoog-gesteegene *Geweldenaars* soo wel als die andere *mindere* Christenen, die sy hebben willen uitroeden, door anderer grooter geweld om verre gevallen, ende meest alle gekoomen zijn onder het geweld der *Mahometanen*.

Waar teegen de *Biskoppen* van *Romen* middeler wijle, als *Italiaanse Cypressen* uitteekende in *Heersfugt* ende *Magt*, niet door *oover-reeden* ende *kraften* der *Waarheid*, maar door de *Heidenen* te beooreloogen ende te dwingen, als ook met onder den *Christenen* ^a veele oproeren, oorlogen, ende bloed-vergietens te veroorsaaken, soo hoog gesteegen zijn, dat opgemelde *Pausen* van *Romen*, die brave *Henriken*; *Frederiken*, ende *Ludowijken*; als *Keisers* des *Duitsen Ryks*, voor haar hebben doen swigten, ^b terwile opgemelde soo hoog-draavende *Roomse Biskoppen* sig ook hebben verfaadigd met den bloede veeler deugdzaamere *Christeliker Martelaren*, als *Waldensen*, *Albigensen*, *Wikevijsten*, *Husfitten*, &c. om dat die in den geloove van der *Roomser Kerke* gevoelen verschilden. ^c

Waar naa eindelijk *Martin Luther* ende sijne *Aanhangers*, met seer goede reedenen veele *misbruiken* ende *Doolingen* der *Roomse Kerke* aanwijfende, als ook in de *Noordse Landen* ende *Hoog-Duitsland* geloof vindende, ende sig ook der selver *Pausen* onderdrukkinge weetende te ontrekken, allangs soo hoog gesteegen is ende zijn, dat sy, als sijve *Noordse* ofte *Duitse Eiken*, alle andere *Reformateurs*, die van haar in gevoelen eenigfins verschilden, niet door *reeden* ofte *krafte* der *waarheid*, maar door *geweld*, uit hare Landen ende *Steden* ge-weerd, ofte daar uit gedreeven hebben. ^d Gelijk meede de *Engelse* ende *Schotse Protestanten*, daar na door gonsten der *Hooven*, sig als seer hooge *Schotse Linden*, in Hoogheid gesteld vindende, alle andere minder begonstigten ende van haar in weinige saaken ver-

schil-

^a Sie het keeven van *Carolus Magnus*. ^b Vide *Germ. rer. Scriptores & Caesarum Vitas. Cuspin. Centur. Magdeb.* ^c Voez le *Mystere d'Iniquité, de Phil. de Mornai.*

^d Sie de *Historie van I. Sleden*, ende van het *Concordie-bouk*, als ook *I. Uutenboogaarts Kerk. Hist.*

schillende *Reformatours* ende andere *Gereformeerde Christenen*, onder de namen van *Puritainen*, *Brownisten*, *Geestdrijvers*, ofte *Non-Conformisten*, wreedelik gestraft ofte uit den Lande verdreeven hebben.

Ende dat de *Gereformeerde Christenen*, onder verscheidene namen, in deese *Neederlanden*, seer gruwelike *Vervolgingen* der *Pau-* ende *Spaans-gefinden* hebben uitgestaan, is eenen ydere bekend; als ook ons niet behoorde onbekend te zijn, dat eenige van die geene, welke het geluk hebben gehad, van als *Vlaamsche Abeelen* boven anderen uit te steeken, meest alle op den selven menscheliken trant zijngevolgd, met soo veel haar doenelik is geweest, eerst de *Misse*, teegens plegtelijke beswoorene *Religiens Vreede*, ende daar na onder de namen van strafbaare *Ketterien*, ofte schadelike *Niewigheeden* te weeren, de *Vergaaderingen* der anderen van haar eenigfins verschillende *Doops-gefinden*, *Socinianen*, *Remonstranten*, *Cartesianen*, *Cocceanen*, te beletten, ende door dat middel alle soodanig gefinde *Ingefeetenen* uit dese Landen te verdrijven, alsoo ons dat is gebleeken in den Jaaren 1578. 1618. 1673. ende vervolgens.

Hoewel op alle die *Vervolgingen* der hoogst-gesteegene *Reformatanten*, ten verderve der *Minderen*, ende in saaken van *Geloove*, anders gefinde *Ingefeetenen* der opgemelde *Landen* ende *Steeden* van geheel *Europa*, ten zy *God* sulks wonderlik verhoede, seckerlik staat te volgen, dat alle deese afgescheidene van den *Stoete* van *Romen*, ende die nu in haare *Gereformeerde Landen* ende *Steeden* soo hoog gesteegen zijn, des niet te min door haare *Vervolgingen* ende *Onderdrukkingen* der *Minderen*, het getal der *On-Roomse Christenen* soodanig sullen verswakken, dat soo wel die *Hoogen* als die *Laagen* on-Rooms gefinden, gelijk *vermoede* ende *afgematte Ossen*, wederom sullen moeten knielen voor den *Roomsen Altaare*, om aldaar deerelik geslagt, ende ten brand-offere aan der grootheid der *Roomse Kerke* ende der *Kerkeliken* ofte *Roomsgefinden Geesteliken Heersfugt* ende weelde, opgeofferd te werden.

Als wanneer ook wijders nietwes sal weesen te verwagten, dan dat geheel *Europa*, in *Menschen*, *Rijkdommen*, *Konsten*, *Kenissen*, verminderd, ende mitsdien merkelijk geswakt zijnde, eindelijk sal vallen onder de naast geleegene seer magtige *Barbaren* ende *Mahometanen*, ende dat des te eerder, om dat die aan alle anders gefinden *oude Ingefeetenen*, ofte uit andere *Landen* verdreevenen, in

haare Landen, der selver Godsdienstige Vergaderingen toelaten, ende tegen allen geweld der al te driftige *Musulmannen* beschermen.

Ende hoewel deselve *boos-* ende *onvoorsigtigheid* der *hoogst-gesteegene* *Menschen*, sig ten verderve der *Minderen*, eeven soo veel, ja nog meer oopenbaard in alle saaken van *Staat*; ende dat mitsdien nu schijnd vereist te werden eenige *Voorbeelden*. daar van ook aan te wijfen: Soo moet de *Leefer* nogtans indagtig weesen, dat deese onse *Paraböl* der *Boomen*, meest liet op die *Hoog-gesteegenen*, welke oover den *Laageren* *Menschen*, als of het haare *Onderdaanen* ofte *Slaaven* waaren, volgens de *Borgerlijke Wetten*, gants geene *Heerschappie* te gebruiken vermoogen; als ook volgens de *Leere* des *Euangeliums*, gants niet behoorden, ende derhalven soo sullen wy ons daar van onthouden: Te meer, dewijle het sig selven leerd, dat indien de allermeeft gewaande *Heilige* *Menschen*, als zijn de *Christelike Priesters* ende *Kerkelike Leeraars*, foodanige *boos-* ofte *onvoorsigtigheeden* begaaten nadeele der geenen, die hare *Minderen* zijn; dat het selfden nog veel meer behoorde te werden verwagt van *Staatskondige* *Regeerderen*, ende insonderheid van *Koningen* ende *Vorsten*, wiens geheel *leeven* ende *Regeering* vermaard werd te bestaan in geveinsdheid, bedrog ende geweld.* Ende eindelijk moeten wy die begerde *Staatskondige Voorbeelden* after laten, om dat onse *Reedenaaveling* boven gewoonte sig albereids breeder heeft uitgestrekt.

Maar sullen wy alleen ten besluite deses seggen, de *Leere* deser *FABULE* te wesen, dat de *Hoog-gesteegene Menschen* in het gemeen soo dertel ende brood-dronken werden, dat sy de *Minderen* te vermaaden, ende daar op te aafen, jaa die te verderven pleegen, schoon daar op gemeenelik ook haar eigen verderf staat te volgen.

* *Sie N. Machiavel. Princ.*

*De goede God bewaare ons voor de Kuffen
des haters. Prov. cap. 27.*

Non e fiero nemico chi non fa far l'amico.

59. De Vos ende de Haan.

DE Vos hongrig, ende van meeninge weefende, fijen buik met den *Hane* te verfaadigen, ging stillekens naar hem toe, ende fiende dat hy schielik op eenen hoogen Boome vloog, soo meende hy des niet te min, dat hy soo onvoorsigtig soude weefen, van sig door eene

gemeene *Loogen* te fullen laten *verleiden*, ende seide hem ten dien einde: „Blijf dog staan, ofte koom vry af tot „my, want daar is van hooger hand *Vreede* onder ende „voor alle Dieren verkondigd. Maar de *Haan* antwoordde daar op; Ik hebbe nog van geene *Vreede* onder den Dieren gehoord, ende daar en booven bedenk ik in my selven, dat het gunt gy my segt, waarhaftig zy ofte niet, het in beiden gevallen voor my het sekersten is te blijven in dien stande, waar in gy my nog beschadigen, nog dooden kond.

De *Vos* dit gehoord hebbende, ende vermerkende, dat hy als toen ter versaadiginge sijnes hongers, nietwes uitregten soude kunnen, ging sijns weegs, met die *hoope*, dat het hem beeter gelukken soude, indien hy niet soo seer op eenes anderen mans gebrek, van *kennisse* ofte *voorsigtigheid*, als op sijne eigene *sterkte* ende wonderbaarlik snelle *sprongen* betrouwende, den *Hane* *laagen* leide, ende besprong, wanneer hy daar minst op dagt. Sulks de *Vos*, om dit werktelligte maaken, den *Haan* soo vlijtig ende geduurig beloerde, dat hy hem eindelijk op het onvoorsiensten besprong, ende by der keele weg droug; dog fullende hem dooden, soo wierd hy door eene schielike ende schrikkelike Bliksem-Donder-Wind-ende Reegenbui, die onverwagt uit den Heemele ter aarde viel, soo ontfeld, ende ook soo ter needer geslagen, dat hy sijnen mond oopende, de *Haan* ontsnapte ende wijders op eenen Boome vloog.

Waar om de loose ende schrandere *Vos*, vreesende van honger te fullen sterven, indien hy deesen *Haan* niet weder bemagtigde, alle sijne sinnen inspande, om eenig middel ten dien einde uit te vinden. Ende alle sijne konsten wel

oover-

ooverdagt hebbende, soo oordeelde hy, dat alle de Dieren ende in het bysonder de *Haanen*, soo trots ende laatzindende waren, dat wanneer alle *gemeene* Loogenen ofte *Bedrog* ende *Geweld* ontschooten was, sy nogtans ligtelik soudē kunnen werden bedroogen ende ooverweldigd, indien men haar ongemeen seer hare deugden, boven der waarheid, verhefte, ende haare ondeugden, als of het waarelik deugden waren, *prees*. Gelijk de *Vos* daar beneevens sig verseekerde, den *Haan* in deesen te sullen misleiden, indien hy hem alle het opgemelden wist te doen ende te seggen, onder den *schijn* van eene oude vertroude *vriendschap*.

Weshalven hy kort daar aan weederom naar dien selven *Haane* ging, ende hem dus toesprak: „Uwen Va-
 „der hebbe ik in mijner jongheid gekend, ende oover-
 „mits sijne oovergroote deugden, soo heb ik voorwaar,
 „terwile ik met hem in gemeenschap leefde, veel goeds
 „van hem genooten. Sulks ik nu in mijnen ouderdom
 „verstaande, dat hy eenen eenigen seer beroemden *Soon*
 „had naagelaaten, die hem in alles geleck, te vergeefs u
 „hebbe getragt te spreken; om dat gy, sonder my te
 „willen hooren, aanstonds *ontvlood*. Ende u onlangs
 „naarder te sien koomende, wierd ik door groote blijd-
 „schap soo vervoerd, dat ik my niet konde weederhou-
 „den, haastelik toe te springen, om, uit schuldiger dank-
 „baarheid, uw *heilig hoofd* te *kussen*: maar vermerkende,
 „dat gy dit ten quaadste duide, soo heb ik aanstonds u
 „los gelaaten; ende uit de selve groote geneegendheid
 „soo koom ik nu weeder tot u, om met u eene vertrou-
 „de vriendschap te maaken, ende alsoo uwe oovergroo-
 „te *Wysheid* ende *Deugden* te vereenigen met mijne

Schran-

„*Schranderheid*, als ook de *oude Vriendschap*, die ik met
 „uwen *Vadere* hebbe ten nutte van beiden onderhouden,
 „te vernieuwen met u; die niet alleen alle andere *Voog-*
 „*len*, maar zelfs uwen seer loffelijken *Vader* verre oover-
 „trefd.

„Want wie onder alle *Voogelen* heeft soo luide soet-
 „singende *stem* als gy? Wie heeft soo schoone *veederen*
 „als gy? Wie is soo wel met *bek* ende *schooren* gewaapend
 „als gy? Wie kan soo wel de goede ende quaade tijden
 „*voorsseggen* als gy? Wie kan soo wel by dage als by nagte
 „de stonden *afmeten*, ende de *Menschen* ten arbeide op-
 „*wekken* als gy? Ende boven dit alles zijt gy soo *Koning-*
 „*lik* dapper in het treden der *Hennen*, dat gy, sonder
 „eenig onderscheid tusschen *moeder* ende *kinderen* te maken,
 „naaweliks met *twaalf* van dien u verfaadigen kond, en-
 „de trekken de *Menschen* boven opgemelde voordeelen,
 „ook door uwe groote vrugtbaarheid uit de eyeren ende
 „kiekens, die gy soo oovervloediglik teeld, seer groote
 „profijten.

„Sulks ik eindelijk aanmerkende, dat de *Natuur* uw
 „hoofd alleen, ende geener anderer *Dieren* kop, heeft
 „verciert met eene dubbelde, te weten *Koninglike* ende
 „*Priesterlike Kroone*, ik my ook ten hoogsten verwonder
 „oover die groote dommigheit der andere *Dieren*, dat
 „sy tot heeden toe uwe waardigheid niet hebben erkend:
 „gon derhalven my, die met meer kennisse begaafd ben,
 „als die sy hebben, naarder tot my te koomen, op dat
 „ik u mooge bewijzen, de *Eere* ende het *Ontfag*, dat ik
 „u schuldig ben, niet alleen met uw *Magtig* ende *Heilig*
 „*Hoofd* te kussen, maar ook met aan den *Soone* te be-
 „looven ende te bewijzen, de selve onderdaanigheid en-
 „de

„de eere, wel eer door my aan den Vadere beloofd en-
„de beweefen.

De Haan dit alles ooverblijdelik gehoord hebbende, en door eene fo lof-tuitende schoone Reeden bedroogen ende bewoogen zijnde, vloog haastig tot den *Vosse*, die hem als toen *gewis* greep, ende sig met sijn vlees versadigde; meenigwerven onderwijlen dat *schijnwijs* Hoofd bespottende, ende seggende: Wie heeft ooit dommer *Dier*, om niet te seggen *Propheet*, gesien, als deefen *Haan*, die tweemaal mijne *laagen* ontgaan zijnde, sig voor de derde niet gewagt, nogte die voorfien heeft.

Uitlegging der Woorden.

*M*et *V*OSSEN, hebben de Ouden verstaan, loofe
*B*edriegers.

*M*et *H*AANEN, Menschen met gemeene kennisse ende
*v*oorfichtigheid begaafd.

WAnneer de Saaken, die ons meede ofte teegen soudē kon-
nen gaan, ons uit ons eigen selven soodaanig voorkoomen
ofte door andere Menschen voorgedraagen werden, dat sy in ons
geene *herts-togten* van *Liefde* ofte *Haat*, *Blydschap*, ofte *Toorn*, tot,
teegen ofte oover de selven verwekken; Soo oordeelen wy in het
gemeen van die Saaken, wanneer sy *duister* zijn, gants niet; ofte
wanneer sy *klaar* zijn, voor ofte teegen, sonder ons selven daar in
te *bedriegen*; ofte, gelijk wy gemeenelik seggen, *te laten* door eenen
andere *bedriegen*: Ende houden wy het ook daar vooren, dat Men-
schen, die in soo eenen stande niet voorfichtig genoug zijn, om
sig van den quade te wagten, den gemeenen slag van Menschen
niet

niet bereiken, maar dommer en onweetender als gemeen zijn. Sulks hier uit veeltijds ontftaat, dat boofe Menschen, die andere minder vermoogende, wegens haar gemeen menfchelijk verftand, ende genougfaame kennisfe, niet hebben kunnen misleiden; den felven lagen leggen, om haar fchielik te oovervallen ende te ooverweldigen. Welk beiden, indien haar ondoenelik is ofte mislukt, en fy des niet te min haar quaad voorneemen tragten te bereiken, foo is felvs voor den *aller-fchranderften* onder die *Boofen* nietwes te bedenken, dan hoe fy in den geenen, die fy door bedrog meenen te ooverweldigen, fullen veroorzaaken de *herts-togten* van *Liefde* ofte *Haat*, *Blijdfchap*, *Droufheid* ofte *Toorn*.

Ende om in defen den finne onfer *FABULE* naarder te komen, foo seggen wy, dat onfe *eigen-felvs liefde*, wanneer wy van ons eigen felven oordeelen, ons in het gemeen foo feer verleid, dat wy meenen wel de halft wijfer, deugdsamer ende rijker &c. te weefen, dan wy warelik ende in der daad zijn: Sulks die fchranderende ende boofe Menschen, op deefen gronde bouwende ende voort gaande, met ons verre booven der waarheid te prijfen, ons allangs inneemen met die *voor-oordeelen*, dat fy wel tot ons geneegen zijn: waar door fy als dan de geleegendheid bekoomen, om in ons op te wekken die herts-togt, welke ons lieft is, ofte welke meest in ons heerft, om alsoo ons ende alle Menschen, die niet dan met eene gemeene voorfichtigheid begaafd zijn, feekerlik te kunnen verleiden.

Ende oovermits de Menschen in het gemeen feer *Eer- oft Heersfugtig*, ende ook feer *Geldgierig* zijn: Soo is het ook de konft der fchranderfte *Bedriegeren*, te veinfen, feer tot iemanne geneegen te zijn, ende hem door gedurige loftuiteryen van ongemeen fchoon, wijs, magtig, heilig, rijk, &c. te zijn, ofte hem foo eenen te fullen maaken, des felven verftand ende oordeel foodaanig te bedwelmen, dat hy die loogenen ter fijner groot-maakinge strekkende, al te ligtelik geloofd, ende de waarheid onfer Spreekwoorden beveftigd: naamentlik, *Geen arger Venijn, Dan Vriend te fchijnen ende Vyand te zijn. Eigene Deugden befien wy met een Vergroot-, eenes anderen Menschen met een Verkleen-glas. Die wil, liegen ende altijd geloofd zijn, moet seggen, dat eene leelike Jong-Vrouw mooi is. Soo lang daar*
gierigen

gierigen zijn, hebben de sneedigen geene nood. Want eenes Menschen gierigheid bedriegd altyds sijne wijsheid. Elk meend sijn uil te zijn een valk. &c.

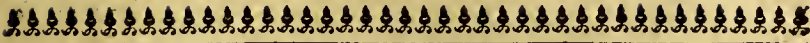
Ende leeren ons daar en booven het selven niet alleen de *Historien* aller Volkeren, maar ook onse geduurige *Ondervinding*, Wanneer men den *Heidenschen Keiseren* ende *Koningen* wijs maakte, dat in haar meer als in eenige haarer *Onderdaanen*, ietwes *Godeliks* was, ende sy sig met Tempelen, Altaren, Offerhanden ende Gebedden deeden eeren, ende dat nog heeden op den selven gronde de *Naavolgers* der selfden, *Heilige Majesteiten* ende *Gesalfden des Heeren* genaamd werden. Jaa dat meer is, de drouve *ondervinding* leerd ons, dat niet alleen van ouds de blinde *Heidenen* foodanig hebben kunnen werden misleid; maar dat nog heeden de *Christenen*, die als seer klaar siende Menschen, roemen *God* Almagtig niet dan reedelijker wijze te dienen, des niet te min foodanig in haren verstande ende oordeele verblind werden, dat men haar kan doen gelooven, dat van tijden ter tijden, *Een seeker Mensch* van Gode soo begaafd is, dat hy van *Godsdienstige* ofte *Kerkelijke Saken* ietwes plegtiglik seggende, daar omtrend *met dwalen* kan. Gelijk de selve *ervaarendheid* ons mede leerd, dat hier nog eenige Menschen zijn, die van eene *Goddelike Sendinge* roemen, ende voorgeeven, als *Godes Priesters*, offerhanden voor *Leevenden* ende *Dooden* alleen te mogen doen. Als ook ons niet onbekend kan zijn, dat selfs onder den geenen, die opgemelde *Roomse dwaalingen* verwerpen, eenige van dien derven voorgeeven, door een *Goddelik Beroup*, *Godes Gesanten* geworden te zijn, om alleen ende met uitsluitinge van andere gemeene Menschen, des selfs *Geheimnissen* ende *Wille* te mogen verklaren, ende de *Afvalligen* van haare *Leere*, den *Satan* te mogen oovergeeven.

Ende eindelijk soo bevinden wy ook, dat hier nog eenige Menschen zijn, die sig *inbeelden* bysonderlik ende op seekere tijden van den *Heiligen Goddeliken Geeste* aangeblasen, onderregt, ende gedreeven te werden. Alle welke Saaken wy meenen haaren oorsprong te hebben, uit de alte groote *eigen-selvs Liefde*, die de Menschen in het gemeen sig toedragen, als ook uit de *Swakheeden* der gemeene Menschen, die van alle haar onbekende Saaken seer groote

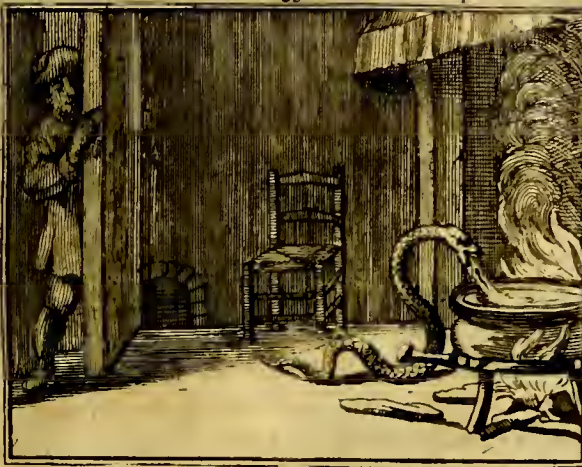
te gedagten hebben, ende die sig insonderheid oopenbaaren, als eenige schrandere bose Menschen de selve swakheeden nog verder opwekken, om die onbedagten ende onnoofelen te gebruiken ende te doen dienen tot hare eigene Grootheid, Voedsel ende Vermaak.

Sulks de eigendlike fin deeser *FABULE* is, dat de Menschen aangevogten werdende door het *Bedrog* ende *Geweld* van anderen, in het gemeen sig selven wel redden, ende door anderen geredded kunnen werden; maar niet als sy door *haare* al te groote *eigen selfs Liefde*, sig selfs bedriegen, ofte sig door anderer *Loftuiteryen*, onder schijn van Vriendschap, laten verleiden, om den weg haares verderfs driftig inne te gaan, ende dus ons *leeren*, dat ons verderf warelik meest altyds uit ons eigen selven ontstaat.

Die eenmaal een Schelmstuk doet, is een Schelm, ende is noit te betrouwen.

*Chi manco offende perdona assai,
Chi piu offende perdona mai.*

60. Een Boer ende eene Slang.

EEn Boer des winters oover weegen gaande, vond aldaareene seer groote stijf-bevroofene *Slang*, ende dier meeninge zijnde, dat de *Slangen*, hoe sy grooter zijn, den Huise daar sy in komen te woonen, des te meer geluks aanbrenge; soo nam hy haar op, bragtse te sijnen huise, ende verwarmde haar by den viere foodanig, dat sy hare voorgaande krachten weder kreeg, ende dus genoegsaam van der doode verrees: Als wanneer de Boer sijnen *Wijve* beval, haar van tijde ter tijden spijsse voor te setten, naast

den schoorsteen, in eenen hoole der muure, daar sy sig onthiel. Waar na het ook scheen, dat die Boer in sijne saaken gelukkiger als voorheen was.

Efter gebeurde op eenen *Sondage*, dat de Boer, hoofdpijn hebbende, des weegen ten bedde bleef leggen, terwijl zijn geheel huisgesin ter Kerke ging. Sulks het aldaar gants stil zijnde, de Slang uit den Hoole kroop, ende buiten hare gewoonte vast ommesag: waar oover die Boer, welke sulks gemerkt had, alsoo des selfs kamer-deur oopen naar den viere stond, geneegen weefende te sien, wat de Slang soude doen, sig verborg om daar op te letten; ende dien volgende met sijne eigene oogen sag, dat de Slang alle houken doorsien, ende nieman gemerkt hebbende, naar den viere kroop, ende in eener groote potte met spijs, daar op te kooken staande, haar vergif deede vallen, ende straks weederom in haaren Hoole kroop, hebbende waarschiynelik die verwagtinge, dat het geheele huisgesin, van die spijs fullende eeten, daar van sterven, ende sy dus alleen *Erfgenaam* van alle haare naalaatenschap weesen soude.

De Boer dit gesien hebbende, groef stillekens de pot met die vergifte spijs in der aarde, op dat nieman daar door vergiftigd wierde. Ende om oover die groote ondankebare moorddadige gierigheid behoerlike straffe te ouffenen, settede hy sig op dien tijd, als men der *Slange* plagt spijs te brengen, booven dat Hol, met eener bijle in sijner hand. Maar de Slang bewust zijnde hares schelmstuks, kroop met omsigt, ende traager als voor heen; sulks de Boer, soo haast hy haar sag, toetslaande, de wand, ende niet haar hoofd, dat sy tijdelik intoog, klief.

Eenigen tijd daar na scheenen de saaken van dien huise niet soo voorspoedig, als wel eer te gaan: waarom het

Wyf

Wijf haar Man ooverreede, die misdaad der *Slange* te vergeeven, ende eene onderlinge vaste *Vreede* ende *Vriendſchap* met haar te maaken. Ten welken einde de *Boer*, het lieve ende heilige *sou* ende *brood* voor den Hoole gebragt hebbende, de *Slange* riep, ende daar by heiliglik ſwoer, dat ſy alleſins ſeeker voor hem weefen ſoude, indien ſy geliefde alles te vergeeten, ende hare oude vriendſchap te verniewen. Waar op die voorſigtige ende weerd-wiſje *Slang* antwoorde: „Vermits wy ons leven niet „dan eenemaal kunnen verlieſen, ende het ons beider- „ſijds eeven dierbaar is, Soo is niet wel moogelik, ende „is ook gants ongeloovelik, dat gy my voortaan ſoud kon- „nen ſien, ſonder dat de geheugenis mijner al te groote „misdad in u verniewd, ende gy opgewekt wierde, om „ſorge te dragen, dat ſulks niet meer door my konde ge- „ſchieden. Het welk alſoo my niet ſeekerlik ſoude kon- „nen werden belet, dan met my alle magt, om ſulks te „kunnen doen, te beneemen, naamelik met my te doo- „den ofte in eewiger gevangeniſſe te werpen: Ende dat „volgens het ſpreekwoord:

*Bak quaade Eyeren in de pan,
Soo koomen daar geen quaa Kiekens van.**

„Soo heb ik voorwaar groote reeden om te vreeſen, dat „gy ſulks ook ter eerſter geleegendheid ſoud tragten te „doen. Immers, al konde gy waarelik alies vergeeven, „jaa vergeeten, ſoo ſoude ik nogtans nimmer naar mijn „Hol kunnen kruipen, ſonder aan den wande van dien „te ſien, de oover-blijffelen der doodelike ſlaage, die gy op „mijnen kop meende te brengen, en die ik, dat nog meer „is, weet warelik van u *verdiend* te hebben, † ſulks ik be-
hoor-

* *Morta la Beſtia, Morto é il veleno, † Chi pin offende manco perdona.*

„ hoorde te gelooven , dat gy my die , met der eerſter voor-
 „ koomende geleegendheid ook warelik toebrengen foud ,
 „ ten waare ik u voorquaame ende ſelfs van kant hielpe .
 „ Derhalven ik oordeel , dat in deefen ſtande der ſaaken ,
 „ nog voor my , nog voor u , eenige veiligheid ende ver-
 „ ſeekerdheid , om niet onderling gedood te werden , en-
 „ de onderwijlen onbekommerlijker te leeven als wy nu
 „ doen , kan zijn ; dan ons verre van een te ſcheiden , en-
 „ de des niet te min ten weeder-ſijden op onſe hoede te
 „ weefen .

Uitlegging der Woorden.

*Met eener SLANGE hebben de Ouden verſtaan ,
 een ſeer geld-ſugtig ende kaarig , ofte een ſeer
 voorſigtig Staatkondig Menſch .*

*Met eenen BOERE , een goed aardig , ligt-geloovig , onvoor-
 ſigtig Menſch .*

DE wijle alle reedelijke Schepſelen , geene uitgefonderd , haar *eigen behoud* behooren te fouken , ende wanneer ſy ietwes met anderen te ſchaffen hebben , weten dat eene wel-gestelde onderlinge *Liefde* , om ſig te behouden , van ſijn eigen ſelfs behoorde te beginnen ; So volgd hier uit ; dat geen verſtandig Menſch aan den andere eenige *weldaad* doet , dan met die gedagten en hoope , dat hem desweegen van den geenen , welke die *weldaad* genieten , ofte ook wel van anderen , by voorvallende geleegendheden , ook eenig goed ſal weedervaaren . Ende wanneer daar naa de geen , welke die *weldaad* genooten heeft , de ſelve met eene andere *weldaad* , vrywillig , aan ſijnen weldoener ſelve , ofte aan den geenen , die hem lief zijn , erkend ofte niet , ſoo werd de ſelve geſegt , *Dankbaar* ofte *Ondankbaar* te zijn . Ende werd derhalven de *Dankbaarheid* ofte *Ondankbaarheid* met regten geſegt alle menſchelijke Deugden op te wekken , ofte uit te bluffen . Sulks in gevolge van dien de
 de

de Dankbaare Menschen ten hoogsten geagt, ende de Ondankbaare seer verfoeid behoorden te werden. Gelijk het oud Latins Spreekwoord ons dat leerd, namelijk, *Ingratum dicas & omnia dixeris*. Seg maar dat by *ondankbaar* is, ende gy sult soo veel quaads van dien Mensch gesegt hebben, als men van iemanne ter wereld seggen kan.

Gelijk meede de *Grieken* met hare *Fabulen* eenen Ondankbaaren mensch willende afbeelden, ons voordragen, dat de *Wolf* een been in zijner keele hebbende, den *Kraan* ootmoedig bad, hem daar van, ende mitsdien van der dood te verlossen; ende dat de *Kraan* het selven met zijnen langen bek, van seer diep uit der keele getrokken hebbende, met die hoope, dat de *Wolf* voor die groote weldaad dankbaar soude wesen, de *Wolf* in steede van dien den *Kraan* had „ gesegt: Het strekke u ter oovergroote belooninge, dat ik u het „ hoofd, wanneer het in mijnen monde was, niet hebbe afgebeeten.

Ende is meede aaumerkens waardig, dat de selfde *Grieken* ons der *Wolven* aard in *seventien* verscheide *Fabulen* leerende kennen, met hem wel afbeelden, *Domme*, *Bedroogen* werdende, *Bedriegende*, *Gulfige*, *Kaarige*, *Nijdige*, *Mein-eedige*, ende *Wreede* Menschen: maar dat sy ons door den *Wolve* nooit eene eenige *Deugd* der Menschen leeren. Sulks sy met alle opgamelde *FABULEN* gelijkelik aangemerkt weesende, ons niet duisterlik te kennen geeven, dat by *ondankbaare Menschen* gants geene *Deugden* te vinden zijn.

Ende hoewel de *Oosterse Fabulen* ons wijder leeren, dat de Menschen in het gemeen alle genootene weldaden in den *sande*, ende op den *See-strande*, en hare gedane weldaden in de *klippen* schrijven, alwaar dat schrift door de minste winden ofte *See-vloeden*; aantsonds werd uitgewist, ofte in der eewigheid blijfd, ende dat mitsdien onder alle *Dieren* deeser weerd geene' ondankbaardere werden gevonden als eeven de *Menschen*; Soo vermoogen wy nogtans niet ons geweeten te beswaaren, met ons te onthouden, van in foodaanige gevallen, daar wy selfs gaarne van anderen geholpen souden werden, den selven behulplaam te weesen.

Dog wanneer eenige Menschen, naa seer groote genootene *Weldaaden*, booven die gemeene *ondankbaarheid*; door *Geld-* ofte *Heersfugt*, alsoo die gebreken alleen, magtig zijn de Menschen tot de aller-snoodste *Schelmstukken* te beweegen, sig laten verleiden, om haren *Weldoener* te verderven, ende te dooden; ten

einde fy hem van sijne goederen berooven, ende sig daar en boven met sijne Eer-amten bekleeden, in plaate van hem *Dankbaar* te zijn: Soo begaan fy daar meede een onuitspreekelik groot *Schelmstuk*, en is dat een Gebrek ofte Boosheid, welke wy in onser Tale, om der seldsame ende schrikkelijke vervlouktheid van dien, met *eenen* worde niet kunnen uitdrukken: alsoo dat gebrek wegneemd alle gronden van onderling vertrouwen ende ommevang der Menschen, ende dat mitsdien die *booswigten* sig onwaardig ende onbequaam maken, om met eenige Menschen, die fy in het bysonder alle ter versaadiging van haare *Geldgierigheid* ofte *Heersfugt*, souden kunnen beschadigen ofte dooden, eenige de minste gemeenschap te hebben.

Ende derhalven is het soo eene bekende groote *onvoorsigtigheid* ofte *Staats-onkunde*, in soodanige gelegendheden van gepleegde ondankbaarheid, met die bose Menschen, wanneer haar voorneemen mislukt is, te *versoenen*, en met die daar na eenige de minste gemeenschap te hermaken; dat sulks niet dan van gants *onweetende*, *Staats-onkundige*, *domme* Baeren, welke niet wijs genoeg zijn, haar eigen seker verderf te voorsien, kan werden verwacht: gelijk om die groote *Dwaasheid* te verbeelden in onser *FABULE*, de persoon van eenen *Boere* ende *Boerinne* voorgedraagen werd.

Ende om nu onse voorgaande *Reedenkaavelinge* te bevestigen, schijnd wel dienstig te weesen, met *exempelen* aan te wijzen, dat nog heeden in onsen Lande veele diergelijke *Heersfugtige*, *Geldgierige* Booswigten, als ook soodanige onvoorsigtige Menschen zijn, ofte onlangs geweest zijn; maar soude het selven al te veel aanstoofs geeven: om dat de *allerbooste* ende te gelijk de *allermagtigste* Menschen deeses Aardboodems, sig in die *Exempelen* geraakt ende gemeend te zijn, souden vermoeden, ende mitsdien gewisselijk op den *uitlegger* deeser *FABULEN* swaare slagen souden doen vallen.

Sulks het ons genoeg sal weesen, nu te moogen seggen, dat de eigendlijke sin deeser *FABULE* is, ons te *leeren*, dat altijd, ende in alle Landen, diergelijke ondankbare boos-aardige Menschen; als deese *Slang*, ende ook diergelijke goed-aardige, dog onweetende ende des Staats-onkundige Menschen, als deese *Boer* ende *Bacrin* was, gevonden werden.

Het zijn sterke beenen die weelde
draagen konnen.

Secunde res sapientum animos fatigant.

61. De Krokodillen ende de Koningjens.

DE Krokodillen ooverdenkende, dat sy tot het saajen
ende maajen, gelijk meede tot alle Handwerken on-
bequaam waaren, ende dat sy daar en booven weegens
haare groote lichaamen, seer veel voedsels noodig had-
den,

den, ende dat sy het vereifte voedsel uit ende in haar eigen selfs niet verschaffen konden; bemerkten daar en teegen, dat sy seer bequaam waaren om ten waatere ende ten lande veel voedsels op andere leevendige schepfelen te bejaagen. Weshalven sy ook goed vonden, niet verre van der See, aan de aller-vermaardste *Stroom* des ouden *Weerelds*, naamelik de *Nijl*, sig te onthouden; ten einde sy op de uit der See naar booven klimmende, als ook op de van boven naar beneden daalende *Vissen*, souden kunnen aasen, ende daar beneevens sig ook met den *Vleesse* aller *Land-dieren* souden kunnen voeden. Ende alsoo die *Krokodillen* ter opgemelder jagte seer naarstig op pasten, ende veele vangsten deden, soo wierden sy mits dien aldaar seer oovervloedelik gevoed.

Waaren tegen de kleine *Koningjens* weetende, dat sy de *allerkleinsten* onder alle de Voogelen waren, als ook ooverdenkende, dat sy seer weinig voedsels nodig hadden, en dat de tongelose *Krokodillen* hare monden en tanden, van den *Visse* ofte den *Vleesse*, onder het kaauwen ende slikken, daar in ofte aan blijvende hangen, niet suiveren konden; ende dat sy nogtans daar van gaarne ontlast ende gefuiverd souden werden, soo verseekerden opgemelde kleine *Koningjens* sig, dat sy alleen daar van genoegzaam, ende dat meer is, ten nutte van beiden, gevoed souden kunnen werden. Weshalven sy klein, schraal, ende maa-ger zijnde, seer ligtelik daar naar toe vloogen, ende den *Krokodillen* beloofden, indien sy gegeten hebbende, haare monden wilden oopenen, dat sy *Koningjens* als dan daar in vliegen, ende de selve monden als ook haare tanden ende keele, van den aanhangenden ofte daar in blijvenden *Visse* ofte *Vleesse* suiveren, ende daar

meede

meede te vreedden weefen fouden , sonder eenig ander voedsel ofte loon te begeeren. Het welk de *Krokodillen* aannaamen, ende in gevolge van het beloofden, t'elkens als fy gegeten hadden , haare monden oopenden: gelijk meede de *Koningiens* niet verfuimden, aldaar haar voedsel van het ooverschot der *Krokodillen* te fouken, ende te vinden.

Het welk ten nutte van beiden, eenen seekeren tijd geduurd hebbende, soo wierden die *Koningiens* door het nuttigen van dat nieuw ende seer aangenaam voedsel soo *lekker* ende *gulsig*, dat sy vermerkt hebbende haar peuteren in den monde, tanden ende keele, den *Krokodillen* seer aangenaam te zijn, ende soo veel gemak aan te brengen , dat sy daar door gemeenelik van den slaape bevangen wierden: Soo verlokte haare gulsigheid, ende infonderheid deese *slaap* der *Krokodillen*, de *Koningiens* foodaanig, dat sy gesaamentlik beslooten, in der selven slaape schielik het peuteren in den *monde* te laten, om in der *keele* te kruipen, ende aldaar wijder niet alleen meer spijs te vinden, maar ook het aller-lekkerste beetjen, naamentlik de *leever*, te eten. Het welk ook alfoo geschag. Maar terwijl die *Koningiens* sig dus met die *leever* meenden te versaadigen, besweeken de *Krokodillen*, slooten haare monden, ende stierven: Sulks die domme ende al te gulsige *Koningiens*, haare allermeeste wellusten meenende te versaadigen; aldus ook door haare domme gulsigheid haar leeven eindigden.

Uitlegging der Woorden.

Met KROKODILLEN werden hier verstaan, Ingefeetenenen eenes Lands ofte Steeden, die van buiten des Lands ofte van buiten der Steeden, soodaanige Winsten den Lande ofte den Steeden daar sy wonen, inbrengen, dat sy daar van leven, ende andere meede Ingefeetenenen ook van haar ooverschot kunnen doen leven.

Met KONINGJENS werden verstaan, alle andere Ingefeetenenen, die haaren dienst ofte haare Handwerken, ende lijfs ofte levens behouften, ter consumtie in dat Land ofte die Steede, verhuuren ofte verkoopen, om van de Winsten, die sy daar op haare meede Ingefeetenenen doen, te leven.

Met den LEEVER, werden verstaan, de Winsten, welke den buiten-landsen Handelaaren, ende die haer behulpsaam ofte ten dienste in die qualiteit zijn, tot haer eigen onderhoud noodig zijn, of wel, die sy, het zy in die qualiteit ofte ook als Menschen, noodig hebben, om dien handel met profijt te drijven, ofte te kunnen subsisteeren.

Indien men sig konde verbeelden eene feer volkrijke Stad, geleege in eene gants onvrugtbare Landsdouwe, aan Visseloose wateren,

teren, wiens Ingefeetenen sig fouden beefig houden met *onderling* te dienen ofte *gediend* te worden, als ook met, voor, ende aan *malkanderen* alle *lijfs-* ende *leevens-behouften* te verschaffen, te maaken ende te verkoopen; sonder dat ieman der selven van buiten in die *Steede* eenige vrugten ofte winste bragte: Soo soude die *Stad* konnen werden vergeleeken by eenen *Mensche*, die daagelijks voedsel nodig hebbende, nogtans het selven buiten sijnen lighaame niet kennende vinden, ten raade soude werden, sijnen honger te stellen, met sig in armen ofte beenen eene *Ader* te oopenen, ende daar uit sijn eigen bloed te suigen. Ende soude die *Mensch* aanstonds bevinden, dat sijn lighaam, met een voedsel uit sijn *eigene Leeden* getrokken, niet bestaan, maar quijnen ende vergaan soude; ten waare van *buiten* eenig bequaam voedsel in den lighaame gebragt wiarde.

Ende oovermits alle de Ingefeetenen eener *Stad* te saamen, waarelik een *Politik* ofte *Borgerlik lighaam* uit maaken, soo is het evenen dus ofte naar geraade, gesteld met die *Steeden*, welke uit haare eigene *Situatie* den Ingefeetenen gants geene, ofte al te weinige *Vrugten* ende *Leevens-middelen* verschaffen konnen.

Ende is dit de reeden, waarom men nooit eene diergelijke *Stad* vind, wiens *weesen* bestaat in *dienstbaare Menschen*, als *Medicijns*, *Advocaten*, *Procureurs*, *Brood bakkers*, *Bier-brouwers*, *Kleedermaakers*, *Metselaars*, *Timmerluiiden*, &c. haare *diensten*, ende *waaren*, alleen aan de *eigene Ingefeetenen* van haare *Stad doende* ende *verkoopende*. Alsoo alle de selven, met dus op *malkanderen* te aafen, ende geene winsten te doen, dan die haaren meede Ingefeeten af gaan fouden, aanstonds quijnen, ende seer haast verteerd weesen fouden. Welk ons *besluit* niet kan werden gefwakt, met aan te wijfen, dat in seer veele groote *Steeden*, van oude tijden af, *foodaanige* *dwingende Gilden* zijn geweest, oovermits men die *Steeden* wel doorsoukende, bevinden sal, dat die *Steeden*, of door eene groote *Hof-houdinge* eenes *Heeren*, ofte door groote daar voor by loopende *Stroomen*, ende een versierd *Stapel-Regt*, gevoed werden door de *winst* ende een voedsel, dat den *Vreemdelingen* af gaat.

Dit Besluit derhalven aldus voor vast gesteld weefende, soo blijkt klaarelik, dat alle opgamelde *Ambagts-luiden*, ende andere *Dienstbare* Menschen, in foodanige *Steeden* dependeeren en gevoed werden, van hare meede *Ingeseetenen*, ofte van andere Menschen, die buiten der *Steede* vrugten ofte winsten vergaderd ofte gedaan hebbende, genegen zijn, alle die winsten, ofte een gedeelte van dien, tot, en voor haar nooddruft, gemak ende vermaak aan anderen hare meede *Ingeseetenen* te besteeden. Ende foodaanige *nutte Ingeseetenen*, die de anderen aldaar doen leven, zijn *Landbouwers*, *binnenlandse Vissers*, *Renteniens*, die buiten des Lands haare *Gelden* op *Wissel* laten loopen, ofte op *Renten* uit geeven aan haare meede *Ingeseetenen*, welke daar meede van buiten des Lands, winsten in den Lande weten te brengen. Gelijk meede insonderheid foodanige seer nutte *Ingeseetenen* zijn, alle *binnenlandse Manufacturiers*, *buitenlandse Handelaars*, *Vissers*, *Reeders* in *Scheepen*, met allen die in den selven in die *qualiteit* ten dienste ofte *behelpsaam* zijn, met haar eenige *koopwaaren* te verkoopen, ofte haar anders sins ten dienste te weesen. Alle welke *Ingeseetenen* haar selven door haare *buitenlandse winsten* gevoed hebbende, alle die andere *Ingeseetenen* ook van haar *ooverschot* in der eewigheid kunnen voeden.

Dog in gevalle opgamelde *dienstbare Ingeseetenen*, *Ambagtsluiden*, ende *Verkoopers ter sleet* binnen der *Steede*, niet tragten haare teering foodaanig aan te stellen, dat sy sig met foodaanig *vrywillig ooverschot* der *buitenlandse winsten* laten genougen, maar leui ende gulsig werdende, van den *Regeerderen* haarer *Steeden* versouken, dat sy van haaren *Dienste*, *Ambagte* ofte *Slijtinge*, een *Gild* gelieven te maaken, met uitsluitinge van alle anderen, dien *Dienst*, dat *Ambagt* ofte die *Neeringe* niet te moogen doen, dan op seekere voor haar soo voordeelige, als voor andere haare meede *Ingeseetenen* alsoo naadeelige *Bepaalingen* ende *voorwaarden*: Soo zijn dit waarelik onse *ESOPISE Koningjens*.

Ende in gevalle, dat ook de *Regenten* foodaaniger *onvrugtbarelik* geleezene *Steeden*, soo onvoorsigtig zijn, het selven als dan
toe

toe te staan, soo zijn dit ook waarelik onse in slaape gevallen *ESOPISSE Krokodillen*. Want als dan vergaaderen die *Gildemeesters* ofte *Ooverluiden* seer selden, dan met onder haar te bedenken, eenige ordre, om door *Monopolien* meerdere winsten ten laste der gemeene Ingeseetenen, ende ter verkortinge van der andere meede-Ingeseetenen *aangeboorene Vryheid* van den *Regenten* te versouken ende te bekoomen.

Het welk allengs, ende met der tijd soo verre gaat, dat die *nutte* Ingeseetenen, welke buiten des *Lands* ofte der *Steede* handelen, hare levens *behouften* niet kunnen bekomen, dan met daar vooren van haare *Winsten* soo veele aan die *Gilde-broederen* op te schieten, dat sy niet genoug oover houden, om alle andere lasten der *Republike* te dragen ende aldaar te kunnen *substiteeren*, waarom sy als dan genoodsaakt werden, naar andere *Landen* ende *Steeden*, daar sy meer *Vryheid* genieten, ende min *geschooren* werden, te verloopen. Ende werden sy als dan gevolgd van alle die geenen, welke haar in die *qualiteit* ten dienste ofte behulpsaam zijn.

Sulks ook als dan die seer ligt vervliegende *Gilde-broeders* ende *Werk-gesellen*, welken den opgemelden nutten Ingeseetenen in die *qualiteit*, ofte voor soo veel sy *Menschen* waaren, ten dienste zijn geweest, dit gemeen verloop, oovermits haaren kleinen omslag ende weinige bagadje, seer gemakkelijk konnen volgen, ende ook volgen moeten. Ende alsoo konnen die *Gilden* ende *Gilde-broeders* geene *Steeden* doen bloejen, maar wel den geheelen ondergang dier *Steeden* veroorsaaken, wanneer sy in desen slaaperige ofte verfuimende *Regenten* ontmoeten.

Sulks de eigendlijke sin deser *FABULE* is, dat de *Regenten* van *behoufrige* *Steeden*, nooit behoorden te gedoogen, dat *Gilde-broeders* ende *dienstbaare* *Menschen* eener ende der selve neeringe, by een quamen, en *Requesten* instelden, ter verminderinge der *Vryheid* harer meede Ingeseetenen, ofte ten laste der selven. Ende dat insonderheid opgemelde *Regenten* sig seer sorgvuldiglik behoorden te wagen, cenige *Wille-keuren* te maken, waar by haare Ingeseetenen, die van anderen leven, in weeder-wille ende ten laste der meede Ingeseetenen, die haar ten werke stellen ofte doen

leeven; haar voedsel ofte winsten bekoomen moogen ofte kunnen. Om dat die *nutte* ende *groote* meede *Ingefectenen* verloopende, noodfaakelik die *kleinen*, welke van de *Winften* der anderen moeten leeven, ook verlopen moeten, ende aldus eene *civile Dood* veroorsaaken; soo voor haar felven als voor haar *Weldoeners*, ende voor eene *geheele Steede*.

*Dat men maar eenemaal doen kan, moet men
niet haast, maar wet doen.*

*Nemo ad id sero venit, unde nunquam cum
semel venit, potuit reverti. Senec. in Hero. Ter.*

62. De Vos sonder Staart.

EEn *Vos*, die wel eer op seer geringe plankjens breede waateren had oover gevaaren, mits sijne *Staat*t als een *seil* opsteekende, ende daar meede den wind bequamelik vangende: ende die daar beneevens in sijne hooge ende wonderlijke onnaarspoorelijke sprongen, sig van sijner *Staat*te bediende als van eenen *Stiere*, om sig te doen needer vallen soo ende daar het hem geliefde, ja die daar

en boven van de *Vloojen*, als sijne binnen-landse Vyanden, geplaagd werdende, de selve alle te gelijk konde dooden, wanneer het hem maar geliefde opgeheevener *staarte* al langfamer hand in den watere te gaan, ende te duiken, om door dat middel de *Vloojen* in den toppe der *Staarte* gedreeven hebbende, als dan die *Staart* schiek onder den waatere te haalen, ende alle de *Vloojen* te gelijk daar op ende daar in te doen drijven ende verdrinken: ende eindelijk een ende *deselve Vos*, welke selfs den *Wolf*, sijnen grooten uitheemsen Vyand, in eenen oopenbaaren kampe had ooverwonnen, alleen met die konsten, dat hy sijne *Staart* bepift, in der stoffe gewenteld, ende als dan in de oogen des *Wolfs* gellingerd hebbende, door die scherp-bijtende slijke, hem eerst het gesigt benoomen, ende daar na gedood had; Die *Vos* seggen wy, was door alle deese klouke daaden seer vermaard ende ge-eerd geworden.

Dit alles niet jeegenstaande, wierd die *Vos* eindelijk in eener strikke gevangen, sonder daar uit te kunnen geraken, dan alvorens eenen slag van den Boere, diē de vangst sijner Strikke quam besigtigen, te verwagten; welke Boer als dan meenende den *Vosse* het hoofd te klieven, door des selfs spartelen misse, ende hem den *Staart* af hiew.

Welke *Vos* dus ontsprongen zijnde, in sijner eenigheid sijn verlies betreurde, ende ooverdagt, dat hy, die voor deesen van andere *Vossen* seer ge-eerd ende geagt was geweest, nu, dus mismaaft zijnde, ende sig als voor heen van sijne Vyanden niet konnende redden, wel haaft van de andere *Vossen*, sijne oude Vrienden, sig versmaad soude sien, in vougen dat de *dood* hem wenschelijker dan het *leeven* soude wesen: ende dat hy ook daar en boven van sijne *vyanden* wel haaft gedood soude werden. Sulks

hy

hy eenen tijd lang getwijfeld hebbende, of hem soude lusten foodaanig langer te leeven ofte niet, eindelijk eenen moed grep, door hoope * dat hy veele *gesellen in sijnen ongelukke* soude kunnen bekoomen, ende daar door sijn verlies, indien hy sijne saak wel aan leide, draagelijker maaken soude.

De *Vos* ging derhalven in der *vergaderinge der Vossen*, alwaar hy in volgender wijze sprak: „*Mannen Broeders*, „ik hebbe oover lange gedagt, op de ongemakken, die „onse lange ende swaare *Staat* ons aandoed: ende „weegens onse onderlinge *Maagschap* vind ik my ver- „pligt, alle de selven u nu voor te draagen. Want voor „eerst is seeker, dat onse *Wyskens* haar *waater* niet loo- „sen kunnen, sonder de selve te bepiffen; ende dat sy „als dan den *Staat* door haare swaarte ende langte, „oover slijk, stoffe ofte sand sleepende, ende veel van „dat daar aan bijvende hangen, haaren lighaame eene „seer affienelijke *vuiligheid*, als ook eene ondraagelijke „*swaarte* veroorzaakt, ende haar daar door alleen dik „doed vallen in de handen onser vyanden. Alle deese „ongemakken zijn wy *Mannen* ook in tijden van Ree- „gen onderworpen. Ende daaren boven gebeurd veel- „tijds, dat wy met onsen geheelen *lijve* de Strikken, *Vosse-* „vallen, ende laagen der *laageren* ontgaan zijnde, ofte ons „in hoolen geborgen hebbende, onse *Staat* in den Strik- „ken ende Vallen gekneld blijfd; gelijk my *atterklouksten* „*Vosse* selfs onlangs gebeurd is: ofte het gebeurd nog meer, „dat wy by den Menschen door onse *Staarte* ontdekt, „ende daar by opgehaald werden. Sulks waarelik onse „*Staat* ons nergens toe schijnd te dienen, dan om van „ons schandelijke *Vloer-vaagers* te maaken. Weshalven,

Y y 3

ik

* *Solatium miseris socios habuisse malorum.*

„ ik besluit, u seer ernstig te raaden, dat gy in aller haaste
 „ u ook de *Staat* doet afkappen.

De meeste eenvoudige *Vossen* in der haaste niet weetende, wat daar in te doen ofte te laten soude weesen, ende schijnende als by ooverrompeling ende de meeste stemmen, sig allen de *Staat* te sullen laten afkappen: Soo stond een der *kloukmoedigsten* op, ende sprak als volgt: „ Mannen Broeders, ons werd hier voorgesteld
 „ ende aangeraaden eene Saak, welke, indien wy eenmaal
 „ gedaan sullen hebben, *ons in der eewigheid beletten sal*,
 „ *ooit weeder in den selven stande, daar wy nu in zijn, te*
 „ *keeren*; weshalven het in allen gevalle eene groote ende
 „ aller-noodigste wijsheid is, daar in niet te treden, dan
 „ seer traagelik, om middeler-wijle alles voor ende teegen
 „ rijpelijk te kunnen ooverweegen. My aangaande, weet
 „ ik van nu af aan, ende behoord ook nu u allen indag-
 „ tig te zijn, in hoe veel geleegendheeden onse *Staat*
 „ ons dienstig is geweest, ende hoe meenigmaalen sy ons
 „ uit doods benawdheeden verlost heeft. Ende meen ik,
 „ dat selfs deese *Vos* sig schaamen soude, ons dit aan te
 „ raaden, ten waare hy albereids sijne *Staat* quijt zijn-
 „ de, ook met onse schaade ende schande de sijne hoop-
 „ te te verminderen. Door welke reedenen, aller een-
 „ voudiger *Vossen* oogen soodaanig wierden geopend, dat sy deesen *Vos* niet alleen om sijner *staarteloosheid* versmaadeden, maar hem ook als eenen *valsen schandelijken Schelm* ende *Verraader*, eewiglik uit haare Vergaderingebanden: ende hy derhalven als een *woest Balling*, affonderlik van alle *Vossen*, moete leeven, in dubbelde schande; arremuede ende spijt, seer haast dat seer ellendig leeven eindigde.

Uitlegging der Woorden.

Met VOSSEN hebben de Onden verstaan, Menschen die met een goed menschelik verstand be-
gaafd zijn.

Met de STAART, hebben sy verstaan de bysondere en-
de ook algemeene Vryheid.

MEN segt gemeenelik, dat de Menschen de Dood, de Armoede, ende de Schande, soo seer vreesen, dat sy, om die te ontgaan, ofte haar Leeven te verlangen, als ook haare Goederen ende Eere te vermeerderen, veeltijds van alle deugden soo verre afdwaalen, dat sy sig niet ontsien, om het eene te ontgaan, ende het andere te bekoomen, God Almagtig te versaaken, haar eigen soet Vaaderland te verraden, ende haare lieve Kinderen, Onderen, Broeders ende Susters, van haare goederen te berooven, ende alle die haar ander sijn seer lieve Menschen alsoo in verdriet te brengen: op dat sy selfs een soo groot verdriet ontgaan souden mogen, welk sy sig verbeelden in arm ofte eereeloos te leeven, of wel in het sterven geleege te zijn. Dog of wel de Dood hier door ons voor aangesteld, ende by anderen de vreeselikste onder alle vreeselike saaken genaamd werd; ^a Soo leeren ons nochtans de Gedenkschriften, welke ons de geschiedenissen ende den aard der Menschen voordragen, dat de Dood veel min als de Schande, wierd gevreesd van de Atheniense Vrouwen, wanneer die van der onstervelikheid der Sielen, door den Philosoof Plato ooverreed zijnde; om die te genieten, sig in grooter meenigte blijdelik doodeden: en dat de Republiek geen raad konde vinden, om sulks in het toekomende te beletten, dan met af te kondigen: „Dat men alle de lijken der geenens, die sig selfs souden dooden, naakt uitgeschud op der markt, t'haarer „schande, ten toone soude stellen. Gelijk meede de Historien ons leeren, ^b dat de Duitsen van ouds, wegens eenige slaawhertigheid

^a Aristot., l. 3: c. 6, ^b C. Tacit. de Germ. item Cluver. Germ. Antiq.

heid ende ontrow in den strijde beweefen, voor *Schelmen* uit alle gemeene Vergaaderingen gebannen, ofte ook de *Ooverspeelige Wijren* door haare Mannen daar van oovertuigd, ende smaadelik als *eereloozen* uit den huise gedreeven zijnde, veeltijds om die *schande* te ontgaan; sig voorbedagtelik, ende met hulpe haarer Ouderen ofte naaste Maagen, verhinghen.

Ende bevinden wy ook daageliks, dat de *Arremoede* ons niet swaar om draagen soude weefen, indien de selve niet altyds den *Armen* by alle Menschen, jaa zelfs by die geenen, daar van sy, in weelde zijnde, seer plagten gepreessen ende hoog geagt te zijn, die *schande* aanbragt, dat sy voor veragtelijke ende belaggelijke Menschen gehouden werden. *a* Ende indien niet daar en teegen alle die *veel goeds* besitten, gemeenelik daar om alleen van de meeste Menschen plagten ge-eerd ende gepreessen te werden. *b* Het is dan waarelik de *vrees* van de *schande*, ende eene *verkeerde begeerte* van ge-eerd te werden, die gemeenelik oorzaak der opgemelde groote *Schelmstukken* is.

Dog het is tijd, naarder aan den sinne onser *FABULE* te komen. Een yder weet dat eener, *c* die sig vrywillig een *Slaaf* maakt van eenen anderen Mensch, daar hy een *Vry-man* konde blijven; het veragtelikste ende het schandelikste *schelmstuk* bedrijfd, dat een Mensch ooit op sig selven uit voeren kan. Ende daarom siet men ook veeltijds, dat die sig bewust zijn, soodaanig vuil stuk begaan te hebben, anderen ook aanraaden desgelijks te doen; op dat sy, door dat middel haare *schande* met de meenigte hunner meede-gesellen, eenigfins souden minderen.

Dus gaat het ook in *Vrye Landen* ende *Steeden*, daar een Mensch in soo grooten aansien is geraakt, dat de *mindere Ingefeetenen* ende *Magistraats-persoonen* die verkeerdelik *Eer-* ofte *Heers-sugtige*, ende waarelik de aller schandelikste slaaffe Menschen zijn, vermoeden den *Hoogst gesteegen* met hulpe van eenige weinige anderen, *Heer* ofte *Tyran* oover alle de *Ingefeetenen* der selve *Landen* ende *Steeden* te kunnen maken, want sy gemeenelik als dan gelijk boos-aardige *Slaven*, sig ten dien einde ten *Hove* aangeven, ende daar door ook hare *Vryheid*

a Nil habet infelix paupertas durius in se quam quod ridiculos homines faciat.

b O nummi vobis hunc praestat bonorem. Juven. Sat. 5.

c Qui ad pretium participandum se venundari passus est.

heid verlooren hebbende, niet rusten met soo een groot *schelmstuk* alleen gedaan te hebben; maar ook daar en boven geduurig andere Menschen, welke sy ter uitvoeringe haares schelmstuks van nooden hebben, aanraaden sig meede ten Hove te begeeven, om aldaar de selve *schelmstukken*, die sy begonnen hebben, te helpen uitwerken ende volvoeren, ten dien einde haar seer smaakelik voorstellende alle de *voordeelen* die sy aldaar souden kunnen genieten, ende in het geheel verfwijgende, alle de *zorgen*, *ongemakken* ende *ellenden*, welke die Menschen sekerlik onderworpen zijn, die sig *Slaven* van eenen *Heere* gemaakt hebben, ende welke dien volgende van dien tijde aan nietwes uit eigener beweeginge mogen doen ofte derven seggen, maar altijd naar eenes anderen voorpijen dansen ende singen moeten. Ende insonderheid verbergen deese *snaaffe* ende *Land-verraadende* Menschen voor den geenen die sy voorneemens zijn ten Hove te trekken, de groote smert die haar over den hoofde hangd, indien sy sig dus *Staarteloos* gemaakt hebbende, anderen niet kunnen beweegen om sig ook de *Staart* te laten afhouden.

Dit hebben wy in de voorleedene eewe gesien aan den *Regenten* der afvallige *Neederlandse Provintien*, welke sig onder de Heerschap-
 pie des Konings van *Hispanien*, ofte om beeter te seggen, onder deses *Erf-Hertog*- ofte *Erf-Gravelike* Bedieninge begeeven hebbende; gedurig den vryen *Vereenigden* aanradeden, insgelijks te doen; seer breed voorstellende alle de groote *Vryheeden*, die sy genooten, ende de groote *Lasten*, die de *Vereenigden* alleen om den schijn van eenere meerdere *Vryheid* te genieten, moesten draagen: maar in het geheel verfwijgende het swaare juk des *Pausdoms*, ende hoe groote *Slaavernie* ofte ellendige stand het is, te woonen in eenen Lande, daar het wel- ofte quaalik-vaaren, jaa Leeven ofte Dood aller Ingefeetenen eenes Lands, hangd van de gonste, ofte afgonsten eenes eenigen *Mensche*.

Eindelijk hebben wy ook in de voorgaande ofte onse Eewe gesien ofte gehoord, dat eenige *snaaffe* Ingefeetenen van *Koningrijken*, *Hertogdommen*, *Landen* ofte *Steeden*, die wel eer vry geweest zijn, om naar den eis der *Republike*, *Dienaren* van *Staat* te mogen kiezen ofte niet; sig daar na hebben laten beweegen, om eenemaal ende voor allen, soodanige *Erf-dienaren* te kiezen, ende mitsdien voor soo veel

le hare ende der geheele Republike *Vryheid* te verminderen. Ende hebben wy vervolgens gezien, dat de selve slaaffe Menschen daar na ook seer hebben gewoeld ende gewroet, om de vrye Regenten ende Ingeseetenen van andere Republiken, Steeden ende Landen, te konnen bekallen, dat sy meede foodanige *Erf-dienaren* kooften: maar dat die altyds geandwoord hebben; Gy hebt de *Vryheid* gehad, om naar den *eis* uwer Republike *Dienaren* van *Staat* te kiefen ofte niet, ende in allen gevallen eenen kiefen willende, den *bequaamsten* te kiefen, nu zigt gy die *Vryheid* quijt, ende moet u laten bedienen van *onbequaamen* ofte ook *quaad-willigen*, soo als sy gebooren fullen worden. Deese uwe *schande* soud gy gaarne met onse *schaade* minderen, waarom gy ook beantwoord werd, gelijk de *wijste Vos* in de **ESOPISE FABULEN** ons leerd, namelijk: „Wy sien waar het „u schort; ende wat gy voorneemens zigt. Gy hebt uwen *Staat* „niet wel bewaard, maar laten afkappen, ende raaded gy der- „halven, dat wy het ook doen, om u gelijk te zyn: Wy daar „en teegen bevinden ons met onser *Staarte* soo wel, dat wy die „standvastiglik denken te behouden.

Ende dus meenen wy den eigendliken sinne deeser **FABULE** soo genougzaam te hebben verklaard, dat het gevolg, ende meer van dien te seggen, grooten aanstoot geeven soude konnen, in gevalle *Quaadwillige Leesers* het selven teegen de goede wille des *Aantheurs*, op seekere onse geschiedenissen souden willen toepassen.

Daar

*Daar Rust is ende Vree,
Heeft God altyds syn Stee,
Daar Twist regeerd en Nijt
Is men Gods Seegen quyt.*

63

*In discordiis pessimo cuique plurima vis pax
et quies bonis artibus indigent. Tacit.*

63. De *Vissers* ende het *beroerd Water*.

SEEKERE *oude Vissers* in een seer klaar ende beslooten
Water haare Netten uitgespreid hebbende, ende daar
in uitneemend veele seer jonge *kleine Vissen*, ende niet
meer *groot*e als haare nooddrift vereiste, beslooten, en-

de die alle aan den lande gehaald hebbende, behielden sy de weinige *grootte* tot haare spijs, ende lieten alle de *kleine* Vissen, op datse grooter werden souden, vry swemmen: Sulks deese *oude Vissers* op de selve wijze van tijde ten tijde haare neering doende, veele *grootte* Vissen vingen, ende sig daar by seer wel bevonden.

Waar naa eenige *jonge Vissers* haare netten des gelijks uitwerpende, eeven diergelijke vangst deden, ende alsoo sy geene teering na neering stellen, maar ook lekker ende ooverdadig eeten wilden, soo greepen sy beide *grootten* ende *kleinen*: waarom een der selve *kleine* Vissen die *Visschers* aldus aansprak: „Mannen, gy hebt albereidst tot „uwes arbeids loon soo veele *grootte Vissen* gevangen, dat „gy ende uw huisgesin daar meede genoegzaam gevoed „kan werden, ende is aan een van die *grootte* meer spijs „als aan *duisend*, onser die ook eeven soo groot staan te „werden, indien gy ons hier laat leven, tot dat gy ende „wy ouder zijn geworden; als wanneer gy ons altyds in „dit uw beslooten waater sult kunnen vangen. Laat dog „uwe dwaasheid soo groot niet zijn, dat gy in uwe Ou- „derdom *duisend* *grootte* Vissen sult moeten missen in „plaats van eenen, die wy nu nawelijks opweegen.

Maar niet jeegenstaande deese goede reedenen, verflonden ende vernielden deese *jonge Vissers* allangs de *grootte* ende ook alle de *kleine Vissen*. Sulks die selve *Vissers* daar na wederom *grootte* netten uitgeworpen, ende sonder ietwes te vangen, den gantsen nacht gearbeid hebbende, treurig met haar Toortsligt huiswaarts voeren, als wanneer eenige *Toninen*, zijnde seer *grootte* Vissen dog van geene goede smaak, waanende dit ligt de Son te weesen, wiens ligt sy seer beminnen, in haare Schuit sprongen,

gen ende aldus gevangen wierden. Waar oover die *Vissers* sig soo seer verblijden, dat sy seiden onnodig te zijn, sig oover den kost seer te bekommeren.

Gelijk sy eenigen tijd daar naa wederom het Net uitgeworpen hebbende, ende dat naar sig trekkende, bevonden dat het uitneemend swaar om trekken was, sulks sy door de hoope, dat daar in seer veele *grootte Vissen* sou-den weesen, sig daar oover seer verblijden, dog eindelijk het Net aangehaald; ende daar in niet dan eene seer swaare *steen* gevonden hebbende, die vreugd schielik in droufheid veranderde.

Weshalven, terwijl sy malkanderen seer bedrukt aansaagen, een der selven, die niet de wijste ende beste, maar de ooverdaadigste, behouftigste, ende welsprekenste *Visser* was, de anderen aldus aansprak: „ Voor deesen hebben wy met kleinen arbeide, ja al soet singende, die meenigvuldige *kleene Vissen* in onse Netten gekreegen, ende die alle vernield. Daar naa zijn by geluk, sonder eenig ons toedoen, eenige *Toninen* in onse Schuit gesprongen. Sulks nu geene ooverig zijn, dan andere *grootte Vissen*, die sig door geene soete stemme ofte eenig dwaal-ligt laten vangen, alsoo sy door ervaarendheid in de klaarheid des Waters onse Netten hebben leeren kennen, ende soo haast sy die vermerken, soo vlieden sy ten gronde in hare hoolen. Ende is dat nu de eenige reeden, waarom wy voortaan met swaaren arbeide niet dan *slijk* ende *steenen* ophaalen, ende allangs door armoede vergaan sullen, ten sy wy het *waater* soo seer *beroeren*, dat selfs de aller scherpsienste *Vissen* onse Netten niet vermerken kunnen, ende dat ook de allerwijste ende sterkste in dat *beroerd Waater* hunnen adem niet

Z z 3

,, haalen

366 De *Vissers* ende het *beroerd Water*.

„haalen konnende, eindelijk soo mak fullen werden, dat
„wy die met onse eigene handen grijpen, dooden, ende
„alfoo wederom tot onse voorgaande weelde geraaken
„fullen.

Deese raad beviel deesen *Jongen bekouftigen Visseren* soo wel, dat sy dien aanstonds in het werk stelden, ende soo veele *grootte Vissen* vongen ende dooden, dat sy daar meede eenen geruimen tijd in alle *ooverdaad* ende vreugde leefden, ende daar naa niet dan te laat bemerkten, dat het Water door haare Beroerten in het geheel *Visseloos* geworden was, sulks sy daar naa aldaar geene *Vissen* meer konnende vangen, van *Vissers Landloopers* wierden, ende van arremoede in vreemde Landen stierven.

Uitlegging der Woorden.

Met VISSERS hebben de Ouden hier verstaan,
Leeraars ofte Herssugtige Menschen.

TONINEN, *zijn aansienelike domme Ingesetenen, die weinige Goederen hebben.*

GROOTE VISSSEN, *zijn de meest gegoede ende wijste Ingesetenen, die door geen bedrog, maar alleen door oop-roer ende geweld, ooverbeerd ende gevangen konnen werden.*

ALE gegoede Menschen, die aan eene wijze van leeven gewoon zijn, in welke sy, door rust ende vrede, haaren stand ende goederen best konnen behouden, zijn ook gemeenelik vreedzaam, ende

ende soo *openhartig*, dat sy dien aangaande ietwes, dat haar ofte eenen anderen raakt, willende verkrijgen, het selven, door andere *Menschen* klaarelik te ooverreeden, tragten te bekoomen, ende onderwijlen ook seer afkeerig zijn, van ten dien einde ofte ter verbeeteringe van haaren stande, *bedrog*, ofte *geweld* te willen gebruiken, alsoo sy selfs geen bedrog ofte geweld van andere *Menschen* lijden souden willen. Daar en teegen bevinden wy, dat ongegoede *Menschen*, die soodaanige wijze van leeven hebben aangevangen, in welke sy niet kunnen blijven, dan door andere *Menschen* van haare goederen ofte amten te berooven, ende de selven ten dien einde te verleiden, ende te verraaden, ofte te ooverrompelen, ende te dwingen: alsoo afkeerig zijn van alle *openhartigheid*, ende goede reedentaavelinge, als sy wel in teegendeel geneegen zijn, om door duistere ende opgepronkte woorden ofte teekenen, het goed oordeel ofte verstand der *Menschen* te bedwelmen, ende die daar na ook te *leeren*, te *raaden*, ofte te gebieden, alle het gunt ter grootmakinge der opgemelde *behoefstige* *Menschen*, ende *Leeraaren*, ofte *Gebiedereren* strekken kan.

Dit in het gemeen van alle *Menschen* gesegt hebbende, soo vinden wy goed den sinné onser *FABULE* naarder te koomen, met den *Leesere* indagtig te maken, dat onse eerste *Heilige* *Leeraars*, in onse *Heilige* *Schriften* werden genaamd *Vissers* der *Menschen*, ende de *Leer* des *Euangeliums*, een *Vinet*, dat ten voordeele der geenen, die daar meede bevangen werden, uitgeworpen is. Als meede aan te merken is, dat dese goede *Vissers* hebben geleerd ende onderweesen, eenen reedeliken *Christeliken* *Godsdienst*, die vremd van alle *dwang* is; ende dat daaren teegen alle die *dwang* gebruiken, zijn *Jaagers*, *Geweldenaars*, ofte soodaanige boose *Vissers* onser *FABULE*, die alle het gunt sy *bejaagen* ofte *Vissen*, verflinden. a

Dit tot eenen vasten gronde gesteld weesende, behoorden de *Leesers* wijders aan te merken, dat de *Heilige* *Apostelen* ende hare eerste *Navolgers*, in aller eenvoudigheid ende klaarheid hebbende geleerd, dat de *God* *Abrahams*, die *Heemel* ende *Aarde* geschaapen had, was de eenige waarhaftige *God*, ende ook verkondigd hebbende, dat *Jesus Christus* was de waare *Messias* ende *Saaligmaaker*,
wel

wel eer door de *Heilige Propheten* voorfeid ende beloofd, daar meede seer veele, dog meest seer *geringe* Menschen hebben bekeerd, genietende onderwijlen by de meest *Gegooden* de sobere kost voor haaren arbeid.

Gelijk meede wel aan te merken is, dat door deese klare verkondiging des Evangeliums, alle die versierde *Godsdiensten*, *Oraculen* ende *Mirakulen* der *Heidense Romeinen* ende *Grieken* vernietigd, verstormd ende after gebleeven zijn.^a

Dog is, God beeter het, niet te min aan te merken, dat naa deese *eenvoudige Christen Leeraars*, gevolgd zijn andere *Leeraars*, die met haare nieuwe spitsvindige *Leere* niet soo seer de Saaligheid haarer *Leerlingen*, als wel hare *Eere*; van met een doordringend klouk verstand begaafd te zijn, ende insonderheid ook haare *eigene* tijdelijke grootheid, beoogd hebben. Ende dat sy daar en booven, om dit oogwit te bereiken, de *reedden* ende het *verstand* der Menschen, soo veel in haar was, hebben verduisterd met seer veele wonderen ende geheimenissen *b* in te voeren, ende dat allangs op deese wijze, naamentlik met soo van *Goode* Almagtig ende onse *Ziele* te spreeken, te leeren ende te onderwijlen; als of soo wel *God* als onse *Zielen* geen *Geest* maar *Lighamen* waren, ende ook somtijds wederom naar de waarheid van dien. Ende desgelijks somtijds van *beesten*, als of sy een *menschelik verstand* ende *ziele* hadden, ende somtijds ook van de *Menschen*, gelijk of in haar nietwes dan *beestelik* was. Sulks haare eenvoudige *Leerlingen* uit foodaanige tegen een strijdende *Leere* nietwes seekers van *Goodes*, der *Zielen*, ende der *Menschen* weesen hebben konnen begrijpen.

Ende kan wijders eenen ydere bekend zijn, dat opgamelde *ontropende* Christen *Leeraars*, op dese duistere gronden hebben gebowd haar *Rijk* der *Duisternissen*, waar in sy hebben konnen doen geloven alle hare versierde *Miraculen*, verschijningen van *Engelen*, *Duivelen*, *Heilige Zielen* uit den Heemele, ende *klagende Zielen* uit den Vageviere. Sulks die wel eer eenvoudige reedelike, Heilige, ende klare verkondiging des Evangeliums, by haar allangs is veranderd geworden in *Heidense Konstten* ofte verborgendheden, by haar *Mysteria* genaamd,

^a *Plutar. de Orac. defectu.*

^b *Miracula & Mysteria.*

naamd; alsoo sy die met geen verstand ofte reeden onderfogt, maar dommelik alle geloofd wilden hebben. *a*

Waar op ook gevolgd is, dat sy alle geringe ofte onvoorsigtige Christenen, hebben weeten te misbruiken, om voor haar uit te werken die veelvuldige, onder armoeds schijn weelderige *Monniken* ende *Nonnen*, rijke *Abten*, magtige *Biskoppen*, trotse *Cardinalen*, ende een soo schrikkelik *Hoofd* oover alle de selven, dat het uit sijne gemaakte *Duisternisse* donderende ende blixemende, by naast alle *Menschen* heeft verbaafd en doen buigen, behalven de allerwijste, welke sig van tijden ten tijden daar teegen kloukmoediglik gesteld hebben, *b* ende om welke van tijden ten tijden ook te bevangen, door die *Roomse Geesteliken* geduurige *beroerten* onder de *Onderdaanen*, ende *oorloogen* teegen den wettigen *Oover-Heer* veroorzaakt zijn geworden, waar door ook eindelik by naast alle die *Menschen* aan deese duistere *Leeraaren* onderworpen zijn geworden, ende sy *Leeraars* dus waarelik *Vissers* van *Menschen* zijn geworden, niet om die als volgens de *Leere* der *Heilige Apostelen*, behoorde *vry* naar *Lighame* ende *Siele*, maar om daar van volgens de *Leere* der *Tyrannen*, waarelik naar *Siele* ende *Lighame* haare *slaven* te maken. Sulks dit eigendlik zijn de *Vissers* onser *FABULE*, die het *Waater* beroeren ende alle *Vissen* verslinden.

En sien wy de *waarheid* onser *FABULE* ook gedurig in andere *Menschen*, wiens *Ouders* spaarsaam uit haare eigene *Inkomsten* geleefd hebben, wanneer die *Kinderen* des niet te min door *Pragt*, *Ooverdaad*, ofte *Lekkernie*, rijp ende groen verteeren, ende onderwijlen by gevalle ende geluk eenige ervenisse ofte goed tot onderstand bekoomende, even gelijk de *Vissers* onser *FABULE* hare *Toninen* vangen, daar na nog in hare quistagtige *huishoudinge* voortgaan; Sulks sy sig eindelik daar door genoodsaakt vinden, niet min als deese boos-aardige jonge *Vissers* het *Water*, ende als nieuwe *Nimrods* ende geweldige *Jaagers*, de *Republik*, waar in sy woonen, te beroeren, om, door dat middel, het *Wild* dat sy bejaagen, namentlik de *kraft* der *Regeeringe*, ende die profijtelijkste *Amten* van dien, te bekomen ende te verkopen, ofte by onstentennisse van dien, den *Brand* die sy in der *Republike* hebben aangesteeken, gelijk

A a a

a Calvin. *Instit. lib. 4. cap. 19.*

b *Phil. Mornai. Myst. Iniquit. cens. Magdeb.*

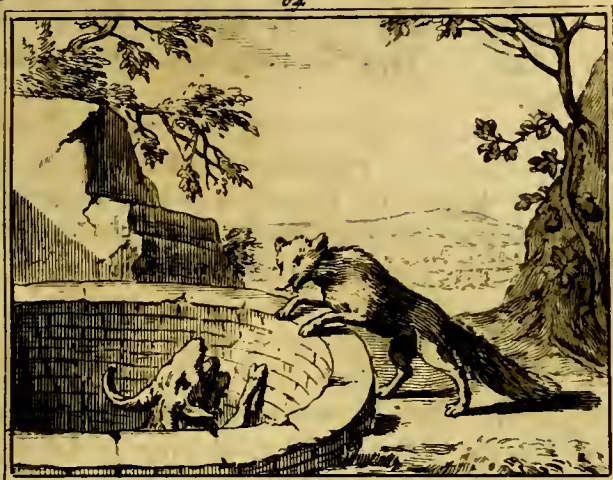
lijk wel eer de Roomse *Catilina*, met haare ende der Republike ondergang, dat is met beider ondergang ende verderf tragten uit te blussen ende te eindigen.

Sulks de fin deeser **FABULE** is, dat alle Menschen, ende bysonderlik de *Heersfugtigen*, het zy *Kerkelike Leeraars*, het zy *Politike Regeerders*, met een weinig behoorden te vreden te zijn, of te dat sy anders sins door haare *ooverdaad* ende door die *Heersfugt*, beiden sig selven als ook de *Kerken* ende *Republiken* verderven.

*Niet dat soo naaw gewoogen diend,
Als keur te maaken van een Vriend.*

*Fugienda est amicitia, eorum animus incertus
et dubius est. Plutarch.*

64. De Vos, de Bok, ende de Boer.

En Bok, vreesende van eenige Jaageren gevangen te
sullen werden, verborg sig gemeenelik by dage in eenen
Wijngaarde, om daar naa des nagts sig in oopene
Velden met de kruiden van dien te kunnen versaadigen.
Dit aldus eenigen tijd geduurd hebbende, sonder dat de

Wijngaard-man fulks merkte, wierd eindelijk de *Bok* door de oovervloed ende lekkernie der Ranken bekoord; ende niet jeegenstaande de *Wijnstokken* hem vermaanden soo onvoorsigtig niet te weesen van te minderen ende te verteeren de geenen, door wiens welvaaren ende hoogheid hy behouden moest werden; Soo verslond hy alle de lekkerste ranken, die hem voorquamen, tot dat hy sig aldaar niet langer konnende voor den Wijngaard-manne verbergen, genoodsaakt wierd, Veldewaarts te vlugten; alwaar hy eenen *Vos* sag, die insgelijks den Jageren ontsprongen was.

Dus beiden benaawd ende yverig hunnen weg spoedende, maakten sy vriendschap, en wierden sy seer dorstig, ende by eene *Water-put* komende, sprongen sy beiden seer schielik daar in, om dus hare dorst te lessen. Dog hare drink-lust geboet hebbende, merkte de *Vos* eerst, en daar na ook de *Bok*, dat sy daar niet weder uit springen konden; weshalven sy beiden, ende insonderheid de *Bok*, treurden; tot dat de *Vos* in volgender wijze sprak: „*Broeder*, hoewel het „sig laat aanlien, dat wy hier beiden gevangen, ofte van „hongere sterven, ofte van den Jageren gedood werden „sullen: Soo heb ik nochtans ietwes bedagt, waar meede „wy ons seckerlik van der dood fullen redden: nament- „lik, staa met uwe afterste pooten op den gronde, ende „met de voorste tegen de muure; breng dan uwe kin te- „gen de borst, op dat uwe hoorens ten hoogsten optee- „ken; dan sal ik op uwen rugge, ende vervolgens op u- „we hoorenen klimmende, met eener spronge hier uit „geraaken, ende daar na ook u daar uit helpen kunnen. De *Bok*, dit hoorende, wierd blijde, sette sig aanstonds, als gesegt was, ende de *Vos* sprong nog veel blijdelijker
uit

uit die doodelijke *Put*; als wanneer hy, sonder sig wijders oover de ellende ofte verlossinge des *Boks* te bekommeren, met den *Bakke* schertste: ende als die hem daar en teegen seer ernstig bad, sijne diere beloften naar te koomen, soo beschimpte hy hem des te meer, seggende: „Indien gy soo veel verstands als baards had, gy soud in „geene *Put* hebben gesprongen, sonder al voorens te „weeten, hoe gy selfs ongeholpen daar uit raaken soud, „ende nog min soud gy, daar in zijnde, hebben geloofd, „dat ik u daar uit helpen soude kunnen ende willen.

Jaa ging des *Vossen* ontrouw ende gierigheid soo verre, dat hy de vriendschap des ellendigen *Boks* versmaadende, sig wende tot den *Boere*, wiens *Wijngaard* de *Bok* verdorven had, ende hem beloofde, dien *Bok* te wijfen ende leveren, mits de *Boer* hem daar en teegen beloofde de allerbeste *Henne* sijner werve. Het welk die *Boer* ook plegtiglik beloofd hebbende, soo leide die *Vos* den *Boer* tot die *Put*, alwaar die *Boer*, den *Bok* gedood hebbende, hem te sijnen huise bragt, om sig daar mede te spijsigen. Alwaar toen de *Vos*, als sijn bedongen loon, vorderde de allerbeste *Henne*; ende des *Boeren* *Wijf* haren manne in der stilte seide, dat hy aan *Eeden*, eenen *Booswigte* gedaan, die ook seer trowloofelik sijnen *Vriend* den *Bok* had verraaden, ende daar en booven meenigmaalen eenige van hare *Hoenderen* had gestoolen, ende daar door de dood wel dubbeld verdiend had, niet was gehouden: Maar dat hy nu den *Vos*, terwijl hy de *Henne* blijdelik verwagte, behoorde te dooden, om die allerbeste *Hen* te behouden, ende sig met eenen voor altijds te wreken, ende te ontslaan van dien loofen *Dieve*. Welke raad des *Wijfs* den *Boere* seer wel behaagde;

Sulks het *Wyf* de beste *Hen* geveinsdelik den *Vosse* bragt, op dat, terwijl hy sijn *hoofd* uitstak; om de *Hen* te aanvaarden, de Boer hem: soo eene felle slag mogte geeven, dat hy aanstonds in sijnen bloede smoorde, gelijk het selven door haar ook alsoo uitgevoerd wierd.

Uitlegging der Woorden.

De BOK, is een dom Mensch, die sig door sijne lusten laat verleiden.

De WYNGAARD, is een deugdzaam Mensch, die door de gemeenschap der dwaasen ende boosen altyds schaade lyd.

De VOS, is een schrandere loos Mensch, die van sijne lusten verleid werd.

De BOER ende sijn **WYF**, zyn Menschen, die ten deele uit wraak- ende ten deele uit geld-gierigheid, sig niet ontsien, haare beloften ende eeden te breeken.

Gelijk een *Gebouw*, dat op eener *Rotse* ofte op eenen onbeveegelijken gronde, vast in een gebouwd ende verbonden werd, soo langen tijd bestendig is, als de *Materialen* van dien duuren; Sulks het onderwijlen door geene storm-winden, stortreegens ofte waater-vloeden, om verre geworpen kan werden: Ende dat daar en teegen een *Gebouw*, dat op *Sande*, *Veene*, ofte op eenen anderen wecken gronde gebouwd is, hoe vast het ook mooge schijnen gebouwd, ende wel aan een verbonden te zijn, buiten alle verwagtinge der geenen, die den grond niet kennen, door

door eenige schielik opkoomende Storm-winden, Stort-reegens, ofte Waater-vloeden, seekerlik ter needer stort, schoon de *materialen* in sig selven goed, ende vast in een gebonden waaten: *a* Alfoo gaat het ook met de Vriendschappen die de Menschen onderling maken; namelijk als sy die ten weedersijden bouwen op goede *Reeden*, *waarheid* ende *Billikheid*, mitsgaaders op eene stand-vaste *wille* ofte goede *maximen* ende *gewoonte* des leevens van sig te draagen naar hare innerlike kennisse om het goeden te doen, ende het quaden te vermijden: Want als dan soo is de Liefde ofte Vriendschap in sig selven onverbreekelik: om dat die gebouwd werd op de *Wet* der *Nature*, welke *God* Almagtig soodanig allen Menschen ingedrukt heeft, dat schoon genoomen *Heemel* ende *Aarde* mogte vergaan, deese *Wet* nogtans onder den Menschen bestendig blijven soude. *b* Ende derhalven soo kunnen ende behooren die *Liefden* ende *Vriendschappen* te duuren, soo lange als die Menschen, welken die *Vriendschappen* gemaakt hebben, selfs duuren; sonder dat eenige wellusten, ofte liefde tot wijven, kinderen, ouderen, jaa selfs tot ons eigen leeven, die kan verbreeken. Ende is dit eigendlik de *Liefde* ofte *Vriendschap*, die tussen *Castor* ende *Pollux*, *Damon* ende *Pythias*, *Orestes* ende *Pylades*, was, van welken de *Grieken* getuigen, dat elk van die tweek, voor ende om den anderen te behouden, der *Godinne Diana* begeerde opgeofferd te zijn. Gelijk meede de *Hebreen* gewaagen, dat eeven soodanige *Liefde* ende *Vriendschap* tussen *Jonathan* ende *David* geweest is, ende dat die niet, dan met der dood, gebrooken konde werden. *c*

Ende in teegendeel soo kunnen de *Liefden* ende *Vriendschappen*, welke ten beiden ofte ook maar aan eene sijde gegrond zijn op *verkeerde* oordeelen ofte *onkonde*, ende daar uit ontstaande eenige in der haaft voor by gaande *Herts-togten*, niet langer duuren, dan tot dat beiden ofte een van tweek, beeter kennisse van saken bekomt, ende dat die *drift* daar door ophoud; ofte dat eene daar teegen strijdende *Passie*, al ware het ook door eene andere *dwaalinge*;

a *Matth. cap. 5.* *Luc. cap. 6.*

b *Rom. cap. 2.* *Matth. cap. 5.* *Luc. cap. 16.*

c *Sam. lib. 1, cap. 18, 19, 20; lib. 2, cap. 1.*

linge, in ons veroorzaakt werd. Sulks onder *dwaalende* ofte *boos-aardige* Menschen nooit eene opregte ende langduurige Liefde ofte Vriendschap kan zijn.

Gelijk de ondervinding ons dageliks leerd, dat Menschen, die om meer vermaak in *Eeten, Drinken, Bylaapen, &c.* te genieten, Vriendschappen gemaakt hebben; Soo haaft van die *Vvelluften* niet verfaadigd, ofte van eene andere, daar teegen strijdende, inge-noomen zijn, of dat die Vriendschappen eindigen, ja veranderen in Vyandschappen. Ende insonderheid sien wy dit by de *geenen* ^a die met bedaardé sinnen, ende buiten alle *Herts-togten* zijnde, soodanig door *Geld-* ofte *Heers-sugt* oover-Heerst werden, dat, wanneer sy in plaatse van haare be-oogde *winsten, schaade*; ofte in steede van meer *kraft* ende *Anten* der Regeeringe te bekoomen, *verlies* van dien te verwagten hebben: sy ook als dan haar oordeel soo qualik gebruiken, dat nog voorgaande *Liefde*, ofte genootene *Vriendschap*, nog *Beloften*, nog *Eeden*, *kraftig* genoeg zijn, om haar binnen de paalen van haare voorgaande *Vriendschap* te houden. Ende sien wy, dat in teegendeel die *Geld-*, ende ook boven allen de *Heerssugt*, *kragtig* genoeg is, om haar alle het gunt by den Menschen voor *heilig* ende *deugtsaam* gehouden behoord te werden, als dan onbeschaamdelyk te doen schenden.

Dus sien wy dageliks, dat *domme* Menschen, om een *lekker beetjen* of *dronkjen* te genieten, niet min als onse *Bok*, door de soetigheid der Wijnranken, sig laten verleiden, om te verteeren die Menschen, welke haar voor de dood bevrijd hebben, ende nog bevrijden souden willen, indien het in haar vermoogen ware.

Dus sien wy dageliks, dat zelfs seer schrandere Menschen, niet min als de *Vos*, om eenig eef, dat haar naar reeden ende geboorte niet toe komt, door valse ofte gebedelde ende half afgedwongene *Vierste Willen* te kunnen in het geheel *beuren* ofte *deelen*, ende voor soo veele genieten, alle banden van *Vriendschap*, met welken sy aan de wettige *Erfgenaamen* verbonden waaren, niet alleen verbreeken, maar ook somtijds die *wreedheeden* begaan, dat sy als dan dien onnoofelen *Testateur*, ende haaren eigen *Weldoener*, of sy

a Qui cum ratione insanunt.

fy schoon door des selfs ofte sijner wettige Erfgenaamen hulpe; haar leeven behouden mogten hebben, verraaden, ende van kant helpen.

Dus sien wy daagelijks, dat by *naast* de allerwijste Menschen niet min als de Boer ende sijn *VVijf*, onser FABULE, door de *wraak* ende *geld-gierigheid* by een gevougd zijnde, sig seer ligtelik laten verleiden, om Bond-breukig ende Mein-eediglik haare Weldoeners te beschadigen, ende het zy *natuurlik* het zy *politikelik*, te dooden ofte te doen dooden; om der selven amten te bekoomen.

Ende hoewel onse FABUL niet uitdrukkelijk van der *heers-sugt* gewangd, soo behooren wy nogtans te weten, dat die de *kraftigste* van alle *passien* is, ende dat sy de Menschen, die daar van befeeten zijn, niet dan in den grave verlaat: Ende dat ooverfulks onder de *Heers-sugtigen* geene opregte bestendige *Vriendschap* kan zijn: maar kennelik is, dat sy in tegendeel onder den *schijn* van Liefde ende Vriendschap, geduurig daar op uit zijn, om, ter haarer eigene verhooginge, den anderen te *bedriegen* ofte te *ooverweldigen*. Gelijk wy daar beneevens behoorden te weten, dat, hoe die *heers-sugtigen* hooger stijgen, hoe des te meer *Bedrog*, *Geweld* ende *Wreedheid* onder haar, ende onder de allermeest *geweefene Vrienden*, in *swange* gaat.

Het welk met duisenden soo *Griekse* als *Romeinse* Historien *bevestigd* soude konnen werden: Maar sullen wy ons genougen, met aan te wijfen het *drie-manschap* ofte *Verbond* van Vriendschap tussen *Antonius*, *Lepidus* ende *Augustus*, om den Menschen indagtig te maken, hoe onbeschaamd, *mein-eedig*, ende *godlooselik*, yder van dien het grootste deel des bekenden Aardboodems, jaa hun eigen *Vaderland* ende *Huis-gooden*, den vlammen; als ook hunne allerbeste *Vrienden*, op soo goed weederom, aan den andere ten *slagtbanke* op die schrikkelijke *dood-rolle* oover-leeverde; op dat yder van die *drie* daar en teegen sijne byfondere *Vyanden* uit *wraak-lust* verdelgen, ende oover sijn *aangeweefene* deel des opgemelden Aardboodems, *heerschen* soude: In gevolge van het *Versken*;

*Ik gaf om't Rijk mijn Vaderland,
De Huis-goon, en mijn Egte pand,
De vlammen oover en het vier.
Geen Kroon nog Scepter staat te dier.**

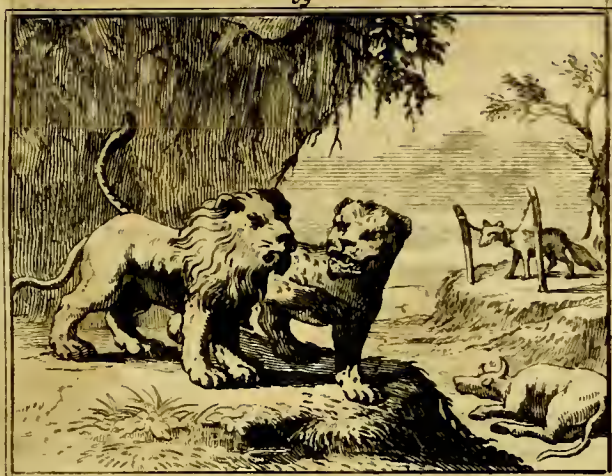
Ende hoedaanige vrugten die *beers-sugt* binnen de Vereenigde Nederlanden, in de Jaaren 1618. 1650. 1672. 1674. ter verbreekinge van Vriendschappen, Eeden, ende alles wat voor *heilig* behoorde gehouden te werden, heeft voortgebracht; sullen wy voor deese maale onder de respectieve *wetten*. van *Amnestie*, ofte *Mysterien* van *Staat* ende *Kerke*, ten onsen leedweesen, verborgen laten blijven.

* *Seneca in Thebaide.*

Ontrow slaat sijnen eigen Heer.

*Pro regno velim Patriam, Penates, Conjugem flammis dare
Imperia pretio quolibet constant bene. Senec. Theb.*

65. De Vos, de Leew, ende de Os.

DE Vos eenigen tijd in feekere Boffchaadje met den Leewe in onderlinge grooté Vriendschap geleefd hebbende, gebeurde dat een Os, daar omtrend koomende weiden, seer luid bulkte; Sulks de Leew noit eenen Osse gesien ofte het loejen der felven gehoord hebbende, sig inbeelde, dat het een seer schrikkelig Dier was, ende

B b b 2

voor-

voortaan desweegen naaweliks uit sijnen hoole, immers niet uit den Bosse, derfde gaan, om voor sig selven ende voor sijne Vrienden, als van ouds, sijnen ende haaren kost te bejaagen:

Ende hoewel de *Leew* sijne vreesfe verborg, soo merkte des niet te min de *Vos* de reeden van dien, bood sig aan, ende kreeg ook last, te verspieden wat een Beest het was, dat soo ecne vreesfelijke stemme had, om fulks den *Leewe* daar na te verwittigen. Waar naar deese *Vos* den *Os* gevonden, ende vriendelik met hem gesproken hebbende, den *Leewe* van veele saaken bescheid bragt, naamelik, dat het een seer wijs ende saftmoedig Dier was.

Het welk de *Leew* niet konnende gelooven, soo ging de *Vos*, met des *Leewen* goedvinden, tot den *Osse*, beloofde ende swoer met hem eene onverbreekelike *vriendschap* te sullen onderhouden, ende versogt, dat hy met hem naar den *Leewe* ginge, op verseekeringe, dat hem aldaar niet quaads soude weedervaaren: ende dat sy twee de *wijsheid* ende *loosheid* by een vougende, altyds de gonst des *sterken Leews* t'haaren voordele gebruiken souden konnen: Waer op die *Os* derwaarts ging, ende de *Leew* als dan soo veele wijsheid ende saftmoedigheid in den *Osse* bevond, dat hy hem voortaan veel meer sijner *secreeten* als den *Vosse* betrouwde;

Waar door de *Vos* soo nijdig op den *Osse* wierd, dat hy voornam hem te verderven. Hy ging derhalven tot den *Leewe* ende seide: Ik soude u gaarne wat heimeliks, ende dat van grooter gewigt is, seggen; maar verseekere my, dat het u seer onaangenaam om hooren, ende magchien ongeloofbaar sal weesen, ende sal het derhalven beeter weesen dat ik swijge. Dog daar en teegen bedenkende, dat daar uw leeven aan hangd, ende dat ik soude

soude fondigen teegen de Wetten der Republijke, ende onser Vriendschappe, indien ik deese waarheid sweege soo weet ik niet wat my te doen staat.

Waar op de *Leew* seer ernstig begeerende te weeten, wat het was; soo seide eindelijk de *Vos*, onder beloften dat het niet gemeld soude werden: Een mijner getrowste gesellen, wiens naam ik beloofd hebbe te swijgen, heeft my seer omstandiglik verhaald, gehoord te hebben, hoede *Os* met een ander gras-eetend sterk Dier raad pleegde, om u uit den Bosse te drijven ende te dooden. Nu heb ik my ontlast, ende gy zijt veel *wijser* als ik om te besluiten, wat daar in te doen ofte te laten zy. Maar als het mijne saak waare, soo soude ik hem seekerlik *dooden*, eer hy het my deede: want of gy al schoon aan der waarheid deeses soud moogen twijfelen, soo is nogtans seeker, dat gy niet, dan met hem te dooden, die twijfeling wegneemen kond.

De *Leew*, dit gehoord hebbende, seide: Ik kan niet goedvinden te dooden een *Dier*, dat my soo *lief* is geweest, *sonder* al voorens *te hooren*, wat het te sijner ontschuldiging seeggen kan. Waar tegen de *Vos*, vreesende dat sijn verraad dus ontdekt soude werden, seide; Hem te hooren spreken, sal voor u eene saak weesen vol van gevaar: want indien hy in het minsten vermoed, dat sijn aanslag ontdekt is, soo sal hy u als dan seekerlik aanvallen ende dooden, om sijn eigen leeven te behouden: ende kond gy dat niet voorkoomen, dan met seer wel op uwe hoede te zijn, ende wel agt te neemen op zijn gebaar, naamelik of hy met meer schroom als voor deesen u naarderd: of hy ten weedersijden om siet: of hy sijne ooren schud: of hy sijne staart ten beiden sijden slaat: want indien een van allen geschied, soo is seeker, dat hy wat quaads in den

sinne heeft, ofte u dooden wil; ende dat het beeter is, hem voor te koomen.

Deese raad behaagde den *Leewe*. Sulks de *Vos* wijders sijnen dienst aanbod, ende by gevolge last kreeg, om den *Osse* op te passen, te spreken, ende tot den *Leewe* te geleiden.

De *Vos* deese schoone gelegenheid gekreegen hebbende, om sonder eenig quaad vermoeden ten wederzijden sijn quaad saad te saajen, ging met traanende oogen, ende drouvelik, tot den *Osse*, beklaagde in het gemeen het ongeluk aller *Dieren*, die met den *Leewe* eenige gemeenschap hadden, alsoo sy voor alle trouwe diensten meest eene drouve vergeldinge bequamen. Sulks de *Os*, hier door ontsteld, hem vroeg, wat daar gaande was, ende de *Vos* antwoorde: Tot quijtinge van mijn gemoed, ende ter voldoeninge onser trouwe *viendschappe*, sal ik, met perikule mijnes leevens, op uwe voorgaande beloften van my niet te melden, u oopenbaaren, met deese mijne ooren-gehoord te hebben, dat de *Leew*, meenende alleen by den *Wolve* te zijn, hem seide: De *Os* is my nergens toe nut, ende heeft daar en boven tegen my wat quaads in den sinne, waarom ik hem by de eerste schoone gelegenheid sal dooden, op dat ik my, u, ende eenige andere *Dieren*, met sijnen vleesche moge spijfgen.

Waar op de *Os* antwoorde: Ik heb den *Leewe*, gelijk gy weet, altijd trouwelik gediend, sulks hy my met geen *Regte* kan dooden, maar indien hy my efter dooden wil, soo kan ik hem seer beswaarelik ontgaan. Ik sal derhalven, als voor deesen, onbeschroomd tot hem treden, op hoope, dat hy mijne onschuld eerst hooren, ende dan spaaren sal. Doe dat dog niet, mijn goede Vriend, seide

de de Vos, draag liever forge voor uw leven soo veel gy kond; koom hem niet naa by; staa op uw verset; ende indien gy als dan siet dat hy sig ten strijde bereid, u sterk aansiet, sijne ooren opsteekt, ofte met sijnen staart tegen der aarde klapt; ontvlugt dan ten besten gy kond.

Deese raad geviel den *osse* seer wel, ende besloot, hy des anderen daags met den *Vosse* tot den *Leewe* te gaan. Onderwile verhaalde de *Vos*, uit grooter vreugde, sijnen getrouwen *Broedere*, die hem ontraaden had sulks te onderneemen, hoe verre hem sijne saaken wel gelukt waren. Ende wilde *God*, dat hoewel sy heimelik ende saft spraaken, nogtans een *Luipaard*, in het voor by gaan, daar van ietwes hoorde.

Des anderen daags ging de *Vos* met den *osse* naar den *Leewe*, alwaar de een van den anderen ofte des *Vossen* lasteringen, nietwes wetende, sy sig beiden drougen naar des *Vossen* raade: sulks de *Leew* sekerlik geloofde, dat de *Os* schuldig was, ende daarom als uit sig selven de sterkste zijnde, hem aanstonds schiek besprong ende doode.

Weinige daagen daar naa bedagt de *Leew*, dat hy eenen, die hy selfs altijd trow bevonden had, alleen op het seggen des *Vossen*, had gedood tyranniger wijze, ongehoord ende onverweesen; waarom hy treurig wierd, ende eenigfins den *Vosse* mistrouwende, naardere vriendschap met den *Luipaarde* maakte, die aan des *Leewen* *Moedere* alsdan oopenbaarde, wat hy van des *Vossen* opsette, om den *Os* te doen vermoorden, gehoord had. Ende die *Moeder* bragt sulks soo kräftig den *Leewe* aan, dat de *Vos* daar op in boejen gelegd, ende de saak wijder onderfogt wierd; terwijl des *Vossen* *Broeder* hem aldaar eenmaal des nagts in der stilte besogt, ende in het breede verhaalde, hoe qualik hy gedaan had, sijnen raad te veragten,

ten, ende dat het nu te vreesen stond, dat het onnoosel bloed des *ossen* op sijnen koppe soude druipen. Ende alsoo twee Dieren, naast aan den kerkere woonende, ook vermoeden dat de *os* door den *Vosse* was verraden geworden; soo hadden sy de gevangeniſſe geduurig verspied, ende deese reedenen des *Vossen* ende sijnes *Broeders* beluisterd, sulks sy daar van ook getuigenissen gegeven hebbende, de *Vos* ook eindelijk wettig verweesen, ende ter dood bragt wierd.

Uitlegging der Woorden.

De Ouden hebben verstaan met den *V O S S E*, een loos doortrapt Mensch, ofte Hooveling.

Met den *L E E W E*, een sterk onvoorsigtig Mens ofte Koning.

Met den *O S S E*, een wijs ende deugdzaam Mensch, ofte soodaanig Hooveling.

DE geneegendheid om geen slaaf maar *vry* te zijn, den Menschen aangebooren weesende, ^a ende sy bevindende ofte sig inbeeldende, ^b dat in alle land-standen een ofte meer Mensch ofte Menschen, niet alleen voor sig selven *vry* is ofte zijn, maar dat die ook oover andere Menschen gebieden, ende die doen dienen naar hem of haar lust ofte lusten; ende dat sy mitsdien waarelik alle die *Onderdaanen* te gelijk berooven van, ofte niet dan *precario*, dat is, tot wederseggens toe, laten gebruiken, alle het gunt den Menschen *aangenaam* is; ende dat die haar daar beneevens in gedurige vreesse stellen, van te moeten draagen alle het quaaden, dat hem ofte haar lust, den *Onderdaanen* op te leggen; Soovolgd hier

a *Arist. Pol. lib. 7. c. 7.* b *Lucan. lib. 2. 280.*

hier uit, dat de *Heersugt* ofte Begeerte, om oover andere Menschen te *heerssen*, de vierigste van alle onse Herts-togten is. *a*

Ende oovermits Koningen ofte Vorsten die *heerschappie*, ofte dat *Vorstendom* bekoomen hebbende, als dan sig het meesten plagten te versadigen, of met den roeme van de paalen hares Gebieds *wijder uit te strekken*, ofte met allesins hare Wellusten, ofte met die beiden te volgen; terwijl sy de geheele Regeering gemeenelik door en op den eenen ofte den anderen haren *Gonsteling* ofte eersten *Dienare* van Staat, laten drijven, soodanig, dat warelik naar des *Gonstelings* opgeeven, alle *Wetten* aldaar ge- ofte ver-maakt, ende alle *Officien* ofte *Beneficien* aldaar begeven als ook benoomen werden: Soo volgd ook daar uit, dat de geneegtheid, om soodanig een *Gonsteling* ten Hoove te werden, by naast eeven soo brandende by den Menschen is, als de Begeerte om *Souverain-* ofte *Tyranniglik* te heerssen.

Ende gelijk *Koningen* in haaren Rhijke geen eigen Wijs, Kinderen, Vaader ofte Moeder, Sufter ofte Broeder hebben, ofte die anders aanmerken, dan als *Onderdanen*, die haar allesins ten dienste moeten staan: ende die Koningen niet weeten wat Heiligheid, Godvrugtigheid, ofte Trow te seggen zy; *b* Soo volgen die eerste *Dienaars* van Staat, ende *Gonstelingen* alle die *Koning-* ende *Vorstelike* gebreeken soo wel naar, dat daar uit het *Latins* spreekwoord is ontstaan, *c Die God of Maagen mind, en blijve niet ten Hoof*. Alsoo die *eerste* ende *mindere* *Gonstelingen*, gelijk meede alle die sulks tragten te werden, om dien stand te behouden ofte te verkrijgen, soodanig met liegen ende bedriegen aan een hangen, dat sy sig niet ontsien, ten dien einde geduurig door valse *Eeden*, ende sig selven te vervlouken, indien sy niet het een ofte het ander doen ofte laten, terwijl sy in het teegendeel van dien, selfs hare naaste *Maagen* ende getrowste *Vrienden* tragten te verraaden, te verderven, ofte op den slag-banke te brengen.

Want oovermits sodanigen Menschen ofte *Hovelingen* ontbreekt de *Opperste Magt*, om haar voorneemen oopentlik en door *geweld* onder schijn van *Regt* te kunnen uitvoeren, so vinden sy sig in soodanigen stande geneegen de allerfijnste *Hooffe konsten*, daar onse *FABUL* eigentlik van gewaagt, te gebruiken: Namentlik, niet alleen onder

C c c

der

a C. Tacit. b Sanctitas pietas Fides privata bona sunt ad qua juvant Reges eunt. Senec. in Thebaid. in Thyeste. c Exeat aula qui velis esse princeps.

der *schijn* van *Vriendſchap* ieman te verraa-den, maar zelfs *tuffen twee* feer goede *Vrienden*, die ſy, of beiden te gelijk, of wel een van twee niet ooverweegen ofte oopentlik verderven konnen; eerst feer groot *mis-trouwen* te veroorſaaken, ofte ten minſten ſulks te tragten: Ende indien haar ſulks gelukt, die als dan teegen mal-kanderen *op te hitſen*, ten einde de een den anderen verdorven ofte gedood hebbende, de Ooverwinner onderwijſe ook ſoo verſwakt werde, dat ſy looſe *Bedriegers* hem als dan ook geweldiglik aanranden ende verderven konnen.

Of indien deefe *boos-aardige Menſchen* ende *Hovelingen* vermerken, dat ſy in foodaanigen ſtande zijn, dat haare geveinsde *Vriendſchap*, valſche *Eeden*, ende *Vervloukingen*, niet magtig genoeg zijn om *twee* Menſchen ofte *Staatē*, die ſy gaaren beiden verderven ſouden, *van een te ſcheiden*; ofte teegen elkanderen *op te hitſen*, ſoo gebrui-ken ſy gemeenelik dit middel, dat ſy veinſen het verſchil, welk ſy met beiden hebben, in alle manieren minnelik by te willen leggen, ende die beiden te gelijk niet konnende in ſlaape wiegen ofte bedriegen; Soo verſieren, Sweeren ende Vervlouken ſy ſig by ydere der *Partyen* in het beſonder, die *twiſt-ſaake* by den andere genoegſaam ge-effend te hebben, en dat het voor den laaſten eene groote dwaasheid ſoude weſen, alleen, zijnde teegen de magt des *Koninges*, des *Vorſten*, ofte des *grootſten Hoovelings* te willen ſtreeven; hoopende dat gelijk de *Cardinaal* van *Lottringen* oover honderd jaaren van ſijne onbeſchaamde loogens in *Vrankryk* plagte te ſeggen: Indien ſijne, ofte nu haar valſe loogens maar vier en twintig uren ſeekerlik mogten ofte mogen geloofd werden, ſy als dan middeler wijle waarſchijnlijk ook haar oogwit bekoomen ſouden hebben; Ende verſeekeren de aller-grootſte *Conſtelingen* des Hofſ ſig daar en booven, dat gelijk een *groot Heer*, die door loogens ſijn voorneemen uitgewrogt heeft, daar oover niet beſtrafd maar gepreeſen plagt te werden; ſy deſgelijks haar voorneemen uitwerkende, als feer gawe *Politiken* te zijn, van alle gemeene *Onderdaanen* ge-roemd ende geagt ſullen werden.^a

Ende eeven op die ſelve wiſſe ſpeelen die *God- ende Eere-vergeetende Menſchen*, ofte mindere *Hoovelingen* ook met hare *Loogenen*, *Eeden*, ende *Vervloukingen*, wanneer ſy eenige ſaak met
ende

^a *Lucas. lib. I. 67 q. lib. 7. 260.*

ende naar *meerderheid* der *stemmende Leeden* eener Vergaderinge, uit *wenige* Stemmen bestaande, sullen moeten afhandelen, ende sy de meerderheid van dien verkrijgen ofte bekuipen willende, by opregte en onnossele *Leeden*, eer die saak in der *Vergaderinge* voorkomt, veinzen, liegen, sweeren, en sig vervlouken, dese en die *stemmen* aan hare zijde te hebben, welke sy warelik niet hebben; en daar beneeven siet men, dat sy aan verscheidenen van dien, om de selven te winnen, gemeenlik beloven, eene ende *deselve Officien* ofte *Beneficien*, welke niet dan aan eenen alleen besteed konnen werden; ende welke daar en boven in haare magt niet zijn, ofte welke sy waarelik gants niet meenen op eenen der selven, welke sy dus schelmagtig tot haare zijde tragten oover te trekken, te doen komen: hebbende warelik haar oogwit bereikt, als sy soo een *eerlik man* ofte *lid* eener *Vergaaderinge* tot de *eerste valse treede* gebragt, ende daar door by de andere goede *Leeden* der *Vergaaderinge* stinkende gemaakt hebben.

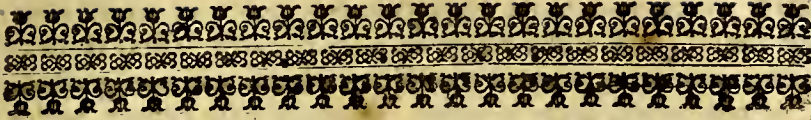
Ende gawe God, dat wy, leesende de beroemde opregt- ende standvastigheit der oude *Batavieren*, geene reeden hadden om schaamrood te werden, als wy sien hoe verre der selven naakoomelingen, het zy gemene *Ingeseetenen*, het zy *Regeerders* der *Landen* ende *Steeden*, van haare goede wijsen van leeven afgeweeken, ende van die opregt-, rond- ende standvastigheit verbasterd, ende tot geveinstheid, ontrouwe, ende sflaawhertigheit oovergegaan zijn; hoewel niet t'eenemaal sonder hope dat sy tot haren aard sullen keeren: alsoo *Geweld niet lange kan duuren*, ende dat ook de kraft der *Waarheid* ende *Opregtigheit* soo groot is, dat sy eindelijk die geveinsde *Loogenaars* ende *Bedriegers* foodaanig te ooverwinnen plagt, dat sy daar naa niet meer geloofd werden, sels als sy de *waarheid* spreeken; behalven dat die boose *Menschen* niet min, als de listige ende bedriegende *Vos* onser *FABULE*, veeltijds in hare schelmstukken afterhaald, oovertuigd, ende daar oover gestraft werdende, als dan bevinden waarhaftig te zijn, dat niet alleen de opregte *Menschen* *somtjds*, maar ook die ondeugende beveinsde *Bedriegers*, *meest altyds* een drouvig einde hebben: ende sekerlik *altjds* met een seer beswaard gemoed ten graave needer daalen. Ende bevinden sy derhalven ook waarhaftig te zijn, dat op der aarde voor allen *Menschen*, ende allen *Regenten*, geene grootere ende beeter konst is, dan waarelik in alle sijn doen ende laten sig

te draagen als een deugdzaam, eerlik, onbeveinst, ende opregt Man, ofte Regent.

Alle welke onse Reedenkaavelingen wy seer ligtelik uit *oude* ende *nieuwe Historien* met seer veele Voorbeelden souden bevestigen, indien wy geneegen waren, daar van een geheel Bouk te schrijven, ende indien wy niet met eenen genoegsame reedenen hadden om te vreesen, dat de Waarheid van dien teegen ons, eenen ondragelijken haat veroorsaaken soude.

Sulks wy nu besluiten den eigendlijken fin deeser *FABULE* te weesen, dat een *Mensch* ofte *Hooveling*, die aan beiden ofte eene sijde wil mank gaan, gemeenelik tussen twee stoelen in den affvalt, ende als een veragte *schelm* komt te sterven.

Met welke maate gy meet, sal u weeder gemeeten worden. Matth. cap. 7.

66

Est miser nemo nisi comparatus. Senec. in Troad.

66. De Eesfel ende het Paard.

En Eesfel ende een Paard eenen ende den selfden Heere dienende, soo wierd het Paard gebruikt om een lichte waagen te trekken, ende ook somtijds den Heer, ofte eenen kleinen last te dragen; waar vooren hy in der weiden het beste gras, ende op der stallen seer goed hooi; ende daar en booven kostelijken vetten haaver genoot.

Ccc 3

Daar

Daar in teegendeel de *Eesfel* geduurig gebruikt wierd , om op zijnen gekromden rugge de aller-swaarste lasten te dragen, ende daar vooren van zijnen Heere nietwes genoot, dan ten *velden* ende weegen , *Distelen* ofte eenige andere ondeugende groente, ende in der *Stallen*, *kaf* ende *strooi*. Sulks, hoewel de *Eesfel* reeden had, sig te verblijden, dat een Dier, welk hem onder allen anderen naast geleck, gelukkig was; insonderheid omtrend soodaanige saaken, waar meede dat Dier hem niet beschaadigen, maar wel baaten konde; soo wierd hy des niet te min daar oover *bedroufd*, *misnoug*d ende *nijdig*.

Dog kort daar aan een oorlog rijfende, moest dat *Paard* ende niet de *Eesfel*, zijnen Heere in den strijde soodaanig ten dienste zijn, dat het *Paard* aldaar seer swarelik gequetst zijnde, moest huiswaarts keeren. Alwaar de *Eesfel* sulks siende, wel ten deele met *goede reedenen* sig innerlik verblijde, soodaanige dood ofte smerte niet onderworpen te zijn: maar ook ten deele teegen alle *reeden* ende *billikheid* sig verheugde, om dat hy nu vermerkte, dat het *Paard* alsoo ongelukkig als hy was; daar nogtans des selfs ongelukken de sijne niet verminderen konden.

Ende eenigen tijd daar naa, als het *Paard* geneesen was, moest die Heer niet verscheidene Koopmanschappen, oover lande eene verre reise doen, waar toe hy het *Paard* seer ligtelik, ende den *Eesfel* seer swaar beloed. Sulks de *Eesfel* onderweegen bemerkende, dat hy eindelijk onder dien swaaren laste soude bewijken, den moedigen Paarde, welk met schoone *veederen* op den hoofde, ende met klinkende *bellen* aan den lijve versierd was, aldus aansprak: „ De Natuur heeft soo groote *gelijkheid*
van

„van lighame, ende ook soo naa Maagschap onder ons
 „gemaakt, dat een braave *Hengst* niet ongaarene eene
 „*Eefelinne* dekt, ende dat eene *Merrie* sig blijdelik van
 „eenen *Eefele* laat berijden, als ook dat die beiden met
 „smerten ondeilbare *Veulens* voortgebragt hebbende, de-
 „selven met grooter liefde op voeden. Daar en booven
 „hebben wy eenen selfden *Heere* lange gediend, binnen
 „welken tijd ik nooit uw voedsel verminderd, maar al-
 „tijd den swaarsten last geduldelyk gedraagen hebbe. Nu
 „voel ik my soo swaar belaaden, dat ik onderweegen sal
 „beswijken, indien gy niet hebt die goedheid my te ver-
 „ligten. Heb ook derhalven deernisse met my, gy die ik wa-
 „relik mijnen *Broeder* mag noemen, ende ontlast my van
 „eenen *deele* mijner al te swaaren laste, op dat ik moo-
 „ge behouden blijven, ende gy naa mijnen ondergange
 „niet genoodsaakt werdet, den geheelen last alleen te
 „dragen.

Dog alle deese goede reedenen komende uit den monde
 des *veragten Eefels*, wierden door den *trotsen* hoogdraven-
 den *Paarde* verasmaad, ende wierd de waarheid van dien
 gants niet ooverwoogen, maar wierd insonderheid des
Eefels seggen des te meer veragt, om dat het *Paard* sig
 liet voorstaan, dat de *Eefel* al te vermeetel was geweest,
 met sijne *Maagschap* te vertoonen, ende daar en boven
 sig *Broeder* des *Paards* te derven noemen. Sulks de *Ee-
 fel* gants niet ontlast werdende, ook onder dien waarelik
 al te swaaren last quam te beswijken, ende de *Heer* in
 opgemeldens stonde sijner saaken sig genoodsaakt, ende
 ook geraaden vond, alle de pakken, daar de *Eefel* mee-
 de belaaden was geweest, op den *Paarde* te leggen, en-
 de daar en booven hem met des *Eefels* *huide* te beladen.

Als

Als wanneer dat al te hoogmoedig *Paard* te regt eerst beseffen konde, hoe groote gemeenschap ende maagschap, waarelik tussen eenen hoog-draavenden *Paarde* ende eenen ter needer geboogenen *Eesele* was. Ende by gevolge, hoe qualik hy gedaan had, sig niet tijdelik oover dien armen *Eesele* te erbarmen.

Uitlegging der Woorden.

*M*et een **PAARD**, hebben de Ouden hier verstaan een weelig trots *Mensch*.

Met een **EESSEL**, een traag, arbeidszaam, gering *Mensch*.

Het is kennelik, dat alle Menschen door den Seegen van eenen ende den selfden Goode, op eene wijze geteeld, gebooren ende gevoed werden, als ook dat sy in haar geheel leeven alle de selve gevallen, soo naar der *Siele* als naar den *Lighaame*, onderworpen zijn; ende eindelijk dat sy *stervende*, alle moogen verhoopen, van den selfden Heere, met een even gelukfaalig eewig leeven begenaaidigd te fullen werden. Sulks hier uit volgd, dat onder alle Menschen eene natuurlijke *gemeenschap* ende *maagschap* is: Ende indien by de selve *maagschap* nog komt eene gelijkheid van eenige naardere bysondere *Standen*. dat als dan die Menschen eenig-sins *Broeders* genaamd behoorden te werden.

Het welk onweederspreekelik waarhaftig zijnde, ende daar by ooverwoogen werdende, dat alle Menschen verplicht zijn; een leven te leiden, dat met den welvaaren des geheelen menschelijken geslachts, soo in het gemeen als in het bysonder, aangemerkt zijnde, oover een komt; *⁊* Soo is ook kennelik, dat wy het welvaaren

yaaren aller Menfchen, ende infonderheid der geenen, daar wy de meeste gelijkheid, gemeenfchap, ende maagfchap meede hebben; te beforgen, ende der felven qualik-vaaren, af te weeren behoorden. Gelijk meede uit den felven gronde volgd, dat wy ons ook behoorden te verheugen, ofte te bedrouven, als het den Menfchen, ende infonderheid foodaanigen Menfchen wel ofte quaalik gaat.

Ende naademaal de Menfchen door opgamelde onderlinge geneegendheeden, in dit haaft vergankelijk leeven fig dus alle foo gelukkig fouden maken, als hun aard hier eenig geluk ofte welvaaren bereiken kan: Soo staat ons wijders te onderfouken, of, ende waarom de Menfchen in het gemeen fig naar deefe goede reedenen dragen, ofte waarom fy haar leven daar naar niet aanftellen willen. Namelik, niet jeegenftaande opgamelde goede Reedenkaavelingen, foo bevind een yder in fig felven, ende merkt ook in andere Menfchen, dat de *Hertsogt* van ons *eigen selfs liefde*, ons foo verre van de *Reeden* afvoerd, dat wy van onfer *kindsheid* af, ons felven niet aanmerken onder die voorgeroerde menfchelijke gemeenfchap ende maagfchap, ofte, dat wy ons felven niet aanfien als *een deel* te zijn van den geheelen menfchelijken geflagte, welkwy foo veel in ons is, te minnen ende te beforgen behoorden; ende dat wy ook in de aanmerkingen van deefen gemeenen welvaaren, ons hoogfte genougen behoorden te ftellen; maar is in deefen onfe *dwaaling* foo groot, dat wy daar en teegen ons felven by naaft altyds aanmerken, als of wy Menfchen onderling gants van een gefcheiden waaren, ende fulks als of een yder geen *deel* waare, maar een *geheel* op fig felven maakte, ende dat eenes anderen wel ofte qualik-vaaren ons niet aanging, dan voor foo veele *wy selfs* daar door gebaat ofte benaadeeld ftaan te werden.

Jaa gaat die onfe dwaaling foo verre, dat by naaft nieman meend wel ende gelukkig te weefen, dan ten zy hy fig aanmerke, als *better* ende *gelukkiger* te zijn, als een ander; ende infonderheid als een die hem meest gelijkt ofte gelijk plagt te weefen. Ende veroorfaakt die felve *dwaaling* wijders, dat ook by naaft nieman meend rampfaalig ofte ongelukkig te weefen, wanneer hy andere Menfchen, die hem naaft, ofte in alles gelijk plagten

ten te weefen, aanmerkt als veel ellendiger ende ongelukkiger, dan hy felver is.

Waar uit dan wijders volgd, dat wy veeltijds vreefen, dat een ander, ende voorneementlik een die ons gelijk plagt te weefen, fijne voorfpoed ter onfer verneederinge ende verminderinge fal doen ftrekken, ofte dat hy uit ende met ons qualik vaaren, fijn eigen welvaaren fal fouken te vermeerderen. Ende fchoon genomen wy vermoeden konden, dat de Menfchen in het gemeen ende infonderheid die ons naaft zijn, ofte meeft gelijken, foodanige Boosheid teegen ons niet fouden pleegen; foo is nogtans eenen ydcre bekend, dat Menfchen die langduurige *voorfpoeden* beleeven, gemeenelik foo hoogmoedig, trots, ende laatdunkende werden, dat fy haare gedagten in het geheel van de *ellenden* ende ongelukken anderer Menfchen, jaa ook eenigfins der geen, die haar gelijk plagten te weefen, afwenden; ofte, ten beften gaande, die fmerten, onder welke andere Menfchen fugten, feer flauwelik ende gelijk als in eenen *Droom*e aanmerken, fonder dat die al te weelderige Menfchen daar by eenige uitwerkingen ten voordeele der ellendigen vougen.

Ende oovermits nogtans *God Almagtig* warelik onder alle Menfchen foodaanige *gelijkheid* heeft gemaakt, dat alle het gunt den eenen gebeur, ook den anderen gebeuren kan, ende dat ook alle Menfchen, wannneer fy buiten die driften ende fwier van bewoogene verfoejelike *Nijd*, ende *Onbarmhertigheid* zijn, die gebreeken in andere Menfchen feer haaft vermerken, ende ook altijds haaten: Soo volgd daar uit ook veeltijds, dat die ter needer geflagene Menfchen, van eenige andere warelik meede-doogende opgeholfen werden. Ende foo ontftaat hier uit ook feer ligtelik, dat die *Nijdigers* fig felven niet alleen te vergeefs plaagen, maar daar en boven fig ook door die *Nijd* in veele ongemakken inwikelen. Gelijk meede die *trotse* ende *onbarmhertigen*, door de felve gebreeken, veele rampen op hare eigene halfen plagten te haalen, ende in die ellenden te blijven fteeken; om dat fy van de meede-doogende Menfchen werden geoordeeld, aller hulpe onwaardig te zijn, ende die roeden, met welke fy geftraft werden, wel verdiend te hebben.

Dit meenen wy ons allen innerlik soo wel bekend te zijn, dat onnoodig sal weesen, de waarheid van dien met bysondere Voorbeelden te bevestigen. Sulks wy niet dan een Voorbeeld van Staat, het welk onses eragtens ter verklaaringe onser F A B U L E diend, aanwijfen sullen.

De Raden des Konings van Hispanien, Philippus de tweede, nijdig geworden zijnde oover het groot welvaaren onser Neederlanden, bestonden insonderheid seedert den Jaare 1560. de selven allangs soodaanig te beswaaren, dat daar uit onse lang-duurige, ende eindelijk ook voor den Rhyke van Hispanien, al te kostelijke Oorloogen volgden. Sulks die Raaden daar na, ende voornaamelijk seedert den Jaare 1629. sienden dat sy de Spaanse Neederlanden teegen onse ooverkostelijke Veldtogten, die ons nu nog ter needer drukken, niet souden kunnen beschermen; ende voorsienend, dat het altyds Conquesteer- ofte Krijgs-lievende Vrankryk* eindelijk meede op de Neederlanden vallen, ende veelligt soo wel eerst de Spaansen als daar na de Vereenigde Neederlanden in't geheel wegneemen soude; vertoonden van tijdenten tijden aan den Vereenigden Neederlanden, dat het onderling best ware Vreede te maken, om dat, als sy Spaansen dien last des Oorlogs niet langer dragen souden kunnen, Vrankryk haar als dan aangrijpen, ende misschien de Spaanse Neederlanden veroovren soude. Ende dat als dan ook dese Landen niet alleen de oude Magt van Vrankryk, maar ook de Nieuwe ende met de Spaanse Neederlanden gesterkte Magt, souden moeten, ende niet kunnen, afkeeren. Maar alle deese goede reedenen des Spaansen afgematten Neederlandsen Eesfels, waren te vergeefs; Want onse moedige Ruiter, ofte selfs het Hollands Paard, versmaade de versouken ende klagten des opgemelden Spaans-Neederlandsen Eesfels.

Sulks nu ten weetersijden eindelijk gevoeld werd, hoe oover hondert ende meer Jaaren, de Spaanse Eesfel quaalik beraaden is geweest, de weelde des Neederlandsen Paards te benijden; ende hoe seer daar naa ook onse Ruiter, ofte het Hollands Paard, uitnemend onvoorsigtig geweest is, den oover-laaden Spaans-Neederlandsen Eesfel niet soo tijdelik te willen van eenen deele sijnes lasts

D d d 2

ont-

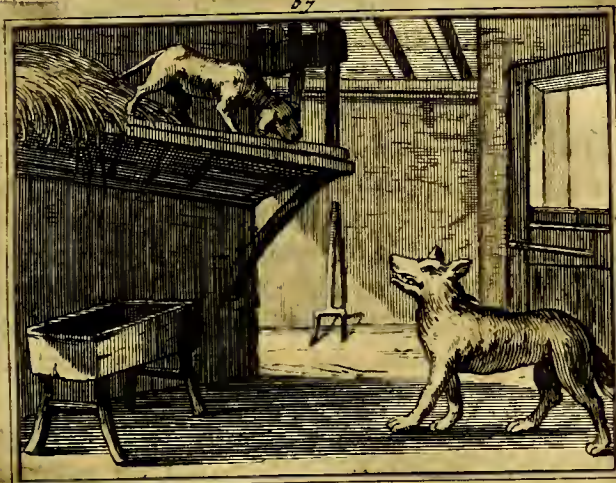
* *Gallica gens pugnat, sed gens Austriaca nubit.*

ontlasten, dat opgemeld Paard nu buiten kommer mogte zijn, van des Eesfels geheelen Last, ende daar en booven sijnen Huid te sullen moeten draagen, ende misschien daar onder te sullen beswijken.

Ende alsoo wy meenen den eigendlijken sin deeser FABULE klaar genoeg door onse voorgaande geheele Reedenkaavelinge te zijn uitgedrukt; soo sullen wy, sonder daar van meer te spreken, dus eindigen.

*Wees niet al te regtvaardig.
Want, Maat houd staat.*

Quod male juratur pejus praestatur.

67. De Hond, Wolf, Schaap, ende Leeuw met Iongen.

EEn *Hond*, die in zijnen neste voor eener *Koestalle* lag, om die te bewaaren, sig in den slaape beloopt sien- de van eenen *Wolfe*, die hem aanstonds wilde verscheu- ren, seide hem : „ Sie hoe *dor* ende *maager* ik door eene „ voorgaande seer swaare siekte geworden ben, sulks gy „ nu aan my seer weinig spijse hebben kond. Daar en „ teegen ben ik eeven seer gesond geworden, ende is mij-

„nes Heeren Soons Bruiloft aanstaande, op welke ik oovervloedige spijse, ende daar door ook mijne voorgaande lijvigheid, bekomen sal kunnen; Spaar derhalven my nu ten uwen ende mijnen voordeele, tot dat die Bruiloft gehouden zy, als wanneer ik door die oovervloed van spijse dikker ende vetter geworden zijnde, gy aan my, veel meer als nu, te kluiven sult vinden. Ende ik be- loof met dieren *Eede* van nu af aan onweeder-roupelijk, my als dan gewillig aan u oover te fullen geeven.

De gierige *Wolf* sulks geloovende, ging door, ende quam niet weeder, dan naa dat de Bruilofts-dagen voor by waren gegaan, als wanneer hy den selven *Hond* gerustelik in der Koestalle op den hooi-foldere siende slaapen, hem van beneeden toeriep, dat hy, volgens sijn gegeeven woord, tot hem had af te koomen. Maar de *Hond* hem bespottende, antwoorde: „Du domme beest, vergenouge dy met den raade, die ik dy nu geef, namelijk, indien du ooit my ofte eenen anderen *Hond* vindest slaapende buiten der Stalle, dat du geene andere Bruilofte dan die verwagtest. Waar meede de *Wolf* met honger, ende treurig, heenen ging.

Daar nagebeurde, dat die selve *Hond* van eenen *Schaape* vorderde drie Mudden Koorens, welke hy versierde dat het *Schaap* hem schuldig was; ende alsoo het *Schaap* die schuld ontkende; betrok hy dat in *Regte* voor der *Schaapen* daageliksken Regteren, namelijk voordien *Beere*, *Wouwe* ende *Havikke*: Alwaar hy door valse *getuigen* ende *gierigheid* der Regteren, yder derselven sijn aandeel des beuits van den *Honde* bedongen hebbende, ende sullende bekoomen; hy een *Vonnis* te sijnen voordeele bequam, ende het onschuldige *Schaap*, ter voldoeninge van dien *Vonnisse*, gedwongen wierd, om het geld, ten inkoop

koopte van dat Kooren, te bekoomen, sig voor den regten scheertijd sijne Wolle te laten afscheeren, ende door het verkoopen van dien, het daar toe noodige geld te kunnen opschieten.

Deese *Hond* dus door schoone *beloften* ende niet te geeven, het *geweld* eenes dommen ende *sterkeren* beeste als hy was, afgekeerd, ende een *swakker* onnooseler Dier, door *schijn* van *Regten*, warelik van sijne Wolle beroofd hebbende; wierd daar naa door eener *swangere Teeve* van sijner maagfchappe, die geen nest had, seer ootmoedig versogt, dat hy haar sijn nest wilde leenen, ten einde sy daar in haare *Jongen* mogte werpen. De *Hond* dit toegestaan, ende de *Teef* hare *Jongen* in dat nest geworpen hebbende, soo groeiden die *Jongen* allangs op; sulks onderwijlen dien *Honde* sijne ongemakken beginnende te verveelen, hy der *Teeve* die vertoonde, ende met eenen begeerde, dat sy't geleende nest voor hem ontleedigde: Waar op de *Teef* hem seer voor de genootene vriendschap bedankt hebbende, ende beloovende daar vooren, soo lange sy leefde, hem dankbaar te sullen weesen, hem wijder op alle *Broederschap* versogt, dat hy sijne aan haar beweefene goedheid nu niet wilde veranderen in die wreedheid, van haar uit den neste te drijven, eer haare *Jongen* oover weegen konden gaan, om haaren kost te fouken, Welke *billikheid* ende beweegelike *reedenen* wederom op dien *Honde* soo veel vermogten, dat hy der *Teeve* beloofde, dien tijd te sullen afwagten. Dog die tijd daar naa gekoomen zijnde, ende hy eerst seer ernstig, als ook eindelijk met dreigementen, van haar daar uit te sullen drijven, sijn nest begeerende; Soo antwoorde die *Teef*, te gelijk oprijfende met haare *vijf* sterk gewordenen *Jongen*: Gy behouft niet te dreigen, maar bijt

toe, ende ondervind, wie onfer de sterkite zy, want nie-
man dan die, sal seckerlik het nest behouden. Sulks die
Hond, niet dervende die *Teeve* ende te gelijk haare *vijf*
sterke *Jongen* aanvatten, sijn eigen nest met droufheid
verlaaten; ende voor altyds daar buiten gaan swerven
moest.

Uitlegging der Woorden.

*M*et een *HOND*, hebben de Ouden verstaan, een
Mensch van gemeen verstand, ende trow aan sijnen
Heere, dog onbeschaamd, gulsig, gierig ende on-
dankbaar.

Met een *WOLF*, een dom, gierig, ende wreed Mensch.

Met een *SCHAAP*, een onnoosel wel gegoed Mensch.

*A*lfoo in deeser voorgaande *FABULE* werden voorgedraagen
drie middelen, door welke boosaardige Menschen andere on-
noosele Menschen, ofte ook sy elkanderen van haare goederen
tragten ende ook pleegen te berooven; naamelik, oopenbaar *Ge-
weld* ofte *Bedrog*, *schijn* van *Regt*, ende *ontleenen*, met gedagten van
het geleende niet weeder te geeven ofte in te ruimen; Soo sul-
len wy hier, oover yder van dien, in volgender wijze spreeken.
Hoewel men, volgens *Billikheid*, ende alle bekende *Naturelike*, *Bor-
gerlike* ende *Geestelike Wetten*, geweld met geweld afkeeren, ende
kennelik bedroogen zijnde, sig in sijn geheel doen stellen mag;
Soo werd nogtans by eenige *Godsgeleerden* van al te naawen *Gewoe-
ten* beweerd: Dat eene afgedwongene met *Eede* bevestigde *Belof-
te*, volgens den *Regul* van ons *gemoed*, *a* voldaan ende naargekoo-
men behoorde te werden: ende fullen wy derhalven die saak wat
breeder voordraagen; Naamelik, indien deselve afgedwongene
Beloften ende *Eeden*, van, ende aan bysondere gemeene Menschen
gedaan zijn: Dat de *Roomse Burgerlike Wetten*, *b* de selven niet al-
leen

a In foro poli seu Consciencie. *b* ff. si quis vi aut metu. et, de pactis.

leen ontkräftigen, maar dat ook de *Geestelike Regten* ons leeren:
 „Dat de noodfaakelijkheid, van ongeoorloofde Saaken, betaame-
 „like maakt. Dat het beeter is in quade Saaken geen *Trow* en-
 „de *Eed*, als *woord* te houden. Dat de woorden van eenen Men-
 „sche, hoedaanig die ook zijn, nooit moogen strekken ter ver-
 „minderinge der *Kerke*. Ende dat men in soodaanige gevallen
 „mein-ceedig zijnde, alleen den Almagtigen *God* vertoornd, ende
 „sijne Siele befoedeld, daar men met die schadelike *beloften* ende
 „*eeden* naar te komen, *Goodes geboden* seer hoovaardiglik versmaad,
 „sijnen *eeven naasten* veeltijds met exne goddeloofse wreedheid be-
 „schaadigd, ende sijne *eigene Siele* altijd seer wreedelik vermoord:
 „Ende dat het eene dubbelde dwaasheid soude wesen, sijn woord
 „naar te koomen ten behouven van eenen, die in soo eenen ge-
 „valle seekerlik sijn gegeeven woord ende eed niet naar koomen
 „soude willen ofte moogen. *a*

Ende indien dit aldus *wel* ende *regt* is, ten opsigte der *beloften* ende *eeden*, die ieman voor sig selfs ende oover sijne eigene saaken doed, soo is het selven nog veel meer waarhaftig ten opsigte van *Voogden*, die sig teegen haaren pligt soodaanig ten verderve hunner onnoofele *Wreesen* souden hebben verbonden. Ende insonderheid is het selfden allermeest waarhaftig, ten opsigte van *Regenten* ofte *Voogden* oover *Landen* ende *Steeden*; oovermits alle de selven, niet alleen volgens de *naturelike billikheid* hare eigene *Onderdanen*, ten voordeele van andere *Vremden* niet verderven mogen, schoon sy sig daar toe met *beloften* ende *eeden* hadden verbonden: maar ook, om dat sy daar en boven ten *aanvange* haarer Regeeringe, met *beloften* ende *eeden* verplicht zijn, ten voordeele hunner *Onderdaanen* te regeeren, ende der selven verderf af te weeren.

Sulks dit de *eerste belofte* ende *eed* zijnde, welke sy als *Regenten* ende *Voogden* hebben gedaan, het ook sig selven leerd, dat indien sy daar naa door *dwang* ofte *onkonde* eenigen *eed* ofte *verbond*, strekkende ten verderve hunner *Onderdaanen* ofte gemeene *Ingeseetenen*, met eenigen anderen *vremden Regenten* ofte *Staaten* aangegaan hebben, sy opgemeld *verbond* niet houden, ende dien laateren *snoonden eed*, strijdende teegen haaren *eersten* seer *loffeliken eed*, niet naar te koomen behoorden.

E e e

Maar

a Greg. R. j. 8. *ibid.* 69. 75. 6. *Dist.* 13. *cap.* 1.

Maar men bevind *leider!* ook, dat veele Menschen, door de *billikheid* ofte *wet* der *Nature*, als ook door de gonsten der *borgerlike* ende *geestelike* *Regten*, sig van, ende uit het *geweld* ofte *bedrog* van andere Menschen wel reddden, ende eevenwel daar na niet bedenken, hoe groote *Schelmstukken* sy fouden begaan, indien sy selfs *geweld* ofte *bedrog* omtrend andere onnoosele Menschen quamen te gebruiken; maar dat sy allangs verder gaan om ook door *schijn* van *Regten*, andere onnoosele gegoede Menschen van haare *goederen* te berooven, met den selven *Processen* aan te doen, ende te betrekken voor *Regteren*, door wiens gonsten ofte omkoopingen, gevougd by *valse* *Getuigen*, sy sekerlik *Vonnissen* ten haaren voordeele weten te bekoomen, ende die onschuldigen, niet min als onse *ESOPISSE* *Hond*, het onschuldige *Schaap*, van sijne *Wolle* te ontblooten.

Ende daar en teegen sien wy ook veeltijds, dat die selfde boosaardiglik inhaalende Menschen, eeven of de *Goddelijke* *Wraak* haar vervolgd, * ende verblinde, sig selven veeltijds door anderer Menschen; die haar *gelijken* ofte nog *booser* zijn, smeekende woorden, foodaanig laten verleiden; dat sy aan den selven haar *leeven* ofte hare *Amten* ende *Goederen* betrouwende, aldaar het selfden ofte meer quaad koomen te lijden, dan sy voormaals anderen onnooselen hebben aangedaan: Ende dat sy eeven als onse *ESOPISSE* *Hond* haar eigen nest uit meede-doogen aan eener volle *Teeve* hebbende geleend, voor altyds daar uit gehouden werden. By naast eeven gelijk de *Borgers* van *Straalsfont* in den Jaare 1629. hare *Stad* aan den *Sweedden* ingeruimd hebbende, deselve seedert dien tijd, tot heeden toe, daar in hebben moeten gedoogen.

Ende meenen wy den eigendlijken sin onser *FABULE* in het voorgaande soo wel te hebben verklaard, dat onnoodig zy, naar onse wijze, op den einde deefes daar van meer te seggen.

* *Sequitur improbus ultor a tergo.* *Deus.* *Senec.* *Seneca* *Herc.* *Fur.*

Altijds zijn de beste Stierlieden aan Lande.

Cum bene valemus egris recte consulimus

68. De Vos, de Raaf, ende de Duif.

En Vos sig op der aarde uitgestrekt hebbende, even of hy dood ware geweest, op dat hy door dat middel eenige onnoosele Voogelen bedriegen, naarder tot sig aanlokken, ende die als dan schielik bespringende, ter verfaadiginge sijnes hongers verflinden soude kunnen: Soo wierd door een daar omtrend vliegende Raaf des Vossen aadem-togt, ende dien volgende des selfs list ende

Ecc 2

be-

bedriegerie, om de Vogelen te betrappen, haast bemerkte. Sulks hy aanstonds alle andere Voogelen ging waarschouwen, dat sy sig van dien dood schijnenden *Vosse* forgvuldiglik hadden te wagten, indien sy door hem niet wilden verflonden zijn.

Waarom de *Vos*, gemerkt hebbende dat sijne list ondekt was, genoodsaakt wierd hongerig heenen te gaan, ende door die *arremoede* wederom deese *list* bedagt, namelijk, sijn nest te gaan maken, ende sijn verblijf te houden in den hoole eenes Booms, op welke eene onnoosele *Duif* haar nest had, ende haare *Jongen* voedde. Het welk hy gedaan hebbende, der *Duive* toeriep, dat sy hem somtijds een *Ei*, ende somtijds een *jonge Duif* uit den neste had toe te werpen, of dat hy andersins den Boome opklimmen, haar ende haare *Jongen* dooden, als ook, indien sy't ontquaame, haare *Eyeren* rooven, ende het nest verbreeken soude. Sulks die onnoosele *Duif*, meenende uit twee quaaden het besten te kiezen, den *Vosse*, op sijn begeeren, nu een *Ei* ende dan een *long* uit den neste toewierp.

Het welk dese *Duif* dus eenen tijd met grooter smerten gedaan hebbende, ende de *Vos* t'elkens weder koomende, om *Eyeren* ofte *Jongen* te begeeren; soo klaagde sy eindelijk aan den *Rave*, die op haaren Boome quam vliegen, het groot verdriet welk sy had, met suurelik den kost voor sig ende haare lieve *Jongen* gesogt hebbende, ten laatsten die ten spijsse van soo eenen *Booswigte* te moeten op-offeren.

Waar op de *Raaf*, die in deesen niet soo vrees-agtig als de *Duif* was, haar raade, dat sy den *Vosse*, wanneer hy haar wederom dreigde, haar ende alle haare jongen,

te sullen verflinden; indien sy niet een van dien hem toewierpe, rond uit te antwoorden: „, Indien gy vliegen „ofte den Boome opklimmen kondet, gy soud met geen „eenen Eijde ofte eenen mijner Jongen t'elkens te vreedden „zijn geweest: maar gy soud al oover langen tijd, volgens „uwen roof- ende bloed-gierigen aard, my ende mijne „Jongen verflonden hebben. De Vos, naar sijne voorgaande wijze weeder een *Ei* ofte een *Long* begeerende, ende der *Duive* bedreigende, dat sy alle haare Jongen anders sins daadelik soude dooden: Soo antwoorde sy gelijk de *Raaf* haar te antwoorden geleerd had.

De Vos dit hoorende, ende sig verseeckerende, dat de *Duif* die wijsheid ende kennisse uit haar selver niet had, ondersogt die saak soo wel, dat hy te weeten quam, dat de *Raaf* in deesen der *Duive* Raadsman was geweest: weshalven hy voornam, sig daar oover aan den *Rave* te wreken, die hem nu ten tweeden maale had belet, sijne proje te bejaagen, ende te verkrijgen. De Vos spoedigde sig dan naar den *Rave*, wanneer hy hem sag sitten op eenen hoogen dorren Boom, als ook hem seer prees, ende des selfs geluk verhefte boven dat van alle andere Dieren, die niet, gelijk hy, in der lugt vliegen, ende daar beneevens op der aarde soo staatig gaan konden. Ende dat het hem eene groote vreugd weesen soude, indien hy de *Raven* heerliken gang op der aarde mogte aanschouwen, ende daar uit sig verseeckeren, dat hy ook waarelik soo een *heilige* ende *waarseggende* Vogel was, als waar voren de Menschen hem hielden te zijn.

De *Raaf*, door deese schoone lof-tuitende woorden op der aarde needer gedaald zijnde, ende daar al draai-naarsende heen ende weeder trotselik gegaan hebbende; Soo

seide de *Vos*, ten hoogsten verwonderd te zijn, hoe de *Raaf* het op der aarde konde stellen, als de wind sijne pluimen oover de oogen waajende, hem het gesigt belette, ende wel voornaamelik, als de wind van afteren, van vooren, ende van alle sijden aanblics. Seer wel, seide de *Raaf*, weet ik my als dan te voorsien, want als dan berg ik mijn hoofd onder mijne linker vleugel. Ende de *Vos* daar op uitroepende, eene soo wonderlike saak te zijn, sijn hoofd onder eene sijner vleugelen te konnen dekken, dat hy sulks niet konde gelooven, ten ware hy't saage: Soo floeg de *Raaf* sijn hoofd onder sijn linker vleugel, ende hiel dat aldaar soo langen tijd bedekt, dat de *Vos* hem onderwijle greep ende doode, om hem tot sijne spijsse te gebruiken, roepende luid keels: „Soo moeten sy vaaren, die eenen andere goeden raad „geeven, ende sig selven niet forgvuldiglik weeten te „wagten van de soete woorden haarer vyanden.

Uitlegging der Woorden.

*M*et den *VOSSE*, hebben de Ouden verstaau, een listig roofgierig Mensch.

*M*et den *RAVE*, een Mensch van gemeen verstand, die van hem in der hand vallende gelegendheeden, ofte roof, leefd.

*M*et der *DUIVE*, een seer onnoosel Mensch, ende die des niet te min bequaam is, om goeden raad te volgen.

ALs de Menschen onderling in eenige saaken van aard ofte eenige geneegendheeden verscheelen, ende in andere met malkanderen

ren wel oover een koomen; soo zijn sy gemeenelik weegens die saaken, waar in sy gemeenelik van malkanderen verscheelen, onderling niet soo wel bekend, als in het gunt, waar in sy met malkanderen eenigins oover een komen. Ende segt men in soo eenen gevalle, *dat alle harten gesusters zijn.* Sulks gemeenelik de een den andere in dat stuk niet ligtelik misleiden ofte bedriegen kan; om dat een yder volgens ons *Spreekwoord* weet, dat men om van *geenen Boere bedroogen te werden, altijd eenen Boer meede brengen moet.*

Gelijk wy ook in onser *FABULE* sien, dat de aller-doortrapste listige *Vos* den dommen *Raaf*, alleen om dat sy beiden van *Rove* leeven, in dat stuk niet bedriegen kan: maar dat die *Raaf* des zelfs konsten te sijner schaade ende schande, aan alle andere *Voo-gelen* oopenbaar maakt. Dog het voornaamste oogwit deeser *FABULE* is niet soo seer dit, als wel een groot gebrek der *Menschen* aan te wijsen: Naamentlik, dat veele aan anderen ter tijden ende plaatsē, daar het hoord, seer goeden raad, ende aan sig selven niet, geeven kunnen, ofte verzuimen te geeven. Ende derhalven soo staat ons de oorzaak van dien te ondersouken, ende hier voor te draagen in volgender wijze.

Het is eenen ydere bekend, dat als ons saaken voorkoomen van soo eenen grooten gewigte, dat van die te vermijden ofte te verkrijgen, ons verderf ofte behoud hangd, wy die niet kunnen aanmerken, ofte wel ooverleggen, wat die saaken in sig selven zijn, ofte ons aanbrengen sullen, ende nog min, wat daar omtrend gedaan ofte gelaaten behoorde te werden; dan met eenen in ons te veroorsaaken seer groote *passien* ofte de *herts-togten* van *Schrik* ende *Vreesē*, *Toorn* ende *Haat*, ofte wel van groote *Hoope*, *Blijdschap* ende *Liefde*.

Ende die *driften* soo in onsen *Bloede* ende *Geesten*, als in ons *Hert* ende *Hersenen* veroorzaakt weefende, soo is ons, geduurende die onse innerlike beroerte, niet wel moogelik, dat wy onse *gedagten* van die seer vreeselike ofte seer behaagelike voorwerpelen afwenden, om met een bedaard gemoed te ondersouken, wat dat waarelk in het eene ende het andere *Vreeselik* ofte niet *Vreeselik*, *Behaagelik* ofte niet *Behaagelik* zy. Ende nog veel min kunnen wy als dan bedenken, de waare ende beste middelen, om het

Vreesē-

vreefeliken te ontgaan, ofte het behaageliken te bekoomen; om dat die *passien* ons als dan foodaanig bevangen, dat wy niet wel dan op het gunt dat ons, als seer Vreefelik ofte als seer Behaagelik voorkomt, kunnen gedenken.

Maar geheel anders zijn wy gesteld, wanneer wy onse gedagten laten gaan oover anderer Menschen saaken: want alsoo die ons gemeenelik niet van soo na-by als wy ons selven raaken, sulks dat daar uit in ons geene al te groote *Schrik* ofte *Toorn*, *Blijdschap* ofte *Liefde*, veroorzaakt kan werden: Soo siet men ook, dat van die minst be-roerde ende meest bedarde Menschen, gemeenelik de allerbeste raad afdaald. Ende dien volgende, soo behoorden wy voor eene seer vaste *Maxime* te houden, dat wy in alle saaken, daar ons seer veel aan gelegen is, altijd raad pleegen met foodaanige onse *Vrienden*, die wy van langer hand gekend, ende in alle gelegendheeden trow te zijn, bevonden hebben.

Onder welke *swaare* Saaken, waar in de meeste Menschen sig door hare *passien* leelik plagten te vergrijpen, zijn de naart volgende:

„ Wanneer haar door haars *gelijken* ofte *meerder*, *Hoon* ende *Smaad-*
 „ *heid* aangedaan werd: Wanneer haar *meerder* ten kennelijken on-
 „ regte, haar een gedeelte haarer *Goederen ontnemen* wil, ofte ont-
 „ noomen heeft; of ende hoe sy sig daar tegen behoorden te stel-
 „ len: ofte wel dat kleinder quaad geduldig te draagen, om nog
 „ een grooter te ontgaan: als ook, of sy sig ten *Hoove* oft ten *Oor-*
 „ *looge* behoorden te begeeven, dan niet. Of, ende met wien
 „ men behoorde te tragten, sig in den *Houweliken Staate* te begee-
 „ ven ofte niet. Of ieman, die den *Roomsen Godsdienst* toegedaan
 „ is, sig *Geestelik* behoorde te maaken ofte niet, &c. Want oo-
 vermits wy die Saaken, wegens haar oovergroot gewigt ende
 aangeleegendheid, niet konnen te regt-bedenken sonder onse
herts-togten gaande te maken; Soo zijn geene Menschen bequaam,
 om oover die haare Saken soo suiver ende wel te oordeelen als een
trow Vriend; welken *eenen*, alle Menschen ten dien einde behoor-
 den voor af uit te kiezen.

Ende dat sulks onder de gemeene Menschen waarhaftig is, sien wy dageliks aan onse *Regts-geleerden* ofte *Advocaten*, als ook aan den *Doctoren* in der *Medicine*; naamelik, dat selfs de aller-ervaarensten

van dien, in alle haare eigene swaare saaken, ofte siekten, gemeenlijk liever de voorspraak ofte voorforge van anderen, jaa zelfs van min geoeffende Advocaaften ofte Medicyn-meesteren gebruiken willen, dan hare eigene Saak te bepleiten, ofte haare eigene Siekte te besorgen ende te cureeren.

Ende om te toonen, dat die Herts-togten het oordeel der Regenten, soo van Kerke als van Staat, ook alsoo bedwelmen ofte vervoeren; Soo sullen wy van ydere van dien een staalken, in de Vereenigde Neederlanden voorgevallen, den Leefere indagtig maken; Nammentlik, het is eenen ydere bekend, dat onder alle wijsgerige Menschen, het zy Grieken, Romeinen ofte Barbaaren, Heidenen, Jooden, Christenen ofte Mahometaanen, die van tijden ten tijden haare kennisse tragten ofte getragt hebben te vermeerderen, tweederie wijsen van Reedenkaavelingen ten allen tijden in swange gegaan hebben, ende ook in der eewigheid in swange gaan sullen. De eene beginnende door de ondersoukinge ende uitvindinge der Oorsaaken, om alsoo needer te daalen tot de Effecten, ofte uitwerkingen der selven: De andere, beginnende door de ondersoukinge ende ooverdenkinge der Effecten ofte Schepselen, om van daar op te klimmen tot ende alsoo uit te vinden de Oorsaaken van dien.

Ende meenen wy hier uit ook klaarelik te volgen, dat alle Menschen, die eenige klaare ende bescheidene kennisse van een Goddelik weesen hebben, ende die daar beneevens gewoon zijn geweest, de eerste wijze van Reedenkaavelinge te gebruiken, ofte nog zijn, ofte sullen werden; ook seer klaar ende bescheidendlik sullen begrijpen; dat God Almagtig noodwendig in sijne wille soo vry is, dat geene andere soo groote Vryheid by eenige Schepselen kan werden bedagt te zijn; ende dat de selve Goddelike Wil de eenige oorzaak van het weesen ende alle werken sijner Schepselen zijnde, door geen der selven in het uitwerken sijner Wille ooit is geweest, ofte kan werden bepaald. Sulks deese Menschen ten allen tijden de Goddelike Pradestinatie, ende de Fataliteit van alle Saaken, ten opsigte der Menschen, geloofd, geleerd, ende gedreeven hebben, ende ook altijds drijven sullen.

Ende uit krasse van opgamelde gronden, meenen wy ook, dat wederom aan de andere sijde, alle de geenen, welke de andere

wijze van Reedenkaavelingen gewoon zijn geweest te gebruiken, ofte nog zijn, ofte fullen werden; altijd gelooven, leeren, ende drijven fullen, dat onse *wil*, niet alleen ten opsigte van onse eigen selfs, *vry* is; maar ook ten opsigte der voor ons onbegrijpelijke *Goddelijke bestieringe* oover de selve. Jaa dat meer is, de selve Menschen fullen altijd sig derven beroupen op ons eigen *geweeten*, ende ons vraagen of wy niet innerlik in ons selven bevinden, onse *wil* uit eigener aard soodanig *vry* te zijn, dat in onse gedagten geene grootere *vryheid* van *willen* ofte niet te *willen*, kan vallen; ende dat eene *bepaalde* ofte bedwongene *wil* warelik geene *wil* soude weesen. Gelijk de *Heidenen*, soo *Grieken* als *Romeinen*, ten deesen opsigte hebben geroemd, in deeser *Vryheid* haaren *Goden* niet te moeten wijken, maar haar daar in gelijk te zijn.

Ende alsoo hier by nog komt, dat onse *Heilige Schriften* in veelde plaatfen opgemelde *Goddelijke Prædestinatie* ende *Fataliteit* seer klarelik leeren; ende dat daar en teegen nog veel meer *Schriftuurplaatfen* zijn, welke soodaanig van de *vryheid* der menschelike wille spreken, eeven als of daar geene *Goddelijke Prædestinatie* ofte *Fataliteit* ware: Soo sal selfs onder de *Christenen* het verschillend oordeel daar omtrend, door de *Heilige Schriften* niet werden ge-eindigd; maar altijd zijn, ende nooit weg genoomen konnen werden.

Sulks de Menschen deser *twee verscheidene* gevoelen van allen tijden in der *wereld* onder de *aller-wijsgierigste Menschen* geweest zijnde, er fullende gevonden werden; ende yder van dien des niet te min sig aan der *Goddelijke Regeeringe* onderwerpende, en daar op betrouwende; soodaanig dat hy sijn geheel *Leeven* ende sijnen *Godsdienst* naar de reeden ende billikheid, als ook naar de *Goddelijke ordonnantien*, warelik tragt in te stellen; Soo behoorden alle bedaarde Menschen, ende insonderheid alle de *On-Roomsen* ofte *Gereformeerde Christenen*, welke roemen alleen door eene goede Reeden-kaavelinge ofte krasste der *waarheid*, sonder eenige *dwang* ofte menschelike *Authoriteit*, in het stuk van den *Godsdienst* geleid te werden; ende die daar en boven in dese Landen niet dan door *Eendragt* konnen bestaan tegen de *Pau-* ende *Frans-* ofte *Spaans-gefinden*, ende die daar en booven altijd geneegen zijn geweest ende nog behoorden te zijn, om met die van de *Augsburgse Confessie* *Christelike Broederschap*

te houden, ende ook aan anderen geraaden hadden, die te houden; Soo hadden alle die *On-Roomfen* seggen wy, daar naa ook seer wel behooren te kunnen sien, dat de *Staaten* deeser Landen te meermaalen seer wijs- ende voorzigtiglik hadden ge- ende verboden, niet jeegenstaande die verschillen omtrend opgemelde *Goddelike Prædestinatie*, ende de *Vryheid* der *Menschelike willen*, de *Christelike* Broederschap te onderhouden, ende oover die verschillen geene *Broederschap* ofte goede *Eendragt* in *Kerke* ofte *Staat* te breken. ^a Ende des niet te min soo hebben daar naa eenige *Stoock-branden*, ende insonderheid *Twee* de *grootsten* der selven, die door Scheuringen meerdere grootheid sogten; soo veele op de Herts togten ende *Paffien* ofte gemoederen der gemeene *Ingesetenen* ende der *Regenten* deeser Landen vermoogen, dat de *sterkste* party de *swakste* als dwaalende verbande, de *Leeraaren* der selven af ende uit den Lande settede, ende de *Regeering* ofte *Regenten* van onse Landen ende *Steeden*, naar hun welgevallen, af ende aansettede. Het welk, hoe onreedelik ende hoe schaadelik het voor onse *Landen* ende *Steeden* als ook *Kerke* geweest zy, als toen oovermits de beroerde gemoederen niet konde werden gesien, gelijk wy het selven, nu van afteren, ende als het te laat is, met bedaarde sinnen seer wel begrijpen kunnen.

Ende eeven soodaanig is gegaan met onse Saaken van *Staate* ende *Oorlooge*. Want hoewel de *Paus-* ofte *Spaans-gesinden* onsen *Voor-Ouderen* in de voorleedene eeuwe oovervloedige reedenen hadden gegeven, om met lijve ende siele sig teegen der selver *Inquisitie*, *Bloedraade*, ende *Tyrannie* te stellen; soo hadden nogtans die ooreloogen niet langer behooren te duuren, dan tot dat wy binnen de *Vereenigde Nederlanden* tot soodaanige verfeekerheid waren gekoomen, dat wy *Vreede* met *Hispanien* gemaakt hebbende, onse verkreegene *Vryheid* konden behouden.

Ende hebben ook niet ontbrooken bedaarde *Menschen*, soo binnen als buiten des Lands, die ons geraaden hebben tijdelik *Vreede* met *Hispanien* te maken, uit die insigten, dat wy die *purelik* op den *Koophandele* ende *Seevaart*, ende dien volgende door *Vryheid* ende *Vreede* bestaan moeten, ons niet behoorden te onderwinden de *Mogten* van *Europa* cevenwigtig te houden; alsoo dit eigend-

lik was het werk der twee allergrootste Monarchen, Koningen van *Hispanien* ende *Vrankrijk*. Ende dat *Hispanien* soo haast daar toe niet onbequaam ofte onvermoogen soude weesen, of dat wy de selve ende vry meerdere ongemakken van *Vrankrijk*, dan van *Hispanien* te vreesen souden hebben.

Maar onse herts-togt ofte haat teegen de *Spanjaarden*, of wel de *heersfugt* van eenigen anderen, was soo groot, dat wy haar t'eene-maale, ende tot ons eigen nadeel, uit de *Spaanse Nederlanden* hebben willen verdrijven. Sulks deselven onderwijlen teegen *Vrankrijk* onmagtig, ende wy met oneindelijke Schulden belaadend geworden; niet eer als nu hebben begreepen, hoe noodsaaklik het zy, dat de geenen die door *Liefde* ofte *Haat*, *Vrees* ofte *Toorn* bevangen ofte beroerd zijn, gebruiken ende volgen den raad van Vrienden, wiens gemoederen bedaard zijn: Ende insonderheid hoe noodsaaklik het is, dat de geenen, welke bedaard zijnde, anderen hebben kunnen goeden raad geeven, seer wel indagtig behoorden te zijn, door haare *passien* soodaanig sig niet te laten vervoeren, dat anderen haar kunnen verraaden, in eenige andere geleegendheeden, als waar uit sy haare Vrienden gereddet hebben: Eeven gelijk onse Raaf de *Voogelen* ende de *Duif* seer wel bewaard teegen ende reddet van den *Vosse*: maar des niet te min sig selven van den *Vosse* laat verleiden.

Ende meenen wy dit den eigentlichen sin onser **FABULE** te weesen.

*Die het mind en kend het niet.
Die het kend en mind het niet.*

*Pauci dignoscere possunt vera bona, atque illis
multum diversa. Juv. Sat. 10.*

69. Een Hert, spiegelende syne Beenen,
ende Hoornen.

EEn Hert dat maar een oog had, langs der See strand
gaande, ende sijn goed oog landwaarts, van waar hy
het quaad vreesde, ende sijn blind oog See-waarts, van
waar hy geen quaad vreesde, gewend hebbende; wierd
des niet te min uit eenen voor by gaanden Scheepe, met
F f f 3 eener

414 Een Hert, spiegelende fyne *Beenen*.

eener *Flitse* getroffen, dog soo ligtelik, dat hy door der snelheid sijner *beenen* den *Iaageren*, die sig aan Strande hadden doen setten, ontliiep. Ende terwijl hy van der quetsuure geneesen wierd, soo verborg hy sig in eenen *Wjngaarde*, alwaar hy eindelijk sig niet onthoudende van de ranken, die hem bedekten, op te eeten, daar door aan sijne *Hoornen* sulks van den Bowluiden vermerkt ende vervolgd wierd, dat hy niet dan door de groote snelheid sijner *Beenen*, den selven ontloopen konde.

Ja het gebeurde eindelijk, dat hy te gelijk van *Iaageren* ende *Honden* soo seer naargejaagd ende benawd wierd, dat hy vermoeid ende afgelooopen zijnde, geraaden vond met toestaan ende ten genougen der *Koejen* ende *Ossen* eener Stalle, sig aldaar te verbergen in den hooje: alwaar de sorgeloose *Dienaars* des Bowmans, naar hare gewoonte, alles sloffelik besigtigende, het Hert niet gemerkt wierd. Sulks het onderwijlen sig seer wel voede ende uitruste, soo dat als daar naa de alles-doorsnuffelende ende besorgde *Meeſter* de *Herts-hoornen* haast vermerkt had, ende naar hem toequam, hy vaardig ontspringen ende uit der Stalle ontloopen konde.

Dit alles niet jeegenstaande, gebeurde daar naa, dat het Hert sijnen dorst aan eener klare Beeke lessende, daar in sijne seer dunne *Beenen*, ende ook sijne schoone wel-getakte *Hoornen* bespiegelde, ende sig selven oover die sijne seer schoone *Hoornen* seer wel behaagde, ende die ten hoogsten prees; om daar en teegen sijne dunne *Beenen* aansjende, die ten meesten te veragten; als niet wel oover een koomende met sijnen schoone lighame, ende insonderheid niet wel vougende by sijne ooverschoone groote ende wel-getakte *Hoornen*. Dog terwijl hy met deese gedagten bevangen was, wierd hy door het

gc.

geblaas, geblas ende geruis der *laagern* ende der *Honden* seer verschrikt, ende ontliet hy die allen in oopenen *Velde* seer ligtelik, door de geswindigheid sijner *Beenen*; tot dat hy in den digten *Bosse* quam, alwaar hy door de swaarte sijner *Hoornen* vermoeid zijnde geworden, als ook infonderheid door de groot- ende getakt-heid der selven, sulks in sijnen loope opgehouden, belet, ende in die takken der boomen ingewikkeld wierd, dat hy, meenende sig aldaar te verbergen, het selven niet konde doen, maar middeler wijle van den *Honden* afterhaald, verscheurd, ende gedood wierd. Als wanneer hy niet dan door deese laatste ende al te laate *ondervindinge* wijser geworden zijnde, met sijnen stervenden monde deese sijne laatste woorden uitsugte: „ Ag my ellendige, die het *schoone* bo- „ ven het *nuttē* hebbe gesteld, ende nu niet dan als het „ te laat is, bemerkē, hoe dwaaselik ik hebbe gepreesen „ de *Hoornen*, die my alsoo beswaarelik als schadelik zijn, „ ende daar en teegen veragt hebbe de *Beenen*, daar waa- „ relik alle mijn behoud in bestaan soude, indien ik die „ wel hadde weeten te agten ende te gebruiken.

Uitlegging der Woorden.

De Ouden hebben verstaan met een HERT, een *Mensch* van seer kleine kennisse, ende by gevolge vrees- ende pronk- agtig.

Met HOORNEN, kostelyke, onnutte ende schaadelyke *Cieraaden*, ofte *Menschen* die anderen beswaaren.

Met BEENEN, de *Suilen* ende *Gronden* van welvaaren der *Menschen*, ofte de gemeene *Vryheid* der *Inzeseetenen*.

Met

Met JAAGERS ende HONDEN, de groote Teegenspoeden, welke de Menschen in haar leeven ontmoeten, of wel Tyrannen, die een Vrye Republiik verkrachten.

D At de Menschen sig selven behoorden te ondersouken, om te weeten wat naar *Siele* ende *Lighaame* in haar loffelik, profitelik, ende aansienelik ofte schoon is; ende wat daar en teegen in haar waarelik lastig, schaadelik ende vuil of leelik is, hebben wy, by geleegendheid van andere *FABULEN*, breeder voorgedraagen; Nu is ons voorneemen, te reedenaavelen oover die *Menschen* ende *Staaten*, welke soo verre van der waare *kennisse baarres selfs* afgedwaald zijn, dat sy het gunt haar waarelik lastig ofte schadelik is, wenschen ofte tragten te verkrijgen; ende ook veel hooger agten dan alle het gunt waarelik tot haar eigen welvaaren ende behoud dienstig ofte noodsaakelik is.

Onder welke Saaken, die ons schaadelik kunnen zijn, ende welke by gevolge ondersogt behoorden te werden, of ons in soodaanige tijden ende geleegendheeden waarelik niet lastig ende schaadelik fullen weesen, wy altyds behoorden te stellen de naavolgende Saaken: de *Magt* der *Regeeringe* oover *Landen* ende *Steeden* te hebben: *Amten* van *Staat* ofte van *Oorlooge* te bedienen: *Welsprekenheid*, *Sterkte* ende *Schoonheid* van *lighaame*, als ook veel *goederen* te besitten: *Wijd vermaard* ende seer *beroemd* te zijn: *Lang* te *leeven* ende oud te werden: Een *Eë-gaade* het zy *Man* ofte *Wijf* ende *Kinderen* te hebben, &c. Alsoo alle die saaken den *Besitteren* van dien veeltijds warelik de eenige oorzaak geweest zijn ende altyds weesen kunnen, van hare smerte, ondergang, verderf ende dood, gelijk *Juvenalis* het selven bysonderlik aanwijst in sijn *tiende Schimpdicht*; ende wy ons derhalven daar van onthouden.

Ende in teegendeel soo behoorde ons altyds indagtig te zijn, dat ons niet schaaden kunnen, ende wy by gevolge niet te veel kunnen wenschen, begeeren ende besitten, de volgende Saaken. Alleen op *God* *Almagtig* ende op sijn *Goddelik* bestier te betrouwen, ende middeler wijle van hem te bidden, dat hy ons geeve eene *welbestelde* *Siele*, ende de selve vereenige met ofte doe wou-

nen in eenen *gesonden* ende *welgestelden* lighaame, sonder de scheidinge van dien ofte onse *dood* te vreesen: ende dat hy ons liever doe ondergaan, ende gewillig op ons laaden alle ongemakken deefes Weerlds, als dat wy een eenig *schelmstuk* teegen iemanne begaan, ofte ons aan onse eigene vleeschelike *wellusten* overgeven, ende ons daar meede befoedelen souden. *a*

Aldus voorgedraagen hebbende, hoe deefen aangaande waarelik de Menschen gefind behoorden te weesen; Soo staat ons wijders aan te merken, hoe de felven, des niet jegenstaande, ten meestendeele bevonden werden. Ende om den sinne onser *FABULE* wat naarder te koomen, soo seggen wy, Dat in het gemeen de Menschen, ende insonderheid die van kleine *kennisse* ende *vrees-agtig* zijn; ook alle het gunt *mooi*, aansienelik, beroemd ende heerlijk is: ofte ook alle het gunt bequaam is ofte gehouden werd te wesen, om andere Menschen te beschadigen, veel meer te agten gewoon zijn, dan het gunt haar waarelik sonder die *luister*, dienstig, profitelik, ende noodsaakelik is.

Als meede waarhaftig is; dat die hoge agting der opgemelde onnutte ofte lastige saken, by haar so lange blijfd duuren, als die Menschen in dien stande zijn, dat sy die weinig geagte, dog dienstige, profitabile, ofte noodzakelike dingen, niet daadelik nodig ende te gebruiken hebben. Ende is het daar en boven waarhaftig, dat die quaade *voor-oordeelen* by die Menschen blijven duuren, niet jegenstaande sy door veele haare kleine voorvallen het teegendeel van dien hadden behooren te leeren; tot dat sy sig in soo eenen stande bevinden, dat die seer *aansienelike* ende *lastige* Saken haar geheel verderf veroorsaken. Als wanneer sy eerst ten regte beiden de schadelikheid der eene, ende de nuttigheid der anderen bemerken.

Eeven gelijk het *Hert* onser *FABULE* eerst op den *See-strande*, daar naa in den *Wijngaarde*, als ook in der *Stalle*, door de hoogte sijner *Hoornen* ontdekt, ende alleen door de geswindheid sijner *Beenen* behouden werdende; daar naa des niet te min sijne *Hoornen* alleen, om dat sy aansienlik ofte groot waren, ende dat hy scheen daar meede andere Dieren te kunnen beschaadigen; veel hooger schat als sijne dunne *Beenen*, waar meede alleen hy sig selven te meermaalen uit doods benaawdheeden geredded had, ende nog stond te redden. Sulks waarelik die quaade *voor-oordeelen* soo-

danigen Menschen gemeenelik soo lange by blijven, en haar soo wijd vervoeren, tot dat sy eindelijk door haare lastige *pragt* ende *praal*, als ook door hare *bequaamheeden*, om andere Menschen wel te kunnen jaagen, beschaadigen, verongelijken ende met *Processen* quellen, dog zelfs onderwijlen niet stille staande, tot de uiterste arremode geraaken; ende als dan eerst begrijpen, hoe noodsaakelik het is, dat men eerder en meer tragte te bekomen de middelen om sig te behouden, als om *aansieneliker* ofte *heerliker* te leven, ende eenen andere te kunnen beschadigen: of wel, als dan begrijpen sy eerst, hoe dienstig het in alle ons leven is, dat wy de Saaken, waar door wy ons geneeren kunnen, en behouden moeten werden, meer en hoger agten, als die Saken, welke sekerlik ons seer lastig fullende wesen, des niet te min in onse oogen seer aansienelik ende heerlijk schijnen.

Ende gelijk wy dit daageliks sien in bysondere Menschen, soo behoorden wy het selfden ook wel te kunnen sien, omtrend de Saken van *Regeeringe*, en den gemeenen *Staat* van *Landen* en *Steeden*: waar van, hoewel wy oneindelik veele *exempelen* souden kunnen aanhalen, so fullen wy des niet te min, met weinigen onsgenougen, dat trotsse *hoornen* min als dunne *beenen* geagt behoorden te werden.

Naamelik, wanneer het *vrye Volk* van *Israel* het *beloofden Land* ingenoomen had, ende puurelik op den Landbow bestaande, derhalven alles sins behoord had oorloogen tegen sijne Nabuuren te vermijden, en te ontgaan, ja te ontvlugten; en dat sy ook foodanig drie hondert twee en tagtentig Jaren, meest in *Vreede* ende *Vryheid*, sonder eenige *opper-Hoofden*, dan alleen in oorlogstijden, onder magtelose *Regteren*, t'elkens voor eene reise gekooren, bestierd waren geworden, so mishagden haar die dunne *Beenen* der *Regteren*, waar meede sy de ongemakken van haar leeven soo meenigmaalen ontgaan waren, ende begeerden sy die sekerlik lastige dog doorlugtige ende schoon-schijnende *Hoornen*, ofte met eenen worde gesegt, gekroonde *Koningen* ofte *Vorsten*, waar meede sy scheenen haare nabuuren beeter te kunnen steeken ende te beoorloogen. Maar leider! hoewel sy seer haast bevonden, dat die *Koningen* ofte *Vorsten* haar seer lastig waaren, soo wierden sy daar door niet wijser, tot dat sy eindelijk door hare *Koningen* ofte *Vorsten* van binnen verteerd, ende van buiten in veele oorloogen teegen hare Naabuuren ingewikkeld zijnde, eerst in de *Tien Stammen*; ende daar naaook in de

Twoe andere, met hare *Koningen*, als so veele *Slaven* naar vreemde Landen wierden vervoerd. Ende door die allerhardste slaagen wijfer geworden zijnde, soo leefd men ook, dat sy daar naa, omtrend drie honderd Jaeren naa een, sonder die schoone *Koninglike Hoornen*, ten tijden der *Machabeen*, in *Vryheid* geleefd hebbende, eindelijk door haare onderlinge *heersfugt*, *tweedragt* ende *scheuringen*, quaamen te vervallen onder het geweld der *Romeinen*, voor wien by naast de geheele Aardboodem moest bukken.

En zijn wy by naast eeven dus gevaaren in *deese Landen*, als wanneer de *Bataviers*, wel eer levende in volkomene *Vryheid*, wy ons daar na niet hebben vergenougd met *Jaareliks* te kiesfen soo *magteloofse Graaven*, dat sy sig ook moesten vergenougen, door hare *aanklagt* in onse *Republike*, van binnen de ruste ende vrede te betragten, ende alle oorloogen teegen haar *Naabuuren* te ontgaan. Maar wy hebben daar naa allangs begeerd ende verkreegen *magtiger Graaven* voor haar *geheel leeven*, die de *Vrye Hollanders* hebben beginnen te dwingen, ende gelijk dese *hoornen den Herte*, ook den *Hollanderen* ten verderve zijn geweest.

Ende hoewel wy somtijds van die *Tyrannen* ofte *Dwingelanden* verlost werdende, door onse *oude Beenen*, de *Republik* wederom in volkomene *Vryheid* souden hebben kunnen stellen; als na het dooden des *Graven Floris* in den Jare 1296. na het afsterven van *Grave Jan*, in den Jare 1299. van *Willem*, in den Jare 1345. van *Karel*, in den Jare 1477. Soo hebben wy des niet te min liever geweld, ons teegen der selven *Graaven Afkoomelingen* geweld te voorsien met *papiere harnassen*, ende eer wy die voor onse *Graaven* erkenden, te bedingen onder die verkeerde *Naame* van *Privilegien*, by naa nietwes, dan het gunt door de *Natuurelike Billikheid*, aangeboorene *Vryheid*, ende onse oude *Gewoonten*, ons eigen *Regt* was; ende waar op die *Tyrannige* ofte *dwingende Graaven* seer veel hadden *geusurpeerd*; sulks alle onse so genaamde *Gravelike Privilegien*, by na nietwes anders in houden, dan eene ydele *belofte*, dat sy sig voortaan van die *usurpatie* ofte *Dwingelandie* aldaar gemeld, souden wagten. Naamelik, aldus bedongen wy van *Vrouwe Margareta* van *Bejeren*, die groote *Privilegien* van *Noord-* ende ook van *Suid-Holland*, ende van *Vrouwe Maria* van *Bourgondien* het groot *Privilegie* van *Holland* ende *Seeland*.

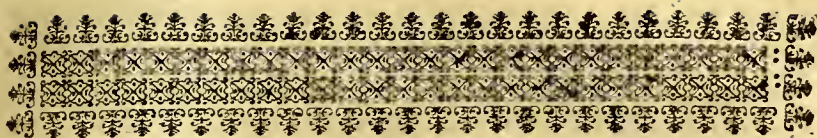
Ende hebben wy, alsoo die *Graavelike Hoornen* weeder op onsen

koppe settende, daar door die *Houkse* ende *Kabbeljauwse*, als ook de *Kaas- en Broodse beroerten* op onse halven gehaald; Tot dat onse *aller-doorlugtigste* ende *lastigste Hoornen* uit den Huise van *Oostenryk*, onse *Ingeseetenen* in gedurige buitenlandse oorloogen inwikkelende, ende ons van binnen ten uitersten schattende, ende de *aller-aansienliksten*, als ook de *aller-deugdszaamsten* *Ingeseetenen* naar *Siele* ende *Lighaame* vervolgende ende plaagende, daar door onse *Landen* ende *Steeden* in het geheel stonden te verwoesten, ten waare de *Staaten* van den *Landen* sig daar tegen kloukmoediglik gesteld, ende den *Graave afgeswooren* hebbende, eindelijk nog door de *Tiranien* des Hertogen van *Anjou* ende des *Graaven* van *Lycester* geleerd moesten werden, dat alle *foodaanige magt*, wanneer die in *eenes* *Menschen* handen mogte by een gevougd ofte gesteld werden, den *Landen*, *Steeden*, ende *Ingeseetenen* ten hoogsten verdervelik soude weesen.

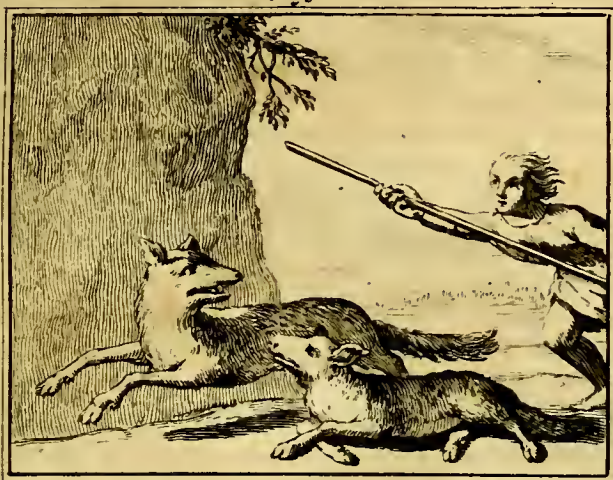
Ende geeve de goede *God*, dat der selven *Naakoomelingen* nooit *foodaanige Doorlugtige* ende *Schoone*, dog *lastige* ende *schadelike Hoornen*, weeder op haare hoofden haalen, als haare *Beroemde Voor-Ouders* in den Jaare 1581. seer loffelick afgeswooren hebben.

Ende meenen wy dit te zijn den eigendlijken sin deeser onser
FABULE.

*Het zijn de allerquaadste Honden, die haaren
eigen Voeder naar der keele bijten.*

univcrsus mundus exercet histrioniam.

70. Het Schaap ende de Hond.

Ene Ooi gesien hebbende, dat haare Heer eenen Hond met goed brood ende lekkere spijsje van sijner tafele voedede, vroeg hem, waarom hy een Beest, dat voor hem gants geen arbeid deed, ende waar van hy geen Melk, Wrongel, ofte Kaas ten sijnen voedsele, ja zelfs geene longen tot spijsje, ofte eenige Wolle te sijner klee-
G g g 3 dinge

dinge trekken konde, dus oovervloedig ende lekkerlik voede; ende dat hy in teegendeel haar, daar hy Melk, Wrongel, ende Kaas, te sijnen voedsele, ende daat en booven Lammeren tot lekkere spijsse, ende Wolle te sijner kleedinge van trok, geene spijsse ter weereld verschaft: Sulks sy ende alle andere *Schaapen*, genoodsaakt wierd, haare spijsse daagelijks met arbeide ende kommere uit ende van der aarde, op der Heide te gaan souken.

Waar op die *Hond*, het selven gehoord hebbende, ende meenende in sijne *Eere* geraakt te zijn, soo driftig wierd, dat hy sijnen *Heere* het woord uit den monde nam, ende aldus antwoorde: „Onse Heer voed my voor, waar foodaanig, niet sonder groote reedenen: want in dien ik u niet bewaakte ende voor den *Wolve* beschermde, gy soud sekerlik van andere Menschen gestoolen, ofte van den *Wolven* verslonden worden. Jaa dat meer is, gy soud niet kunnen ofte derven landwaarts uitgaan, om op der Heide uw voedsel te souken: sulks gy alle sekerlik van honger souded sterven, indien ik u niet behoede. Welke reedenen door dien *Schaape* soo wel bevat wierden, dat niet alleen sy, maar ook alle andere *Schaapen*, daar naa sig seer wel vergenougden, dat haare *Heeren* voortaan de *Wagt-bonden* meer eerden, liefden, ende lekkerliker voededen dan de *Schaapen*.

Ende of wel ook daar naa gebeurde, dat terwijl de *Hond* in slaape gevallen was, een *Wolf* stillekens aan quam, ende dat *Schaap* by den halse gegreepen hebbende, op sijnen nekke weg voerde; soo konde sy nogtans dat versuim in haaren *Wagtere*, ende die wreedheid van haaren bekenden *Vyande*, als zijnde gemeene gevallen des leevens, in schikken, ende eenigfins ten goeden houden; sonder des

des weegen seer luid te roupen, ofte veel gerufts te maaken. Even wel gelukte het, dat de *Heer* sulks gesien hebbende, den belaaden *Wolf* soo haast ende snel vervolgde; dat die *Wolf*, om sijn eigen leeven te kunnen bewaaren, genoodsaakt wierd dat *Schaap* los te laten.

Maar eindelijk gebeurde, dat die selve *Hond* in steede van de *Schaapen* trouwelik tegen de *Wolven* te bewaaren, een *Schaaps-vagt* aangetrokken hebbende, om des te min bekend te zijn, weegens soo een groot schelmstuk als hy ondernoomen had, sig onder de *Schaapen* vermengde, eeven eer men die tusfen den ligte ende den donkere naar der Stalle soude drijven, ende hy dit selfde *Schaap* by der keele greep, om daar meede bossewaarts in te lopen, ende dat aldaar stillekens te verslinden. Ende oovermits die *Hond* van dien *Schaape* efter bekend was geworden, soo blatede sy uit aller krachten, ende wederstreefde den *Honde* soo veel haar mogelijk was. Het welk beiden uitwerkte; dat de *Heer* daar door opgewekt wierd, dien on-dankbaaren, trowloosen, ende bedriegelijken *VVagthond* schielik te volgen, te afterhaalen, ende te dooden; om dat onnoosele *Schaap* dus van der dood te verlossen.

Het welk gedaan weefende, soo seide die *Heer* den *Schaape*, seer verwonderd te zijn, dat sy voor deesen, wanneer sy door deeses *Honds versuim* van den *VVolve* weg gedraagen wierd, geen geluid gegeven, ende seer weinig teegen gestreefd had: daar sy nu in teegendeel soo luid geroepen, ende soo seer teegen gestreefd had als haar moogelik was geweest. Waar op het *Schaap* antwoorde: „Van oover langen tijd wel te hebben verwagt, „dat de *Hond* haar soo sorgvuldiglik niet als sig selven, „voor den *VVolve* bewaaken ende bewaaren soude, ende „dat hy dien volgende nu ofte dan haar versuimende, sy
als

„als dan eene prooi der *VVolven* soude werden, die dog
 „onse oopenbaare Vyanden zijn. Sulks ik my al oover
 „langen tijd foodanige *dood* toegeschikt, ende my bereid
 „had, om die geduldiglik te draagen. Maar onverwagt
 „ende schielik bevindende, dat deese *Hond*, die van u,
 „door mijn *Melk*, *Lammeren*, ende *VVolle*, rijkelik ende
 „lekkerlik is gevoed geworden, alleen op dat hy ons, en-
 „de by gevolge ook my, voor de Vyanden beschermen
 „ende voor der dood behoeden soude; nu my selfs by
 „der keele greep, ende dat nog met een *Schaaps-vagt*,
 „eeven of hy mijn *Broeder* waare, bekleed zijnde; soo
 „was die spijt ende smert voor my onlijdelik, ende kon-
 „de ik my niet onthouden, van aanstonds ten luidsten te
 „blaaten, ende my ten uitersten onwillig te draagen, of-
 „te ter weere te stellen.

Uitlegging der Woorden.

*M*et SCHAAPEN hebben de Ouden in deeser FA-
 BULE verstaan, nutte Ingefeetenen, die door ha-
 rer handen arbeid, ende daar uit onstaande vrug-
 ten leeven.

Met HONDEN, Menschen die niet met haare handen,
 maar door haare kennisse ende sorge, het welvaaren van
 anderen te betragten behoorden.

Met een HOND die onder Schaaps-kleederen een
 Schaap wegvoerd, alle Menschen, die anderen voor
 geweld te beschermen, ofte de waarheid te leeren be-
 hoorden, ende welke daar en teegen om des te beeter te
 konnen anderen ooverweldigen ofte bedriegen, het Hei-
 lig

lig Mom aandoen. Ende wel insonderheid werden met soodanigen Honde verstaan, Leeraars, ende Amtenaars, die enkel aangesteld zyn, om de gemeene Ingeseetenen wel te leeren ende te onderrigten, of wel om die voor anderer geweld te beschermen, ende die de selven in teegendeel misleiden ende ooverheeren.

HEt is bekend, dat de Menschen bestaan uit *Siele* ende *Lighaame*, ende dat cenigen van dien haar selven meer beefig houden, ende ook haar onderhoud souken, met ende door hare *Kenninge*, *Weetenschappen*, *Sorgen*, ende *Gedagten* der *Siele* te besteeden ten voordeele van haar selven, ende ook ten nutte van andere Menschen; door welken sy hoopen te *subsisteeeren*, ofte sig ook geneeren moeten: sonder met den *Lighaame* veel te arbeiden.

Als ook bekend is, dat andere geringere Menschen haaren kost moetende souken door den *arbeide haares Lighaams*, gemeenelik sig laten voorstaan, een veel beswareliker lot als de andere *wijse* ende *orgvuldige* Menschen te hebben; ende dat daar en boven de selven ten haaren laste leui, lekker, ende ooverdaadig gevoed ende ge-eerd werden: Sulks die *geringen* Ingeseetenen op de anderen ook seer nijdig ende misnoug d plagten te weesen. Dog kan aan de bescheidene deefter *geringe* Menschen seer ligtelik vertoond werden, dat de anderen, die haare *Weetenschappen*, *Konsten*, als ook hare eigene *Goederen* ende *Penningen* soo gebruiken ofte aan leggen, dat sy uit de winsten van dien, weelig ende rijkelijk bestaan kunnen; daar door warelik den *geringen* Ingeseetenen van eenen *Staat* geene schaade, maar wel een groot voordeel aanbrenghen.

Ende wat belangd de andere Ingeseetenen, welke desgelijks met hare gedagten meest arbeiden, ende daar door bestaan; Namelik alle, die in *Regeeringe* van Landen ende Steeden, ofte in eenige *Amten* ende *Bedieningen* daar van afvloeyende zyn; kan den *geringen* Ingeseetenen ook seer klaar aangeweefen werden, dat indien de andere meerdere Ingeseetenen sig wel quijten, met soo wel in tijden van *Vreede* als *Oorloogen* te besorgen, dat goede *Ordren* ende *Wetten* gemaakt, ende dat alle, die in eenige *Magistratelike*

ofte andere *Bedieningen* ofte *Anten* zijn daar toe gehouden werden, ten einde sy hunne pligt wel waar neemen: de selve geringe Ingefeetenen als dan door opgemelder forgen soo veele dat in haar plaats hebben kan, ofte haar doenelik is, welvaaren. Ende dat sy derhalven waarelik groote reeden hebben, om neevens onsen *ESOPISCHEN Schaape*, oover des *Honds* leedig gaan ende oovervloedige spijs, dat is oover aller opgemelder Aansienlijker Ingefeetenen *welvaaren* ende *weelde* vergenougd te zijn.

Maar oovermits waarelik veeltijds gebeurd, dat alle die Ingefeetenen, welke den gemeenen *Staat* te *beforgen* hebben, het selven seer slaawelik, ende met veel minderen *yvere*, dan of sy hare *eigene* bysondere Saken behandelden, waarneemen; ende daar beneevens ook veeltijds daar omtrend seer onagtsaam ende versuimig bevonden werden: Soo hebben als dan ook waarelik die geringe Ingefeetenen seer groote reedenen, om oover die weelde ende baldadigheeden der selven seer nijdig ende misnougd te zijn. Dog als de *bescheidensten* der *geringen* ende der *onbegonstigten* Ingefeetenen, als dan sig erinneren, dat die *slaaw-* ende *onagtsaam-heeden* in het beforgen van het gemeen welvaren, by naast aan den aard der Menschen vast zijn; Ende dat sy selfs behoorden te vermoeden, in den selven stande weefende, eeven soo agteloos ende versuimig te sullen zijn: Soo behoorden sy ook als dan opgemelde onagtsaam-ende dwaas-heeden geduldiglik te kunnen draagen; Eeven gelijk het *Schaap* onser *FABULE* het *versuim* des *Honds*, ende de *wreedheid* des *Wolfs* met seer weinig geblaet ende gebaar verdroug.

Maar als het gebeurd dat eenige Menschen, volgens *reeden* ende *billikheid*, ofte ook door een bysonder *Verband* ende *Eed*, verpligt zijnde voor anderer welvaaren te forgen, de selven in teegendeel voorbedagtelik, ja onder Regts- ofte *heiligheds schijn* beschaadigen: Ende insonderheid als het gebeurd dat eenige Ingefeetenen in *Regeeringe* ofte eenige *hooge Bedieninge* aangesteld zijn, alleen om de *Vry- en Gerechtigheeden* van den *Staat*, als ook het welvaren der gemeene Ingefeetenen voor te staan ofte te beforgen, ende den gemeenen *Staat*, als ook ydere Ingefeeten binnen in den *Staate*, alle ooverlast ende geweld af, te houden, ende ook teegen alle oovervallen ofte geweld van buiten te beschermen: Ende dat sy ook ten dien einde rijkelijk beloond werdende, des niet te min selfs onder schijn

van het *Regt* ende de *gemeene Vryheid* der Ingefeetenen voor te staan, voorneemen den Vryen Staat te *ooverheeren*, ende de gemeene *Magistraten*, ofte Ingefeetenen tot *publike* Slaaven te maaken; Soo is, seggen wy, die dubbelde onreedelijkheid, ondankbaarheid, ende trowloosheid, gants onverdragelik.

Ende voornaamelik is dat alles onverdragelik, wanneer die verbreeking van allen *Regte*, *Eede*, ende *Handvesten*; geschied onder het dekfel van den waren *Godsdienst*, het *heilig Regt*, ofte de *gulde diergeloge Vryheid* des *Lands* voor te staan; want diergelik Bedrog, Geweld, ofte *Ooverheersing* als dan soo ondraagelik ende soo smertelik is, dat daar en teegen, om de *Voornaamsten*, welke aan die schrikkelike *Schelmstukken* schuldig zijn, te straffen; ende met eenen te beletten, dat niet meer geschiede, alles te doen geoorlofd is, en ook alles by opgefet behoorde te werden. Eeven gelijk ons *ESOPIS* *Schaap* sig alles sins tegen sijnen bedriegeliken *Wagthonde* stelde.

Ende sien wy ook, dat de *borgerlike Wetten* der *Grieken* ende *Romeinen*, gelijk meede onse *Neederlandse*, de *Menschen* alles sins swaarder straffen oover de misdaden begaan teegen den geenen, welke sy hadden behooren voor alle ooverlast ende geweld te beschermen, ofte die, welke sy beleedigd hebben, te besorgen.

Ende voor soo veele opgemelde misdaden teegen den *Staat*, ende de verbreekinge der *gemeene Vryheid* aangaat, is bekend, dat van ouds veele *Republiken* in den haaren groote prijzen hebben opgesteld, om genooten te werden by den geenen die dooden soude, ofte die gedood had foodanig een Ingefeeten, welke volgens *pligt* ende *eede* verbonden was ofte is, sijn *vry Vaderland* te beschermen tegen alle ooverheersinge, ende des ongeagt selfs tragte, ofte tragt dat te ooverheeren, ofte ooverheerd had. Ende om niet al te lang te wesen, soo sullen wy in desen de *Republik van Athenen* voordraagen, alwaar voor den Raadhuse eene *steene Suil* was opgerecht, inhoudende deese *solons* *Wet*: „Die in deese *vrye Stad* tragt te „heersfen, mag van eenen ydere straffeloos gedood werden, ende „moet de *dooder* voor heilig gehouden zijn, als meede soo moet „die *dooder* alle des gedooden naagelaatene goederen hebben.

Ende als, niet jeegenstaande dese *wet*, een seer aansienelik *Ingefeeten* der *Steede*, met name *Pisistratus*, de *Republik* ooverheerd hebben-

de, twee Soonen, ende de oudste *Hippias* in der Heerschappie naa liets, gebeurde dat de tweede, genaamt *Hipparchus*, sig Koninglik, dat is, soo ontugtig droug, omtrend *Armodius* ende des selfs Sufter, dat *Armodius* daar in gestijfd ende geholpen weefende, door sijnen getrouwen vriend *Aristogiton*, in eener volle Vergaaderinge, *Hipparchus* doode, ende sy ook beiden aldaar sneevelden: Soo veroorzaakte ende bereide dit voorval de gemoederen der Ingefeetenen soodanig teegen den *Over-heerser*, dat ook *Hippias* binnen drie Jaren daar na genoodsaakt wierd uit *Atheenen* te vlugten: alwaar daar na een *Raads-besluit*, ter verleenkeringe der gemeene *Vryheid*, teegen de onderneemingen soodaniger boos-aardige Ingefeetenen: ende onder anderen ook deese *Borger-eed*, om jareliks in ydere *Wijk*, op seekeren dage in de *Lenten*, door yderen *Borger* gedaan te werden, vast gesteld wierd in dese woorden:

„Soo haast ik kan, sal ik met mijne eigene hand dooden den geene
 „die de *Vryheid* onser Republike tragt te verbreeken, ofte verbroken
 „heeft; als ook den geene, die als dan uit des selfs *naame* eenige *Ma-*
 „*gistraatlike* bedieninge waarneemd. Ende in gevalle ieman sig *Heer*
 „oover onse Republike maakende, ofte eenen andere daar toe hel-
 „pende, door iemanne gedood werd; soo sal ik den *dooder* des we-
 „gen voor *Gode* ende de *heilige Engelen* alsoo suiver houden, als of
 „hy eenen oopenbaaren *Vyand* der Republike gedood had. Ende ik
 „sal alle de goederen des *gedooden*, die onder my mogten weesen,
 „sonder ietwes van dien after te houden, ooverleeveren, soodanig
 „dat de helft van dien kooome aan den geene, die den *Over-heerser*
 „heeft gedood, ende de andere helft aan den geene, door wiens raad,
 „aanleidinge, beleid ofte hulp, hy gedood is geworden. Ende in-
 „dien de geen, die den *Heerser* ofte *Dwingeland* aantast, ofte dood,
 „onderwijlen komt te sneevelen; soo sal ik *hem*, alsook sijne *kinde-*
 „*ren* ende *afkoomelingen*, eeren met de selve eere als waar meede *Ar-*
 „*modius* ende *Aristogiton* in deese Republik nu ge-eerd werden. a

Ende dat de aard der *Neederlander*en in desen ook menschelik is, konnen wy hier uit merken, dat sy allangs oneindelik veele *usurpatien* ofte *dwingelandien* hebbende konnen ten besten inschikken en verdragen, van haare respectie *Hertogen*, *Graven* ende *Vorsten*, ende bysonderlik van die uit den Huise van *Bourgondien* ende *Oostenrijk*, eer sy *Philippus* van *Hispanien* in den Jare 1581. affwoeren, sy nogtans den *Hertog* van *Anjou* eerst

eerst in den Jare 1578. tot *bescherm* der *Neederlandsche Vryheid*, tegen de *dwingelandie* der *Spanjaarden*, ende vervolgens in den Jare 1580. tot *Hertoge, Grave* ende *Vorste* oover dese respectieve *Neederlanden* beroepen hebbende, ende hy in den Jare 1582. als *Hertog van Brabant* ende *Gelderland*, *Graaf van Vlaanderen*, ende *Vorst van Groningen, Ommelanden &c.* den behoorliken *Eed* afleggende, alle de respectieve *Landen* te sullen bestieren naar hare *Vry- ende Gerechtigheeden*, ende middeler wijle de selve te sullen beschermen tegen het *geweld* des *Konings* van *Hispanien*: Soo schooten ende leiden sy hem nog *Jareliks* seer mildelik ten dien einde toe, boven de bedongene 2400000, andere 1600000. guldens tot de *Oorlogs-lasten*; ende tot de onkosten sijner *Hof-houdinge* 600000, ende 16. guldens. Maar wanneer alle dese *Eeden* ende *Mildheeden* soo weinig vermogten, dat hy, des ongeagt, onder schijn van voor den *Roomsen Godsdienst* te yveren, eenige voorname *Steeden*, als *Amwerpen* ende *Bruggen*, door sijne *Krijgsluiden* tragtede te bemagtigen, om door de selven alle der gemeene *Regenten* ende *Ingeseetenen Vry- ende Gerechtigheeden* te verbreeken, ende oover die naar sijne sinnen te kunnen heerssen; Soo wierd hy daar in gestut, ende aanstonds, sonder eenige sijne andere *usurpatien* ofte inbreuken af te wagten, uit dese *Neederlanden* verdreeven; sulks hy kort daar aan in *Frankrijk* van hartsseere quam te sterven.

Ende eeven dus ging het daar na met den *Grave* van *Lycester*, wanneer die in den Jare 1586. in dese *Vereenigde Neederlanden* voor *Gouverneur* ende *Capitain Generaal* wierd gekooren, met soodanige wettelike groote magt oover de *Justitie, Land- ende Krijgs-saaken*, als ooit eenig *Gouverneur Generaal* in dese *Neederlanden* hadde gebruikt; Ende wierd dese *Groot-magt* hem opgedragen niet door de *Gedeputeerden* ter *Generaliteit*, daar wel op te letten staat, maar door de *Gesamentlike Vereenigde Neederlanden*, ofte om beeter ende klaarder te spreken, door alle de respectieve *Staat*en van dien, alle welke affonderlik in haare *Provinciale Vergaderingen* daar toe plegtiglik by een gekomen waren, beslooten hadden, hem tot *Gouverneur* ende *Kapitain Generaal* der *Vereenigde Neederlanden* aan te neemen, ende door hem den *Bysonderen Stadhouderen* en *Kapitainen Generaal* der respectieve *Provincien* te gebieden, wat sy te doen ofte te laten hadden. Gelijk mede aanmerkens waardig is, dat hem die magt ook alleen was opgedragen, om ons tegen de *Spaanse Heerschappie* te helpen, alle onse *Vry-*

ende *Geregtigheden* te verdeedigen: Ende des niet te min soo veinsde hy sig hier een seer groot *yveraar* voor den *Gereformeerden Godsdienst* te zijn, ende tragtede hy in den Jare 1587. onder dien schijn verscheide *Steeden* in *Holland* door sijne *Krijgsmagt* voor sig te verseecken, ende alsoo sijne *heerschappie* hier te vesten, ende alle deese *Ingesee-*
tenen tot sijne *Slaaven* te maaken.

Maar het selven mislukt zijnde, wierd sulks door den *Staten* van *Holland* so qualik genomen, dat drie van sijnen aanhang tot *Leiden* onthalt werdende, hy seide tijd te wesen, dat hy voor sijn eigen hoofd *sorgde*; ont-sag sig in eenige beslotene *Hollandse Stad* te komen; vertrok naar *Engeland*, wierd van sijn *Gouverneurschap* *Generaal* ontslagen, ende stierf seer korten tijd daar na, waarschijnlijk van spijte ende harts-seere. Welke twee schrikkelike voorvallen, so kort na een in dese *Vereenigde Neederlanden* volgenden, eindelijk in de *Staaten* der opgemelde *Landen* so diepe indrukfelen op der selven gemoederen hebben gemaakt, dat seedert den Jare 1587. alle voorgaande gedagten van in plaats van eenen *Philippus* eenen anders *genaamden*, die dog eeven de selve menschelike geneegendheid soude hebben, om sijne *wettelike magt* boven en tegen de *Wetten* deser *Landen* te vergrooten, als ook om de *Vryheid* deser *Landen* te onderdrukken, tot *Grave* ofte *Hertoge* te maken, zijn verworpen; ende soo wy hopen, om de *Gruwelen*, welke onse *Voorouders* in dese *Landen* voormaals door de selven zijn onderworpen geweest, neevens alle andere *schadelikheid* van dien te vermijden, in der eewigheid verworpen sullen blijven.

Ja dat meer, en seer aanmerkens waardig is, soo hebben wel opgemelde *Staten*, tot heden toe, geenen *Gouverneur* ende *Capitain* ofte *Stadhouder* *Generaal* oover alle de *Vereenigde Neederlanden* willen kiesē, maar heeft yder *Landschap* sijn eigen bysonder *Stadhouder* gekooren, hoewel de keure van verscheide *Provintien* veeltijds is gevallen op eenen ende den selven *Mensche*. a

De fin onser *F A B U L E* is derhalven, dat de *Menschen* onderling wel vele *mislagen* malkanderen ten goeden kunnen houden, ofte wel verdragen; maar dat het voor den selven eene gants onverdragelike faak is, voorbedagtelik te werden beledigd van eenen die van *billikheid*, *geboorte* ende *eedes* wegen verplicht is, ende ook rijkelik geloond werd, alleen om den geenen, die hy verkort ofte onderdrukt, in alle hare *Vry-* ende *Geregtigheden* te bewaaren ende te beschermen.

a Sie dit alles op de gemelde *Zaren* by P. C. Hooft. *Everhard van Rheid. &c.* ende de *handelingen* der *Groote Vergaaderinge* des *Jaars* 1651.

*Een oud Hoveling,
Een oud Schoveling.*

Cum Principibus ut cum igne.

71. De Vos ende de Leew.

EEn Vos seer veel hebbende gehoord van der schrikkelikheid eenes Leews, eer hy den selven ooit gesien had; Soo gebeurde, dat hy hem onverwagt van verre koomende te sien, foodanig verschrikte, dat hy by naast van schrik soude hebben gestorven, ten waare hy aansonds, geduurende die ontsteltenisse, gevlugt ende sig ver-

verborgen had. Maar daar naa tot eenige bedaardheid koomende, soo bestrafte hy sig selven, dus haastig gevlugt te zijn, dat hy niet had kunnen opmerken of de *Leew* warelik soo een vervaarelik Beest was, als waar vooren hy uitgekreeten wierd. Ende nam hy vooren, den *Leew* te sien koomende, niet te vlugten voor dat hy hem ter deegen had aanschowd: Gelijk kort daar naa gebeurde, dat de *Vos*, hoewel met eenige ontsteltenisse, den *Leew* siende aankoomen, bleef staan; ende hem besigtigd hebbende, oordeelde, dat hy op veele naar soo schrikkelik niet was, als hy sig had ingebeeld hem te zijn. Ende de *Vos* naa eenige daagen den *Leew* ten derden maale siende, wierd soo stout, dat hy den *Leewe* derfde aanspreeken, ende van hem antwoord verwagten.

Dit alles geschied zijnde, soo verseekerde sig de *Vos*, dat de *Leew* wel veel *sterker* als hy, maar ook van veele *mindere kennisse* was; ende dat hy met sijne oovertreffende kennisse ende schrandeheid des *Leewen* sterkte wel soude kunnen opweegen. Weshalven hy sig ook oordeelde bequaam te zijn, om met den *Leewe* eenige naardere kennisse te maaken: Gelijk hy daar naa den *Leewe* ten vierden maale ontmoetende, hem groetede ende aldus aansprak: „Heer *Leew*, ik hebbe verstaan, dat de „allergrootste Beesten, als Ossen, Paarden, Eeselen, Varkens, Schaapen, Geiten &c, soo schow voor u zijn, dat „sy seer swaarelik door u beloopende ende bejaagd kunnen „worden, sulks uwe oovertreffende krachten seer weinig „ten staade koomen: ende daar beneevens weet ik, dat „aan ydere van dien meer spijs is, als wy beiden souden „kunnen nuttigen, ende dat sy ook sterker zijn, als „dat ik die tot mijn voedsel soude kunnen dooden.

„ Waar-

„Waarom het voor u soo wel als my noodig is, dat ee-
 „nige *list* teegen den selven werde gebruikt; ende heb ik
 „eene saak bedagt, die voor ons *beiden* seer nut soude
 „weesen, ende die ik u nu oopenbaaren sal: Naamelik,
 „indien gy my geliefd te belooven, dat het *afval* van
 „ydere der selven Beesten, voor my door u oovergelaai-
 „ten sal werden; Soo verbind ik my, opgamelde groo-
 „te Beesten geduurig te verspieden; ende, indien het my
 „moogelik is, die tot u te verleiden, ofte ten minsten u
 „t'elkens aan te wijzen, waar sy sig onthouden. Dit geviel
 den *Leewe* seer wel, sulks dit *verbond* onderling geslooten
 wierd; ingevolge van het welken van tijden ten tijden, vee-
 le foodanige Dieren door den *Leewe* oovervallen en gedood
 wierden, latende de *Leew* t'elkens den *afval* voor den
Vosse. Sulks sy beiden van die oovervloedige spijs seer wee-
 lig wierden: Ende op dat onderwijlen de *Vos* van den *Lee-
 we* niet beschaadigd soude werden, soo gebruikte hy gedu-
 rig die omsigtigheid, dat hy den *Leewe* nooit soo naa-by
 quam, dat hy hem met eene sprong soude hebben kon-
 nen oovervallen.

Dog eindelijk wierd de *Leew* oud ende siekelik, wes-
 halven hy sijne spijs op die wijze niet meer konde bejaa-
 gen ofte den *Vosse* spijs geeven: Sulks de *Leew* voortaan
 in sijnen hoole bleef, ende onderwijlen van daage ten daa-
 ge, als een Koning der *Dieren* weefende, nu dit, ende
 dan wederom een ander Beest deede ontbieden, om hem
 in sijnen hoole te koomen besouken ende troosten: ende
 deede hy door sijnen *Boode* daar by vougen; dat mits
 sijne bekende swakheid daar in voor hen gants geen ge-
 vaar soude weesen. In gevolge van het welken veele *on-
 noofete* Beesten, daar op vertrouwende, ende in des *Lee-*

wen kuile koomende, van den *Leewe* gedood ende verflonden wierden: als wanneer ten laastten de *Leew* den *Vosse* ook deede ontbieden, met aanfegginge, dat sijn seer vermaakelik geselschap den *Leewe* soo aangenaam weesen soude, dat hy daar door waarschijnlijk sijne voorrige gesondheid soude bekoomen. Waar op de *Vos* naar den *Leewe* ging, maar, naar sijne wijze niet naar by hem quam: sulks de *Leew* uit sijnen hoolé hem siende, hem ook versogt naarder te koomen; daar by vougende, dat hy, nu oud ende siek zijnde, hem immers niet soude kunnen beschadigen, al mogte hy dat willen, als neen. Ende dat hy derhalven niet behoorde soo schow als voor deesen te weesen. Waar op de *Vos* antwoorde: Terwile gy jong ende gesond waard, heb ik altyds u die eerbiedigheid beweesen, dat ik altyds geschroomd heb, digt by u te koomen; Ende meen ik verpligt te zijn, u in uwen *Ouderdomme* ende *Siekte* nog meer te eeren ende te ontsien: Te meer, dewijle ik sie, dat veeler Beesten spoorren naar uw hol leiden, ende geene daar uit koomen. Weshalven ik u van verre gesondheid ende sterkte, ten onser beiden welvaaren, toegewenst hebbende, wederom mijnes weegs gaa.

Uitlegging der Woorden.

De *VOS*, is in deeser *FABULE* een gemeen verstandig, dog swak Mensch; ofte een voorsigtig Hoveling, die van geringer afkomst is.

De LEEW, een seer magtig ende sterk Mensch, dog van kleine kennisse: of wel een Koning ofte Vorst.

Wanneer eenige Saken, daar wy selfs geene kennisse van hebben, in onse gedagten werden gebragt door een gemeen geruft, ofte door eeniger Menschen seggen, soo behoorden wy daar van niet te oordeelen, of sy waarelik soodaanig als sy ons voorgedraagen werden, zijn, ofte niet: maar wel ons oordeel op te schorten, tot dat wy selfs daar van genoegsaame kennisse verkreegen hebben. Alsoo wy des niet te min daar van oordeelende, werden gesegt met een Voor-oordeel ingenoomen te zijn, ende wy daar en booven bevinden, dat wy door die Voor-oordeelen altyds soodaanig werden vervoerd, dat wy ons die selve Saken als dan veel schrikkeliker, ofte, naa het voorvald, ook veel begeerliker ende aangenaamer ofte treffeliker te zijn, ende ook voor ons te fullen weesen, verbeelden; dan wy die naar ingenoomene kennisse waarelik bevinden te zijn.

Het welk de Ouden ons eigendlik met deefter volgende FABULE hebben willen leeren. Eenige Mannen op den See-strande wandelende, saagen verre in der See ietwes swarts, ende oordeelden gesaamentlik, dat het een Schip was; ende het selven naarder aangedreeven zijnde, soo meenden sy alle, dat het een wrak van een Schip was, waar in magschien nog eenigē kostelike Koopmanschappen souden weesen. Dog het selven nog naarder befiende, soo seiden sy, dat het niet dan een Balk was. Ende eindelijk aan strande gedreeven zijnde, soo bevonden sy, dat het niet dan eenige tot alles onnutte by een gedreevene dorre Wijnranken waaren. Sulks hier uit de Latijnse Spreekwoorden zijn gesprooten:

Minuit presentia famam. Omne ignotum pro Magnifico.

Het geroep is altyds grooter als de daad. Alles wat onbekend is, siet men voor wat treffelijks aan. Als ook deese Duitsen, Geen Propheet is in sijnen eigen lande ge-cerd. Verandering van Land kan een Eedelman maaken.

Ende veld men des te eer soodaanige quaade oordeelen oover de

de ons onbekende Menschen, ende hare Saken; om dat het meeren-
 deel der Menschen, ende bysonderlik de *ondeugenste* van dien, hare
 onvolmaaktheeden ende gebreken, soo veel haar doemelik is, ver-
 bergen, ende daar en teegen veinsen, veele, ende ook die vol-
 maaktheeden ende deugden, te besitten, waar van sy t'eenema-
 le fremd zijn. Jaa selfs die Menschen, welke schijnen met eeni-
 ge meerdere als gemeene kennisse te oordeelen van andere Men-
 schen, oordeelen bysonderlik seer verkeerdelik van de *Grootsten*
 deeses weerlds, wanneer de selven in het bysonder haar onbe-
 kend zijn: verbeeldende sig gemeenelik die Menschen, ende
 spreekende ook als dan van die selven niet gelijk sy waarelik en-
 de in der daad zijn, maar wel soo als sy naar *Reeden* ende *Billikheid*,
 om soo eene *Heerschappie waardiglik* te oeffenen, behoorden te wesen.

Sulks als ieman in hare gedagten brengd *Roomse Pausen, Cardina-
 len, Biskoppen, Abten, Priesters*, en vermaarde *Leeraars* der Kerke: ofte wel
Keisers, Koningen, Vorsten, Raadsheeren, Borgemeesters, Scheepenen, &c. sy, ge-
 durende der selven leven, van de selven niet oordeelen, naar sy in der
 waarheid bevonden werden te zijn: maar wel, of sy foodanige wa-
 ren, als sy op het aller-volmaaksten behoorden te weesen. Ende
 duuren die dwaalende oordeelen by die *onverstandigen* Menschen
 gemeenelik soo lange sy leeven. Maar by den vernuftigen Men-
 schen, duuren die voor-oordeelen gemeenelik niet langer, dan
 tot dat sy met den selven hoog geagten Menschen eenige gemeene
 ommegang, ofte andere gelegenheid, om de selven beter te lee-
 ren kennen, gekreegen hebben.

Als wanneer sy van tijden ten tijden bevinden, dat het ook
 Menschen zijn, die wel met eenige kennisse ende deugden be-
 gaafd; maar ook in veelen, jaa ook omtrend de meeste Saaken,
 onweetende ende ondeugende zijn. Ende insonderheid bevin-
 den sy, dat de geenen, welke op deese wereld als de aller-groot-
 ste, ende dien volgende ook de uitsteekenste, weegens kennisse
 ende alle deugden vermaard werden, in teegendeel warelik meest
 werden bevonden gants onkondigen, ende insonderheid seer on-
 deugende Menschen te zijn.^a Eeven gelijk onse *ESOPISSE Vos*
 seer groote gedagten van den Koninge der Dieren, den *Leeuw*,
 heb-

^a *Tutto il mondo è paese. ogni Uomo caca mierda.*

hebbende, eer hy hem gefien had, gedurende eenen korten omme- gang met den felven, bevind, dat hy niet dan een feer gering verftand ende weinige deugden had.

Dit dan zijnde de gemeene loop des Weerlds ende aller Men- fchelijke Saaken, fonder dat in ons vermoogen zy, die te *refor- meeren* ofte te beeteren; Soo is het voorwaar een ftuk van *wijsheid*, ons daar naa foo wel te vougen, dat ons daar uit de meeste voor- ende de minfte naa-deelen aankoomen. Het welken hier in meest bestaat, dat wy ons niet al te gemeensfaam maaken met Mensehen, die feer veel van ons verscheelen. Ende is dit inson- derheid waar te neemen by den geenen, die geneegen zijn, sig by *Koningen* ende *Vorsten* ten Hove te erneeren. Eeven gelijk men het vier foo naar-by mag koomen, dat men daar van verwarmd; maar niet foo naar, dat men daar van gebrand werde. Ende ge- lijk de *Vos* onfer *FABULE* sig wel foo naar aan den *Leewe* houd, dat hy een gedeelte sijner prooje genieten kan, maar niet foo naar, dat hy van des *Leewen* klaauwen bereikt kan werden.

Dog werd der *oude Hoovelingen* voorfigtigheid allermeeft ver- eeft, wanneer haare Koningen ofte Vorsten *oud* ofte *siekelik* ge- worden zijn, ende fy by gevolge haaren Hoovelingen niet veel goeds meer, maar veel quaads konnen doen. Sulks fy Hoove- lingen ten Hoove in haare Bedieningen willende blijven, see- kerlik door de *jonge Hoovelingen* der jonge aankoomende Konin- gen ende Vorsten, staan verschooven, ofte nog veel harder ge- handeld te werden. Want in foo eenen gevalle meenen wy het aller-wijfte ende dienstigste te weesen, sig uit den gewoele der menschelijke Saaken te begeeven, ofte sig tijdelik van sijne be- dieningen te ontslaan, het *Hof* te verlaaten, ende in sijnen ou- derdomme stillekens voor sijn eigen felven te gaan leeven. Ee- ven gelijk onse *ESOPISE Vos*, wanneer de *Leew* oud ende sie- kelik, ende ook feer bejaard geworden is, sig feer voorfig- tiglik uit des *Leewen* Hoole houd, ende op sig felven stillekens gaat leeven.

Eindelijk seggen wy, dat de eigendlike *Leer* deeser onfer *FABULEN* is, ons aan te wijfen, dat de Mensehen sig gemeenelik *bedriegen*, wanneer fy schielik ende sonder voorgaande ondersouk,

in steede van haar oordeel onderwijlen op te schorten, van onbekende Saaken oordeelen : Ende leerd onse FABUL ons ook in het bysonder, dat de Menschen sig seer groovelik plagten te bedriegen, wanneer sy naar het gemeen geruft van der Koningen ende Vorsten groote kennissen ende deugden een oordeel vellen. Ende dat sy de selven kennende, sig sorgvuldig behoorden te wagten, met haar seer gemeensaam te leeven, ende omme te gaan.

*Die eenen Bedrieger bedriegt, verdiend
eenen Stoel in den Heemele.*

Fallere fallentem non est fraus.

72. De Gevange *Vos* ende de *Haan*.

En hongerige *Vos* meenende eenen *Haane* te beloo-
pen, sag dat hy uit vreesse, van hem op eenen Boo-
me vloog, ende de *Vos* des niet te min geneegen weesen-
de den selven te eeten, seide hem, dat daar *vreesse* on-
der alle leevendige Dieren afgekondigd was; ende dat hy
derhalven veilig ter aarden needer daalen, ende neevens
hem sijnen kost te souken vermogt. Waar op de *Haan*,
ver-

vermoedende sulks door den *Vosse* gefegt te weesen, om hem te bedriegen, ende vervolgens te verflinden, seer rekhalste, als van verre ietwes siende, om daar door des te meer des *Vossen* voorneemen te ontdekken. De *Vos*, dat rek-halfen siende, vroug wat ende waar naar hy dus ernstig sag. Ik sie, seide de *Haan*, twee *bonden* seer snel herwaarts loopen: Ende de *Vos* daar op; Soo is het tijd, dat ik my berge. Hoe, antwoorde de *Haan*, kond gy my aanraaden te betrouwen op eene *vreedde* die voor ende onder allen Dieren afgekondigd is, ende daar gy u selven niet op betrouwen wild? Het is waar, seide de *Vos*, dat de *vreedde* afgekondigd is, maar ik weet niet, of de *bonden* van die afkondiging sullen hebben gehoord; ende nog veel min, of sy sig daar naar sullen willen dragen. In allen gevalle is het best, dat ik gaa, ende alsoo sekerlik mijn vel bewaare. *Vaar wel*.

Egter gebeurde daar na, dat die selve *Vos* desen *Haan* soo wel beloerde, dat hy hem schielik ooverviel, ende weg droug; terwijl de *Boer*, als *Eigenaar* van den *Haane*, met een knuppel voorsien weefende, den *Vos* naa-liep, ende uitschold voor een *Roover*, die sijne Hoenderen diefagtig stal; ende dat de *Haan* den *Vosse* seide; Hoort gy niet, hoegy in uwe *Eere* geraakt werd? waarom swijgt gy stille sonder u te verdedigen, gelijk eenen eedelmoe-digen Beeste toekomt? Waar door die *Vos* soo tot spreekken aangeprikkeld wierd, dat hy beginnende den *Boere* te antwoorden; „Dat liegt gy als een schelm; want een „*Haan* die in mijn geweld komt, is my niet min eigen, als „die gy met geweld in uw kot houd en hebt; sulks terwijl de *Vos* sijnen mond oopende, de *Haan* hem ontvloog, seggende: „Dus heb ik onnoosele ten tweeden male my voor „ofte uit den *muile* deses losen *Vossen* bewaard en geredded.

Eindelijk gebeurde, dat die selve *Vos* verscheide Hoenders van eenen *Boere* soo nu ende dan hebbende geroofd, ende weeder koomende om eenige te rooven, in eener strikke, door den *Boere* daar toe gelegd ende gespannen, gevangen wierd; in het by-zijn van niemant dan van den selven *Haane*. Sulks de *Vos* in deser benawdheid des doods zijnde, vergat, dat hy eenmaal den *Bok*, uit enkele roof-gierigheid, ende ook eenmaal den *Wolf*, om sig van sijnen Vyande te ontlasten, beiden in der strikke gevangen zijnde, aan eenen *Boere*, alvorens van hem een deel des beuits bedingende, hadde verklikt. Ende derhalven in deesen ellendigen stande den *Haan* tot sig riep, ende seide hem: „Broeder, heb deerenisse „met mijn ongeluk, ende ik sal u in der eewigheid *dankbaar* zijn. Wat kan dog mijne dood, ende een hand „volbloeds, u helpen, die geen vlees eet ofte bloed drinkt? „Ik bid van u nu geene andere ofte meer genaade, dan „dat gy eene *stond* mijn ongeval voor den *Boere* verswijgd, „alsoo ik middeler wijle kansse sie, om den strik aan stukken te bijten, ende mijn selven alsoo te verlossen. De *Haan*, vreesende dat mischien de *Boer* niet vaardig by der hand zijnde, ende de *Vos* middeler wijle kloukelikst knaagende, den strik breeken ende sig verlossen mogte, seide hem: „Broeder, ik neem uwe beloften aan; ende „de belof ik u ook, dat ik my sal onthouden, dit aan den „*Boere* te boodschappen; verhaaft u niet, maar neem „alles seeker: ende geloof dat ik meer *reedden* hebbe, u, „als den *Boere* te lieven, alsoo die seekerlik mijnen *Hennen* ende *Kiekenen* geen voedsel geefd, dan om haare „*Jongen* ende *Eyeren* te bekoomen, ende om eindelijk „my soo wel als de anderen gemest hebbende, seekerlik „te dooden: Sulks by den *Menschen* voor ons geen ander

„der eind te verwagten is, dan eene *violente* ende on-
 „onverwagte dood; daar ik met u in onminne leevende,
 „efter mijn leeven hebbe konnen behouden, ende des te
 „meer daar van verfeekerd ben, nu gy my uwe vriend-
 „fchap beloofd hebt. De *Vos*, door ende in deefe fijne
 benaawdheid ligt-geloovig zijnde, vertrowde op dit seg-
 gen, beet flaawelik omtrend ende op den Strik, terwij-
 le de *Haan* den Boere haastig boodfchapte, dat de *Vos* ge-
 vangten was. Ende als die met eene Knodfe in fijner
 hand gewaapend zijnde, haastig aan quam, om den *Vos*
 te dooden, feide de *Vos*, dat fiende: „Ag my ellendige
 „al te *ligt-geloovende*, die my hebbe ingebeeld, dat een
 „*Haan* my trow soude weefen, daar ik in mijn leeven foo
 „veele van fijne *Hennin* ende *Kiekenen* hebbe gedood.

Uitlegging der Woorden.

De Ouden hebben hier met den *VOSSE* verstaan,
 een fchrandere Mensch, die van listige greepen ende
 streeken meend te leeven.

Met den *HAANE*, een Mensch van gemeen verstand,
 kenniffe ende oordeel.

Dat de Menschen op *driederlei* wijfen tragten haar oogwit te be-
 reiken, is eenen ydere bekend. Namelik, door eene ooverwee-
 gende *kraft*, anders gefegt *geweld*, eenige Menschen te dwingen; of
 wel door andere Menschen te *bedriegen* en te *verraden*; of eindelik met
goed te doen ofte *wel* te leven voor fig felven, en ook onderwijlen an-
 dere Menschen te ooverreedden, en foodanig *wel* te raden, dat hoe-
 wel die *raad* ten onsen voordeele strekt, de felve des niet te min
 ook waarelik gedye ten voordeele des geraaden. Ende meenen
 wy het felven ook eenigfins in het voorgaande te hebben aange-
 roerd;

roerd. Belangende het *eersten*, is nu aan te merken, dat ieman die zijne sterkte ofte magt wel meet, ende daar op bowd, gemeenelik zijn oogwit bekomt, maar ook het verkreegene niet behoud, dan soo lange als die zijne *ooverweegende* magt duurd: ende dat het selven gemeenelik niet seer lang duurd, is om dat aan de *sterkste* zijde gemeenelik eene *sorgeloosheid* onstaat; ende dat aan de andere zijde alle Menschen van regts-weegen meenen onderling gelijk te zijn, ende dat sy derhalven met seer groote *reeden* geduurig tegen dien *dwange* aandringen, tot dat sy die dwingende Menschen ooverrompelen, ende haar ook die *magt* om dat quaad weder te kunnen doen, benoomen hebben.

Daar in teegendeel Menschen, die met anderen soodaanig handelen, dat sy die met goede *reeden* oovertuigen ende haar doen begrijpen, dat de *raad*, die sy geeven aan beiden, ofte ten minsten aen den geraaden nut ende dienstig is, veeltijds haar oogwit bereiken, ende ook altijd te bereiken, ende 'tverkreegene te behouden, behoorden: dewijl de geneegendheid om zijn eigen *Interest* te bejaagen, ofte te willen bejaagen, ende dat verkreegen hebbende te behouden, aen den Menschen eigen is, ende dienvolgende in der eewigheid duuren kan, ofte sal.

Ende wat het *derden* aangaat, naamentlik zijn oogwit te willen bereiken door *liegen*, *bedriegen*, ende *verraaden*; is kennelik, dat het selven niet staat te gelukken, dan ten zy die *Verraader* ofte *Bedrieger* voor vast steld, dat hy soo sehrander ende klouk, ende de *Geraade* soo grof ende onvoorsigtig sal weesen, dat hy het bedrog niet sal vermerken. Ende oovermits de Menschen in het gemeen een al te groot gevoelen van hare eigene kennisse ende bequaamheden hebben; ende daar en teegen eene al te kleine van andere Menschen, daar sy sig als dan by vergelijken; Soo fiet men ook veeltijds gebeuren, dat die *Bedriegers* ende *Verraaders* haar oogwit niet bereiken, ende in steede van dien selfs bedroogen ofte ver-raaden werden. Gelijk wy hier sien, dat de *Vos* den *Haane* oovervallen hebbende, hem eenen seer korten tijd in sijner muile weg droug: Ende dat het hem ontschietende, den *Haan* met der verkondiginge des Vreedes te bedriegen, hy in teegendeel met de twee andere gevallen, selfs van den onnooselen *Haane* bedroogen ende ver-raaden wierd.

Ende gelijk wy meenen, dat dit wel een deel der *leere* onser FABULE is; Soo meenen wy ook het voornaamste oogwit deeser onser FABULEN te zijn, *te leeren*, dat die Menschen, welke groote *beris-togten* onderworpen zijn, gedurende de selve, seer ligtelik bedroogen ende verraaden kunnen werden. Het welk wy ook eenigfins voor deesen aangeweesen hebben: Sulks nu alleen in het bysonder aangemerkt behoorde te werden, dat wanneer ons eene *Vrees des doods*, ofte onses geheelen verderfs bevangd, wy voor dien tijde daar van sodanig beseeten werden, dat by-na alle onse geheugenis van voorleedene saken, en ons goed oordeel, ons schijnd te begeeven. Gelijk wy hier sien, dat die ooverschrandere en wijse *Vos*, schielik ende buiten sijne verwagtinge, in eener strikke gevangen zijnde, niet bedenkt, dat sijn leven den *Haane* wel schaden, maar niet baaten kan, als ook, dat hy veele sijner Hennen ende Kiekenen gedood had, ende daar en booven deesen eigensten *Haan* in sijner muile hebbende gegreepen, weg te voeren ende te dooden getragt had; het welk hy nogtans wel had behooren indagtig te weesen, om sig daar naar te kunnen dragen: maar sien wy dat hy alleen om die soobere reeden, dat de *Haan* kooren ende geen *vlees*. at, vertrowde in deeser *benaawdheid* weefende, dat die *Haan* hem uit die angsten des doods soude laten ontspringen:

Ende op dat wy ons moogen verseeckeren, dat meest alle Menschen, in den stande des *Vossen* zijnde, diergelijke ofte nog grootere dwaasheeden plagten te begaan, soo sullen wy het volgende hier by vougen: Het is bekend, *a*. dat, volgens goede *oude gewoonten*, alle de goederen der verstorvene *Duitsen* vervielen op haare *naaste Maagen*, sonder dat aldaar eenige de minste *Testamenten*, *Co-dicillen*, ofte *Donatien. mortis causa*, anders gesegt *Uitterste Willen*, ofte *maakingen*, bekend waren; tot dat sy, *Christenen* geworden zijnde, in steede van daar door in hare *Siele*. oover haren toekomenden stande geruster te werden gemaakt, dan sy in het *Heidendom* waren geweest, en met meer vreugde een eewig salig leven te gemoet te sien; nademaal sy volgens het *eenig* waarhaftig *geloof* nu in desen te betrouwen behoorden op *Godes* oneindelike *wijsheid*, *goedheid* en *magt*, gelijk meede insonderheid op sijne heilige, desen aangaande geopenbaarde *Beloften*: Soo zijn sy in teegendeel, door de geld- ende eer-gierigheid der *Papen* ende *Monniken*, soo verre van dien spoo-

re afgeleid, dat sy seeder dien tijd by naast, geduurende haar geheel leeven, schijnen bevangen geweest te zijn met de angsten des doods, ende der eeuwige verdoemenisse; ofte ten minsten met de verwagtinge der onuitspreekelike smerten des Vaageviets. Als wanneer die selve Paapen ende Monniken haar ook hebben doen geloven, dat het de allerbeste aalemissen waren, niet als sy den warelik behouftigen Menschen van hare goederen ietwes mede deelen, maar wel als sy haare tijdelike goederen in haar leven ofte wel na hare dood, op de Roomse wijze, door Testamenten ofte Maakingen, deden koomen ende vervallen aan Kerken ofte Kloosteren: jaa ook, dat nog meer is, wanneer sy haare Landen, Regten, ende Goederen, door giften onder den leevenden, mits daar oover behoudende het bewind ende het vrugt-gebruik, ofte de lustogt; den selven Kerken ofte Kloosteren oover gaaven: terwijl die Paapen ende Monniken haar als dan verseekerden, dat sy; sulks gedaan hebbende, ten jongsten dage ende ook aanstonds op haar sterven, suiver souden weesen, by Gode ende alle de Heilige Engelen. Gelijk de selve Paapen ende Monniken in volgende eewen, wanneer sy het Vagevier hadden bedagt, haar ook verseekerden; ende Borgen daar vooren bleven, dat ten minsten wegens te doene Sielmissen, haare Sielen gebeeterd, ende voor de vlamme des viers verkoeld souden werden.

Sulks dese onnoosele verschrikte Christen Menschen dus verleid wierden, om warelik tegen hare kinderen en naaste Maagen, welke sy billik meest souden lieven, de aller-grootste wreedheeden te gebruiken, met haar te ontnemen het gunt van geboortens wegen haar toequam, ende waar door sy sig eerlik souden geneeren: om in teegendeel daar mede te voeden, in alle sorgeloosheid, seer veele haar niet bestaande leuje, weelige, hoovaardige Paapen, Monniken, Abten, Biskoppen, ende daar en booven van die Geesteliken seer groote Heeren, soo in het Kerkelike als in het Weereldliken te maaken. Gelijk wy sien, dat oncs weetens nergens dan in Duitsland, de Biskoppen ende Abten het weereldlik Regts-gebied oover alle hare Ingesectenen Leeken ook ouffenen. ^a

Ende dat de selve mislagen ook in het Weereldliken werden be-
Kkk 3 gaan,

^a Vide Antiquit. Fuld. Item Donat. Pias Aub. Mir. ci. Do, dono, trado, in Eleemosiam, ut omnia munda mihi fiant, Pro remedio & salute animæ meæ. Ob metum gebemæ æternæ. Do ut refrigerium sit animæ meæ. &c.

gaan, van Menschen die vreesen geheel verdorven ofte gedood te fullen werden, leerd ons de Graaf van *St. Paul*, Conftabel van Vrankrijk, welke in de Historien een seer wijs Heer, ende een seer loofse oude Vos geweest te zijn, vermaard is. Wanneer die den Koning van *Vrankrijk*, ende den Hertog van *Bourgondien*, door veele voorgaande Saaken, vertoornd hebbende, vreesde dat sy hem in sijne sterke Steeden, *St. Quintin* ende *Han*, beleegeren, dooden ofte verderven souden, ende des wegen ook in den Jare 1475. foodaanig in sijnen oordeelen ofte sinnen bedwelmd wierd; dat of hy wel seekerlik met eenen seer grooten Schat naar *Duitsland* trekken, en sig aldaar needer setten konde, tot dat die sware bui oover was; hy des niet te min verkoos te doen, het argsten dat hem soude hebben konnen oover koomen, naamelik, op toefegginge des Hertogen van *Bourgondien*, dat hem niet quaads soude geschieden; sig in des selfs sijns Vyands handen oover te geeven: alwaar hy door dien Hertoge *Karel*, wanneer die alle sijne naa te laten Schat bedongen had, aan den Koninge *Ludowik* van *Vrankrijk* oovergeléeverd zijnde, door des Konings gebod, hoewel des onschuldig zijnde, als *Crimen Majestatis* begaan hebbende, te *Parijs* oopentlik wierd onthalt. *a*

Het is derhalven de fin defer *FABULE*, dat de vrees des doods veeltijds de allerwijfs Menschen onbequaam maakt, om wel te konnen oordeelen wat haar te doen ofte te laten staat, ende dat sy derhalven, voor dat sy met die *Vrees* bevangen werden, rijpelijk by sig selven behoorden te ooverleggen, ende te besluiten, met welke Vrienden sy in soo eenen stande zijnde geraakt, sig van *Vrienden*, die buiten dat gevaar zijn, behoorden te laten raaden, ende der selven raad te volgen.

a Phil. de Commin. lib. 4. chap. 12, Pier. Matthieu vie de Looijs II.

Een Vriend kend men in der nood.

Amicus est qui re juvat cum re est opus.

73. De Trompetter ende Vleeder-muis.

SEekere vrye Republiik van haare oopenbaare Vyanden aangetaft fullende werden, soo schooten alle waare ende moedige liefhebbers der vryheid hunnes Vaaderlands, het Harnas aan, ende begaaven sig met buffen ende spietfenter bescherminge der onwaardeerlike vryheid ten velde, alwaar een flaawhertige Trompetter haar geleide, ende met sijnen foeten Sange den selven dapper ten Strijde aanmoedigde, dog selfs door flaawhertigheid uit den Strijde ende buiten den Slaage bleef. Ende alsoo die Republiks-
gesin-

gefinden den Slag verlooren, ende veele van dien aldaar op het aller-loffelicksten haar leeven eindigden; Soo wierd ook de *Trompetter* gevangen, als wanneer hy seer erbar- melik voor sijn leeven bad, seggende, Ik heb u niet be- leedigd, nog konnen quetsen, gelijk gy siet dat ik geene Waapenen, als deese *Trompet* hebbe, ende ook al te *flaaw- hertig* ben geweest, om my in den strijde te begeeven; „Jaa daarom fullen wy u des te eerder dooden, antwoor- „den de Vyanden; om dat gy, te bloode zijnde om selfs „te vegten, andere Menschen geduurig onder der hand „daar toe opwekt. Sulks de *Trompetter* sonder eenige genaade, aanstonds gedood wierd.

Eene *Vleedermuis* dit verstaan hebbende, nam voor in alle verschillen, of sy schoon haare naaste Maagen aan- gingen, sig onzijdig te draagen, ende het zy met *Woor- den*, het zy met *Werken*; geene *Party* te verkiesen; sulks sy geduurende den strijd der *Katten* teegen de *Voogelen*, uit der lugte ter aarden by ongelukke needer gevallen zyn- de, ende van eener *Katte* gevangen werdende, ontken- de een *Voogel* te wesen, als waarelik geene *veederen* heb- bendè. Weshalven sy als eene *Muis* weefende, waar teegen de *Katten* als toen niet oorlogden, los gelaaten wierd. Ende als daar naa een oorlog tussen de *Muisen* ende *Katten* gerefen was, soo wierd deese *Vleedermuis*, die sig met dien oorlog niet hadde willen vermengen, des niet te min van eene andere *Katte* gevangen, die haar wilde verslinden, ende ontquam sy weederom uit die klaawen, met te seggen, dat het oorlog haar niet aanging, alsoo sy een *Voogel* was die in der lugt vliegen konde.

Dog als eindelijk een oorlog ontstond tussen alle vier- voetige *Beeften* ende de *vliegende Dieren*, soo was het der *Vleedermuis*e onmoogelik, sig onzijdig te houden; weshal-

ven sy seer langen tijd draalde, ende in den strijde geene sijde koos, dan tot dat sy sig verseekerde dat de vier-voetige *Beesten* ooverwinners souden weesen, als wanneer sy sig by de selven vougde, ende een groot yveraar om den vier-voetige *Beesten* den strijde te helpen winnen, veinsende te wesen, daar door seekerlik een aandeel des beuits hoopte te bekoomen. Maar alsoo de *Arend* den *Voogelen* gants onverwagt ten hulpe quam, gaf dat haar soo grooten moed, dat sy op nieu den vier-voetigen *Beesten* aanvallende, de selven dedden wiken, ende eindelijk op der vlugt dreven; als wanneer de *Vleedermuis* seer haastig van uit de vier-voetige *Beesten* tot de *Voogelen* oover-vloog, seggende aldaar, een *Voogel* te zijn, ende sig oover dese ooverwinninge ten uitersten te verheugen: dog de *Voogelen* de saak naarder ondersoukende, seiden, dat sy warelik of een *dobbelde Verspiedster*, of wel een *Ooverloopster* was, sulks sy haar verweesen; van *veederen* ontbloot te werden, uit den geselschappe aller *Voogelen* verbannen te zijn, ende niet dan des *nachts*, wanneer alle andere *Voogelen* rusten, te mogen vliegen.

Uitlegging der Woorden.

Waare ende moedige **LIEFHEBBERS**, zijn die *Menschen, welke met woorden ende daaden, met lijve ende siele helpen.*

TROMPETTERS, zijn die met wenschen ende woorden *after der hand helpen; maar als, ende daar het nijpt, ofte nijpen sal, sig buiten de ongemakken houden willen.*

VLEEDERMUISEN, zijn die *Menschen, welken sig*
L 11
buiten

buiten alle verschillen, het zy van Vremden, het zy van Vrienden ende Maagen, ofte der Republike houden willen, om sig altijd met eenigen schijn by den Ooverwinners te kunnen volgen: ende welke des wegen eindelijk uit alle Geselschappen van eereijke Menschen gebannen werden.

D At alle Menschen, in wat stande sy ook zijn mogen, haar selven naast, en in den stukke van *eigen-liefde*, ofte sig te beminnen, alle eeven na zijn, veroorzaakt, dat sy haar eigen selfs altijd liever als eenen anderen hebben, ende in die eigen *selfs liefde* alle seer wel oover een koomen. Maar oovermits andere Menschen ons van seer naa by, ofte van seer verre bestaan kunnen, soo volgd daar uit ook een groot onderscheid in de *liefde*, welke men anderen Menschen schuldig is: Want hoewel ons werd geleerd, dat wy ons eeven naasten, dat is, een Mensch niet dan als een Mensch aangemerkt zijnde, ter quijtinge onser gemeene menschelike pligt, moeten lief hebben als ons eigen selven; 4 Soo verstaan wy sulks nogtans niet, van de eevene grootheid, maar wel van de eevene opregtigheid der beiden opgemelden liefden.

Naamelik, wy verstaan dat die *Liefde* ten opsigte van ons selven, ongeveinsd, waarhaftig, ende werksaam weefende, ook foodaanig ten opsigte onses eeven naasten moet zijn. Hoewel onse *liefde*, die wy den Menschen alleen, om dat sy Menschen zijn, toe dragen, warelk de laagste trap is der *liefde*, die ons soo meenigvuldiglik door de Heilige Schriften, ende ook buiten dien door de Reeder in oneindelike voorvallen werd geboden te oeffenen: en van welke laagste trappe van ongeveinsde *liefde*, wy verpligt zijn op te klimmen tot hogere, naar dat de Menschen ons bestaan; als die van mede Ingefeeten ofte Borger, goede Bekenden, Vriend, Maag, Suster, Broeder, Vader, Moeder, Kind, Ee-gaade, om yder der selven naar sijne behoorliken graade te lieven.

Ende is het selve onderscheid ook insonderheid aan te merken, wanneer die Menschen, mede Ingefeetenen ofte mede Borgers, goede Bekenden, Vrienden, Maagen, Susters, Broeders, Vaaders, Moeders, Kinderen, Ee-gaaden, werden gecombineerd ofte te samen gevougd. Want het

het eene kennelijke Saak is, dat de meeste Menschen in getaale naar geraade altijd meer als de minsten moeten werden geliefd.

Sulks uit onse opgemelde Reedenkaavelinge volgd, dat wy het *welvaaren* onses Vaaderlands, als warelik in sig yervatende *ons selven*, ende by naaft *alle andere Menschen*, die ons lief zijn, gelijk meede alle andere Saaken, die ons aangenaam souden kunnen weesen, booven alle andere Saaken deefes weerelds, in het bysonder aangemerkt weefende: jaa booven ons *eigen leeven*, wanneer wy ons selven maar als een *eenig Mensch* aanmerken, behoorden te beminnen. Ende zijn op deefen gronde geboud de lessen der wijse *Grieken*, *a* ende *Romeinen*, ons leerende, dat het eene seer loffelike Saak is, te strijden ende te sterven, om sijn Vaaderland te beschermen, ofte voor sijn verderf te bewaaren. Gelijk meede op den selven gronde soo veele treffelike Helden ten dienste des gemeenen Vaaderlands ofte der gemeene Ingeseetenen, seer loffelik haar leeven hebben opgeofferd, als *Mucius*, *Furius Camillus*, *Decius Vaader*, *Decius Soon*, *Tiberius* ende *Cajus Gracchus*, *Agis* ende *Cleomenes*, *&c. b* Ende wy ook in de laatst voorgaande ofte in onse Eeuwe in deefse Neederlanden soodaanige loffelike Helden, haar leeven voor den Vaaderlande, ofte der *Vryheid* van dien, opsettende, hebben gesien; welker geheugenisse niet jeegenstaande de drouvige beëlooningen der wreede bloedige Regteren ofte Schavotten, ende moord-daadige Schooten, waar door sy haar leeven hebben geëindigd; by allen vroomen ende bysonderlik den *Vryen Neederlanderen*, in eewig-durende Seegeninge sal blijven.

Maar dunkt ons nu genoug in het gemeen oover deefse onse *FABULEN* te hebben gereedenkaaveld, ende tijd te zijn, die in het bysonder toe te passen, met te seggen, dat die ons vertoonen veelerei aard van Menschen, in het stuk der *liefde*, welken sy anderen Menschen schuldig zijn, sig seer verscheidendlik draagende: Naamentlik, sy verbeelden ons voor *eerst* opgemelde seer deugd-same *Eedelmoedige* Menschen, welke om *anderen*, ende insonderheid haar *vry Vaaderland* ofte het welvaaren der gemeene Ingeseetenen te beschermen ende voor te staan, sig aan seer veele ongemakken ende gevaaren des *doods* onderwerpen, ende welkers geheugenisse,

L 1 1 2

in

a Plutarch. in percle. *b* Liv. lib. 2. 7. 8. Plutarch. in Aegid. & Cleom. & in Tib. & Cajo Gracch.

in gevalle sy om die roem-waardige deugd komen te sneevelen, ende schoon sy door *bose Regteren* Land-verraders te zijn verklaard werden, des niet te min by *Gode* en den *Menschen* in foodanige Seegeninge is, dat die als eene seer heilsame Balsam, op der selven *af- en nakomelingen* needer daald, in spijte aller ondeugende *Menschen* ende *Tyrannen* ofte *Dwingelanden*, die der selven dood veroorfaakt hebben; ende in spijte der geenen, die sig vermeeten, door hare jeegenwoordige Magt, de geheugenisse der volgende Eewen te sullen uitblussen. a Sulks die by gevolge ten Regte met de volgende *Rijmen* zijn uitgelaggen geworden. b.

De tijd en heeft nooit weg genoomen,
De naam en 't ooverschot der vroomen,
want naa dat sy zijn overleên,
Soo blijkt haar deugd voor yder een.

Na dese *Menschen* draagd onse *FABUL* ons ten *tweeden* voor, foodanige *Menschen*, welken als eenige swaarigheeden *anderen* *Menschen* ofte den *gemeenen Vaaderlandē* staan oover te komen, wel geeneen souden werden, daadelik te helpen: maar het selven niet derven doen, uit vreesse van ongemakken, dan slaaw ende bedektelik; sonder sig in der spitse te willen stellen. Ende zijn dit die *Menschen*, welke, wanner die *Saaken* wel gelukken, *schande* in sreedde van *roem* weg draagen; ende die des niet te min, als de *Saaken* qualik gelukken, nevens die regt eedelmoedigen te *lijden* hebben. Sulks dit waarelik zijn de *Trompetters*, welken met *anderen* ten *strijden* aan te moedigen, wel eenig goed doen, maar selfs niet *strijden* dervendē, nooit de *ooverwinninge* helpen bevegten.

Der *derde* slag van *Menschen*, welke onse *FABUL* voordraagd, zijn die geenen, welke geene *Menschen* als sig selven beminnen; ende die by gevolge alle ongemakken van *andere* *Menschen*, ja selfs van den geheelen *Staatē* hunnes *Vaderlands*, soo agteloos aansien, dat sy sig buiten alle ongemakken ende verschillen der selven willende houden, oopentlik voorgeeven, sig daar in niet te sullen vermengen, maar *Neuteraal* ofte *Onzijdig* te sullen blijven, sonder sig met den *Houksen* ofte *Kabbelaarsen* te verklaaren ofte te yveren. Ende zijn dit waarelik die *Vleedermuisen*, welken naar haar eigen nut ofte gemak dat schijnd te vereiffen, nu *Muisen* ende dan wederom *Voogelen*,

a. c. Tacit. Ann. b. Vivit post Funera Virtus. Vicit Vim Virtus.

ten, dat is, nu Houks ende dan wederom Kabbeljaaws, ende warelik geen van beiden zijn. Welke slag van Menschen haar *eigen Voordeel*, alleen, ende het *gemeen Welvaaven* der Ingeseetenen hunnes Lands, gants niet lievende ofte agtende, van *ouds* soo vuil ende verfoejelik zijn gehouden geworden, dat tot *Atheenen*, door dien deugdzaamsten, Staatkundigen ende wijs-vermaarden *Solon*, tegen de selven de volgende *Wet* was voorgesteld, ende door den *Volke* gemaakt:

DIE IN EENE VERDEELDHEID DER REPUBLIKE
GEENE SYDE VERKIEST, ZY EERELOOS.

Ende wierd derhalven, het zy de eene ofte de andere syde quam boven te leggen, die *Eereloose*, ten Regte van alle *waardigheeden*, *diensten*, ende *Borger-regt* beroofd. *a*

Gelijk nog eenige honderden Jaaren daar na, de allerwysste Menschen, als *Socrates*, *Plato*, *Aristoteles*, &c. van der Staatkundige Regeeringe handelende, op die eigenste gronden hunne Republike hebben gebowd: jaa is het selfden, als zijnde eene eewig-durende *Waarheid* ofte *Nuttigheid*, by onser Vaaderen tijden, in *Holland* met deese woorden bevestigd geworden. „Maar by aldien beide de „twistende *Partyen* wettelike *Regierders* tot *Hoofden* hadden, soo sal „men de *form* der *Regeeringe* met yders bepaalde magt aanmerken, „daar beneeven de Saake, daar sy om twisten: van het welk goed „bescheid weetende, soo sal men den geen *teegen-staan*, die *teegen* „sijn *Eed*, de goede *Wetten*, *Vryheeden*, *Amten*, wil ver- „anderen, ofte geheel wegneemen, ende die *Regeerders* *toeval-* „*len*, die sulks, volgende haar *Eed* beschermen. *b* Ende alsoo dit *derde* slag van Menschen veeltijds vervald ter eene veel grootere *vui-* „*ligheid*: soo is de meening onser *FABULE*, dit *vierde* vervloukte slag van Menschen ons ook voor te dragen. Namentlik, welke sijde seekerlik sal booven leggen, om als dan sy sig teegen de onder sullende leggen Menschen, of het schoon de *aller-wysste*, *deugdzaamste*, ende volgens haar eigen geweeten, de *aller-loffelikesten* zijn, op het *aller-felsten* ende *wreedsten* te verklaren, met die te ver- „volgen, op hoope, dat sy der selven *Goederen*, *Amten*, *waardigheeden* „ofte *Diensten* deelhaftig sullén werden.

LII 3

Maax

a Vide Sam. Petit l. 1. Actie. l. 8. tit. 4. Plutarch, in Solone.

b Simon Stevin Borgerl, Leeven, cap. 3.

Maar God zy geloofd in zijne regtvaardigheid, dat dese *beveinsde* *Temporarii*, *Apostaten*, ofte *Ooverloopers*, die sig, soo in Saken van den *Godsdienst* als van den *Staat*, dus meenen naar den tijd te vougen, en den *Ooverwinnenden* ofte den *Magtigsten* toe te vallen, en te doen geloven, dat sy waarelik de *ordren* der *Menschen*, van welken sy zijn uit gegaan, ofte van welken sy sig gescheiden hebben, op het aller meesten *haten*; des niet te min ook veeltijds van den *Ooverwinneren*, die dese *boosheid* en *geveinsdheid* seer ligtelik merken, werden gehandelt. Gelijk onse *Vleedermuisen* van den *Vogelen*; namelijk met die buiten alle *geselschappen* van *Menschen*, wy laten staan *eerelike* *Menschen*, te verbannen, ende haar te doen leiden een leeven veel bitterder als de *dood*, en op dat de *Dood* haar niet tot eenen troost, maar het leeven tot eene straffe strekke. *a* Welk leeven ook waardig zijn, niet, die volgens dese *Leere* der *Philosophen*, warelik roemwaardige *Menschen*, welken het op eenen *Dwingelande* ofte eenen sijner *Gonstelingen* te dooden gemunt hebben: hoewel de *vervloukte* *Gonstelingen*, die de ooren der jonge *Keiseren* *Arcadius* ende *Honorius*, ten verderve hunner *Meesteren* ende aller *goede* *Ingeseetenen*, der *Republike* besaaten, dese *Wet* instelden ende *afkondigen* dedden, alleen op dat sy in haare *Schelmstukken* voortgaan souden moogen, ende *onderwijle* van der *wel-verdiende* *dood*, bevrijd souden werden. *b* Maar die *Menschen* souden billik soodaanig een *bitter* *leeven* leiden, welken den *gemeenen* *Staat* haarer *Vrye* *Republike*, ende het *welvaaren* aller *Ingeseetenen* van dien, tragten om verre te werpen, om dus eenen *Dwingelande* behaagende, door des selfs *gonsten* haare *eigene* *grootheid* op de *ellenden* ende *slaavernie* aller *deugdsame* *Ingeseetenen*, te bouwen.

Ende meenen wy dus de *eigendlike* *leere* deeser *FABULE* *ge-sougsaam* te hebben uitgedrukt.

a Cod. ad L. Jul. d. 5. quisquis. *b* Vide Jac. Goshofr. ad Legem Iuliam Codicis. quisquis.

Geld, dat stom is,
Maar regt dat krom is.

Pauper ubique jacet.

74. De Rijke ende Arme Muis.

En *Muis*, in seekeren ontoegankelijken Hoole zijn nest hebbende, oover eenen seer grooten aldaar verborgen *schat*, aansag ende telde deselve dageliks; het welk in hem een soo groot genougen, vreugde ende by gevolge ook sterkte veroorsaakte, dat hy daar door veel rasser konde
loopen,

loopen, en hoger springen, dan eenige andere *Muisen*, die foodanigen Schat in haar nest niet hadden. Sulks hy in veele gelegendheeden spijs beliep ende besprong, wanneer de andere *Muisen* daar aan niet konden geraaken. Ende oovermits hy was van eenen milden aard, soo versaamelde hy die spijs niet alleen voor sig selven, maar sijn nooddrift daar van genoomen hebbende; soo deelde hy den behouftigen daar van rijkelijk meede; Sulks seer veele *Muisen* sijn gefelschap sogten, ende sy alle hem niet alleen seer preesen wegens sijn *mildheid*, groote *sterkte*, *schoonheid* des lighaams, maar ook wegens sijn wonderlijke *wijsheid*, groote *kennisse*, *wilspreekenheid*, ofte *liefstaligheid*, *beleefde manieren*, groot *geduld* ende *sastmoedigheid*, booven ende omtrend andere *Muisen*.

Dit aldus eenen tijd lang geduurd hebbende, so gebeurde dat eenige Menschen, uit de hoge sprongen des *Muisen*, vermoedende, dat omtrend des *Muisen* hool eenige *schat* verborgen mogte wesen, daar naar groeven, den Schat vonden, ende ook weg namen; Sulks die *Muis* weeder in sijn nest koomende, ende sijn Schat niet vindende, aanstonds bevond, dat sijn hert toe sloot, als ook, dat sijn moed, ende alle sijn *sterkte* des lighaams, door die droefheid hem begaaven. Sulks hy in sijn hool treurig bleef leggen, tot dat hy eindelijk, ten deele uit vrees, dat sijn onmagt den anderen *Muisen*, die van hem plagten te leeven, bekend soude werden; ten deele uit eigen grooten honger, uitging om spijs te souken; dog konde hy niet bereiken die hooge plaatsen, daar hy voormaals seer ligt op konde springen, ende oovervloed van spijs vinden; Ende hoewel hy niet genoeg voor sijn eigen buik hadde kunnen versaamelen, soo quaamen de andere *Muisen* des niet te min naar haare gewoonten, hem besouken, op hoope, dat

dat sy van hem eenige spijs fouden verkrijgen : Maar geene spijs, ende hem daar en booven hongurig vindende, gingen sy misnougdt van hem weg ;

Ende seide een van dien, die de wijste onder alle de selven wilde schijnen te zijn, ende die waareluk de *Boosaardigste* als ook mitsdien ten quaaden de *Voorbaarigste* was : ^a „ Broeders gy siet dat de *Muis*, die ons van sijn „ ooverschot plagt te voeden, nu kragteloos ende selfs „ behouftig is geworden, ende dat wy nu van hem niet- „ wes anders te verwagten hebben, dan dat hy van tijde „ ten tijde ons sal aanspreeken ende bidden, op dat wy „ van het weinige voedsel, dat wy voor ons selven bejaagd „ hebben, hem ietwes meede deelen ; ende hoe sullen „ wy hem dat sonder schaamte oover onse groote *ondank- „ baarheid*, kunnen weigeren ? Derhalven hy ons niet al- „ leen onnut, maar ook lastig soude weesen ; en daarom soo „ raade ik, dat wy hem alle *verlaten* : ^b ende op dat wy daar „ over geene *schande* behalen, maar schijne, dat wy niet son- „ der grote reedenen eenen ouden *Vriend* in sijnen node ver- „ laten, so moeten wy aan andere *Muisen* seggen, dat hy al te „ *quistagtig* is geweest ; ende daar door sijne arremoede selfs „ op sijnen halse heeft gehaald: dat hy gedurig heeft *gepronkt* „ ende *gesnorkt* met sijne sterkte ende schoonheid, ende „ dat die daar door foodaanig gespild zijn, dat hy sig on- „ bequaam gemaakt heeft, om sijnen kost te souken: dat „ hy een laat-dunkende onweetende *snappert* is geweest, „ die oover allen het hoogste woord wilde voeren ; ende „ eindelijk, dat hy soo *plomp* ende *geemelik* is, dat met hem „ niet gemeensaam geleefd kan werden. Ende wierd alle het selven dus beslooten als ook uitgevoerd.

M m m

Sulks

^a *Sapientia parum Eloquentia satis.*

^b *Occasiones quarit qui vult recedere ab Amico.*

Sulks dese wel eer *rijke* en nu arme *Muis*, dit ten deele gehoord hebbende, ende daar na nog meer vermerkende, voraan sijne uiterste krachten te gebruiken, om nog eenen hogen sprong naar veele spijs te doen, en die verkregen hebbende; daar door sijne oude agtinge te bekoomen: ende dit selfden tragtende te doen, terwijl de *Huisbeer* fliep, sprong hy t'elkens te kort, ende maakte door dat geruft den *Huisbeer* wakker; die op hem paste, ende met eenen stokke op den koppe soo trefte, dat het bloed daar uit sprong, ende hy ter naawer nood sig in sijnen hoole bergde; alwaar hy sig *oud* ende *arm*, ende mitsdien van alle Menschen verlaaten, jaa ook van meest alle sijne oude Vrienden gelasterd, ende bespot bevindende; alle de ellenden sijner armoede bedagt ende betreurde: waar door hy meer ende meer sijne krachten verloor, ende ellendig wierd.

a. *Fortuna juvenibus amica. Divitem Fuisse duplex pauperas.*

Uitlegging der Woorden, is hier niet van nooden, dan dat de Ouden met **MUISEN** altijd verstandige Menschen hebben afgebeeld. Ende dat

Met de **RYKSTE MUIS** hier waarelik de verstandigste ende deugdzaamste Mensch eener geheele Vergaaderinge werd verbeeld.

Hoewel alles, dat de oneindelik wijse God heeft geschaapen, *Naturaliter*, ofte in sig selven goed is; Soo is des niet te min *Moraliter*, ofte naar *Seeden* recht gesproken, seeker, dat een Mensch, die eene *wil* ende standvastige *begeerte* heeft, om sijne kennisse van Saaken, die hem *nutt* kunnen weesen, te vermeerderen; ende niet alleen sig selven, maar ook andere Menschen, naar de maate sijner kennisse, veel goeds te doen; desweegen seer lofw aardig is, schoon

schoon hem de *magt*, om sulks uit te voeren, mogte ontbreeken. *a* Als meede seker is, dat hoe foodaanig een *wel-willend* Mensch grootere *magt* heeft om goed te doen, ende ook dien volgende andere Menschen waarelik meer goed doet, hoe hy desweegen meer prijsens waardig is.

Daar en teegen is niet min seker, dat hoe een *Quaad-willig* Mensch meer naa-laatig is om sijne kennisse te vermeerderen, ofte te ondersouken alle het gunt van sijner pligte is, ende hoe hy als daneen grootere *wil* ende standvaste *begeerte* heeft om sijn eigen voordeel, al ware het ten *verongelyke* ende *schaade* van andere Menschen, te verkrijgen; hoe hy des wegen meer gelasterd ende gehaat behoorde te werden; *b* schoon de *magt*, om sijn oogwit te bereiken, hem mogte ontbreeken: om dat naar *Seeden regt* ofte *Moraliter*, de *wil* by *Gode* ende den *Menschen* altyds voor de *Daad* werd gehouden. *c* Gelijk aan de andere sijde een yder weet, dat hoe een Mensch meer *magt* ende *vermoogen* heeft om sijne *Quade wille* uit te voeren, ende ook ten naadeele van anderen uitvoerd, hoe hy meer verdiend, gelasterd ende gehaat te werden.

Ende dien volgende soo is waarhaftig, dat alleen de *goede* ofte *quaade Wil* der Menschen, in ende om sig selven, *moraliter*, dat is, volgens *Seeden-regt*, verdiend, geloofd ende bemind, ofte mispreefen ende gehaat te werden. Ende is des niet min waarhaftig, dat ook alle het gunt den Menschen eenige *magt* ofte *vermoogen* aanbrengd, om anderen Menschen ietwes goeds ofte quaads aan te doen, naar *Seeden-regt* nog lof nog laster in sig selven waardig is: maar wel den Menschen veel goeds ofte veel quaads veroorsaakt, naar dat die *magt* komt aan Menschen, welken de selven *wel* ofte *qualik* sullen *willen* besteeden.

Ende werden derhalven alle foodanige Saaken, welke *buiten ons*, ofte *booven ons* *vermoogen* kunnen zijn, in de *Schoolen* genaamd *Indifferente* ofte *Middelmaatige* Saaken: Namentlik, *sterkte* ende *schoonheid* des lighaams, *kennisse*, *grootte geheugenis*, *weetenschappen*, *konsten*, wel ter *taale* ende ter *penne*, *milddaadig* ende *eedel* zijn.

By welke *middelmaatige* Saaken nog gevougd kunnen werden,

M m m 2

oover-

a Ut desint vires tamen est laudanda voluntas.

b Ut desint vires tamen est culpanda voluntas.

c Non concupiscit. Exod. cap. 20. voluntas pro facto.

oovervloedige *Rijkdommen*, ende vermaard te zijn, ofte eene groote *Naam*, ende veele *Vrienden* te hebben, als ook gelukkig te zijn, ofte veele onverwagte goede toevallen beleefd te hebben. Ende eindelijk is naar *Seeden-regt* by den *Menschen* ook eene *middel-maatige*, dat is nog goede nog quaaide Saak: De allergrootste *souveraine Magt*, ofte deel aan de *Hooge regèeringe* der *Republike* te hebben, schoon genomen, dat dit de allergrootste *menschelike*, ende ook somtijds eene *Goddelike Magt*, in de *Heilige Schriften* genaamd werd. *a*

Ende om nu niet te spreken van den onverdienden *Roeme* ofte *Love*, welke de *Menschen*, die in opgemelde hoge *Regeringen* ofte *Bedieningen* zijn ende blijven, altijd genieten; om dat alle *Menschen*, die van haar ietwes, dat sy goed noemen, weg draagen, ofte hoopen te sullen weg draagen, het welk doorgaans de allerstoutste ofte onbeschaamste, ende mits dien ook veeltijds de alleronweetenste ofte ondeugenste zijn, *b* de selve *Souverainen* altijd ten hoogsten looven ende voor *Gooden* uit krijten; terwijl daar en teegen de monden ende pennen der *Menschen*, die waarelik *deugdzaam* zijn, ende wel beeter weten, door de vreesen van straffen te sullen moeten lijden, weederhouden werden, naar hunne kennisse ofte naar waarheid daar van te spreken, ende den laster ofte de gebreken der opgemelde *Grooten* te oopenbaaren: Soo sullen wy nu van die oovermagtige *Menschen*, ende de *verstindende* *Beesten* der *ESOPISE FABULEN*, oover gaant tot de gemeene *Menschen*, als zijn de *Muisen* onser *FABULE*. Ende sullen wy omtrend de selven aan merken, hare verkeerde oordeelen, wanneer die geveld werden oover vermoogene ende onvermoogene *Menschen*; niet in het gemeen, maar alleen als sy aangemerkt werden, terwijl sy groote *Rijkdommen* besitten, endewat de selve *Menschen* van haar oordeelen, wanneer sy van haare rijkdommen tot *Arremoede* vervallen zijn. Gelijk dit eigendlik is het *Voorwerp* onser *FABULE*, het welk wy aldus voordraagen.

Hoewel, volgens onse voorgelegde gronden, naar *Seeden-regt*, onder den *Menschen* nietwes *lofwaardigs* ofte *goeds* is, dan de *goeds wil* der *Menschen*; soo noemen sy des niet te min altijd met de naame van *Goed*, alle het gunt dat haar, of in het gemeen, ofte in.

a Exod. 21. *Psalm* 8. 50. 82. 95. 97. 138. *b* *Inscitia semper arrogans.*

in het bysonder; eenig Vermaak, Gemak, ofte Magt aanbrengd, ofte gehoopt werd te sullen aanbrengen: Ende looven sy dat selfden niet alleen booven maaten; maar ook alle het gunt daar heenen strekt, ofte daar omtrend is. Gelijk wy daagelijks sien, dat wanneer eenige Menschen seer veele goederen ofte groote Rijkdommen besitten, ende daar van seer mildelik anderen meede deelen, dat als dan ook de *monden*, ende de pennen, ende de *drukperssen*, der geenen, welken van die rijkdommen hebben meede gedeeld, ofte hoopen deelagtig te werden, gaande werden gemaakt, niet alleen om die Menschen wegens haren grooten *rykdom* ende *mildheid* te prijzen; maar dat sy ook als dan daar en booven, gelijk als door een *Vergroot-glas* aanschouwen, alle het gunt omtrend die Menschen *waavelik goed* is, ofte by den selven *schijnd goed* te weesen. Sulks indien by die *rijke* milde Menschen maar eenig het minsten *sweemsel* is van *sterkte*, *schoonheid*, *wijsheid*, *kennisse*, *geheugenisse*, *welsprekenheid*, *beleefde seeden*, *geduld* ofte *safmoedigheid*; de selven des niet te min vermaard, ende uitgetrompet werden, alle die deugden in soo hoogen graade te besitten, als of geene andere Menschen daar in by haar waaren te vergelijken.

Ende in teegendeel sien wy ook, dat die selve *rijke* Menschen naawelijks tot *Arremoede* vervallen, ende behouftig geworden zijn, of die selve *Trompers* bemerken, dat sy van den *Arm* geworden *Rijken* geen vermaak, gemak, ofte magt staan te bekoomen; maar dat sy dien *Armen* *Mensche* billik niet ende van hare eigene goederen eenigen onderstand behoorden te doen: waarom sy als dan dat haar *Vergroot glas* omme keeren, ende op den selven ongelukkigigen *Mensche* als dan niet sien als door een *Verkleen-glas*, makende van het minste *sweemsel* sijner gebreeken, de aller-grootste ondeugden. Sulks sy als dan sijne *Standvastigheid* ende *beset oordeel*, voor *Hardnekkigheid* ende *eensinnigheid*, sijne groot- ende kloukmoedigheid, voor *trotsheid* ende *hoovaardie*; sijne wijsheid ende kennisse voor *laardunkenheid* ende *dwaasheid*; sijne mildheid voor *verquisting*; sijne welsprekenheid voor *sorteklap* ende *raaskallen*, *Etc.* uitkrijten, op dat sy souden moogen schijnen haaren *Vriend* met *reeden* ende sonder *schande* te verlaaten.

Ende oovermits dit alles niet alleen van *Vreemden*, maar ook

meest van die geenen, welke met hem plagten omme te gaan, ende sijner goederen deelhaftig te werden, geschied: Soo werd ook gemeenelik door deefse oover-groote *boos-aardigheid* ende *ondankbaarheid* der opgemelde Menschen, de *lust* ende het *gemoed*, ofte de *sinnen* des *geweesenen* Rijken Menschen, gemeenelik soo seer ter needer gellaagen ende verbrooken, ofte soodaanig met *Vrees* ende *Schaamte* vervuld; dat hy de bequaamheeden, welke hy warelik heeft ofte soude hebben, niet derfd als voor heen werkstellig maken, sulks hy daar door sijner geveinsden Vrienden lasteringen des te geloof-baarder maakt.

Waarom soodaanig een Mensch, als daadelik van alle sijne *bekenden* verlaaten ofte gehoond werdende, in andere vreemde Landen moet gaan wonen, om aldaar sijnen kost met mindere Hartseer, ende met meerdere rust te fouken: ofte behoord hy met ons *ESOPIS Muisken* te seggen, dat het leven hem ondragelijker is als de bittere dood selve.

Ende oovermits de *Rijkdommen* der Ingefeetenen deser *Landen*, wegens de *Volk-rijkheid* der selven, niet wel konnen bestaan dan in *Losse* goederen, als sig noodwendig alle met den *Koophandele* ofte gelden op *renten* te geven, moetende erneeren; en dat ook de *Vaste* goederen deser *Landen*, ende de *Vrugten* van dien, door de groote daar op ten deele *nieweliks* gebragte, ende ten deele van *ouds* staande *Lasten*, voor den *besitteren* ofte *eigenaaren* van dien, by naaft in het geheel *Vrugteloos* gemaakt zijn; Soo heeft men ook in geenen *Lande* des geheelen *Aardboodems* soo veele *ge-* ende *vervallen* van *Rijk* te zijn, ende *Arm* te werden; gelijk meede van der *waarheid* onser *FABULE*; als eeven in deefse onse *Landen*. Sulks oovertollig soude wesen, met eenige *Voorbeelden* aan te wijsen, hoe rijk geworde *Koopluiden* als seer *wijse* geroemd, ende daar na arm geworden zijnde, als *dwaasen* by allen *Menschen* gelasterd werden. Ende wy ons sullen genougen, met den *Leefer* tot der *Parabole* des *Rijken* ende *Armen Hiobs* versonden hebbende, alleen twee ofte drie andere voorbeelden van Staat voor te draagen.

Wanneer *Lucius Sergius Catilina*, met sijne ondeugende ende ooverdaadige ontugtige *Boeven* ende *Spil-penningen* door een schieklik *oproer*, de *Roomse Republik* meende te verkrasten, ende dat hy in teegendeel onder dat *voorneemen*, met alle sijnen *Aanhang* ver-
staa-

slaagen ende gedood wierd ; Soo is hy als dan met groote reeden, ende daar na ook in de volgende Eewen, als een der allergrootste *Schelmen*, die ooit op den Aardboodeme geweest is, vermaard geworden. Maar als daar na *Julius Caesar*, ende des selfs Neef als ook *geadopteerde Soon Octavianus Augustus*, het selfden niet alleen ondernoomen, maar ook met oneindelik veel meer *Borger-bloed* te vergieten, ende als *Bloedhonden* te drinken, ende door veele trowloofse mein-eedigheeden ende plonderingen des geheelen Roomsen Rhijks hebben uitgevoerd ; vervullende alle de ontugtige wreede *Schelmen*, welke haar daar in behulpzaam waaren, met de *Eer-amten* ende *Goederen* der *Vroome* gedooden, ofte uitgeschuddene *Borgeren* : Soo zijn de selve *Julius Caesar* ende *Octavianus Augustus*, niet alleen als dan van de oover gebleevene onweetende, geringe ofte boofse *Menschen*, gepreesen geworden ; maar werden die schrikkelijke *Gedrocten* als nog by de meeste *Historie-schrijveren* gepreesen, als of het seer vroome *Helden* waaren geweest.

Ende is het niet meer dan honderd Jaaren geleeden, dat de *Spaanse Raad* oover hare kloukheid, geheim, ende doordringendheid, wegens haare goede *Successen* door geheel Europa vermaard ende gepreesen wierd : Ende nu op den selfden *Raad*, seederd sestig Jaaren seer quaade *Successen* zijn gevolgd : Soo is die selve *Raad* by naast ten spotte van geheel *Europa* geworden.

Dus hebben wy selfs in onse Landen te meermaalen gesien, dat *Menschen*, die waarelik geen gesond menschelik oordeel, ofte genoegsaame kennisse hadden, om voor gemeene *Menschen* te konnen doorgaan ; *Borgemeesters* van aansienelijke *Steeden* geworden zijnde, eeven gelijk als of *God* *Almagtig* den *Menschen* altijd wonderbaarelik, op het verkrijgen des welgemelden *Amts*, de daar toe vereiste *Wijsheid* ende *Deugd* in storte, aanstonds voor de aller-wijsten ende dengdszaamsten, met *monden*, *pennen*, ende *drukpersen*, vermaard zijn geweest : tot dat de selven of van die *Hoogheid* vervallende ofte stervende, wederom als de grootste *Nars-kappen* ende *Weer-nietten*, ende als of het daar en boven seer ondeugende *Menschen* waaren geweest, gelasterd zijn geworden.

Sulks de eigendlijke fin onser FABULE is, dat gelijk all, Saaken *twee* hand-vatten hebben, naamelik *regts* ende *slinks*, alsoo ook de Reeden ofte het oordeel der gemeene Menschene *twee* aanzigten heeft; ende dat sy nu dit, ende dan wederom dat aanzigt aanzien, op dat sy het aanzigt, dat haar meest be- ofte mis-haagd, naar dat haar geliefd, prijsen ende misprijsen moogen.

*En buig u voor geene vreemde Godden, maar
verbreek ende vermorsel haare Beelden.*

Exod. cap. 23.

75. De Goden ende een Afgoden-dienaar.

En *Heidens mensch* in oude tijden, by de *Griekse* ende *Latinsc Poëten* geleesen hebbende, dat haare *Goden* in den beginne der eerste *Scheppinge* des *Aardboedems*, de *Menschen*, ende alle de *Beeften*, wonder wijsfelik naar hun gelieven geschaapen hadden; ende dat sy haar ook van tijden ten tijden geluk ofte ongeluk deden ooverkomen; kreeg daar door van den selven, ende in het bysonder van *Jupiter*, die gesegt wierd den *Heemel* te be-

N n n

stie-

ftieren, foo hooge gedagten, ende ook foo grootē vreesē; dat hy van, ende voor *Iupiter* een *Beeld* ende een *Altaar* opregte; ende dat hy daar aan daagelijks, met vreesē ende beeven genaakende, ietwes van sijne goederen offerde; ten einde die *Iupiter* hem rijk en gelukfaalig wilde maken.

Dit aldus eenen tijd lang geduurd hebbende, soo bevond dit *Heidens Mensch*, dat hy onderwijlen, ten deele door sijne gedaane *Offerhanden*, ende ten deele, om dat hy meer op *Iupiters* bystand, als op sijnen eigen arbeid ende sorgen, betrouwd had, allangs armer ofte ongelukkiger geworden was: weshalven hy als dan eerst de *Schriften* die van den *Gooden* handelden, naarder ondersoukende, aanmerkte, dat opgemelde *Poëten* ende *Schrijvers* van hunne *Gooden* niet alleen foodanig spraken, als of het *Menschen* waaren geweest, die seer in kennisse ende groote deugden boven andere *Menschen* hadden uitgesteeken: Maar dat die *Goden* ook somtijds uit onweeten- ofte vergeetelheid sig vergreepen hadden; ende dat sy daar en boven veeltijds voorbedagtelik door *hoererie* ofte *ooverspel*, door *dronken drinken*, *bedriegen*, *liegen*, *meineedig* te zijn, ofte door eenen *gulden reegen* ende *geld te schieten*, hun voorneemen bekoomen, haare geile lusten met *Mannen* ende *Vrouwen* verfaadigd, als ook veele *Menschen* beschaadigd hadden.

Sulks ons *Heidensch mensch* allangs mindere gedagten van die *Gooden* krijgende, voor nam te ondersouken, of de vermaardste van allen, *al-weetend* ende ook *al-magtig* was; Hy vòer dan naar *Delfos*, ende vroeg aldaar *Iupiter Hammon*, of het *Musken*, welk hy in sijne handen beslooten hield, leevendig ofte dood was? meenende, indien geantwoord wierd, *leevendig*, het selven aanstonds *dood* te drukken, ende alsoo te vertoonen; Of indien geant-

antwoord wierd *dood*, het selven *levendig* te laten sien; op dat alsoo *Jupiter* ende sijne *Priesters* van onweetenheid mogten werden oovertuigd. Maar ons *Mensch* kreeg tot antwoord, *levendig* ofte *dood*, soo gy wild. Ende besloot hy daar uit, dat by *Iupiter* ende sijnen *Priesteren*, wel eene menschelijke doortraptheid was, om niet ligtelik afterhaald te werden; maar dat hy seckerlik niet *Almagtig* was: alsoo hy anders fins het *Musken* in weeder-wille van hem, naar sijn gelieven *levendig* ofte *dood* had konnen doen vertoonen, en hem selfs alsoo beschaamd maken.

Sulks hy besloot, den *Gooden* voortaan geene Offerhanden ten sijnen schaade te doen. Ende beloofde hy *Iupiter* in gevolge van dien, te sijnen huise klouk ende gefond weeder gekeerd zijnde, op te offeren; niet een gedeelte der goederen die hy besat, ofte door sijnen arbeide verkrijgen soude; maar wel de half van alle het gunt hy onder weege by *geluk* ofte der *Gooden* bestier, mogte komen te vinden. Ende gelukte het hem ook kort daar aan, in sijnen weege te vinden eenen reis-fak, vervuld met *Daadelen* ende *Amandelen*, welke hy niet verfuimde onderweegen alle te veroorbooren, ende te sijnen huise gekoomen zijnde, aldaar sijnen *Beelde* van *Iupiter* op te offeren alle de *steen*en der *Daadelen*, ende alle de *doppen* der *Amandelen*: seggende den *Beelde*, hier hebt gy het *binnensten* met het *buitensten*, ende mitsdien de half van allen het gunt ik gevonden hebbe.

Ende als eindelijk die *Heidense mensch* daarna nog meer sag, dat hy, niet jeegenstaande sijne veel-vuldige gebeden, jaa des te meer door sijne *Tijd*-quistinge in die *onnutte* gebeden te storten, nog armer wierd: Soo ontstak hy in yvere; ende verbrak hy het *hout*e *Beelde*: als wanneer hy daar binnen in seer veele verborgene goude pen-

ningen vond, ende luid keels uitriep: „Nu sie ik eerst
 „ten regte, hoe schadelik het is den *Afgooden* te dienen,
 „ende hoe voordeelig het zy, de selven te veragten, en-
 „de haare *Beelden* te verbreeken.

Uitlegging der Woorden.

*Alle woorden deeser FABULEN zijn gesproken in den
 eigendlijken gemeenen sinne, ende vereiffen derhalven
 gene bysondere Uitlegginge.*

O Overmids van *ouds*, ende ook *nu* nog onder den *Geleerden* seer is
 getwift, en dagelijks getwift werd, wat eigendlijk een *Afgod*, *Af-
 goodery* ofte *Afgooden-dienst* zy, en dat selfs onder den *Christenen* eenige
Setten van dien werden gevonden, welken yverig outkennen daar aan
 schuldig te zijn, en des niet te min van anderen daar meede beswaard
 werden: Soo vereift nu deese *FABUL*, dat hier gesegt werde,
 wat wy daar meede verstaan: alsoo anders sins onse Reeden-kaa-
 veling daar omtrend duister, ende voor den *Leesere* onnut soude
 weesen. Namentlik, alsoo nieman kan weeten wat een *Afgod* zy,
 sonder al vooren te weeten wat een *God* is: soo seggen wy, dat wy
 met den woorde *God* verstaan een soodanig volmaakt *Weesen*, dat daar
 in gants gene *gebreeken*, maar in tegendeel alle bedenkelijke *volmaakt-
 heeden* begreepen zijn; ende dat die noodwendig te gelijk by een,
 van alle ende in aller eewigheid geweest, nog zijn ende fullen
 blijven; sonder eenige veranderinge. Om dat alle bedenkelijke
volmaakttheeden soodanig te besitten, *Goode* soo eigen is, dat wy by
 ofte van den *denkbeelde*, welke wy van *Gode* hebben, *a* met onse gedag-
 ten gants geene *volmaakttheeden* daar by vougen, ende weder daar van
afschieden, ofte eenige *onvolmaakttheeden* ende *gebreeken* daar by vou-
 gen kunnen, sonder dat *denkbeeld* in ons, geheel te vernietigen; en-
 de in stede van dien in onse *Herffenen* te smeeden, een teegen
 sig selfs strijdend *versiersel*, het welk waarelik buiten onse *Herffenen*
 ende gedagten gants geene *Weesentlikheid* *b* heeft, ofte heb-
 ben kan: maar waarelik eene *Niet-is*. *c*

En.

Ende indien iëman des niet jeegenstaande, sig laat voorstaan, dat een foodaanig ons *versierfel* een *Goddelik weesen* verbeeld; soo meenen wy, dat hy van dat sijn eigen versierfel een *Afgod* maakt. Ende indien hy het selven versierfel sijn herfsenen *eerd, bemind, ofte vreesd*; ende daar van ietwes goeds hoopt, ofte quaaads vreesd, bid, ofte afbid: Soo meenen wy ook, dat hy als dan *Afgoodery* begaat, ende van sig selven eenen *Afgooden-dienaar* maakt.

Van welken *Afgooden-dienaren* niet te min seer veel verschillen die Menschen, welke van *Goode* niet dan een seer duister *denkbeeld*, welk des niet te min eene waarhaftige *Goddelike Eigenschap* *a* beteekend hebben, mits sy daar van geene andere *Goddelike Eigenschappen* met hare gedagten af scheiden, ofte eenige onvolmaaktheeden ende gebreeken daar by vougen, ende alsoo eenig teegen een-strijdend *Versierfel* in hare gedagten veroorsaaken.

Gelijk een yder *Goodes* oneindelike *Volmaaktheid* ooverdenkende, by sig selven bevinden kan, dat *Goodes Weesen* onverdeeld weesende, geene toevalligheeden onderhaavig, is. *b*. Ende dat wy des niet te min met ons *onvolmaakt* verstand op dat *Goddelik Weesen* denkende, wy ons niet meer dan eene eenige *Eigenschap* van dien, te gelijk voorstellen, ende verbeelden kunnen; ende dat wy daar beneevens die *eene* niet; wy laten staan *alle* *Goddelike Eigenschappen*, in der ware *diepte* ende *breedte*, *c* begrijpen kunnen.

Gelijk wy ook bevinden, dat wy ons selven met goede reedenen verheugen, ende ons verwonderen moeten, als wy van dat *Goddelik Weesen* ietwes het minsten, ten regte verstaan: alsoo dat minsten eene ware aanleiding geeft, om alle de andere *Goddelijke Eigenschappen* ook te kunnen verstaan.

Geheel anders is het gesteld met den Menschen, alsoo by der selven bepaald *Weesen*, veele toevalligheeden *d* kunnen zijn, ende ook afweesen; sonder dat hun *Weesen* in sig selfs, ofte het *denkbeeld*, dat wy daar van hebben, vernietigd, ofte in een *versierfel* veranderd werde. Hoewel de Menschen door die toevallen geduurige veranderingen onderworpen zijn, ende wy ook naar ons gelieven nu op eene menschelike *toevalligheid*, ende dan wederom op het eigentlik *Weesen* der Menschen denken kunnen; tot dat die Mensch

N n n 3 selfs.

a *Attributum Dei.* *b* *Deus est ens simplicissimum Purissimum. Deus est Actus purus. Quidquid in Deo est, est ipse Deus.* *c* *Intensive & extensive.* *d* *accidens.*

felfs in zijn *Weesen* door die toevalligheeden veranderd werd, ende komt te sterven.

De Goddelike ende ook de Menschelike Saaken op deeser wijze door eenen *Denkbeelde* in onse gedagten ofte Herffenen komende, ende ook aldus buiten onse gedagten ende Herffenen, waarende daadelik a gesteld weesende: Soo volgd van selfs, dat de *Afgooden-dienaars*, als bouwende op tener *dwaalinge*, op eenen *versiersele*, op eenen *niet*, van allen goeden gronde, om daar op te kunnen bouwen ende daar van hetwes goeds te verwagten, ofte voor den quaade verseekerd te weesen, ontbloot zijn. Ende dat sy des niet te min aan dat *niet* haare *Lof-sangen*, *Gebeden*, ende *Dank-seggingen* stortende, ofte haare *Offerhanden* doende, behoorden te weteen, dat de *Priesters* van dat *niet*, waarelk die *Offerhanden* meest weg dragen, immers dat die onweetende, vreesende Menschen, welke die *Offerhanden* doen, door die *Offerhanden* ook gemeenelik plagten verarmd te werden.

Gelijk meede daar uit volgd, dat warelik den *Afgooden-dienaren*, hunne ongerustheid des gemoeds niet ontnoomen, nogte hunne *arremoede* voorgekoomen kan werden, dan met de *Afgooden* soo verre te veragten, dat sy den selven geene *Offerhanden* meer doen willen.

Sulks eindelijk wijders daar uit ook volgd, dat die selve Menschen geene volkoomene gerustheid des gemoeds, met bygevougde Rijkdommen verkrijgen ende behouden kunnen: dan met het *Beeld* des *Afgods*, dat is het *versierfel* hunner herffenen te vernietigen, ende met daar en tegen een *denkbeeld* van den waarhaftigen *God* formeeren, ende vastelik vertrouwen, van den *al-wijsen*, oneindelik *goeden*, ende *al-magtigen* Goode, alles goeds te sullen verkrijgen, ende ook van allen quaaden te sullen werden beschermd, bevrijd ofte verlost. Eeven gelijk de *Afgooden-dienaar* onser *FABULE*, eerst aan de krachten sijnes *Afgods* twijfeld, daar naa sijne *Offerhanden* innehoud, ende eindelijk des selven *Beeld* in het geheel verbrijfeld hebbende, met veele Rijkdommen vervuld werd.

De heilsaamheid van op den waaren *Almagtigen eenigen God* te betrouwen, ende de schaadelikheid van in sijne herffenen *Afgooden* te versieren, te maken, te vreesen ende te dienen, aldus voor-

ge-

gedraagen weefende, soude nu wel schijnen te vougen, op het scherpsfen ende in het breedten te ondersouken, ende aan te wijfen, of ende welke nu onder de bekende Volkeren, jaa zelfs onder de genaamde Christenen, *Afgooden-dienaars* gevonden werden. Maar ons voorneemen van alleen *FABULEN* met weinige woorden te verklaren, laat dat niet toe. Sulks wy deesen aangaande, niet dan kortelik sullen aanwijfen, dat de *Roomse-gefinde* Christenen veele teegen een strijdende *versierselen* in haare hersenen gesmeed, ende gemaakt hebben, die sy eeren, vreesen ende dienen; ende ook anderen Menschen met geweld ten *geloove* op te dringen tragten. Welke wijze van een *geloof* waarelik voort te setten, alsoo ongerijmd ende teegen een strijdende is, als hun geloof selfs.

Naamelik, de teegen een strijdende *versierselen*, die wy in de *Roomse Kerk* meenen te sien, zijn dese: dat de *Paus* van *Romen* naar *Lighaam* en *Siele*, een gemeen Mensch zijnde, des niet te min in sijne meeningen omtrend *Saken* van den *Godsdienst*, *onfeilbaar* is. *a* Dat *God* *Almagtig*, die een *God* van *ordre* is, door de *ooverblijfselen*, het zy van *lighaame*, het zy van *kleederen* der *afgestorvene* *Heiligen*, *b* ja selfs door de *Beelden* der selven, wanneer die *Heiliglik* gediend ende ge-eerd werden eenige *wonderen*, *c* dat is *Saken* sonder *genougsame* en *bequame oorsaken*, ja selfs op de eene *plaatse* meer als op de andere soude willen doen. Dat sy weten, dat de *Heiligen* die *afgestorven*, ende door den *Pause* *Heilig* te weesen verkondigd zijn, des niet te min onse *gedagten* weeten, ende onse *gebeden* verstaan. Dat uit *krafte* van *vyf woorden*, door eenen *Roomse* *Priester* *plegtiglik* oover een *stukjen Broods* *gesproken*, *d* het selven in een geheel *menschelike* *Lighaam* *verwandeld*, jaa *God* *Almagtig* selver soude geworden zijn: Ende dat soo een geheel *menschelike* *lighaam* des niet te min door eenes anderen *Menschen* *monde*, in des selven *mage*, welke dog *kleine deelen* onses *lighaams* zijn, *vervolgen* ende *begrepen* ofte *bellooten* soude kunnen werden, en dat by *gevolge* wy *geloven* kunnen, dat het *Deel* *grootere* soude kunnen wesen als het *geheel*. Alle welke teegen een *strijdende* *gedagten*, in de *gemoederen* der *Roomse-gefinden*, niet dan eene *gedurige* *ontsteltenisse* ofte *verwerringe* van *gedagten*, vreesen en *schrik* voor den *Vageviere* en der *Helle*, als

a Infaillibilis. *b* Reliquiae Sanctorum, eorumque Imagines. *c* Miracula, loca Sancta Sanctorum. *d* Hoc enim est Corpus meum.

als ook grote armoede den *leevenden* ende in *gesondheid* weesenden niet alleen, maar ook insonderheid voor den *Sieken* ende *Siel-toogenden*, ofte voor de ooverleevende veroorzaaken kunnen, wanneer hare *Priesters* daar by leeren, ende den Menschen kunnen doen gelooven, dat door den *Priesteren* ofte haare *Gebeden*, ende ook door *Siel-missen*, die nieman dan een *Priester* doen mag, ende sal, mits eenige *Penningen* genietende, de *afgestorvenen* uit den *Vageviere* verlossen kunnen, ende sonder geld-schietinge niet fullen.

Ende oovermits de *Souveraine* ofte *opperste* wettige Regeerders eenes Lands, ook waarelik *Gooden* in de *Heilige* Schriften werden genaamd.⁴ Soo moet ook daar uit volgen, dat alle *Onderdanen*, welken soo eene *grootte magt* werd opdraagen, ofte welke tot soo eene *grootte magt* indringen ofte sig laten indringen, dat die *magt* door den *Souverain* niet weederom ingetrokken kan werden: ofte dat ook soodaanige *Onderdaanen* ende *Dienaaren* van *Staat*, welke de *Wetten* des Lands, ofte der *Republike* *Handvesten* vertreden kunnen, sonder daar oover door de *Souveraine* *Ooverigheid* vaardiglik gestraft te kunnen werden, waarelik in die *Republike* der *aller-ondeugentsten* ende ook der *aller-onweetenste* *Ingeseetenen*, ofte *Politike* *Afgooden* zijn, en dat soo wel de als dan *krafteloose* *Regenten* ende *Ingeseetenen*, aldaar in *geduurige* *twisten*, *verweringe*, *vreesse* ende *forzen* ellendig moeten leeven, ten zy die *Afgod* verbrooken werde, ende de *wettige* *Souveraine* *Regenten* als dan haare *kraften* soo wel hervatten, dat sy de *Wetten* ende *Handvesten* der *Landen* ende *Steeden*, van allen *Onderdaanen* ofte *Ingeseetenen*, hoe *groot* die ook weesen mogen; kunnen doen gehoorsaamen ende ook naar koomen: Ende de *Overtreeders*, ofte *Verbreekers* der *Wetten*, oude *loffelike* *Gewoonten*, ende der *Handvesten*, naar inhoude der selven kunnen doen straffen.

Wat de *eigendlijke* *Leer* onser *FABULEN* zy, is onnoodig hier op den einde gesegt, alsoo de *sin* van dien door onse *voorgaande* *Reedenkaavelinge* genougzaam blijkt.

^a Exod. cap. 21. 22. Psalm 8. 50. 82. 95. 97. 138. Iob. cap. 10.

Siet niet drouwig als de Phariseen, maar wagt u
van haare geveinsdheid. Matth. 6. 16, 23.

Bene agere & letari. Eccl. 3.

76. De Vos ende het Mom.

EEn *Ees*el, hebbende by gevalle gevonden eenen *Lee-*
wen-huid, kleede ende bedekte sig daar meede het be-
sten hy konde; ende dus door Boffen ende Velden sijnen
Meeftere ontloopende, deede hy de onnoosele beesten,
als *Haafen* ende *Herten*, schrikken: ende sulks fiende,
wierd hy daar door ook soo laat-dunkende ende baldaa-
dig,

ooo

dig, dat hy daar naa het gras ende de kruiden, daar de *Schaapen* ende *Katvers* sig meede souden voeden, vertrad ende verdorf: als wanneer hy van eenen *Vosse* bekend, ende aan sijnen *Meeftere* verklikt wierd; die hem van den *Leeuwen-huide* ontbloote, ende onder stokflaagen hem leerde, dat hy met sijne eigene *huid*, die hem van sijne Ouderen aangebooren was, ende hem wel paste, sig te vreedden houden moest.

Daar naa gebeurde, dat een *Luipaard*, die sig wegens sijne veelvuldige wel-geteekende *Vlakken*, by alle *onnootsele* vier-voetige Dieren, voor de *schoonste* van allen uitgegeeven had, ende ook vervolgens ge-eerd was geworden, deesen selven *Vosse* ontmoetede, ende ook by hem roemde, de *schoonste* aller vier-voetige Dieren te zijn, ende als foodaanig ook ge-eerd te moeten werden; als wanneer de *Vos* hem antwoorde: „Uw klein verstand ende „weinige kennisse maakt, dat gy soo laat-dunkende zijt, „dat gy u verre boven uwes *gelijken*, ja boven uwe *meederen* verheft, als niet wetende, dat in geen *schoon Vel* de „waarhaftige schoonheid eenes Beesten is, maar dat die „innerlik bestaat in seer *klauk* van *oordeele* te weefen, als „ook in seer groote *kennisse* te hebben, ende bysonderlik „in een seer goed gebruik van dien. Loop derhalven heen „gy Nars-kap, ende doet u van de *gekke* Dieren ont- „sien ende *eeren*; van my hebt gy dat niet te verwagten.

Eindelijk gebeurde, dat die selve *Vos* quam in den werkhuisse eenes *Beeldhouwers*, alwaar hy seer wonderlik konstig gemaakte Beelden besag, onder alle welke meest uitstek, ende hem seer wel behaagde, een uitneemend *schoon Vrouwen Beeld*; welk alsoo hy seer vriendelik aansprak, ende geen antwoord kreeg, hy ook daar naa het selven wel

wel betastede, ende soo van afteren als van vooren wel besag. Ende eindelijk in dese woorden uitberste: „Geen „wonder is het, dat *gemeene* Beesten sig van schoon- „schijnende laten bedriegen, alsoo ik selfs by naast mis- „leid was van deesen schoon-schijnenden *Vrouwen-beelde*, „eer ik ter deegen de innerlike schoonheid van dien on- „derfagt, ende bevonden had, of, ende dat daar in wa- „relik seer goede *Herffenen* waaren; alsoo daar in alleen „de voornaamste schoonheid bestaat: ende oovermits ik „nu bevind, dat de selve *Herffenen* u in het geheel ont- „breken, soo kan ik niet meer ten uwen loove seggen, „dan, Hoe schoon soud gy waarelik weesen, indien gy „goede Herffenen had! ende hoe gekkelig staat gy nu „voor my, dewijl ik weet, dat die u ontbreken!

Uitlegging der VVoorden.

Met den ESELE onder eenen Leewen-huid, werd verstaan een plompert, die by geluk tot hoogheid is geraakt, ende die oover sulks alle minde- re andere menschen, veragtelik oover sijne schou- deren aansiet, ofte voor ende met sijne magt een yder wil doen schrikken.

Met den LUIPAARDE, een Pronkert van klein ver- stand, die door sijne schoone Kleederen, groote Rijk- dom, Pragt ende Praal, wil ge-eerd ende gediend zyn.

Met de eenvoudige onnoosele DIEREN, eenvoudi- ge menschen, welke door dien schijn bedroogen werden.

Met den VOSSE, wijse ende ervaarene menschen, die den schijn ontdekken, ende de geveinsde Hypocriten ten toone stellen.

OM dat in deese Weereld geene Menschen, hoe gelukkig sy ook mogten weesen gebooren, sonder swakheeden ende gebreeken zijn; ende om dat sy alle, *hoogere gedagten*, ende ook meer *liefde* hebben van, ende voor foodaanige Menschen, wiens swakheeden ende gebreeken sy niet weeten: dan van ende voor foodanige Menschen, welkers swakheeden ende gebreeken sy seer wel kennen: soë fiet men ook daar en booven seer weinige Menschen die soë bescheiden ende maatig in haare oordeelen ende geneegendheeden zijn, dat sy alle de swakheeden ende gebreeken eenes Menschen in de *eene*, ende daar en tegen alle de volmaaktheeden ende deugden des selven in de *andere* schaale gelegd hebbende; als dan eerst, ende niet eerder ooverweegen ende oordeelen, welke schaale swaarder is, ende hoe *veel* ende hoe *weinig* foodanig een Mensch behoorde geagt ende geschat te zijn, waardig te weesen.

Ende oovermits by opgamelde menschelijke gebreeken ofte swakheeden nog komt onse aangeboorene *eigen selfs liefde*, soë maakt die, dat wy soë haast geene kennisse van iemans swakheeden ende gebreeken gekreegen hebben; of wy werden door eene verkeerde *eergierigheid* ofte *nijd* teegen den selven foodanig met vooroordeelen ingenoomen, dat wy daar naa in dien selven Mensch naaweliks eenige Volmaaktheden ofte Deugden aanmerken kunnen.

Ende oovermits ook alle Menschen verpligt zijn, haer *eigen baat* te fouken; voor soë veele het selven sonder naadeele eenes *derden* kan werden verkreegen: soë behoorden ook alle de selven geneegen te weesen, haare eigene swakheeden ende gebreeken, in het gemeen voor anderen Menschen, soë veele haer doenelik is, te verbergen; sonder sig te vergenougen, met seer oopenhartig leevende, wel te doen ende vrolik te zijn, om aldus bekend te werden voor foodaanigen als sy waarelik zijn. Met welke onse meeninge

ninge seer wel oover een komt die in *Staatkunde*, kennisse der menschelike Saaken; ende manhafte kloukmoedigheid, onvergelyklike *Trajano Boccalini*, wanneer hy ons leerd, dat alle ende selfs de allerbeste Menschen, welke oover *anderen*, ofte in eenige publike *Amten* en *Diensten* gesteld zijn, aldaar de onderhoorigen, niet soo seer door dwingen ende oover-reeden; als wel door haare *authoriteit* ende haar *aansien*, beweegen konnen, om ietwes te doen ofte te laten, ende dat sy alle haar *aansien* verliezen souden, indien sy niet sig in alle haar doen met een *graantjen geveinsdheid* vercierden.

Ende om deese onse generale gedagten door de bysonderen te verklaaren, soo vraagen wy den *Leeser*, welke *Pausen*, *Cardinalen*, *Biskoppen*, *Abten*, *Priesters*, *Monniken*, *Professoren*, *Leeraars*, *Predikanten*, &c. ofte *Keisers*, *Kooningen*, *Vorsten*, *Veld-ooversten*, *Raads-heeren* van eenige *Hooven* van *Judicature*, *Hoovelingen*, *Borgemeesters*, *Scheepenen*, *Raaden*, &c. souden alleen door haar *aansien*, ende sonder *dwang* by den *Onderdaanen*, ende by den gemeenen Menschen ietwes vermogen, ende die beweegen om haar te gehoorsaamen; indien sy alle wisten met wat swakheeden ende gebreeken de selven binnen haare *Kloosteren*, *Hooven*, ende *Huisen*, gemeenelik onder malkanderen, ofte met haar gesinne *leeven*: ende met hoe weinige liefde ende mindere sorge voor het gemeen welvaaren, de meesten der selven *regeeren*; als ook eindelijk, hoe quaalk, quistig ende ooverdaadig die penningen, welke soo beswaarelik door de gemeene *Onderdaanen* gewonnen ende suurelik opgebracht zijn; besteed, verquist, ende misbruikt werden? Ende verseecken wy ons, dat de bescheide *Leeser* op deese *Vraage* sal antwoorden, dat niet een der selven opgemelden; gewilliglik ge-eerd ende *gehoorsaamd* soude werden: alsoo selfs een *Heilig Propheet* in sijnen eigen *Lande* niet ge-eerd kan werden van sijn *Landsluiden*, ende dat alleen, om dat sy hem meer dan de *Vremden* kennen: ende dat daar en teegen een *Vremde*, om dat hy niet genoug bekend is, doorgaans meer werd ge-agt ende ge-eerd, dan hy warelik waardig is.

Dog alsoo deese *verberging* onser swakheeden ende gebreeken, eigendlik niet is die *Hypocrisie* ende *Geveinsdheid*, welke Goode ende den Menschen soo seer mishagd, dat die soo wel in onse *Heilige Euangelien*, als in onser *FABULE*, seer ernstig bestraft werd;

maar dewijle het is eene veel grootere ende schaadelikere *geveinsdheid*; soo moet daar van nu ook ietwes gefegt werden. Namentlik dese schadelike *geveinsdheid* huifd in die Menschen, welke van sig geven ende veinsen te besitten die Volmaaktheeden ende Deugden, welke waarelik in haar niet zijn, ende die daar en boven dese *veinsery* gebruiken, alleen op dat het selven van den eenvoudigen Menschen geloofd werdende, sy ten haaren eigen meesten voordeele die bedroogene ten meesten souden kunnen beschaadigen.

Sulks waarelik hier met onse *FABULEN* ook in het bysonder werden afgebeeld die Menschen, welke veinsen eene grootere *liefde* tot *God* ende haar *eeven naasten* te dragen, als andere gemeene Menschen, ende dat alleen, op dat sy middeler-wijlen van die eenvoudigen ge-eerd, ge-agt, ende ontsien werdende, der selver diensten genieten, als ook der selver, jaa der Weeduwen ende Weesen goederen, Huisen ende Landen, inslokken souden moogen ende kunnen. *a*

Gelijk voor deesen de beveinsde *Phariseen*, oover welken des weegen in de *Eevangelien* soo meenigvuldig *Wee, Wee*, uitgeroepen werd, sulks deden, ende de *Roomse Geesteliken* nu nog heeden het selfden veel konstiger, meesterliker ende ooverdaadiger doen. Ende daar en boven werden in onser *FABULE* afgebeeld die Menschen, welke voorgeeven veel grootere magt, schoonheid ende kennisse te hebben, dan sy waarelik besitten, ende dat alleen, op dat sy sig daar door van den eenvoudigen Menschen souden doen vreesen, dienen ende gehoorsaamen.

Gelijk wy hier sien, dat de *Eesfel* door den *Leeuwenhuid* de sterkte ende de selheid eenes *Leews*, de *Luipaard* door sijn geplakt *Vel* sijne schoonheid, ende het *schoon Vrouwen-beeld*, eene uitneemende menschelike *kennisse* ons verbeelden wil; ende dat die *Eesfel, Luipaard* ende dat *Vrouwen-beeld*, wel van den onnoofelen Dieren, dat is, wel van den eenvoudigen Menschen, die het *binnensten* der selven niet weeten, maar niet van den *Vosse*, dat is wijse Menschen, die het *innerliken* der selven wel doorsoft hebben, voor foodaanigen gehouden, ontsien ende gediend werden: Jaa sien wy hier daar beneevens, dat die selve *Vos* ende *wijse* Menschen, deese *Hy-*
pocriten

poeriten ende Geveinsden veeltijds afterhaalen, ende voor der geheele Weereld beschaamd maaken.

Sulks waarelik die bysondere Geveinsden, met haare Hypocrisie ende Geveinsdheid, geduurende haar kort ende broos leeven, altyds wel vreesen afterhaald te sullen werden, maar soo veele voordeel ende vreugde niet behaalen, dan of sy in der daad vromelik handelden, ende daar op sig vervrolikten.

Dog moogen wy eindelijk hier niet verbergen, dat die Hypocrisie ende Geveinsdheid der geenen, welke eene *souveraine* ofte *publike Magt* oover *Kerk* ofte *Staat* besitten, alleen door die onweederstandelike *Magt*, soo diepe wortelen schiet, ende die vrugten voortbrengd in de herten ende hersenen aller gemeene Ingefeetenen, dat die *Regenten* sulks weetende, ende daar op betrouwende, alle andere *wijse Ingefeetenen*, welke die Geveinsdheeden ende Bedriegèrien beginnen te ontdekken, ofte verdagt werden te sullen oopenbaaren, de selven aanstonds kunnen doen beschuldigen en schandelik dooden, als of sy a de *Goddelike* ofte *Koninglike Hoogheid* gequetst hadden. Ende is dit het gunt *Lodovik* de elfde dier Name, *Koning van Frankrijk*, geduurig pleegde, ende ook dit eenig *Latin* sijnen Soone tot eener *Lesse* gaf, *qui nescit simulare, nescit Regnare*, Die niet kan veinsen, kan niet heerschen. b Ende is dit het selfden, dat die bekende *Leermeester* der *Koningen* ende *Vorsten*, haar leerd, wanneer hy segt, dat sy in haare *Regeeringe* altyds moeten *schijnen* trow ende opregt te zijn, dog dat sy waarelik altyds trow ende opregt weesende, niet souden kunnen bestaan, maar dat sy naar voorvallende tijden ende gelegendheeden, nu den *Leewen-huid*, dan weder het *Vossen-vel* aantrekken, dat is somtijds oopentlik *kraft* ende *geweld*, ende ook somtijds *geveinsdheid* ende *bedrog* gebruiken moeten. c

Dog *God* zy eewiglik geloofd in sijnè *gerechtigheid*, dat deese *geveinsde* boose *Menschen*, als waarelik de *Sonden* teegen den *Heiligen Geest* begaan hebbende, indien seederd der *Apostelen* tijden eenig *foodaanig* kan begaan werden, niet dan dit eenige *Loon* van in der *Regeeringe* oover *Landen* ofte *Steeden* te blijven, weg draagen; ende daar naa niet dan het eewige *Wee*, *Wee*, *Wee*, te verwagten hebben. Ende zy de selve *God* ook geloofd oover deese sijnè *Goedheid*;

dat

a *Crimen Laesæ Majestatis divina & humanae.* b *P. Matth. Lewis II. liv. III*

c *N. Machiavell. Princ. Cap. 18.*

dat in wel-gefelde *Vrye Republiken*, opgamelde geveinsheid den Regenten niet noodfaakelik is, jaa aldaar gebruikt werdende, den felven Geveinsden veeltijds meerdere fchaade aanbrenghd, dan of fy den regten weg des Deugds waaren ingegaan. *a*

Weshalven wy eindelijk seggen, dit de *Leer* onfer *FABULE* te weefen, dat wijfe ende deugdsaame Menschen, hare fwakheeden ende gebreeken, wel moogen ende ook behoorden voor den gemeenen Menschen te verbergen: Maar dat alle die geene, welke eenige *Heiligheid* ofte *Deugd* veinfen, om door dat middel ten naadeele haares *eeven naaften*, haare eigene grootheid ofte voordeel te bejaagen, feer fchaadelike, fchandelike, ende vervloukte Menschen zijn, ende dat fy feekerlik altijds foodaanigen fterven.

a Il n'y a plus grande finesse que d'estre homme de bien, Fbil. de Com.

*Al is de Loogen nog so snel,
De Waarheid afterhaaltse wel.*

Mendaci non creditur et jamve verum dicenti.

77. De Poffer ende Loogenaar.

En rijke Boer, die in zijner Jeugd als een Reijser, veele vreemde ende verre afgeleegene Landen had besogt, ende veele Jaaren naa een uitlandig was geweest, eindelijk weederom in zijnen Vaderlande komende, roemde

P p p

de

de aldaar in alle vergaaderingen sijner Landsluiden, sijne oovvertreffelike Helden-stukken, die hy buiten des Lands bedreeven had. Ende onder anderen swetste hy eenmaal van eener soo uitnemende groote spronge, die hy tot *Rhodos* soude hebben gedaan, dat geen der Inwooneren van *Rhodos* hem het selfden had kunnen naar doen. Ende dat ook alle de *Rhodiensen* dat geseiden soudent met der waarheid kunnen, ende ook willen betuigen. Ende alsoo eener uit den geselschappe daar op uit schoot: „Mijn lieve Vriend! indien het gunt gy segt, waarhaftig is, soo behoufd gy geene getuigen om ons sulks te doen gelooven; maar is noodig, dat gy het metter daad bewijst; „Denk derhalven, dat hier *Rhodos* is, ende wy *Rhodiensen* zijn, die getuigenisse van uwe oover-groote sprongen sullen geeven, doet die maar, ende wy sullen toesien. Deese *Poffer* dus in sijne woorden gevat zijnde, ende geene grootere sprongen als *gemeen* konnende doen, ofte dervende onderneemen te doen, wierd van allen den toehoorderen uitgelaggen, foodanig, dat hy met schaamte uit der vergaaderinge moest gaan.

Ende dit geruft oover den gantsen *Lande* verspreid werdende, soo konde hy voortaan in geene geselschappen komen, ende aldaar eenig *woord* voeren, sonder aanstonds bespot ende uitgelaggen te werden. Het welk hem soo verdrietig viel, dat hy voornam eenzaamers als voor heen te gaan leeven, ende voortaan sijne *Schaapen* niet meer door eenen andere, maar selfs dageliks op der Heiden in sijner eenzaamheid te drijven, ende aldaar voor den *Wolven* te hoeden. Dit aldus eenen korten tijd gepleegd hebbende, ende sijne gewoonte van *liegen* niet verleggen konnende, soo viel hem in den sinne een middel om daarmede

meede wederom te kunnen bespotten, ende uitlaggen, de geenen, welken hem van te vooren bespot ende uitgelaggen hadden; hy veinsde derhalven, dat eenige *Wolven* waaren gekoomen, om sijne *Schaapen* te rooven, ende riep ooverluid: „Help goede *Buuren*, help! want „de *Wolven* zijn gekomen, mijne *Schaapen* te verslinden. Ende als de trowhertige *Buuren* hem op het yverigsten by gesprongen waaren, soo bestond hy haar uit te laggen, seggende: Nu spot ik met u, gelijk gy te vooren met my gedaan hebt.

Eenen korten tijdt daar naa, riep hy wederom ooverluid ende seer erbarmelik: „Help goede *Buuren*, help, „de *Wolven* willen mijne *Schaapen* eeten. Nu is het my „ernit, help! op dat ik het hier naa u ook doen moge. Sulks de selve *Buuren* seer haastig toegelopen zijnde, al wederom van dien *Loogenaar* bespot ende uitgelaggen wierden. Dog als eindelijk gebeurde, dat waarelik seer veele *Wolven* op hem ende sijne *Schaapen* aanvielen, ende hy met waarhaftige traanen in den oogen, seer erbarmelik riep: „Kom nu lieve *Buuren*, kom nu niet alleen mijnen *Schaapen*, maar ook my ten hulpe, want seer veele „*Wolven* sullen anders sins my ende mijne *Schaapen* eeten. De *Buuren* dit hoorende, meenden, dat hy haar als voor heen bedriegden, bespotten, ende uitlaggen wilde: waarom ook elk ten sijnen huise bleef.

Sulks die *Harder*, terwijl die *Wolven* alle sijne *Schaapen* verslonden, ter naawer nood bossewaarts den *Wolven* ontvlugte, met op eenen *Boome* te klimmen ende af te wagten, dat de *Wolven* door gingen. Daar naa afgeklimmen zijnde, schaamde hy sig weder by den *Menschen* te gaan, om van den selven, welke hy bespot had, ge-

duurende fijnen Rijkdomme, nu in fijner behouftigheid ende arremoeude onderftand te bidden: Weshalven hy in den Boffe al dwaalende, hongerig ende kout zijnde, omme fworf, foukende naa eenige Aard- ende Boom-vrugten, als ook naar eenig hol, om fijnen buik te konnen verfaadigen, ende fig in den kuile te bergen, ofte te verwar- men. Als wanneer hy te fijnen gelukke ontmoete een goed-aardige *Satyr*, die meede-doogen met den hongerigen kouden Menfche hebbende, hem ten fijnen huife noodigde, ende derwaarts leidende, onderwijlen fag, dat hy t'elkens in fijne handen blies, weshalven hy vroeg, waarom fulks gefchiede? ende ten antwoorde kreeg, *Om de handen te verwarmen.* Deefe *Satyr* daar naa den Menfche aan tafele feer heete fpijfe voorgeset hebbende, fag weederom, dat de zelfde Man ook op de fpijfe blies; fulks hy hem ten tweeden maale vroeg, waarom hy dat deede? ende als hy ook ten antwoorde kreeg, *Om die fpijfe te verkouden;* foo voer die *Satyr* daar op uit in volgender wijfe: „Zijt gy een Menfch, die naar het u geliefd, heet ende „koud uit eenen monde blaafen kond, ende ook waare- „lik blaaft, foo wil, nog kan ik met u eenige de minfte „gemeenfchap hebben. Vertrek derhalven aanftonds uit „mijnen huife. Sulks die *Loogenaar* in den Boffe neevens de wilde Beeften, fijn kort ende onuitspreekelik el- lendig leeven doorbragt.

Uitlegging der Woorden.

*M*et een REISER, ende met een SCHAAP-HER- DER, hebben de Ouden verftaan, een be- fchaamde ende een onbefchaamde Loogenaar.

Met

Met een SATYR, eên seer eenvoudig gering Mensch,
anders Broer simpel gesegt.

WY bevindèn, dat de goede, wijse, ende Almagtige God, onser *Siele* heeft ingestort *a* veele geneegendheeden ende begeerten, welke als door geene voorgaande Reedenkaavelinge in ons veroorzaakt werdende, aan den *Weesen* der Menschen ofte menscheliken aard schijnen vast, ofte eigen te zijn. Als namelijk is, onse begeerten om liever te *leven* als te *sterven*. Om ons *lighaam* te *beschermen* tegen alles, waar van het staat gequetst te fullen werden. Om soo wel in ontleven, als ook naa onse dood, van andere Menschen *ge-eerd* te wèrdèn. *b* Ons te *verblijden* ofte te *bedrouven*, wanneer wy gedenken ietwes *goeds*, ofte ietwes *quaads* gedaan te hebben. *c* Als ook ons te *verheugen* ofte te *treuren*, als wy sien dat eenen anderen Mensch ietwes seer *goeds* ofte seer *quaads* oovergekoomen is, eeven of wy aan beiden deelhaftig waaren, &c. *d* Ende vougen wy eindelijk daar by, om onser *FABULE* te naaderen; de *begeerten* om van alle saaken de *waarheid* te *weten*, *e* ende onse *gedagten*, die wy hebben, aan andere Menschen te *oopenbaaren*, ende bedroufd te zijn, als een ander ons *liegd*. Van het welken wy aldus Reedenkaavelen.

Onder *Goodes* Schepfelen, waar meede wy eenige gemeenschaph hebben, zijn ons geene dan de Menschen alleen, bekend, welke met eene *denkende* ende herdenkende *Siele* begaafd zijn. Ende meenen wy de *waar-* ofte *on-waarheid* der Saaken, ten opsigte der Menschen, te bestaan, in de oover-een-komste ofte verscheidendheid van der selven *gedagten*, met der Saaken, waar op sy denken, ende mits dien haar die Saaken *innerlik* *foodaanig* *verbeelden*, als sy in der

P p p 3

daad

a Instinctus Naturæ.

b Stat sua quique dies breve & irreparabile tempus.
Omnibus est vitæ sed Famam extendere Fatis,
Hoc Virtutis opus. Horat.

c Se iudice nemo nocens absolvitur. Juvenal. Sat. 13.

d Ut redentibus arident sic stentibus adsunt,
Humani vultus si vis me flere dolendum est,
Primum ipsi tibi. Horat.

e Amicus Plato, Amicus Socrates sed magis tamen Amica Veritas.

daad *uitterlik* zijn, ofte niet zijn. Gelijk deselve oneindelik wijze ende goede *God*, beneevens die *Reedelike Siele*, daar en bovendien de Menschen begaafd heeft met der bequaamheid, om alle haare *gedagten*, welke sy van eenige Saaken hebben, onderling *bekend te maaken*, door eenige *woorden* ofte *teekenen*, welke eene sekerere be-teekeninge hebben. Ende seggen wy, die *woorden* ofte *teekenen* waar- ofte loogen-agtig ende vals te weesen, naar dat die, *innerlik* met onse gedagten oover een koomen, ofte daar van verschillen.

Ende is het niet min een gonstig *Goddelik ingeeven*, dat wy meer geneegen ende meer verblijd zijn eene *waarheid* te spreken ofte gesproken te hebben, dan eene *loogen*. Dog oopenbaard sig tus-schen de *waarheid* te willen *weten*, ende die ook te willen den Menschen *oopenbaaren* eene seer groote verscheidendheid. Naademaal wy altijd ende van alle Saaken, de *waarheid* moogen ende ook willen voor ons selven liever weten, dan niet weten; om dat het ons wel baaten; maar niet schaaden kan, die *waarheid* voor ende in ons selven ontdekt, ende uitgevonden te hebben: Ende dat wy daar en teegen ons geneegen vindende, eenige *waarheeden* aan onse eeven naasten te oopenbaaren, alvorens behoorden wel te ooverleggen, of het ons, ende den selven *nut* sal weesen, hem die *waarheid* geopenbaard te hebben, dan of hem ende ons het selven *schaadlik* sal weesen.

Want indien wy, het oopenbaaren der *waarheid*, in dien stande van Saaken oordeelen *onnut* ende *schaadlik* te fullen weesen, soo is het eene Saak, die sig selven leerd, dat het beeter is, die kennisse te verbergen, ende die alleen voor *Goode* ende by *ons* te houden, dan die te oopenbaaren.

Ja dat meer is, uit den selven gronde volgd ook onweeder-sprekelik, dat wanneer het *verswigen* der *waarheid* niet genoegsaam is, om het *quaaden* ons ende onsen eeven naasten af te houden, ende het *goeden* op ons ende op onsen eeven naasten te doen needer daalen; ende dat wy waarelik meenen beiden door geen ander middel te kunnen vermijden ende verkrijgen, dan met *loogens* te spreken, die ten niemans naadeele strekken; dat wy als dan die *loogens* te spreken verpligt zijn. Hoewel wy het selven
niet

niet moogen doen, dan met eenen weeder-finne teegen de loogenen, ende met eene geduurige geneegendheid, van liever de *waarheid* te spreken, dan te liegen, in dien fulks met de *liefde*, die wy ons selven ende onsen eeven naasten schuldig zijn, konde bestaan.

Ende zijn dit als dan de vermaarde ende waarhaftige * *Heilige Bedriegeryen*, welke wy sonder eenige beswaaringe onses gemoeds, geduurig gebruiken omtrend Menschen, die haarer sinnen niet wel Meesters zijn, als *Kinderen, Gekken, Dollen, Raasenden, Dronken, Sieken*, ende door *toorne Verrukte* Menschen; wanneer die, door haar de *waarheid* te oopenbaaren, beleedigd, ende door eenige *loogens* haar te doen gelooven, staan gebaat te werden. Ende zijn deese opgemelde bedriegeryen niet die *loogens*, welke onse *FABUL* bestraf: Maar het zijn die *loogens*, welke uit eigene geneegendheid ende buiten alle noodsaakelijkheid werden geloogen. Naamelijk, wanneer men liegt, om te schijnen wonderlik veel te weeten, ofte besogt te hebben. Of wel om andere Menschen te verongelijken, te beschaadigen ofte te bespotten. Of wel, het zijn die *loogens*, welke te spreken, de Menschen in haare jongheid *aangewend* hebben, eer sy te regt konden bedenken, hoe groot een quaad het zy, sig in het loogen spreken te vermaaken, alsoo die quade oude *gewoonte* van *liegen*, den Loogenaaren altijd by blijft, ende haar nooit, dan in den grave verlaat.

Ende zijn deese *Loogenaars* des te verfoejeliker, om dat sy niet alleen haar Eeven-naasten misleiden, bedriegen ofte beschaadigen: maar ook, om dat sy als de aller-*ondankbaarste* Menschen verplicht zijnde, *Goode* dankbaar te zijn oover die aller-grootste weldaad, van haar bequaam gemaakt te hebben, tot den ommegange met andere Menschen, ende dat alle die bequaamheid hier in bestaat, dat sy onderling haare *gedagten* konnen bekend maaken, sy des niet te min, voor soo veel haaraan gaat, in teegendeel deese groote gaave *Goodes* in haar genougsaam vernietigen, ofte onnut maaken, ende soodaanig verderven, dat het warelik ons veel *nutter* is, ende ook *aangenaamer* behoorde te weesen, met domme *stomme Beesten*, die ons niet bedriegen nogte beschaadigen, te ver-
keeren;

* *Pie fraudes.*

keeren; dan met *foodaanige Menschen*, die haare bequaamheeden ter oopenbaaringe hunner gedagten, van alle voorkoomende Saaken; hebben verwisseld tegen eene *konst*, om andere Menschen, daar sy meede omme gaan, te *bedriegen* en te beschadigen; ende welken dien volgende sig ook ter, ende der verkeeringe, met reedelijke Menschen alles sins onnut, ende gants onwaardig hebben gemaakt. Want indien waarhaftig is, het gunt de Oud-vaader *Augustinus* segt, naamelik, dat het veel beeter istot sijn geselschap te hebben eenen bekenden Hond, dan eenen Mensch, wiens *taale* men niet verstaat: Soo is nog veel meer waarhaftig, dat het veel beeter is te verkeeren met *Beesten*, dan met Menschen, die haare taale goddauurig gebruiken, om Menschen, die met haar omme gaan, te bedriegen ende te misleiden, foodaanig, dat sy door der bedroogenen ende misleiden schaade, haaren eigen-baat bejaagen souden kunnen.

Ende daar en boven soo werden die *Loogenaars*, hoe *snel* sy meenen voor te loopen, veeltijds op der daad, van der *waarheid* in hunne Loogenen afterhaald; ende daar oover van den Menschen bespot. Jaa dat meer is, die bekende *Loogenaars* veroorsaaken ook ten hunnen eigen naadeele, dat, wanneer sy daar naa in ernste de *waarheid* spreken, ende gaarne van andere Menschen geloofd ofte geholpen souden werden, sy nogtans geen van beiden verkrijgen. Eeven gelijk wy in onser *FABULE* sien, dat de loogentige snorkende *Reiser*, niet jeegenstaande hy oover sijnne groote sprongen, alleen in Boeren-geselschappen roemde, hy efter aantsonds afterhaald ofte beschaamd werd: ende dat de loogentige seer erbarmelik roupende *Harder*, de *waarheid* sprekende, niet geloofd werd, nogte eenige hulpe bekomt, maar in teegendeel oover sijn verlies bespot werd.

Sulks ook daar naa die *Loogenaars* sig uit alle geselschappen hunner bekende Menschen moerende onthouden, als dan gemeenelik gaan dwaalen, ende geen geselschap vinden, dan der alleringingste ende *onkundigste* Menschen, die nietwes te verliesen hebbende, naar het doen der Menschen, eer sy sig met den selven gemeen maaken, niet *verneemen*, maar door den *rijkdom* ofte uiterlijke *aansienelikeit* der selven, misleid werdende, sig laten voorstaan,

van haar gebaat ende door haar gefelschap verbeerlikt te fullen werden: by welken, alfoo sy haare gewoonte van liegen niet gelijk haare oude Schoenen konnen af leggen, sy ook seer haast daar in afterhaald, ende selfs uit ofte van die by een wooninge der geringste Menschen verdreeven werden. Waar door de Loogenaars eindelijk als veragtelike Beesten, buiten allen verkeere ende ommege van Menschen, haar leeven eindigen moeten. Eeven gelijk de Loogenaar onser FABULE van alle bekende Menschen verlaaten zijnde, sig bossewaarts onder de Satyrs begeefd, ende aldaar ook in sijner Loogen-taale afterhaald zijnde, ende uit den gefelschappe der selven verdreeven werdende, onder den Beesten in den Bossen, sijn leeven seer ellendiglik eindigen moet.

Ende alfoo alle het voormelden soo klaar is, dat ter bevestinge des selven geene Exempelen behouven bygebragt te werden: soo fullen wy ook meer ter verlustiging als ter onderrigtinge des Leefers, eenige van dien hier laten volgen.

In den beginne der Reformatie des Christeliken Godesdienst, waren in het gemeene de Papen ende Monnikken der Roomse Kerken van alle goede reeden-kavelinge ende van alle kennisse der Heilige Schriften, soodanig ontbloot, dat sy in steede van met de selven hunnen Goodesdienst, als ook hare Hierarchie ofte Kerkelike Regeeringe, te bewijzen, en de Leere der Reformateuren te weederléggen: sy sig niet behielpen, dan met de selve Reformateurs in den beginne seer onbeschaamd, ende schandelik wegens hare leer ende leeven, te beliegen. Gelijk sy ten desen einde uitstrooiden, dat Joao Calvin in sijner Jongheid tot Noyon oover begaane Sodomitische Sonde, door het Gerigt oopentlik gegeeffeld, ende gebrandmerkt was geworden; Ende van Martin Luther, dat hy gemeensamelik met den Duivle plagt omme te gaan; Welke eerste schaamteloofe Loogen, door het getuigenisse des Gerigts van Noyon wederlegd, ^a ende de tweede in volgender wijze bespot, is geworden.

Lang na den ooverlijden van Martin Luther, is gebeurd, dat eenige Monniken en Protestanten by een gekomen weefende, om eenige verschillige Leerstukken te betwisten, een der Monnikken den Protestanten seide, seekerlik onderrigt te zijn, dat Martin Luther in sijn leven niet alleen

Q 9 9

^a Vide Joao. Donsæ Epist.

leen met den *Duivle* had omme gegaan; maar dat hy ook waarelik na sijne Dood in eenen *Duivle* veranderd was: alsoo men naamaals sijne Dood-kist oopenende, daar in eene *swarte Muis*, ende geen *Lijk* gevonden had. Welke Loogen aldus van eenen der *Protestanten* beantwoord wierd; Gy verhaald die *Historie* maar ten halven, sulks dienstig is, dat ik die nu ten einde uit voordraage; soo als die naar die selve waarheid gebeurd is. De *Muis*, dus lange als gy verhaald hebt, beslooten zijnde geweest, had eenen seer grooten honger gekreegen, sulks hy ter eerster oopeninge des grafs, uit den kiste sprong, naar de *Sacristie* liep, ende aldaar alle de *Pauselijke* op *Francijn* geschreevene drooge *Bullen* op at; ende daar naa, om sijnen dorst, welke hy van die ooverdrooge kost gekreegen had, te lessen, sig niet ontfag, alle het *Wy-waater* der *Kerke* op te drinken: waar door de geheetene *Bullen* in dat veelvuldige *Waater* uitdijgende, des *Muisen* buik foodaanig deden spannen, dat hy genoodsaakt wierd te pissen, ende ook foodaanig piste, dat het geheel *Vaagevier* der *Kerke* uitgeblust wierd. Ende dus wierd die loogen-agtige *Monnik* seer aardiglik met deselve munt betaald ende bespot.

Een *Spaans Ridder*, die den meesten tijd sijnes leevens had besteed, met *West-* ende *Oost-Indien* te bereisen, in *Hispanien* weder gekeerd zijnde; vermaakte sig doorgaans, met in alle gefelschappen veele *Wonderen*, die hy gesien soude hebben, te verhaalen. Onder anderen te *Valladolid* in eener herberge aan den diffe met eenige andere Heeren sittende, soo vertelde hy in *West-Indien* gesien te hebben eene *Kool* soo groot, dat hy met nog vier andere *Ruiters* ten paarde, sig eenemaal in de schaaduwe van dien, teegen de brandende hitte der *Sonnen* seer bequaamelik bergde. Waar op een ander *Heer* vervolgde, in den selven Lande ook geweest, ende aldaar gesien te hebben, dat gemaakt wierd eene *koopere Keetel* soo groot, dat drie honderd *Mannen*, yder twintig *Vaademen* van den anderen zijnde, daar aan arbeiden. Ende als de *Ridder* daar op vroeg, waar toe soo eene groote *Keetel* diende, kreeg hy ten antwoorde, om die wonderlik grootc *Kool* te fieden, ende ging dat al glim-laggende door. Daar naa vertrok de selve *Ridder* naar *Madrid*, ende vroug onder weegen sijnen *Reis-broeder*, wat hem van sijne

zijne ommegangen ende praaten dagt, ende of die niet seer ver-
 maakelijk waaren? waar op die Reis-broeder rondelik antwoorde,
 dat zijne Vertellingen wel veeltijds seer lustig om aan te hooren,
 maar ook somtijds soo ongelooftlik waren, dat hy daar oover af-
 ter zijne rugge belaggen, ende als een groot Loogenaar bespot
 wierd. De Ridder dit verstaan hebbende, bekende in zijne Ver-
 tellingen soo yverig, ende ook om die op het alder-wonderliksten
 te stoffeeren, soo seer geneegen te weesen; dat hy de ongelooft-
 baarheid van dien, niet konde vermerken, dan als het telaat was:
 weshalven hy zijnen Reis-broeder versogt, altyds in den herbergen
 aan Taafele neevens hem te willen sitten, om als hy hem aldaar
 soude hooren al te sterk stoffen, hem by den pande zijner Wam-
 bussé saftjens te trekken, tot een teeken, dat hy sig behoorde in
 zijne woorden te maatigen. Dit aldus versprooken zijnde, ge-
 beurde, dat sy des avonds ter herberge by een groot geselschap
 quamen, alwaar ter taafele naar ouder wijze eenige wonderen ver-
 haald zijnde; deese Ridder ook verhaalde, in Japan te Meaco ge-
 weest, ende aldaar niet alleen gesien te hebben des Keisers Hof,
 daar alle Bruggen, Deuren, Vensters, ende Daaken, met goude plaaten waren
 oovertrokken; maar dat hy daar ook gesien had eene Kerk die duisend
 en vijf en twintig treden lang was. De Reis-broeder merkende, dat
 dit te hoog liep, trok den Riddere by den pande, sulks die schielik
 ende onbedagt daar by vougde; Ende ses treden breed. Waar
 op yder der toehoorderen glimlagte, ende een van dien vroug,
 waar toe dog soo een gebow, dat geene Kerk, jaa geene bequaa-
 me Wandel-gang konde zijn, diende. Ende die Ridder antwoorde,
 het is mijne schuld niet, dat dit Gebow soo misbowd door my
 voorgedraagen is, maar wel die van mijnen Reis-broedere, die my
 te vroug by den pande mijner Wambussé getrokken heeft; want
 ik anders sins gemeind was, die Kerke vierkant, gelijk dat wel be-
 hoorde, te maaken. Waar op by alle het Geselschap niet alleen
 seer gelaggen wierd, maar t'elkens, als daar naa ieman ietwes ver-
 haalde, dat eene tastelijke Loogen was, soo wierd daar op ter-
 stond als schimpende den Riddere gesegt: Mijn Heer, dat is wat te
 lang, maak het dog vierkant, naardemaal gy u daar op soo meester-
 lik verstaat. Sulks hy sig in dier vougen bespot vond, dat hy

genoodfaakt wierd, nog dien eigenften avond eene andere Herberge, daar hy gants niet bekend was, te fouken, ende mitsdien onse FABULE te bevestigen.

Deefe FABUL wil ons derhalven *leeren*, dat de waare Loogenaars altyds *schande* ofte *schande* met haare Loogens behaalen, ende dat fy eindelijk sig *eenzaam*, ofte buiten alle *eerelike* Gefelſchappen van Menſchen, die anders fins haars *gelijk* ofte van *eenen Stande* met haar fouden weefen, verbannen te zijn, bevinden.

Geen grooter goed, dan een goed genoeg.

78. De Kameel ende de Os.

EEn Kameel die noit van den Menschen gezien was geweest; vermerkte, dat sy op het eerste gesigt alle van hem vlugteden, maar dat op het tweede gesigt eenige waaren blijven staan, ende dat eindelijk op het *derden* een Man was toegetreeden, die hem een *Halster* om den hals geworpen had: ende gevoelde hy voortaan, dat die Man hem seer veele swaare lasten op leide, ende meer stokslaa-

gen als spijs gaf : Alle het welken de *Kameel* geloofde, hem oovergekoomen te zijn, niet om dat *zijn* ende der *Menschen* aard fulks meede bragt, maar alleen, om dat hy door gebreeke van *Hoornen*, niet had kunnen de *Menschen* van sig stooten.

Weshalven de *Kameel Jupiter* voordroug, dat meest alle groote vier-voetige Dieren met Klaauwen, Tandén, ofte *Hoornen*, van hem soo wel voorsien waren, dat sy met de selven niet alleen de andere Dieren ende *Menschen* van sig afweeren, maar ook beschaadigen, ende dooden konden : Sulks hy meende seer groote reeden te hebben, om aan *Jupiter* te klaagen, dat hy, op den *Olfant* naa, de grootste aller vier-voetige Dieren zijnde, des niet te min soodaanig van alle Waapenen onvoorsien was, dat selfs de *Kindereen* hem derfden bespotten ende hard handelen. Het welk alsoo hem dagt eene seer groote *misflag* ofte *hardigheid* der *Gooden*, ofte wel eene ongerijmdheid der *Nature* te weesen ; Soo versogt hy seer ernstig, dat het *Jupiter* geliefde die te beeteren, met op sijnen hoofde seer sterke ende scherpe *Hoornen* te doen wassen. Dog *Jupiter* laggende, dat een Dier, welk sonder *galle* was, ende dat waarelik van eenes *Eesels* aard zijnde, nergens anders toe bequaam was, dan om alle sware lasten geduldiglik te draagen, des niet te min soo vermeeten was geworden, van in sijne gedagten te krijgen andere *Dieren*, jaa ook *Menschen* te beschaadigen ende te dooden, vermoede dat de schoonheid sijns hoofds, terwile hy met seer wel gemaakte *ooren* voorsien was, hem dus laatdunkende ende vermeetel had gemaakt, Waarom hy den *Kameel* van sijne *ooren* beroofde, ende dus mismaaft heenen sond, met deese woorden : „Gaa nu heen, ende draag geduldig de lasten, „die de *Menschen* u sullen gelieven op te leggen, als weetende

„tende, dat gy tot geene andere Saaken te verrigten be-
„quaam, ende geenes hoogerens stands waardig zijnde,
„met groote reedenen van uwe schoone ooren, die u heb-
„ben doen dwaalen, beroofd zijt geworden.

Desgelijks gebeurde, eer de *Koejen* ofte *Ossen* gehoord wa-
ren, dat een *Os* dit alles gehoord hebbende, sig verwonder-
de, dat een *Kameel*, zijnde een lomp bot Beest, welk met de
Gooden nooit eenigen gemeenen ommevang hadde gehad,
ende waar aan de *Gooden* sig nooit hadden laten ietwes ge-
leegen weesen, soo laatdunkende was geworden, van *Iu-
piter* te bidden, om sijnt wille den loop der *Nature* te
veranderen. Ende liet sig de *Os* voorstaan, veel schoo-
ner van lighaame als de *Kameel* te zijn, ende dat hy als
van een eedeler geslagt weesende, tot draagen ende arbei-
den wel onbequaam was; maar dat hy daar en teegen bo-
ven alle andere Dieren, den menschen met Melk, Boo-
ter ende Kaas, jaa ook met sijn eigen Vlees, ende de
Offerhanden van dien, de Menschen ende de *Gooden* voe-
den, ende als door eenen aangenaamen Reuk-offer ver-
heugen konde. Weshalven hy sig ook liet voorstaan, dat
het in der *Nature* eene groote dooling was, dat de *Lee-
wen*, *Wolven*, ende *Beeren*, &c. hem souden verslinden;
ende versogt hy in gevolge van dien seer ernstig van *Iu-
piter*, dat hy *Hoornen* mogte krijgen, om daar meede al-
le de onnutte wreede Beesten te kunnen afkeeren. Het
welk, als *Iupiter* hem toegestaan had, ende sijne *Hoornen*
gewaffen waaren: soo keerde hy daar meede opgemelde
Beesten seer wel af, maar hy vermerkte ook met eenen,
dat de *Menschen* hem nu veel beeter als voor deesen, aan
de *Hoornen* grijpen ende binden konden; ende dat, schoon
sy hem geene lasten als den *Kameele* ende *Eesle* deden
dragen, sy nogtans sijne *Hoornen* aan Plougen ende Waa-
genen

genen wisten te binden; om alsoo van hem een seer arbeidsaam Beest te maken, ende nog eindelijk, als hy tot arbeiden niet meer bequaam soude wesen, hem ten *voedsela* der *Menschen* ofte ten *Reuk-offere* der *Gooden* te doen dienen ende opofferen. Waar op die onnoosele *Os* niet gedagt had.

Uitlegging der Woorden.

*M*et een **KAMEEL**, hebben de Ouden verstaan,
een seer sterk bot Mensch.

*M*et een **OSSER**, een sterk Mensch van gemeen verstand,
en opregt in sijnen handele.

Alfoo de *Kinderen* ter weereld koomende, met geene kennisse, ofte eenige bequaamheeden, om sig zelfs te kunnen regeeren, begaafd zijn; Soo is noodig, dat de *Ouders* ende *Voogden* de selven voeden ende doen opbrengen, tot dat sy eerst haaren *Wisdome*, ende daar na hare mondige Jaaren bereikt hebbende, bequaam konnen zijn, om van haaren stande te oordeelen, ende den selven te vergelijken by die van andere *Menschen*: om daar uit op goede reedenen te kunnen besluiten, welke *Stand* voor haar meer te wenschen ende te betragten ofte te verwerpen zy. Ende alsoo die opvoeding der *Ouderen* ofte der *Voogden*, den *Jongelingen* middeler wijle kennisse heeft doen hebben van sekerere *Taalen*, *Menschen*, *Saaken*, *Gewoonten*, *Wetten*, *Godsdiensten*, als ook insonderheid van sekerere *beefigheeden*, door ende met welke sy haar leeven eerelik, dat is ten voordeele van haar *eigen zelfs* ende van haar *eeven naasten*, ofte ten minsten sonder der selven schaade, ten einde konnen brengen: Soo hebben sy ook eenigfins sig naar aller opgemelder *Saaken*, *Gemakken* ende *Ongemakken*, leeren vougen.

Ende oovermits dat sy in teegendeel van andere *Saaken*, die haar *vremd* zijn, de *Gemakken* ende *Ongemakken* niet weeten, ende sig nog veel min naar de selven konnen vougen: Soo is het
eene

eene seer kennelijke Saak, dat allen Menschen eene seer groote *wijsheid* van nooden is, om wel te oordeelen, of men sijnen stand ende sijne wijze van leeven behoorde te veranderen; ende dat daar nog eene veel grootere omsigtigheid vereist werd, om wel te oordeelen, teegen welken stande men de sijne te verwisselen behoorde: Om dat alle de *behaagelikheden* anderer Standen ende Saaken, den Menschen gemeenelik aanstonds in den oogen ende in den gedagten komen; ende dat wy de *swarigheeden* ende *ongemakken* van dien niet gevoelen, ende niet wel begrijpen, dan wanneer dat die Saaken ende Standen ons eigen geworden zijn.

Alle het welken de *oude Wijsen* ons met eene wonderlik aardige Vergelijkenisse ofte *FABULE* hebben geleerd, seggende: „Dat „eenmaal gebeurde was, dat binnen die groote Stad *Atheenen* allerlei slag van Menschen sig seer misnougde oover haaren eigen, „ende seer begeerig naar anderer Menschen standen hebbende „getoond, die goede *Jupiter* haar toeliet, dat yder van hun sijnen *Stand* in eenen *Sak* binden, ende op der groote Markt van „*Atheenen* needer leggen soude moogen: mits dat een yder wederom eene andere, ofte by gebreeke van dien sijne *eigene Sak* ten sijnen huise soude moeten draagen, om sig voortaan daar meede te vergenougen. Ende dat daar op aanstonds alle Menschen, hopen-
pende met *veranderinge* van stande, ook van alle ongemakken ont-
flaagen te sullen werden, hare *Sakken* aldaar needer wierpen; ende yder der selven Menschen ook seer haastig liep, om op te beuren de *Sak* eenes Menschen, welk in haare oogen seer gelukkig was geweest: Dog dat sy die *Sak* op haare schouderen leggende, den selven als dan soo swaar ende ongemakkelijk om draagen bevonden, dat sy die t'elkens needer wierpen, ende naar eene andere greepen: tot dat sy eindelijk alle weeder haren eigen *Sak* op naamen, ende bevonden, dat sy haare schouderen waarelik veel beeter naar de bekende *gewoonelike*, als naar die nog niet wel bekende *ongewoonelike* lasten konden vougen.

Gelijk het selfden, naamelik, dat het alsoo schadelik is, oover sijnen Stande onvernougde ende bekommerde te weesen, als het in teegendeel voordeelig is, sig in sijnen stande te verheugen, ende sig daar naar te vougen, ons ook geleerd werd met de volgende *Apologus*. Twee *Gesellen* te saamen reisende, was de een op wee-

gen altijd *bekommerd*, hoe hy daar na andere reifen onderneemende, aan den kost soude geraaken. De ander daar enteegeen gong geduurig *blygeestig* voort, gebruikende onderwijlen ten sijnen beiten alle die middelen, welke hem voorquaamen ofte in sijn vermoogen waaren: Sulks de *misnougde* hem de reeden vroeg van sijn groot *genougen*. Ende hy antwoorde: „Ik heb oover langen tijd „beslooten die *konst* ende dat *handwerk* te oeffenen, waar in mijne „*Ouders* my hebben opgebracht, ende foodanige uitkomst te verwagten, als de wijse ende goede *God* my geeven sal. Waar op de ander lagte, ende seide: „Ik hebbe veele foodaanige Menschen „in hare verwagtinge bedroogen gesien; hoe het met u gaan sal, „moet de tijd leeren. My aangaande, komt nu eeven in mijne „gedagten, hoe ellendig ende onbequaam ik soude weesen, om „hier naa eenige *andere* reise te onderneemen, indien ik mijn gesigt quaame te verliefen; weshalven ik nu een *prouf* sal neemen, „hoe ik my in dien stonde soude kunnen draagen. Dit gesegt hebbende, floot hy sijne oogen, ende ging dus een stuk weegs heen. Terwijl de ander wakker voort gaande, dog soo dat hy after den Blinden volgde; in den weege eenen *buidel* met *gelde* vond: ende daar door den *blinden voorganger* leerde, dat het beeter was, op de Saaken, die ons voor der hand zijn, agt te geeven, dan onbekende ofte verre af geleegene Saaken te wenschen ende te begeeren; of wel sig oover wijd af geleegene *quaalen*, ende die magchien ons nooit ooverkoomen fullen, ons soo seer te bekommeren, dat wy daar door de teegenwoordige voordeelen ende vermaaken onses leevens komen te verminderen, ofte in het geheel te verliefen.

Dit dan waarhaftig zijnde in alle *veranderingen* van *Standen* der Menschen, wanneer sy haare gedagten niet dan ter behoudinge ende verbeeteringe hares eigen selfs stieren; soo is het selven nog veel meer te verwagten, wanneer sy neevens haare *verbeeteringe* ofte vermeerderinge, ook beoogen eenes anders *schaade*; alsoo de selven die daar door beleedigd souden kunnen werden, haar desweegen ook *vyandig* werden, ende alle middelen aanwenden, om die hooger gesteegeenen Menschen alle magt van quaad te doen, te beneemen.

Ende oovermids daar en boven de krachten onser *Vyanden* ons soo
wel

wel niet, als onse eigene bekend zijn, ende dat wy ook uit *eigene liefde* ende *haat* meenen, onse eigene krachten *meerder*, ende onser Vyanden *minder* te weesen, als sy waarelik zijn; soo gebeurd veeltijds, dat die Menschen, welke soo hoog gesteegeen zijn, dat sy gevreesd werden, andere Menschen te kunnen ende te sullen beschadigen: Soo veele haar qualik willende Menschen opwekken, dat die, soo haast sy malkanderen koomen te kennen, alle haare krachten te samen vougen, om den nieuwen al te hoog stijgen willende, ofte gesteegeen weefende Mensch, te verderven.

Gelijk wy in onser *FABULE* sien, dat de domme *Kameel*, alleen, om dat hy boven sijn eigen natuurelik weesen, *Hoornen*, om andere Dieren te kunnen *beschadigen*, begeerd, zelfs door den godden *Jupiter* van sijne ooren beroofd wierd. Ende dat ook de *Os*; welke te vooren *Goode* ende allen *Menschen* seer aangenaam was; *Hoornen*, om Beesten ende Menschen daar meede te kunnen steeken ende dooden, gekreegen hebbende, aanstonds des weegen door den Menschen daar by gevat, ende foodanig gebonden wierd, dat hy voortaan, geduurende alle sijn leeven, plougen, ende seer swaare lasten trekken moest, tot dat hy eindelijk, of den *Gooden* op geofferd, ofte ten voedsele ende ten behouwe der *Menschen*, gedood wierd.

Van beiden welken gevallen seer veele *Voorbeelden* der gemeene Menschen souden kunnen werdèn bygebragt, alle dienende, om ons deese *waarheid* te bevestigen: *Dat als de Menschen boven haar eigen behoud ende vermeerderinge, ook andere Menschen te verkorten ende te onderdrukken begeeven, sy daar door gemeenelik haar eigen verderf op haare halsen haalen*: Maar zijn fulke *Voorbeelden*, om de veelvoudigheit van dien, ende dat wy de selven daagelijks bespooren kunnen, onnoodig: Ende sullen wy derhalven niet dan twee *Staatkundige* *Voorbeelden* bybrengen. Naamelik, als ieman op seekere *Voorwaarde* ten *Hoofde* eener Republike gekooren is, ende met alle sijne werken betoond, dat hy met die wettelik bepaalde *Hoogheid* seer wel te vreeden is, ende naar geen en hooger en Stand tragt, soo is hy van alle de *Ingeseetenen* des Lands seer bemind, ende betrouwen de *Regenten* ofte *Magistraten* des selven Lands hem als dan soo seer, dat sy gemeenelik onversogt ende uit eigene wille, sijne magt ende loon vermeerderen.

Maar als soo een Vorst in tegendeel sijne eigen Magt ende Eigenbaat tragt te vermeerderen, met officien ende beneficien des Magistraats aan sijne gonstelingen te begeeven: soo kan het selven niet geschieden, dan met ende ter verminderinge van magt der wettige Regenten, welken als dan hoe beveinsd, ende bedekt een Vorst fulks mooge onderneemen, het selven seer haast bemerken, sijn voorneemen verhinderen, ende niet versuimen, haar eigen goed Regt, ende opgemelde Indragten des Hoofds, met veele omstandigheeden, naamentlik, de Insigten ende Voorneemens des opgemelden Hoofds, ende de sware gevolgen van dien aan te wijzen, om hem foodaanig, als sy weeten ofte vermoeden, dat hy waarelik is, by andere Regenten ende allen den Ingesetenen bekend te maaken; in der vougen, dat alles wat die Vorst van dientijde af onderneemt, gants verdagt is, ende teegen gegaan werd; Sulks hy gants niet, ofte nietwes ordenteliks uitregten kan, ende voortaan in alle becommeringe ende forge, van alle de Magt en Eere te fullen verliefen, die hem opgedraagen was, ende die hy daar en boven ofte daar buiten plagt te genieten, moet leeven, ende gemeenelik van enkele Hertseer sijn leeven eindigd: Waar van wy in den Hertoge van Anjou des Jaars 1583. ende in den Graave van Lycester des Jaars 1587. beiden in deesen Landen voorgevallen, leevendige Exempelen hebben. ^a

Weshalven wy onse Reedenkavelinge eindigen, met te seggen, dat de eigendlike sin onser FABULEN is, ons te leeren, dat Menschen, die met seer geringe Verstanden begaafd zijn, sig seer sorgvuldiglik moeten wagten, van alle veranderingen hunnes stands, ende dat Menschen van een gemeen verstand, niet dan met gevaaren van seer groote ongemakken te fullen ontmoeten, haren stand veranderen können.

^a Sie Simon Stevin Vita Politica.

Seg my, met wien gy hebt verkeerd,
Soo heb ik uwen aard geleerd.

Vulgus amicitias utilitate probat.

79. De Kool-brander ende de Laaken-bereider.

En Kool-brander hebbende voor veele Jaren ingehuurd een seer groot Huis, bevond dat hem al te lastig was, alleen die huur-penningen op te brengen; ende dat hy soo veele Vertrekken niet noodig had; weshalven hy eenen sijnen bekenden Laaken-bereidere, wien meer huising als hem, ter sijner neeringe dienstig was, aansprak; ende hem raade voor de helft der huure, by hem te koomen

Rrr 3

inwoo.

502 De *Kool-brander* ende de *Laaken-bereider*.

inwoonen, alwaar de meeste Vertrekken ten fijnen dienste souden weesen. Waar op de *Laaken-bereider* antwoordde; Mijn Vriend, ik heb uwe meeninge ende geneegendheid verstaan, ende zijn my daar op twee **FABULEN** te binnen gekoomen.

De *eerste* **FABUL**, die my deesen aangaande te binnen komt, is dese: Seekere *Kraan-voogel* een seer grasrijk veld in *huure* hebbende, bevond ook, dat de *huur* van dien alleen op te brengen, hem te swaar viel, ende dat het hem daar en booven al te *eenzaam* was, aldaar dus alleen te leeven; weshalven hy eenen fijnen bekenden vetten loggen *Ganse* raade, sijn waater ende land te verlaten, daar hy voortaan niet dan met meer arbeids als voor heen, ende met meer vreesse van sijne Veederen beroofd; ofte door den Menschen, in wiens gebied hy woonde, geplukt te sullen werden, sijnen kost konde raapen. Ende bood hy den *Ganse* ook aan, voor der helfte der huure by hem te koomen in-woonen, om aldaar ten sijnen voedsle soo veel gras te plukken a's hem soude lusten; terwile hy aldaar op sijn gemak ende in eenzaamheid leevende, van den *Kraane* voor eenen fooberen loone in alle wetenschappen ende deugden soude werden onderrigt. De *Gans* ooverleggende, dat hy meer *voedsel* dan de *Kraan* behoufde, ende dat hy ook warelik uit dien Lande veel meer *voedsel* trekken ende genieten soude kunnen, als de *Kraan-voogel*; ende dat hy efter niet meer huure als de *Kraan-voogel* betaalen soude; ende dat hy daar en booven voor eenen kleinen loone veele goede wetenschappen ende konsten soude kunnen leeren; nam die voorwaarde haastig aan, eer hy had vermerkt dat daar omtrend een *Voogel-vanger* woonde; welke soo haast niet vermoomen had, dat aldaar een vette *Gans* weide, of hy spoecide

spoede sig derwaarts met zijn *Netken*, alwaar de *Kraanvoogel* het selven fiende, ende naar sijne gewoonte, snel in der lugt vliegende, den *Voogelaare* ontvloog, ende de logge *Gans*, sig van der aarde niet konnende opgeeven, gevangen, geplukt, ende gedood wierd.

De tweede FABUL, die my ten deesen opsigte in gedagten komt, is deese: Seekere vlugge *Vlooi* ontmoetende seekere traage *Luis*, die uit den selven menscheliken lighaame, uit welke hy gebooren was, sijn oorsprong had, seide haar: „*Suster*, ik heb meede-dooogen met uwen traag gang, ende dat gy derhalven soo weinige spijs konde bejaagen, koom met my, ik sal u hier hard by geleiden tot eenen seer dikken ende vetten *slaapenden* mensche, met wiens bloede ende vette, wy ons oovervloedigen, de lekkerlik fullen voeden. Het welk alsoo de *Luis* seer gaarne aan nam, soo gingen sy aanstonds tot dien *slaapenden* mensche, alwaar sy sig dapper verlustigden, met des selven bloed sonder schroom te nuttigen, tot dat de *Vlooi*, geene agting neemende, dat indien die Mensch wakker wierd gemaakt, die *Luis* niet soude kunnen, gelijk hy, ontspringen, dien Mensch soo scherp ende diep in den lijve boorde, dat die Mensch van smerte *ontwaakte*, ende naar de *Vlooi*, die hem ontsprong, greep; dog daar na den traag gaande *Luis* betrapte, ende doode.

Dus mogt het ook met my gaan, seide de *Laaken-bereider*, indien ik met u geselschap maakte: jaa nog veel arger, want de *Gans* ende de *Luis* wierden niet eigendlik door haaren *Vriende*, maar door eenen anderen beschaadigd ofte gedood, ende gy wind uwen kost met *swarte* Koolen te branden, ende alles *vuil* te maaken waar gy omtrend komt, sonder dat u eenig *vuil* ofte *wit* beschaadigen kan: Ik daar en teegen moet mijnen kost winnen met

met die wolle Laakens te maaken ofte te houden suiver wit, ofte yder van dien in sijne heldere verwe, als *Kar-mosijn*, *Scharlaaken*, *Geel*, *Groen*, *Blaaw*, &c. daar geen swart omtrend mag koomen, sonder het *Laaken* te bederven. Sulks gy door mijn gefelschap wel gebaat, maar niet beschaadigd; ende ik daar en teegen, door den omgange met u, wel beschaadigd, maar niet gebaat kan werden. Derhalven het my gants ongeraaden is, ende ik my ook wel sal wagten, van my met u in eenige gemeenschappe in te laten.

Uitlegging der VVoorden.

Met een KOOL-BRANDER, hebben de Ouden verstaan, een Mensch met alle ondeugden besmet.

Met een LAAKEN-BEREIDER ofte VOLDER, een seer deugdszaam Mensch, die met sijn leeven anderen ten deugden aanleid.

Met een GANS, een rijk onnoosel Mensch.

Met een KRAAN-VOOGEL, een arm, deugdszaam, ende veel-weetend Mensch.

Met een VLOOI, een gulsig los Mensch.

Met een LUIS, een maatig besaadigd mensch.

Met een VOOGELAAR, een mensch, die door andere menschen te bedriegen, ende te verongelijken, sijnen kost soukt; Ofte wel een Monarch, een Koning, een Vorst.

BY geleegendheid eeniger voorgaande *FABULEN* hebben wy aldaar aangewezen, dat Menschen, die teegen een strijdende *Interessen* ofte geneegendheeden hebben, geene onderling duurzame *Maatschappien* ofte *Vriendschappen* opregten ende onderhouden kunnen. Nu vereist deese *FABUL*, dat wy vertoonen, hoe Menschen, die geene teegen een strijdende *Interessen* ofte geneegendheeden, maar wel verscheidene hebben, geene onderlinge gemeen- ofte vriendschap met malkanderen maaken ende onderhouden kunnen, dan ter on-eere ofte schaade ende ongemakke van *beiden* ofte *een van beiden*.

Weshalven wy aldus sullen beginnen. Oovermits alle onse *om-megang* ofte *vriendschap* met andere Menschen gebowd ende onderhouden werd, om daar door te bekoomen eenig *profijt*, ofte daar door in *eere*, *kennisse* ende *deugden* toe te neemen, ofte eindelijk om meer *vermaak* te kunnen genieten, dan wy anders sins buiten der *Vriendschappe* genieten souden; Daar nogtans de verscheidene gesteltenis onses lichaams, als ook de verscheidene opvoeding ende beeftigheid veroorzaakt, dat de eene Mensch alles sins, ende in alle voorvallen geneegen is, sijne *Lusten* te volgen, sonder op de *reeden* ende *billikheid* eenigfins agt te slaan; daar de andere Mensch voorgenoomen heeft, sijne *Lusten* te temmen, om in alle sijn doen sig aan de *Reeden* ende *Billikheid* te onderwerpen. Gelijk meede bekend is, dat de een alles sins van den *Inkomsten* sijner goederen, ende de ander van *Konsten* ende *Weetenschappen*, die hem noit beswaaren ofte benoomen kunnen werden, kan leeven. Ende dat de een *veel* en de ander *weinig*, ten sijnen onderhoude noodig heeft.

Als ook seeker is, dat de een *stillekens* ende *gerustelik* van sijne *Inkomsten* leefd, en dat de ander met grooten arbeide ende geduurige *sorgen*, sijnen kost bejaagen moet. Ende sien wy daageliks, dat de een met nietwes anders sijne gedagten beeftig houd, dan hoe hy sijn *gemak* ende *vermaak* sal vermeeren; ende dat de ander nietwes bedenkt ende betragt, dan hoe hy sijne *goederen* ende *winsten* sal doen aangroejen. Desgelijks is waarhaftig, dat de een sijn geheel leeven naar seekere sijne *Maximen* aansteld; ende dat de ander sonder eenige sijne *Regulen* van leeven, sig selven vougd naar de geneegendheeden der *geselschappen*, daar hy sig laatst in vind.

Daar en booven is het met den Menschen soo verscheidendlik
S s s
gesteld,

506 De Kool-brandcr ende de Laaken-bereider.

gesteld, dat de een *cenfaam* is', ende niemanne te besorgen ofte te behaagen heeft; ende dat de ander *wijf* ende *kinderen* heeft, welke hy moet tragten te behaagen ofte te besorgen, ende met goede exampelen van leeven voor te gaan. Ende hoewel wijders onder den Menschcn eene oneindelijke verscheidendheid is, soo seggen wy eindelijk, dat de een *stil* ende *huisig*, de ander niet dan tot *jaagen*, *vliegen*, *oorelogcn*, *schipvaart*, *reisen* in vreemde Landen geneegen is, &c. ende dat niet jeegenstaande alle deese *teegen een strjgendheeden*, alle Menschcn hier in *oover een koomen*, dat yder der selven het sijnen bemind ende verheft, ende het teegendeel van dien haat, veragt ende misprijsf, ofte lasterd.

Sulks wanneer een Mensch, die *stil* ende *gerust* leefd, ende ook weinig van nooden heeft, meer voordeels verwagt van eenen, die meer als hy woeld, ofte ook van eenen, die meer heeft ende ook meer behoufd; hy daar in gemeenelik soo seer bedroogen werd, dat hy in teegendeel daar door by na alrijds komt schaaden te lijden, in gevalle hy met den selven eenige vriendschap, maatschappie ofte gemeenschap maakt.

De Menschcn aldus gesteld weefende, soo is ligt om te vermerken ofte te vermoeden, ten welken einde wy van anderen ten gemeensaamen ommegange ofte ter vriendschappe aangefogt werden, ofte dat wy anderen daar toe versouken. Ende dit wel aangemerkt zijnde, soo konnen wy seer haast sien, dat in gevalle beiden, soo wel Aansouker als Aangefogten, *een* ende het *selfden* oogwit hebben, ende dat sy het selven door haren ommegange gesamentlik, beeter als een yder van dien bysonderlik konnen bereiken; dat sy hare vriendschap ofte *maatschappie* soo langen tijd sullen doen duuren, als hun moogelik weefen sal.

Gelijk meede in teegendeel seer ligtelik begreepen sal werden, dat wanneer de Aansouker ende Aangefogten *verscheidene* insigten hebben, sulks de eene soukt *kennisse* ende *deugd*; de ander, niet dan *vermaak* des lighaams. De een, alleen sijn goed aan *wellusten* te besteeden; der ander, niet dan geduurig sijn *geld* ende *goed* te *vermeerderen*; dat als dan die vriendschap eenen van beiden, ofte alken beiden, lastig ofte schadelik zijnde, ofte sullende werden, niet lange duuren kan, en daarom niet aangegaan behoorde te werden.

Ende is derhalven eindelijk ook wel te besluiten, dat die oover-

een-

een-komst der oogwitten naawelijks ooit gevonden werd, dan onder Menschen, die elkanderen *gelijken*. Welke waarheid onser Reckenkavelinge door navolgende Spreekwoorden bevestigd werd:

* *Gelijk by gelijk.*

Voogels van eener veeren vliegen gaarne by een.

Men siet geene Vilen by Bontekraajen vliegen.

Ongelijke Paarden trekken quaalik.

Wat doet de aarde Pot by de ysere?

Ende dit in het gemeen gesegt hebbende, so moeten wy den *sume* onser *FABULE* wat naarder koomen: Naamentlik, wy behoorden ook te kunnen sien, dat wanneer een ondeugend wellustig Mensch den ommevang ende de vriendschap eenes vroomen deugdzaamens Menschen begeerd, ende die hem daar toe inlaat; dat hy *Vroome* als dan sekerlik door des anderen gebreeken besmet, ofte ten minsten beswaard ende ont-eerd sal werden. Ende dat de *Vroome* derhalven alle ommevang ende vriendschap met soodaanige Menschen aan te gaan, behoorde te vermijden. Eeven gelijk onse *Laaken-bereider* ofte *Volder* alle ommevang ende vriendschap des *Koolbranders* van der hand af wijst.

Ten *tweeden*, soo behoorden wy ook te kunnen sien, dat een *rijk* Mensch, woonende in eene seer lastige ende ook ongemakkelijke qualik gestelde *Republike*, sig van geene *arme*, hoewel veel weetende ende deugdzaamens Menschen mag laten raaden, die sijne *Vaaderlandse Republike* te verlaaten, om te gaan wonen onder het *Gebied* eenes *Koonings* ofte *Vorsten*, meenende aldaar gerustelik ende deugdzaam voor sig en sijne Kinderen te sullen kunnen leeven: Nademaal hy naar den gemeenen loope der *Een-hoofdige Regeeringe*, aldaar seer haast voor *rijk* te zijn bekend, ende door den *Kooninge* ende *Vorste*, ofte der selven *Krijgs-Bevelhebberen* ende *Hoorelingen*, onder het een ofte het ander *voorgeeven*, ende opgeraapte lak, van sijne goederen ofte van sijn leeven beroofd sal werden; eer hy in tijds uit den Lande kan trekken, wanneer hy dat gevaar siet aankoomen: ende dat alleen, om dat hy sijne goederen wilstende aanleggen, om van der selven *Inkomsten* te kunnen leeven, sig middeler wijle door die sijne goederen aan den Lande al te vast gemaakt heeft ofte sal hebben. En is kennelik, dat in tenegeheel die

S S S 2

sijn

* *Idem velle idem nolle ea demum firma amicitia est.*

zijne *Aanraaders* ofte arme *Vrienden*, aldaar niet aangetaft werden; ofte het quaad onweeder fiende aandrijven, sig tijdelik uit den Lande begeeven konnen, ende ook fouden: Eeven gelijk onse *vette Gans* hier van den *Voogelaare* gevangen, geplukt, en gedood werd, eer hy sig in der lugt kan begeeven; en de *Kraan-voogel*, als maager ende altyds vlug-vaardig zijnde, den felven *Voogelaare* tijdelik ontvliegen kan.

Ten *derden* soo behoorden wy ook te konnen sien, dat een *Mensch* die maatig ende staatig te leeven gewoon is, sig door geene *wel-lustige* losse *Menschen* mag laten beweegen, om in ontugtige *huisen* en by *quaad* *gefelschap* een gemaatigd vermaak te fouken: alsoo hy aldaar foodanig een vermaak niet vinden sal, om dat die zijne ontugtige *gesellen* geene *eere* te verliefen hebbende, alles sins hare *lusten* volgen, en het gemeenelik aldaar so bont te maken, gewoon zijn, dat sy, weetende dat daar over eenig *geroup* sal wesen, ofte door het *Gerigt* onderfouk sal werden gedaan, seer haast ontsnappen, terwijllen de onnoosele ende onschuldige daar door seekerlik zijne *eere* verliesd, ende daar en booven gemeenelik behaald werdende het *Gelag* ofte de *Boeten* betalen moet. Eeven gelijk onse *gulsige* vlug-springende *Vlooi*, het aller-scherpsten gebeeten hebbende, des niet te min ontspringd, ende de maatige traage *Luis* in der peekele blijfd, ofte geknipt werd.

Ende meenen wy eindelijk dus de *Leere* onser *FABULE* soo wel te hebben verklaard, dat onnoodig zy, den eigendlijken *sin* der selve hier naarder uit te drukken.

Soud 't Ey veel beeter zijn als't Hoen,
Dat soud een regte Duivel doen.

80

Nature sequitur semina quisque sue .

80. De Slang, Boer, ende broejende Hen.

Wanneer de *Slang* eerst was geschaapen, soo wist hy, nogte geen Mensch, dat hy de Menschen door sijne vergiftige beeten dooden konde; ende derhalven wierd hy van alle hem voorkoomende Menschen, die waanden dat hy haar gants niet beschaadigen konde, foodanig vertreden; dat hy het selven niet langer lijden konnende, sijnen ooverlast ende nood aan *Iupiter* klaagde: welke hem

seide: Indien gy den eersten Mensch die u vertrad, had-
ded gebeeten, gy soud seekerlik van alle de andere Men-
schen onaangeroerd gebleeven zijn.

Welke woorden hy in agtinge neemende, daar naa by
alle gelegendheeden fel van hem af beet; Sulks alle Men-
schen, die hem daar door leerden kennen, hem ook van
dien tijde af seer ontsaagen. Ester gebeurde dat een *Boer*,
die van der schaadelijkheid der *Slangen* nog niets gehoord
had, oover land gaande, den *Slang* in den Sneewe door
koude, als dood uitgestrekt vond leggen, foodaanig, dat
hy sig niet verroeren konde, om naar sijn *Hol* te kruipen,
ende nog min om sijnen kost te souken; sulks hy schein
aanstonds te sullen sterven; ende de onnoosele *Boer* daar
oover meedelijden hebbende, den *Slang* op nam, ten sijn-
nen huise bragt, ende aldaar by den viere-verwarmde,
foodaanig, dat hy sijne krachten allangs weeder krijgende,
sijn hoofd opbeurde, daar naa begonde te sleuiten, ende
op sijnen staart eindelijk rijfende, ende sig verheffende,
den *Boere* tragte op den lijve te springen; het welk de
Boer siende, aanstonds eene Bijl greep, seggende: „Gy
„*ondankbaare!* sult gy tragten te dooden den geene die u
„het leeven, ende nog daar en booven meer andere wel-
„daaden gedaan heeft? dat sal ik niet gehengen; hiew dus
toornig weefende toe, en deelde de *Slange* in drie stukken.

Sulks de Aard-boodem van deesen *Slangen-geslagte* ge-
suiverd soude zijn geweest, ten waare die *Slang* alvoorens
eenige *Eyeren* gelegd had, ende dat eene onnoosele *broed-*
se Hen de selven vindende, de *Eyeren* voor seer schoone
nutte Hoener-eyeren aansag; ende ten deele om haarer
broedsheid te voldoen, ten deele uit meede-dooogen, op
dat die schoon schijnende *Eyeren* niet souden verder-
ven, ofte ten niette vervallen, sig daar op ten broejen
sette,

sette, om de Jongen ten aller-spoedigsten uit te broejen;

Welk Broejen die *Boer* vermerkt hebbende, der *Henne* aanseide: „Wees niet soo dwaas, jaa veel dwaaser als ik geweest ben, van eenen *Slang* aan mijnen *baarde*, gelijk als in mijnen *boeseme* leevendig te maken, ende op te voeden: Want soo haast hy door mijne *welddaaden* sterker geworden was, soude hy my sekerlik gedood hebben; indien ik hem niet voorgekoomen, ende met eener bijle selfs gedood had. Het welk, oovermits gy my niet sult kunnen naar doen, door gebrek van *wanpenen*, ende de *handelinge* van dien; ende oovermits ik sekerlik weet, dat gy op deeser eigenite *Slange Eyeren* sit, als ook, dat gy daar en booven veele *Eyeren* te gelijk uitbroejen, ende door dat middel ook veele *Vyanden* te gelijk aan die *Slangen* krijgen soud; soo raad ik u, aanstonds uit het *broejen* deeser *Eyeren* te scheiden; op dat gy uw leeven behouden moogd. Maar die onweetende *Hen* seide den *Manne*, niet te kunnen gelooven, dat *Eyeren*, die seer naa-by *Hoener-eyeren* geleecken, foodaanige wreede *Beesten* voortbrengen soud. Sy ging derhalven voort met broejen, tot dat de *Slangen* uitgebroeid waren, ende gróoter geworden zijnde, deese haare tweede *Moeder* doodeden.

Uitlegging der Woorden.

Met den *SLANGE*, werd van ouds verstaan, een seer verstandig boos-aardig mensch.

Met een *BOER*, een mensch van gemeenen verstande, die seer goed-aardig is.

Met

Met der Broedse HENNE, werd verstaan, een mensch die min verstands, als gemeen heeft, ende seer goed aardig is, of met eenen worde gesegt, onnoosele Jan Hennekens, die gebeeten werden, ende den Wolf als dan nog niet leerende kennen, van hem gedood werden.

DE innerlijke geneegendheid, die in den Menschen is, om anderen Menschen goed te doen, ende dat alleen uit de ooverdenkinge der gemeener menschelikeit, welke liefde tot sijnen *eeven naasten* genaamd werd, *a* is eene bysondere *gaaf*, die van Gode den Menschen ingestort is: *b* Gelijk meede bysonderlik die geneegendheid is, welke wy in ons bevinden, om onsen *eeven naasten*, wanneer wy hem in groote ongemakken sien vervallen, daar van ende uit te verlossen. Ende werd dese drouvige geneegendheid, *barmhertigheid*, meede-dooen ofte *meedelijden* *c* genaamd. Welke, hoe-wel warelik de aller-loffelikeste *Herts-togt* ofte *drift* is, die in den Menschen gevonden werd; en die hem ook eenigfins *Gode*, in wien nietwes meer dan sijne oneindelijke *barmhertigheid* omtrend den *armen Mensche* uitsteekt, daar in gelijk maakt: soo moet des niet te min de selve *barmhertigheid* in seer veele geleegendheeden, omtrend den Menschen, met seer groote *omsigtigheid* gepleegd werden, op dat die deugd onvoorsigtiglik geoeffend, ofte besteed zijnde, niet verandere in eene groote ondeugd, ende gedye ten schaade, ofte ten verderve des *Weldoeners*, als ook des geenen, die de *gewaande Weldaad* geniet, ende veeler anderer onnooseler Menschen: jaa, op dat die niet somtijds naar geleegendheid van saaken, gedye ten verderve des geheelen *Vaaderlands*.

Want oovermits onse *barmhertigheid* omtrend andere Menschen, sig alleen soo wijt en niet wijder uitstreken kan, dan tot soo verre, dat die Menschen door onse *Weldaden* in het *leven* werden behouden, ende middeler wijle ook door ons meer *kennisse*, *kraft*, ende *magt* bekoomen: Soo is het nogtans eene seer kennelijke saak, dat wy den selven Menschen, door onse *barmhertigheid*, niet kunnen doen hebben de *wille*, om die hare door ons verkreegene *kennisse*, *kraft*, ende

a Charitas. *b* Instinctus Nature. *c* Misericordia.

ende *Magt* te besteeden, soo ten voordeele des *weldoeners*; als ook van hun eigen selven, ende veeler anderer *Menschen*. Ende daar beneeven soo is het kennelik, dat indien onse *barmhertigheid* is besteed omtrend foodanige *Menschen*, welke haar *leven*, dat sy door onse *weladaad* behoudèn hebben, als ook haare door onse *weladaaden* verkreegene *kennisse*, *kraft* ende *magt*, waarschijnelijk sullen *willen*, ende ook *konnen* gebruiken, ten verderve des *Weldoeners*, ofte veeler anderer *Menschen*, jaa zelfs ter needer-stortinge des geheelen *Vaaderlands*: Soo is ook kennelik, dat die *weladaaden*, schoon sy uit goeder insigte omtrend seer *ellendige* ende *arme* *Menschen* gedaan werden; sy des niet te min in soo eenen gevalle, ende als dan geene *barmhertigheid*, maar warelik ende in der daad eene seer groote *wreedheid* a teegen sijn eigen selven, teegen veele andere *Menschen*, jaa teegen den geheelen *Vaaderlande*, genaamd behoorden te werden.

Ende of wel dit bovenstaande allen *Menschen* door den gedurigen ommegeance met *Menschen* behoorde bekend te zijn: Namentlik, dat veele *Menschen*, hare eigene bequaamheeden, om quaad te konnen doen, zelfs niet weten; en dat die door hare laagheid van anderen veragt werdende, des niet te min soo haast geene kennisse van haare krachten, en de geleegendheid om quaad te konnen doen, verkrijgen, of dat sy aanstonds alle *Menschen*, die haar ontmoeten, jaa zelfs haare aller-grootste *weldoeners*, eeven gelijk onse *ESOPISE Slang*, tragten te verbijten: ende soo siet men des gelijks veeltijds gebeuren, dat de *Menschen* in deesen soo weinig omsigtig zijn, dat sy haare *barmhertigheid* besteeden, omtrend eenige ellendige *Menschen*, die weegens hare quade wijze van *leven*, ende boos-aardige geneegendheeden, wel dubbeld verdiend hebben ende nog verdienen, in steele van opgeholfen te werden, seer laag, jaa ter needer gesmeeten te zijn, ende onder hare welverdiende ongemakken te sutfgen.

Ende dat meer is, wy sien veeltijds, dat de *Menschen* in die *verkeerde Barmhertigheeden* volhardèn, schoon die ellendige boose *Menschen* *b* in haar ontugtig *leven* voortgaan, ende dat die schadelijke *barmhertigheid* gemeenelik soo lange duurd, tot dat sy sien, dat de selve *Menschen* haaren *weldoener* tragten te verderven, ofte

T t t het

a *Misericors Crudelitas.* b *Nullus malus felix.*

het leeven te beneemen; als wanneer sy, die ondankbaare boosaardige Menschen eerst door haare eigene schaade ten regte leerende kennen, haare weldaaden inne houden; ende soo veel in haar is, den selven ondankbaaren alle kraft om quaad te kunnen doen, soo aan haar, als aan eenigen anderen Menschen; ontnemen. Eeven gelijk onse *ESOPISE Boer* den *Slange*, hoe boosaardig die ook zy, alle *weldaaden* doet, tot dat de *Slang* hem ten lijve wil; als wanneer hy den selven ter needer veld, ende dood.

Dus sien wy, dat seer veele Menschen uit eene *verkeerde barmhertigheid*, door haare *aalemiffen* voeden soodanige Menschen, welke waarelik met haare wijze van leeven toonen, voorneemens te zijn, voortaan sonder eenigen arbeide, van de aalemiffen der al te eenvoudige *deugd-* ende *arbeidsame* Menschen, in alle dronkenschap, hoererie, vlouken, dobbelen, speelen, ende alle ontugt, haar leeven door brengen, met andere *Beedelaaren*, die haar gelijken. Welke *behouftrigen* en *Beedelaars* by ongerustige tijden, de eersten plagten gereed te zijn, om *oproeren* te maken op hoope, dat sy daar door geleegendheid sullen bekomen, om de huifen harer *weldoeneren* te plonderen: Gelijk men dat in meest alle de *Hollandse* ende andere omleggende *Steeden*, in den Jaare 1672. ondervonden heeft in seer veele geleegendheden, ende op seer veele plaatsen; dog allersigtbaarlikst tot *Rotterdam*, alwaar eene Vrow, die wekeliks sekerere *Alemis* van *Mevrouwe* van der *Aa* genoot, sig de aller-voorbairigste toonde, om het huis des *Borgemeesters* van der *Aa*, daar sy ende haar Man in woonde, te willen plonderen.

Sulks alle die verkeerde *Aalmisse-geevers*, aan den gewilligen *Beedelaaren*, ten regte wel moogen vergeleeken werden by onse *Broedse ESOPISE Henne*, welke geene *Eyeren* uitbroeid, dan wiens *Jongen* met der eerster geleegendheid, der al te onkondige *Henne* de keele af bijten sullen.

Ende insonderheid moogen by die *Broedse ESOPISE Henne* in deesen seer wel vergeleeken werden, alle die geringe ende onkondige *Ingefeetenen* ofte *Gemeenten* van *Landen* ende *Steeden*, welke uit *meededoogen* ofte verkeerde geneegendheid oover den *Stand* ofte ter grootmaakinge van sekeren *krafteloosen Borgere*, ofte *Borgeren*, den selven soo hoog in der *Regeeringe* brengen, dat hy ofte sy uit *krafte* van die hoogheid ofte uitsteekende *Magt* in der *regeeringe* der

der Republike, die sijne ofte haare weldoeners vertreedden, ende sig met haren arbeid, goed ende bloed, voeden kan ofte kunnen, ende naar den gemeenen aard der Menschen ook seekerlik die vertreedden, ende met die sig voeden sal, ende ook voeden sullen.

Gelijk men dat soo in de *Griekse* als *Romeinse Historien* seer oovervloedig leesen kan, hoewel wy om kortsheids wille, uit ydere niet meer, dan een *voorbeeld* aanwijfen sullen.

Naa dat *Phisistratus* tot *Atheenen* de gonst der aller-geringste *Borgeren* aldaar verkreegen had, ende de wijse *Solon* de *Borgeren* waarfchoude, dese *Slang*, die haar daar na de keele soude af bijten, in haren boesem niet uit te broejen, ofte te voeden, soo wierd sulks niet ge-loofd; maar wanneer *Phisistratus* sig selven met voordagt gequetst heb-bende, van buiten in der Steede quam, en voorgaf dat eenige nijdige *Borgers* naar sijn leeven stonden, en getragt hadden hem te dooden; soo bestelde de gemeene *Borgerschap* der Steede *Atheenen*, welke door *Phisistratus* beleefdheeden ingenoomen was, hem in teegen-deel eene *Lijfwagt*; door welkers hulpe ende *verkeerde Barmhertig-heid* der al te onkundige *Borgeren*, hy sig *Meester* der *Republike* maak-te; het welk drie Jaaren duurde, eer de meeste onnoofelen hare mislaagen siende, sig by *Megakles* ende *Lycurgus* vougden, ende onder der selven beleid, *Phisistratus* uit *Atheenen* verdreeven: hoe-wel hy door de *tweedragt* der twee opgamelde *Borgeren*, naa dat hy omtrend agt Jaaren in ballingschap gesworven had, door *Megakles* weeder tot *Atheenen* ingeroepen, ende ook kort daar aan weeder verdreeven wierd: tot dat hy eindelijk door eene kleine by een geraapte krijgsmagt, ende de gonste eeniger geringste *Borgeren* sijnes aanhangs, het *heir* van de *Lieshebberen* der *Vryheid* versloug, ende voortaan alle soo wel geringe als aansienelike *Borgers* ooverheerde. ^a

Naa dat die ontugtige, geile, spil-penning, *Julius Caesar*, om dat hy sig meende ende tragte *Heer* oover de *Roomse Republike* te ma-ken, door de aller-braafste Raadsheeren, als *Brutus* ende *Cassius*, &c. in vollen Raade kloukmoediglik was gedood: Soo toonden de al-ler-geringsten ende meest ondeugenste *Roomse Borgers* sig daar oover soo verkeerd *Barmhertig*, ende soo seer misnoug; dat vee-le der allerwijste ende deugdzaamste *Borgeren*, waar onder ook *Brutus* ende *Cassius*, dien men uit Dankbaarheid *goude Beelden* t'haa-

T t t 2

rer

^a Sie *Herodot.* ende *Ubb. Emni Vetus Græcia*,

rer Eere hadde behooren op te regten, Roomen moesten verlaaten. Ende wierd in tegendeel *Ottavianus Augustus*, oud seeventien Jaren, Sufters Soon ende geadopteerde des gedooden *Dwingelands*, uit eene verkeerde barmhertigheid; veeler geringe Borgeren ende insonderheid door *Ciceroos* beleid, soo begonstigd ofte wel uitgebroeid ende gevoed, dat hy allangs sterker werdende, alle aansienelijke gegoede Borgeren, ende daar onder ook *Cicero* selve, deede vermoorden: om aldus *Heer* oover alle de Ingeseetenen dier Republike te worden. *a*

Ende wat in de voorgaande ofte in onse Eeuwe, in onsen Landen, deesen aangaanden is geschied, is onnoodig gefegt, alsoo het eenen ydere bekend is. Ende indien het den *Leesere* niet bekend mogte wesen, het selven in der voorgaande en onser Eewe *Historien* seer ligtelik door hem naar gefogt, en aangemerkt sal kunnen werden: ten ware de selve gek ofte blind gebooren zijnde, door geene menschelijke onderregtinge, jaa selfs door geene *Miraculen* wijsfer konde werden gemaakt, ende nog door kaarssen nog door brillen te helpen mogte zijn. *b*

De eigendlijke *fin* ende *leer* onser *FABULE* is derhalven, ons te doen sien, dat geene *weldaaden* nogte eenige *barmhertigheeden* behoorden te werden toegebracht aan soodanige Menschen, welken de selve *weldaaden* ten naadeele des *weldoeners*, ofte ten naadeele van haar eigen selfs, ofte des *Vaderlands*, ende ten voordeele ofte grootmaakinge van haar eigen selfs souden *konnen*, ende by gevolge ook souden *willen* gebruiken.

a Sie de Romeinse Historien, insonderheid die van du Plaix ende Coeffeteau.

b Chi nasce pazzo o cieco non guarisce Mai.

*Al die haare billen
Gewennen tot pillen,
Haar leeven verspillen.*

Eripit interdum modo dat medicina salutem.

81. Een Arts ende een Sieken.

Ene oude *Vrouw*, vliessen oover haare oogen gekreegen hebbende, sulks sy beswarelik ietwes sien konde, maakte verding met seckeren *Artse*, wat sy, geneesen zijnde, ende ook anders sins niet, voor sijner konste had te betaalen, mits dat hy daar en booven voor sijne *gangen*, als ook oover de *saluen* ofte *scherpe waaterkens*, die hy aan

haar soude besteeden, behoorelik loon uit haaren huise weg draagen soude moogen : Waar oover hy daageliks haare oogen quam verbinden ende bewinden , ende doorgaande t'elkens een stuk huisraats tot sijnen loone met sig nam , ende die *Vrouw* ook soo lang *sleepende* hield , tot dat alle haar huisraad weg gedraagen was , ende hy haar als dan ook ernstig genas , ende het geld , welk hy voor sijner konste bedongen had , ook begeerde . Waar op die *Vrouw* antwoorde : Eer gy in mijnen huise quaaamd om my te helpen , konde ik aldaar nog ietwes , hoewel beswaarelik sien : Maar nu gy segt my het gesigt hersteld te hebben , soo kan ik waarelik hier nietwes sien , ende fal ik derhalven u nietwes betaalen .

Daar na gebeurde , dat die selve *Arts* tot eenen *Sieken* , die *koortsig* ende ook *waatersugtig* zijnde , daar van Bedleegerig was , geroepen wierd . Ende des selfs Slag-aaderen , Tonge ende Pis , als ook het geheel gestel des lighaams wel onderfogt hebbende , beloofde hy den *Sieken* te helpen ; ende ging hy huiswaarts , als sullende het behulpmiddel aanstonds den *Sieken* senden . Ten huise zijnde , oordeelde hy , dat met *Apium a* het *Waater* des *Sieken* soude kunnen verdreeven werden ; en dat de *Waater-sugt* oorzaak van der *Koortse* zijnde , *b* die als dan ook ophouden , ende de *Sieken* als dan sijne gesondheid bekoomen soude . Dog in plaatse van selfs het *Medicament* te bereiden , gelijk behoorde , wierd hy indagtig , beloofd te hebben een jong ligt *Vrouw-mensch* , dat hy seer *lief* had , op dien stonde te sullen besouken , ende sijne lusten met haar te kunnen verfaadigen : weshalven hy in der haast een briefken schreef , *c* *℞. Apii quantum satis* , ende belaste dat sijnen Jongen toe te maken , ende den *Sieken* te brengen .

De

a Worttelkens van Hof-eppe. *b* *Febris Symptomatica*. *c* Een gift van Hof-eppe.

De Arts des anderen daags tot den *Sieken* koomende, ende vragende, hoe hy gevaaren was, kreeg tot antwoorde, dat hy soo vast had *geslaapen*, dat men hem naaweliks wakker had kunnen maaken. Waar uit die Arts wel besloot, dat sijn Jongen in steede van *Apium*, *Opium* a had geleesen ende gegeven: Efter om des *Sieken* gemoed niet te beswaaren, seide hy hem; dat die *slaap* voor hem eene *beilsaame saak* was, ende schreef hem als dan ook in der haast ietwes voor; om door de sweetgaaten, en niet door de gemeene *waater-loosingen*, als wel behoord had, indien by hem de vereifte kennis ende sorg ware geweest, het *Waater* te verdrijven: naamelik, b *Eene gift Veneetse Theriake*. Ende deede hy dat alleen uit *Vreesē*, dat sijn Jongen weeder *Opium* voor *Apium* mogte leesen. Sulks hy des anderen daags den *Sieken* wederom besoukende, vroug hoe hy des nagts gevaaren was, ende ten antwoorde kreeg: Ik heb ongemeen sterk *gesweet*. Ende de Arts daar op vervolgende, seide: O dat is eene *gewenschte werking mijner Artsenie!* Ende ten volgenden daage weeder tot den *Sieken* koomende, als ook verstaande, dat hy van *koude* seer *gebeefd* had; antwoorde die Arts weeder: *Dat is een goed teeken, namentlik dat de continuele Koorts ofte de hitte minderd, ende in eene c koude Koortse veranderen, ende alsoo eer lang scheiden sal*: waar toe ik u nog een klein *Poederken* voorschrijven moet.

Het welk geschied zijnde, soo quam hy des anderen daags weeder tot den *Sieken*, ende verstond van hem, dat daar merkeliik meer *Waater* in sijnen *Buike* was geset, ende dat die seer spande: als wanneer de Arts daar op seide; *Dat is een gewis teeken, dat de Koorts op houd*. Dog de Arts weg gegaan zijnde, vroug een des gesins den

Sieken,

a Sap van Mankop. b R. Theriac. Venet. quantum satis. c Intermittens.

Sieken; hoe hy sig waarelik bevoelde, ende die kreeg ten antwoorde: *Ik voel dat ik van, ende onder alle de goede saaken ende teekenen sterf.* Gelijk hy ook korts daar aan stierf. Ende de Arts het Lijk ten graave geleidende, den geenen die neevens hem ging, seide: *Indien de Sieke Klysterien gebruikt, ende sig van wijn te drinken onthouden hadde, hy soude niet gestorven zijn.* Waar op die Vriend antwoorde: Heer *Doëtor*, dit had gy by des selfs leven moeten aanraaden, ende besorgen; nu agt ik dat seggen niet meer als enkele *swetserie* der *quakzalveren*.

Uitlegging der Woorden, is hier onnoodig, alsoo alle Woorden in den eigendliken sinne hier ter needer gesteld zijn.

NAdemaal waarhaftig is, dat de *Philosophie* ofte kennis aller natuurelike Saaken, de eenige vaste grond is, daar een *waare konst* der *Medicijne* op gebowd kan werden; sulks waar een *Philosooph* met sijne bewijzen ende kennisse der naturelike Saaken eindigd, een opregt goed *Medicus* eerst beginnen kan, sijne konst der *Medicijne* te oeffenen, met in het bysonder die *Philosophise* kennissen toe te passen, niet alleen aan den menschelijken Lighaame, ende alle *Siekten* ofte *Herts-togten* van dien; maar ook op alle bysondere natuurelike Saaken, waar door ons Lighaam gebaat ofte beschaaidigd kan werden. Gelijk dat niet alleen de goede *Reeden*, maar daaren booven die oovertreffelike *Philosophen*, *Aristoteles* ende *Renatus Descartes*, ons sulks ook leeren.^a Ende indien wy daar neevens moeten bekennen, dat of wel van ouds deesen aangaande eenige *Philosophise* kennisse by den Menschen mogte zijn geweest, de selve allangs soo veel verminderd is, dat waarelik by onser *Vaaderen* tijden daar van nietwes geweeten is geworden; tot dat in onse Eewe enige treffelijke Mannen, ende in het bysonder die wonderlik klouke *Philosooph Renatus des Cartes*, zijn ende is opgestaan; welke de kennisse der *natuurelike* dingen hebben beginnen te ontdekken, ende den Menschen bekend te maaken: Soo

^a *Voyez la preface de ses Principes.*

moeten wy des niet te min daar by bekennen, dat tot heeden die Philosophiſe kenniſſe niet veel verder gekoomen is, als tot de aller-eenvoudigſte *a* natuurelike Saaken, ende moeten wy met eenen bekennen, dat ons menſchelik lighaam uit ſoo veele verſcheidentlik geſtelde ende vermengde Saaken by een gevougd is, ende daar door ook geduurig gevoed werd; dat wy warelik het eigentlik *weeſen*, ofte de waare *eigenſchappen* eenes menſcheliken lighaams, ende der natuurelike Saaken, waar meede het gevoed werd: niet weten:

Ende derhalven ſoo blijkt ook klaarelik, dat wy tot heeden geene vaſte ofte waare *Medicijn-konſt* hebben, ende niet dan loſſe *raadſelen* ofte *giſingen* van het gunt onſen lighaame voor- ofte naa-deelig weeſen ſal, maken kunnen. Ende ſchijnen de *Egyptenaars* voor deeſen tot meerdere kenniſſe der *Philoſophie*, als ook der *Medicine*, dan wy nu hebben, gekomen te zijn. Gelijk *St. Stephanus* uit deeſen hoofde ſegt: *b* „Ende *Mofes* wierd onderweeſen in alle wijsheid der *Egyptenaaren*, ende was magtig in woorden ende werken.

Het welk eenen ydere vremd ſal voor koomen, indien wy bedenken, dat de *Pharaos* in onſe *Heilige* ende ook alle andere *Schriften*, Koningen der *Egyptenaaren* werden genaamd; ende het ons onmoogelik dunkt, dat onder eene waare *Koninglike Regeeringe*, de goede konſten ende weetenschappen tot ſoodaanige hoogte ſouden ſtijgen; ten zy wy ter verklaringe van dien ſeggen, dat *Egypten* waarelik eene *Vrye Republiek* was, waar in de *Pharaos* uit allen geſlagten der *Egyptenaaren*, t'elkens vryelik mogten werden gekooren; ende ſy dus *Hoofden* van dien geworden zijnde, des niet te min neevens alle andere *Ingefeetenen*, den *wetten* ende der ſelven *ſtraffen* onderworpen waren; Sulks haar van der *Vrye Republiek* weegen wierden toegevougd, om haar *perſoon* op te paſſen, geene *Krijsluiden* ofte de *Soonen* van dien, maar alleen de *Soonen* der aanſienelike *Priſteren*. En dat wijders de *wetten* aldaar ſoo naaw onderhouden wierden, dat die *Republiek* op de ſelve *wetten*, meer als ſeeven ende dertig honderd Jaaren ſoude hebben geſtaan. *c* Ende leeſen wy ook in de *Schriften*, ſoo van *Diodorus Siculus* als van *Iſocrates*, *d* dat alle de *Ingefeetenen* van *Egypten*, van alle oude tijden af, door de

V v v

Re-

a Corpora Simplicissima. b Actor. 7. c Vide Diad. Sic. lib. 2. cap. 13.

d Oratio in laudem Buſiridis.

Regeeringe waaren verdeeld in vijf *Staaten*, foodaanig, dat eenige de *Landen bebowden*, eenigeden *Koophandel* dreeven, eenige *Handwerken maakten*, eenige ten *Krijge* besoldigd waaren, ende anderen den *Godsdienst* moesten waarneemen; alle welke godsdienstige Menschen ofte *Priesters*, uit de Heilige Inkomsten in leedigheid ende in alle fooberheid moesten leeven. Ende waaren onder dese *Priesters* ook de *Philosophen* ende de *Medicijns* begreepen.

Ende het heilsaamsten om alle *konsten* ende *weetenschappen* onder haar ten hoogsten trappe te brengen was, dat op lijf-straffe alle Ingefeetenen sig moesten oeffenen in die ende geene andere konsten, als waar in haare *Ouders* ende *Voor-ouders* sig geoeffend hadden, ende waar by sy opgebracht waaren. Ende oovermits die Regeering seer veele honderden Jaaren bleef duuren, ende by gevolge alle de *konsten* ende *weetenschappen*, die onderwijlen uitgevonden ofte bedagt wierden; seekerlik van den *Ouderen* op haare *Kinderen* needer daalden: Soo wierd de *wijsheid* der *Egyptenaaren* soo seer vermaard, dat alle leer-gierige rijke Menschen, uit alle de omleggende Landen, ende in het bysonder uit *Griekenland*, derwaarts reisden, om in der *Egyptenaaren* *weetenschappen* ende *konsten* onderrigt te werden. ^a

Ende om nu wat naarder van het eigendlike *voorwerp* onser *FABULEN* ende de *Medicijnen* te spreken: soo dienen wy indagtig te weefen, ^b dat in *Egypten* de *Medicijns* van den *Sieken* gants geen loon trokken, maar ten koste der Republike onderhouden wierden: ende behoorden wy ook te weeten, dat by den *Egyptenaaren* van ouds, ende daar na ook by den *Grieken*, de *Heel-konst*, de *Genees-konst*; ende het *toemaaken* van alle *hulpmiddelen*, ten dien einde dienende, wierden geoeffend ende gepleegd van eenen ende den selven Mensch; sulks een *Chirurgijn* was ook een *Medicijn* ende een *Apotheeker*. ^c Ende waren de *Egyptenaars* door die langduurige *Successien* ofte geduurige oeffeningen ook soo hoog in der *Medicijn-konste* gesteegeen, dat sy de menschelike Lighaamen, ofte de *Sieken* nooit tragteden te helpen door eenige middelen die *onseker* waaren, of sy den gebreekgigen geene schaade souden aanbrengen; maar cureerden sy de selven altyds door foodaanige middelen, welke als vast.

^a Vide Diad. Sicul. Antiq. lib. 3. cap. 6. ^b Vide Diad. Sic. Antiq. lib. 2. cap. 3.
^c Vide Opera Hippocratis Celsi, Galeni, &c.

vast ende seker gaande in haare oude Medicijn-bouken aangeschreeven waaren, ende buiten welken sy op lijf-straffe niet gaan mogten: sulks die Medicinen den gebreekgigen ofte Sieken soo veel heils ende goeds deden, als de gemeene bekende Spijsen gewoon zijn, den gesonden Sterkte aan te brengen.

Ende heeft deese wijsheid in Egypten gehuifd, soo lange die Vrye Regeering heeft geduurd. Als wanneer Apollo gebooren in Delos, eene der Griekse Eilanden, de Konstten der Medicijne van den Egyptenaren leerde, en die in Griekenland geoeffend hebbende, die ook daar naa sijnen Soone Æsculapius oover gaf, welke desgelijks die konst aldaar lang geoeffend hebbende, sijnen Soone Hippocrates Coüs ook daar in onderwees, ende dat die boven sijne leeringen ende oefeningen van sijnen Voor-ouderen op hem gedaald, daar by vougde, een kort begriyp uit alle de aanteekeningen der geenen, die van eenige Quaalen ofte Siekten geneegen weefende, volgens de gewoonten dier tijden, neevens de genees-middelen van dien, voor soo veele sy wisten, hadden in den Tempelen doen opschrijven, in seekere Berden, welke aldaar ten nutte ende ter onderrigtinge aller Ingefeetenen des Lands, in het oopenbaar opgehangen waren.

Welke oorsprong der Medicinen by den Egyptenaaren, ende Successie in de selve konste by den Grieken van Grooten-vaadere op Soone ende Neeve, ende veele goede opmerkingen ende oefeningen in de Chirurgie, Medicine, ende Apothekarie, soo veel hebben vermoogen, dat de selve Hippocrates in die konste oover veele Landen vermaard wierd; ende in sijnen ouderdomme foodanige wijze, door-dringende, ende korte opmerkingen, de konst der Medicine aangaande, heeft beschreeven; dat dewijle alle de Schriften der Egyptise Priesteren, welke ons de waarhaftige konst der Medicine souden hebben kunnen leeren, verduisterd ofte vernietigd zijn; de Schriften des opgemelden Hippocrates, welke ons niet dan eene seer geringste schets ofte schaduwe der konste voordraagen; seederd die tijden soo vermaard zijn gebleeven, dat alle die Menschen, welke daar naa hebben gescheenen de selven te verstaan, voor vermaarde Leeraars ofte oeffenaars der Medicijn-konste zijn geagt geworden.

Maar oovermits nog Philosophie, nog Medicine, in den selven ge-

V v v 2

slagte

a Vide Hist. Sic. Antiq. lib. 2, cap. 3. & præcipue Isocrat. in laudem Busirid.

slagte van Menschen by den Grieken wierd, ende moeste werden geoeffend; soo verviel de *Philosophise kennis* der Saaken, ende by gevolge ook des te meer die konst der *Medicine* allangs soo seer, dat omtrend ses honderd Jaaren naa de tijden van *Hippocrates*, de Keiser *Adrianus* op sijn dood-bedde uit riep: „*Veele Medicijn-meesters* „*hebben den Keiser gedood*. Ende nochtans was omtrend die *Konste*, ende den *Medicijn-meesteren*, als toen nog dat voordeel te vinden, dat sy sig gelijkelijk in de *Chirurgie*, *Medicine*, ende *Apothekarie*, oefenden. Gelijk dat uit de *Schriften van Galenus*, ende *Celsus*, de eerste omtrend vijftig, ende de tweede omtrend honderd Jaaren daar naa schrijvende, blijken kan. Efter verdween die *nuttigheid* der *Medicijn-konste* met der tijd soo seer, ende verloor sy soo seer haare agting, dat het onder den *Romeinen* eene eigendlijke oeffening der *Slaaven* wierd.

Sulks daar, naar *Wetten* een *Slaaf* ofte *Slaavin*, oud 20. Jaaren ofte daar boven, ende in geene *Konste* ofte *Ambagte* geoeffend weefende, op *twintig* goude *Schellingen* ofte *Angelotten*; ende eene gemeene *Konst* ofte *Ambagte* weetende, op *dertig* geschat wierd: soo wierd een *Slaaf* ofte *Slavin*, die *Medicijn* was, niet hooger dan op *seftig* *Angelotten* geset. Ende was derhalven nog in den Jaare 534. naa onses Heeren *Jesus Christus* geboorte, de geheele *Medicijn-konst* niet hooger geelchat als op *veertig* goude *Schellingen* ofte *Angelotten*. a

Ende oovermits naa die tijden de *Chirurgie*, *Medicine*, ende het *toebereiden* der *Genees-middelen*, naa eenige weinige *Leerjaaren*, het zy in de *Hooge Schoolen*, het zy in de *Winkelen* der *Heelmeesteren*, ende der *Apotheekeren*, besteed te hebben, verscheiden Menschen met *publike magt*, om die konsten alleen ende met uitsluitinge aller andere *Ingefeetenen*, te moogen oeffenen, aan bevoolen, ende ook door verscheidenen Menschen, als soo veelerlei *Ambagten*, van welken sy voor den *Gilden-meesteren*, haar *prouf* ofte *meester-stuk* hebben gedaan, zijn geoeffend geworden: Soo zijn ook die *Konsten* waarelik geworden ten spotte aller gesonde Menschen, ende zijn opgemelde *Medicijn-meesters*, *Chirurgijns*, ende *Apotheekers*, eenigfins daar in den *Afgooden* gelijk geworden, dat sy van den onkondigsten Menschen allermeeft geagt ende ge-eerd werden, ende

ende dat sy wijders van andere wijfere Menschen, niet soo seet uit eenig goed ooverleg ende kraft van reeden, om op haar te moogen betrouwen; maar uit groote nood ende vreesse der Sieken ofte gebreekgigen, *aangeropen* ende *aangebieden* werden; of misfchien die haar meer als andere erwaarene Menschen, souden helpen kunnen: Alsoo die *Sieken* ^a door haare ellenden geperft werdende, als dan seer ligt-geloovig zijn, ende beginnen te hoopen, dat die *Medicijn-meesters* haar seekerlik sullen kunnen ende willen helpen: sonder dat die *Sieken* als dan daar teegen bedenken, hoe groot een quaad de onervaarene, lossse ofte quaadwillige *Medicijn-meesters*, den Sieken onwetende kunnen, ende misfchien met voordagt sullen willen doen. ^b

Want hoewel de *Chirurgie* booven die andere *twee* dat voordeel heeft, dat de *Heelmeesters* die quaalen voor hare oogen sien; ende ook geneesen kunnen veele gebreeken, die warelik met dertijd door de Natuurelike krachten niet geneesen souden werden: als *weg te neemen* het gunt aan den menschelijken lighaame te veel is, de ontplaatste *leeden* te herstellen, de *gebrookene beenderen* aan een te vougen, een *breuk* ofte *scheursel* weder in te brengen, ende met *banden* in te houden, den *Steen* der *Blaase* uit den lighaame te trekken, *Vliesen* van de *Oogen* te ligten, de *Spaanse Pokken* te geneesen, de *Kanker* uit te snijden, ende door *Vroedwijven* den *Vrouwen* in het *Kinder-baaren* behulpzaam te zijn, als ook versse *Vlees-wonden*, die met der tijd door de *Natuure* souden geneesen, ester veel eer te kunnen heelen: Soo werden des niet te min die *Heelmeesters* ofte *Operateurs*, daar in seer mispreefen, dat sy door veele *quade konsten* de gebreekgigen sleepende houden, ende die niet eer geneesen, dan naa dat sy die naar hun gelieven geplukt hebben. Ende is dit het gebrek, dat de *Grieken* van ouds ons voorgedraagen hebben in deeser *FABULE*, alwaar de *Arts*, die de quade oogen eener *Vrouwe* geneesen soude, haar soo lang sleepende houdt, tot dat hy alle het huisraad uit den huise heeft weg gedraagen.

Maar noopende de heedendaagse *Medicine* ende *Apotheeke*, soo is men, voor soo veel die *Konsten* aangaat; niet alleen van die bekende oude gronden der *Philosophie*, *Successien* van *gestagten*, ende by

V v v 3

een

a *Quod nimis miseri volum hoc facile credunt Senec. Hercul. Fur.*

b *Sie de spaanse Droomen van Fr. de Quevedo.*

een vougingen der voorgemelde Konsten vervremd ofte afgewee-ken; maar heeft men teegen die goede gronden der *Medicinen*, welke de *Egyptenaren* heilsaamelik hadden gelegd, daar van verscheidene *Gilden* gemaakt, ende daar en booven in die *konsten* het geneesende *a* gesteld teegen het voedsel, *b* eeven of het niet beiden by een, gelijk van ouds by den *Egyptenaaren*, weesen konde, ende altyds by een te zijn behoorde, ende ook soude weesen, indien die *konst* naar eenige seekere *waare* kennisse geoeffend wierd.

Sulks die *Konsten* nu nergens in schijnen te bestaan, dan in de *Sieken* onnatuurelik te doen *Kakken*, ofte haar de bloed-aaderen te doen oopenen, ende te doen *sweeten* ofte *braaken*; of wel door *slaapkruid* te doen rusten: hoewel alle die middelen seekerlik des *Sieken* krachten verminderen sullen, ende de *Medicin* soo wel als de *Apotheekers*, onseeker zijn, of de *Sieke* daar naa dest te beeter vaaren sal.

Hoewel de aller-onweetenste, ende onervaarenste *Medicijns* des niet te min by den *Sieken* gemeenelik seer onbeschaamd swetsen, dat men gelijk in het springen, wat *asteren* uit moet gaan, om daar naa des te *verder* te springen: dat is dat sy den *Sieken* wat *krasteloofer* moeten maaken, om hem daar na des te meer te *sterken*. Ende duurd gemeenelik dat swetsen soolange, tor dat die sieke Mensch door *geluk* ofte krachten sijner Natuure geneefd. Als wanneer die *Swetsers* haare konst ende besteede *Medicamenten* ten hoogsten roemen, sonder die gesondheid aan der Nature, *Gode* ofte den *Heiligen* toe te schrijven. Ende als de *Sieken* koomen te sterven, soo bekennen die *Swetsers* nooit haare onkonde, maar wel, dat door gebreeke der Natuure de *Medicamenten* niet hebben kunnen werken, ende dat alle *konst* op houd, wanneer de *Dood* daar *meede gemengd is*. *c* Sulks sy als dan stillekens doorgaan, ende niet eer van haar Loon spreken, dan als de meeste droufheid ofte row oover het affsterven gesleeten is.

Waar uit ook ontstaan is, dat de wijste der *Medicijn-meesteren* haare *studien* op de *Akademies* ofte haare *Leer-jaaren* in eene *Apotheke* volbragt hebbende, ende omtrend *Sieken* komende, nergens meer voor bekommerd zijn, dan onseeker weesende, of sy hem volgens de regulen der konste ook baaten sullen, ende of sy ook waarelik door

a Medicamentum. *b* Alimentum. *c* Quia contrarium moris non est Medicamen in hortis.

door de selve *eenige* Sieken geneesen kunnen, die met der tijd niet door de krachten der Natuur geneesen souden; uit die oorsaaken, haaren *Sieken* seer voorfigtiglik voorschrijven, ietwes, het gunt, indien *niet baat*, ook seekerlik *niet schaaden* sal; om soo doendetijd te winnen, ende met een goed gewisse den Sieken aan *Goods*, ende den *tijde* oover te geeven. Daar in teegendeel de *onweetenste* ende de *allerloste Medicijn-meesters*, de gemeene *regulen* der konste, welke sy op de *Akademiën* uit de lessen der *Professoren*, ofte uit eenige by haar geagte Bouken geleerd hebben, sonder omsien in volgen, *a* sehoongenoomen veele volgens die *Regulen* gecureerd werdende, alleen daar van zijn komen te sterven, of wel die selve *Medicijns* neemen den *Sieken* ende des selfs stand weinig in agtinge, ende bekommeren sig soo weinig oover eene goede *cure* des Sieken; om dat sy weten, hem niet te kunnen helpen, dat sy uit den Siek-huise gaande, somtijds wel om haare *lusten* anders fins te voldoen, het zy onder een glaasken Wijn, ofte het Verkeerberd, het wel bedenken der *Siekten*, ende het toemaken der *Medicamenten* versuimen, ende die aan anderen, ja aan *Jongeren* beveelen, ende niet jeegenstaande de quade werkingen van dien, haare *medicamenten* prijfen, ende den *Sieken* altyds goeden moed geeven, wat hem ook in der siekte mooge oover koomen.

Eeven gelijk de *Medicijn* onser *FABULE* den *Sieken* door sijnen Jongen *Opium*, in steede van *Apium* in gegeeven hebbende, des niet te min die *werkinge* prijft, ende ook niet jeegenstaande het overmaatig *sweeten*, de *beeying*, *grootte hitte*, daar naa groote toevloeying van waater in den Buike, dat alle quade uitwerkingen sijnner quade *Medicamenten* waren, de selve *Medicamenten* nogtans seer prijft, ende den *Sieken* wel doet hoopen: Soo siet men ook heeden, dat onse *Medicijns*, hoe seer sy ook hebben misgetaft, ende den *Sieken* verswakt, sy nooit bekennen, gedwaald te hebben, ofte sig selven van het beswaaren ofte sterven des Sieken, den schuld geeven, maar of wel de *nature*, *b* ende dat daar de dood meede gemengd was, of wel den *ooverleeden* selfs beschuldigen. Eeven gelijk de *Medicin* onser *FABULE* weet te seggen, dat de *ooverleeden* niet gestorven soude zijn, indien hy *Clisteren* gebruikt, ende sig van wijn te drinken onthouden hadde.

Ende

a *Curemus ægrum secundum methodum Galeni, & moriatur in nomine Domini:*
b *Cœura vim mortis non est medicamen in hortu.*

Ende is het niet min bekend, dat of schoon een ervaaren en voorfigtig Arts voor den Sieken eenetaamlik goede *Artsenie* den *Apotheekere* mogte voorgeschreeven hebben, dat des niet te min die ofte zijn *knegt*, volgens de oude *Regulen der Apotheeke*, ofte ook uit *eigen-baat*, naar inhoud des *Spreekwoords*:

*Eens Apotheekers Knegt wanneer hy aardig is,
Maakt dat sijns Meesters Deut een Schelling waardig is.*

^a Met *dis voor dat* te neemen, ende eene geheele andere werking dan de Arts verwacht had, te veroorzaaken; ende hem daar door ten schande te brengen, gelijk het voorwaar blijkt uit deese *FABULEN* ende oude *Spreekwoorden*, dat die *Medicijns* ook al in de oude tijden seer veragt zijn geweest, naamentlik,

b *De jonge Medicijns maaken vette Kerkhooven.
De Medicijns moogen de Menschen straffeloos dooden, &c.*

Ende souden wy duisend *Vertellingen* van der selven veragtinge nu voordraagen kunnen, indien onse *FABULEN* het selven niet seer aardig gedaan hadden, efter sullen wy ons niet weederhouden, nog vier van dien voor te draagen.

Naamentlik een *Beeldhouwer*, die niet seer gelukkig in sijne konst was, scheidte uit dat *Ambagt*, ende begaf sig tot het *Ambagt* ofte de *Studie der Medicine*; naa welke hy ook om sijne schoone *praat* ende *seedigheid*, grooten toeloop kreeg, ende vermaard wierd: *c* Sulks een sijner *Vrienden* hem vroeg, hoe 't moogelik waare, dat hy in de *Beeldhouwerie* in veele Jaaren soo weinig, ende in de *konste der Medicine* binnen korte Jaaren soo veel toegenoomen had? Waar op hy kortelik antwoorde: „Ik ben in de eene *konste* niet „meer als in de andere ervaaren; maar dat onderscheid is daar in, „dat de *mislaagen*, die ik aan de *Beelden te houwen* begaan hebbe, ge- „duurig voor aller *Menschen* oogen staan, ende my ook van de „allerbotste *Menschen* aangeweefen werden: daar in teegendeel „alle *mislaagen*, die ik in der *Medicine* begaa, met, in steede van „de *Sieken* gefond te maaken, die te doen sterven; aanstonds met „den dooden begraaven werden.

Een *Sieken* ongenegen weefende, eenes *Medicijns* *purgeerende* drank

a *Quid pro quo.* b *Medicis impune occidere licet, medicis quot terra medicorum errares cecit.* c *Vide Hippocras. de Medico.*

drank in te neemen, ende niet dervende den *Medicijn* teegen spreekken, goot die in *zijn*en *stoele*. De *Medicijn* des avonds weeder komende, om te verneemen hoe die *purgatie* gewrogt had, seide hem de *Sieke*, dat sy hem niet qualik bekomen was, waarop de *Medicijn* den vermeinden *afgang* besienende, die *ooperaatie* seer prees, en seide, dat de *Sieke* wisselik soude zijn gestorven, indien hy die *quade humeuren* in *zijn*en *lighaame* hadde behouden. Waar op eindelijk de *Sieke* uitberste in deese woorden: „Heer *Doctor*, dat heb ik ook geloofd, „ende daarom heb ik het niet willen inneemen. Sulks hy van allen seer bespot wierd. *a*

Van *Zandavil*, seer vermaard *Medicus* te *Granada* in *Hispanien*, werd verhaald, dat hy by den *Sieken* zijnde, sig in alles droeg gelijk een gemeen *Medicus*, behalven dat hy *zijn*ne *recepten* nooit ten huise des *Sieken*, maar des *zijn*en schreef, naar dat de *Goddelike Voorzienigheid* *zijn* lot stierde, welk hy liet vallen op *sesderlei* *Siekten*, die in *Hispanien* meest heerffen. Ende dus door het *lot* de *Siekte* uitgevonden hebbende, trok hy ook by *lootinge*, uit *sesderlei medicameuten*, welke hy voor ydere *Siekte* had beschoren, eene daar het *lot* op viel. Sulks van hem eenige *remedie* voor een *Vrouw-mensch*, wien een *Vis-graat* in der keele was blijven steeken, begeerd werdende; soo ordonneerde hy naar *zijn*ne wijze by *lootinge* daar teegen, eene *Klysterie*. Ende alsoo die door onvoorsigtigheid des *Apotheekers*, ende ten deele ook door eene al te haastige beweginge des *Vrouw-mensch*, op eene *verkeerde* steedegeset wierd, en mitsdien in der *Lijfmoedere* soo eene groote ontsteltenisse ende *braakinge* veroorzaakte, dat daar door de *Vis-graat* uit der keele geworpen wierd: soo wierd *Zandavil* ook veel meer als ooit, oover *zijn*ne wonderlike *curen* ende gelukkige geneesingen vermaard. *b*

Als de *Schotse Jacob* door *Koninginne Elisabeths* ooverlijden was geworden *Koning* van *Engeland*, soo vond hy goed de *Westen* teegen de *Rooms-gefinden* recusanten in voortijden gemaakt, ook te doen duiden op de *Puritainen*, ende in alle *Parochien* daar foodanige *Non-conformiste* *Predikanten* waaren, die sig daar naa niet vougen wilden, anderen te stellen. Sulks foodaanig een *Predikant* hebbende gepreedikt, dat indien de *Bisshop* hem afsettede, het veelen *Parochianen* haar leeven soude kosten, soo wierd hy als een *oproerige* be-

X x x

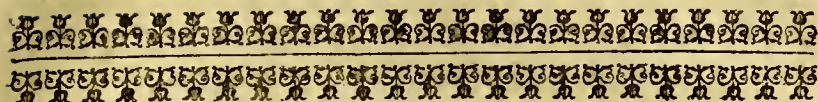
fchul-

a *Sie la Floresta Espanola.* *b* *Sie Dialogos Apacibles.*

schuldigd; en verantwoorde hy sig in volgender wijze: „Overmits ik
 „geene middelen hebbe, om sonder de *Inkomsten* mijner *Pastorie* met
 „mijnen *Wijve* en *Kindere*n te leven, en ik eenige kennisse der *Medicine*
 „hebbe, so sal ik my in so eenen gevalle tot *Doctor Medicus* doen pro-
 „moveeren: en alsoo de *Parochianen* my seer beminnen, soo ver-
 „seekere ik my, dat sy my meest alle tot haren *Medicijn* sullen ge-
 „bruike; ende, want ik mijne onkonde weet, soo sal ik in die
 „*konste* tot die vereiste kennisse niet konnen geraaken, dan door
 „de drouve ervaarendheid, die waarelik veelen *Parochianen* het lee-
 „ven kosten sal. Naar welke verontschuldiging die *Predikant* ook
 vry gesproken wierd, ende om een grooter quaad, dat uit sijne
onkonde in de *konste* der *Medicine* soude onstaan, voor te koomen,
 in sijne *Bedieninge* bleef.

Weshalven onse *FABULEN* seer wel leeren, dat de *seekere konst*
 der *Medicine* nu onbekend, ende veranderd is in een *Ambagt* om sig
 te verrijken, *a* dat gegrond is op veele ydele *gisingen*: van wel-
 ken geene door eenen goeden *Medicijn-meestere* behoorde te werden
 gebruikt omtrend *Sieken*, die haar *leeven* in sijne handen stellen,
 wanneer by mislukken dergewaande *remedien* ofte hulp-middelen,
 de *Sieken* staat beschaadigd te werden. Als ook deese *FABULEN*
 ons leeren, dat de onweetenste ende stoutste *swersers* in der *Medici-*
ne, het teegendeel gemeenelik doen, ende daar door ten allen tij-
 den van de wijfere *Menschen* afterhaald ende bespot zijn gewor-
 den.

a. *Dat Galenus opes. dat Iustinianus honores...*

De geleegendheid maakt eenen Dief.

Sua conservare private domus de alienis certare regia laus. C. Tacit.

82. De Dief ende sijne Moeder.

En jong *Knaapjen* ter Schoole gaande, sag dat sijne meede-leerlingen hunne Bouken niet wel bewaarden; ende maakte die geleegendheid, dat hy van tijde ten tijde de selve nam, ende sijner *Moedere* ten huise bragt: welke, in plaats van hem daar oover te bestraffen, des wegens blijde was, ende de selve Bouken ten gelde maakte. Sulks die *Soon*, sonder dat sijne *Ouders* hem midde-ler-wijle een *Ambagt* leerden, om daar meede den kost te winnen, met der tijd grooter werdende, ook groote-

re *Dief-stallen* beging; ende daar aan soo seer gewende, dat hy eenmaal *buis-braak* gedaan hebbende, ende in den huise nietwes te steelen vindende, dan eenen *Haan*, liever, dan sonder profijt daar uit te scheiden, den *Haan* met sig nam. Welke *Haan* als erbarmelik voor sijn leeven gebeden had, seggende, dat hy niemanne schadelik, ende in teegendeele de Menschen door sijn gekraai ten hunnen pligten opwekte, ten antwoorde kreeg; Om dat gy door u gekraai de Menschen opwekt, ende bequaam maakt om my het *steelen* te beletten, soo wil ik u des te eerder dooden

Daar naa gebeurde, dat deese *Dief* eenes rijken Mans huis besteelen willende; ende getragt hebbende den waakenden *Hond* om te koopen, met hem *brood* te geeven, daar op intrad; ende des niet te min van den selven *Honde* swarelik gebeeten wierd: soo dat hy om niet gevangen te werden, haastig door ging; ende daar naa sijnen *Makker* raad voor sijnner quetsure vroeg, die hem ten wiffen raade gaf, een stuk broods om het bloed in te drinken, op den wonde te leggen, ende dat als dan den *Honde*, van wien hy gebeeten was, ten eten te geeven; met versekeringe, dat als dan de geneefing sijnner quetsure seer haast volgen soude. Waar op die *Dief* antwoorde: Dewijlik van dien *Honde* gebeeten ben geworden, wanneer ik hem om andere reedenen hebbe brood gegeeven: soo behoorden waarelik alle de *Honden* deeser *Steede* my te bijten, indien ik deesen *Honde* brood gaave, om dat hy my gebeeten heeft.

De *Dief* eindelijk van dien *Wonde* geneesen weefende, soo maakte hy geselschap met eenen *Moordenaare*, ende naamen sy gesamentlik voor, eenes seer rijken *Boers* huis niet alleen te besteelen, maar *hem* ende sijn *gesin* te dooden,

dooden, als ook des selfs *Vee* uit der stalle weg te drijven; alwaar sy des nagts, terwijl alle het *Gesin* sliep, ingebroken zijnde, oneens wierden, wat sy eerst te beginnen hadden. De *Moordenaar* seide, dat sy aanstonds allen den *slaapenden* moesten den hals af snijden, om alsdan op haar gemak alles te kunnen doorsnuffelen, weg dragen ende weg drijven. De *Dief* vaardiger tot *steelen*, als tot *moorden* weefende, seide daar tegen, dat indien sy misten eenige van dien te dooden, dat hy krijten soude, en sy als dan aanstonds sonder eenigen beuit souden moeten vlugten; en dat het oover fulks in allen gevalle beeter was, het *Vee* stillekens uit der Stalle te drijven: en in gevalle van mislukken hunnes aanslags, om het *gesin* te dooden, ten minsten in der nacht met eenige Beuite door te gaan. Waar op de *Moordenaar* seide; Door het *Vee* uit der Stalle te drijven, sullen eenigen van het *gesin* door het ongewoon geloei ofte geblaat ende geknor des Vees sekerlik wakker, ende wy gevangen worden; fulks dat de argste raad is, die wy souden kunnen bedenken. Ik houde des niet te min mijnen raad voor de besten, seide de *Dief*. Ende onder deese *Twist* wierden alle die van den *Gesinne* wakker, sprongen op, greepen deese twee *schelmen*, ende leeverden die aan den *Geregte*; van wien sy beiden veroordeeld wierden oover haare *huisbraak* ende voorgenoomme *moord*, te moeten sterven. Ende ter plaatse daar het behoord, ten selven einde geleid werdende, sag de *Dief* sijne *Moeder* weenen, ende krijten oover sijn ongeluk: weshalven hy den *Beudel* bad, sijne Moeder te moogen *kussen*; Het welk als hem toegelaaten was, soo beet hy haar, onder het voorwenden van dien, de neuse af. Ende alsoo hy van allen den *Omstanderen* des weegen, als oover de uitterste *Goddeloosheid* in der uure des doods gepleegd,

wierd beschuldigd; soo antwoorde hy daar op: Het is bil-
lik dat sy, die meer schuld heeft als ik, die straffe draa-
ge, ende ik my van haar wreeke. Want indien sy, toen
ik een kind was, ende haar de gestoole *Boekjens* mijner
meede Schoolieren bragt, my had bestraft, in plaats van
my daar toe aan te moedigen, ende mijne *Heelster* te zijn,
als ook, indien sy my een *Ambagt* had doen leeren: ik sou-
de nooit die groote Schelmstukken hebben bedreeven, om
welke ik nu lijden moet.

Uitlegging der Woorden

*Is hier onnoodig, alsoo alle Woorden in den eigendlijken
Sinne gesproken zijn, gelijk men dat in de Apolo-
gen der Menschen, ende niet in de FABULEN der
Dieren te doen, gewoon is.*

HOewel waarhaftig is, dat de goddelijke *Plato*, die omtrend
vier honderd Jaaren voor de geboorte onses Heeren *Jesus Chri-
stus* heeft geleefd, als ook de ongemeen wijze ende kloukmoedi-
ge *Thomas Morus* in onse laatst voorgaande Eewe, met seer veele ree-
denen in haare Schriften *beweeren*, dat in eene wel-gestelde
Republike alle goederen soodaanig *gemeen* behoorden te weesen,
dat de woorden van *Mijn* ende *Dijn* aldaar nooit wierden gehoord:
als zijnde de selven de waarhaftige oorsaaken aller twisten, strij-
den ende schelmstukken, onder den gemeenen Menschen: Soo is
des niet te min het selven in't geheel soo *vremd* van der mensche-
liker aard geoordeeld te weesen, dat onses weetens tot heeden
toe, op den gantsen Aardboodeme niet eene Republik, welke
naar eenige Wetten ofte Gewoonten geregeerd wierd, ofte werd,
gevonden is; waar in door den Ingefeetenen met eenige Wet-
ten ofte Gewoonten, de gemeenschap aller goederen ingevoerd,
ende het *Mijn* ende *Dijn* verboden soude zijn geweest, ofte nog zy.

Ende

^a *Plato de Republ. lib. 4. & 5. Entopia Mori.*

Ende alsof wy daar en boven moeten ooverdenken, dat wy uit der aard *menschen*, ende niet dan by toevallē *leeden* eener *Maatschappie* ofte *Republike* zijn; sulks wy ook eer goederen fouden hebben, eer de *wet* soude konnen de selve *gemeen* maken; soo is niet wel te begrijpen, dat de naarstige en spaarfaame fouden konnen werden bewoogen haaren eigen rijkdom, met de arremoēde der leuje ende quistige *Menschen* vrywillig *gemeen* te maken. Ende daarom soo konnen wy seer ligt de reeden begrijpen, waarom die gedagten van *gemeenschappe* aller *goederen*, soodaanig ydel zijn gebleeven, dat sy geenen grond ter weereld, dan in de *Herssenen* eeniger *Menschen* hebben gekreegen. *b* Daar in teegendeel het *Regt* van *Mijn* ende *Dijn*, onder den *Menschen* niet alleen oover den gantzen *Aardboodem* is doorgedrongen; maar het verkrijgen ende behouden van den *Eigendom* der *Goederen* by den selven, neevens het behouden van een yders lijf en leven, gelegd werd tot een *grondslag* aller *Publike* *Regeeringen*, het zy daar in *een*, *meer*, ofte *alle* *Ingeseeten*, ofte *Ingeseetenen* der *Landen* ofte *Steeden*, het bestier hebben. En is daar en boven ook waarhaftig, dat alle by een wooningen, en onderlinge handelingen der *Menschen*, op het *Regt* van *Mijn* ende *Dijn* rusten.

Gelijk de *Reeden* ende *Billikheid*, anders sins gesegt het *Natuurvelik Regt*, als ook de daar meede oover een koomende eerste *Regulen* der *Roomse Regten* ons leeren: „Dat wy eenen ydere het, sijnē laten, ende geeven moeten. Gelijk de selven daar en boven ook voorschrijven, hoe, ende op hoe veelerlei wijze, volgens *Reeden* ende *Billikheid*, ietwes dat iemanne ofte niemanne toekomt, als *eigen* verkreegen ende behouden, ofte verlooren werden kan. *b*

Ende of wel in de *Republike* van *Lacedemonien*, een yder mogt weg draagen ende behouden alle het gunt een ander versuimde wel te bewaaren: ende of wel daar en boven het in die *Republike* der *Egyptenaaren* eenen ydere vry stond, sijne naam den *Priesteren* aan te geeven, om als dan eenen andere te moogen ont draagen, ende tot den *Priesteren* te brengen, alle het gunt de *Eigenaars* versuimd hadden wel te bewaaren: ende dat als dan ook de *Priesters* den *Eigenaaren* het ont draagen weeder bestelden, met last, den *Dieve* het

vierde

a *Traj. Bocal. cent. I. Ragg. 77.*
t. t. de Acq. rer. Dom. ff. t. t.

b *I. de Inst. & Jur. §. 3. de rer. Divis.*

vierde deel der waardie van dien, naar schattinge der *Priesteren*, aan te tellen: *a* So strekten efter dese ordren, niet om den Ingeseetenen het Regt van *Eigendom* te ontnemen; maar wel om haar op te wekken, ten einde sy den Eigendom harer goederen forgvuldiglik bewaarden. Ende insonderheid strekte de ordre der *Egyptenaaren*, ten einde de *Eigenaars* min schade leeden, en dat de *Dieven* souden in mindere gevaare zijn, van haar leeven te verliefen, en om haar daar en teegen van hare gestoolene Goederen beiden meer profijts te doen trekken: dan de *Eigenaars* ende de *Dieven* nu doen, in die *Landen*, alwaar foodaanig steelen, allen Menschen op straffe der Galge verboden is.

De *Eigendom* der Goederen onder den Menschen aldus weefende vast gesteld, soo behoorde ook een yder wel te kunnen sien, dat alle Menschen, die het daar op toe leggen, om haren meede Ingeseetenen, het zy door *bedrog*, het zy door *geweld*, hare Goederen te ontnemen; daar mede warelik alle de *gronden* der by een wooningen en onderlinge handelingen der *Ingeseetenen*, als ook der Publike *Regeeringe* eenes Lands, voor soo veel in haar is, tragten om verre te werpen: ende dat sy derhalven als oopenbare *Vyanden* aller Menschen, oover allen vervolgd, ende naar geleegendheid van Saaken, anderen ten spiegele, op dat die Schelmstukken niet meer geschieden, oopenbaarelik behoorden te werden gestraft.

Ende is dit straffen der *Dieven* ende *Rooveren* des te noodwendiger, om dat alle Menschen met die *voor-oordeelen* ende geneegendheeden gebooren zijn, om sig te willen *eigenen*, alle het gunt sy sien ende haar behaagd; gelijk wy sulks daagelijks aan onse *Kinderen* sien: en wy ook ondervinden, dat die geneegendheeden blijven by alle *volwassene* behouftige Menschen, die door geene goede opvoedinge haare *voor-oordeelen* gebeterd hebben; ende insonderheid sien wy het selven, als haare *Ouders* naa-laartig zijn geweest, haar eenige goede *Konsten* ofte *Ambagten* te leeren, om daar mede den kost te winnen.

Want als dan die *aangeboorene* geneegendheid, behouftigheid, ende haare afkeerigheid van arbeiden ende forgen, haar gaande maakt, om aller anderen Menschen goederen sig te eigenen. Ende indien het haar in haare *Jongheid* gelukt, haar onderhoud

door

door *steelen* te vinden, soo soet het selven soo seer aan, ^a dat sy seer selden eenig ander geoorlofd middel om te leeven denken te gebruiken, ende nog min die in het werk stellen, ten deele, om dat sy versuimd hebben, sig tot eenige nutte beeftigheid ofte handwerk bequaam te maaken, ende ten deele om dat de *gewoonte* van *Steelen* soo swarelik af te leggen is; dat daar uit het gemeen Spreekwoord is ontstaan, ons leerende, dat men eene gewoonte van Tuiffen, Vlouken, Beedelen, ofte *Steelen*, niet ontleeren kan. ^b Waarom sy in het *steelen* voortgaande, volgens den aard der Menschen, van tijden ten tijden stouter werden, ende allangs grootere Schelmstukken onderneemen: naamelik beginnende eerst met geringe, ende daar naa met grootere ofte kostelikere dingen te ondraagen, wanneer die niet wel opgelooten ofte bewaard zijn.

Ende oovermits die *Dieven*, door haar ooverdaadig ende quistig leeven, seer veel tot haar onderhoud noodig hebben, ende sy op een ander Mans versuim, om des selfs onsekerheid, niet wel staat maaken konnen; Soo blijven sy daar niet by, maar doet hare Behouftigheid haar gemeenelik vervallen tot den *tweeden* trap; naamentlik niet alleen door *behendigheit* ende *bedrog* een ander Mans goed te ondraagen; maar ook door *geweld* in Huisen, Kisten ende Kassen te *breeken*; ofte oopenbaarelik op 's Heeren weegen de Menschen te *berooven*. Ende in gevalle de selven daar omtrend eenigen teegenstand vinden ofte vreesen te sullen ontmoeten, ende door die van den Huise gevangen te sullen werden: soo treden sy gemeenelik tot den *derden* trap, dat is, die Menschen te *vermoorden*, om der selven goederen veilig te konnen weg draagen. Gelijk deese aard ende loop der Menschen aldus in onse **FABULEN** werd voorgedraagen.

En is het aanmerkens waardig, dat om foodanige *Dieverien* voor te komen, in de Republike van *Egypten* alle Ingeseetenen, die van het *Handwerks* geslagt waren, met der *dood* gestraft wierden, wanneer sy tot bequame Jaaren gekomen zijnde, geen *Ambags* kenden, ende sig daar meede geneerden. Gelijk meede die van *Atheenen* in ha-

Y y

re

^a *Quas habeat Veneres aliena pecunia nescit.* Iuven. Sat. 13.

^b *La costumbre de jugar, jurar Brivar y robar es dura a deshechar.*

re Wetten allen Ouderen gebieden, haaren Kinderen eenige *Konsten* ofte *Handwerken* te leeren, of dat de Kinders by gebreeke van dien, ongehouden zijn, haare Ouders, tot arremoede vervallende, die te voeden.^a

Ende is het magfchien door gebreeke van goede Wetten ontstaan, dat van ouds de Volkeren van *Lidien*, als ook die van *Argos*, vermaard zijn geweest, meer als eenige andere *Griekse* Volkeren, tot *steelen* geneegen te zijn. Even gelijk men het selven nu segt van den *Gasconjers* in *Vrankrijk*, ende van den *Engelanderen*: sulks men in *Vrankrijk* bedektelik seggen willende, hy besteeld my, gewoon is te seggen, ^b hy handeld met my als een *Gascon*. Ende wy ook in onser Taale seggen voor een Spreekwoord:

*Een Engelsman is een goed Man,
Hy steeld niet meer als hy draagen kan.*

Het en zy men segge, dat die geneegendheid der Volkeren om te *steelen*, uit hare quistige ende te gelijk leuje aard, of eigendlik uit den *Land-aard* ontstaan is, ende ontstaat. Gelijk men van ouds de *Cretensen* *Loogenaars*, andere warme Volkeren *Geil* ofte *Luxuriens*, ende de *Duitsers*, *Dronkaarts* seide te zijn.

Dit alles waarhaftig zijnde, soo kunnen wy uit onse *FABULEN* ook seer wel leeren, de waarheid onser Reedenkaavelingen, naamentlik, dat onse *ESOPISE Dief* allangs stouter geworden zijnde, eindelijk gevangen, ende met seer groote reedenen ter Galge geleid werd: als ook hier uit blijkt, dat hy met geene mindere reeden sijner Moedere de neuse ofte het oor af bijt, om dat sy hem in sijne jonge Jaaren het *Steelen* hadde aangeraaden, in plaats van hem te bestraffen ende een goed Ambagt te leeren.

Maar het is in allen gevalle eene seer vreemde Saak, dat het *Steelen*, *Rooven*, ende *Moorden*, in *bysondere* gemeene Menschen soo strengelik gestraft werdende; des niet te min in *Koningen*, *Vorsten*, ende *Republiken*, wanneer sy geheele *Landen* ende *Steeden* besteelen ende *berooven*, als ook de *Ingefeetenen* van dien, *vermoorden*, de

Vrou-

^a Diod. Sic. lib. 2. Antiq. cap. 3. & s. Pet. L. L. Antic. lib. 2. tit. 4:

^b Il me Gascone. c. Sua Conservare private domus de alienis certare
Regia Laus. C. Tacit.

Vrouwen verkrachten, jaa de Landen verwoesten, ende soo Dorpen als Steeden verbranden; soo seer werden gepreefen, als of sy c grootte ende loffelijke Heldenstukken hadden bedreeven.

Ende is insonderheid verwonderens waardig, dat daar en boven alle, die groote Hoovelingen ende Krijgs-Bevelhebbers, welke alle die Schelmstukken aangeraaden ofte uitgevoerd hebben, ende die desweegen wel dubbeld verdienen, haar neus en beide hare ooren te verliefen: des niet te min ten Heemele verheeven werden: Het en zy ons'voor eene genoegsame reden, het volgende *Veersjen* strekke:

*Des Weerelds loop en loon, dat is een Dwellem-luk,
Soo't wel lukt, 't is Romeins, soo niet, een Schellems-stuk.*

Ende dat by gevolge geene menschelike werken in sig selven goed ofte quaad voor af kunnen werden gesegt te sullen weesen, maar dat alleen eene gelukkige ofte ongelukkige uitkomst, die benaamingen van goed ofte quaad te zijn veroorzaakt ende regt-vaardigd ofte verdoemd. Het welk verre zy. *a*

Eeven gelijk de Koning *Alexander* den See-roover *Demetrius*, met der dood gedreigd hebbende, vroug, wie hem soo koen had gemaakt; zijne Onderdaanen op See te *berooven*, ende tenantwoorde kreeg: Nu ik met niet meer dan met drie ofte vier Galeyen, die ik van mijnen Vaadere ge-erfd hebbe, op See roof, ende van u gevangen ben geworden, soo werde ik alseen *See-roover* ter dood verweefen: maar als gy met een geheel Rijk, welk gy van uwen Vaadere hebt ge-erfd, ende met geheele *Scheeps-vlooten*, als ook *Heir-leegers* van veertig duifend Mannen, soo ter See als ten Lande, alle uwe Nabuuren beroofd, der selven Landen in-neemd, ende alle de Inwooners van dien, welke als loffelijke Bemidders hunnes Vaaderlands u teegenstaan, doet vermoorden; soo derfd gy daar oover seege-praalen, ende werd gy eevenwel de loffelijke ende groote *Alexander* genaamd. Maar kond gy in uwen *gemeede* vinden, ende met der *waarheid* seggen, dat ik met de eigenste daaden eenen *Strop* om den halse, ende gy eene goude *Kroone* verdiend hebbe? *b* Ik verseekere my van neen, ende dat alle het

Yyy 2

gunt

a Careat successibus opto quisquis ab eventu facta notanda putat.

b Juvenal. Sat. 13.

gunt gy in u selven prijft ofte laakt, ook of het u lief ofte leet zy, in my moet prijfen ofte laaken.

Ende of wel de seer vermaarde *Marcus Cato* ten tijden der Roomse Republike plagt te seggen: *a.* „Dat alle *Koningen* ofte *Een-hoofdige*, *Regeerders*, *Wolven* ende *verslindende Beesten* waaren: Soo seide nogtans de Brit *Galgacus* ten tijde des Keisers *Domitianus*, met geene mindere waarheid van den Romeinen in het gemeen, het volgende: „Te vergeefs tragten wy door gediensf-ende feedigheid, de *Ho-* „*yardie* der *Romeinen* te ontwijken. Die *Plonderaars* van den Aard- „*boodeme*, doorsnuffelen nu de *Seen*, om meer *Landen* te ver- „*woesten*. Ende zijn by den *Ryken* soo *Geld-* als by den *Armen Heers-* „*sugtig*; geheel *Oosten* ende *Westen* kan haar niet verfaadigen. Sy *stee-* „*len*, *rooven* ende *moorden*, onder *valse Dek-* „*mantels*; noemende die *verwoeste*, *Bevreedigde Landen*, &c. *b* Ende of wel de wijste *Men-* „*schen* dus van beiden naar waarheid hebben geoordeeld; soo sien wy des niet te min, dat de *meeste* ende onkondige *Menschen*, soo wel die *plonderende* ende *moordende* Republike, als die alles vernielende *Roomse Keisers*, ten Heemele verheffen, ende als seer lofwaardige *Helden* nog heeden ten daage prijfen.

Van welk onderscheid, jaa teegen-een-strijdigheid van oordeelen der domme *Menschen* oover de selve *Saaken*, wy geene reedenen konnen vinden, dan deese, dat alle *Koningen*, *Vorsten* ende *Regeerders* der *Republiken* meer haare eigene grootheid ende voordeelen, dan der gemeene *Onderdaanen* ende *Ingeseetenen* beminnen; ende dat insonderheid die *Hoovelingen* ende *Krijgsluiden*, als ook booven allen de *Hoofden* ofte *Bevel-hebbers* van dien, haare grootheid, hoogheid, ende voordeelen niet konnen verkrijgen, ende behouden; dan met alle opgemelde verfoejelijke *Saaken* aan te raaden, ende uit te regten. Ende dat sig by den selven altijd vougen de *Hoofse Priesters* ende *Hoofse Predikanten*, om alles te looven ende te prijfen, wat de *Koningen*, *Vorsten*, ofte andere *Grootste Regenten* der *Republiken* doen; ende spreken sy dus op hoope, dat sy daar door middeler-wijle de hoogste ende profitabelste *Kerkelike Bedieningen* sullen bekoomen. Sulks het

a Reges omnes de genere Luporum rapacium, & Belluas esse.

b Corn. Tacit. in Vita Agricola.

het domme Volk, welk gene *reeden* gewoon is te gebruiken, maar alles fins de Koningen, Vorsten, Regenten der Republiken, de grootste Hovelingen ende Krijgs-ooversten, als ook de Priesters ende Predikanten in alle haar doen ende seggen *in te volgen* gewoon is; aldus by der neuse geleid ende bedroogen werd. Ende de geheele Weereld soo doende, altyds in de selfde onweetenheid blijfd. Want of schoon ons in alle de oude *Historien*, een eenig *Voorbeeld* werd verhaald, daar eenen strijd-gierigen Koninge, door eenen sijner Hoovelingen ofte Krijgs-bevelhebberen, dat rooven, branden, schoffieren, ende dooden, werd afgeraaden, soo siet men nogtans daar ook, dat die Koning daarnaar niet heeft willen luisteren.

Naamentlik *Phirrus*, Koning der *Epiroten*, geneegen weefende, de *Romeinen* in *Italien* te beoreloogen; soo vroeg hem *Cineas*, wat hy meende te doen, als *Italien* onder sijn gebied soude weesen gebracht? Ende antwoorde hy, Dan sal geene *Griekse* nogte *Barbare* Stad my teegen staan kunnen; maar sullen sy alle voor my swigten ende buigen moeten. Sulks ik als dan in *Sicilien* ooverscheepen ende dat *Eiland* ook oovermeesteren sal. Maar wat sal het dan zijn, vroug *Cineas* wijders, als gy *Sicilien* fuld ingenoomen hebben? Dan sal ik, antwoorde *Phirrus*, *Africa*, ende daar in *Carthago*, beoreloogen. Ende *Cineas* daar naa vraagende, Wat dan? Soo seide *Phirrus*, Dan sal ik op het *Rijk* van *Macedonien*, dat my nu soo veel spels maakt, vallen, ende dat onder mijn geweld brengen. Maar als *Cineas* eindelijk vroeg, wat de Koning *Phirrus* als dan doen soude; soo begon *Phirrus* te laggen, seggende, Dan sal ik *gerustelik* gaan leven, om met mijne *Vrienden* vroolik te zijn. Ende of wel *Cineas* daar op seide, Heer Koning, gy hebt van nu af aan, alle het gunt vereist werd, om wel te doen ende met uwe *Vrienden* vroolik te kunnen zijn; Onderneem dog niet alle die onseekere, ende mischchien voor u seer schaadelijke, ooreloogen: soo was alle deese raad te vergeefs; *Phirrus* ondernam den oorlog teegen den *Romeinen*, ende moest naa veel quaads gedaen ende geleeden te hebben, eindelijk met schande in sijnen Lande keeren. ^a

Want wel doen ende vroolick zijn, godvrugtig ende met het sijnen te vreedten te weesen, zijn wel seer *Heilige Lessen*, maar alle die werden gemeenelik in den *Hooven* der *Koningen* ende *Vorsten*, van den *Hoovelingen*, ende insonderheid van den *Krijgs-bevelhebber*, met voete getreden; terwijl de ondeugende *Bieltvaaders*, *Paapen*, *Monniken*, *Phar-heeren*, ofte *Super-Intendenten*, ende *Hooffe Predicanten*, den Heuk naar den winde hangen, ende uit ofte op alle die quaalen, haare eigene grootheid, profijt, ende gemak, tragten te trekken ende te bouwen, met die *Koningen* ende *Vorsten* oover alle in haare onderneemingen ende quaalen, te roemen ende te prijsen. Ende is ook waarhaftig, dat als dan alle het domme *Volk* segt *Amen*. Gelijk wy nu het selven in *Frankrijk* oovervloediglik sien in swange gaan. Naamentlijk, dat aldaar de *Kleinen* oover haar steelen ofte rooven seer swaarelik gegestraft, ende de *Grooten* seer geroemd ende gepreesen werden, ende dat de *Hooffe Priesters* op alles seggen *Aamen*.

Sulks wy tot een besluit deeses seggen, de eigendlijke *Leer* onser *FABULEN* te zijn, dat het der *Onderen* pligt is, haare *Kinderen* in eenige *Konsten* ofte *Ambagten* op te brengen, ende dat sy by gebreeke van dien, om haar voedsel te fouken, eerst seer *kleine*, ende daar naa *grootere Schelmstukken* doende, eindelijk soo wel *Ouders* als *Kinderen*, haar leeven seer ongelukkig, ja rampsaalig eindigen.

*Daar is nieman soo sterk, of hy vind
sijnen sterkeren.*

83

*Si vis omnia tibi subficere, subfice te rationi
et legibus patriæ.*

83. De Eeken-boom ende het Ried.

EEn *Eeken-boom*, geplant zijnde in eenen *heuvclagtigen* gronde, schoot met ter tijde aldaar seer lange ende diepe wortelen; ende wierd door den selven soo oovervloedig gevoed, dat hy seer *krom*, als ook *hoog* van stamme wierd; ende daar en booven met ongemeen veele, ende

ende dikke takken sijn *Hoofd* ten Heemele uitstak; ende sonder sijne stam ofte takken te buigen, eenen seer langen tijd veel *donder* ende *storm-winden* uitstond, ende ook door sijne breed uit-gestreckte wortelen, mitsgaders hoogte, schaaduwe ende droppe sijner stamme ende takken, allen anderen *minderen* Boomen, omtrend hem staanden, het voedsel ontnam, ofte bedroop, ende haar alsoo het groejen belette.

Sulks alle de selve mindere Boomen, de eene voor, ende de andere naa, uit gingen, ende de *Eeken* dus alleen, booven alle andere verder geleezene Boomen uitsteekende, oover sijnen stande soo hoogmoedig wierd; dat hy aan den voeten sijns Heuvels in eener poele eenig *Ried* in der stilte weelderig siende wassen, aanmerkte; hoe dat het sig voor allen winden boog, ende met allen winden woei; waarom hy het selven *Ried* oover die buigzaamheid ende gevoegelijkheid seer bespote; als oover de grootste swakheid ende slaawhertigheid, die in eenige planten konde werden gevonden. Waar op, hoewel het *Ried* ter sijner verdaadiging seer bondig soude hebben kunnen antwoorden; Soo vond het des niet te min goed, tegen sijnen *meerdere* niet te twisten, maar die versmaadheid opproppende, het eind deses hoog staanden krommen, hoovaardigen *Eeken-booms*, af te wagten, ende onderwijlen in der laagte naar sijnen eigenen aard, te blijven leeven.

Gelijk kort daar aan seer veele felle *donder-slagen* en geweldige *storm-winden* onstaan zijnde, het *Ried* aanstonds buigende, ende duikende behouden bleef: ende de al te hoog gesteege *Eikenboom* nu van den *minderen* Boomen, die hy verdrukt had, niet *bemanteld* zijnde, ende met sijne *Takken*, of niet konnende, of niet willende daar voo-

ren wijken ende buigen , gants om verre gesmeeten wierd. Sulks het *Ried* met een sonderling genougen aansag , dat de *Verkens* seer schielik quaamen aandraaven , ende sijne *Eekelen* aaten. Dat de *Kinderen* ende *Jongens* sijne kleine *Takken* braaken , om daar meede te speelen , ofte sig met *Borger-krantsen* *a* te vercieren. Dat de volwassene ende bejaarde *Menschen* malkanderen toeriepen : „ De al „ te hoog gesteege *Boom* , die ons alles fins in den wee- „ ge geweest is , om het groejen ons te beletten , ende „ die wy te vooren , sonder soo grooten gevaare onses lee- „ vens , als oover een begaan *Land-verraad* te loopen , „ niet konden tragten te bepaalen , ofte te vellen ; is ein- „ delik , God zy des eewiglik gedankt, *b* door onverwagte „ slaagen uit den *Heemele* ter needer geveld , ende verwor- „ pen. Derhalven het nu onse tijd is geworden , om met „ onse saagen ende kerf-bijlen , daar in te booren ende te „ hakken ; om ons niet alleen met brandhout te voorfsien , „ maar ook van sijne dikste takken , ende insonderheid „ uit die seer kostelike stamme , veele ende verscheidene „ huifen voor ons ende onse kinderen ; als meede voor al- „ le andere goede lieden , te timmeren : op dat onse Stad „ daar door meer ende meer bloeje , ende verciert werde. Ende wierd dus de meer als honderd jaarige trotse *Eiken-boom* , in min als vier ende twintig stonden , soodaanig vernietigd , dat nieman konde sien , waar ende aan wien sijne stam ende takken gegaan waaren

Dit alles door een seer wijs *oud Man* wel opgemerkt zijnde , soo gebeurde , dat hy ontmoete een seer bald-daa- dig *sterk Jongman* , die in steede van voor anderen naar gelegendheid te *wijken* ofte te buigen , verscheidene *Menschen* , den eenen voor , ende den anderen naa , oover-

Z z z

wel-

a Corona Civica. *b Canamus Te Deum Laudamus.*

weldigd ende mishandeld had ; Ende hoewel die *wijse Man* allesins getragt had hem te ontgaan ende te ontwijken : Soo begeerde die *Baldaadige* , dat die besaaidige *Wijse Man* aanstonds teegen hem te *kampen* , ofte hem eenig *geld* te geeven had. Ende of schoon de *Wijse Man* wel besefte , dat het den *Baldaadigen* Mensch behoorde genoug te zijn , te konnen vermerken , dat andere Menschen hem , ende sijns gelijken , op de gemeene straaten wilden *wijken* , sonder dat hy ofte sy den selven ten *kampe* vorderden , ofte eenig *geld* af dwongen : Soo oordeelde de *Wijse Man* nogtans , voor hem beeter te weesen , dat hy om een gering *geld* , sijn *leeven* teegen dat *lijf* eenes dwaafen *Baldaadigen* Mensch , niet in der waagschaale stelde. Waaron hy hem dat begeerde *geld* gaf , dog met die gedagten ; dat die *Dwingeland* door den ontfangen beuit soude des te meer aangeprikkeld werden , om diergelijke groote onregtvaardigheid en dat geweld nog meer te willen gebruiken aan anderen , die het selven niet lijdten , maar daar oover teegen hem liever vegen souden willen : Ende dat ook eindelijk ieman hem ooverwinnen ende dooden soude. Gelijk feer weinige daagen daar naa , deese *Baldaadige* eenen anderen jongen Manne ontmoete , die om dat *geld* niet te geeven , den *kamp* onderging , ende deesen *Baldaadigen* quaad-aardigen Mensch needer velde , doode , ende mitsdien het land van deesen boos-wigte suiverde , ten grooten genougen aller Menschen , ende insonderheid onses *ouden Mans* , sig *verheugende* het land sonder eenig sijn gevaar , van soo eenen boos-aardigen Mensch verlost te sien.

Uitlegging der Woorden.

Met de EKEN-BOOM, hebben de Ouden verstaan, seer hoog gesteeene menschen, die andere minderen verdrucken ende bespotten. Of wel soodaanige Vorsten ende Hoofden eener Republike, die sig laten voorstaan alle billikheid ende der Republike Wetten ofte Handvesten ont- ende oover-wassen te zijn.

Met RIET, de gemeene Ingeseetenen, Borgers ende Boeren eenes Lands, die met groote Hanssen te doene hebbende, wel doen altyds te buigen, ende door alle buiten- ende binnen-landse oorloogen, ende twisten, sig heen ende weeder te laten slingeren, sonder sig daarteegen te stellen, ofte daar op een woord te seggen.

BY anderer FABULEN gelegendheeden, hebben wy onse gedagten laten gaan oover de *gelijkheid* ende *natuurlike Broederschap*, die onder allen Menschen, geene uitgesonderd is: *Naemlik*, met welke *volmaaktheeden* alle de selven begaafd, ende aan welke *swakheeden* ofte *gebreeken* alle de selven ook onderworpen zijn. Nu vereist deese FABUL onse Reedenkaavelinge, oover seeker ongelijkheid van kraft ende magt, die onder den Menschen gevonden werd; als meede onse FABUL vereist eene *aanwysinge*, hoedaanig de Menschen gemeenelik sig daar omtrend draagen, ende behoorden te draagen. Het welk wy naar de maate onser geringe kennisse, ende onses korten voorneemens, aldus beginnen.

Eenige Menschen werden gebooren van *Ouderen* die *Eedel* van af-

afkomst ende rijk van goederen zijn, ende die daar en boven de Regeeringe, ofte deel aan der Regeeringe van Landen ende Steeden hebben; Sulks de selven tot mannelijke Jaaren gekoomen zijnde, bevinden seer grooten *aanhang* te hebben van onweetende ofte ondeugende Menschen, die tegen alle bekende waarheeden, *a* geduurig uitroepen ende trompetten, *b* die *loogenagtige maare*; dat *Helden niet dan Helden voortbrengen*: Soo dat deese hoog geboorene door der selven ontallijken *onweetenden ende ondeugenden* Menschen gonste, eer sy door hare eigene Deugden eenige Eer-amten ofte Bedieninge *verdiend* hebben; gemeenelik tot hooge Bedieningen werden gevorderd; ende dat sy daar door ook sig laten voorstaan, dat alle menschelike Eer ende Amten, niet dan op *geweld* ofte *bedrog* gegrond zijn: Sulks sy als dan soo *laatdunkende* ende *trots* werden, dat sy alle andere gemeene ofte geringe Menschen, schoon die veel *wijser* ende *deugdzaam*er dan sy moogen weesen, verre beeden haar gewoon zijn te stellen.

Waar en tegen ook veel meer andere Menschen gebooren zijn van *on-cedele arme Ouderen*, die gants geen deel aan der Regeeringe van Landen ende Steeden hebben gehad; Sulks sy gants geen *aanhang* van andere Menschen hebbende, geene hoopes van eenige verbeteringe haares stands kunnen hebben, dan welke sy op haare eigene *gevougelikheid*, *kennisse* van *Saaken*, *Verdiensten* ende *Deugden*, bouwen.

Waarom die *Hoog-geboorene*, ende sonder eenige haare *Verdiensten* nog hooger gesteegene Menschen, in seer korte tijden vergeeten, dat alle het gunt, waar door sy *uitsteeken* booven andere Menschen, haar van *buiten*, ja zelfs van den *geringsten*; booven welke sy *uitsteeken*, aangekoomen is; ende dat sy waarelik *in sig selven* niet meer nog *beeter* als andere gemeene Menschen zijn; dan voor soo veele sy *sig meer* ende *beeter* als andere Menschen, naar de gesonde *Reeden*, *Billikheid*, *Wetten*, *Gewoonten*, ende *Handvesten* haares *Vaaderlands* vougen, ende sig meer aan den selven onderwerpen.

Ende oovermits sy sig dus sonder eenige haare *verdiensten*, seer hoog gesteegen te zijn, bevinden; soo beelden sy, als voormeld, sig.

a. *Heroum filii noxae.*

b. *Fortis creantur foribus & Bonis.*

fig seer ligtelik in, dat alle *Eer*, *Magt*, ende *Hoogheid*, niet dan een roof ofte een *gevolg* is van haare *geboorte* ende *stoute laardunkenheid*: Sulks sy op dien gronde, a alle haare werken bouwende, fig laaten voorstaan, dat sy voor ofte naar geene andere haare meede *Ingeseeten* ofte meede *Regenten* fig moogen ofte kunnen buigen ende vougen; dan met fig selven in *Eere* ende *Hoogheid* te kort te doen. b

Het welk ook met der tijd allen foodanigen *hoog geboorenen* ende nog *hooger slijgen willenden* Menschen soo vele Vyanden veroorzaakt, dat die *misnougden* eindelijk te samen spannende, so een *hoog gestee-gen*, *onreedelik*, *ongevougelik*, ende *onbuigzaam* Mensch, gants om verre ende ter needer werpen, hem van alle sijne goederen, welke hy by *usurpatie* ofte *onwettelik*, onder fig geslaagen had, be-rooven; en alle sijne *Amtzen*, die hy van den *Regenten* der *Republike* mogte verkreegen ofte *geusurpeerd* hebben, onder fig verdeelen. Daar in tegendeel de geringe *Ingeseetenen*, als gemeene *Borgers* ende *Boe-ren*, in alle hare voorkomende *swaarigheden* sig tragten te vougen, om naar de *Wetten* haares *Vaaderlands* te leeven: Waar door sy aldus haar leevens-behouften middeler wijle eerlik soukende, doorgaans in weesen blijven. Ende beklijven die soo veel te meer ende te gewisser, indien sy somtijds by sware voorvallen met haar *meerder*, ofte met boos-aardigen haars *gelijken*, ietwes te doen ofte oneffens hebbende, kunnen goed vinden, om vreedes wille, ietwes toe te geeven; ende, gelijk men gemeenelik segt, de *Vreede* te *koopen*.

Alle het welken de dagelike *ervarendheid* ons leerd; nament-lik dat de *hoog gestee-gene* Menschen, met haaren *minderen* ietwes *gemeens* ofte te verhandelen hebbende, sig selven doorgaans meer als hun toekomst, aanmaatigen; ende dat sy daar omtrend ook gemeenelik *onbuigzaam* ende *ongevougelik* zijn: als meede dat de *mindere* gemeene *Ingeseetenen*, geene be-eedigde *Regenten* ofte *Voogden* zijnde, welke volgens *Natuurlike Pligten* ende *Eeden* ge-houden zijn, de *Vry-* ende *Geregtigheeden*, als ook de *goede-*

Z z z . 3

ren

a *Les Princes commandent aux peuples*, • *l'Interest commande aux Princes*: H. D. Rohan. en sa *préface*.

b *Sie Deductie over de Seclusie des Jaars 1654. Deel 2. cap. 3. §. 6.*

ren hunner gemeene *Ingeseetenen* ofte *Weesen* te bewaaren, ende te vermeerderen, sonder der selven *Gerechtigheeden* ofte *Goederen* te moogen verminderen; als dan wel doen, sig te buigen, ja ook van haar eigen *Regt* ietwes oover te geeven, om met die *grootere Baasfen* niet te twisten, te pleiten, ofte der selven haat op sig te haalen: alsoo die *minderen* op haar *goed Regt* blijvende staan, gemeenelik daar door verdorven worden. Ende fullen wy derhalven ter bevestinge deeses geene *Staalkens* ofte *enigee Voorbeelden*, aangaande den gemeenen *Ingeseetenen* eenes *Lands*, bybrengen.

Maar oovermits de hoog gesteeene *Menschen*, die *Hoofden* *eeniger Vrye Republiken* geworden zijn, niet konnen werden geseggt vry te weesen van deeser gemeene menschelikeid, waar door de *meederen* met haaren *minderen* handelende, gewoon zijn, sig selven altyds *vijf*, ende daar en teegen haaren *mindere* niet meer dan *drie* vierde deelen, voor *eene elle* toe te meeten, ende daar op halstarrig te blijven staan: sonder den *meede Regenten*, die sy haar *minder agten*, ietwes te willen toe geeven, ofte daar omtrend buigzaam ende gevougelik te weesen; als meenende het selven haare *Eere* ofte *Magt* te fullen krenken: Soo is desgelijks waarhaftig, dat sy in teegendeel door die *halstarrigheid* gemeenelik ten laatsten ter needere gẽsmecten, ende verdorven werden. Ende oovermits dat die daagelike *ervaarendheeden* ons alle het selven van den *Hoofden* ofte *Vorsten* der *Republiken* soo oovervloediglik ende klaareluk niet leeren, als wy dat wel van andere gemeene hoog gesteeene ofte aansienelike *Menschen* daageliks sien gebeuren; soosfullen wy daar van eenigee *Voorbeelden* aanhaalen.

Wanneer *Salomon* naa sijnen *Vaader David*, onder den Naame van *Koning*, het *Hoofd* ofte *eerste Minister* der *Israëlitische Republike*, veertig Jaaren naar eene geweest had, ende gestorven was: Soo quaamen alle de *Regenten* van geheel *Israël* te *Sichem* by een, in meeninge des selfs *Soon Rehabeam* aldaar ten *Koninge* ofte *eerste Minister* van *Staat*, oover geheel *Israël* te maaken. Dog alvoorens het selven te doen, soo drougen sy hem voor, dat sijn *Vaader* door sijnne ooverdaadige *Hof-houdinge*, ende insonderheid met in tijden van *Vrede* eene groote *befoldigde Krijgsmagt* aan te houden, haar booven reeden had beswaard met *Schattingen*, ende begeerden sy derhal-

halven, dat Rehabeam soude belooven, sijns Vaader swaar Jok te verligten. Om waar op te antwoorden, Rehabeam drie daagen uitsstel begeerde, ende middeler-wijle eerst raadpleegde met de oude Raadsheeren sijns Vaaders, die hem raaden te buigen, ende toe te geeven: met verseekeringe, dat indien hy sulks deede, hy daar naa sijne wil van geheel Israël ligtelik krijgen soude konnen.

Ende alsoo hy daar na ook den jongen Raadsheeren, die met hem opgewaffen waaren, afsonderlik raad vraagde, wat hem in deefen te doen stond; soo raaden die hem nict alleen af, te buigen, ende den Regenten van geheel Israël ietwes toe te geeven; maar raaden die hem daar en booven, den gemeenen Regenten van Israël, ofte den Gesanten van dien, aldus, ende met deese woorden te dreigen: „Dat indien sijns Vaaders Jok soo dik was geweest, als sijne kleine Vinger, „ende indien hy haar met Roeden gegeeffeld had; dat zijn Jok soo dik soude weesen, als sijnes Vaaders Lendenen, ende dat hy haar ook met Scorpioenen kastyden soude. Het welk laatsten als Rehabeam den Israëlitien had aangefegt, soo namen sy het selven soo qualik, dat tien stammen Rehabeam als eerste Minister van Staat verwierpen ofte affwoeren, en Jeroboam tot haren Koninge, ofte eersten Dienare van Staate, kooeren. En gebeurde dat geene Stam dan die van Juda, waar uit Rehabeam gebooren was, ende de geringe Stam Benjamin, die tegen Juda aanpaalde, mitsgaaders de Priesters, om dat die buiten Jerusalem in de Stamme Juda geleege, niet mogten offeren, ende anders sins ydel souden zijn geweest; ofte verjaagd souden zijn geworden, Rehabeam tot Koninge aan naamen, ende by hem bleeven. Sulks door Rehabeams onbuigzaamheid, geheel Israel soo omtrend den Godsdienst als omtrend de Politike Regeeringe, eerst in tweeën gescheurd, ende daar naa ook in het geheel vernietigd is geworden. a.

Als Philippus, Koning van Hispanien, ende Hertog ofte Graaf, ende mits dien de hoogste ofte eerste Dienaar van Staat, der respectieve Nederlandsche Provintien zijnde, ter verbreekinge van der respectieve Staaten Souverainiteit, ende ter verminderinge van de Vryheid der alinge Ingeseetenen ofte Staaten der wel opgemelde Landen, eigener Authoriteit, ende mits dien seer onwettiglik, veele Tyrannige bloe-

a. Sic 1. Bouk der Koning. cap. 11. ende 12. Chron. Bouk 2. cap. 9. ende 10.

bloedige Placcaten had doen afkondigen; en door *Hoofs-gefinde Regenten*, ofte door *Ketter-meesteren* uitvoeren: Soo klaagden de Staaten eeniger Provintien daar oover aan hem: en vertoonden alle de verbonde *Eedelen* der Neederlandsche Provintien in den Jaare 1566. hare opgamelde swarigheeden ook aan der *Gouvernante*, en verfogten sy alle seer ootmoediglik eenige versagtinge der opgamelde *onwettige Placcaten*. Waar op als *Philippus* en de *Gouvernante Margareta de Parma*, sijn Steede-houdster, in plaatse van te buigen, en sig aan der *reeden*, als ook aan de *oude Gewoonten* ofte *Handvesten* onser Vrye Landen ende Steeden te onderwerpen, het soo verre van daar was; dat *Philippus* naar de wijze der gemeenelik qualik beraadene *Koningen* ende *Vorsten*, door enkel geweld die *onwettige Placcaten* nog strenger belaste uit te voeren. Ende sond hy daar en booven den Hertog van *Alba* met een geheel heir ten selven ende herwaards. Sulks daar uit zijn ontstaan die *Beroerten* ende *Ooreloges*, geduurende welke *Philippus* van sijne respectieve *Hertogs* ofte *Graavelike Amten*, door de *Staaten* deeser Landen, als wettige *Souverainen* van dien, in den Jaare 1581. is afgeset ende afgeswooren geworden. *a*

Gelijk als meede de Hertog van *Anjou* in den Jaare 1582. tot Hertog van *Brabant*, ende Graaf van *Vlaanderen*, &c. door de respectieve *Staaten* aangenoomen was, op seer veele door hem *befwoorene Voorwaarden*; soo wilde hy des niet te min in den Jaare 1583. sig daar naar niet vougen, maar tragte door geweld van *Krijgsvolk*, eenige voornaame Steeden in te neemen, ende te dwingen, om hem in alles te gehoorfaamen, niet jeegenstaande alle andere loffelike oude *Gewoonten*, *Wetten*, *Privilegien* ofte *Voorregten* ende *Handvesten*. Ende alsoo hem sulks mislukte, wierd hy ook door den Staaten der respectieve Landen afgeset. *b*

Als *Robbert Dudley*, Graaf van *Leycester*, in den Jaare 1585. door de *Staaten* der respectieve *Vereenigde Neederlanden*, tot *Gouverneur* ende *Kapitain Generaal* was aangenoomen, op gelijken voet als dat *Amt* ten tijde van Keiser *Karel* gevoerd was: Soo vergenougde hy sig daar niet meede, maar deede hy geduurige *Indragten* op de *Souveraine Magt* der *Staaten*, ende haarer bysondere *Stadhouderen*,
schel-

a Sie P. Borre. &c.

b Sie P. Borre. &c.

scheldende de selven uit voor *Libertins*, Menschen sonder *yvere* tot den *Godsdienste*, *Lorrendraajers*, *Seepfieders*, *Brouwers*, *Wijnkoopers*, &c. ende die by gevolge gants onbevougd ende ook onbequaam waaren, soo eenen *grooten Heere*, als hy was, eenige *Ordre* omtrend het gunt hy te doen ofte te laten had, voor te schrijven: Sulks opgemelde *Staatien* hem aanweefen, dat indien van ouds de wettige *Souverainiteit* oover deese Landen by haar niet was, hy ook warelik geen *Gouverneur* ofte *Kapitain Generaal* oover deese Landen naar *Regten* konde weefen; alsoo hy dat *Ami* van niemanne anders dan van der *Staatien* weegen verkreegen had; ende dat hy derhalven het eenen begeerende, ook het anderen erkennen moest. Waar en booven sy hem verscheide maalen seer ernstig sijne *Indragten* vertoonden, ende versogten, dat hy sig des in volgende tijden wilde onthouden, waar naar hy sig soo weinig wilde vougen, ofte buigen, dat hy voornaam, *Leiden*, ende eenige andere *Hollandse Steeden*, door 's Lands *Krijgs-knegten* te oovermeesteren, om daar naa de *Staatien* deeser Landen als *Slaaven* ten sijnen dienste gebooren, te gebruiken tot alle het gunt hem gelieven soude: ende als hem dat mislukte; *gelijk die dollen Vorstelijke aanslaagen gemeenlik mislukken*; ende dat aan *Drie* sijnes *aanhangs* des weegen het Hoofd tot *Leiden* afgeslaagen wierd: soo vond hy sig genoodsaakt, om sijn leeven te verscekeren, te seggen, *a Het is tijd dat ik mijn Hoofd berge*. Gelijk hy ten dien einde ook in den Jaare 1587. naar Engeland oover scheepte, ende aldaar sijn *Ami* van *Gouverneur* ende *Kapitain Generaal* der Vereenigde *Nederlanden*, ook moest needer leggen. Welk *Ami* opgemelde *Staatien*, als door dit voorval wijser geworden zijnde, seeder dien tijd tot heeden, aan geen en anderen *Mensche* hebben goed gevonden op te draagen.^b

Ende is derhalven de eigendlijke *Leer* onser *FABULEN*, dat het voor allen *Menschen*, ende insonderheid voor *Koningen* ende *Vorsten*, eene seer groote *Wijsheid* is, altyds te *buigen* ende *sig te onderwerpen*, onder, ende aan de *Reeden*, sonder in steede van dien

A a a a

cenig

a *Sta tempo ch'io guardi la mia Testa. E. v. Rheid.*

b *Sie E. van Rheid. P. C. Hoofds Historie. Besoignes der groote Vergaaderinge des Iaars 1651.*

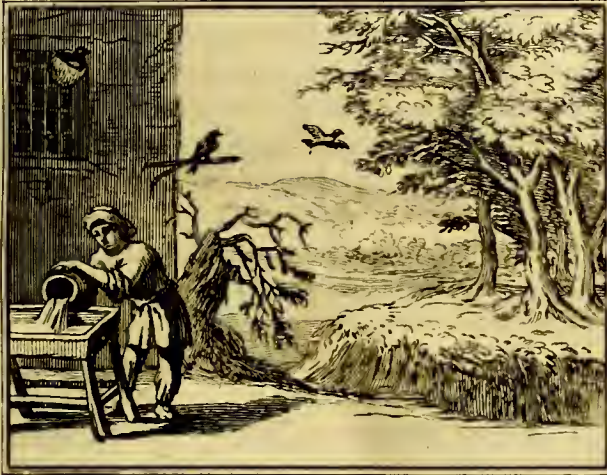
cenig *Geweld* te gebruiken ; jaa dat het den selven seer geraaden is, om *Rust* ende *Vreedes* wille, somtijds van haar eigendlik *Regt* af te staan , ende alsoo de *Rust* ende *Vreede* te koopen, om niet in het geheel yerdorven, ofte van haar *Amt* afgeset te worden.

Die sig self queld,
Een goed Vriend queld.

84

Cor ne edito.

84. De Blygeestige ende de Droufaard.

Terwylle de *Nagtegaal* ende de *Swaluwe* als twee seer lieve *Susters*, van ouds by den *Menschen* in seer grooterust ende vermaak leefden; om dat sy beiden den *Menschen* door haaren Sang seer behaagden, ende nergens in beschaadigden: Soo gebeurde dat een *vremde Vogel*, *Hop* genaamd, ook gewoon by *Menschen*, dog in 't verre afgeleggen *Thracien* te woonen, daar van daan in *Italien* oover vloog, ende aldaar die twee schoone *Susters*, naa-

A a a a z

ment.

mentlik de *Nagtegaal* ende de *Swaluwe* gesien hebbende, geneegen wierd met de eerste te paaren: Sulks hy de *Nagtegaal* eenen tijd lang gevrijd hebbende, die ten sijne *Wijve* kreeg, ende met haar in *Thracien* weeder keerde; alwaar sy den *Hoppe* een Soontjen baarde, dat sijnen Vaadere seer wel geleck.

Ende eenige Jaaren verlopen zijnde, wierd de *Nagtegaal* seer begeerig haare *Suster* de *Swaluwe* weeder te sien, ende hield sy ten dien einde by den *Hoppe*, haaren Manne, soo sterk aan, dat de *Hop* naar *Italien* reisde, ende de *Swaluwe* soo soet bepraate, dat sy van daar met hem naar *Thracien* vloog. Dog alsoo onderwijlen ook de *Hop* op de *Swaluwe* verliefd was geworden; ende de *Swaluw* sig kuis wilde houden, sonder ontrouwheid aan der *Nagtegaale* haare *Sustere* te bewijzen: soo verkrafte haar de *Hop* onder weegen.

Ende de *Hop* daar na bevreesd werdende, dat de *Swaluw* sijn Schelmstuk oopenbaaren soude, soo beet hy haar de *Tong* af, sulks sy niet meer singen konde; ende sy daar naa by haare *Suster* de *Nagtegaal* koomende, efter met teekenen te kennen gaf, van wien sy dat *Quaad*, als ook de *Schoffieringe* geleeden had.

Het welk haare *Suster* de *Nagtegaal* soo euvel nam, dat sy in sig selven swoer, daar *wraak* oover te sullen neemen. Gelijk sy haar *Soontjen*, alleen om dat het den *Hoppe* sijnen Vaadere seer wel geleck, doode; ende sijn vlees soo wel toemaakte, dat het den *Hoppe* ten eeten voorgesteld zijnde, het hem soo wel smaakte, dat hy het in't geheel op at; als wanneer de *Swaluw* ende de *Nagtegaal* den *Hoppe* gesegt hebbende, wat hy gegeeten had; meenden sig genoug gewrooken te hebben, ende door vloogen: de *Swaluw* naar den *Menschen*, ende de *Nagtegaal* in de

aller-

allergrootste ende diepste Boffen, om aldaar haare *droufheid*, oover de *ontrouwe* ende *wreedheid* der *Hoppe*, ende oover het verlies haares eenigen *Kinds*, in hare eenzaamheid te betreuren.

Waar door de *Swaluw* by den *Menschen* geduurig in het vliegen van ende naar haar nest, jaa in haar nest selve, op het doen der *Menschen* moerende agt slaan; allangs haare *droufheid* vergat, ende ook alle haare voorgaande krachten, die de *Hop* haar benoomen had, allangs wederom kreeg. Sulks sy uit blijdschap naar den *Bosse* vloog ende de *Nagtegaal* opsoegt, om haar die *Vreugd* bekend te maaken. Gelijk sy deede, ende aldaar sag, dat de *Nagtegaal* haare *drouvige* gedagten in der eenigheid soo seer gevoed had, dat sy daar van seer mager was geworden; ende scheen op nietwes anders, dan op de *schelmstukken* haares *Mans*, ende op de daar uit veroorzaakte *dood* haares *Soons*, gedagt te hebben. Waarom sy der *Nagtegaale* raade, aanstonds het *Bos* ende de *Eenzaamheid* te verlaaten, om weder als voor deesen by den *Menschen* te verkeeren; ende haaren *soeten sang* aldaar te laten hooren; ten deele om den menschen meer te behaagen, ende ten deele om sig onderwijlen ook eenigfins te vermaaken: haar verseeckerende, dat sy door dat middel haare *droufheid* slijten, ende haare voorgaanden gerusten ende vermaakelijken *Stand*, ten vreugde van alle haare vrienden ende bekenden, wederom bekoomen soude.

Maar de *Nagtegaal* was, gedurende alle deese reedeneeringe, nog soo seer met haare *drouvige* gedagten vervuld; dat sy op 't geen 'er door de *swaluwe* gesegt was, met geene bedaarde sinnen, agt gegeeuen had: Ende daarom beantwoorde sy geene der by gebragte reedenen; maar seide daar op: Ik heb mijn vermaak in mijne *Eenzaamheid*,

ende in mijne gedagten; sulks het gewoel der menschen my niet dan verdriet aanbrengen soude. Dit gesegt hebbende, vloog sy weg in het diepste der Bossen, sonder naar behooren haar afscheid genoomen te hebben, van haare allerliefste Sustere, de *Swaluwe*. Ende bragten dus de een al *treurende* in der *eenzaamheid*; ende daar en teegen de ander al *singende* onder het gewoel der *Menschen*, haar beiden leeven ten einde.

Uitlegging der Woorden.

*M*et de *SWALUWE*, werd verstaan een Blygeestig Mensch, die in swaare teegenspoeden, sijne oude wijze van leven behoud, met onder den Menschen als voor heen te verkeeren, ende die daar door sijne droufheid doet slyten, ende sijne teegenspoeden te booven komt.

*M*et de *NAGTRGAAL*, werd desgelijks verstaan, een blygeestig Mensch, maar soodaanig een, die door teegenspoeden sig laat ter needer slaan, ende daar op gedurig maald: ende op dat hy sulks des te meer doen soude konnen, altyds de eenzaamheid soukt.

Gelijk van ouds de geenen, welke de vermeerdering der waare wijsheid ende menschelijke kennisse hebben gefogt, met te doorsnuffelen ende naar te spooren, de oorfaaken aller *Natuurelijke* dingen; ofte wel der geneegendheeden, daaden ende uitwerkingen der Menschen; *Wijsgierigen** zijn genaamd geworden; ende sy ook haare kennisse verre boven de gemeene hadden doen stijgen:

Soo

* *Philosophi Naturales, Morales, Politici. Democritus, Aristoteles, Socrates, Plato. &c.*

Soo zijn daar naa, ende insonderheid seederd den Jaare vier honderd naa *Jesús Christus* geboorte gevolgd veele Eewen, in welken door geheel *Europa*, alle kennisse ende weetenschappen, het zy door de regeerende *Krijsoo-versten*, ende der *Barbare Noordse Volkeren* oovervallingen, het zy door de *Christen Paapen* ende *Monniken*, dat geslaagene *Vyanden* aller *wijsgierigen* a waren, voorbedagtelik uitgebluft ofte vernietigd geworden. Tot dat op den einde der *twaaftde* Eewe naa onses Heeren *Jesús Christus* geboorte, ende vervolgens tot in den beginne der *seftiende* Eewe, alleen de *Kerkeliken* ende de *Monniken* haar verstand seer goeoffend hebben, niet om gelijk van ouds, de oorsaaken der *natuurlike* ende *menschelike* Saaken te ondersouken, in die *Saaken selfs*, ofte in het groote *boek* des *Weerelds*, ende den *ommegange* der *Menschen*; maar wel om in haare *Cellekens* ende *Eensaamheid* te bedenken, op hoe veellei wijze sy eene *Saak* konden *aanschouwen*, ende op hoe veellei wijze sy hare *eigene gedagten* b konden verdeelen, met malkanderen vergelijken, doen oover een koomen, ofte *teegen een stryden*, &c. Het welk eene groote spits-vindigheid in die *Menschen*, maar gants geene meerdere kennisse van *Saaken* veroorzaaken konde.

En of welen weinig voor, en gedurende de geheele *seftiende* Eewe, door de *Griekse Vluchtelingen* naar *Italien*, en door de *nieuw-gevondene Druk-konst* in *Duitsland*, en de groote meenigte der *Bouken*; sig oover geheel *Europa* onder allerlei slag van *Menschen* heeft geopenbaard, een groote yver, om alle *oude Schriften*, ende dien volgens ook alle *nieweliks gedrukte Bouken*, te doorinuffelen; ende dat daar dóor ook de kennisse der *Menschen* tot veele *naturelike* ende *menschelike* Saaken is uitgestrekt geworden: Soo hebben nogtans de *Menschen*, uit die *Bouken alleen*, sonder *wijdere opmerkingen* te gebruiken, niet gekreegen de kennisse der *oorsaaken* van opgemelde dingen: maar hebben sy alleen haare *geheugenisse* opgevuld, foodanig, dat sy wisten te verhaalen, het gunt andere *Menschen* voor deesen van die *Saaken* geschreeven hadden.

Ende om oover deese *Saaken* ons wat naarder uit te drukken, soo gelieve de *Leeser* te weeten, dat de meeste *Paapen* ende *Monniken*, voor den Jaare 1500. naar *Jesús Christus* geboorte sig niet bemociden met voor de *Leere* der *Roomse Kerke*, ende teegen die

der

der alsoo genaamde *Ketteren* te schrijven: maar dat die, welken sig omtrend hare eigene Gedagten oeffenden, wierden gesegt *Scholastici* ofte *School-leeraars* te zijn: ende de Leefers aller Bouken, sonder die *Saaken* alsoo wel ofte beeter als die *Aucteuren* selfs, welke die Bouken geschreeven hadden, te ondersouken, te begrijpen, ende daar oover haare eigene vrye opmerkingen te hebben; wierden in die tijden, ende werden als nog van andere Menschen, die *wijser* zijn, *Pedanten* genaamd. Als willende met dien woorde uitdrukken, Menschen die door haare affonderlike *gedagten*, ofte *eensaamheid*, ende door het onnuttelik *leesen* van Bouken, de woorden der selven in haare *geheugenisse* hebben gepreat, ende die ook onderwijlen daar door haar goed *oordeel* ofte *verstand* soodanig geminderd hebben, dat sy tot den ommegange met andere Menschen, die haar niet gelijken, gants onbequaam zijn geworden.

Ende zijn die *School-leeraars*, ofte de *Pedanten*, schrijvende van *naturelike* Saaken, daar in wel oover een gekoomen, van ons te leeren, dat alle gemengde lighaamen bestonden uit *Viere*, *Lugte*, *Waater* ende *Aarde*; ende dat als die *Eelementen* in den bloede ofte lighaame der Menschen wel gemaatigd ende vermengd waaren, soodanig nogtans, dat de *Lugt*, dat is de *hitte* ende *vogte* des lighaams, de ooverhand had; die mensch gesegt wierd *a goed-bloedryk* ofte *blygeestig* te weesen. Als het *Vier*, dat is de *hitte* ende *droogte* des lighaams uitstak; soo seiden sy, dat soo een mensch *b toornig* van aard was. Als het *Waater*, dat is de *Vogtigheid* ende *Koude*, in den lighaame te veel was; soo seiden sy, dat soo een mensch *c grof* ende *bot* van aard was. Ende als in den lighaame de *Aarde*, dat is de *koude* ende *droogte* te veel was; soo seiden sy, dat soodanig een mensch *d drouvig* van *Geest*, ende te gelijk *grof* van *lighaame*, ende *schrander* van *verstande* ofte seer *vernuftig* was: ende vermaaten sy sig, dus de oorfaaken aller *natuwelike dingen* te kunnen oplossen.

Maar gelijk *Hippocrates* al in sijnen tijden aangeweefen heeft, dat het *wel* ofte *quaalik* weesen, ende de *kennis* des menschelijken lighaams; op deese gronden niet konde werden gebowd, nogte dat het in deese hoedaanigheeden bestond, *e* ende dat door de veranderingen van dien lighaame uit *hitte* tot *koude*, ende uit *droogte* tot

vog-

a Sanguineus. b Cholericus. c Plegmaticus. d Melancholicus;
e Hippocrat. de Veteri Medicina.

vogtigheid; ofte uit *koude* ende *vogtigheid* tot het teegendeel van dien; de *Sieken* niet gefond kunnen werden gemaakt: Soo zijn ook in onse *seventiende Eewe* veele treffelike *Mannen* voor den daage gekoomen, die sig niet soo seer beeftig hebben gehouden, met op hare *a eigene gedagten* te denken, ende alle haar voorkomende Bouken te doorlefen; gelijk dat het werk ende de beeftigheid is geweest der *School-leeraaren*, ende der *Pedanten*: maar die sig beeftig hebben gehouden, met op veel beeteren *gronden*, neevens het maatig *leefen*, ende ordentelijke ooverdenken der saaken die sy in weinige *goede* Bouken, van die saaken handelende, geleefen hebben; de *natuurlike* ende *menschelike* Saaken selfs te onderfouken.

Onder welke treffelike *Mannen* alles fins uitgesteeken heeft *Renatus Descartes*, die onses weetens in het stuk der *Philosophie* ofte *Wiskonsten*, ende *Natuurkunde*, sijns gelijken in geene voorgaande Eewen heeft gehad: Ende derhalven vinden wy ons nu verpligt oover de *Melancholie* ofte *Droufaardigheid*, voor soo veel die het *Voortwerp* onser *FABULE* is, ende dat op de *Gronden* des welgemelden *Philosoofs*, onse Reedenkaavelinge nog ietwes verders uit te strekken.

Door de *ontleedinge* der menschelijke ende beestelijke *lighaamen*, leeren wy; dat aller beider lighaamelike bewegingen door eeven diergelike werktuigen, *geesten*, *hersenen*, *senuwen*, *spieren* ende *voortwerpen* op de *sinnen* speelende, soo wel in den *Menschen*, gelijk als in den *Beesten*, kunnen uitgewrogt werden: met soodaanig onderscheid nochtans, dat wy niet in den *Beesten*, maar wel in *ons selven* aanmerken kunnen, eene *Siel*; dat is eene geestelike *denkende Saak*, met onsen lighaame soodaanige gemeenschap hebbende, dat of schoon onse *Siel* door haare gedagten geene nieuwe lighaamelike Bewegingen veroorzaaken kan; sy des niet te min magtig is, de selve Bewegingen door haare gedagten *eeniger maaten* te *bestieren*; dat is af, aan, ende te verleiden, ofte te verleggen.

Wy seggen *eeniger maaten*, om dat op onse *sin-tuigen* ende *lighaame* soo *kraftige* ofte soo *felle* bewegingen kunnen vallen, als de *donder* op ons *gehoor*, ende het *vier* op het *gevoel* onser leeden, &c. dat wy de eerste innerlike lighamelike bewegingen daar uit onstaande, niet magtig zijn door onse gedagten te bestieren; maar ons

B b b

genoodfaakt vinden, die eerste Bewegingen haaren loop te laaten; efter foodaanig, dat indien onse *Siel* daar in een mishaaigen heeft: ende in gevolge van dien de *tweede* Bewegingen, dat is der uiterlike *leeden* wederhoud, van die *Pasfie* ofte die drift uit te voeren ende te vermeederen: dat als dan die *pasfie* ofte die *drift* seekerlik allangs slijten, ende het ongemak van dien ophouden sal.

Even dus is het by naast met ons gesteld, wanneer door eenige *voorwerpen* op onse *sinnen*, in onse gedagten werden gebragt eenige Saaken, die ons ongemeen seer *be-* ofte *mis-haagen*, namentlik, dat wy in den beginne ons niet *willen* ofte niet *konnen* wederhouden, van op die seer *be-* ofte mishagelike Saaken te denken. Sulks indien onse *Siel*, geene sorge draagd, om by gevolge van tijden onse uiterlike leeden te wederhouden, van alle die *Bewegingen* ende *Voorwerpen*, welke de selve *be-* ofte mishagelike gedagten in ons vernieuwen ofte versterken; onse *Geesten* allangs door de selve *gewesten* ofte *doorgangen* onser Herffenen, snelder ende groover vlieten, als ook haare bewegingen langer behouden konnen. Gelijk bekend is, dat alle groote *lighaamen*, eenmaal bewoogen zijnde, niet soo ligtelik gestut, ofte de beweging van dien verleid konnen ofte kan werden: ende daar uit ook ontstaat, dat onse *Siel* die sterke bewegingen onser *Geesten* niet bestieren kan, maar de selve haaren gang laat gaan; ende mitsdien by naast als *oover-meefterd*, ende soo veele het moogelik is, gedwongen werd, altyds op de selve saaken te denken.

En is dit het *maalen* en het *mijmeren* der *Verliefden*, op eenen *Mensche* van andere *Sexe*, wanneer die hun ongemeen seer behaagd. Gelijk dit meede is het *maalen* en het *mijmeren* der al te hoovaardige ofte *Heersfugtige* *Menschen*, op die *Hoogheeden*, *Amten*, en *Eere*, welke sy sig inbeelden waardig te zijn, ofte hoopen te sullen bekoomen ende genieten; sonder dat sy op eenige andere saaken willen denken: welke twee geslagten van *Menschen*, naamelik de *Verliefden* ende de *Heersfugtigen*, wel de meeste maalende ende mijmerende *Menschen* uitleeveren. Ende om eindelijk tot het eigendlike *voorwerp* onser *FABULE* te komen; Soo seggen wy, dat dit ook is het *maalen* en het *mijmeren* der *Menschen*, op saaken, die in haar schieelik ongemeen seer *be-* ofte mishagelike, *blyde* ofte *drouvige* ende *hatelike* gedagten hebben veroorsaakt; sulks onse *Siel* niet in tijds sorgvuldig

vuldig weefende, om daar naa die *blyde* ofte *drouwige* gedagten te verleiden; allangs daar meede bevangen, ende by naaft oovermeesterd ofte belet werd, op andere saaken te denken. *a*

Ende werd deese *Melancholie* ofte geduurige *Blydschap* ofte *Droufheid*, ende dit *maalen* voorgekoomen, ofte weg genoomen, met ons selven wijselik voor te draagen, alle reedenen die ons het tegenwoordige ofte verlooren *goed*, ofte het *quaad* dat wy voelen ofte vreesen ons te sullen oover koomen, ofte welk ons oover gekoomen is, min te doen agten, dan het ons toe scheen, wanneer wy alleen oover de vermaakelikeeden ofte ongemakken van dien, onse gedagten lieten gaan. Of werd ook dat *maalen* voorgekoomen ende weg genoomen, met dat verlooren *goed*, of meer aan den Menschen die het verlooren hebben, weder te geeven, of met het *quaad* weg te neemen. Ende daar en booven leerd ons de ervarentheid, dat dit gebrek ook gebeeterd werd met warme ende vogtige Spijse, als ook Wijn tot sijn drank te gebruiken; met Hoofd ende Voeten seer warm te houden; met geduurige beefigheeden onder het gewoel van andere Menschen. Ende insonderheid werd dit gebrek voorgekoomen ofte geholpen, door aangenaame ende seer vermaakelike geselschappen, in oopene behaagelike velden te genieten: Gelijk in onser *FABULE* de *Swallow* haare droufheid slijt, met tot den Menschen ende hare voorgaande beefigheeden te keeren, ende dat sy door dat middel haare droufheid tot geene *Melancholie* ofte drouwigen aard doet vervallen: daar integendeel de *Nagtegaal* met sig van den Menschen te scheiden en in der eenigheid haare reedenen van *droufheid* te ooverdenken, allangs soodanig gestel in haare *hersenen*, *geesten*, *bloede*, *ingewanden*, ende *leeden* veroorzaakt, dat sy *Nagtegaal* in hare *Melancholie* ofte *Droufheid*, door alle het voormelden niet gebeeterd kan werden.

Sulks wanneer de Menschen soo verre in *Melancholie*, ende tot het *maalen* vervallen zijn; men tot heeden daar tegen geene beeterere hulpmiddelen heeft uitgevonden, dan met haar in hunne *maalen* de gedagten toe te geeven, sig daar door by haar aangenaam te maaken, om haar te kunnen aanraaden seer sterke *Aader-laatingen* ende *Purgatien* te gebruiken; ende alsoo in haar gelijk als een geheel nieuw *bloed*, ofte lighaam te veroorsaaken. Dog indien dit

B b b b 2

middel

a Vide L. Virg. lib. de anima Mons. Ren. Descartes passions de l'ame.

middel omtrend den *Melancholiken* ofte den *Droufaarden*, niet vrugtbarelik heeft konnen werden gebruikt, soo moet de selve *Melancholike* eindelijk werden *gedwongen*, door allen daar toe dienende middelen, om geduurig beefig te zijn, als ook met te moogen ende ook te moeten drinken, *slaapen*, *waaken*, gekleed te zijn, &c. ende ook anders niet, dan op ende naar het bevel des geenen, wiens forge die *Melancholiken* ofte *Droufaarden* aan bevoolen zijn: oovermits sonder soodaanige *Dwang* de selven *Melancholiken* meest al treurende ende *mijmerende* haar leeven seer lang uitstrekken, ende alsoo eindigen konnen. Even gelijk de *Nagtegaal* onser *FABULE*.

Ende souden van alle het opgemelden wel *voorbeelden* hier aangeweefen werden, ten waare de *Historien* aller Landen ende aller Eewen, jaa onse daagelikke *Ervaarendheid* ons de selven soo oovervloediglik voorgedraagen heeft, ende nog voordraagd; dat gants oovertollig soude weefen, eenigen van dien hier by te brengen. ^a

De eigendlike sin onser *FABULE* is derhalven, ons te *leeren*, door het *Voorbeeld* der *Swaluwe*, dat niet jeegenstaande ongemeen drouvige gevallen, die uitspoorigheeden der *Melancholie* in den beginne seer wel voor te komen zijn. Gelijk meede door het *voorbeeld* des *Nagtegaals* geleerd werd, dat men sig selven in sijner *Melancholie* ofte drouvige gedagten gevoed hebbende, het ook boven ende buiten ons vermoogen werd, ons selven daar van te geneesen; maar dat wy als dan door anderen ons *bedriegende* ofte *dwingende* Menschen sig deeser Saake verstaande, seer wel geholpen konnen zijn, ende ook behoorden geholpen te werden.

^a Vide *Hist. Admirab. & memorab. de S. Goulart, ende insonderheid Fiemus de Virib. Imaginat.*

Een Dronkaard is veel minder als een
Beest te agten.

Quid non ebrietas designat. Horar. Epist.

85. De Dronkerd ende sijn Wijf.

E En *Wijf* vermerkende dat haar *Man* meer ende meer tot den *dronke* verviel, ende als dan veele malligheeden beging, raade hem als dan sig in den *spiegele* te besien, ende aan te merken, dat hy als dan een *dol* mensch geleck, ende dat hy warelik nog in sijn spreken, nogte in sijn werken toonde, meer verstands als een *dolle* Man, ofte als een *Kind* te hebben. Weshalven hy be-
Bbbb 3 loofde,

loofde dien raad naar te koomen, gelijk hy ook daar naa sig van den wijne seer bevangen voelende, t'elkens met eenen grooten Roemere vol wijns voor den *Spiegele* ging staan; ende soo een groot behaagen had met sig selfs, ende den Wijn in den *Spiegele* te sien speelen, dat hy t'elkens, als hy dat glas had uitgedronken, het selven weder vulde, ende gelijk als met den Wijne in eenen goeden geselschappe weefende, weeder uit dronk, tot dat hy dronken ende vol zijnde, voor den *Spiegele* bleef leggen.

Het *Wijf* sulks meenende te beletten, deed eene kleine *silvere Beeker* maaken, op wiens Boodeme sy *Christus gekruist* deede snijden, ende ontnam hem alle sijne Roemers; op hoope, dat hy den *Beeker* uitdrinkende, op sijnes *Saaligmaakers* Lijden voor deese sijne, ende voor onse Sonden denken, ende sig alsoo van dronken drinken beeteren soude; maar daar naa siende dat hy des te eer den *Beeker* uit dronk, soo vroeg sy hem de reeden van dien; ende antwoorde hy, soo *geneegen te weesen, onses lieven Saaligmaakers Beeld* eerbiediglik te sien; dat hy altijds, wanneer de *Beeker* vol was, soude tragten den Boodem van dien, ende by gevolge, dien lieven gekruisten *Christum* te aanschouwen.

Het welk sijn *Wijf* hoorende, aanstonds eenen diergelijken *Beeker* deede maaken, ende op den Boodem van dien snijden, eenen vervaarelijken *Duivel*; op hoope dat haar Man, uit vreesse van den *Duivel* te sien, nooit den *Beeker* geheel uit drinken soude willen; maar sy vond sig leelijk bedroogen; want hy naar den aard der Dronkaarden den *Beeker* van tijden ten tijden meer ende meer leedigde; sulks sy hem weeder vroug, hoe dat by quam, ende hy daar op antwoorde, dat geen mensch ter wereld den *Duivelen* enig goed vermogt te doen; ende hem

in het bysonder aangaande, dat hy onder het drinken altyds dagt, dat hy den *Duivle* niet eenen drop van dien goeden lekkeren wijne behoorde te gonnen: ende dat hy om die goede reeden altyds haastede, zijnen Beeker uit te drinken.

Sulks zijn *Wijf* door hares *Mans uitvlugten* by naaft alle hope van beeterschap verlooren hebbende, nog eene lijt bedagt, om so sy hoopte, hem van der Dronkenschappe af te leiden. Namentlik, sy koft hem eenen ongemeen schoonen ouden lekkeren *Wijn*, ende hield hem in het drinken geselschap, tot dat hy van dien Wijne bevangen weefende, in eenen diepen slaape geraakte; als wanneer sy hem op hare schouderen in een seer diep *Graf*, dat sy naar de wijze van dien tijd in haar huis hadden, bragt; ende ter needer gelegd hebbende, door ging: sluitende de deur van den Graave dicht toe. Ende wanneer sy giste, dat hy zijnen dronk soude hebben uit gelsaapen, ging sy sterk aan der deure van den Graave kloppen, ende vraagen, of daar ieman in was? indien jaa; dat hy had voor te koomen. De *Dronkaard* nog slaapens vol weefende, vroeg wat men begeerde; waar op sy antwoorde: Ik gaa oover allen voor den *Dooden*, ende bekenden afgestorvenen *spijsse* brengen. De *Dronkaard* dit hoorende, riep oover luid: „Og goe-
„de wie gy zijt! breng my dog geene *spijsse*, want ik walg
„daar van, maar ik bid u, breng my *wijn te drinken*, om
„my te laaven en te verquikken: want mijn keel is droog;
„en mijn hart is slaaw. Het *Wijf* dit hoorende, wierd bedroufd, en seide: Nu sie ik, dat daar geen middel is, om eenigen *Dronkaard* ofte u van der dronkenschap te beeteren, alsoo dat gebrek door de lange gewoontè in uwer *Nature* veranderd is, ende ook duuren sal, tot dat gy waarelik *dood*, ende sceven voeten diep onder der aarde suld weesen.

Uitlegging der Woorden

Is hier onnoodig, alsoo dit geene FABUL, maar een Apologus is, waar in de Menschen in die vertellinge koomende, alle woorden in eenen gemeenen sinne spreken.

Wanneer de Dieren gekoomen zijn tot eenen bequaamen ouderdomme, ende haar lighaam gesond is; soo rijzen met ydere opstedinge des bloeds in den Herte, ofte met elker Aader-kloppinge, soo veele Geesten naar de Herssenen, dat de Holligheeden, gelijk meede alle de Draatzens ofte Veeseltjens van dien, welke eigentlik het geweeft van het Brein uit maaken, daar van foodaanig gespannen ende daar meede vervuld zijn; dat ydere beweëginge, van buiten op de sin-tuigen van Hooren, Sien, Rieken, Smaaken, Voelen; ofte van binnen ydere prikkeling onser eigene bewoogene ende drijvende Humeurs, welke Prikkelingen wy naar geleëgendheid Pijn, Kitteling, Honger, Dorst, Wakkerheid, Vaak, Lust tot Voortteeling, &c. noemen; die Geesten daar van daan doen vliegen in die geroerde, ende mits dien geopende Seenuwen ende Spieren; welke dienstig zijn, om dat Dier soo te beweegen, dat het sijne gesondheid ende eigen welvaaren, als ook de Voortteeling sijnes geslagts uitwerke. Ende werd als dan soo een lighaam vergeleeken by eenen Scheepe, wiens Seilen ende Touwen door eenen doorgaanden winde spannen, ende mits dien den Stierman, wanneer die aan het roer sit, bequaam maaken om sijne reise te spoeden, ende sijne gewenste haaven te befeilen. *a*

Dit alles bevinden wy niet alleen in ons eigen selven, met den Beesten gemeen te hebben, maar wy bevinden daar en booven ook, dat de Almoogende God daar beneevens aan onsen lighaame eene reedelijke Siele gevougd, ende die voorsien heeft met foodaanige krachten, op ende omtrend de beweëgingen der Dierelike Geesten van onsen gesonden ende welgestelden lighaame; dat naar onser Siele

willen

willen ofte niet willen, opgemelde Geesten foodaanig vlieten, ofte niet vlieten, uit onse Herffenen naar die ofte wel naar andere Seenuwen, Spieren, ende Leeden, welke vereifcht werden, om onse menschelike werken fus ofte soo te doen, ofte te laten.

Ook is ons bekend, dat ons Hert door heete *koortfen* voor eenen korten tijde soo oovervloediglik *snelle geesten* in onse Herffenen kan drijven; dat onse *Siel*, niet magtig zijnde die te bestieren, sy allefins ongestuimig drijven; Sulks wy als dan *raafen*, *a* of wanneer sulks ontftaat uit andere langdurige oorfaken; dat die Menschen als dan werden gefegt *dol* te zijn. *b* Gelijk meede die Menschen, welke door eenige voorvallen, als ook door al te *grooven* bloede, ende daar uit in de Herffenen ontftaande *groove* geesten, soo lange op eene faak denken, dat haare *Siel* als dan ook onmchtig werd bevonden, om die *Geesten* van derwaarts af te wenden, ende mits dien op wat anders te denken; Het welk wy noemen *maalen*, ofte *mijmeren*. *c* Ende wanneer aan den *maakfele* der Herffenen, het zy weegens *kleinte*, *groote*, ofte *figure* des *Hoofds*, ietwes ontbreekt, soo bevind men ook, dat onse *Siel*, die geesten ende leeden onfes lighaams soo wel niet leiden ende bestieren kan, als dat in eenen gefonden menscheliken lighaame behoord: ende noemen wy dat *Gek* zijn. *d*

Alle welke vier ftanden onfes behouftigen *lighaams*, ende onfer ellendige *Siele*; wy buiten onfen *schulde* onderworpen kunnen zijn. Sulks wy het lighaam foodaaniger beklagwaardiger Menschen, met goede reedenen mogen vergelijken, met eenen *Scheepe*, wiens Stierman binnen Scheeps-boord van den Scheeps-gasten *ooverweldigd* is, ofte wiens *Stierman* door *Siekte* ofte eenig ander *ongevalle* onbequaam geworden is, om dat Schip wel te bestieren. Ende fouden die Menschen op het *allerboogften* te beklagen weefen, het en waare wy faagen, dat veele andere Menschen haar Lighaam ende Siele voorbedagtelik ende vrywillig in eenen veel *beklaagelikeren* ende verfoejelijkeren ftande, door haaren *dronk* daageliks doen vervallen. *e* Het welk ons nu naar den eiffe onfer *FABULE* aan te wijfen ftat.

C c c c

Dat

a Phreneticum esse. b Furere. c Melancholicum esse.

d Fatuum esse. e Inebriari.

Dat het onmatig gebruik des sterken *dranks* alle te gelijk en seer haast, soo veele en grove geesten, in den *Herffenen* doed stijgen, dat onsearme *Siel* die als dan niet bestieren en besteeden kan foodanig, dat wy een reedelik *menschelik leeven* leiden kunnen, is eenenydere kennelik; gelijk ons ook niet min behoorde bekend te zijn, dat die oovervloed van groove *onbequaame geesten* in onse *Herffenen*, ende die oovervloed van *Vogt* oover onsen geheelen lighaame verspreid zijnde, ons *gants* onbequaam maakt, om een gefond *beestelik leeven* te leiden; ende dat derhalven een *dronken Mensch* ten dien opsigte veel minder geagt moet werden als een *gefond Beest*.

Want door den *verliese* aller *Reedenkaavelinge*, ontstaat uit den *dronke*, dat *een* die naawelijks spreekken kan, als dan sijne *Welspreekenheid* wil toonen, ende ook alle sijne *geheimen* oopenbaard. Dat *een ander* *Blood-hart* geduurig *snorkt* van sijne *Helden-daaden*, en als dan ook seer ligtelik segt, van iemanne veragt, uitgelaggen, bespot, ende gehoond te zijn, ende sonder reeden als een *Dolle Man* vegten wil. Dat de *derde* uit der aard vrees-agtig, bekommerd, ende armhertig zijnde, sig als dan *stout*, *sorgeloos*, ende *rijk* schijnd te zijn. Dat de *vierde* uit der aard *stout* zijnde, als dan *kinderlik* verschrikt ende vervaard werd. Dat de *vijsde* gelijk als in eenen *Aape* hervormd werd, ende allen *Narrenpotsen* bedrijfd. Dat de *sesde* enkel wil *byslaapen* met den eersten voorkoomenden *Mensche*: ende somtijds ook onbeschaamdlik toond die leeden, welke nugtere *Menschen* sorgvuldiglik dekken. Dat de *seevende* als een *blok* ter needer sijgd ofte sit, ende nog kennisse, nogte geheugenisse draagd van alle het gunt in sijn byweefen gebeurd is, &c. Sulks een *Dronkgarts* lighaam als dan seer wel vergeleeken mag werden by eenen *Scheepe*, wiens *Stierman* sijn eigen *Roer* ter bestieringe sijns *Schips* onbequaam maakt, ende vervolgens voorbedagtelik sijn *Schip* van den wreeden *Golven* ende *Winden*, sonder eenigen streck te kunnen houden, heen ende weeder laat slingerren.

Dog hoe *verscheiden* de *Dronkgards* onderling mogen weefen, soo koomen sy nogtans hier in oover een; dat de sterke *Dranken* in den beginne al te veele ende groove *geesten* gemaakt, als ook te veele *vogt* in den lighame veroorsaakt hebbende, de selve *dranken* niet alleen *ongevoelig*, ofte door de *Sweetgaaten* en door *Pissen* verdwijnen

nen ende geloofd werden, maar dat die aldus verdwijnende *sterke dranken*, middeler-wijle ook veele voedzaame deelen ende geesten die anders sins in onsen lighaame langer blijven souden, uit onsen bloede met sig sleepen: Eeven gelijk de *Chimisten* hunne *drooge kruiden* met gemeenen waatere bevoctigd hebbende; door de *kraften* des *Viers* niet alleen het gemeen Waater, maar daar neevens ook de *aller-fijnste* ende *kraftigste* deelen der opgemelde *kruiden* uit den keetele in den helme doen rijzen, ende aldaar needer storten, in foodaaniger vougen, dat die drooge ende daar naa *sapige kruiden*, dus alle haare *kraften* verliefen, ende eindelijk als gants onnut zijnde, verworpen ende vertreeden werden. Sulks alle die *Dronkaards* desgelijks, daar naa *geest-* ende *lustelooser* werdende; om sig te herstellen, al wederom het *haair* van den *Honde* begeeren, ende van daage ten daage meer ende meer *sterken* drank van nooden hebben.

Ende moogen wy derhalven met goede reedenen wel seggen, dat de *Dronkenschap* een *onbeeterlik* quaad is, ende dat de *Dronkaards* *eewig-duurende Slaaven* haarer eigene sonden geworden zijnde, daar „van krijgen *blaaue oogen*, ofte een *versteld duister gesigt*, de- „*luwe aansigt-verf*, *benaaude aadem-togt*, *hoofd-pijn*, *staame-* „*rende* ofte *yser-flaande tonge*, *duistere vermengde stemme-* „*strooje-beenen* ende *mits dien dwaalende treden*, die *somtjids* „*de dood*, ende *somtjids wonden veroorsaaken*, door *onverwag-* „*te neederstoringen* des *Dronkaards*; *Diepe*, dog *ongeruste slaapen*, „in welken sy sig, of wel ook te vooren bebraakende, *bepiffen-* „*de*, ende *bekakkende*, een *spot* haarer *aller minste Dienaaren* en- „*de Dienstmaagden* werden.

Welke wijze van leeven der opregte *Dronkaarden*, soo lange duurd, tot dat sy gemeenelik, sonder eenige voorbereidinge, seer schielik, ende arger als de domme *Beeften*, die geene andere onveranderlike stand der *Siele*, ofte *opstandinge* uit den *Dooden* te hoopen, ofte te vreesen hebben; uit den leeven ten graave needer daalen: Ende alsoo sig in haar leeven minder als *menschen*, ende ook minder dan domme *Beeften* gemaakt hebbende, sy ook volgens het seggen des Oudvaaders *Chrysofomus*, sig gewilliglik in *Duivelen* veranderen, ofte getransporteerd werden, a

om met lijve ende siele ter *Hellen* te vaaren, ende in den geselschappe der *Duivelen* de eeuwige Dood te sterven. Waar tegen de *Dronkaards* te vergeefs sig tragten te verschoonen, met te seggen, dat sy niemanne vremds verongelijken, ende dat tegen den Dronk geene *Borgerlike Wetten* gemaakt zijnde, sy niet kunnen werden gefegt daar meede eenige *misdaad* te begaan; alsoo met goede *Reedenen* daar op kan werden geantwoord, dat sy waarelik *Goode*, die haar met goede *sinnen* ende *vernunft* heeft begaafd, ten hoogsten *ondankbaar* zijn; ende dat sy ook tegen haare eigene siele ende lighaame *sondigen*, als sy sig van haare goede sinnen ende oordeel berooven: Wijders dat de *Borgerlike Wetten* niet plagten gemaakt, ende door straffen vrugtbaarelik ofte ten naadeele des geenen die teegen sig selven sondigd, uitgevoerd werden, is kennelik; ^a om dat ieman die sig selven verderfd, swarder gestraft werd, dan eenige *Wetten* ende *Regters* hem straffen souden kunnen.

Maar indien eenige Menschen anderen, in weder-wille der selven; door *bedrog* ofte *geweld* dageliks de *sinnen* ende het *verstand* be-naamen, gelijk de *Dronkaards* sulks daageliks aan hun eigen selven seer gewillig doen: waarelik de *Politike Regeerders* souden seer haaft door *Wetten* ende hooge *Straffen* foodanigen Menschen doen gevoelen, hoe groote *misdaaden* ende *schelmstukken* de *Dronkaards* op ende tegen haar eigen selven begaan. Weshalven het lighaam eenes *slaapenden Dronkaards* seer wel vergeleeken mag werden by eenen *roereloosen Scheepe*, welks seilen ende touwen door *gebreeke* van winden teegen den *mast* flodderen, sonder eenige vaart te maken, ende waar in onderwijlen de *Bootsluiden* alle voorraad blijdelik verteerende, ook in den afgronde der *See* eindelijk begraven werden.

Ende of wel de daagelike ervaarendheid, voornaamentlik in *Landen* naar het *Noorden* geleegen, ons van het opgemelden soo veele *voorbeelden* verschafft, dat warelik oovertollig is, eenigen van dien aan te haalen: Soo kunnen wy des niet te min een seer doorlugtig in het soobere *Oosten* onlangs voorgevallen, niet verfwijgen. Naamentlik *Ibrahim*, Sultan der *Turken*, verstaan hebbende, dat de eerste sijner *Visieren* *Mehemet Bassa* teegen de uitdrukkelijke *Wet* van haaren Propheet *Mahomet*, niet alleen *Wijn* dronk, maar sig ook daar

^a Cogi qui potest, uescit mori. Senec. Her.

daar meede foodaanig opvolde, dat hy daar door alle menschelike kennisse ende bequaamheeden verliefende, veeltijds als een *dom* ende *uitfinnig Beest* ter aarden uitgestrekt lag: soo ontbood Sultan Ibrahim den *Vifler*, ende dreigde hem aanstonds sonder eenige genaade te sullen doen worgen, alshy weederom bedronken mogte werden gevonden. Dit niet jeegenstaande gebeurde, dat de selve *Vifler* binnen veertien dagen daar aan, eeven dronken ter aarden neder leggende, gevonden wierd; ende dat de *Sultan* hem dus fiende, in steede van hem aanstonds te doen dooden, eerst wilde proeven den wijn, die den opgemelden *Viflere Mehemet*, de eewige *verdoemenisse* sijner *Siele*, de *Wet*, den *Keiser*, ende sijn tijdelik *leeven*, had doen veragten. Sulks *Ibrahim*, die nooit *Wijn* gesmaakt had, de *Flesse*, welke nog neeven den dronken *Viflere* stond, nam; ende deselve aan sijnen monde geset hebbende, deese aller-lekkerste *Griekse Wijn* soo aangenaam bevond, dat hy den *Viflere* niet alleen die misdaad vergaf, maar voortaan ook neevens hem, in seer vertrouwde *Vriendschappe* leevende; gelijk de *gemeenschap* van in ende omtrend de selve saak te fondigen, altyds eenigfins onderlinge *Vriendschap* maakt, a dien *Wijn* bestond te drinken. Ende oovermits de *groote Heeren* haaren lusten gewoon zijn, ooverdaadiglik in te volgen, soo nam hy in dat drinken ende dronken drinken, soo seer toe; dat hy voortaan als een *dronken Sot* regeerende, door den *Musti* ende andere *Vifieren*, mitsgaaders door de *Spahis* ende *Fanitsaren* van *Constantinopolen* af, ende sijn Soon *Mehemet*, oud seeven Jaeren, op den *Keiserlijken Sectele* geset wierd. Terwylje de dronken drinkende *Vifler* van de *Fanitsaren* gedood, aan stukken gesneeden, ende alsoo den *Honden* voorgeworpen zijnde, verflonden wierd. Ende de *Keiser* selfs in der *gevangenis* met dronken drinken soosoonig voort ging, dat hy nog in den Jaare 1648. smoor-dronken zijnde, als een onnut *Beest* quam te sterven. b

Oover sulks meenen wy den eigendlijken sin onser *FABULE* te weesen, ons te leeren, dat met *dronken* drinken de *Goddelike* ende *Menschelike Majesteit* gequetst werd. c voor soo veel de *Dronkaards*

C c c c 3

haare

a Quis namc diligitur nisi conscius. Juvenal. sat. 3.

b Sie Howels letters ende Aitzma by een.

c Crimen Lesæ Majestatis Divina & Humana.

haare *Lighamen* van der selven behoorelike Beweëgingen; ende haare re *Sielen* met eenen van alle goede Reedenkaavelinge beroovende *ondankbaar* zijn oover het aller-grootste goed, dat *God* ons gedaan heeft. Ende dat sy met eenen haare *Siele* ende *Lighaam*, in dien stande stellen om seer veel *quaads* onbedagt ofte onvoorfigtiglik te doen, terwijle sy sig daar beneeven onbequaam maaken, om iets *goeds* te doen, ofte eenige, het zy *Goddelike*, het zy *Menschelike Wetten*, te onderhouden. Als ook insonderheid, dat de Dronkaards nooit gebeeterd werden, maar in die sonden voortgaan, tot dat sy gemeenelik, *nugteren* zijnde, uit *slaawhertigheid* eindelijk seer schielik, of ook *snoor-dronken* weefende, van den *Dranke versmoord* werde, ende alsoo koomen te sterven.

*Twee doen deselve saak, en't Regt wijsd d'eent ten loone
Een Strop om sijner keel, en d'aar op't hoofd een Kroone.
Juvenal. Sat. 13.*

86

Terras Afirea reliquit.

86. De Eesel, Aap, ende Midas.

DE Koekoek ende de Nagtegaal, teegen elkanderen twistende oover de schoonheid haares fangs, soo onderwierpen sy beiden haar *verschil* aan der uitsprake des *Eesels*; die oovermits sijne *lange ooren*, vermoed wierd den fang, ende daar van best te fullen hooren ende te kunnen oordeelen: alwaar yder van hun beiden op hun allerbesten gefongen hebbende, de *Eesel* oordeelde dat de *Koekoek*

koek aller-luidft, ende ook aller-onderscheidentlikft; maar de *Nagtegaal* daar en teegen al te fagt, ende een al te feer verbroomen gemengd gefang, gefongen had: ende dat mits dien den *Koekoek* de prijs toequam.

Welke *uitspraak*, als voorkomende uit des *Eefels* onkonde ofte quaad-willigheid, de *Nagtegaal* betrok in *klaaringe* voor den *Aape*, als meenende, dat die onder allen *Dieren* den menschen meest gelijkende, een gefonder *oordeel* hebben, ende als *regtvaardiger* weefende, eene *betere uitspraak* daar oover doen soude. Sulks fy beiden voor den *Aape* verfcheenen, alwaar fy vervolgens alle ding-talen gehouden, gefongen, ende haare faak op het fchoonften bepleit hebbende: soo wees de *Aap*, dat de *Nagtegaal* de wedding niet verlooren, ende de *Koekoek* ook daar beneevens fijne faak feer wel verdedigd had.

Ende oovermits deefe *uitspraak* soo duifter ofte dubbel-finnig was, dat geen van tween, het zy *Koekoek* het zy *Nagtegaal*, die konde verftaan; soo wierden fy des pleitens moede, ende onderwierpen fy des weegen haar ver-fchil eens ende voor alle, sonder eenig verder betrek, aan den staatigen *Koninge Midas*, alfoo die fijne *Eefels Ooren* soo bedekt had gehouden, dat die voor den *Nagtegaale* verborgen waaren gebleeven, waarom fy hoopte, dat hy als een feedig verftandig *Mensch*, een goed ende klaar oordeel soude vellen. Maar *Midas*, niet dan *Eefels Ooren* hebbende, bevestigde de *uitspraak* des *Eefels*; ende moest die foet-fingende *Nagtegaal* geduld hebben.

Hier naa gebeurde, dat een *Boer* een fwaare faak, daar hy onnoofelik meede beschuldigd was, voor den *Regtere* met grooteren ernfte bepleitende, fag dat die *Regter*, fchoon hy *kenniffe* genoeg had, ende niet *onregtvaardig* fcheente weefen; nogtans uit agteloosheid der faake, in *slaape*
ge-

gevallen was; weshalven hy luide riep, dat hy een seer aanmerkwaardige saak, ende ten sijnen einde magtig dienende, soude verhaalen; Soodat hy den *Regter* daar meede opwekte. Seggende: „Dat hy voor deesen aan eenen „*Athenienser* had verhuurd eenen *Eesfel*, om daar op van „*Megara* naar *Atheenen* te reisen, mits dat de *Verhuur-* „*der* sijnen eigen *Eesfel* drijven, ende weder huiswaarts „brengen soude. De *reis* ondernoomen zijnde, gebeurde „dat de hitte des middags voor den *Reisere* seer swaar „viel, ende dat de *Drijver*, om die te ontgaan, gedurig „sig in der schaaduwe des *Eesfels* ende des *Reisfers*, hield: „Waar oover de *Reiser* nijdig werdende, hem gebood „uit der schaaduwe te gaan, seggende, dat hy alle het ge- „mak ende gebruik des *Eesfels* gehuurd had, de *Boer* ant- „woorde ongehouden te zijn, uit der *schaaduwe* des *Eesfels* „te gaan, alsoo hy hem den *Eesfel*, maar niet sijne *scha-* „*duw* verhuurd had. Dit gesegt hebbende, ging de *Boer* schie- „lik uit der *Vierschare*; Ende als de *Regter*, die door dit verhaal wakker geworden was, ende daar naar met goedaandagt toelusterde, den *Boer* weder riep om hem te vraagen, hoe't met dat verschil af liep; Antwoorde „de *Boer*: „Ik heb voorwaar groote reeden my te bekla- „gen *Heer Rigter*, dat gy sluimerd als ik u spreek van sa- „ken die mijne *Eere* ende *Goederen* raaken, ende dat gy „sneedig toelusterd, als ik u de twist oover eenes *Eesfels* „*schaaduwe* verhaale. Waar naa die *Boer* sijne Saak op een nieu den *Regtere* voordragende, merkte dat hy al wederom *sluimerde*, gelijk meede, dat hy *sluimerde* als sijne *Partie* pleite. Ende als de *Boer* daar naa *Vonnisse* ten sijnen naadeele bequam, ende dat by *Arrest*, soo betrok hy efter de saak. Ende als de *Regter* daar op antwoorde, dat hy die saak voor geen en anderen hooger en *Regtere* te

betrekken vermogt: soo seide de *Boer*, ende daarom betrek ik deese mijne saak van dien *sluimerende*, tot den selven *wakkeren* aandagtigen *Regtere*.

Gelijk meede hier naa gebeurde, dat deese selfde *Boer* oover lande gaande, eene seer erbarmelike stemme hooerende, derwaarts ging; ende bevond dat eene *Slang* deelikel onder eenen swaaren steene gedrukt lag, ende hem bad haar te willen verlossen, onder toefegginge van hem daar naa eenen seer grooten verborgen *Schat* te sullen aanwysen. De *Boer* ten deele uit *meede-lyden*, ten deele uit *begeerte* om dien *Schat* te bekoomen, het selven gedaan hebbende; gevoelde dat de *Slang* in steede van dien, hem ten lijve sprong, ende wilde dooden; seggende het selven te geschieden met de hoogste *Regtvaardigheid*, alsoo de *Menschen*, de *Beesten* niet anders plagten te handelen. Ende bewees de *Slang* het selven met volgende *Voorbeelden*, ten *eersten* enes *Paards*, welkeenen *Ruitere* in veele gevegten, ook met wonden in sijnen lighaame te ontfangen, meenigmaalen geredded had; ende des niet te min in sijnen Ouderdomme op den dike gejaagd, ende eindelijk den *Honden* ten eeten gegeeuen wierd. Ten *tweeden* soo bewees de *Slang* het selven met den *Honde*, welke sijnen Heere veele Jaaren op der *Iagt* trouwelik geendiend, den kost verschafft, ende ook middeler-wijle sijn *Huis* meenigmaalen met gevaare sijnnes leevens voor *Dieven* beschermd hebbende; des niet te min in sijnen Ouderdomme ten huisen uitgejaagd, ende aldaar in koude, reegen, ende sneewe, van hongere sterven moest, ofte den *Schinderen* oovergeleeverd wierd. Eindelijk ende ten *derden* kan nieman beeter als gy weeten, seide de *Slang*, dat de *Boeren* in het gemeen, ende gy ook selfs, den dienst der *Ossen*, om haare, ende ook uwe *Akkers* te ploegen,
ende

ende hunne ofte ook uwe swaar gelaadene Karren ende Waagens te trekken, ofte voor te stooten, genooten hebbende; sy ende gy des niet te min de *Telve Ossen* altyds in haaren ouderdomme ten *slagbanke* oovergeleeverd hebben, ende hebt om der selven vlees te eeten, ende haaren huid te gebruiken.

De *Boer* hier op niet konnende antwoorden, ende in doods benawdheid weefende; sag onderwijlen enen *Vos* naarderen: weshalven hy de *Slange* bad, soo kennelijke *onregtvaardigheid* niet te begaan, van sijn *eigen Regter* te willen zijn; maar het verschil te stellen ten uitsprake des aller-schrandersten *Diers*, naamelik des *Vossen*; Ende dat de *Vos* als *Regter* door den *Slange* niet verworpen mogt werden; alsoo die selfs een *Beest* zijnde, niet konde werden vermoed, meer den *Menschen* dan den *Dieren*, gonstig te sullen weesen. De *Slang* steunende op de kennelijke *Geregtigheid* haarer *Saake*, was daar in te vreedden: Maar de *Boer* de *waarheid* der reedenen door der *Slange* bygebragt weetende; seide den *Vosse* in 't heimelik: „De „*Slang* kan u soo wel als my, dooden, ende kan sy u niet- „wes ten eeten geeven; ik daaren teegen beloof u dage- „liks een mijner *Hoeneren*, indien gy my vry spreekt.

Waar op de *Vos* opgemelde *beswaaringen* ten laste des *Boers*, als ook het *besluit* der *Slange* gehoord hebbende; naamelik, dat daar nietwes *regtvaardigers* konde werden bedagt, dan *iemanne*, in te meeten met der selve maate daar by meede uit gemeeten heeft: Soo sprak hy dit tusschen *Vonnis*. Van deeser *Saake* kan ik geen eindelijk goed *Vonnis* geeven, ten sy ik sie hoe alles ten werke gegaan is. Daar op soo kroop de *Slang* in den selven hoole, ende uit beveele des *Vossen* leide de *Man* den *Steen* sulks daar

Dddd 2

op,

a *Fiat inspectio Ocularis.*

op, ende voor, dat hy van der *Slange* bevrijd wierd, ende met den *Vosse* huiswaards keerde.

Eindelijk gebeurde, dat een sterk *Blindman* met eenen swakken *Kreepete* gefelschap ten seekeren *Reise* maakte; onder voorwaarden, dat de *Blinde* den *Kreepelen* dragen, ende de *Kreepete* den *Blinde* onderwijlen den weg wijzen soude; ende gebeurde het wijder, dat de *Kreepete* op den weege eene schoone groote *Oester* siende, den *Blinden* wees waar die was, ende hem versogt die op te raapen, alsook hem die te verhand-reiken; het *eersten* deed hy, dog het *ander* niet; seggende, dat hy die *Oester* gevonden had, ende hem toequam, het welk de *Kreepete* Man ontkende, voorwendende, dat hy alleen die gesien, ende albereids met sijne gedagten ge-eigend ende beseeten had, eer sy in der hand des *Blinden* gekoomen was. Weshalven daar uit ontstond een swaar ende lang-duurig *Proces*, tot dat sy beiden pleitens voor den *Hoove* moede zijnde geworden, het selven verbleeven aan eenen gekoorenen *goeden Marne*, die aanstonds de *Oester* geopend hebbende, haar vertoonde, dat de *schelpen* leedig, ende de *Oester* al langen tijd door de *Advocaten* ende *Procuratoren* op ge-eeten ofte verpleit was; sulks hy ydere der partyen niet dan eene leedige *schelp* geeven konde.

Uitlegging der Woorden.

*M*et den *E E S E L E*, ende met *M I D A S*, werd verstaan, een domme onweetende *Regter*.

*M*et den *A A P E*, een grillig ende boos-aardig *Regter*, die den onregtvaardigen niet in den ongelyke, ende den regtvaardigen niet in den gelijke stellen willende, voorbe-

bedagtelik een seer duister ende twijfelagtig Vonnis geefd.
 Met den sluimerenden REGTERE, een Regter die sig de Saak nog voor, nog teegen aantrekt, ofte die de selve niet ondersouken wil; ende als het tot een opinieren komt, sig altyds met de meeste stemmen vougd.
 Met den VOSSE, een Regter die kennisse genoug heeft, ende ook de Saaken ondersoukt, maar het regt altyds wijst ten voordeele des geenens, die hem de meeste geschenken doet.

Met den BOERE, als ook BLINDEN ende KREEPELEN, werden verstaan pleit-gierige Menschen, die van Pleiten niet ophouden, voor dat sy alles verpleit hebben.

Met de twee SCHELPEN, werden verstaan, de sakken met de stukken, welke parthyen eindelijk naa geweest Vonnis, of wel meest naa uitspraak der goede Mannen, naar sig neemen; in steede van het gunt waar oover sy gepleit hebben.

IN deese onse FABULEN ende APOLOGEN, zijn de gevallen des Pleitens soo meenigvuldig, ende soo klaar voorgedraagen, dat wy met goede reedenen getwijfeld hebben, of het dienstig soude weesen, iets meers daar omtrend te seggen: ende eindelijk vinden wy nu, niet dan om wel staans wille, goed, onse gewoonte aldus te vervolgen.

Het regte Regt ofte een goed Vonnis nietwes anders zijnde, dan eene applicatie ofte verklaring ende uitspraak des Regters, die de generale Wetten toepast ende duid op die gevallen, met de welke de selven waarelik oover een koomen, ende oover de welken als dan gepleit is geweest: Soo behoorde een yder seer ligtelik te kunnen sien, dat in Landen ofte

Steeden, daar een eenig Hoofd alle Wetten voor den Onderdaanen maaken, uitleggen, ende door sijne Bedienden naar sijn welgevallen doen uitvoeren mag; geene *schaaduw*e van Regt, voor den Onderdaanen te vinden sal weesen; soo wanneer dat Hoofd sijnen Bedienden, ofte Regteren daar omtrend eenig ge- ofte verbod gelieft te geven. Het welk uit de Historien der *Barbaren*, *Grieken*, ende *Romeinen* te willen bevestigen, oovertollig soude weesen; ende wy derhalven geene *Voorbeelden*, dan die van onsen tijde sullen aanhaalen.

Gelijk op het begeeren des *Cardinaals de Richelieu*, de onnoofele *Maarschalk Marillac* door den Regteren gedood was; soo wierden ook in den Jaare 1641. door des selfs begeeren Regters *gedelegeerd*, om den gevangen Heer de *St. Preuil*, *Gouverneur* van *Atregt*, te veroordeelen ende te doen sterven: hoewel die *Regters* siende, dat die *Gouverneur* toonde *Brieven* met de *eigene hand* des *Konings* aan hem geschreeven, uit krafte van welke hy toonde gedaan te hebben, het gunt, waar oover hy beschuldigd wierd; hem geerne souden hebben vry gesproken, het welk de *President* der daar toe gekoorene ende bestelde Regteren siende, sijne omvraage afbrak, ende die Regters niet dan des anderen daags wederom deede vergaaderen, naa swaare dreigementen aan ydere van dien in het bysonder ten sijnen huise gedaan te hebben, van dat sy in des *Cardinaals* toorne, ende mits dien in den selven stande daar de Heer van *St. Preuil* sig nu in bevond, souden vervallen; ende op foodaniger wijze verkreeg hy, dat sy den onnoofelenten swaarde doemden. ^a Jaa dat meer is, wy leesen dat wanneer de Heer van *Valkenborg*, *Gouverneur* van *Oranien*, sig aldaar foodaanig had gedraagen, dat *Frederik Hendrik*, *Prins* van *Oranien*, soo een groot misnougen oover des selfs ongehoorsaamheid had gekreegen; dat van wegen opgemelden *Prince*, den Heere de *Knuit* wierd belaft, sig in alle manieren van dien *Gouverneur* meester te maaken. Ende dat daar op volgde, dat die *Gouverneur* oovervallen, ende in eene *Kamer* dood geschooten wierd, sonder eenige voorgaande *Regts-pleeginge*: soo segt de Heer de *la Pise*, *Geheim-schrijver* van *Oranien*, ende die hier omtrend hand-daadig was; *Men konde omtrend deesen Mensche den gemeenen weg van Regten niet gebruiken*. De *Princen* zijn meesters oover de *Wetten*, ende als sy het oorbaar vinden, soo beginnen sy ha-

^a Sie recit de la mort du Sieur de St. Preuil, als ook *Aicma Bouk* 21.

re Regtspleevinge met der executie. a Ende hoe *Christina*, geweestene Koningin van Sweeden, selfs binnen *Parijs*, daar haar gants geene publike magt toe quam, des niet te min steunende alleen op de schaduw van de magt, die sy wel eer in *Sweeden* hadde gehad, sonder cenige voorgaande Regts-pleevinge, in haaren Huise aldaar, misnoudt zijnde oover haaren *Geheim-schryver*, hem deede binden ende dooden, is eenen ydere bekend.

Ende dat selfs in Landen daar *Vorsten* zijn die geene magt hebben om *Wetten* te maken ofte uit te leggen, maar die alleen door *Officien* ende *Beneficien* te geeven ende te doen verkoopen, ofte te ontnemen, de *Regters* eenigfins dwingen kunnen; seer swaarelik eenig *Regt* te vinden is, kan men daageliks ervaaren: Ende leerd ons sulks de *Heilige Schrift* seer klaarelik, wanneer sy van den *Koningen van Juda*, dat geene *wetgeevende Heeren*, maar *Vorsten des Volks* waaren; in volgender wijse spreekt:

„Haare *Hoofden* *Regten* om *geschenken*, ende haare *Priesters* leeren om *loon*, ende haare *Propheeten* waarzeggen om *geld*.

„Ai my, want ik ben als wanneer de *Soomer-vrugten* zijn ingesameld, als wanneer de *naa-leefingen* in den *Wijn-oogfte* geschied zijn: daar en is geene *druif* om te eeten; mijne *Siel* begerd *vrouw rijpe vrugt*. De *goedertieren* is vergaan uit den lande, ende daar en is nieman opregt onder den *Menschen*: Sy loeren alle op *bloed*, een yder vervolgt *sijnen Broeder* om hem te verstrikken. Om met beide handen wel dapper quaad te doen, soo eist de *Vorst*, ende de *Regter* oordeeld om *vergeldinge*. b

Ende dat wijders het *regte Regt* niet te verwagten is van eenen *Mensche* alleen, hoedaanig die ook zijn mooge, kunnen wy ligtelik begrijpen, als wy ooverdenken, hoe onvolmaakt de *Menschen* in het gemeen zijn; naamelik hoe *onweetende*, hoe *slof* in anderer *Menschen* Saaken, hoe *ongestaadig*, hoe *geld- ofte heers-sugtig*, hoe *gont-* ofte *haat-draagende* de selve zijn; sulks, indien de selve geene *straffe* oover haare onregtvaardige *Vonnissen* hebben te verwagten, c men sig behoorde te verseekeren, dat sy de *Wetten*, wanneer die teegen haare *geneegendheeden* strijden, nooit in agtinge neemen snllen, om haare *Vonnissen* daar naar te rigten: maar dat

sy

a Voyez, *Hist. d'Orangie* pag. 889. b *Micha* cap. 3. ende cap. 7.

c *Maxima peccandi illicitea impunitatis spes. Licentia enim sumus deteriore.*

fy altyds haare eigene gonst ofte afgonst involgen sullen. *a*

Ende indien wy daar en booven gedenken, dat de *Voor-fpraaken* ende *Pleit-beforgers*, nu niet als wel van ouds in de *Griekse* ende *Roomse Republiken*, haare *Schuts-genooten* *b* om *sonst*, ende alleen om *Eere* te behaalen, beschermden ende bedienden: maar dat sy die nu niet dan om *geld* te winnen beschermen ende dienen; Sulks sy nu uit de *langduurigheid* ende *meenigvuldigheid* der *Processen*, de meeste *profiten* trekken kunnen ende gewoon zijn te trekken: soo is ook nu uit dien hoofde des te meer als voor deesen waarhaftig, dat de *Regtvaardigheid* ofte het *regte Regt* van der *Aarde* ten *Heemele* gevloogen is. Welke onse *Reedenkaaveling* met dit seer vermaard voorval in onse *Historien* werd bevestigd. Wanneer de *Hertog van Braband* ende de *Graaf van Vlaanderen* in den Jaare 1357. seer heftig ende met veel land-verderfs teegen malkanderen hadden georelogd, ende des oorelogs moede wierden; soo gaven sy haar verschil gants ende allover in der uitspraaken des Hertogen *Willem* van *Bejeren*, *Graave* van *Holland*. Ende deed de *Graaf van Vlaanderen* sulks des te liever, om dat onse *Graaf* sig het selfde *Regt* op *Heusden* teegen den *Hertoge van Braband*, als hy op *Mechelen* sig aanmaatigde. Maar viel die saak geheel anders uit, als de *Graaf van Vlaanderen*, die dwaasfelijk op sijn *Regt* ende niet op des *Regters gonste* steunde, gemeend had; Alfoo de *Graaf van Holland*, den *Hertoge van Braband* beloofde, hem *Mechelen* te sullen toewijfen, indien hy van der *Heerlikheid Heusden* ten sijnen voordeele wilde afstand doen. Ende alfoo de *Hertog van Braband* vreesende anders sins beiden te verliefen, hem sulks ligtelik toestond, soo wees hy *Mechelen* den *Graave van Vlaanderen* af, ende den *Hertoge van Braband* toe. Waar uit nog in deeser *Eewe*, op foodanige gevallen ons spreekwoord, *Hy speelt Heusden mijn, Mechelen dijn*, werd gepast. *c*

Ende is het eene seer kennelijke Saak, dat hoe de *Collegien van Judicature* uit *weinig* ofte uit *meer* leeden bestaan, hoe het *regte Regt* ook min ofte meer aldaar gevonden sal werden: infonderheid als onder die leeden gelijkheid van magt ende aansien is, ofte niet is. Ende om niet te spreken van de ordinaire *Collegien van Judicature*,

soo

a Iudices saepe propter invidiam adimunt diviti, aut propter misericordiam addunt pauperi. Terenti. in phorm. *b Advocaten, Procureurs, Clienten.*

c I. Gerb. a Leid. Gouth. p. 88.

foo in de Steeden als oover de platte Landen, ende in de Hoven : Soo fullen wy alleen indagtig zijn het gunt in onse *Krijgsraaden* is voorgevallen, niet in de Jaaren 1672. ende 1673. Want die wonden te vers zijn om oopen gekrapt te mogen werden. Maar fullen wy alleen spreekken van den Jaare 1622. als wanneer Capitain *Ditsfort* het sterke Huis *Reid*, met geene meerdere onvoorsigtigheid den *Spaanschen* oover gaf, als de Gouverneur van Gulik *Pythan* die Stad deede vallen in de handen der *Spaanschen*, ende des niet te min de eerste onthoofd, ende de ander vry gesprooken wierd. *a*

Ende oovermits men feer weinige Regtbanken ofte Vierschaaren, in de gantsfe wijde weerd foodaanig besteld ofte opgeregt vind, dat opgemelde menschelike gebreeken aldaar geene plaatse vinden konnen, om door onregtvaardige Vonnissen, goed Regt te verkeeren in *Onregt*, ende ook *Onregt* in *Regte*, foo is van ouds met groote reeden gefegt, dat de *Regtvaardigheid* ofte de goede *Justitie* van den *Aardboodeme* ten *Heemels* verhuisd was. Ende eener gevraagd zijnde, of men in feeker Vertrek ofte Saale, dienende om de Vierschaar daar in te houden, *Regt* gedaan wierd, feer bescheidendlik antwoorde, *Neen*, maar men *scheid* hier *Partyen* van een.

Gelijk mede seekere Weeduwe Vrow in den Jaare 1515. door de Raaden des Keurvorsten *Frederik* van *Saksen* in eene sware pleitfaake feer verongelijkt weefende, met groote reedenen in aller eenvoudigheid, door een *Smcek-schrift* van den *Keurvorste* versogt, dat haar het *regte Regt* mogte gebeuren.

Sulks het eindelijk schijnd, dat men by naast soude mogen seggen, dat het de aller-vroomste Regters zijn, die niet oopenlik *teegen* het *Regt* aangaan, ende alleen alle twijfelagtige Saaken ten voordeele van haare *Vrienden*, ende ten naadeele harer *Vyanden* wijfen. Gelijk men segt, dat in Vrankrijk feeker *Raadsheer* van een Parlement, op de kanten sijner bouken van *Bartolus* ende *Baldus*, in alle twijfelagtige gevallen had geschreeven: *Dit kan eenen Vriende te staade koomen*; *b* het welk bekend wierd, als naa sijne dood sijne Bouken by oopenbaare opveilinge wierden verkoft. *c*

De eigendlike *Leer* onser *FABULEN* is, aan te wijfen, dat onder den Menschen geene *Volmaaktheid* is te vinden, ende dat insonderheid de *Regtspleegingen* ofte *Vierschaaren* soo vol van gebreeken

E e e e

a *Aixma Bouk* 1. *b* *Casus pro Amico*. *c* *Essais de Phil. de Montagne*,
zijn,

zijn, dat daar geen Regt van daan gehaald, maar wel fijn geld ende goed gefpild kan werden, volgens het oude Spreekwoord van de vier Staaten des Lands; naamelik de Paapen, Eedel- ofte Krijgs-luiden, Boeren, ende alle die fig omtrend de Regtbanken ofte Vierschaaren beeftig houden: *Je prie pour vous tous. Je vous garde tous. Je vous nourris tous. Je vous mange tous.* Of gelijk wy in onfer Duitfe Tale seggen: Ik Bid voor u Vaader. Ik werk voor u alle gaader. Ik vegt voor u. Ik Regt voor u. Maar

Die wil pleiten om een Koe,

Breng daar van fijn Stal een toe.

Ende leeren wy dat voornaamelik, feederd dat die al te befwaarelke kleine *Seegels* ten lafte der pleitende Partyen bedagt, ende in fwange gebragt zijn, niet alleen het regte Regt, maar by naaft alle Regtspleegingen oover foo groote als kleine Saaken, uit den Lande daar die in fwange gaan, verdreeven hebben, in plaatfe dat de Regters eene feer fchoone minderinge van *Proceffen* fouden veroorzaaken, met feer goed ende vaardig Regte te doen, ten voordeele der Regtvaardigen ende ten naadeele der geenen, die onnoofele Menfchen *verongelyken* willen. Ende om alles met eenen worde te seggen, deefe *FABUL* leerd ons, dat de Pleitende altyds de leedige *Schilpen* krijgen, terwylde des gemeenen Lands *Schatkift*, a gelijk mede andere die haar behoorden te helpen ofte te fcheiden, in fteede van dien de *Oefers* eeten, ende gulfig op flokken.

a. *Fiscus.*

Men

*Men kend een Mans Wijsheid ende Deugd
als hy groot is.*

Honores mutant mores, sed raro in meliores.

87. De Monnik ende de Abt.

EEn volle Teef geen nest hebbende om haare Jongen daar in te werpen, bad seer ootmoedig eenen *Hond*, dat hy haar sijn nest ten dien einde geliefde te leenen; onderbeloften, dat sy ende haare jongen in der eewigheid hem daar vooren souden dankbaar weesen. Maar sig daar naa met haare *Jonge Honden*, in den geleenden Neste, sterk ende groot geworden te zijn bevindende; soo wei-

E e e 2

gerde

gerde sy den *Honde* het geleende Nest weeder in te ruimen : feggende eene feer onbillike ofte ongerijmde faak te zijn , dat de *sterkeren* fouden moeten wijken voor den *fwakken*.

Dit gefchied weefende , foo gebeurde dat een *Eegel* , die met *Jongen* , ende insgelijks verleegen was om een *Hol* te vinden waar in die te werpen , als meede , om dat de *Eegel* veesde , dat de *Slang* al te voorfichtig weefen foude , om fig als een *Hond* te laten bedriegen , met den *Eegele* haar geheel *Hol* in te ruimen , der *Slange* haare nood feer erbarmelik voordroug , ende haar ootmoediglik vertoonde , dat haar *Hol* groot genoeg was , om haar beiden te bergen , indien sy geliefde toe te laten , dat sy aldaar hare *Jongen* wierpe . Waar op die *Slang* niet konnende vermoeden , dat daar in eenig naadeel voor haar foude fteeken , goed vond , dat *werk* van *barmhertigheid* te doen , ende den *Eegel* te huis-veften . Maar als daar na de jonge geworpene *Eegels* foo groot waaren geworden , dat sy door der kleinheid des *Hols* , de gladde teedere *Slange* , fomtijds met hare pennen quetften ; foo verfogt die *Slang* , dat de *Eegel-moeder* met haare *kinderen* het *Hol* geliefden te ruimen , ende kreeg sy tot antwoord : *Die quaalik is , mag ruimen , wy zijn hier wel , ende fullen , volgens het fpreekwoord , blijven , daar wy wel zijn .*

Dit aldus onder den *Beeften* gebeurd zijnde , ende alle de *Menfchen* het felven gehoord hebbende , foo geviel , dat een *Man* feer fiek geworden zijnde , ook feer erbarmelik ende ootmoediglik de *Gooden* aanriep ; als ook inzonderheld den *Goode Jupiter* beloofde *honderd Offen* op te offeren , indien hy hem van zijne *Siekte* genas : maar geneefen zijnde , offerde hy hem gants niet , ende ging in reegendeel ter *Sec* vaaren . Alwaar hem eene feer groote
Storm

Storm beliep, ende hy niet dervende *Jupiter*, die eenmaal schandelik door hem bedroogen was, wederom ter sijner verlossinge aanbidden; soo wende hy sig op *Aller-Heiligen*-daage, als wanneer hem die Storm beliep, tot *alle de Heiligen* des Heemels, haar plegtelik beloovende, indien sy door haare voorspraake hem ten lande bragten, hy t'hunner *Eeren* op hunnen *Altare* soude offeren ende aansteeken eene *Was-kaars* even soo groot als de groote *Mast* des Schips. Waar op, als een der *Boosgasten* hem seide, gy beloofd den *Heiligen* veel meer als gy betaalen kond: Soo antwoorde hy, laat ik maar ten lande komen, *Iupiter* heeft de honderd *Ossen* niet gevorderd, ende ik veerfeekere my, dat de *Heiligen* alsoo weinig om haar *Was* koomen sullen, als *Iupiter* om de honderd *Ossen* te hebben, tot my gekoomen is. Ende indien de *Heiligen* om haar *Was* tot my koomen, soo sal ik haar aanwijzen, dat eene belofte uit *noode* ofte *vreesse* gedaan, naar *Regten* niet behoufd naar gekoomen te werden. a

Alle het welken ter ooren quam eenes seer geringen *Monniks* eener *Abdie*, oover welke een seer oude *Abt* het bestier had. Weshalven die *Monnik*, hoopende tot dat *Amt* naar des *Abts* dood te sullen geraaken, voornam, sig omtrend die andere *Monniken* soo wel te draagen, ende haar soo veel te belooven, dat sy hem daar naa tot *Abt* kiezen souden. Sulks hy in alle voorvallen van siekte ofte gefondheid, voor ofte tegenspoed der *Monniken*; altyds sig als de *aller-geringste* ende *gedienstigste* aller *Monniken* droug; seggende, dit niet alleen voor sijne *pligt*, als de *aller-geringste* *Monnik* zijnde, te erkennen, door hem gedaan te moeten werden: Maar dat hy selfs *Abt*

Eeee 3

wecc

a t. t. ff. quod metus causa, & Cod. lib. 2. t. t. de his qua vi metus ve causa gesta sunt.

weefende, het selven alsoo doen, ende daar en booven ook altyds indagtig weesen soude, dat *Abba*, ende *Abbas*, een *Abt* in de *Heilige Taalen*, nietwes anders te seggen was, dan *Vaader*; ende dat het derhalven eenes *Abts* pligt was, alle die sijne *Monniken* te houden voor sijne *Kindereen*, ende voor der selven welvaaren naar sijn uiterste vermoogen te sorgen. Alle welk doen, ende seggen deeses *Monniks*, den anderen gemeenen *Monniken* soo wel behaagde, dat sy hem ook soo haast die oude *Abt* gestorven was, met eenpaarige stemmen tot hunnen *Abt* kooren. Maar naaweliks was hy *Abt* geworden, of hy stelde sig geheel anders aan dan hy beloofd had te sullen doen: ende ging dat soo hoog, dat hy den *Monniken* veel harder viel, als de voorgaande *Abt* ooit had gedaan. Sulks een der *Monniken* hem de reeden vroug, waarom hy, die te vooren soo neederig ende gedienschtig omtrend alle de *Monniken* was geweest; nu in teegendeele alle de selve *Monniken* soo stuurs, trots, ende groots bejeegende, ende Regeerde? ende hy *Abt* aanstonds daar op antwoorde: „Ik sogt als toen de sloopelen deeser *Abdie*, ende wist „dat die ter aarde needer leggende, niet, dan met nee- „derig te sien ende veele hulpers ten dien einde te be- „koomen, door my gevonden souden konnen werden; „maar nu ik die gevonden hebbe, altyds behouden, en- „de aan mijne riem draagen sal, ende draage; soo vind „ik goed, die om *hooge* te gebruiken, met alle deuren, „kisten ende kassen, daar meede te oopenen, als ook te „sluiten; ende oovermits die *verandering* van *staat* ende „*tijden*, veranderinge van gedagten ende sorgen maakt: „soo meen ik naar mijn eigen welgevallen de Magt te ge- „bruiken die ik hebbe, sonder dat *gy* ofte eenig ander „*Monnik* sig daar meede hebbe te bemoejen. Waar op die

die *Monnik* swijgen, ende neevens alle de andere *Monniken*, den dwang des *Abts* geduldig lijdén, ende daar en booven prijsen moest, om door dat middel de gunst des *Abts* te verkrijgen, ende te behouden.

Uitlegging der Woorden.

*M*et een *HOND*, hebben de Ouden verstaan on-dankbaare menschen.

Met een *EUGEL*, gierige, inhaalende, ende steekelige menschen.

Met eene *SLANG*, een voorzigtig mensch.

Alle de andere Woorden der twee Apologen, werden in den eigendliken Sinne gesproken, waarom sy geene uitlegginge vereiffchen: Dan dat met een *MONNIK* hier ook verstaan werd een gemeen Onderdaan ofte Ingeseeten, ende met den *ABT*, ook een Koning ofte Vorst.

D At alle veranderingen van Saaken ende Tijden, veranderingen van gedagten ende forgen, by allen Menschen, ende insonderheid by den verstandigsten ende deugdzaamsten te veroorfaaken behoorden, ende ook veroorfaaken, weet een yder. Ende is dit niet het eigendlik voorwerp onser *FABULEN*, nog by gevolg der Reeden-kaavelinge, die wy hier sullen voeren. Maar zijn wy dier meeninge, dat hier nu ooverlegd moet werden, hoe de Menschen in het gemeen sig dragen, ende behoorden te dragen, wanneer sy eenige veranderinge der Saaken, die van andere Menschen hangen, begeeren; ende wanneer sy die verkreegen hebben. Ende dat insonderheid hier nu onderfogt moet werden, hoe de Menschen sig behoorden te draagen, ende in teegendeel

meest

meest draagen, wanneer sy in laagen stande weefende, naar *Amten* ende *grootte Magt* oover andere Menschen staan; ende hoe sy sig gemeenelik draagen, wanneer sy die *Amten* ende *Hoogheid* verkreegen hebben.

Ende sullen wy onse Reedenkaavelinge hier omtrend aldus beginnen. Oovermits het de pligt aller Menschen is, in alle hun doen ende laten sig te vougen naar haare eigene beste *kennisse* ofte *billikheid* ende *wetten* des Lands, waar in sy woonen; sonder sig daar van eenigfins te laten af leiden: ende dat sy ook van andere Menschen geene gonst en weldaaden genieten können, ten zy sy sig naar der selven Menschen geneegendheeden draagen; en daar en boven haar doen gelooven, dat sy nog naar de genootene gonsten ende weldaaden dankbaar sullen weesen, met den selven alles sins behulpsaam te zijn, immiers dat sy ten minsten sig alsoo sullen blijven draagen, gelijk sy deden eer sy die gonst ofte Weldaaden genooten hadden: soo volgd hier uit, dat *verstandige* ende *deugdsaaime* Menschen seer selden van *ondeugende boos-aardige* Menschen eenige gonsten ende weldaaden te genieten begeeren, ofte die van den selven verkrijgen; alsoo die *verstandige deugdsaaime* Menschen, den boosen quaad-aardigen niet willen tragten te behaagen, ende ook nietwes schuldig willen zijn, nogte belooven mogen ofte können, dan het gunt een deugdsaaime Man met *goeden gewissen* behoorde te doen, ofte doen kan, ende dat gonst der boosen, niet dan door Schelmstukken op het aller-kragtigste verkreegen werd.

Gelijk in tegendeele hier uit ook volgd, dat een *verstandig deugdsaaime* Mensch, van andere Menschen eenige gonsten ende weldaaden genooten hebbende, het zy sonder, ofte op eenige toefeginge; hy niet in gebreeke blijven sal, die dankbaareluk te erkennen, ende te vergelden, soo verre het selven met eenen goeden gemoede geschieden kan, als zijnde een *regt kenteeken* enes regt verstandigen deugtsaaimen Menschen, soo in voor- als teegenspoed, aan geenen ondeugenden *verbonden* te willen zijn, ende ictwes versoukende, ofte verkreegen hebbende, altijd de selve, dat is nogte in teegenspoeden ofte by *weigeringe* al te *neederig*, nogte in voorspoeden ofte *verkriginge* eeniger *hoogheid*, al te *hoogmoedig*, maar altijd eeven *vriendelik* ende *beleefd* teegen alle Menschen, jaa ook teegen de aller-geringsten te zijn.

Maar oovermits de meeste Menschen deefes weerelds, *onverftandig*, ofte *boos*, ofte *beiden* zijn; Soo bevind men ook, dat fy doorgaans ietwes verfoukende, het zy van boos-aardige ofte deugfame Menschen, fig ten uiterften *neederig* ende *flaafagtig* draagen, met alles te doen, ende te belooven te fullen doen, alle het gunt fy meenen dienftig te zijn, om die Menschen te beweegen, ende alfoo hun oogwit te bekoomen: sonder eenigfins in agtinge te neemen, of het gunt fy doen, ende belooven, met eenen goeden gewiffe gedaan, ende naargekoomen kan werden, als ook sonder eenigfins fig te onderfouken, of fy waatelik voorneemens zijn, ende naa de genootene weldaaden geneegen fullen weefen, fig eeven *neederig* als te vooren te draagen, ende haare beloften naar te koomen.

Ende wanneer eenige Menschen ftaan naar eenige *grootte Amten*, ofte eenige *Hooge Magt* oover andere Menschen, ende ook oover de felven, van wien fy de ftem tot dat *grootte Amt* ofte tot die *hooge Magt* verfouken, foo bevind men infonderheid, dat fy fig felven niet wel doordrongen, nogte ftandvastelik voorneemen, die *grootte Amten* ende *hooge Magt* te gebruiken ten voordeele der geenens, oover welcke fy gefteeld zijn, ende nog min ten voordeele der geenens, die haar tot de Amten ende Hoogheid gevorderd hebben. Gelijk men ook bevind, dat die felve Menschen fig nooit wel onderfouken, om feekerlik te weeten, of die *hoogheid* in haar niet foo *grootte veranderingen* van oordeelen omtrend haar eigen doen ende laaten, als ook omtrend der mindere Ingefeetenens doen ende laaten fal maaken; dat fy gelijk als met eenen *Tuimel-geest* geflaagen zijnde, aanftonds fig fullen laaten voorftaan, aan geenens der mindere Ingefeetenens eenigfins met eenige pligt verbonden te zijn; ende dat daar en teegen die mindere Ingefeetenens alle fins verpligt zijn, haar te *eeren*, te *dienen*, ende in alles, zelfs met *spillinge* van lijf ende goed, te *gehoorsaamen*.

Ende is dit de *Reeden*, dat men in het gemeen geheele *Volkeren* vind, die, wanneer fy in feer geringen ftande zijn, op hoope van gevorderd te worden, uitneemend feer *neederig*, ja *flaaf-agtig* dienen, ende veele beloften van altyds *dankbaar* te fullen weefen, doen: Ende die gevorderd zijnde, des niet te min de *aller-trotfte* ende *ondankbaarste* aller Volkeren van *Europa* werden bevonden te

zijn. Gelijk dit den Engelfchen ende den Westphalingen, &c. werd naa gegeven.

Dit is de Reeden, dat de meeste Menschen in laagen stande geweest zijnde, ende als dan niet voorgenoomen hebbende, indien sy tot hoogerer stande geraaken, sig alle fins naar de Reeden te fullen vougen, sig ook soo felden naar de Reeden ende Billikheid ofte Wetten draagen, dat daar uit onse Spreekwoorden zijn ontstaan:

Als Niet komt tot Iet,

Soo is het alls mans verdriet.

Dat daar geene Heeren, ofte Vrouwen moejeliker om dienen zijn, dan die Dienaars ende Dienstmaagden geweest zijn. Ende ontstonden hier uit ook van ouds de klagten der Romeinen oover de Slaven, ende de Vrygelaatenen, als sy eenig bewind in haares Heeren huise bekoomen hadden, a gelijk wy nog heeden seggen, dat men doorgaans beleeftder ende beeter bescheid krijgt van den Heere ofte van der Vrouwe, dan van den Dienaaren ende den Dienstmaagden.

Maar insonderheid fiet men in deesen de allergrootste Veranderingen in de gedagten ende wijze van leeven der Menschen, wanneer sy van gemeene Menschen tot seer groote Eer-ambten, ofte van die Eer-ambten tot de opperste Magt oover alle haare meede Ingeseenten geraaken: b. Alsoo die verandering, waar in sy sig als dan bevinden, soo groot is, dat van duifend Menschen, die tot soodaanige Hoogheid geraakt zijn, naaweliks een daar door beeter geworden is.

Gelijk wy in de Heilige Schriften der Hebreen konnen sien, dat seederd den Jaare 2875. naa der Scheppinge der Weereld, tot den Jaare drie ende dertig honderd een ende seftig, c zijnde een tijd van vier honderd ende ses en tagtig Jaaren, dat het volk van Israël en Iuda onder den naame van Koninge tot Vorsten des Volks, by naast erf-agtig gekooren zijn geworden, ende wy ook sien konnen, dat alle de selve Koningen, niet een uitgesonderd, tot die hoogheid gesteegeen zijnde, die Magt hebben gebruikt, niet ten welvaaren des Volks, dat haar gonstelik ten Koninge gekooren had: maar

a *Maxima queque Domus servis, est plena superbis.*

b *Vt Dominationis convelluntur.* Corn. Tacit.

c *Sie Seibi Calvisii & Helvici Chronologie.*

maar wel om haar te Tyranniseeren, met haare eigene onmaatige lusten te verfaadigen ofte hare magt, ter onderdrukkinge des Volks te vermeerderen; ende sien wy eindelijk, dat die Koning- ofte Vorstelijke onderdrukkingen des Volks van Israel altijd zijn in swaange gegaan; ten zy de selven Koningen soo jong zijn gestorven, dat sy den selven Volke nog goed nogte quaad hebben kunnen doen. ^a

Ende werd ook op deese gronden van den Keisere *Vespasianus* gesegt, Dat hy de eenigste onder alle Roomse Keiseren is geweest, die door sijne verheffinge tot het Keiserryk, een beeter Mensch geworden is, dan hy te vooren was. Ende dat in teegendeel alle die anderen door die Eer-ambten ende Hoogheid zijn booser geworden, konnen wy sien in de Bouken van *Flavius Vopiscus*, daar hy aldus spreekt: „b Gy siet hier, dat daar soo weinige goede Vorsten ofte Keisers „zijn, dat eener met groote reeden heeft gesegt, dat men alle de „deugdsaame Werken der selven, in eenen ring soude kunnen schrij- „ven, ende dat aan den getaale der quade ende ondeugende wer- „ken der Kiezeren ofte Vorsten, geen einde te vinden is. Ende hy ook „wijders daar by vougd. „Indien men onderzoekt de oorfaaken, „waar door soo veele Vorsten boose ende ondeugende Menschen en- „de Vorsten werden; soo sal men dat aan de volgende reedenen „moeten toeschrijven. Naamentlik aan haare al te groote magt, om „te doen ende te seggen alle het gunt haar lust, sonder daar oo- „ver van iemanne berispt ofte bestrast te werden. Ten anderen, „moet het selfden toegeschreeven werden aan hunnen oovervloes- „sende Rijkdomme: Ende dat sy daar en booven ondeugende trouw- „loose Vrienden, vervloekte Lijfwagters, ofte Oppassers, ongemeen „gierige ofte inhaalende Kaamerlingen, ende of dwaase, ofte grouwe- „like Hoovelingen hebben. Waar by nog eindelijk komt, dat ge- „meenelik de Vorsten selfs, aller Regeringe ende wat daar toe be- „hoord, gants onkundig zijn.

„Daar en boven heeft mijn Groot-vaader my verhaald, dat *Dio-* „*cleianus*, eer hy tot Keiser gekoooren wierd, plagt te seggen, „Dat daar niet swaarder om doen was, als wel te heersfen; oover- „mits ten Hoove vier ofte vijf Hoovelingen al voorens te saamen

Ffff 2

span-

^a Sie de Bouken *Sammels*, der Koningen, ende der *Chroniken*.

^b In *Divo Aureliano*.

„spannen, om den Keisere ofte haaren Heere te doen aan-neemen;
 „eenen quaaaden bedriegeliken raad; terwijl de Vorst in sijnen Ho-
 „ve opgeslooten, ende der waarheid gants onkundig zijnde, niet-
 „wes hooren kan, dan het gunt die vier ofte vijf Hoovelingen
 „hem gelieven te seggen: Waar door hy gants onbequame Men-
 „schen tot *Amten* vorderd, ende ook uit der Regeeringe weerd
 „foodaanigen, die daar toe seer bequaam zijn. Sulks de vroom-
 „me, omsigtige, jaa ook de aller-beste Keiser, ende Vorst, aldus
 „door sijne Hoovelingen *verkoft* ende geleverd werd.

Ende is dit nog het aller-grootste *luk*, dat onder de aller-beste
Een-hoofdige Regeeringe, naamelik daar de *Keur* plaats heeft, val-
 len kan: Want indien die *Keur* op eenen *Jongen*, ofte *jongen Man-
 ne* vald, soo is de stand der Ingeseetenen nog veel ellendiger, ten
 deele door de *onkonde* der *jonge Heeren*, ende ten deele, om dat sy
 geenen *raad*, dan van *jonge* onervaarene Menschen gebruiken, en-
 de involgen willen; Welke raad in het gemeen-altijds strekt,
 om dien *jongen* Heer te beweegen, om *arbitrair* naar sijne lusten,
 sonder sig aan *Wetten* te onderwerpen, te regeeren; dat is, tot de
 aller-uiteerste *Dwinglandie*. Gelijk de Raad van *Romen* ons het selven
 seer wel leerd, wanneer sy om te ontgaan, ofte te vermijden de
 uitspoorigheeden ende veranderlijkheeden der *jonge Keiseren*, den
ouden ende seer bequaamen *Tacitus* tot *Keiser* gekooren hadden, en-
 de dat die des niet te min weigerde, het Keiser-rijk aan te nee-
 men; voorwendende sijne al te groote *Ouderdom*: als wanneer die
Raad door monde des Raads-heeren *Metius Falconius Nicomachus* daar
 op aldus antwoorde:

„*God* zy ons genaadig, ende weere van ons, *jonge Vorsten*; op
 „dat niet genoomd werden *Vaaders* des *Vaaderlands*, baardeloofe
 „Jongelingen, die door hunnen *Schrijf-meester* nog moeten berigt
 „worden, hoe eenen *Brief* te schrijven. Die door *Lekkernien* in
 „spijse ofte drank, door *Schoufpeelen* ende wulpsche *Dertelheeden*, nog
 „uitgelokt ende bewoogen werden, om deese ofte die *Borgermee-
 „ster* der Steede ende Republike van *Roomen* te maaken. *God* be-
 „hoede ons! Wat reeden kan daar zijn, te begeeren eenen *Kei-
 „ser* ofte *Vorst*, die sijne eigene *Eere* ofte *Aansien* niet kan bewaa-
 „ren. Die *geene kennis* heeft van eenige *Land-bestier*. Die, terwijl
 „hy sijnen *Opvoeder* vreesd, ofte naa sijne *Voedster* omsiet, ende voor
 de

„de slaagen zijner Meesteren nog schrikt, magt heeft om te stellen
 „ende ook steld, *Borgemeesters*, *Veld-ooversten*, ende *Regteren*, ende
 „die de selven kiest uit Menschen, wiens leeven ende verdiensten
 „hem gants onbekend zijn. a

Sulks wy uit alle het voorgaanden wel moogen besluiten, dat meest alle Menschen door hoog te stijgen, haare *kennisse* ende *deugd*; indien sy eenige gehad hebben, verliefen, ofte *quaalijk* gebruiken; Ende dat het insonderheid eene seldsaame Saak soude weesen; indien jeman tot *Keiser* ofte *Vorst* eener *Republike* in sijne *Jongheid* gekooren weefende, sig daar in ten *voordeele* ende *wel-weesen* der *Republike* quaame te draagen. Ende indien sulks des niet te min quaame te geschieden, dat men dubbelde reeden soude hebben, om *God* den *Heere* oover sijne genaadige goedheid in deesen, ende als oover eene der allergrootste wonderen, te danken.

Ende konnen wy mits dien bedenken, dat de eigendlijke *Leer* onser *FABULEN* is, ons aan te wijzen, dat gemeenelik alle de *beloften*, *smeevende* woorden, ende *schijn-deugden* des geenen, die eenige Saak in sijne *neederigheid* versoukt; ende voorneementlik als eener het *Vorstendom* oover anderen begeerd, niet zijn als *bedriegerien*. Alsoo die Menschen haar *versoek* ofte *oogwit* verkreegen hebbende, daar naa met alle Menschen die haar geholpen, ende tot die grootheid gebracht hebben, plagten te spotten, ende die te veragten als *Sotten*, die sig dus hebben laten bedriegen, ende *by der Neuse om leiden*: of indien opgemelde *Hulpers* haarer voorgenoomene *Dwingelandie*, eenigfins bewust zijn geweest, soo werden de selven door de *Tyrannen* voortaan gebruikt als soo veel *Slaaven*, om die nog ooverige *Schelmstukken* ter onderdrukkinge haares *Vaaderlans* uit te voeren; ofte indien sy maar een van dien weigeren, soo werden deese wel eer voor den *Dwingenlanden* schoon vaagende *Beesemen*, als onnutte *Schrobbers* after der *Deure* geset: ofte indien sy de *Dwingelandie* ten uitersten helpen uitvoeren; soo werden sy daar naa als ontrouwe Menschen ende volslaagene *Verraaders*, selfs van den *Dwingenlanden* *mistrout*, ende *gehaat*. Want sy *Dwingenlanden* nietwes minder doen, dan sig aan hare beloften ende *Eeden*, ofte tot eenige *Dankbaarheid* oover eenige genootene *wel-daaden* verbonden te houden; als vergeeten hebbende, ende ook

Ffff 3.

volgens

volgens de *Regulen der Politike Hoovelingen* vergeeten moettende, alle beloften ende *Eeden*, die sy als gemeene Menschen gedaan hebben: ende dat sy in teegendeele, van dien tijde af aan, nietwes als ook aan geenen Menschen, dan wel aan haare eigene grootheid ende vermeerderinge van Magt ofte Authoriteit verbonden zijn, waar toe niet alleen opgemelde *Hoovelingen*, maar ook alle de *Krijgsluiden* seggen *Amen*.

Eendragt, maakt magt,
En twist, verkwist.

*Concordia res parve crescunt, discordia
maximè dilabuntur.*

88. Een Boer ende seeven twistende Soonen.

EEn Boer siende, dat sijne seeven Soonen veeltijds onder een twisteden, wie de Schaapen soude hoeden, wie de Paarden ende Koejen soude besorgen ende pleegen; wie ten Plouge, wien ten Sai-soene, wie om Onkruiden uit te wijden, wie ten Hooje ofte ten Oogste soude gaan: ende dat door, als ook geduurende dit twisten, alle het opgemel-

gemelden veeltijds ongedaan bleef; immers nooit op zijnen tijd ende behoorelik gedaan wierd; Sulks veeltijds de *Schaapen* van den *Wolven* gegeten, de onbesorgde *Paarden* ende *Koeien* maager, de Landen in plaatse van met goed Gras ende Vrugten, met Onkruiden vervuld wierden; Soo riep, seggen wy, die *Boer* zijne *Soonen* by een, gaf haar een *Bundel* met *seeven Pijlen*, ende gebood yder der selven, dat sy opgemeld *Bundel* breeken fouden; Het welk als de een voor, ende de ander na, gesegt had niet te kunnen doen, soo ontbond hy het *Bundel*, ende brak alle die *Flitsen* in het bysonder, de een voor, ende de andere naa; als wanneer hy daar by vougde dese woorden: „Dit heb ik gedaan om u te leeren, dat in „dien gy *Eendragtig* uwer aller *gemeen* Welvaaren, als „*eigen* besorgen wilt, gy gesaamentlik doorgeene quaad- „willige *Menschen*, maar alleen door *Tweedragt* ende ont- „bonden zijnde, seer ligtelik alle, de een voor, ende de „ander naa, verdorven ende verbrooken sult kunnen werden. Ende op dat gy sulks des te dieper in uwe gedagten moogt indrukken, sal ik u ten dien, einde ende „om u met eenen te *leeren*, het gunt, waar in gy uw behoud moet vinden, nog eenige *F A B U L E N* voordraagen.

Drie *Ossen* in goeder *Vriendschappe* eenen langen tijd by een geweid, ende ter afweeringe der *Wolven* sig altijds haastig by een gevougd hebbende, waaren daar door in het leeven gebleeven, ende seer vet geworden: Sulks de *Wolven*, om haar te kunnen verslinden, eenen uit den haaren affonden, die by ydere der *Ossen* in het bysonder ging, ende seide: „Gy zijt een seer schoon, ende ook „seer sterk Dier, dat gy van geene andere Dieren, dan „die u gelijken, gedood, ende verslonden kond werden; ende

„ende zigt gy derhalven seer te beklagen, dat de *twee* andere *Ossen*, met welken gy dus langen tijd geweid hebt, nu „voorgenoomen hebben u te dooden, om de Weiden „voortaan onder haar *tween* te gebruiken, ende door oovervloediger Voeder in grootere *weelde* te kunnen leven. Daarom soo lief als u uw leeven is, soo pas wêl „op uw stuk. Dit aldus besteecken zijnde, soo quamen de *Ossen* voortaan niet by een, dan met onderlinge grootere *afterdagt* ende *vreesse*. Het welk onderling van malkanderen gemerkt zijnde, in haar die *vreesse* vermeerde; sulks sy niet meer by een dervende weiden, maar wel affonderling, van die *Wolven* aangevallen, gedood, ende verflonden wierden.

Even dus ging het met een Kudde *Schaapen*, waar onder veele oude sterke *Rammen* ende *Oojen* waaren, die daagelijks wierden besogt van eenen *Slagtere*, die sig met hunnes *Herders* kleederen had bekleed, ende t'elkens den best gehoorden, sterksten, ende vetsten, uit der Kudde vervoerde ende doode: sonder dat de andere sulks aantrokken, ende in teegendeel seiden, dat die *Ram* ofte die *Ooi* altijds het meesten gestooten, ende geblaas, als ook de geheele Kudde daar door ontrufft hebbende, de *Dood* wel verdiend had. Ende duurde dit, tot dat de gespaarde onmagtige *Lammeren* ook by der keele begonden gegreepen te werden, ende seer erbarmelik kreeten, seggende: Indien onse *Ouwers* Eendragtig, ende onderling niet nijdig waaren geweest, sy souden seer ligt gesamentlik den *Slagter* verjaagen, haar *selven*, ende ook *ons*, by het leeven houden hebben kunnen; daar nu de *Nyd* ende *Tweedragt* de oorfaak van haare ende onse dood is.

Voorwaar door *Eendragt* voeren wel eer de onnoosele *Duiven* veel beeter, wanneer een geheel Koppel onder

een net gevangen zijnde, yder van dien te vergeefs tragte op te vliegen, ende door het net wederhouden wierd, tot dat de wijste van dien tot alle die *Duiven* seide: „Het „geld nu ons leeven, indien wy niet voor de komste des „*laagers* wijs zijn. Wy sien dat yder van ons onbequaam „is, om met den nette, dat ons verdrukt, te vervliegen, „ende ik seg, dat indien wy onse krachten te saamen vou- „gen, ende gelijkelijk op vliegen, dat wy seer ligtelik het „net vervoeren kunnen ter plaatse, daar het ons geliefd: De andere *Duiven* dit gehoord, ende goed gevonden hebbende: soo vloogen sy alle *Eendragtelik* op, ende vervoerden met der vlugt het net op eenen Boome, daar sy het selven lieten leggen, ende van onder den nette in hare voorgaande Vryheid geraakten.

Uit deese twee FABULEN, welke ik u nu verhaald hebbe, seide de *Vaader* teegen sijne seeven *Soonen*, behoorde gy te leeren, altijd eendragtig by een te blijven, sonder u door eenige bedriegelike ofte vleijende woorden der *Vreemden*, teegen malkanderen te laten ophitsen, ende alsoo van een te scheuren; ten zy gy van uwe *Vyanden* alsoo sekerlik verdorven wild zijn, als gy hier gehoord hebt, dat de drie *Ossen* van den *Wolven* verslonden zijn geworden.

Uitlegging der Woorden.

De Woorden der Apologus, moogen eigentlik verstaan werden van BOEREN ende haare SOONEN, ende kan ook met de naame van Boer ende sijne Soonen verstaan werden, een aansienelik wijs Borger eener vrye Republike, ende met de seeven Soonen

soo veele Leeden eener Republike, ofte eene Gemeente, die Eendragtelik, ofte niet Eendragtelik sig teegen der quaaade Regeeringe stellende, ofte niet stellende, alle behouden, ofte by gevolge van tijden, alle ooverheerd, ende getyranniseerd werden.

Met de OSSEN werden verstaan, onkondige Ingefeeten en eener Vrye Republike, die onder eene goede Regeeringe sig gehoorsaamelik draagende, teegen 'de Vyanden der Republike seer wel beschermd werden, ende die in teegendeel sig van een scheidende, door die scheuringe van haare Vyanden ooverwonnen ende getyranniseerd werden.

Met SCHAAPEN, werden hier verstaan, onnoosele Ingefeeten en, die oover het welvaaren haarer Regenten nijdig werden, ende de selven teegen de verdrukkinge der Tyrannen niet bystaan nogte helpen willen.

Met een SLAGTER, gekleed als een Schaap-herder, werd hier verstaan een Tyran ofte een Hoofd eener Republike, die onder den schijn van de Vryheid der Republike, ende het welvaaren van dien voor te staan, alle de wijste, deugdsaamste, ende meest gegoede Ingefeeten en uit der Regeeringe werpt ende dood, ofte uit den lande verdrijft, ende het begeeven aller Officien ende Beneficien, den wettigen Regenten on-ende tot sig trekt, om daar naa met de onnoosele Ingefeeten en naar sijn welgevallen te kunnen omspringen.

Met **DUIVEN**, werden hier verstaan seer eenvoudige ende onnoosele menschen, welke des niet te min alleen door Eendragt ende gehoorzaamheid onder haare wettige Regenten, konnen gereddet werden uit der slaavernie, waar in sy by naast vervallen waaren.

OM dat seer veele goede ende quaaide saaken, waar aan den Menschen ten hoogsten gelegen is, door eenen *Mensche alleen* niet verkreegen, ofte afgeweerd konnen werden; ende dat die saaken daaren tegen door veele Menschen seer wel uitgewrogt ofte voorgekoomen konnen werden: Soo is ten deesen einde noodig, dat de Menschen *geselschappen*, ofte onderlinge *vriendschappen*, ende *oover-eenkomsten* ofte *verbonden* maaken, om malkanderen door gemeene hulpe ende bystand te doen verkrijgen, ende afweeren, alle, ofte een seeker beoogd goed, ende gevreesd quaad, dat een *alleen* niet verkrijgen ofte afweeren kan. Waar uit dan ook klaarelik blijkt, dat om opgemeld goed, ofte quaad te verkrijgen, ofte af te weeren, vereist werd, dat die hulp ende bystand geschiede op eene, ende de selve tijd ende wijze, als noodig is. Ende werd deese gestaltenis der Saaken genaamd *Eendragt*.

Gelijk in teegendeel die gestaltenis van Menschen ende Saaken, waar in, niet jeegenstaande de gemaakte *Geselschappen*, *Vriendschappen*, *Oover-een-komsten* ende *Verbonden*, de een den anderen, daar het noodig is, ofte vereist werd, niet helpt ofte by staat; ende insonderheid als de een den anderen in steede van dien, wederstreefd ofte dwers drijfd, genaamd werd *Tweedragt*, *Scheuring* ende *Twist*.

Alle het welken dus weefende, soo is ligtelik te begrijpen, dat de *Eendragt* voor den Menschen een alsoo noodig groot *Goed*, als de *Tweedragt* een verdervelik groot *Quaad* voor allen standen van Menschen is. Gelijk wy daageliks sien konnen, dat veele *Huisgesinnen*, waar in Man, Wijf, ende Kinderen *eendragtelik* eene lijn trekken, ten welstande des selven; daar door alleen seer veele ongemakken ten hoven komen, ende haaren stand geduurig verbeeteren; terwijl andere *Huisgesinnen*, daar Man, Wijf, ende Kinderen in *Tweedragt* leeven, ofte onderling *twisten*; door eenige quaad-willige Men-

Menschen, soodaanige geleegendheeden waarneemende, gesaamendlik oovervallen ende bespot werden; tot dat sy door deese haare *Tweedragt* allangs ten rugge gaan, ende eindelijk in het geheel verdorven, ofte vernietigd werden.

Het selfden sien wy ook in geheele *geslagten*, dat wanneer alle die van eenen *geslagte* zijn, malkanderen Eendragtlik helpen, dat sy als dan ook van alicandere Menschen geagt, ge-eerd, ende ontsien werden. Volgens het Italiaans spreekwoord: *a*

Geen Duiyel ooverwind

Drie Broeders eens gesind.

Daar in teegendeel *Geslagten*, waar in de een den anderen nijdig is, ende geduurig dwers-drijven ofte beschadigen wil, het selven veel meer aan sijne *Maagen* als een *Vreemde* doen kan; oovermits de onderlinge swakheeden haar meer bekend zijn, ende sy door de noodwendige onderlinge ommeegang, die sy met malkanderen hebben, veel meer geleegendheeden krijgen, om haar quaad voorneemen uit te voeren; Ende het ook eene bekende saak is, dat sy daar en boven qualik, ende met loogen-taale van malkanderen spreekende, veel meer a's *Vreemden* geloofd werden.

Sulks van oudshier uit de Spreekwoorden zijn ontstaan; Dat een *Landman* een *Schandman* is; Dat een *Propheet* in sijnen eigen lande niet werd ge-eerd; Dat een *trouw Huis-dienaar* een *Schat*, ende een ontrouw *Huis-dienaar* een verderver in huise is, dat de schande eenes *Huis-gefinns* ofte eenes *geslagts*, altijd uit den eigensten *Huis-gefinne* ende *geslagte* begint. *b*

Ende oovermits wy daagelijks nog veel meer de waarheid deeses sien, omtrend gemeene Menschen, die door *Eendragt* malkanderen fouden kunnen doen welvaaren; ende die des niet te min door *Tweedragt*, nijdigheid, twisten ende pleiten malkanderen verderven: ende dat ook alle *Politike Societeiten* ofte *Bestieringen* van Landen en Steeden, op geenen anderen gronde dan op *Eendragt* gebowd zijn: Soo sullen wy hier van geene *Voorbeelden* aanhaalen, maar wel eenige andere van dien voorbrengen, om te bewijfen, dat *Menschen* ende *Staatent*, die aan geene *Borger-Wetten* onderworpen zijnde, ten opsigte van andere *Menschen* ende *Staatent*, in den *stande* der *Nature* leeven, eeven foo wel als de *Borgerlike*; die den *Wetten* onderworpen zijn, door

Gggg 3

Een-

a Tre Fratelli, tre Castelli. b Nemo laeditur nisi à se ipso. Perditio tua ex te Israel.

606 Een Boer ende seeven twistende Soonen.

Eendragt haar behoud, ende door *Tweedragt* haar verderf vinden.

Scilurus, Koning der *Schiten*, tagtig Soonen hebbende, deede alle de selfen in sijnen hoogen Ouderdom, eer hy sterven soude, voor sijnen Siek-bedde komen; ende een *Bundel* van tagtig Werp-spietsfen brengen: als wanneer hy gebood, dat sy gesamentlik, ende yder van dien in het bysonder, alle hare, ofte sijne krachten soude aanwenden, om dat *Bundel* te breeken; ende als sy fulks te vergeefs getragt hadden, gebood hy haar het *Bundel* te ontbinden, ende yder van dien een *Spietsken* daar sig te neemen, ende dat alsoo te breeken. Het welk, als sy seer haast ende ligtelik gedaan hadden, soo seide haar *Scilurus*: „Kinderen, beeld u in, dat yder van u een Spietskenis, ende dat gy „door *Eendragt* aan een gebonden zijnde, door geene Menschen eenigfins overweldigd, maar door *Tweedragt* van een gescheiden wesende, seer ligtelik een voor een verbrooken sult werden. Gelijk sy „ook allen na des Vaders dood, door *Eendragt* behouden bleeven. ^a

Micipsa, Koning van *Numidien*, tot seer hoogen Ouderdom gekomen weesende, ende gevoelende, dat hy haast sterven soude; deede sijne twee lijelike Soonen *Aterbal* ende *Hiempsal*, als ook sijnen aangenoomen *Bastaard* Soon *Jugurtha*, tot hem komen. Droug *Jugurtha* in't breede voor, de weldaaden die hy hem in sijner opvoedinge gedaan had, ende dat hy hem daar en boven by sijne *Uiterste Wille* tot Erfgenaam neevens sijne twee Broederen, van sijne na te latene Koninklike Landen gesteld had. Ende vougde hy daar by, hoe seer hy die weegens sijne een *Bastaard* was, ook gehouden was, in *Eendragte* met die sijne *wettig* gebdorene Broederen te leeven, ende hoe voordeelig het ook voor allen soude wesen. Maar dit alles niet jegenstaande, ontstond kort naa *Micipsas* dood, door *Jugurthas* heersfugt, gelijk die veeltijds in den *Bastaarden* uitmunt, ^b soodaanige *Tweedragt* onder haar, dat *Jugurtha* sijnen Broeder *Hiempsal* deede vermoorden. Gelijk hy kort daar aan ook sijnen Broeder *Aterbal* met oorloogen vervolgde, ende eindelijk gevangen krijgende, ook deede dooden, om het geheele Rijk alleen te besitten. Maar alle deese feitelikheeden ter ooren der Roomse Republike, met welke het Rijk van *Numidien* een Verbond ter gemeener bescherminge had aangegaan, ende mits welk *ongelijk Verbond*, onder welke dat Rijk voor soo veele ook stond, koomende; wierd eerst *L. C. Sylla*, ende daar naa *C. Marius*

^a *Plutarb. Moralia.* ^b *Sie I. v. Vendels Phaeton.*

rius met een Heir gefonden, om *Jugurtha*, die geweigerd had te *Romen* te koomen, om aldaar reekeninge van sijn doen te geeven; te beooreloogen. Welk oorlog soodaanig uitslag had, dat *Jugurtha* gevangen naa *Romen* in Triomphe gevoerd, ende naar gewoonte aldaar geslagt ende aan *Jupiter Capitolinus* opgeofferd; ende *Numidien* in het geheel den *Romeinen* onderworpen wierd: Ende ons geleerd heeft, hoe door *Tweedragt* alle dingen, hoe groot die ook zijn, vergaan. ^a

Ende hebben wy in de *Neederlanden* by naa eeven diergelijke Vrugten van *Tweedragt* gesien; Namelik, om nu niet te spreken van de *Houkse* ende *Kabbelijauwse* Scheuringen, welke onse *Graaven* uit den Huise van *Bejeren* veroorzaakten, ende die uit den Huise van *Bourgondien* ende *Oostenrijk* t'elkens *konstiglik*, weder *verwekten*, onder schijn van die ter needer te willen leggen: tot dat sy eindelijk oover beiden soodanig quamen te heersfen, dat nieman sig tegen Keiser *Karel* Tyrannie derfde stellen: ende dat sijne *Pluimstrykers*, gelijk meede andere onkundige Menschen, dit de *vreesaame* Regeering des Keisers *Karel* noemen: Soo seggen wy, dat des selfs Soon *Philippus* in den Jaare 1567. voor hebbende uit *Hispanien* den Hertog van *Alba* herwaarts met eene groote Krijgsmagt te senden, om deese Landen in de uiterste *slaavernie* te brengen, ende dat het selven door de verbondene *Eedelluiden* ende *Staatē* deeser Landen seer ligtelik had kunnen werden belet, indien sy *cendragtelik* sig daar tegen hadden gesteld; maar dat de *Tweedragt* alleen, veele groote Heeren *Eedelen* op het *Schavot*, ende alle de *Neederlanders* onder die *Albanisse* wreede *Tyrannie* bragt.

Als naa der dood van *Don Louijs* de *Requesens*, de oproerige *Spanjaarden* sig soodaanig gedraagen hadden, dat sy door alle de *Staatē* deeser respectieve *Neederlanden* voor *Vyanden* verklaard waren; ende dat in gevolge van dien, in den Jaare 1576. de *Pacificatie* van *Gent*; ende vervolgens de *Religions Vreede*, soo voor de *On-* als *Roomis-gefinden*, oover alle deese *Neederlandsche* *Provintien* was gemaakt; Sulks het seer ligt om doen ware geweest, *cendragtelik* de *Spanjaarden* te verdrijven, ende alle dese Landen in *Vryheid* te herstellen: Soo gebeurde, dat de *Staatē* van *Brabant* den Prince *Willem* van *Oranien* tot haaren *Ruwaard* ofte *Stadhouder* kooren, ende dat eenige andere aansienlijke

^a C. Sallust. de Bello Jugurth.

nelijke Heeren, voornamentlik uit den Huise van *Crouy*, beseffen-
de dat een *Stadhouder* van *Braband* ook *Gouverneur* ende *Kapitain Ge-
neraal* deeser *Neederlanden* plagt te zijn, al te groot meenden te wee-
sen, om den *Prince* van *Oranjen* in die qualiteit te eeren of te ge-
hoorfaamen. Sulks die Heeren misnougdoover *Oranjens* grootheid,
in den Jaare 1577. den Erts-Hertog *Matthias* tot *Gouverneur Generaal*
in deese Landen bragten; ende de saaken aan de andere sijde, door
des *Princen* goed gonstigen, soo wierden belegt, dat *Prins Willem* niet
alleen *Lieutenant Generaal*, maar dat ook door de uitwerkingen des
Heeren van *Rihooven*, de Hertooge van *Aarschot* uit den Huise van
Crouy tot *Gent* gevangen genoomen, van sijn *Stadhouderschap* oover
Vlaanderen afgefet, ende *Prins Willem* van *Oranien* in sijne plaatse aan-
gesteld wierd.

Op welke *Tweedragt* der opgemelde groote Heeren volgde, dat de
Gentse Gemeenten dus aan het hollen geraakt zijnde, de *Religions Vree-
de* braaken, met de *Paapen* ende *Monniken* ter steede uit te jaagen;
ende dat de *Walsche Provintien* het selven soo quaalik naamen, dat sy
weederom onder den *Koninge* van *Hispanien* by den *Spanjaarden*
vougden; ende de *Prins* van *Parma* deese *Tweedragt* soo wel waar
nam, dat de meeste *Provintien* weeder onder den *Koninge* van *Hif-
panien* vervielen, ende onsen *Oorlog* tegen *Hispanien* omtrend tagtig
Jaaren hebben doen duuren, in steede, dat wy door *Eendragt* seer lig-
telik eene *eewigt Vreede* ende *Vryheid*, als meede een daar op gebowd
geduurig Welvaaren, sonder eenige belastinge der gemeene *Ingesee-
tenen*, in allen deese *Neederlanden* soude hebben konnen genieten. a

Ende hoe snoode *Vrugten* onse volgende *Tweedragt* ende *Scheurin-
gen* hebben voortgebragt, behoorde eenen ydere bekend te zijn,
alsoo wy alle de *bitterheid* van dien nog heeden smaaken, ende on-
der de veroorzaakte *Lasten* der selven, nog needer geboogen, of-
te verdrukt werden.

Eindelijk seggen wy de *Leer* onser *FABULEN* soo klaar door
onse *Reedenkaavelingē* ende *Exempelen* te hebben voorgedragen,
dat onnoodig is, hier van meer te seggen.

a Voyez la Pise Hist. d'Orangie & Secretaire du dist. Lieu.

Een goed begin geeft goed behaagen,
Maar 't einde moet de lasten draagen.

Inipia sub dulci melle venena latent. Amor. Ovid.

89. De Bye in den Bloeme, de Vlieg in
den Honinge.

EEn seer hongerige Raaf, siende eene seer vette Slang gerustelik slaapen, waande dit eene seer schoone ge-
leegendheid te weesen, om beiden te gelijk sijnen honger
ende ook sijnne lekkere lust te verfaadigen; waarom sy de
Slang aangreep, ende aanstonds meende te verflinden:
maar alsoo die daar door ontwaakte, beet sy den Raaf
foodaanig, dat hy daar van quam te sterven.

Het welk als eene Vlieg gesien had, soo nam sy voor,
H h h h fig

fig wel te wagten, van soo plotselik uit lekkernie op haare spijfe te vallen; weshalven sy een groot, ende warm *stuk Vlees*, mét veel siedend Sop opgedist siende, ende weetende dat sy door des selfs hitte soude kunnen werden verbrand, indien sy onvoorsigtiglik daar op quame te sitten, soo vloog sy t'elkens door den waassem heen ende weder, als sullende verneemen, of het *Vlees* niet te warm was, om sig daar op needer te setten, ende ten vollen te verfaadigen: maar sy vermerkte niet, dat haare vleugelen door het naaderen tot den waassem, onderwijlen soo vogtig waaren geworden, dat sy nog eene maal meenende de warmte des waassems te beprooven, door het gefwier des selven ter needere in den Soppe geslingerd wierd, ende daar in verdrongk.

Waar naa eene *Bye* het selven verstaan hebbende, sig seer gelukkig agte, alle de lekkernien der aller-geurigste *Bloemen*, sonder eenig perikul sijns leevens te kunnen genieten: ende behaagde hy sig selfs daar in soo seer, dat hy omtrend den middaage in eene seer oopene ende geurige *Bloeme* sig needer settede, ende in der soetigheid van dien, soo groote smaak kreeg, dat sijne finnen daar van beroerd wierden, ende hy sijn tijd vergifte, om voor Sonnen ondergang weeder naar sijnen Korf te keeren: Sulks hy gedurende het boeten sijner lusten, met het fluiten der *Bloeme*, onweetende gevangen wierd; ende door, ofte in alle die onmaatige Soetigheeden verstikte.

Alle welke gevallen verstaan zijnde door eene andere seer wellustige *Vlieg*, die veel voorsigtiger dan alle de voorgaande, haare Saaken meende te beleggen, soo wagte sy sig wel, op *Beeften* ofte *Menschen*, die haar souden kunnen beschaadigen, te vliegen, om haar voedsel te souken: Maar settede sy sig t'elkens needer op de aller-schoonste
Vrug-

Vrugten ende Suikeren , alwaar sy feer oovervloedig ende ook gemakkelik sig verfaadigde; alsoo die sig niet weeren ende nog veel min haar beschadigen ofte dooden konden : Ende gelukte fulks der *Vliege* eenen langen tijd, tot dat sy *Hooning* uitgespreid vindende, de selve proufde, ende daar in soo eene groote soetigheid vond; dat sy, haarer voorgaande *maatigheid* niet indagtig zijnde, sig niet vergenougde, met den monde alleen den *Hooning* te raaken ende te smaaken; maar dat sy met den geheelen lijve daar opging sitten, ende sig ten uitersten verfaadigde: als wanneer sy, meenende te vervliegen; bevond, dat haare pooren aan den *Hooninge* kleefden; ende dat sy, niet jeegenstaande alle haar poogen om te vervliegen, ende de soetigheeden te verlaaten, meer ende meer, jaa zelfs met alle haare vleugelen daar in gewikkeld wierd; ende sy soo door, als geduurende het genot deeser Soetigheeden, seer haast quam te sterven.

Uitlegging der Woorden.

Met den RAAF, werd hier verstaan, een wellustig, ende in sijne lusten soo driftig Mensch, dat op den eersten schijne van die te kunnen verfaadigen, plotselik toevald; ende daar in sijn verderf vind.

Met eene Vlieg, een ongestaadig wellustig Mensch, die door alle voorkoomende Vleesselijke vermaaken, ende niet door eenen alleene, sig laat verleiden.

Met een Bye, een Mensch, die in sijne lusten te boeten, ende sijne vermaaken te souken, seer keurelik ende voorfigtig schijnd te weesen, ende wien eindelik eene soo groote Soetigheid ontmoet, dat daar aan sig selven vergeet, ende verderfd.

*Met den SLANGE, werden verstaan, alle onlighaame-
like, ofte in gedagten bestaande Vermaaken.*

Met een stuk VLEES, vermaak in het eeten.

Met HONING, vermaak in het drinken.

Met BLOEMEN, vermaak in het byslaapen.

IN dien de Menschen wel begreepen, ende by alle voorvallende
geleegendheeden sig ook erinnerden, dat sy uit *Siele* ende *Lig-
haame* bestaan; als ook dat de *Siel* een *Geeft*, ende *onstervelik*, maar
het *Lighaam* broos, ende in sig selven seer *verdervelik* is; ende in-
dien sy daar en booven wel begreepen, dat sy waarelik niet dan
ten opsigte der gedagten haarer *Siele* *drouwig* ofte *blyde*, *on-* ofte *ge-
lukkig* kunnen zijn; ende indien het selven hun altijd indagtig wa-
re: soo souden sy nooit eenig genougen kunnen vinden, dan in
het gunt haar een *Geeftelik* *ewig-duurend* *Vermaak* ende *Heil* aanbren-
gen kan. En oovermits nieman, dan de ewige almagtige *God*, ons
soo gelukkig maken kan; Soo volgd hier uit, dat onse *Siel* geen vol-
konien genougen kan vinden, dan in eene *verseekeringe* ofte seer vast
betrouwen, dat *God* Almachtig sijne *Liefde* en *Gonst* ons in der ewig-
heid bewijzen sal; ende volgd daar uit ook wijder, dat naar opgemeld
Vertrouwen groot ofte klein is, ons genoegen ook groot ofte klein sal
wesen. Als ook eindelijk daar uit volgd, dat ons vast *betrouwen* op *Go-
des Liefde* t'onswaarts, gelijk meede onse *Blydschap*, en ons *genougen* daar
uit ontstaande, niet kan al te groot zijn; maar dat in teegendeel-
le onse allergrootste *Volmaaktheid* bestaat in de *grootheid* van dat *be-
trouwen* van die *Blydschap*, ende van dat *genougen*. Sulks de Men-
schen tot geene *maatigheid* in deesen, maar om geduurig ten dien
einde sig bequaamer te maaken, ende alle de krachten haarer *Sie-
le* meer ende meer, ja *a* ten uitersten te gebruiken, aangemaand
behoorden te werden, om dat *Vertrouwen* ende die *Blydschap* soo
veel ons doenelik is, altijd te vermeerderen.

Ende kan dien volgende het *Voorwerp* onser *FABULEN*, ende
daar op te gronden *Reedenkaavelinge*, nietwes anders zijn, dan
het misbruik der lighaamelijke ofte haast vergankelijke *wellusten*, *b*
ende daar uit ontstaande verderf der Menschen. Het welk wy
sullen

a *Evan. Matth. cap. 22.* *b* *Sie Salomons Prediker.*

sullen doen, niet soo seer ten opsigte van den toekomende *stande* onser *Siele*, alsoo sulks eigendlijk behoorde te weesen een *voorwerp* ende *beefigheid* der *Godsgeleerden*, wiens pligt het is, de *Menschen* te leeren, ende aan te maanen, in alle voorvallen deefes korten ofte ydelen levens, sig foodanig te dragen, dat sy op Goodes goedheid middeler-wijle eene groote *hoope*, ende een *vast betrouwen* van een toekomend eewig-duurend gelukfaalig leeven te sullen erlangen, mogen bouwen: Maar sullen wy onse gedagten nu meest laten gaan oover de *schaade* ende het *verderf* des menscheliken *Lighaams*, ende de smerten ofte het misnougen der *Siele*, welk den *Menschen* door het misbruik der vergangelijke *Wellusten* in deesen leeven gemeenelik oover komt. Ende sullen wy onse *Reedencavelinge* daar omtrend aldus beginnen. *a*

Het is bekend, dat de *Liefde*, die wy ons selven toe draagen, soo veel op ons vermag, dat wy in alle voorvallende saaken, waar in eenig *goed* voor ons *schijnd* geleege te weesen; veel eer dat verhoopt goed, als wel een te vreesen *quaad*, dat daar uit, ende op, staat te volgen, in onse gedagten krijgen ende vermerken: Sulks indien by die gemeene swakheid aller *Menschen*, oordeelende oover eenig *goed* dat haar toefschijnd; nog koomen die gedagten, dat het selven seer *goed*, ende haar daar aan seer veel geleege is: soo ontstaan gemeenelik uit die eerste gedagten, ofte uit die keetelingen ende vleyingen der *Voorwerpen* op onse *b Sintuigen*, ende op onsen lighame soo groote *passien* ende hertstogten, ende *driften* onses *bloeds*, ende onser *Geesten* in ons *Hert* ende onse *Herffenen*, dat wy als dan onse *gedagten* seer swaarelik bedwingen ofte leiden, ende by gevolge nog met ons selven, nog met eenen andere, wel raadpleegen konnen; maar volgd daar uit, dat wy het *goed*, ende het *vermaak* dat daar in steekt, seer driftig ofte ten uitersten, sonder eenige de minste raads-pleevinge vervolgen, en te genieten tragten.

Welke vermaakelijke *gedagten* ende *gewoonten* van onse *Sintuigen*, ofte ons lighame te vleyen, indien eenen tijd lang duuren, ons foodaanig aanlokken, ende foodaanig gestel in onse *Herffenen* ofte *Lighame* veroorsaaken, dat schoon genoomen wy daar naa bevinden, dat naa die behaagelike Soetigheeden, ons veel quaads begind, ende nog meer staat oover te koomen; wy ons van die al

H h h h 3

a Vide *Epicuri Vivam & Philosophiam, apud Gassond.* *b* *Organa sensum externorum.*

te lange ingebeelde foetigheeden ende wijfe van leeven, feer fwa-
relik fcheiden willen, ofte kunnen; Soo dat wy derhalven ook
van de ons opkoomende quaalen ende ongemakken meer ende
meer verdrukt werden; ende wy eindelijk als feer ellendige *Slaa-
ven der Sonden*, in, ende door die ons al te lieve *Sonden* koomen te
fterven; ende alfoo ons Spreekwoord waarhaftig te maaken, dat
Wanneer Blijdschap in huife is, Droufheid voor der Deure staat. a

Welke *waarheid* onfer Reedenkaavelinge aangeweefen kan wer-
den omtrend allerlei *Welluften*, het zy die in den geftele onfer *ge-
dagten* ende *herffenen*, het zy die in den geftele, ofte in der onmaa-
tiginge onfes *bloeds* ontftaan. Want dus sien wy daagelijks, hoe
de *Heersfugt*, ofte de begeerte om oover andere *Menfchen* te *heers-
fen*, de geenen, wien fulks gelukt, in den beginne foo aanlokt;
dat fy in haar geheel leeven niet anders fchijnen te denken, ende
te poogen, dan hoe fy oover meer ende meer *Menfchen* te ge-
bieden fullen komen; fonder eenige *Schelmftukken* ten dien ein-
de te ontzien: b Maar sien wy, dat de *Heersfugtigen* in tegendeel,
gelijk als met blijder herte fig aanmoedigen, ende ten dien einde
tragten *Moord brand, Moord, Vrouwe-kraft, Raa-roof, Mein-eed, &c.*
onderling te begaan, om haare *Magt* oover andere *Menfchen* te
vermeerderen. Ende wanneer het gebeurd, dat fy in fteede van
haare *Magt* oover andere *Menfchen* te meerderen, die sien minde-
ren; ofte dat fy van alle haare *Hoogheid* ende *Amten* fulks vervallen,
dat fy *private* ofte gemeene *Ingefetenen* eenes *Lands* werden; foo
fiet men meeft gebeuren, dat fy van dien tijde aan, naar die ge-
leegendheid ofte niet willende, ofte niet konnende fig vougen,
daar en teegen fig als *Gekken* in haar geheel leeven draagen, ende
eindelijk van *spijt, berow* ofte *Droufheid* fterven.

Dus sien wy, dat de foete beginfelen van *Glorie* ofte roemende
Eerfugt, niet voor foo veele die gegrond, ende gebowd werd, op
eene waare *Deugd* ende ons *geweeten*, van die *Glorie* ende *Eere ver-
diend* te hebben; maar foo veele die op het *ydele feggen* der *Men-
fchen*, het zy met *waarheid*, het zy met *onwaarheid* gebowd
werd; de meefte *Menfchen* foodaanig verleiden, dat fy, om die
ydele

a *Extrema gaudii luxus occupat.* b *Pro Regno velim Patriam, Penates, con-
jugem flammis dare, Imperia pretio quolibet constant bene. Senec. Tbebaïs.*
Si quis non noverit sceleris Vias Regnum docebit. Senec.

ydele ende onverdiende *Glorie* ofte *Eere* te bekoomen, sig niet ont-
 sien, onder eenen versierden *schoonen voorgeeven*; jaa zelfs onder eene
 groote schijn-heiligheid van seer te yveren voor *Goodes Eere*, des
Vaaderlands Welvaaren, der *Kerke* stiftinge, ende des *Eeven-naastes*
Liefde, den *Goodes-dienst* te stooren. Ende sien wy daar en booven,
 dat die selve *verkeerdelyk* roem- ofte eersugtige *Menschen*, sig niet
 ontsien onder den selven schijn, alle de *Vry- ende Geregtigheeden* des
Vaaderlands, waar in alleen het welvaaren aller *Ingezeetenen* bestaat, te
vernietigen, *Goodes Kerk* te *beroeren*, ende haar *Eeven-naasten* te *verder-*
ven; Gelijk wy meede sien, dat deese *Menschen*, bemerkende
 dat alle haate *Schelmstukken*, voor braave daaden door den *onkundigen*
Menschen, ofte den gemeenen *Manne*, opgenoomen werden;
 veeltijds daar door ook tot die stoutheid vervallen, dat sy allangs
 haare *Schelmstukken* soo oopentlik doen, dat de *wijste* *Menschen*, die
 te vooren de *Schelmstukken* wel gemerkt hadden, dog uit vreesse
 van al te veele *Vyanden* te maken, ende by de meeste *Menschen*
 niet geloofd te sullen werden, niet derfden oopenbaaren; als dan
 die quaade stukken aan eenen ydere derven bekend maaken, en-
 de by den gemeenen *Menschen* ook soo veel geloove vinden, dat
 die *Dwingelanden* ende *Bedriegers*, ofte ydele beroemde *Menschen*,
 eindelijk als dan niet alleen van alle *Roeme* ende *Eere* vervallen; maar
 daar en booven ook gedood ofte voor de aller-ondeugenste *Men-*
schen, ofte loofse schijn-heilige *Hypocriten* gehouden werden.

Gelijk wy leesen, ^a dat *Nero* listelik sijnen Stief-broeder *Brittan-*
nicus, wien het *R. Rijk* te gebieden, ende niet hem toe quam, door
gift had doen sterven, ende sijne Moeder *Agrippina*, die haar *Man*
Claudius ook vergiftigd had, om hem *Nero*, als haar eigen *Voor-soon*
 tot het *Rhijk* te vorderen, ook had doen dooden, onder voorgee-
 ven, dat sy zelfs naar sijn leeven stond. Als wy meede leesen, dat
Nero verscheidene treffelike dog onschuldige *Liefhebbers* der *Vaa-*
derlike Vryheid, onder versierde *lakken* ende *schijn* van *Regt*, had doen
 vermoorden; jaa dat hy daar naa ook de alles sins onschuldige, als
 meede in geslagte, deugden ende rijkdommen uitsteekende *Raads-*
heeren, *Sulla* ende *Plautus*, doen verbannen, ende vervolgens het
hoofd doen afsnijden had; Ende dat *Nero* sag, dat alle deese, nee-
 vens veele andere sijne *Schelmstukken*, door sijne quaad-aardige *Ho-*
velingen

a. C. Tacit. Annal. libr. 13. 14, 15.

velingen ende Krijgsluiden eigener beweginge; als ook door de goede wijze Borgeren, ende den Raade van Roomen uit vrees; gelijk meede door den gemeenen Borgeren uit onkonde, als of het Heldenstukken waren, gepreesen wierden: Sooging Nero in, ende tot alle Schelmstukken seer onbeschaamdelyk voort, met oopentlik sijn seer kuis Wif, ende Stief-Suster *Ostavia*, door wien hy het Rhijk scheen ge-erfd te hebben, de lak van *Ooverspel* op te leggen, die teverstooten, ende daar naa te doen dooden, om die *ooverspeelige* schoone *Poppea* haaren Manne te ontnemen, haar te behaagen, ende tot sijnen Wijve te trouwen. Ende leefd men desgelijks, dat hy, *Nero*, voortging met oopenbarelik soo veele *Schelmstukken* ende *Moorden* te bedrijven, dat hy van alle Menschen voor foodaanig eenen als hy was, bekend, ende gehaat wierd; Sulks de Raad van Roomen hem eindelijk deed vlugten, ende hy in gevolge *Vyand* des *Vaaderlands*, door opgemelden Raade te zyn verklaard weefende, gedood wierd. ^a

Dus sien wy, dat ongegoede Menschen uit ooverdenkinge der gemeenelike *behouftigheid*, door *sorgen*, *arbeiten*, ende *spaarzaam* te wesen, hare goederen veeltijds foodanig vermeerderen; dat alle kommer van behouftigheid in haar behoorde op te houden; ende dat sy ook behoorden hare wijze van leeven allangs naar gelegendheid hunner goederen, t'haaren gemakke te veranderen, maar dat sy des niet te min door die eerste *Soetigheeden*, welke sy onder het vermeerderen hunner goederen genooten hebben, soo seer verleid werden; dat sy haar geheel leeven, niet alleen eeven in de selfde wel eer loffelike *spaarzaamheid*, hoewel die als dan geworden is eene veragtelike *kaarigheid*, door brengen; ende sy in gevolge van dien ook oover haare onreedelike *Vrekheid*, van alle Menschen bespot werden.

Dus sien wy, dat de Menschen, die onbedagtelik de vermaakten ofte lusten van *byslaapen* tragten te verfaadigen, door de eerste *Soetigheeden*, welke haar daar in ontmoeten, soo seer bevangen werden, dat sy in haar geheel leeven voortaan nietwes anders schijnen te beoogen, dan hoe sy die onverfaadelike lust verfaadigen sullen kunnen. Sulks schoon sy bemerken, dat sy daar door haare *goederen*, *eere*, ende *gesondheid* spullen; ende derhalven wel geneegen werden, sig daar van te onthouden; sy des niet te min uit het omhelsen

van

^a *Nero ubi cuncta scelcrum pro egregiis accipi videt, Ostaviam exturbat, Poppea conjungitur. &c. C. Tacit. lib. 14.*

van het beminden niet scheiden kunnen, ofte ook t'elkens, als sy een ander *minzaam* Voorwerp ontmoeten, tot de selve lusten ofte fonden weeder vervallen, ende daar in volharden, tot dat haare *goederen* verteerd, ende haare *lighaamen*, ofte door Siekte, ofte door eene verhaafte Ouderdom verdorven zijn.

Dus sien wy, dat de soetigheeden, ofte de verquikkingen der *sterke Dranken*, in den beginne sonder eenig naa-bedenken van ons genooten zijnde, allangs het gestel onses geheelen lighaams, bysonderlik in de fijnste ofte dunste deelen des *bloeds* ofte der *geesten* van dien, foodaanig veranderen ende verminderen; dat foodaanig een lighaam vantijden ten tijden meer sterken drank noodig heeft; ende dat het weederhouden ofte derven van dien drank, allangs soo groote *flaawhertigheid* in den lighaame eenes *Dronkaards* veroorzaakt; dat die Menschen in het onmaatig drinken moettende volharden, onbequaam werden om haare spijs te verteeren, ende de *groove* deelen van dien in den bloede sulks te brengen, dat de *dunste* deelen ende *geesten* daar aan, ende in verbonden werden, ende alsoo langer in den lighaame blijven.

Sulks die *Dronkaards*, schoon sy vermerken, dat door die wijze van leeven haar ondergang seer haast staat te volgen, ende sy die gaarne fouden voorkoomen met sig van sterke dranken te onthouden, sy des niet te min de selve dranken, jaa ook meer ende meer gebruiken moeten, tot dat sy eindelijk gants geene *groove* kost konnende eeten, om daar meede de *geesten* des *bloeds* te verbinden, door het al te veel ende schielik vervliegen der *geesten*, ende krachten des lighaams, van de allerminste *Koorisen* weg gesleept werden; ofte ook sonder eenige voorgaande Siekte, alleen door *gebrek* van *geesten*, seer schielik koomen te sterven.

Weshalven die verkeerdelik *Heers-* ende *Eersugtige* Menschen ons hier verbeeld werden door den *Raave* onser *FARULE*, die eene vette *Slang* meenende op te slokken, daar in sijne dood vind. Gelijk de andere Menschen, welke in lighaamelike *Wellusten* haar genougen fouken, naar gelegenheid van dien werden verbeeld door *Vliegen*; die soo lange vinden omtrend haar aas vliegen, tot dat sy aldaar haar ondergang vinden.

Ende in het bysonder moogen die Menschen, welke in onwettig *byslaapen*, keurelik om *armen*, ende in haare vuile *Min-triomphe*n haar

genougen fouken, vergeleeken werden by onse *ESOPISE BIEN*, welke in de geurige Bloemen foodaanige soetigheid vinden, dat sy om de selven te blijven genieten, alles versuimen, ende sig van dat *beminden* niet scheiden kunnen.

Gelijk meede die Menschen, welke sig in den *sterken Dranke* verloop, ons werden verbeeld door de *ESOPISE VLIEGEN*, die de soetigheden des Hoonings gesmaakt hebbende, ende geneegen weefende te vervliegen, door haare *ingewikkelde Pooten* niet alleen wederhouden werden, maar ook door de poogingen, ten selven einde fullende strekken, haare *vleugelen* aan den Hooning foodaanig doen kleeven, dat sy in, ende door het nuttigen der *Soetigheden* des Hoonings, als ellendige *Slaaven*, die aan handen ende voeten met behaagelike boejen geboeid zijn, haar leeven eindigen.

Van alle welke voorvallen, volgens onse wijze, eenige *Voorbeelden* aan te wijzen, ons, om de meenigvuldigheid van dien, verdrieten soude. Weshalven wy ons genougen fullen, met den *Leesere* indagtig te maken, eenige naamen van Menschen, die in, ende door een onmatig gebruik der opgemelde *Wellusten*, ende hun ondergang in de selven, vermaard zijn geworden. Dit zijn die heerssende Eerfugtige, *Darius, Xerxes, Pausanias, Themistokles, Alcibiades, C. Marius, Pompejus, Casars, Sejanus*. Dit zijn die vragte gierige, *Euclio, Geeraard, Waarenaar, &c.* Dit is die door ooverdaad in spijse bespottelik arm gewordenene *Apicius, &c.*

Ende van die geenen, welke door, ende in de soetigheden van onwettig *Byslaapen* ende *Drinken*, haar aanstaande verdert bemerken, ende sig te vergeefs daar uit gaarne souden redden, sien wy daagelijks soo veele *Voorbeelden*, dat wy, sonder ietwes meer daar by te vougen, onse *Reedenkaavelinge* oover het misbruik der *Wellusten*, dus fullen eindigen.

Ende seggen wy de eigendlike *Leer* onser *FABULEN* te zijn, dat de Menschen door die saaken, welke in den beginne *vermaak*, ende daar naa *schaade* aanbrenge, gemeenelik verleid, ende verdorven worden.

Tijd gewonnen, veel gewonnen.

Interea fiet aliquid O chi ha tempo ha vita.

90. De Spraak-meeſter, Olifant, ende de Koning.

SEekere oude Ooy ſtervende, liet naa eene ſeer ſchoone *Klaaver-weide*, met twee jonge ſterke *Rammen*. Ende oovermids yder van dien ſeide, by uiterſte wille haares Moeders, die Weide aan hem alleen gemaakt te zijn: ſoo vogten ſy daarom ſeer heftig teegen een. Ende wierden ſy beiden onderwijlen beloopen van eenen *Wolve*, die een van haar wilde eeten: het welk, oovermits ſy weegens

haare ſwakheid den *Wolve* niet konden weigeren, ende hy aanſtonds den geene, die 't hem luſte, aangrijpen konde: ſoofeide de *wijſte* van hun twee den *Wolve*: wy twiſten onderling, wien van *regts* weegen deeſe Weide toekomt, ende zijn wy het eens geworden, dat wy van het einde der Weide naar ende tot u ſullen loopen; op dat de geen, die onſer beiden u laaſt raaken ſal, van u, als van onſen *Regtere* ende *Scheids-manne*, met regt gedood ende ge-eeten ſal moogen werden. Het welk de *Wolf* hoorende, ſig verblijde, dien roof onder eenen goeden ſchijne, ende met mindere *beſwaaringe* ſijnes gemoeds, te mogen doen. Weſhalven hy ſig aan den beginne der Weide ſtelde, ende de *Rammen* onderling eens geworden zijnde, ſoo quam de ſterkſte allersnelſt aan loopen, ten einde hy den *VWolf* om verre ramde; waar op, als aanſtonds de *tweede* Ram met aller magt volgde, ſoo wierd de *VWolf* ſoo ſwaarelik gequetſt, dat die *Rammen* hem ontliepen, ende hy haar niet volgen konde.

Waar naa die ſelve *VWolf* van ſijner quetsure geneeſen, ende wederom hongerig zijnde, eene *Sog* met vijf Jongen beliep; die geen en raad weetende om den *Wolve* te ontgaan, hem ſeide: „Gy zijt een *heilig* *Prieſter*, ende „willen wy gaaren door u opgeofferd ende ge-eeten werden; alſoo ons dat eene ſeer groote *Eer* weeſen ſal: „maar oovermits wy de *aller-onreinſten* onder den Dieren „zijn, ſoo ſoud gy uwe *Heiligheid*, door onreine ſpijſe „te eeten, ten hoogſten beſoetelen, indien gy alvorens „ons niet in eenen *heiligen* waatere, dat hier naa by is, „ſuiverd ende waſt. De *Wolf* liever rein als onrein Vlees willende eeten, ende dit aangenoomen hebbende, ſoo leide de *Soog* hem tot eener Moolen-beeke, ſeer naar aan eene maalende Waater-moolen; alwaar; als de *Wolf* beefig was,

om

om een deeſer kleine *Verkenen* te waſſen, de *Soog* hem van de kant der *Beeke* daar in ſtoote: Sulks de *Wolf* van den ſtroome onder de raaderen der *Meulen* geſleept zijnde, aldaar dood geſlaagen wierd, ter verloſſinge ende vreugde der *Sooge* ende haarer *Jongen*.

Dit alles door eenen *Spraak-meeſtere* verſtaan weefende, ſoo gebeurde niet lang daar naa, dat die, hoewel ten onregte, van ſeekeren *Koninge* gevangen, oover *Land-verraad* beſchuldigd ende veroordeeld wierd, te moeten ſterven: Weſhalven hy indagtig weefende, dat eene kleine uitſtelling van der dood, den *Rammen* ende den *Swijnen* gelegenheid had verſchaft, om ſig voor altyds uit de tanden des *Wolfs* te kunnen redden; den *Koninge* deede ſeggen, dat het jammer ſoude weefen, ſoo een groot *Konſenaar* als hy was, te dooden, eer hy om den *Koninge* voor altyds te vermaaken, had getoond een ſtaalken ſijner oovergroote konſte. Waar op de *Koning* vraagende, wat hy konde doen, ten antwoorde kreeg, dat hy een ſoo konſtig *Spraak-meeſter* was, dat hy, onder de ſtraffe van wreedelik gedood te ſullen werden, indien hy ſijne beloften niet naar quam; ſoude aanneemen des *Konings* alder-vernufdigſte *Olifant* te leeren binnen tien Jaaren, eene ſeer beſcheidendlike menſchelijke *Taale ſpreeken*. Het welk, als de *Koning* aangenoomen, ende hy ſijnen *Olifant* den *Spraak-meeſtere* beſteld had; ſoo wierd die *Spraak-meeſter* van eenen ſijner alder-getrouſte *Vrienden* beſogt, die hem in der ſtilte vroug, hoe hy ſoo ſtout op ſig derfde neemen te ſullen doen, het gunt hem onmoogelik was. Waar op hy antwoorde: „Mijn *Vriend*, ik heb geleerd „de veranderlikheid aller weereldſe Saaken ſoo groote te „zijn, dat ik niet alleen een ſeeker quaad, teegen een „dat onſeeker is, of my ooverkoomen ſal, ofte niet ge-

„ wisseld meen te hebben, maar dat ik my by naast ver-
 „ seekere, in het geheel van der straffe des doods ontslaa-
 „ gen te sullen werden : alsoo het volgens den loope der
 „ *Nature*, niet ligtelik gebeuren sal, dat de *Koning*, *Ik*,
 „ ende de *Olifant*, alle te gelijk den geheelen tijd van tien
 „ Jaaren sullen blijven leeven; ende een van drien ster-
 „ vende, soo sal ik sekerlik straffeloos leeven, ofte mijne
 „ eigene Dood sterven.

Uitlegging der Woorden.

*Met den WOLF, hebben de Ouden verstaan,
 een bot wreed Mensch, die ligt bedroogen werd.*

*Met de RAMMEN ende de VERKENS, hebben sy
 verstaan, Menschen van gemeene kennisse ende oor-
 deelen, die met tyd te winnen, sig seer ligtelik uit den
 geweld der botten, ende der wreede Menschen redden.*

*De woorden des Apologus, moeten naar den gemeenen
 sinne verstaan werden.*

EEnen ydere is bekend, dat de *allerwysste* ende *voorsigtigste* *Medi-
 cijn*s, omtrend *Sieken* koomende, veel eer ende meer, als de
onkundige ende *onvoorsigtige* *Medicijn*s, de *Sieken* bevinden in foodaa-
 nigen stande, dat sy als buiten alle konste ende raade zijnde, gants
 stille staan, ofte den *Sieken* nietwes voorschrijven ofte gebieden te
 doen ende te laten, dan het gunt niet schaaden kan : op dat sy
 aldus den *sieken* *Goode*, ende der *Natuure* oovergeevende, midde-
 ler-wijle haare agtbaarheid behouden, ende sy ook by onvoorsie-
 ne veranderinge van stande der *Sieken*, haare konst omtrend de
 selven nuttelik gebruiken souden kunnen.

Gelijk

Gelijk aan de andere zijde ons ook bekend is, dat veele *onkundige, onervarene, ende onvoorsigtige Medicijns*, de *Sieken* nooit oordeelen in foodaanigen staate van stillstande ende tijdwinninge te zijn, maar den selven *Sieken* geduurig volgens eenige sig ingebeelde *Regulen der konste*, a met haare *Medicamenten* vermoeijen ende verswakken; tot dat de *Sieken* krafteloos geworden zijnde, niet meer tegen de *Sieken*, maar met der *Dood* worstelen: Sulks de *Kerkhooven*, door deeser *Menschen* ydele konsten, des te eerder met *Lijken* vervuld, ende volgens ons Spreekwoord, vet gemaakt werden.

Op welke ende diergelijke *gronden*, de allerwijste *Menschen*, die van onse *pligten* omtrend de *Seeden*, ende eenig *Landbestier* geschreeven hebben, ons *leeren*; dat alle saaken, die eigendlijk *in ons*, ende ons *eigen* zijn; naamelijk onse *gedagten*, onse *wil*, ofte onse *begeerten*; ende geene andere saaken *buiten ons* weefende, gants ende gaar in ons vermoogen zijn: Sulks wy onse *gedagten* ende *wille*, soo veele ons doenelik is geweest, bestierd hebbende, om eenige saaken, die *buiten ons* zijn, te vermijden, ofte te verkrijgen, sonder de selven nochtans te hebben kunnen ontgaan ofte te erlangen: wy ook in't geheel onse rust behoorden te houden, sonder ons selven met eenig ydel *berow* oover het gunt niet gebeurd ofte geschied is; ofte met eene vrugteloose *vreesse* oover het gunt seekerlik geschieden sal, te plaagen, ende onse ongemakken te vermeerderen. Ende leeren de selve *Schrijvers* ons ook, dat het onse pligt is, als dan die saaken *Goode* ende den *tijde* oover te geeven; om in gevalle die eenige onvoorsiene veranderinge voorbrengd, onse *gedagten* ende *wille*, al weederom naar den eis der selven te stieren.

Ende in het bysonder leeren ons opgamelde *wijse* *Schrijvers*, dat eer wy voorneemens werden, eenige saaken, die *buiten ons* zijn, te vermijden, ofte te verkrijgen; wy seer wel onse *kraften*, met de saaken ofte *menschen*, waar omtrend wy arbeiden, ofte die ons teegenstreeven souden, wel onderfouken ende teegen een *vergelijken* moeten: op dat, indien onse *kraften*, die saaken ende de *kraften* der andere *Menschen* ooverweegen; wy die als dan in alle billike voorvallen werkstellig souden moogen maaken. Ge-

lijks

lijk de selve wijze Schrijvers ons ook leeren, dat indien wy naa een foodaanig ondersouk, ende foodaanige vergelijkingen, onse krachten minder te zijn bevinden, dan om die saaken ende de krachten der *weederstreevcen*, daar wy meede te doen souden hebben, te ooverweegen, wy, buiten eenige dringende noodsaakelijkheid zijnde, ons niet behoorden te verbeelden, dat indien wy eenige stoute verrassing gebruiken; onse *weederstreevers* in dien gevalle als ooverrompeld werdende, versuimen sullen, alle haare ooverweegende krachten teegen ons te gebruiken: maar dat wy als dan liever stille te staan behoorden; ten zy wy stille staande, ook seekerlik verdorven souden werden. *a* Als wanneer wy ook op het onsekeren behoorden alles te onderneemen, ende in der waagschaale te stellen, om te ondervinden, ende te beprooven, of ons seeker verderf niet sal kunnen voorgekoomen werden. Eeven gelijk de aller-ervarende *Schippers* oordeelende, dat sy geenen tijd winnen kunnen, ende seekerlik op eene droogte, door storme vervallen sullen; liever daar op kloukelik seilen, als slaawhertig daar op gedreeven werden. *b*

Ende wanneer de saaken in foodanigen stande zijn, dat daar teegen, nog met ooverweegende krachten, nogte met die onsekerheid, ietwes kan werden gedaan; Soo leeren ons wel opgemedelde *Schrijvers*, dat wy alles fins moeten tragten *tijd* te *winnen*, ende het oover onsen hoofde hangende quaad, uit te stellen; op hoope, dat de goede *God* ende de *tijd*, in de saaken deeses weerlds; alsoo die nooit stille staan, foodaanige veranderinge sal geeven; dat wy daar naa onse krachten, ter wegneminge van het gevreesden quaad, nuttelik gebruiken sullen kunnen. Ende oovermits bysonderlik in *Staats-saaken*, soo omtrend den stande der Regeeringe binnen des Lands, als omtrend de buitenlandse Magten, de saaken ende tijden veeltijds soo geleegen zijn, dat de quaal van dien niet weggenoomen kunnen werden: Soo bestaat als dan de goede *Politie*, ofte waare *Staatkunde*, alleen hier in, dat van tijden ten tijden de wijze ende deugdzaam *Regenten*, eenige middelen, ofte ordren bedenken,

a Libant quo poterant, quo non poterant ibi stabant. Praestat anceps remedium quam nullum.

b Sie Epictetus, Seneca, Antonius, Celsus, C. Tacitus, N. Machiavelli. Rohan Interest des Princes.

denken, om het gevreesden quaad ofte verderf uit te stellen; op hoope, dat de verandering van tijden, ook foodanige veranderinge van saaken sal aanbrengen, dat opgemeld gevreesd quaad ofte verderf, geheel weg genoomen, ofte voorgekoomen sal konnen werden.

Ende oovermits ons geheel *leven* uit diergelijke gevallen bestaat; soo sullen wy geene gemeene *Voorbeelden* van dien, maar wel eenige, de *Regeeringe* deser *Neederlanden* betreffende, aanwijzen. Wanneer alle de *Vrye Vergaaderingen* der *Staaten*, ende der gemeene *Ingesectenen* der respective *Neederlanden*, door de *Krijgsmagt* des *Hertogen* van *Alba*, als ook door des selfs *Raade* van *Troublen*, ende de *Inquisitie* der *Geestelijken*, gants verboden ofte onderdrukt wierden, ende dat daar beneevens alle de aansienlijkste *Voorstanders* der selven ook gedood ofte gevlugt waaren; jaa dat daar en boven a *Prins Willem* van *Oranjen*, in sijn vertrek naar *Duitsland*, teegens een voorneem *Persoon* verklaarde: *Dat hy nimmer ietswes teegen den Koninge van Hispanien voorneemen soude, ten waare die selve sijn goed ofte eere aantastede*: Soo scheen in allen gevalle onmoogelik te zijn, dat de *Staatse Regeeringe* in stande blijven soude, ten waare eenige onvoorziene verandering der saaken ontstond; welke des niet te min de *Hertog* van *Alba* selfs seer haast verschafte, met dwaaselik ende teegen alle *regulen* van *Staatkonde*, alle de gevlugten, ende insonderheid den *Prinse Willem*, ten uitersten te vervolgen, ende te verbitteren. Want hoewel dien *Hertoge* gesegt wierd, dat die *Prins* van *Oranjen* verklaard had, hem stille te sullen houden, ten waare hy aan *Eere* ofte *Goed* aangetast wierde, soo vougde des niet te min de *Hertog* van *Alba*, by alle sijn voorgaande quaad, nog dit, voor ende door den onwettigen *Raade* van *Troublen*, anders gesegd den *Bloed-Raade*, den *Prinse* van *Oranjen* in te daagen, te verbannen, ende alle des selfs *Goederen* te *confiskeeren*, ofte de selven als naar *Vonnisse* verbeurd zijnde, oover alle aan te slaan. Als ook de *Hertog* daar beneevens seer dwaaselik voort ging allen gemeenen *Ingesectenen* schrikkelike *Schattingen* opte leggen, ende dus doende alle *Eedelen*, *Geesteliken*, *Borgeren*, ende *Boeren*, ten *Vyande* te maaken; Ende mits dien soo maakte die *Hertog* den *Prinse* van

K k k k

Oranjen

a *Sie Everhard van Rheid.*

Oranjen tot zijnen aller-bittersten *Vyand*, ende verschafte hem met eenen seer veel *aanhangs*, soo van *gevlugten*, als *goedgunstigen* in den Lande, die hem *Gelden* verschaften, waar door hy tot twee maalen met groote *Heiren* in deese Landen quam, om den Hertog van *Alba* daar uit te drijven.

Ende als door het mislukken der selve *Togten*, *beiden* aangefien niet om *Holland* ende *Seeland* eigendlijk van der *Spaansen* *dwingelandie* te verlossen, maar om *Braband*, ende insonderheid *Antwerpen*, waar aan men sig, hoewel dwaaselik, verbeelde alles te hangen, teegens den Hertooqe te doen opstaan; ende dat sulks gants niet geschiedende, alle hoope om deese Landen teegen het geweld des Konings van *Hispanien* te kunnen beschermen, weeder scheen verlooren te weesen; Soo toonde *God* de *Heer* zijne goedheid, met de *Ingeseetenen* der meeste *Steeden* van *Holland* ende *Zeeland* te doen opstaan, zelfs teegen den raad des *Prinsen*, ende sig teegen den Hertoge van *Alba*, als ook voor het *Stadhouderschap* des *Prinsen*, hoewel hy dat *Amt* in den boeseme der *Gouvernante* *Generaal*, voor zijn vertrek uit deese *Landen* naar *Duitsland*, self vrywillig ter needer gelegd had, foodaanig te verklaaren; dat wel opgamelde *Prins* naar het afdanken ende verstroojen zijns *Heirs*, zijn *Schuil-plaats* ende *Heul* in de selve Landen, als der *Staaten* *Stadhouder* geraaden ende genoodsaakt wierd te fouken, ende ook vinden konde.

Dus ging het in den Jaare 1574. als die selve *Prins* tot *Delf* aan de *Pest siek*, ende *Leiden* ook in het uitersten gekoomen was; want als dan soo blies een gewenste *Wind* door de *Gaaten* der *Maasdijken* meer *Waters* oover de Landen, als men konde hoopen, waar by het vallen van *Stads-muuren* komende, de *Spaansen* door eene ydele vreesse ende ongegronde schrik, gants onverwagt de beleegering der Steede *Leiden* verlieten, ende door gebrek van betaalinge, die de *Spaansse* *Bevelhebbers* hadden gemeend uit de veroveringe dier Steede te vinden, geraakte alle haare *Krijgsmagt* aan het *muiten*.

Wanneer in den Jaare 1575. de *Stad* *Sierikzee* door *Don Louijs* de *Requesens* ingenoomen was, ende dat hy dus *Seeland* van malkanderen, ende *Holland* van *Seeland* gescheiden had; ende dat insgelijks door *Haarlem* ende *Amsterdam*, het *Noorder-quartier* van *Suid-Hollande*

gescheiden weefende, alles in de uisterste wanhoope was, om tegen het geweld der *Spaans-gefinden* staande te kunnen blijven; soo stierf *Don Louijs* schielik aan de Pest, sonder dat de Koning van *Hispansen* ordre gesteld had, wie in foodaanigen gevalle hem in het *Bevind* oover de *Neederlanden* volgen soude. Ende miteden de *Spaanse Krijgsknegten* ten tweeden maale foodaanig, dat sy door alle de *Staaten* der respective *Neederlandse Provintien*, voor *Vyanden* deefter *Landen* verklaard wierden; Ende de *Staaten* van *Holland* ende *Seeland* mits dien in het geheel den oorlog teegen de *Spaansen* op eenen vreemden boodeme hielpen voeren, bysonderlik naa dat *Sierikzee*, *Haarlem*, ende *Amsterdam*, ook eindelijk door deefse voorvallen, sig teegen die *Spaanse muitende Krijgsmagt*, ende voor den *Staaten* verklaard hadden.

Wanneer *Prins Willem* van *Oranjen* tot *Delf* moord-daadig doorschooten was, ende dat de *Graaf van Licester* in de *Vereenigde Neederlanden*, in den Jaare 1587. de aller-gevaarelikste scheuring onder ons *Krijgsvolk*, ende ook onder alle de *gereformeerde Ingefeetenen* deefter *Landen* veroorsaakt had; sulks de *Prins van Parma* scheen *Holland* ende *Seeland* veel ligter te fullen oovermeesteren, als hy *Vlaanderen* ende *Braband* oovermeesterd had: Soo wierd de *Spaanse Raad jaloers* oover des *Prinsen van Parma* kloeke daaden, setteden hem den voet dwars, ende gebod hem eerst in den Jaare 1588. sijne magt naar *Engeland*, ende in de volgende Jaaren naar *Vrankrijk* te wenden. Sulks eenige *klouke* Mannen, als *Volmagtigden* ofte trouwe *Dienaars* der *Staaten*, hoewel ontbloot van des *Prinsen Willems* aansien ende *Authoriteit*, geduurende des *Prinsen Maurits* Jongheid, de saaken binnen 10. Jaaren soo wel bestierden, dat de *Staat der Vereenigde Neederlanden* voor den Jaare 1600. ende eerder mits dien als *Prins Maurits* de Jaaren bereikt had, om een ervaaren *Krijgs-ooverste*, ende te gelijk *Staatsman* te kunnen zijn, tot eene genougfaame verseekeringe gebragt wierd. Dit alles waarhaftig zijnde, soo moogen wy met regt besluiten, dat de *Staaten* deefter *Landen*, met, volgens haare oude *Sin spreuken*, te waaken, op *God* te betrouwen, ende in de aller-swaarste Saaken *tijd te winnen*, zijn blijven staan; a

Kkkk 2

ende

a *Vigilate Deo confidemes. Deus Fortitudo & Spes nostra.*
Item *Domine sabva nos perimus.*

ende dat wy waarelik ons behoud aan geene Menſchelijke wijsheid, nogte aan eenigen onſen, ofte vleeſſelijken Arme, ſchuldig zijn.

Wat nu de eigendlike *Leer* onſer *FABULEN* zy, meenen wy, geduurende onſe geheele Reeden-kaavelinge, te hebben geſegt, ende dat het gants onnoodig is, het ſelven hier klaarder op den *einde* uit te drukken.

Het doen gaat voor't seggen.

Non verbis, sed rerum testimonius opus.

91. De Vos ende de Hout-kliever, de schreiende Voogelaar ende Krokodil.

SEekere Vos, 'tgeblaas der Jagt-hoornen gehoord hebbende, ontvlugte in tijds den Honden, ende vermerkende dat sy door haare grootere snelheid hem allangs afterhaalden, soo versuimde hy niet, wanneer hy voor

Kkkk 3

eens

cens *Hout-klievers* hut gekoomen was, hem ootmoedig-
 lik te versouken, aldaar te moogen schuilen, soo lange,
 tot dat de *Jaager* met sijne *Honden* voor by geloopen was.
 Het welk, als de *Hout-kliever* uit mede-doogen tot ee-
 nen *vlugteling*, heiliglik beloofd had; soo gebeurde, dat
 hy den *Jaager* siende aankoomen, bedagt, sijn *woord* ter
 bewaaringe cencs schaadelijken Beests gegeven te heb-
 ben; weshalven hy, van den *Jaagere* gevraagd zijnde of
 hy geenen *Vos* gesien had? den *Vos* niet oopentlik ende
 mein-eediglik willende verraaden, aanstonds seide geenen
Vos gesien te hebben. Ende alsoo de *Hout-kliever* des niet
 te min den *Vos* onder eenen schoonen schijn meende te
 doen vangen; soo wenkte hy met sijne oogen, ende wees
 hy met sijne handen, waar de *Vos* sig verborgen had. Het
 welk alsoo de *Jaager* in der haaste niet verstond, maar
 voor by liep, soo wierd de *Vos* behouden; als wanneer
 de *Hout-kliever* tot den *Vosse* quam, ende seide: „*Vos-*
 „*Neef*, ik heb u geborgen; het is billik dat gy my berg-
 „loon geefd. Waar op de *Vos* antwoorde: „Ik heb niet
 „alleen de woorden, die gy den *Jaagere* gesproken hebt,
 „gehoord; maar ook het *wenken* ende *wijzen* uwer oogen
 „ende handen gesien: sulks ik het seggen min, dan het
 „doen agtende; in steede van u dankbaar te zijn, voor-
 „taan u voor mijnen heimelijken, ende mits dien aller-
 „schaadeliksten Vyande moet houden.

Waar naa gebeurde, dat deese *Hout-kliever* in den
 Herfst met alle sijn *Vinke-twig* uit ging om *Voogelen* te
 vangen; ende alsoo hy niet alleen seer soet *fleute* om *Voo-*
gelen aan te lokken, maar haar ook met *weenende oogen*
 aansag; meenden eenige *onnoosele Voogelen*, dat hy om
 haarent wille weende: sulks die *onnoosele Voogelen* teegen
 mal-

malkanderen seiden : „Dit is voorwaar een goed-aardig
 „Man, want soo als hy ons aansiet, vallen de traanen van
 „deerenisse uit sijne oogen. Maar andere *Voogelen* die
 wijser waaren, ende meer op de werken dan op het soet
 fleuten; ende den meededoogenden schijne der *Voogelaar-*
ren agt genoomen hadden, riepen oover luid: „Wagt u
 „wel, onnoosele *Voogelen*, op eenen *Voogelaare* te be-
 „trouwen die soet *fleut*; ende wagt u insonderheid te
 „betrouwen op eenen die daar by *weend*: maar let op de
 „werken der *Voogelaaren*, ende insonderheid der geenen,
 „die onder het soet fleuten, weenen; ende als dan suld
 „gy seer haast bemerken, dat de *weenende* de *allerwreed-*
ste *Voogelaars* zijn; ende dat die sig nooit vergenougen
 „met de onnoosele *Voogelen*, die sy koomen te vangen;
 „in eener Kooje op te sluiten, ende aldaar, om haar soet
 „singen, den kost te geeven: maar dat die altyds de *on-*
noosele *Voogelen* dooden, ende niet rusten, voor dat sy
 „die in haare Kooken hebben doen braaden, frijten, en-
 „de sieden: ende dat sy tot walgens toe daar van versaa-
 „digd zijn. Welke goede raad van eenige onnoosele *Voo-*
gelen niet aangenoomen wierd, alsoo sy seiden, niet te
 kunnen gelooven, dat in eenes Menschen herte soo groo-
 te boosheid soude kunnen weesen, om teegen haare *Be-*
loften ende *Eeden*, wanneer die daar en booven te gelijk
 met *traanen* in den oogen van teerheid, bevestigd souden
 zijn, wreedelik te dooden *onnoosele* *Voogelen*, die daar
 op souden hebben betrowd. Maar wierd eindelijk die raad
 van veele *Voogelen* seer veragt, ende wederom van an-
 dere *wijsere* *Voogelen* soodaanig aangenoomen, dat sy
 sig aanstonds hoog in der lugt begaaven, ende kort daar
 aan van verre saagen, dat de *onnoosele* *Voogelen*, die sig
 door

door den weenenden Voogelaare hadden laten aanlokken, ende by hem op der aarde needer gevallen waaren, het Net oover het hoofd kreegen, ende aanstonds gedood wierden.

Desgelijke gebeurde, dat een *Krokodil* sig in den *Nijl-stroome* onthoudende, sijn voedsel sogt ende vond, met alle viervoetige *Dieren*, die uit den *Nijle* quaaamen drinken, door sijne oovergroote *kraften* daar in te trekken, ende te versmooren; om die als dan op sijn gemak te eeten. Sulks eindelijk alle de selve *Dieren* seer schow werdende, voortaan daar uit niet, dan seer haastig, jaa de *Honden* niet, dan al loopende wilden drinken: Waarom de *Krokodil*, vermerkende dat sijn oopenbaar *geweld* hem geen spijse genoeg konde verschaffen, indagtig wierd, dat hy konde *schreyen* ende *traanen* laten, eeven gelijk een klein *Kind*; ende dat de *Menschen* uit der aard seer barmhertig zijnde, ongetwijfeld op soo een gekrijt ten *stroome* souden loopen, in meeninge, een *Kind* dat verdrinken soude, daar uit te helpen: ende verseekerde hy sig, dat hy alsoo de *Menschen* *bedriegen*, ende dooden souden konnen, om met de selven sijnen honger te kunnen verfaadigen, ende te gelijk het aller-lekkerste *Vlees* te eeten, dat op der Aarde was. Ende *bedroog* hy ook door sijn kinderlik krijten ende weenen, van tijde ten tijde seer veele *Menschen*, die hy, als voormaals de onnoosele *Beeften* in den Waatere trok, doode ende verflond, tot dat de selven door die meenigvuldige *rampen* ofte *ongelukken* soo wijs wierden, dat sy haare Kinderen van jongs aan leerden, sig sorgvuldiglik te wagten van alle *Krokodils Traanen*, ende der selven *kinderlik krijten*: alsoo onder die *geveinsde teerheid* eene groote wreedheid verborgen was.

Ende

Ende schoot die *Leer* in de Herten der *Menschen* soo diepe wortelen, dat onder haar een ewig-durend Spreekwoord is geworden: *Wagt u voor Krokodils traanen.*

Uitlegging der Woorden.

Met weenende VOOGELAARS, ende krijtende KROKODILS, hebben de Ouden verstaan, Menschen die door geweld haar oogwit niet bereiken konden, ende die oover sulks door veinsen ofte smeekende woorden, ofte door traanen daar naar tragten.

Met een VOS, ende de wijze VOOGELEN, werden verstaan, Menschen die op geene woorden ofte uiterliken schijne der Menschen betrouwen; maar agt nemen op der selven innerliken aard ende Interessen, ende die van haar geene andere werken, dan die met den Aarde ende dat Interesse der selven oover een komen, verwagten.

DE Menschen, welke door haare geboorte ofte by gevalle soo groote Magt hebben bekoomen, dat sy eenen andere kunnen dwingen, te doen ofte te laten alle het gunt haar geliefd, werden daar door seer ligtelik soo verre van der billikheid ende van alle reeden vervoerd, dat sy sig laten voorstaan, van Goode ofte van der Fortune eenig Regt, oover alle swakkere Menschen, die haar ontmoeten, verkreegen te hebben: ende beelden die als dan ook seer ligtelik sig in, dat sy by gevolge de swakkeren met goed Regt te moogen

moogen *dwingen*, om te doen, ofte te lijden, alle het gunt haar gelieven sal te belasten, ofte te verbieden. Ende derhalven soo versuimen die *sterkere* Menschen als dan gemeenelik niet, de *swakke* Menschen, die haar in haare onreedelijke begeerten niet gehoorsaamen willen, oopentlik, ende met allen *gewelde* daar toe te dwingen; sig verseekerende, dat die haare voorspoedige uitkomst van de meeste Menschen *geregtvaardigd* sal werden. *a*

Maar wanneer de boos-aardige Menschen sig soo *swak*, ofte anderen soo *sterk* bevinden, dat sy de selven tot het gunt haar geliefd niet dwingen konnen; soo is voor haar geen middel ooverig om haar *onreedelik* oogwit te konnen verkrijgen, dan met *ontrow* ende *bedrog* omtrend die *sterken* te gebruiken. Ende oovermits het oeffenen van *ontrow* ende *bedrog*, selfs wanneer het gelukt is, nooit aan den geene die het gebruikt heeft, eenigen *schijn* van *Regt* verschafft, maar altyds den geene, die het *bedrog* pleegd, eene waarhafte innerlike *schaamte*, ende uiterlike *schande* aanbrendt: Soo wederhouden sig selfs de aller-boosaardigste Menschen soo lange van *ontrow* ende *bedrog* te gebruiken, tot dat sy sig verseekeren, haar oogwit door geen en oopenbaaren *gewelde* te konnen bekoomen. *b*

Gelijk de Menschen sig ook gemeenelik uit de selfde reeden wederhouden, van oopenbaerelik met *woorden* te *liegen*, ende haare gegeevene trouwe te breeken; wanneer sy verhoopen, door eenige *beveinsdheid*, die in *werken*, ofte eenig uiterlik *gebaar* bestaat, haar oogwit te fullen bereiken. Ende aldus door *geveinsdheid* ieman bedriegen willende, soo fullen die selve Menschen alder lieftst gebruiken willen, een *bedrog* welk allermintst van sterkte ofte magt afwijkt, ende met eenen den Menschen doet vermocden, dat de *Bedrieger* meerdere *kennisse* heeft, als de Bedroogen; om dat de geen die meerdere *kennisse* heeft, als dan ook eenigzins schijnd *meerdere* magt te hebben als de andere, die met mindere *kennisse* begaafd is.

Ende oovermits in geene *beveinsdheeden*, welke in werken ofte gebaa-

a Sed quid turba Remi sequitur Fortunam ut semper & odit damnatos.
Juvenal. Satyr. 10.

b Thucid. lib. 4. in Lacedemoniorum Oratione ad Athenienses.

gebaaren bestaan, eene *onmagt* soo seer oopentlik betuigd werd, als in die *beveinsdheid*, welke met *Traanen* bevestigd werd; om daar door ieman te bedriegen, ende alsoo *sijn oogwit* te bekoomen: soo volgd hier uit van selfs, dat geene, dan de *aller-ondeugentste* ofte *veragteliikste* ende *versoefelijste* Menschen, hun oogwit door bedriegende *Traanen* tragten te verkrijgen.

Ende dat dit waarhaftig zy, kunnen wy daagelijks bemerken, in alle die Menschen, welke oover eenige ongemakken, ende ter geheugenisse van eenige geleedene smerten, of wel, om haar oogwit te bekoomen, gewoon zijn, seer ligtelik traanen te storten: naamelik, *Kinderen*, *oude* Menschen, *Vrouwlieden*, *Dronkaards*, ende *Hoeren*; gelijk meede die *Kaamer-speelders*, *Reedenaars*, ende *Predikers*, die van een ontugtig leeven zijn; welke, wanneer sy haare *Traanen* gebruiken om andere Menschen onder dien schijne te kunnen beweegen ende beschaadigen; van *ouds* vergeleeken zijn geworden, by de *Krokodillen* onser *FABULE*, welke hongurig zijnde, seer erbarmelik als jonge *Kinderen* krijten, op dat de Menschen daar door bewoogen souden werden t'haarer hulpe te koomen, ende dat sy die als dan souden verslinden. Sulks van foodaanige Menschen onse Spreekwoorden zijn ontstaan: *a* *Wagt u van schreiende Hoeren*, en van *Paapen* die seggen, *Doe naar mijne woorden*, ende niet naar mijne werken; alsoo men in teegendeel van der Menschen *innerlike oordeelen*, oover het gunt sy af- ofte aan-raaden, uit der selven *woorden* geene soo seekere kennisse, als wel uit der selven *werken*, daar sy selfs wel; ofte quaalik van hebben te vaaren, bekoomen kan. Ende het derhalven niet soo seer geraaden is, sig te draagen naar den *raad*, die in ydele *woorden* bestaat, als op den *raad*, die de *Raad-geevers* met haare eigene *werken* bevestigen: of wel, als de *woorden* met de *werken* niet oover een koomen, dat men als dan op de *werken* alleen, als het min feil-baarste, sijne reekeninge, om iets te doen ofte te laten, behoorde te maaken.

Ende werd ten deesen einde onder de *aller-haatelikste* saaken, die door *Olivier Cromwel* uitgerest zijn, verhaald; Dat hy, ende

LIII 2

eenige

eenige andere *Hoofden des Engelsen Heirs*, misnoug weefende, dat het *Parlament*, naa dat des Konings Krijgsmagt in het geheel verbrooken, ende alles daar te Lande in *Vreede* was, beslooten had, in *Engeland* niet meer Krijgsluiden in dienste aan te houden, dan ses duifend Ruiters, ses duifend Voet-knegten, ende duifend Dragonder; als ook, dat het *Parlament* ten dien einde beslooten had, twaalef duifend Krijgs-luiden naar *Yrland* te senden, ende voorts alle andere Krijgs-luiden af te danken: Sulks sy alle gefind wierden, die *afdanking* ende *versending* der besoldigde Engelle Krijgs-luiden te beletten: Ende *Olivier Cromwel* in het bysonder voornam, den gevangen Koning *Kaarel* uit handen des *Parlaments* te ontrekken, om sig van dien Kooninge te verseecken, met hem uit der gevangenisse te brengen in den *Heire*, ende onder den schijne van hem aldaar veel meer *Vryheid* te geeven, dan hy te vooren genooten had; soo veinsde hy alles sins den Koninge seer toegedaan te weesen: tot dat hy eindelijk des Konings *gemoed* geheel ingenoomen hebbende, in't heimelik sig voor des Konings voeten quam needer werpen, ende met traanende oogen seggen, dat eenige *Hoofden des Heirs*, ^a die den Koninge meest *vyandig* waaren, ende die hy niet konde wederstaan, voorgenoomen hadden, hem in der nagte te koomen op neemen, om hem in seer naawe gevangenisse te leggen, ende van sijn leven te berooven; weshalven hy, met alle teerheid, weenende, sig voor des Konings voeten needer wierp, ende hem met grooter ontsteltenisse ofte klaagende woorden, aanraade te vlugten naar het Eiland *Wigt*, ende dat aldaar de Colonel *Hammon*, Gouverneur van dat Eiland, *Cromwels* aller-getrowste Vriend weefende, den Koning teegen alle geweld des *Heirs*, ende der *Agitators* soude beschermen: Ende indien hem aldaar eene al te groote Krijgsmagt mogte naaderen, hy als dan van daar ten allen tijden naar *Vrankrijk* soude kunnen vlugten. De Koning door deese *vriendelike* woorden, die met *protestatien* van *Opreytigheid*, ende insonderheid met oovervloeyende *Traanen* bevestigd waaren, verleid werdende, vlugte op *Wigt*, ende verviel dus uit der Magt des geheelen *Heirs* ende des *Parlaments*, in de handen van *Olivier Cromwel* alleen,

a *Agitatores.*

leen, ende die van zijnen *Aanhange*: Welke *Olivier Cromwel*, om zelfs *Koning*, onder de naame van *Beschermer* oover *Engeland*, *Schorland* ende *Yrland* te werden, van dien tijde aan, alle poogingen des *Parlements*, als ook des *Konings*, om met den *Parlamente* van *Vreedem* te handelen, eerst heimelik belette, ende daar naa oopentlik om verre stiet; tot soo verre, dat hy eindelijk goed vond, den *Koning*, als of hy van *Tyrannie*, *Land-verraad*, ende *Moord*, oovertuigd waare geweest, ende op zijne beschuldigingen niet had willen antwoorden, door seeven ende festig *Regteren deede*, ofte *liet veroordeelen*, ende op den *Schavotte* voor *Witthal*, door twee *Beulen*, oopentlik het *Hoofd* afflaan; ⁴ Sulks dit vermaard *Voorbeeld*, wiens gelijk men in veele *Eewen* niet had gehoord nogte gezien, alleen toegeschreeven moet werden, ter eener zijde, aan de *bedriegelijke Woorden*, ende aan de *beveinsde Traanen* van *Cromwel*, ende ter anderer zijde aan der *ligt-geloovigheid* des *Koonings*; nog niet geleerd hebbende, eenen weenenden *Mensche* allermeeft te mistrouwen, insonderheid, wanneer des zelfs geheel leeven met die opregtigheid ende teerheid niet oover een komt. Ende souden wy ook *staalkens* van diergelijke *heilige Protestatien*, ende *bedriegelijke Traanen*, in deese *Landen* gemaakt, ende gestort, om des te seckerder eenvoudige *Menschen* te konnen verleiden, bybrengen: indien de *nieuwe Exempelen* met alsoo weinig gevaars, als de *Ouden* mogten werden aangeweesen.

Ende besluiten my nu onse *Reeden-kaavelinge*, met te seggen, dat deese *FABULEN* ons leeren, dat wy, om wel te konnen oordeelen van de *geneegendheeden* der *Menschen*, ende wat sy in eenige voorvallen sullen doen, ofte laten, op geene *Woorden*, *Eeden*, ofte *uiterlike gebaaren*, moogen vertrouwen, wanneer die met haar geheel *leeven* niet oover een koomen, maar daar teegen strijden. Ende dat wy booven allen in *foodaanige geleegendheeden*, ons moeten wagten van *Menschen* te vertrouwen, die in steede van de *Menschen* met goede *Ree-*

638 De Vos, Hout-kliever, Krokodil, &c.

den te oovertuigen, haar seggen met heilige Betuigingen, haare Conscientie ofte Gewisse, ende met Traanen bevestigen, alsoo die gemeenelik de aller ligt-vaardigsten, ende de bedriegeliktten, onder allen Menschen zijn,

eng.

Hoogmoed komt voor den valle.

92

*Plures arrogantia quam desperatio perdit,
Vana sine viribus ira.*

92. De Snouk ende andere Viffen.

E En *Snouk*, die in de versse Stroomen altyds geleefd, ende onderwijlen gemerkt had, dat alle de andere Viffen hem aldaar weken; wierd daar door soo stout, dat hy daar naa alle Viffen, die hem te naar by quaamen, opslokte, ende alsoo doende, sig *Heer* ende *Meester* oover

ver alle binnen-*Stroomen* ende *versse Vissen* maakte. Ende door dat middel voede hy sig ook soo oovervloedig, dat hy ongemeen groot van lighaame wierd, ende mits dien sig liet voorstaan, al te groot, ende al te sterk te zijn, om sijne magt ende sijn gebied binnen de *Stroomen* ende oover *kleine Vissen* te bepaalen: Weshalven hy voornam, sijne *Heerschappie* ende Gebied uit te strekken oover der *See*, ende allen Vissen daar in woonende; hoewel die hem geensins misdaan hadden, jaa gants onbekend waaren: Ende swom hy dien volgende blijdelik, ende seer haast *See*-waarts in; dog aldaar aanstonds een *Bruin-vis* ende eene *Haase*, die hy voor deesen nooit gesien had, op hem siende aanschieten, ontviel hem die groote moed: ende bergde hy sig ter vlugt, ende ter naauwer nood in de *versse Stroomen*, naa dat hy eenige quetsuuren ontfangen had Welke quetsuuren hy aldaar eenen tijd lang betreurde, ende onderwijlen ook vermerkte, dat alle de mindere Vissen, die voormaals hem in die selfde *Stroomen* geweeken, ofte gehoorsaamd hadden, sig nu in sijnen teegenspoede verblijdden, ende nu hy haar niet schaaden konde, bespotteden: Het welk voor hem eene soo ondraagelijke spijt was, dat hy van *hertseer* daar oover quam te sterven.

Waar naa gebeurde, dat verscheide *Reisigers* met eenen Waagen, in het midden des Soomers, oover berge ende daale, in klei, ende ook sand-weegen, haare reise spoeden; ende somtijds, om de trekkende vermoeide *Paarden* te verligten, te voete gingen. Terwijl eene *Vlieg* de selve reise ook doende, nu omtrend de *Paarden*, dan omtrend den Voermanne, ende somtijds omtrend de *Reisigers* vloog, ende seer bromde; sig inbeeldende,

dende, dat fy daar door de *Paarden* voortdreef, ende de *reife* feer vorderde; Sulks wanneer fy ter gewoonlijker *Peifter-plaatfe* gekoomen waaren, de *Vlieg* weeder by den enen, ende tot den anderen der *Reiferen* vloog, feggende: Het istijd dat de *paarden*, ende wy ook rusten, ende ik in het byfonder, die de *Paarden*, den *Voerman*, ende u allen aanmoedigende, den *Waagen* oover dien moeiliken weg doen drijven, ende alle het stof doen rijfen hebbe. Waar op, hoewel yder van dien wel foudde hebben konnen antwoorden: *Dat fy met haar brommen nieman geholpen, maar allen moeilijk geweest had, ende de reis dien volgende door haar meer belet, als gevorderd was geweest*; Soo fweegen fy des niet te min, als haar ende heur ydel gefnap aller antwoorde onwaardig agtende. Ende alfoo de *Vlieg* in teegendeel dit fwijgen voor eene toefstemminge ofte bekenteniffe van het gunt fy gefegt had, op nam, foo wagte fy naaweliks foo lange, tot dat de *Waagen* aan den gange was, of fy vloog op den *Diffelboom*, ten einde fy de *Paarden* foudde voort drijven, ende dreigde fy haar aanftonds, *dat indien fy niet raffer gingen, fy haar rugge ende hals fel fteeken, ende quetsen foudde*: Waar op een der *Paarden* fig omkeerende, ende fiende dat het eene belaggelike *Vlieg* was, die een foo grootgeruft maakte, ende die alle het gunt den *Voermante* toequam, fig aanmaatigde, haar antwoorde: Wy vreefen foo eene laat dunkende magteloofe *Snapfter* niet, maar wel den *Man*, die voor aan met eene fweepe in der hande fit, ende fonder veel gerufs te maaken, altyds gereed is, om in onfen rugge ende halse te pikken, ende ook, wanneer wy niet feer wel trekken, aanftonds daar in *pikt*. Het welk de laat-dunkende *Vlieg* foo euvel nam, dat fy aan-

M m m m

ftonds

stonds op des *Paards* rugge, als ook Halse sprong, ende daar in met haare trompe soo diep boorde, dat sy niet in tijds konnende vervliegen, maar door het slingeren der staarte gequetst, ende met den monde des paards gedood wierd.

Uitlegging der Woorden.

*M*et een *SNOUKE* ende *V LIEGEN*, wierden by *d'oude* verstaan, geringe laatdunkende *Menschen*, die haare seer kleine magt met veel *gerufts* oeffenen.

*M*et den *BRUYN-VISSE*, *HAAJE* ende *PAARDEN*, wierden verstaan *Menschen* van grooter vermoogen, die haare magt in der stilte oeffenen.

DAt de *Hertstogten* ende de *beweevingen* des *Bloeds*, ende der *Geesten*, daar uit ontstaanden, de *Menschen* beletten wel ende naar waarheid te oordeelen van alle voorvallende saaken; ende dat hoe die *Pasien* grooter zijn, dat belet om wel te kunnen oordeelen, ook grooter is, kan niemanne onbekend zijn. Ende oovermits de *Pasien* van al te groote *Liefde* die wy ons selven toe draagen, de aller-grootste ende de allerlangst duurende *Pasie* is, waar meede alle *Menschen* meer ofte min bevangen zijn; soo volgd daar uit, dat de *Menschen* aller-befwaarelikst, ende allermintst wel oordeelen, wanneer sy oover haare *eige* volmaaktheeden ofte gebreeken een oordeel hebben te vellen. Gelijk meede uit die *Eige-Liefde* volgd, dat de selve swaargheid, om ons verstand wel te kunnen gebruiken, sig oopenbaard, wanneer wy van anderer *Menschen* volmaaktheeden ofte gebreeken hebben te oordeelen, met insigte, om die te vergelijken teegen de onse, ende daar naa, daar uit

uit te besluiten, of die meerder of wel minder dan de onse zijn: want sig als dan nog eene veele *grootere* swaargheid oopenbaard, om daar omtrend naar waarheid te kunnen oordeelen; om dat wy meer kennisse van onse eigene volmaaktheeden ende gebreeken hebben, ofte hebben kunnen, dan wy van anderer Menschen volmaaktheeden ende gebreeken kennisse hebben ofte krijgen kunnen.

Ende eindelijk volgd hier uit, dat de *Passie* van *Eigen-Liefde*, ons, het zy wy alleen van ons selven hebben te oordeelen, het zy wy van, ende oover anderer Menschen deugden ende gebreeken alleen oordeelen, het zy wy daar en booven andere Menschen daar in met ons hebben te vergelijken, meest altyds een oordeel sal doen vellen ten voordeele, ofte ter meester agtinge van ons eigen selfs, ende ten naadeele der Menschen, die wy met ofte by ons vergelijken. Ende hoe de Menschen, buiten *Passien* weesende, meer ofte min bequaam zijn, om wel te kunnen oordeelen, hoe insonderheid het gebrek van wel te oordeelen, sig in de selve Menschen meer ofte min oopenbaard, als de selve Menschen van haar *eigen selven*, ofte ook van anderen by *vergelijkenisse* tegen haar, te oordeelen hebben.

Welk besluit onser Reedenkaavelingen de grond is, waar op de *Ouden* eene seer vermaarde vergelijkenisse ofte *Apologus* ons hebben voorgedraagen: „Namentlik, dat alle Menschen op haare schou-
 „deren draagen twee *Beedel-sakken*, op ydere schouder eene: op de
 „regiere eene, om van vooren daar in te steeken alle haare vermein-
 „de *volmaakttheeden*, ende om *after* haaren *rugge* ook daar in te wer-
 „pen alle haare vermeinde *gebreeken*. Ende dat de selve Menschen
 „op den *linkere* schouder ook hebben eene andere *Beedel-sak*, om
 „de *gebreeken*, die sy in andere Menschen vermerken, van vooren
 „daar in te steeken, ende daar en teegen de *deugden* ofte *volmaaks-*
 „*heeden* der selven *after* haaren *rugge* in dien sak te werpen. Ende
 „vougen die selve *Oude Wijsen* daar by, dat de Menschen met den
 „*Beedel-sak* ommegaande, uit *liefde* tot haar eigen selfs, daar en
 „booven om haare *eigene Deugden* aan te schouwen, altyds een *ver-*
 „*groot-*, ende om haare *eigene Gebreeken* te besigtigen, altyds een
 „*verklein-bril* op haare eigene neuse stellen; ende dat de selve Men-

„schen in teegendeel uit *nijd* ende *haat*, die sy anderen Menschen,
 „welke sy teegen sig selfs vergelijken, toe draagen; ofte wel uit
 „eene verkeerde *Eergierigheid*, waar door sy sig verbeelden oover-
 „haare volmaaktheeden ende gebreeken des te meer ende min te
 „sullen werden *ge-* ende *veragt*, naar dat anderer Menschen vol-
 „maaktheeden ende gebreeken, min ende meer *ge-* ende *veragt*.
 „sullen werden.

Ende dat in het bysonder, Menschen die van *kleine* kennisse ende oordeele zijn; deese *Pasje* van *eigen Liefde* min betoomen, ende aan de *Haat* ende *Nijdt* sig meer oovergeeven dan andere Menschen, die met meerdere kennisse ende deugden begaafd zijn, hebben de *Ouden* ons willen leeren, met ons deese saak te verbeelden door *Snouken* ende *Wolven*, als ook door *Vliegen*. Met welke *eerste* in de *FABULEN* altijd afgebeeld werden *domme quaad-aardige*, gelijk met *Vliegen* losse ende seer *geringe* Menschen. Uit welke geringe kennisse ende quaad-aardigheid der Menschen, als dan wijders veeltijds onstaat, dat sy niet alleen andere Menschen, die in veelen merkelijk *meer* ende *magtiger* als sy zijn, verre *beneden* haar stellen; maar dat sy ook gemeenelik sig soo verre verlooppen, dat sy de selven, die sy behoorden te ontsien, tergen, ende aanranden derven.

Als wanneer die *sterkere* sig teegen die *laatkundende* geringe Menschen wenden, ende de selven verderven. Eeven gelijk wy daagelijks sien, dat groote *Doggen*, van kleine *Keffers* angeblaft werden, het selven soo lange veragten, ende haaren gang gaan, tot dat een der selven al te naar bykoomende, eene soo felle onverwagte beet krijgt, dat hy, die gebeeten is, ende ook alle de andere *Keffers*, al jankende door gaan.

Deese onse Reedenkaavelinge nu met gemeene *Voorbeelden* te bevestigen, is om de veelvuldigheid ende de daageliksse voorvallen van dien onnoodig. Ende in deesen gevalle *voorbeelden* van *Staat* aan te wijzen, om eenigen als *laatkundende*, ende door haare *sinneloofse* laatkundigheid gestrafte Menschen af te beelden, soude niet kunnen geschieden sonder groot misnougen te geeven aan veele Menschen, die gewoon zijn de *waarheid* te haaten, ende de *Vleyeryen* te beminnen. Want of wel de selven als kleine *Keffers*, ten op-

opfigte der *meerderen*, die sy tergen, moeten werden gehouden; soo konnen sy des niet te min ook wel voor groote *Doggen* werden gehouden ten opfigte der *geenen*, welken haar minder zijn, ende des niet te min haar alhier ten toone souden willen stellen.

Weshalven het ons genoeg sal weesen, een *eenig*, dog *heilig Exempel*, by te brengen. Naamelik, als *Absalon* teegen sijnen Vaadere was opgestaan, ende *David* voor sijnen *Soone* vlugten moest. Soo wierd *Simei*, die uit *Sauls* geslagte was, indagtig, dat *David* het Koningrijk oover *Israel*, *Saule* ende sijnen geslagte ontwongen, ende sig daar in gedrongen had: ende nam *Simei* deese gelegendheid waar, om van eenen steilen berge den vlugtenden Koninge *David* toe te roepen; Dat hy een *Bloedhond* was, die sig *onregtvaardiglik* ende *tyranniglik* op den Koningliken *seetele* geset had; ende dat *God* de Heer hem nu *regtvaardiglik* ende niet te min wonderlik door sijnen allerlieffsten *Soone Absalon*, weder van den Koningliken *Throone* af wierp. Booven welke scheld-woorden deese *Simei*, *David*, ende sijne Krijgs-luiden, nog met steenen derfde werpen. Ende hoewel die Koning *David* in het verdragen deeses, voor den Volke eene *sast-* ende *langmoedigheid* wilde toonen, ofte door het straffen van dien in sijnere vlugte niet verhinderd wilde werden; sulks hy *Simei* voor dien tijde spaarde: soo wierd des niet te min veele Jaaren daar naa *David* sulks op sijn sterf-bedde indagtig, ende vermaande hy sijnen *Soone Salomon* soo ernstig, het voorgaande, dat oover langen tijd vergeeven, ende vergeeten scheen te weesen, te *wreeken* ofte te *straffen*; alsoo Koninglike *wraak*, hoe *vuil* die ook mooge zijn, altijds de naam van *regtvaardige straffe* krijgt, dat *Salomon* naa sijn Vaaders dood niet verfuimde, sig van *Simei* te verseecken, met hem binnen *Jerusalem* te bannen, op verbeurte van sijn leeven daar niet buiten te gaan; op dat deese *Valstrik* hem om den halse gelegd weefende, hy onder *schijn* van *Regt*, niet jeegenstaande het *Pardon* van sijnen Vaadere *David*, oover het voorgaande verkreegen, soude moogen werden gedood: Gelijk *Salomon* daar naa, wanneer *Simei* om twee sijnere gevlugte slaaven te afterhaalen, onnooselik buiten der Steede *Jerusalem*, oover de *Beeke Kidron* gegaan, ende weder gekeerd was; naar 't

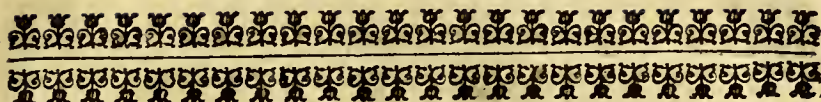
hoogste regt ofte onregt, ^a sonder cenig meede-doogen, alleen uit *Wraak-gierigheid*, of wel uit *eigen Interest*, om *Salomons Throon te bevestigen*, gedood wierd. ^b

Eindelijk seggen wy den eigendliken *sin* deeser *FABULEN* te weesen, ons te waarfchouwen, altijd indagtig te zijn, dat wy gemeenelik *ons selven* al te *hoog*, ende *andere* Menschen al te *laag* schatten. Ende insonderheid dat deese *FABULEN* leeren, ons te wagten, van onregtvaardiglik ende sonder reeden te dreigen, ofte aan te tasten, de geenen die wy meenen oover te moogen; alsoo de veranderingen der saaken deesfes *Weerlds* soo groot zijn, dat die meeningen ons dik bedriegen, ende wy daar in ons verderf vinden souden.

^a *Sive summo Iure sive summa Injuria.*

^b *Sie Sam. 2. cap. 16. en 19. Koning 1. cap. 2.*

Spotters huis brand ook wel.

93

Judice me fraus est concessa repellere fraudem.

93. De Vos ende de Kraan.

E En Vos siende op eenen engen weege den Beer, die
sijn Vyand was, aan koomen, ende dat hy hem niet
ontvlugten kōnde, wagte den Beer in, kugte ende steen-
de, seggende : „God behoede my, dat mijn aas geene
„andere eedele Dieren doode. De Beer dit hoorende,
vroeg wat hem schorte, ende antwoorde de Vos : Een
Man heeft my met vergifte Vijgen vergeeven; sulks die
my

my eet, sekerlik sterven sal, maar aan den *Manne* soude voor u veel lekkers te eeten weesen.

De *Beer* seer hongrig weesende, ende den *Vos*, die hy meende vergiftigd te zijn, niet dervende eeten, vroug ende verstond waar die *Man* was; ging derwaarts, ende meende hem haastig te verslinden: maar die *Man* was een gewaapende *Laager*, ende weerde sig met sijne honden, booge ende swaarde soo wel, dat de *Beer* door het gekraak van eene aanrennende *Waagen* nog meer verschrikt zijnde, seer bloedig, gequetst, ende met eene oor af, ontlied, ende alsoo gesteld zijnde, weder tot den *Vosse* quam, versoukende, dat hy eene pijl, die in sijnen rugge stak, wilde uit trekken, ende hem goede raad geeven tot het geneesen sijner wonden.

De *Vos*, siende dat die quetsuuren niet doodelik waren, seide hem te sullen wijzen eene holle boom, waar in veel *Hoornings* lag, ende dat daar voor quetsuuren ende stooten geen beeter genees-middel als *Hooning* was. Dit geviel den *Beere*; die daar na toe ging, op den boome klom, den *Hooning* roofde, ende de *Bien* stoorde, terwijl de *Vos* eene wigge uit de kloove des booms trok, ende daar in des *Beeren* handen, waar meede hy beesig was, den *Hooning* te rooven, soo seer klemde, dat hy sig van de *Bien*, die hem aanstonds met geheele swermen oovervielen, soo lange opgehouden wierd, dat de *Boeren* ende *Houthakkers*, het geruft hoorende, met haamers ende bijlen daar na toe liepen, ende in tijds quamen om den *Beer* te doodden. Als wanneer de *Vos* het selven van verre aansiene, met vreugde seide: „ Daar legt mijn *Vyand*; „ daar legt die *Dik-kop*, die sterk genoeg meende te weesen om alle *Dieren* ende *Menschen* te verslinden; daar legt

„legt die groote *Hooning-dief*, welke alleen door mijne „konsten ter needer geveld is.

Dit eerst door den *Vosse*, uit *noodde* om sijn leeven te bergen, loffelik, ende daar naa, om sijn Vyand te dooden, sonder schande ^a gedaan zijnde; Soo moedigden deese gelukken hem aan, om andere *onnoosele* Dieren, ter verfaadiginge sijnes hongers, met konst in sijnen geweld te krijgen: Ten welken einde hy sig wende tot eenen *Haane*, die hy van verre op eenen boome sag staan, ende derwaarts gaande, met veele loftuitende woorden, van den boome af, tot sig noodigde; alsoo in sijnen geweld kreeg, ende doode. Jaa dat meer is, het was den *Vosse* niet genoeg met een schandelik bedrog, ende onder den schijn van den *Haan* voor een groot *Propheet* te houden, hem tot sig gelokt, ende gedood, als ook sijnen honger met des selfs Vlees verfaadigd te hebben: maar als hy sulks gedaan had, spotte hy nog met den selven, seggende:

*Hier legt de Propheet in den drek,
Die waarlik was een groote gek;
Want hy selfs in de grootste nood,
Niet kon voorsien sijn eige Dood.*

Ende eeven dus droug hy sig, wanneer hy daar naa op eener Boome eenen *Raaf* sag, die in sijnen bek eene *Kaas* had, met welken de *Vos* geneegen was sijnen buik te vullen, namentlik, hy prees den *Raaf* weegens sijn swart fluweelen *Kleed*, dat met goud bestrooid was, ende als een swart-blaawe *Saphir* blonk; Dat sijne *Steevelen* opregt *Corduaan* ofte Spaans-leeder geleeken; dat hy warelik eenen schoonen *bek* had; dat sijne twee *oogen* als twee *Kar-*

N n n n

bonkel-

a *Dolus an Virtus quis in hoste requirat.*

bonkel-steen en een seer hel ligt van sig gaaven; dat hy *sijnen staart* soo treffelik droug, ende enen soo mannelijken *gang* had; dat alle andere Voogelen daar aan sig behoorden te spiegelen: ende om alles met weinige woorden te besluiten, Dat de *Gooden* sonder twijfel soo eenen schoonen lijve, met grooter wijsheid, helle stemme, ende met de bequaamheid om oovercierelik sijn woord te kunnen doen, hadden begaafd: ende dat het hem *Vosse* het allergrootste geluk deeses weerlds soude weesen, die stemme te mogen *hooren*, ende daar naa aan andere Dieren voor eene wonderlike nieuwe tijdinge te *verhaalen*; dat hy de stemme des aller-eedelsten Schepsels, dat op der *Aarde* ooit geweest was, gehoord had. Door alle welke lof-tuiterien de *Raaf* verleid werdende, riep hy met aller magt, *Cras, Cras*. Ende antwoorde de *Vos* aanstonds, *O Deo Gratias*. Want den *Raave* ontviel door het oopenen sijns *Beks* de *Kaas*, ende de *Vos* nam die op, seggende: „Du Nars-kop, propheteer nu met dijnen hongeri-
„gen buike, dat my booter ende melk quaalik bekoomen
„sal, ik sal het des niet te min met u wel weeder waagen.

Dit alles den *Vosse* gelukt weesende, soo behaagde hy sig in sijne konsten ende spotterien soo seer, dat hy, om sig met den *Kraane* te vermaken, hem ten eten noodigde; welke tot den *Vosse* gekoomen zijnde, bevond dat die hem in eene vlakke schootele seer dunne lekkere Sophe voorstelde; ende wetende, dat hy met sijnen scherpen bek daar niet ofte seer weinig van eeten konde, efter hem de spijs seer aan prees, ende aanmaande, daar van sijn bekomt te eeten, terwijl hy selfs alles opflorpte, endeden beschimpten *Kraan* hongeric huiswaarts liet gaan; alwaar de *Kraan* ooverdagt hebbende, hoe hy den

Vos

Vos ook soude konnen onthaalen, naa eenige daagen hem ten eeten noodigde, ende gekomen zijnde, in eene glase Flesse met soo engen halse, dat daar in des Vossen hoofde niet konde gaan, hem seer lekkere Brye voor sette, ende hem seide: „Vos-neef, gy siet wat lekkere Spijse in de „Flesse is, eet daar van soo veel u lust, ende indien uw „hoofd wat te dik is, soo lik het glas van buiten, ende „genouge u met den reuke der Spijse, eeven als ik by „naast t'uwen huise hebbe moeten doen. De Vos deese schimp siende, ende hoorende, moest in sig selven bekenen, die wel verdiend te hebben, ende ging derhalven met schaamte ende schande door.

Uitlegging der Woorden.

Met den VOSSE, hebben de Ouden in deese FABULEN verstaan, schrandere ende seer ondeugende Menschen, die sig niet ontsien, door de allerbooste weegen haar oogwit te bekoomen, ende nog daar en booven de door haar Beledigden, te bespotten.

Met den BEERE, een dom, sterk Mensch.

Met den HAAN, een gemeen, dog geleerd Mensch.

Met den RAAVE, een dom gierig Mensch.

Met den KRAANE, een wakker ofte waakend, ende opregt Mensch.

Dat de Menschen alleen door de krachten van Reeden ende Billikheid, ofte van Eere ende Deugd, haar oogwit behoorden te betragten, is eenen ydere soo seer bekend, dat de Fabul-maakers hebben geagt onnoodig te zijn, het selven met eenige erdigte Voor-

beelden te leeren : Maar om dat geene dan de *wijze* ofte *deugtsaame* Menschen, die in kleinen getaale zijn, sulks gewoon zijn warelik te doen, ende dat daar en teegen de meeste Menschen ten deesen opsigte geheel anders leeven dan sy behooren : Soo werden ook die Menschen met veele *FABULEN* bestraft, ende wy met eenen *geleerd*, ons van den selven te wagten. Naamentlik, opgemelde *oude FABULEN* leeren ons, dat de Menschen in het gemeen by gebreeke van de *Reeden* ende *Billikheid* aan hare sijde te hebben, ende ten haaren oogwitte te kunnen gebruiken, *Kraft* ende *Geweld*, ende by gebreeke deeses *Bedrog* te gebruiken plagten. Ende sien wy ook in gevolge van dien, dat de *Bedriegers* liever met kleine, als met groote *schande*, haar oogwit tragten te bereiken; Sulksy dat met *beveinsde* werken ofte *gebaaren* konnende, met geene oopenbare *loogenen* ende klare *woorden* betragten sullen. Gelijk meede de *FABULEN* ons leeren, dat de Menschen door geen *gemeen* *Bedrog* ende *Loogenen* haar oogwit konnende bereiken, sig als dan *gemeenlik* niet ontsien, daar toe den schijn van *Vriendschappe*, *Heiligheid* ofte *Godsdienst* te misbruiken, ende haar bedrog met *geveinsde traanen* te bekrachtigen; Welke *laatste slag* van bedriegelijke Menschen, voor de *allerboosten* souden werden gehouden, ten waare eenigen van dien haare *boosheid* nog quaamen te *vermeerderen*, ofte te booven te gaan, met te *bespotten* de geenen, die sy dus op het *aller-schandeliksten* bedroogen hebben. Ende is dit nu eigentlik het *Voorwerp* onser *FABULE*, ende onser teegenwoordige *Reedenkaavelinge*.

Overmits de *wil* ofte de *begeerte* der gemeene Menschen niet strekt, nogte strekken kan, dan om te verkrijgen het gunt haar warelik *goed* is ofte *schijnd* te weesen; ende om te vermijden alle het gunt haar *quaad* is, ofte te weesen *schijnd*: Soo staat ons nu te ondersouken, waar van daan het komt, dat eenige menschen sig niet vergenougen met te verkrijgen, ofte te vermijden, alle het gunt hun warelik *goed* ende *quaad* is, ofte *schijnd* te weesen: maar dat de selven daar naa nog tragten te *belaggen* ende te *bespotten* de selve menschen, welke sy *ooverweldigd* ofte *bedroogen* hebben, schoon haar warelik uit ende door het *bespotten* ende *uitlaggen*, gants geen *goed* kan, maar wel *ongemakken* kunnen oover koomen.

Naa-

Naamelik; hoewel veele menschen waareluk soo seer ontbloot zijn van alle waarhaste ende opregte *deugden*, dat sy *Moraliter* ofte naar *Seeden-regt* in sig selfs, ofte een ander in haar, nietwes loffeliks ende eerwaardigs vinden konnen, ofte kan: Soo bevind men des niet te min, dat deese ondeugende ende aller *eere* onwaardige menschen, niet alleen *Heersfugtig*, maar ook eenigfins eergierig zijn, ende seer gaarne van alle menschen gepreefen souden werden, sonder nogtans den weg der Deugden te willen bewandelen: *a* Sulks deese aller-ondeugenste menschen in sig selven geen *grond* hebbende waar op sy eenige *eere* ofte *roem* souden konnen bouwen, ofte hoopen te fullen verkrijgen; het selven gemeenelik tragten te doen met anderer menschen *ondeugden* ende *gebreeken* aan te wijfen: om door dat middel te doen sien, dat andere menschen eenige ondeugden ofte gebreeken hebben, die sy niet, ofte niet soo seer onderhaavig zijn. Ende hoewel de geenen die van Deugden ontbloot, ende met ooverweegende krachten bekleed zijn; somtijds ook soo baldaadig werden bevonden, dat sy de geenen die sy *ooverweldigd* hebben, daar en booven weegens hare *onmagt* bespotten, ende uitlaggen: soo schijnen nogtans de selven eenige meerdere *Reeden* te hebben om sulks te moogen doen, ende ook minder aanftoot geeven dan de Bedriegers, om dat sy, bouwende op haare eigene *krachten*, den gemeenen weg der menschen schijnen in te gaan, ende sig te konnen verantwoorden met het gemeen Spreekwoord:

*Die de Kroo heeft die kruidse,
Die de magt heeft die gebruktsse.*

Ende de anderen *onvermoogene* ook meer *Reeden* hebben, om het selven te moeten ende te willen lijden, gelijk ons oud *Rijmken* het selven schijnd te seggen:

*Wanneer ieman is ooverheerd,
't Is tijd dat hy verdraagen leerd.*

Als mogende de selve *onmagtige* *Menschen* hoopen, by veranderinge van tijden, weeder tot haaren voorgaanden ofte beeteren stande te fullen geraaken:

N n n n 3

Maar

a Cupido gloriae novissima .C. Tacit.

Maar als de Menschen door *Bedrog*, ende insonderheid door het *aller-schandeliksten Bedrog*, dat is onder *Vriendschaps-* ofte *Heiligheids schijn*, van anderen verongelijkt ende beleedigd zijnde; nog daar en boven van den Bedriegeren werden uitgelaggen ende bespot: sookan het selven niet wel in eenen anderen sinne werden genoomen, dan dat de *bedroogenen* en *beleedigden*, van die aller-boosaardigste menschen voor gants onwetende menschen, ofte *Gekken* werden gehouden. En oovermits alle menschen, die met eene gemeene reedelike kennis begaafd zijn, veel *goeds*, ende ook veel *quaads* kunnen doen; ende des weegen ook ge-eerd ofte veragt behoorden te werden: ende dat daar en tegen *Sotten*, als geen menschelik verstand hebbende, waarelik a naar *Seeden-regt* ofte *Staat-konde*, nog goed nog quaad kunnen doen; ende derhalven nog *eere*, nog *schande* behaalen kunnen.

Ende alsoo daar beneevens de meeste menschen soo verkeerd *eergierig* zijn, dat sy sig meer verheugen in de *Historien* te leefen haarer Voor-ouderen *grootte Schelmstukken*, mits de selven met *grootte magt* ofte uitsteekende *kennisse* vergeselschap zijn geweest, dan dat haarer in de *oude Historien* gants niet soude werden gedagt: ende oovermits de menschen in het gemeen ook in sig selven liever voor *grootte Schelmen*, als *grootte Sotten* gehouden werden; soofiet men ook, dat de menschen in het gemeen den *schimp* van voor *set* gehouden te werden, het aller-grootste quaad, ofte de aller-ondraagelijkste *Hoon* te zijn agten, dat ofte die haar kan oover komen.

Waar uit dan wijders ontstaat, dat deefe *aller-ondeugenste*, ende daar beneevens *spottende*, ofte den geene die sy bedroogen hebben, *uylaggende Menschen*, soo seer gehaat werden; dat sy by anderen voor *vleesfelike Duivelen* gehouden werden, alsoo die boofse *geesten* vermaard zijn, sig soo seer te verheugen, als sy de menschen hebben beleedigd, ofte eenig verdriet aangedaan, dat sy sig niet kunnen onthouden, de selven nog daar oover uit te laggen: gelijk aan de andere sijde de menschen, welke door opgemelde *Spotteren* beleedigd zijn, niet versuimen, het *leeven* ende *daaden* deeser hunner *aller-bitterste Vyanden*, ende der selven *gebreeken*, wel te ondersouken, om ter gelegener tijd sig daar van te bedienen, ende de *Spotteren* desgelijks te bespotten, waar uit ons Spreekwoord ont-
staan

staan is, dat *Spotters Huis* ook wel brand: ende wy ook sien, dat onse eenvoudige *ESOPISSE Kraan*, van den *Vosse*, dien schranderen ende grooten Spottere bespot zijnde geweest, geene geleegendheid versuimd, om den selven nog aardiger te bespotten als hy, die nog ietwes by den *Vosse* had konnen nuttigen, bespot was geworden.

Ende werd ten deesen einde verhaald, dat drie *Francoise Krijgsluiden* in den Jaare 1668. ten platten Lande buiten *Rijssel* by eenen *Boere* gelegeerd zijnde, onder het pleegen van veele baldaadigheeden, hem dik *Hoornbeest* ende *Koekoek* noemden; waar oover, als hy sig gevoelig had getoond, met te seggen, dat by haar wel *roeder* schuldig, maar niet geneegen was soodaanige scheldwoorden te verdraagen, daar hy een *eerlik* Man, ende sijn Wif eene eerlike Vrow was. Het welk deese baldaadige *Ruiters* soo quaalik naamen, dat sy korts daar aan den *Boer* met handen ende voeten aan den suile sijns leegers gebonden hebbende, sijn *Wif* daar op wierpen, ende de een der *Ruiteren* voor, de andere naa, haar geschoffeerd hebbende, voor sijne oogen; yder van dien, terwijl sy dat *Wif* dus misbruikten, hem vroug, a Of hy nu geen *Hoornbeest* was? en of hy nog een eerlik *Wif* had? Welke *daad* niet soo seer, als deese *spot* veroorzaakte, dat deese gehoonde *Boer* de geleegendheid waar nam, wanneer deese *Ruiters* in der stalle sliepen, die te sluiten, den brand daar in te steeken, ende neevens sijne eigene *Stalle*, ook deese drie spottende *Ruiters* met haare *Paarden* te verbranden.

Desgelijks leefd men in de Romeinse Historien, dat de niet min beveinsde als *wreede Octavius Augustus*, door mein-eed, moord, ende veele schelmstukken, alle de liefhebbers der Vrye Republike, ende daar onder ook sijne eigene Vrienden ende Hulpers, *Pansa*, *Hirtius*, *Cicero*, *Antonius*, *Lepidus* ende *Pompejus Sextus* omgebragt hebbende, om alleen onder den Naame van *Imperator*, *Kapitain* *Generaal* der Roomse Republike, ende *Keiser* ofte *Heer* der geheele Republike, te werden; een groote *Spotter* was: Sulks hy tot hem hebbende doen koomen eenen onnoofelen *Boer*, die *vermaard* was hem seer wel te gelijken, hy hem ook willende bespotten, ende hem voor een on-egt kind doen doorgaan, vroug, of sijne

Moe-

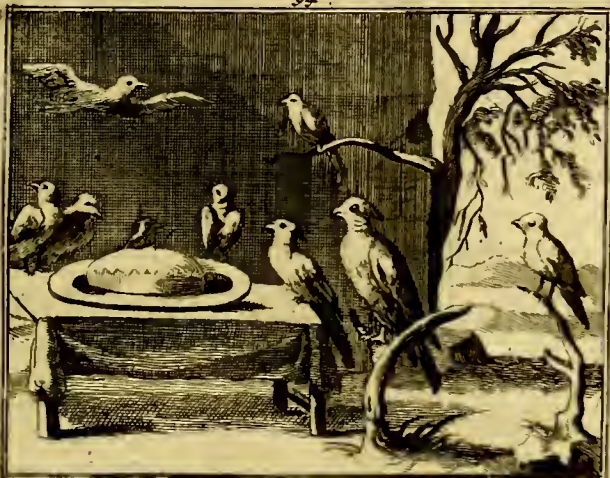
a Et bien! que dis tu, n'es tu pas Cornar?

Moeder niet somtijds te *Roomen* was geweest? ende hy van den *Boere* eenvoudiglik ten antwoorde kreeg: „Nee *Heer*, maar mijn „*Vaader* heeft daar meenigmaalen geweest. Waar oover de *Omstanders* sig niet konden onthouden van *glim-laggen*, om dat die *Bal* soo wel op sijn eigen dak herkaatst was, ende dat die *grootte Spotter* aldus door eenen onnoofelen *Boere bespot* wierd.

De eigendlike *Leer* onser *FABULEN* is derhalven, ons te waarschouwen, dat wy nieman behoorden te beledigen, ende dat wy ieman beledigd hebbende, booven allen ons moeten wagten, hem te *bespotten*; als ook, dat het de aller-ondeugenste *Menfchen* zijn, die haare *Schelmstukken* uitgereggt hebbende, nog daar en booven de geene, die sy ooverweldigd ofte bedroogen hebben, *bespotten*.

*Daar is ter weereld geen arger fenijn,
Dan vriend te schijnen, en vyand te zyn.*

Mors in olla.

94. De Gier en zijn Geboorte-taart.

EEn *Leew* eenigen tijd ter Jagt op gras-eetende Dieren gejaagd, ende geene tot sijne spijs bekoomen hebbende; was daar door seer hongerig geworden: als wanneer hy eindelijk, uit den daale daar hy was, op eener rotse, die voor hem ontoegangelik was, eene onnoosele *Geit* sag, ende sijne honger hem sulks vervoerde, dat hy in-

O o o o

steede

steede van naar sijne gewoonte *eedelmoediglik*, ende sonder *bedrog* sijne *kraften* teegen andere *Dieren* tegebruiken, nu in sig selven besloot, de *Geit* door *bedrog* in sijnen geweld te bekoomen, ende daar meede sijnen honger te versaadigen; waarom hy haar toeriep: „Lieve *Suster*, my „deerd, u onnoosele te sien op soo kaale ende steile klippen uw voedsel souken; daar ik hier soo veel goed gras hebbe, dat my gants niet te staade komt; Ik noodig u derhalven, dat Gras in aller oovervloed by my te koomen eeten, onder die *beloften*, dat my van u niet quaads geschieden sal. Waar op de *Geit* antwoorde: „Dat een „*Leeuw*, die gewoon is onnoosele *Dieren* sonder eenig *bedrog* te vangen ende te dooden, is my wel bekend; maar „is my efter niet geraaden, daar op te vertrouwen mijn „*leeven*, dat ik niet dan eenemaal verwaarloosen kan: „Ende insonderheid is my ongeraaden, mijn *leeven* daar „op te vertrouwen; als ik indagtig werde, dat gy een „*Koning* der *Dieren* zijnde, wel gewoon zijt de onnoosele *Dieren* t'uer spijse te gebruiken, sonder u daar „oover te erbarmen, ende dat gy daar en booven aan niemanne plagt soo vriendelike soete woorden te geeven, „ofte die aan uwer taafele te noodigen, gelijk gy my nu „geefd ende doet. Ende meen ik derhalven my des te „*eer* ende *meer* voor u te *wagten*.

Waar naa de *Leeuw* eenen sterken *Stiere* omtrend sijn *Hol* ontmoetende, hem desgelijks ten eeten noodigde, waarelik, om hem in sijnen Hoole te oovervallen; sulks hy hem, daar in meenende te leiden, voorging, ende de volgende *Stier* aanstonds, wanneer hy voor den Hoole gekoomen was, ontvlood, ende den *Leeuwe* toe-riep, Ik sie daar binnen wel *Leewen-tanden* ende *Klaawen*, om my te

te verflinden, maar geene spijze die my past, ofte die voor my bereid is.

Een *Gier* verstaande, dat deesen *Leewe* opgemelde aanslaagen mislukt waaren, ende weetende, dat het hem met den onnooselen *Voogelen* eeven dus, als den *Leewe* met den vier-voetigen *Dieren* soude ontschieten, ten waare hy sijne saaken veel arglistiger aanleide: Soo besloot hy voor eerst, om de onnoosele *Voogelen* min schigtig ende van hem min schow te maaken, haar eene volkooome ewige *Vreede* aan te bieden, ende dieten wederzijden heiliglik te besweeren. Gelijk deese aanbieding van *Vreede*, door den onnooselen, ende mitsdien *vreede-lievende* *Voogelen*, gaarne aangenoomen ende ook beswooren wierd. Dit voorgegaan zijnde, wagne de *Gier* tot sijnen *Geboorten-dag*, om sig daar op met eenige andere *Grijp-voogelen*, sijne goede *Vrienden*, te verheugen, als wanneer hy op, ende teegen dat *Gastmaal*, ook deede noodigen alle soodaanige onnoosele *Voogelen*, die onder den haaren soo aansienelik waaren, dat sy den anderen *geringen Voogelen* tot Raads- ende Leids-luiden strekten, ende welke hy in der *vrye* lugt zijnde, niet *alle* te gelijk grijpen, ende dooden soude hebben konnen, maar dat een van dien alleen gevangen ende gedood weefende, alle de anderen sig teegen hem ter weere stellen, ofte ontvlugten soudon.

Op welken ongefogten ende plegtigen *Gastmaale*, als die *Voogelen*, niet quaads vermoedende, gekoomen, ende op het aller-vrolikite waren, soo gaf de *Gier* sijnen *Vrienden* het gestelde teeken, om op alle die onnoosele ende seer aansienelike *Voogelen* aan te vallen, ende die te verflinden; gelijk aanstonds geschiede, sonder dat een van dien ontvlugten konde. Ende strooide de *Gier* met sijne

Vrienden als dan uit, dat die Voogelen des *Giers* *gesondheid* ende *lang Leeven* niet hadden willen drinken, ende dat sy mits dien niet duisterlik te kennen gegeeven hadden, dat sy hem voor eenen *Tyranne* hielden, ende dat sy derhalven hem selfs souden hebben oovervallen ende gedood, ten waare hy haar voorgekoomen was. Sulks de *Gier* daar by deede vougen, dat deese *Voogelen* niet alleen regtvaardiglik gedood waaren, maar dat ook de andere mindere ende singende Voogelen, daar naa door den *Giere* van tijden ten tijden naar sijnen lust, ende ter versaa-diginge sijner, ende sijner Grijp-voogelen, ofte Vrienden honger, gevangen ende verflonden mogten werden.

Uitlegging der Woorden.

Met den LEEWE ende den GIERE, hebben de Ouden hier verstaan, sterke ende heersfugtige Menschen, die met haaren aanhange, niet leeven konnen, dan uit, ende van den ondergange van mindere Menschen, welke met eenen woorde Tyrannen ofte wel Krijgs-luiden gesegt werden te zyn.

Met de GEIT, STIER, ende onnoofele VOOGELN, alle van Gras, ofte van Saat leevende; werden verstaan Menschen, die niemanne beschaadigen, ende die van de Heersfugtigen ende Tyrannen altyds vervolgd, geplukt, ofte gedood werden.

DAt de *liefde* om te *leeven*, ende de *vrees* van te *sterven*, als ook de *Heersfugt* ofte *Begeerte* om oover andere *Menschen* te *heersfen*, ende de *vrees* van *zijne Vryheid* alles fins te verliefen, de *allerkraftigften* onder alle onse *Passien* ofte *Hertstogten* bevonden werden, is gebowd op deefe *Reeden*, ofte den *schijne* van dien: *naamelik*, dat wy het een *behoudende*, ofte *verkrijgende*, *sehijnen* bequaam te zijn, om alle het *goed*, dat den *Menschen* ooverkoomen kan, te *genieten*; ende dat het ander ons *gebeurende*, wy daar door *sehijnen* al te *gelijk* te werden *beroofd* van alle *bequaamheden*, om eenig *goed* te *konnen* *genieten*; ende met eenen in *stande* *sehijnen* te werden *gesteld*, om alle *bedenklik quaad* te moeten *lijden*: waar by alsoo nog komt, dat de *Menschen* in het *gemeen* *grootere* *Begeerten*, *Driften*, ende *Sorgen* hebben, om eenig *sig* *verbeeld* *goed* te *verkrijgen*, als om het *goed* dat *sy* *waarelik* *bessitten*, te *behouden*, ende dat *sy* *booven* *allen* *driftig* zijn, om soo een *goed* te *bekoomen*, waar door *sy* het *selven* *goed* *verkreegen* *hebbende*, *sig* *verbeelden* alle *ongemakken*, die andere *menschen* haar *souden* *konnen* *aandoen*, *ontwaffen* te zijn: ende oovermits dat *insonderheid* die *Heersfugt* in den *menschen* *soodanige* *verbeeldingen* *maaken* kan, soo *volgd* ook daar uit, dat door de *Heersfugt* de *aller-grootste* *uitspoorigheeden* *bedreeven* werden, *namelik*, dat die *Heersfugtigen* om hun *oogwit* te *bereiken*, in *plaatse* van *Reeden*, *Geweld*, *Beveinstheid*, *Bedrog*, *Schijn-heiligheid*, *beveinsde* *Vriendschappen* en *Gift-maalen* *gewoon* zijn te *gebruiken*.

Ende oovermits wy sien, dat de *Heersfugtigen* *veeltijds* onder *schijn* van *sig* met *haare* *Vrienden* op *Maaltijden* te willen *vervrooliken*, in *teegendeel* die *noodigen*, om *veelen* van dien te *gelijk* het *leeven* te *konnen* *beneemen*, ofte *wel* *haare* *Vryheid*; met haar in der *gevangenis* te *werpen*: *Sulks* die *Heersfugtigen* *pleegen* het *allerschandelikste* *Bedrog*, dat onder *menschen* *gebruikt* kan *worden*; soo *staat* ons nu te *onderfouken*, *wanneer*, ende *waar* van *daan* *sulks* *komt*.

Ende voor *eerst* *staat* hier aan te *merken*, dat de *Begeerte* om andere *menschen* te *ooverheersfen*, soo *onreedelik* is, dat in den *Heersfugtigen* *gants* *geene* *reeden* ofte *schijn* van dien *aangeweefen* kan *worden*, *waarom* *sy* oover *haars* *gelijken* *behoorden* te *heersfen*: *sulks*

die gants onreedelijke Begeerte des niet te min daar zijnde, die Heersfugtigen nog door Eere, nog door Trow, nog door Godsdienst, nog door Vriendfchappen, wederhouden werden van te gebruiken die middelen, welke fy de bequaamfte, ende de kortfte oordeelen, om haar oogwit te bereiken. In gevolge van het welken de weereld-wijfe Menschen van ouds dit Rjmken hebben gemaakt;

*Als icman, booven fijn gewoont,
U vleid en alles fims verſchoont,
Of hem is in uw oogen:
Wie is 't hy bedriegen wil
Of al reeds heeft bedroogen. a*

Ende oovermits die Heersfugtigen fomtijds haar oogwit geenens fims konnen bereiken, dan met verſcheidene Menschen op eenen ende den ſelven tijd te bedriegen, ſoo werd veeltijds vereiſt, dat ſy ſig niet van eenen Menſche alleen, maar van veelen verſeekeren, ende dat ook fomtijds de een niet weeten mag, dat de ander ſig ſal laten vinden ter plaatſe daar hy als dan verſtrikt kan worden, ende mits dien neevens haar in ſoo eenen ſtande ſal werden gebragt, om alle te gelijk aldaar haar leeven ofte hare Vryheid te konnen verlieſen: Soo konnen die Heersfugtigen als dan geen ſeekerder middel uit vinden, dan onder ſchijn van vermeerderinge van Vriendſchappen, de geenens, die ſy vangen, ofte dooden willen, op eenige Bruiloften ofte eenige andere hare plegtige Gaſtmaalen, neevens andere hare Vrienden ende Helpers, om hare voorgenoomene Schelmſtukken uit te voeren, te noodigen.

Gelijk wy ſien, dat de Gier onſer FABULE, de aanſienlikſten der onnooſele Voogelen op ſijnen Gaſtmaale genoodigd, ende door de hulpe der andere genoodigde Grijp-voogelen gedood hebbende, ſeer ligtelik daar na alle de geringe Voogelen Tyranniſeerd. b
Gelijk de Hiſtorien ons ook leeren, dat de Liefhebbers der Florentinſe Vryheid, ende misnougden oover de al te groote Magt, die Laurens en Juliaan de Medici aldaar gebruikten, voornaamen de ſelven beiden op eenen Gaſtmaale, welk een der misnougden bereid had

a *Quell' che t'accarezza piu che ſuole
O ingannato t'ha o ingannatis vuole.*

b *Nihil auſuram plebem Principibus amotis.*

had te noodigen teegen den 26. April, op eenen *Sonndaage*, in den Jaare 1478. om die aldaar beiden te gelijk te dooden, ende die Republiik in meerdere *Vryheid* te stellen; dog leefen wy daar beneevens, dat sulks haar ontschietende, oovermits *Juliaan* het onverwagt affeide, sy sig genoodsaakt vonden, door de vreesse dat haare aanslag by eenig uitstel ondekt soude werden, het selvente verhaaften, ende in der *Kerke*, daar sy beiden ter *Misse* hadden te koomen, te hervatten. Ende alsoo door die ooverylinge de allerbequaamsten *Menschen*, om *soo een stuk* in eene *heilige plaats* onder den *Godsdienst* uit te voeren, het selfden weigerden te doen, ende onbequaameren daar toe moesten werden gebruikt; soo wierd *Juliaan* alleen, ende niet *Laurens de Medici* gedood, die sig in de *Sacristie* bergde; ende soo volgde daar op, dat alle, die sulke moord ondernoomen hadden, of als misdaadigen met der dood gestraft wierden, ofte ontvlugten moesten. Sulks die van den *Huise* der *Medici* daar door tot grootere magt ende aansien oover, ende in die *Republike* quaamen. *a*

Dus hebben wy in onse tijden gesien, dat veele al te *nijdige* *Menschen*, misnougd zijn geworden oover de groote magt ende het groot aansien, welke de twee *Helden* *CORNELIS* ende *JOAN* de *WIT* in de *vereenigde Neederlanden* hadden verkreegen, door de ongemeen *grootte diensten* aan den *Vaaderlande* beweesen; ende dat haare aller-grootste ofte selste *Vyanden* naaweliks hadden verstaan, dat naa een *Vonnisse* van den *Hoove*, ten laste des *RUWAARDS*, sy in den *Haage* op der *Gevangen-Poorte* by een waaren geraakt, door aanbrenge van des *Stokwaarders Dienstmaagd*, onder voorgeeven, dat de gevange *RUWAARD* sijn Heer *Vaader* ende *Broeder*, eer hy uit den *Gevangen-huise* wildē gaan, versogt te spreeken: of dat het *smelend oproer uitberste*, om soo eene schoone geleegendheid van die twee *Broeders* gesaamentlik ende op eenen tijde te konnen aanvallen ende dooden, niet te laten voor by gaan: ende sy derhalven *beiden* dus seekerlik op den 20. Augusti des Jaars 1672. vermoord wierden.

Dus leefen wy, dat *Oliviertjen*, geboortig van eene kleine Stad in *Italien*, *Fermo* genaamd, aldaar van sijnen *Oome* sorgvuldig opgevoed, ende daar naa ten oorlooge, om sig in de *Krugs-konsten*

wel

wel te ouffenen, befeld wierd; alwaar hy fig soo vernuftig, ende soo moedig droug, dat hy binnen korte Jaaren een der voor-naamfte *Krijgs-bevelhebber*en wierd, ende eindelijk aan zijnen *Oome* fchreef: „Dat hy nu soo veele Jaaren naar een, alle vreemde oo-
 „reloogen had gevolgd, alleen om *eere* in te leggen; ende dat hy
 „nu wel geneegen soude weefen, eene aansienelike Intrede met
 „honderd zijner *Ruitere*en te doen, ende alle de aansienelikfte *Raaden*
 „van *Fermo*, als ook *hem*, heerlik ende dankbaarlik ter maaltijd te
 „onthaalen, indien de *Raad* ende hy konden goed vinden dit toe
 „te ftaan, dat haar allen, ende infonderheid der Steede *Fermo*, niet
 „dan ter *Eere* ende ten *Roeme* ftrekken konde, soo eenen *Borger*
 „uitgeleeverd te hebben. Dit door den *Oome* verfogt, ende *Oli-
 viertjen* toegeftaan weefende, deede hy met zijne *honderd Ruitere*en ee-
 ne pragtige Intrede, ende bragt eenige daagen door, om ordre
 te ftellen tot het gunt hy wilde uitvoeren, ende noodigde hy als
 dan ter maaltijde te zijnen huife, alle de aansienelikften ende ver-
 moogenfte van *Fermo*, waar onder zijn eigen *Oom Joan Fogliani*,
 welke alle gekoomen, ende aan taafele den tijd, als men plagt,
 met eeten, drinken, ende praaten doorgebracht hebbende; soo
 begon *Oliviertjen* ten laaftten feer ernftig te fpreken van der groot-
 heid tot welke de *Paus Alexander de Sefde*, ende zijn *Soon Cafar Bor-
 gia* gefteegen was, ende hoe gevaarelik fulks voor de ruste van *Ita-
 lien* soude weefen. Het welk als door zijnen *Oome* ende zijne an-
 dere *Gaften* begon ooverwoogen ende beantwoord te worden, soo
 ftond *Oliviertjen* op, feggende, dat deefe gewigtige Saak, niet in
 het byweefen van *Taafel-dienaaren*, maar in eenen geheimen *Ver-
 trekke* behoorden afgehandeld te werden: ende ging hy naar ee-
 nen anderen kaamer, daar alle de *Gaften* sonder eenige haare *Die-
 naaren*, hem volgden: ende fig naawelik needer gefet hadden, als
 uit eenige verhoolene plaatfen *Oliviertjens* gewaapende *Krijgsluiden*
 fig voort maakten, ende aanftonds zijnen *Oom* met alle de andere
Gaften dooden. Waar naa *Oliviertjen* met zijne *Ruiters*, ende die
 van zijnen aanhange ten paarde fteeg, het *Steede-huis*, ende de *Ma-
 giftraaten*, welke aldaar waaren, bemagtigde, ende aldaar ook foo-
 daanige ordre ftelde, dat hy omtrend drie Jaaren, onder de naa-
 me van *Vorft*, die *Republik tyrannifcerde*, ende langer gedaan sou-
 de

de hebben, ten waare *Casar Borgia* in den beginne des Jaars 1503. hem, neevens eenige anderen, eeven *Bedriegelik*, *Moord-daadig*, ende *trowloos* gevangen ende gedood hadde. *a*

Dus leesen wy, dat *Christianus de Tweede*, Koning van *Deenemarken*, met den *Sweedden*, die hy sijne *Rebellen* noemde, eerst eenigen oorlog gevoerd, ende daar naa *Vreede* gemaakt hebbende, tot *Stokholm* als Koning van *Sweedden* gekroond wierd. Ende dat hy in den Jaare 1520. tot *Stokholm* alle de voornaamste *Sweedse Heeren*, ende ook den *Raad der Steede*, genoodigd hebbende op eene seer plegtige Maaltijd, twee daagen naar een met de selven seer vroolik was; maar ten *derden* daage alle de selve gasten, ten getaale van *seventig*, ofte soo eenige seggen van *twee* ende *neegentig*, gevangen deede neemen, ende den 8. November met veele wreedheeden op de Markt deede dooden; latende den oproerigen ende daar toe opgehitsten *Ingeseetenen* ende *Lakajen*, drie daagen naa een op de *Lijken*, jaa self met de *teel-leeden* van dien, alle schaamteloosheid gebruiken, ende daar en booven nog eenige andere onnoosel *Borgers* dooden, ende der selven Huisen plonderen. *b*

Dus leesen wy, dat Koning *Karel de IX.* van *Vrankrijk* eenigen tijd oorlog gevoerd hebbende, om die van de *Gereformeerde Religie* uit te roejen, ende het selven hem niet gelukt zijnde, met de selven *vreede* maakte, ende aan *Henrik*, Koninge van *Navarre*, sijne *Suster Margareta* ten wijve gaf; om alle de *Hoofden* der *Gereformeerden* op die *Bruiloft* met eenigen schijne te kunnen noodigen. Gelijk hy alle de selven niet alleen daar doode, ofte gevangen deede neemen, maar ook, ter ewiger schande der *Francoisen*, alle andere *Gereformeerde* *Ingeseetenen*, hoe onnoosel die ook mogten weesen, door geheel *Vrankrijk*, sonder eenigen schijn van *Regt* te gebruiken, openbaarelik vermoordden. *c*

Dus leesen wy, hoe de Graaf van *Warfufsee*, meenende sijne vervallene saaken te herstellen, ende sijne *Vreede* met den Koninge van *Hispanien*, die hy vertoornd had, te maken, door de Stad *Luik* te doen vallen in de handen der *Spaansen*; in den Jaare 1637. den *Borgemeester la Ruelle*, den *Abt* van *Moufon*, *Resident* van *Vrankrijk*,

Pppp

ende

a *N. Mach. Princ. cap. 8. modo tenito dal D. Valent. nello Amazzar. &c.*

b *I. Meurs. Hist. Dan. lib. 3. I. A. Tkuan. lib. 1. c Tkuan. Hist. lib. 52.*

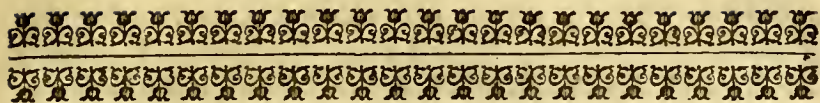
ende den *Baron van Saisan* vriendelik ten middagmaale noodigde, ende door eenige Spaanse Soldaaten, heimelik te zijnen huise gekoomen, deede vangen, ende den *Borgermeester* leelik vermoorden. ^a

Waar by wy nu eindelijk vougen de eigendlike *Leer* deeser *FABULE* te weesen, dat de *Heersfugtige* Menschen sig in foodaanigen stande bevindende, ^b dat sy haar oogwit bereiken kunnen met *Schélmsstukken* te begaan, die naa het uitwerken van dien, haar *Heer* oover anderen fullen maaken; vermoed behoorden te werden, haare boosheeden te fullen pleegen, hoe schrikkelik, ofte grouwelijk ende aanstootelik die ook by *Goode* ende in den oogen aller *Menschen* mogten weesen.

^a *Sie Aitzma op den Jaare 1637.*

^b *Non tantum impunitatis spem maximam peccatorum ille cebram, sedet Regnum sceleris vias docere.*

*Schijnheilig Roomen roemd de beste Stad te weesen,
Duits Duuren niet te min de Kroone spand in deesen.*

95

Quod cito fit, cito perit.

95. De Karwoerde ende Daadelboom.

SOo even als uit *Leem* een seer groote *Pot* gedraaid; ende om te droogen in den schijnsele der Sonne geset was, sag sy neevens haar cene veel kleindere gebakke *Pot* staan, die sy seide, niet bequaam te weesen, dan om daar in te *pissen*: ende dat sy derhalven behoorde te wijken voor haar, die bequaam was om met de aller-beste *Olie* ende de aller-kostelikste *Wijnen*, ten dienste van *Koningen* ende *Vorsten*, gevuld te werden. Waar op het

Pppp 2

gebak.

gebakken *Potteken* antwoorde: Indien ik niet ontsag den *Pottebakker*, die ons beiden naar sijn gelieven gemaakt heeft, ende ons ook breeken kan; ik soude aanstonds teegen u stooten, ende u verbreeken, om u te leeren, dat gy niet soo wel als ik, door den *viere* gehard zijt, ende dat gy seer haast weeder een veragtelik *Leem* kond werden: maar nu sal ik my stil houden ende afwagten, het gunt van soo eene laetdunkende nog niet gebakke *Pot* werden sal. Dit naaweliks gesegt weesende, betrok de *lugt*, ende viel soo eene haastige Soomer-vlaag uit den Heemele needer, dat die *Pot* door dien Reegen gants verdorven, ende door den *Pottebakker* in gemeen *Leem* veranderd wierd, om daar uit weederom beeter *Potten* te draajen, terwijl het *gebakken* stilswijgend ende veragt *Potteken*, door den reegen niet verdorven wierd, ende in weesen bleef.

Waar naa gebeurde, dat het *Saad* van eene *Kawoerde* aan den voete eenes *Daadelbooms* geplant zijnde, in de eerste Soomer-maanden sig boven den toppe des *Daadelbooms* uit steeken sag; ende haar vroug, hoe veele Jaaren sy gegroeid was, om tot soo eene hoogte te komen? Waar op de *Daadelboom* geantwoord hebbende, Meer dan honderd; soo voer de *Kawoerde* voort met te seggen: Ik ben in min dan honderd daagen u booven den hoofde gewaesen, weshalven ik nu sie, hoe veel ik beeter ende hooger ben, als gy zijt. Waar op, hoewel de *Daadelboom* had kunnen seggen: Indien ik u niet had *gestuifd* ende *geholpen*, gy soud nog ter aarde needer leggen, ende daar beneevens suld gy den eersten *Winter* niet kunnen weeder staan; soo sweeg de *Daadelboom* des niet te min. Ende wierd de *Kawoerde* daar door des te meer laetdunkende, tot dat de *rijp* ende *koude* in den Herfst haar stronk omtrend den

wortele deede rotten , ende van der stamme scheiden ; sulks de *Kawoerde* bevindende , dat haar voedsel ontbrak , ende dat sy begon te verwelken ; als toen eerst haare geringheid , ende des *Daadelbooms* waardie te regt bekende.

By naast eeven dus ging het eenen *Willigen-boome* , die neevens eene *Waaterstroom* , door oovervloedig voedsel , binnen korte Jaaren tot eene veel grootere hoogte gestee-gen was , dan een *Eikenboom* , die lang te vooren hoog ende droog aldaar omtrend geplant was , ende wies. Waar door die *Willige* roemde , veel meer ende beeter dan de *Eikenboom* te weesen ; ende de *Eikenboom* stille sweeg , als ook kort daar naa sag , dat de selve *Waaterstroom* , die de *Willige-boom* door sijne vogtigheid soo seer had doen groejen , nu in teegendeel het aardrijk , daar de *Willige* stond , door sijne stroom van onder uit holde , ende dat die boom in die selve waateren van booven needer storte , terwijl de *Eikenboom* allangs voort ging , met te groejen ende te bloejen.

Eene *Swaluw* alle dit roemen , ende den uitgang der *Roemeren* gehoord hebbende , meende veel meer dan sy alle te saamen waardig te zijn ; weshalven sy neevens eene *Kraaje* staande , sig aanstonds met de selve vergeleek , ende seide van maaksel ende schoonheid van veederen , veel moojer te weesen , aangenaamer te kunnen singen , als ook hooger ende sneller te kunnen vliegen , dan de *Kraai* : ende dat derhalven die *Kraai* voor haar alles sins behoorde te wijken. Waar op de *Kraai* antwoorde : Gy *Nieweling* weet niet , dat ik onder alle Voogelen de langste leef , ende dat alle het gunt ik heb , daarom des te meer geagt behoorde te werden ; ende booven allen moet gy my wel wijken , om dat gy geen en *Winter* verdraagen kond , maar reegen den *Herfst* door-gaat , ofte vernietigd werd ,

Uitlegging der Woorden.

Met de POT van Leem, KAWOERDE, WIL-LIGE-BOOM, ende SWALUWE, hebben de Ouden verstaan, Menschen die uit eenen seer geringen nederigen stande, schielik tot eenen seer aanzieneliken hoogen stand gesteegeen zijn, ende weeder ligtelik ter needer vallen.

Met een Gebakke POT, DAADEL-BOOM, EIKEN-BOOM, ende KRAAI, hebben de Ouden verstaan, Menschen die allangs tot eenen hoogen stande gesteegeen zijn, ende die niet ligtelik ter needer vallen.

OM dat de Menschen, die *schielik* ende onverwagt uit eenen seer laagen stande tot eenen seer hoogen werden gevoerd, door geene *Oproedinge, Studien, ende Ommegangen* met Menschen, om dien stand te kennen ende te kunnen beleeven, allangs bequaam gemaakt zijn geworden; ende dat die *schielikheid* haar geen tijd ende geleegendheid gegeven heeft, ofte toelaat om sonder *haat* ende *liefde*, van dien stande in welke sy geleefd hebben, ende welke sy dus schielik verlaaten, wel te kunnen ooverdenken, ende met eenen van den *Staat*, waar in sy treden, wel te kunnen oordeelen; ende sy nog veel min ondersouken kunnen, hoe sy sig naar den nieuwen hoogeren stand behoorden te draagen, ende of sy het selven sullen willen ende kunnen doen; Soo bevind men, dat die Menschen niet alleen door onse algemeene *Swakheid*, van saaken die haar *onbekend* zijn, veel grootere *verbeeldinge* ofte verwagtinge hebben, dan van saaken die haar seer wel *bekend* zijn: maar dat deese *Niewelingen* daar en booven door *eigen-liefde*, gevougd by de schielike, ende haar onverwagte *Hoogheid*, foodanig werden vervoerd ende verblind; dat sy nog haar selven, nog andere Menschen, schijnen te kunnen nogte te willen kennen: maar dat sy gants ende gaar geneegen zijn, om alleen op haare eigene *bequaamheeden* ende anderer Menschen *gebreeken* te sien; son-
der

der daar en teegen haare eigene gebreeken te ooverdenken, ende die teegen anderer Menschen deugden in der waagfchaa'le te leggen.

Waar door deefe *Kampmoeljen*, ofte fchielik hoog gefteegene *Nieuwelingen*, gemeenelik fig inbeelden, dat andere Menschen alfoo weinige kenniffe, jaa mindere van haare *gebreeken*, als fy selfs, hebben: daar nogtans, in teegendeel, haar hoog klimmen, aller Menschen oogen, jaa selfs de *Nijd*, ende *Afgonst* der felven, opgewekt heeft, om te onderfouken, of fy die *hoogheid* waardig zijn, ende hoe fy fig daar omtrend draagen: fulks de Menschen in het gemeen als dan ook volgens onfe Spreekwoorden gemeenelik daar in een oordeel t'haaren naadele vellen. Naamentlik,

*Die al te hoog verheeven staat,
Werd ook van yder een'gehaat.
Als Aapen hoogwaarts klimmen willen,
Soo fiet men eerst haar kaale billen.*

Ende bevind men derhalven gemeenelik by die fchielik hoog gefteegene Menschen, foo eene dwaafe *laatdunkenheid*, dat fy fig niet vergenougen met fig felven, gelijk de *Gekken* doen, a geduurig te prijfen: maar ook geduurig daar op uit zijn, om fig met andere Menschen, die innerlik van veel grootere waardie als fy selfs zijn, te vergelijken, ende de felven des niet te min verre beneeden haar te stellen: als wanneer die *gehoonde* Menschen niet plagten te verfuimen, de gebreeken der hoog gefteegenen aan te wijfen, ende der felven *Val* te helpen veroorzaaken, ofte ten minften fig daar in te verheugen, wanneer die *Val* of ondergang, door eenige onvoorfiene ongelukken, of wel door andere Menschen veroorzaakt is.

Gelijk wy in deefe onfe *ESOPISE FABULEN* sien, dat de *ongebakke Pot*, de *Kawoerde*, de *Willige-boom*, ende de *Swaluw*, ons hier voor foo *tot laatdunkende*, werden voorgedraagen; dat fy fig niet vergenougen, met fig felven te prijfen oover het gunt waar in een ander haar met der waarheid foude konnen looven, maar dat fy ook daar en booven den *gebakken Pot*, den *Daadelboom*, den *Eikenboom*, de *Kraai*, schoon die alle meerder waardig, als fy selfs zijn, misprijfen, ende beneeden haar stellen; ende dat fy ook alle

van

a *Hoc faciunt stulti quos gloria vexat inanis.*

van haare ingebeeldde grootheid, kortſ daar aan, ten vreugde der *geboonden*, vervallen.

Dit van de *ſchielike* Hoogheid, ende daar uit onſtaande al te groote *laatdunkenheid* ende Val der Menſchen, in het gemeen geſeggt weefende; ſoo konnen wy in het byſonder aanmerken, dat een al te ſchielike aanwas van *Goederen*, kan onſtaan uit eene onverwagte *Erveniffe*, gelukkigigen *Koophandele*, ſeer groot *bewind* oover veeler anderer Menſchen *Goederen*, een gelukkigige *Dobbel*, &c. ende dat meeft alle de geenē, die ſig aldus ten hoogſten verrijkt bevinden, daar door ſoo laatdunkend werden, dat ſy anderen, by welken ſoodaanige *Rijkdommen* allangs, of ook van haare *Voor-ouderen* aangekoomen zijn, beneeden ſig ſtellen; ende door *oover-koſtelike* *Huiſhoudinge* oovertreffen willen: fulks ſy daar door haar ondergang ofte val verhaaften, terwile de *oude Rijke* meede Ingeſeetenē, door eene gewoone *oude beſette huishoudinge*, ſtaande blijven; ende ſig in den ondergange der trotſe *Niewelingen* verheugen.

Gelijk wy meede in het byſonder aanmerken konnen, dat Menſchen, die al te ſchielik in ſaaken van *Staat*, ofte *Oorlooge*, een ſeer groot *bewind*, ende mits dien middelen om ſig te *verrijken*, ende met eenen ſig te konnen doen *ontſien*, bekoomen; in het gemeen daar door ſoo *laatdunkende* werden, ende ſig in hare *Amten* ſoo trots draagen, dat ſy ſelfs anderen, die waarelik haar *meerder* zijn, ſmaadelik derven bejeegenen, -ende daar door ſoo veele *Vyanden* verwekken, dat alle die ſelve haaft gereefene Menſchen ook haaft, ende eer ſy 't meenen, van die Hoogheid plagten te vervallen.

Ende konnen wy daar van eenige *ſtaalkens* ſien aan ſommige geringe Menſchen, welke meeft uit behouftigheid ſig in dienſte der *Ooſt-Indiſche Compagnie* deeſer *Vereenigde Nederlander* begeeven; wanneer die buiten des Lands eenig *bewind* ende *geſag* oover de *Goederen* der opgemelde *Maatſchappie*, ende oover de Menſchen, in der ſelven dienſte weefende, bekoomen. Naamentlik, dat ſeer veele der ſelven, niet alleen ten naadeele der *Maatſchappie*, ſig trouwoofelik ende al te haaft verrijken, maar ook alle de geenē, oover welken ſy geſteld zijn, het zy binnen *Scheeps-boord*, het zy in *Indien* aan Lande, ſoo heers, trots, ende tyrannig bejeegenen, dat ſy van alle de ſelven ten uiterſten gehaat werden; ende hier weeder gekeerd zijnde, ſonder alhier in der *Regeeringe* onſer Landen ende Steeden,

den, ofte in eenige *Bedieninge* der selven gebruikt te werden; des niet te min veeltijds alhier met, ende door hare *Oost-Indise Vermeeltheit*, sig alles sins spottelik groots aan stellen; ende ook veelen van dien daar door seer haast tot haare voorgaande behouftigheeden vervallen, of wel om hare *Heersfugt* te voldoen, met oover hare onderhoorige *Menschen*, als ooverfoo veele *Slaven*, te gebieden, weder naar *Indiën* keeren.

Ende hoe die *Kampernoeljen* sig ten Hoove draagen, ende gemeenelik aldaar vaaren, konnen wy leeren aan *David Rits*, geboortig uit *Piedmont*, welk van arm *Sanger* der Koninginne van *Schotland*, *Maria Stuart*, Raad ende *Geheim-schryver* der selve Koninge geworden zijnde; sig selven soo seer verrijkte, ende sig soo hoogmoedig ofte heersfugtig droeg, dat hy, steunende op de al te groote gunste der *Koninginne*, niet alleen den *grootsten Eedelluiden*, maar ook den *Koninge*, om dat die uit den hoofde der *Koninginne* aldaar *Koning* geworden was, alle kleinigheid aandeed. Sulks de selve misnougden in den Jaare 1564. heimelik te saamen spanden, ende *David Rits* in der *Koninginne* Kamer, in het byweesen der selve, met getoogene *Swaarden* oovervielen, naar eene andere Kaamer, in wederwille der *Koninginne*, sleepten, ende aldaar doodden. *a*

Hoe *Concinno Concinni*, anders gesegt *le Marichal d'Ancre*, van een seer gering *Florentin* in *Vrankryk*, eerste *Dienaar* van *Staat*, ende sonder ooit op eenige *Krijgstogt* geweest te zijn, des niet te min *Maarschalk* van *Vrankryk*, ende *Gouverneur* van *Picardien* gemaakt wierd, ende hoe hy daar na in den Jaare 1617. waarelik meer door het beleid der *nijdige Hoovelingen*, als door ordre des *Konings* gedood, ende sijn *Wijf Leonora de Galigai*, desgelijks van eenes *Timmermans* *Dogter*, tot dien *Staat* door der *Koninginne* *gunsten* gereefen, onthoofd wierd, als ook dat waarelik niet soo seer haare *misdad*, als hare al te *schielike* verheffing, oorzaak van dien valle was, kan niemanne die het onderfouken wil, onbekend zijn. *b*

Dus weeten wy, dat in onse daagen *Albert van Walstein*, een gering *Boheems Eedelman* zijnde, *Colonel* des *Keifers*, ende vervolgens sijn *Veld-ooverste*, als ook *Hertog* van *Meekelenburg* gemaakt wierd, ende eindelijk tot die hoogheid steg, dat hy beefig weefende met *Ferdinand den II.* van der *Boheemse Kroone* te berooven, ende die

Qq qq

op

op zijnen hoofde te doen setten, eerst in den Jaare 1634. met zijne trouwe Collonellen, *Tersica*, *Illo*, *Kinski*, &c. a tot *Eger* quam. Alwaar naa dat hy eenige daagen geweest was, de *Gouverneur* der Steede *Gordon*, opgemelde drie Collonellen met den Kapitaïn *Niemman*, op het Slot daar *Gordon* woonde, den 25. Februarii ten Aavondmaale noodigde, ende dat *Gordon*, wanneer haare Dienaars met den afdis ook waaren gaan eten, haar door een hoop Krijgsluiden, daar toe besteld, aan sijner taafele deede dooden: Alsook dat daar naa de selve *Gordon* ter middernagt met eenige Krijgsluiden naar de Markt ging, daar *Walstein* ter herberge lag, alwaar hy als *Gouverneur* der Steede, ende *Walstein's* vermeinde *Vriend*, door den *Wagt* ingelaaten wierd, ende vervolgens eerst den *Kaamer-dienaar*, ende daar naa *Walstein* selfs doode, in het midden sijner Krijgsluiden; die dus *Hoofdeloos* geworden zijnde, goed vonden, liever haare rust te houden, als eene ydele *wraak* oover de *Moorders*, die sulks uit laste des Keisers gedaan hadden, te oeffenen.

Dus hebben wy, om niet te spreken van *Thomaso Aniello*, die van een gering *Visser* seer schielik by naast *Heer* van den Naapelsen Koningrijke geworden was; in onse dagen gesien, hoe *Olivier Cromwel* in seer korte Jaren van een gering *Onderdaan* tot eene Koninglijke Magt gesteegen, ende daar in ook wel ooverleeden is: Maar dat des niet te min alle die van sijnen huise ende geslagte, binnen de twee Jaaren naa sijne Dood, uit *Engeland* hebben moeten vlugten; ende den verdreeven Koning *Karel* hebben sien stellen op den Throon, in den Jaare 1660. b.

Sulks de eigentlike sin onser *FABULEN* is, den Menschen te leeren, dat alle die seer schielik van *laagen* tot eenen seer *hoogen* staat stijgen, sig seer moeten wagten van sig selven te *prisen*; ende dat sy insonderheid sig wagten moeten van andere Menschen te *veragten*, of dat sy eenen haastigen ondergang te verwagten hebben. Ende dat daar en teegen de *Ouden*, booven de *Niewelingen*, onbedenkelijke voordeelen besitten, die sig by onverwagte voorvallen oopenbaaren.

a. *Hist. del Conte Gualdo Priorato.* b. *Sie Aizma. Hist.*

*Die altijd het Schaap wil weesen,
Heeft in't eind den Wolf te vreesen.*

96. De vlugtende ende staande Hond.

E Eene hongerige *Kraai*, siende een onnoosel *Schaap* weiden, vloog op des selfs rugge, ende beet seer fel daar in, om haaren honger te versaadigen; sulks het *Schaap*, om sig van die wreede *Kraase* te ontlasten; haar seide seer onbillik te zijn, dat sy, die op geene onnutte

Qq q q 2

lee.

leevendige *Honden* aasde, maar de dood der selven afwagte; nu op seer nutte leevendige *Schaapen*, sonder haare dood af te wagten, aasen wilde. Waar op die *Kraai* antwoorde, dat sy de selve bescheidendheid ook gebruiken soude, indien de *Schaapen* foo wel, als de *Honden* in haar leeven, getand waaren, ende van sig af bijten konden.

Waar naa gebeurde, dat een groote dog vreesagtige *Hond*, andere bijtartige *Honden* meenende te ontwijken, sig op der *vlugt* begaf; ende dat alleen door die *vlugt*, teegen die verwagtinge des *vlugtenden Hond*s, veele andere, foo *groot*e als *kleine Honden*, opgewekt wierden, om hem te vervolgen; Sulks hy sig afterhaald siende, stille stond, ende besloot sig kloukelik ter weere te stellen, om dus doende sig te *redd*en, ofte ten minsten om sijnen huid op het aller-diersten te verkoopen: als wanneer de kleinste *keffers*, die hem vlugtende hadden derven jaagen, aantonds uit vrees, dat hy eenen uit den haaren eene doodneep geeven soude, afweeken, ende geen der *groot*e *Honden* in het bysonder hem sonder perikul van selfs fel gebeeten te sullen werden, konnende aanvallen; foo vond ook de een voor, ende de andere naa, goed, den eerst *vlugtende*, ende daár naa *staande Hond*, wanneer hy sijne felle tanden liet sien, in sijne ruste te laaten.

Eindelijk gebeurde, dat een *Ees*el, die voormaals sig van alle Menschen ende Beesten had laaten mishandelen, ende ooverlaaden, sonder van sig te slaan, ofte te bijten; voornam dit *voorbeeld* des *vlugtenden Hond*s naa te volgen, ende sig teegen allen ooverlast ende *geweld* te sullen verweeren, met alle de krachten die de *Natuur* hem gegeeven had, op het aller-kloukmoedigsten ende dapper-

persten teegen sijne aanvallende Vyanden te gebruiken. Waar naa een *WVild-swijn* den *Eesel* fiende, hem niet alleen gelijk voormaals veragte; maar ook op hem aan liep, om hem te grieven: sulks de *Eesel* fiende dat geweld niet te kunnen ontwijken, sig schrap stelde, ende met sijner houve het *WVild-swijn* soo fel sloug, dat hy hem eenen sijner *Pooten* brak. Sulks dit *swijn* sig dus gequetst, ende magteloos voelende, seer luide riep: „Indien ik had „gmeend dat een *Eesel* soo fel slaan konde ende sou- „de; ik soude hem niet aangetast, maar in sijner ruste „gelaaten hebben.

Uitlegging der Woorden.

*M*et eene *KRAAI*, *bijt-agtige HOND*, ende het *WILD-SWYN*, hebben de Ouden verstaan, *Menschen* die gewoon zijn anderen, die sy meenen oover te moogen, alle geweld ende ooverlast aan te doen.

*M*et een *SCHAAP*, *vlugtende HOND*, ende *EZEL*, hebben de Ouden verstaan, *vrede-lievende Menschen*, die sonder *Waapenen* zijnde, alle geweld der *Baldaadigen* lijdten moeten, ende *gewaapend* zijnde, het geweld afkeeren kunnen.

*D*at *Menschen*, die groote *Eere* meenen te behaalen, met te toonen, dat sy sig stoutelik in perikulen van haar leeven der- ven begeeven, gemeenelik daar in haar verderf vinden; hebben ons geleerd de *FABULEN* der *Muggen*, die omtrend de vlam-

men der kaarffen vliegen, ofte die een kaal-köppig Mensch met haare trompijens steeken willende, gemeenelik ende ten laatsten aldaar in der kaarffe vliegen, ofte gedood werden: om dat de *kruik* soo lange ten waatere gaat, tot dat hy breekt. *a*

Ende dat de *wijse, Deugtsaame* Menschen in teegendeele van dien, de *quaade* Menschen ende *gevaaren*, soo veel in haar is, behoorden te vermijden; is ons aangeweefen door de *FABULEN* des *Haans*, die van eenen *Vosse-velle* afwijkt, ende door de *Kreeft*, die den *Kikvorsse* ontwijkt. Gelijk meede ons aldaar geleerd werd, dat de Menschen, die de strijden ofte gevaaren niet hebben kunnen ontgaan, sig onbeschroomd, ende met alle haare krachten behoorden te verweeren; ende dat sy als dan niet min als de *beneepe Katten*, sig uit die gevaaren gemeenelik redden.

Waar teegen, alsoo deese onse *FABUL* des *vlugtenden Hond*s ons schijnd aan te wijsen, dat de Menschen de *Gevaaren*, die sy voorsien, niet behoorden te ontwijken, maar die teegen te gaan: soo vinden wy ons verpligt, onse *Reedenkaavelinge* daar omtrend wat breeder uit te strekken.

Om dat de Menschen gemeenelik geene andere Menschen, dan haare eigene *Vyanden*, uit eene afgonste al te klein agten, ende daar en teegen van anderer Menschen, *kennisse, deugd, goederen*, ende *magt*, veele grootere gedagten hebben, dan die in der waarheid zijn, *b* ende dat daarom alleen een *Propheet* in sijnen eigen lande niet ge-eerd kan werden; soo heeft men van ouds gemeend *c* dat het den Mensch schaadelik was, sig selven in het geheel sonder eenige de allerminste *geveinsdheid* aan allen anderen Menschen bekend te maaken.

Dog alsoo dit niet is het eigen *Voorwerp* onser *FABULE*, soo fullen wy nu niet tragten aan te wijsen, wat daar van eigentlich in het gemeen te houden zy; alleenlik fullen wy nu voordraagen, dat het volgens den *inhoud* deeser *FABULEN*, den Menschen niet dan seer schaadelik kan weesen, sig selven voor haaren *Vyanden* ofte *Quaad willigen* oopen te leggen; ende mits dien den selven ge-
lee.

a Quem saepe transit casus aliquando invenit. Senec. Herc. Fur.

b De Dineros y de bontad siempre quita la meta. Denari sermo e fedo ce né manco che si crede.

c Nimia familiaritas parit consentium.

leegendheid te geeven, om daar sy op het aller-swaksten zijn, door haar aangetast te kunnen werden: ende sullen wy met eenen beweeren, dat het in teegendeel den Menschen niet als seer voordeelig kan weesen, hunnen *Vyanden* ofte *Quaad-willigen* te doen gelooven, dat indien sy aangetast werden, sy sig'ten uitersten, ende seer wel ter weere stellen, als ook magchien den *aanvaller* selfs verderven sullen.

Sulks onse voorgaande *FABUL* van den *Kreeft* den *Kikyvorffe* wijkende, eer sy aangetast werd, ons leerd; dat de Menschen, die den quaadwilligen *wijken*, eer sy aangetast werden; by den selven in die agtinge behoorden te zijn, dat sy als seer bedaarde ende seer voorfigtige Menschen, wel voorfien hebben, alle de ongemakken, welken sy onderworpen souden weesen, indien sy sig met den *Quaadwilligen* in cenige gemeenschap quamen in te laaten: ende dat sy by gevolge ook rijpelijk ooverlegt ende beslootten sullen hebben, wat sy, van den selven aangetast werdende, behoorden te doen, ofte te laten: ende dat die *Quaad-willigen* derhalven des te min geneegen behoorden te weesen, aan te grijpen soodaanige *Voorfigtige* Menschen, die vermoed behoorden te werden, sig ten teegen-weere seer wel te hebben bereid.

Maar gelijk wy *onverwagt* ende *onvoorsiens* aangetast werdende, van quaad-willige Menschen, die ons onbekend zijn; gemeenelik ons inbeelden, dat sy sulks niet, dan met genougfaame krachten, onderneemen: Soo fiet men ook gemeenelik, dat die selve *verbeelding* by den *toekijkere*n als dan ook soo veel vermag, dat de *meesten* der selven, de sijde der aanvallenden, ende de *minsten*, der afweerende kieser sullen. * Ende voornamentlik sien wy, het selven, wanneer eenige Menschen anderen *Vyandelik* aantasten, ende dat de aangegreepenen in plaats van sig vroomelik ter weere te stellen, de *vlugt* neemen, om sig aldus te bergen.

Want oovermits een yder sijne eigene krachten best behoorde te kennen, ende dat daar en booven de Menschen gemeenelik in alle twijfelagtige Saaken, een oordeel ten voordeele hunner eigen selven, ende ten naadeele hunner *Vyanden* plagten te vellen: Soo kunnen de Menschen in soodaanigen gevalle niet arger doen, dan met soo oopentlik te vlugten, ende sig niet ter weere te stellen; selfs

* *Andaces Fortuna juvat timidusque repellit.*

felfs het oordeel ten voordeele hunner Vyanden, ende ten naadeele van hun eigen felfs te vellen: daar in teegendeele foo lange fy fig moediglik fouden weeren, de meefte *Toekijkers* stille ftaan, ende de uitkomst des Strijds verwagten fouden, a eer fy fig voor den eenen, ofte den anderen fouden verklaaren; ende daar aan de andere fide, foo haaft een Mensch voor fijnen Quaad-willigen vlugt, de meefte *Menfchen* plagten te gelooven, dat die loopt, fchuld, ofte die vervolgd zijnde, vlugt, de minfte krachten heeft, ende dat een Man die *gevallen* legt, van allen *Menfchen* niet alleen verlaaten, maar ook vertreeden, jaa van den *Honden*, dat is van den geenen, die hem te vooren niet fouden hebben derven aanfien, bepift werd. b

Dus fien wy in onfer *FABULEN*, dat de *Hond*, foo haaft hy vlugte van den grooten *Honde*; hy niet alleen van meer *grootte Honden*, maar ook felfs van veele *kleine Keffers* vervolgd wierd. Ende dat alle die *Vervolgers* ook afdroopen, als fy faagen, dat die *Hond* fig dapper ter weere foudede fteflen.

Dus fien wy daageliks, dat *Menfchen* die oopentlik betuigen, geene *Proceffen* te willen aanleggen, ofte van anderen wagten; fig fchijnen tot *Schaapen* te maaken, om van den *Wolven* gegeeten te werden, om dat fy daar door alleen veele begeerelike ende quaad-willige *Menfchen*, die anders fins haaren rust fouden gehouden hebben, opwekken; ende dat fy alfoo van den felven verongelijkt werdende, ons Spreekwoord bevestigen: *Dat de stoutfte Luiden het grootste deel van der Weereld hebben.*

Dus fien wy, dat in den oorlooge weinige *Krijgsluiden* gedood werden, foo lange fy fig in den strijde ter weere fteflen, maar dat meeft alle die vlugten, gedood ofte gevangen werden.

Dus fien wy, dat, foo haaft *David* voor fijnen Soone *Absolon* vlugte, hy van den bloothartigen *Simei* gevloukt, ende met fteenen geworpen wierd.

Dus leefen wy, dat Hertog *Karel* van *Bourgondien*, van alle fijne Naabuuren feer geagt ende ontfien was; ende dat yder van dien fijne vriendschap aanfogt, foo lange hy eenen fijner Vyanden beoorlogde, ofte dat hy beftreeden werdende, fig kloukelik verweerde.

a *Homme qui combat n'est pas vaincu.* b *A huomo caduto oguuna grida da gli da gli a l'abre qui tonbe un chiacun crie taille taille.*

weerde. Gelijk wy desgelijks leesen, dat hy den 2. April des Jaars 1476. van omtrend *Granfon*, met zijnen Heire voor den *Switseren* door eene ydele vreesse zijner Krijgs-luiden, sonder teëgen den selven *Switseren* eenigfins gestreeden te hebben, vlugtende; ende niet meer dan *seven* Krijgsluiden verlooren hebbende, met afterlaatinge van alle zijne bagadjen ende grof geschut; hy des niet te min, door die *vlugt* alleen soo feer veragt wierd, dat aanstonds de Hertog van *Milaan*, *Renier* Koning van *Sicilien*, Hertog van *Provencen*, ende de *Hertogin* van *Savojen*, van hem afvielen, ende dat sy sig met den Kooninge van *Vrankrijk*, *Louys* den II. teëgen hem verbonden. Ende bragt daar en booven die *vlugt* foodaanige vreesse in zijnen Heire, ende soo grooten moed in zijnen Vyanden, dat die *Hertog* den 20. Juni daar aan volgende, omtrend *Murat* eenen anderen Slag teëgen den *Switseren* willende slaan; zijn Heir van 24000. welge-waapende Krijgs-luiden, wederom naa seer kleinen teëgenstand gedaan te hebben, de vlugt nam; ende dat als toen wel 8000. zijner Soldaaten sneevelden. Ende alsoo deese *Hertog* gewoon was te sien, dat alle de *Noederlanders* voor zijne schrikkeelike *usurpatien*, op haare *Vryheeden* weeken, ende alle zijne *Naburen* hem ontsaagen; soo konde hy zijne oovermoedigheid niet, als wel behoorde, maatigen; maar ging hy des niet jeëgenstaande de Stadt *Nancy* in *Lotringtonen* beleegeren, met een klein heir, endè derfde hy des niet te min, teëgen den raad zijner beste Vrienden, het Heir zijner Vyanden, seer onvoorsigtiglik, den 5. Januarii des Jaars 1477. afwagten: alsoo hy als een ervaare *Krijgsman* had behooren te weten, dat deese *twee* *Vlugten* het gemoed zijner Vyanden foodaanig vermeerderd, ende zijner Krijgsluiden foodaanig gebrooken hadden, dat hy ten *derden maale* met de selve Krijgsluiden, teëgen de selve *Vyanden* eenen *Veld-slag* waagende, noodwendig dien *slag* verliesen soude: gelijk warelik naa seer kleinen teëgenstand gedaan te hebben, zijn Heir verlaagen, ende hy selfs aldaar gedood wierd. ^a

Sulks de eigentlike *Leer* onser *FABULEN* is; aan te wijsen, dat *wijse*, ende *bedaarde* Menschen, het quaad soo veel in haar is, tragten te *vermijden*; ende dat sy het quaad ofte eenen strijd niet vermijden konnende, alle haare krachten ter afweeringe van dien, gebruiken moeten: om dat sy het quaad, dat haar vervolgd, ont-

Rrrr

ylugten

vlugten willende, daar door een veel grooter verwekken, ende op sig haalen. ^a ende dat sy, in teegendeel van dien, sig kloukelik verweerende, veele andere baldaadige Menschen, die haar anders fins ook oovervallen souden, doen stille staan; ofte indien sy niet stille staan willen, op haaren koppe doen vallen het quaad, dat sy den *Vreede-lievenden* beschooren hadden.

a Veterem ferendo injuriam in vitas novam.

Is God met ons. wie kan ons deeren?

Incantamenta sunt muliercularum figmenta.

97. Een Sterrekijker, Waarsegger, en Toovenaar.

En *Sterrekijker*, die sig vermat uit den gestelle der *vaste*, ende ook der *dwaalende Sterren*, insonderheid wanneer die door hem vergeleeken waaren met jemans geboorte-stond, te kunnen voorseggen, wat den Menschen

Rrrr 2

ge-

gebeuren soude: was eenmaal des nagts soo seer beefig, ende in aandagte, om met zijnen *Verrekijker* de Sterren te beschouwen, dat hy onderwijle niet opmerkte, voor een diep waater gekoomen te zijn; weshalven hy voortgaande, daar in viel, ende verdrong: soo dat de Menschen nog naa sijne *Dood* met hem spotteden, seggende: Dat hy, die roemde alle de Teekenē des Heemels te kennen, ende daar uit ook te kunnen leesen, wat dat sy den Menschen beduiden, soo blind was geweest, van niet te kunnen sien het waater, dat voor sijne voeten was, ende dat hem dooden soude.

Waar naa gebeurde, dat een ander *Man*, door veele konsten, de naam had gekreegen van een *Waarsegger* te zijn; weshalven hy sijn werk maakte met daageliks op der Markt te gaan, ende aldaar af te wagten foodanige Menschen, die sulks geloovende, alvorens hem eenige penningen gaaven, op dat hy haar eenige verborgene saaken, die geschied waaren, oopenbaaren soude, hoe die waaren geschied. Ende gebeurde, dat terwijl hy hier meede beefig was, een haastige boode hem quam seggen, dat sijn huis ongeslooten was; ende dat eenige *Dieven* alle sijn huisraad die daar in was, hadden geroofd: sulks hy daar van seer ontsteld werdende, aanstonds huiswaarts liep, om te sien wat daar van was ofte niet. Waarom iemand die dit aansag, hem vroug, de reeden waarom hy anderer Menschen saaken konde voorseggen, ofte ontdekken, ende waarom sijne eigene voor hem verborgen bleeven? Waar op hy niet konnende antwoorden, van alle Omstanderen bespot wierd.

Eindelijk gebeurde, dat eene arme oude, ende seer leelijke *Vrouw*, wierd beschuldigd, met haar *gesigt*, ofte met
eeni-

eenige woorden; ende met eenige *caracters* ofte *Schrappen* te spreken ofte te maaken; al naar haar gelieven, den Menschen veel goeds ende quaads, ja ook wonderlijke ende booven natuurelijke saaken te kunnen doen, ende die ook waarelik gedaan te hebben. Sulks alle het selven door haare eigene *Bekentenisse*, ofte door *Getuigen*, voor den *Scheepenen* beweesen zijnde; sy in gevolge van dien veroordeeld wierd, als eene *Heks* ofte *Tooveres* zijnde, aan eener staake leevendig te moeten werden verbrand. Ende als sy daar naa ten viere geleid werdende, seer bitterlik weende, gebeurde dat een der wijste Omstanderen haar allen toe riep: „In sig selven ongeloovelik te zijn, dat een „Vrouw, aan alle andere Menschen, naar haar gelieven, „veel goeds ende veel quaads soude hebben gedaan; en- „de dat sy haar eigen selven geen goed doen, ofte uit der „Gevangenisse verlossen soude kunnen; ende dat sy on- „moogelijke *Feiten*, ofte teegen een strijdende saaken be- „kennende, als eene dwaase *Melancholike*, die haar eige „leeven haate, niet behoorde te werden geloofd, ende „nog veel min gestraft: ofte indien sy wel by haare sin- „nen weefende, alles ontkende, ende dien volgende haar „eigen leeven beminde, dat sy als dan seekerlik deese *Ge- „tuigen* ende *Scheepenen* eene quaade Dood soude hebben „doen sterven.

Uitlegging der Woorden.

Alsoo de Woorden STERRE-KYKER, WAAR-
SEGGER, TOOVERES, in deese onse Apolo-
gen,

gen, volgens den gemeenen sin gesproken werden, ende nogtans waarelik gants geen en hebben: soo is onmogelijk, den waaren sin van dien uit te drukken. Ende is ook onnoodig, daar van ietwes meer te seggen.

HOe groote Menschelike *Volmaaktheid* het zy, sijne *gedagten* ende *willen* aan anderen Menschen te kunnen bekend maaken, ende hoe groot een *quaad* het zy, deese gaave Gods, in ons, door eene gewoonte van te *liegen* ende te *bedriegen*, genougzaam te vernietigen; is by andere *FABULEN* vertoond. Nu moeten in onse Reedenkaavelinge de allergrootste ende de allerschaadelikste *Loogenaars* ende *Bedriegers* des Weerelds aangeweefen zijn. Nameelik, gelijk bekend is, dat alle Menschen met eeven weinige kennis ter Weereld komen; ende dat allen Menschen uit, ende in sig selven alle de middelen, waar door sy haare *kennis* ende *wille* vermeerderen ende verbeeteren kunnen, eeven naar zijn: Sook kan by gevolge geene *menschelike* kennis ofte wil werden gegrond ofte gebowd, dan op ietwes; dat in allen gemeenen Menschen gevonden soude kunnen werden, ofte ook waarelik te vinden is.

Ende onderfoukende den *Grond*, waar op alle onse *waarheid* ofte kennis van dien gebowd is; soo koomen alle Menschen daar in oover een, dat sy voor waarhaftig houden, ende meenen seer wel te weten, alle die Saaken, welke sy seer *klaar* ende *bescheidendlik* begrijpen: ende dat sy daar beneevens nietwes eigendliks willen ofte krafftig ende waarelik begeeren, dan het gunt haar *goed*, ende ook *moogelik schijnd* te weesen. Welke *grond* onbeweegelik vast zijnde, soo volgd daar uit, dat van geene faake ietwes gedagt ofte gesegt kan werden, dan het gunt, waar in het *weesen* der opgemelde faake bestaat, of wel het gunt in onse *gedagten*, met ende by dat selfde *weesen*, kan werden gevougd, sonder dat *weesen*, ofte om klaarder te spreken, dat ons *Denkbeeld* van dat *weesen* in het geheel te vernietigen.

Gelijk

Gelijk uit den selfden gronde ook volgd, dat alle byfondere *Denkbeelden*, die wy in ons bevinden ofte maaken kunnen, ons geene saaken vertoonen, dan uit welke soodaanige ende geene andere werken vloejen, dan die met soo een *Weesen* kunnen oover een komen. Sulks wy in ons niet, dan een *eenig Denkbeeld* van een onedelik volmaakt, ende alles sins onbepaald *weesen* bevindende, wy ook aan geen, als dit *weesen*, alle kennisse ende uitwerkingen van saaken, die in sig selven *denkelijk* ofte *moogelijk* zijn, toe schrijven, ende toe passen kunnen, sonder dat *Denkbeeld* in ons eigen selven te vernietigen; ofte sonder *sinneloofse* ende *teegen een strjddende woorden* te gebruiken.

Daar in teegendeel ons buiten dat eenig *Denkbeeld* van een *alles sins volmaakt weesen*, geene andere *Denkbeelden* voorkoomen, dan die ons een *weesen* in sig selven, ende ook in sijne *werken* bepaald, vertoonen: sulks het *weesen* ende het *werken* des eenen niet kan gevougd ofte toegeschreeven werden aan het andere, sonder dat *Denkbeeld* ofte die *Denkbeelden* met alle de kennissen daar van afvloejende in ons eigen selfs te vernietigen; alsoo yder van dien naar sijnen bysonderen *aard* begreepen moet werden, ende niet dan naar sijnen *aard* werken kan: naamelik het *een alles sins naar sijn gelieven*, ende het *ander* niet dan *naar sijne alles sins bepaalde aard* ende magt. Ende volgd hier uit ook, dat wanneer wy den eigendlijken *aard* der saaken, ende de ware *oorsaaken* haarer werken niet bepreepen, nogte daar van eenige kennisse hebben, wy de selve met waarheid, ende verstaande het gunt wy schijnen te seggen, ook niet wes seggen kunnen. Want *woorden* te spreken die geenen *sijn* hebben, ende uitdrukken; ofte *woorden* by een te vougend die *teegen een strjddende sinnen* hebben; als dat een *vierkant*, *rond*, of een *deel* soo groot als *sijn geheel* is; ende gants niet te spreken, eene ende de selve saak is.

Ende om in het bysonder tot onse *FABULEN* te komen; soo komt ons hier vooren een *Mensch*, die sig vermeet, uit de kennisse der *Sterren*, die ten tijden van iemans *geboorte* hebben geschieden, te kunnen voorseggen, wat soo een *Man* doen, ofte soo eenen *Manne* gebeuren sal. Ende alsoo wy alle weeten, dat het met den *aard* der sterfelijkje *Menschen* niet oover een komt, het

weesen

688 Een Sterrekijker, Waarsegger, en Toovenaar.

weesen der *Sterren*, ende alle der selven uitwerkingen te kennen; ende dat daar en booven tusschen de *Sterren* ende het *lighaam*, ende de *Siel* der *Menschen* foodaanige gemeenschap niet is, dat onse lighaamelijke *beweeingen* ende *gedagten* der *Siele* daar uit soudenspruiten, maar dat wy een *weesen* op ons selven zijnde, niet naar den *aard* der *Sterren*, of sy ons sus ofte soo beschijnen, als wel naar onsen *eigen aard* bewoogen werden, ende het zy in ende op ons selven, het zy op andere Schepselen; *denken*, *willen*, ofte *werken*. Sulks hoewel onse *gedagten* ende *wille*, door den gestelle onses eigen lighaams eenigins opgewekt, ende veranderd werden; wy nogtans, voor soo veel onse *gedagten* ende *wille* aangaat, aan geene andere Schepselen, maar aan *Goode* almagtig *alleen*, onderworpen zijn.

De Tweede *FABUL* vertoond ons een *Mensch*, die sig vermeet alle saaken die geschied, ende voor andere *Menschen* verborgen zijn, aan andere *Menschen* te kunnen oopenbaaren; ende die by gevolge roemd, andere middelen van kennisse te hebben, als de andere *Menschen*, ende die derhalven geen *Mensch* als de anderen soude weesen: welk slag van *Menschen* nergens is, ofte ten minsten soo soudensy weesen *lighaamelike Schepselen* van eenen *anderen* aard als wy zijn, ende om welke te beteekenen, het woord van *Mensch* niet genoegzaam soude weesen. Welke Schepselen ons tot nog toe onbekend zijn.

De derde *FABUL* vertoond ons een *Mensch*, die uit krasste van feeker *Contract* met den *Duivelen* aangegaan, door een quaad *Gesigt*, door *Woorden* ofte *Figuuren*; *Donder* ende *Bliksem*, *Siekten*, *Leeven* ende *Dood* van *Menschen* ende *Beesten*, veroorsaaken soude kunnen. Ende oovermits soo de *Waarseggers* als de *Tooveressen*, in de *tweede* ende de *derde* *FABULE* vermeld, ook præsuponeeren ofte voor onder stellen, niet alleen dat hier *Geesten* zijn, welke in haare kennisse ende krassten ofte uitwerkingen van dien, niet gelijk alle andere Schepselen, in haare *weesen* ende *werken*, door den *eenigen* *Almagtigen God* bepaald zijn; maar die de *Ordre*, welke *God* *Almagtig* in het *weesen* ende het *werken* sijner Schepselen eenmaal, ende in der eewigheid heeft gesteld, geduurig kunnen veranderen, ofte daar buiten ende teegen gaan, ende dat sy *WAAR-seggers*

seggers ende *Tooveressen* daar en booven ook gemeenschap ende omgang met soodanige *Geesten* kunnen hebben; ende dat sy daar door van haar ook eenige on- ofte booven-natuurlijke kennisse ende *kraft* kunnen bekoomen, waar meede sy de *ordre der Nature*, dat is de *ordre die God Almagtig* in ende onder sijne *Schepselen* gesteld heeft, kunnen veranderen, ofte vernietigen: soo behoort de een yderligtelik te kunnen sien, dat onse opgamelde *FABULEN* ons nietwes anders vertoonem, dan de onkonde ofte boosheid der *Menschen*, die sig als *Voorseggers*, *Waarseggers*, ofte *Toovenaars* draagen, ende dat de selve *FABULEN* ons daar en booven ook vertoonem, de onkonde der *Menschen*, die gelooven, dat hier fulke *Menschen* zijn, ofte gevonden kunnen werden.

Welke opgamelde *onkonde* ofte *boosheid* hier in bestaat, dat die *Menschen* van deese *Saaken* spreekende, geduurig *teegen een strijdende woorden*, ende welke dien volgende geenem sin maaken, gebruiken. Dus spreekem sy dwaasfelijk van quaade *Geesten*, die sig naar haren lust in soodanige *lighaamen* van *Menschen* ende *Beeften*, als dat haar geliefd veranderen, ofte sig met de selven vereenigen kunnen. Dus spreekem sy van *Menschen*, die uit *Sterren* alle toekomstende *Saaken* voor sien kunnen. Van *Menschen*, die door des *Duivels* oopenbaaringen, alle verborgene *Saaken* weeten. Van *Menschen*, die somtijds *Wolven* ofte *Katten* zijn, ende door de lugt vliegem kunnen. Van *Menschen*, die door haar *Gesigt*, ofte *Woorden*, *Gefangen*, *Verssen*, ofte *Caracters* ende *Figuuren*, *Heemel* ende *Aarde* beweegen, *Menschen* ende *Beeften* dooden, sig selven *Schoot-* ende *Steek-vry*, als ook *Ongevoelig* van alle pijnen ende smerten maaken kunnen, ende die daar benevens alleen door het *knoopen* eenes *nestels*, ende eenige *woorden* te spreekem, terwijlem het *Houwelijk* tussen *Bruidegom* ende *Bruid* voltrokken werd, een gezond *Mangants* koel, ende mits dien tot der *Voort-teelinge* onbequaam maaken kunnen. Van alle welke *Woorden*, dus aan een gekoppeld zijnde, wy niet meer, dan van alle andere *teegen een strijdende woorden*, eenigen *Sin* ofte *Denkbeeld* in onse *Herffenen* maaken kunnen.

Sulks hoewel deese *teegen een strijdende woorden* ende *Saaken*, van veel *Menschen* schijnen geloofd te werden, sy nogtans in sig sel-

690 Een Sterrekijker, Waarzegger, en Toovenaar.

ven versierfels ofte geene saaken, ende dien volgende *a* gants ongelooftbaar zijn; ende van niemanne waarelik geloofd kunnen werden.

Ende kan ons tot een bewijs van dien strekken, dat hoewel de bedriegelijke *Heidense* ende andere *Priesters*, van ouds ende nog heeden, eenig gewag hebben gemaakt, ende nog heeden maaken, van haare *oopenbaaringen*, die sy van haare *Gooden* ende *Godinnen* hadden, ofte nog hebben, ende dat sy allequaade *Geesten* ofte *Saaken* sulks beweeren konden, ofte nog kunnen, dat sy geen quaad konden ofte kunnen doen; die *Priesters* sig des niet te min in alle voorvallen, die haar zelfs aangingen ofte nog aangaan, foodaanig drougen ofte nog draagen, als of sy nietwes van alle het selfden geloofden, maar in teegendeel daar meede scheenen ende schijnen te laggen, als sy alleen by den anderen in oude tijden waaren, ofte nog heeden zijn. *b* Gelijk *Cato* sulks van den ouden *Roomse Priesteren* plagt te seggen, ende wy met geene mindere reedenen het selfden behoorden te gelooven van den heedendaagfen *Roomse Priesteren*, voor soo veele sy daagelijks gewoon zijn te *besweeren* de boose *Geesten*, ende oneindelik veele andere dingen.

Gelijk meede niet jeegenstaande de *Roomse Geesteliken* van ouds in, ende voor haare *Vierschaaren*, ten haaren voordeele, ende ten naadeele der soo genaamde *Ketteren* ende *Toovenaaren*, wiens goederen sy gewoon zijn aan te slaan, hebben geprocedeerd, op seer ongegronde, ende wreede wijzen van doen: Ende dat in gevalle door *Toovenaaren* gedaan wierde, ofte konde werden, alle het gunt haar ten laste gelegd werd, sy buiten twijfel alle de *Regters* ende der selfen *Dienaars*, foodaanig betooveren souden, dat geen van dien haar vangen, ten Regte stellen, veroordeelen, ofte dooden souden kunnen. Ende daar beneevens is seeker, dat die *grond* voor vast gesteld weefende onder den *Menschen*; nooit eene *morale* ofte *menfchelijke* seekerheid soude kunnen onstaan uit de *Getuigenisse* eeniger *Menschen*; of waarelik de *Duivel* ende een *Toovenaar*, in soo eenes *Menschen* gedaante hervormd; dan of warelik soocen waarhaf-

a Nov entis nulla attributa, nulla accidentia, nulle affectiones.

b Verus autem illud Catonis admodum scitum est, Qui mirari se ajebat, quod non rideret Haruspex Haruspicem cum vidisset. Cic. de Divinat. lib. 2. § 51.

haftig Mensch dat seit soude hebben begaan: Ende daar en booven soo sien wy dat des niet te min alle *weerdlike Vierschaaren*, ende de gemeene Menschen in alle haar doen ende laten sig draagen even als of nog *Duivels*, nog *Toovenaars*, eenige de minste veranderinge omtrend de *natuurlike* saaken ofte feiten ende geschiedenissen, onder den Menschen, konden toebrengen.

Dus sien wy, dat de *Medicijns* alle Siekten, daar sy kennisse van hebben, ende *remedien* om die te geneesen, meenen te weten; soodaanig sig omtrend de geneefinge dier Siekten draagen, als of nog *Duivel* nog *Toovenaar*, oorzaak eeniger *Siekten* konde weesen: ende dat sy daar en teegen *Siekten*, daar van sy geene kennisse, om die te geneesen hebben, van ouds gewoon zijn geweest *Toover-siekten* te noemen, ende haare Sieken te verlaaten, sonder haare onweetenheid te willen oopenbaaren.^a Ende wy ook heeden sien, dat geene van die versierfelen geloove vinden, dan by onbedrevene ende onwetende Menschen, in Landen die verre af gelegen, ofte weinig bevolkt zijn, ende weinig bereifd worden.^b

Ende sullen wy ter bevestiginge onser meeninge, uit oneindelik veele *Historien* ende *Voorbeelden*,^c niet dan van yder een voordragen. Geduurende het oorlog des Konings van *Vrankrijk* teegen de *Hugenooten* ofte *Gereformeerden*, ende dat het schein, dat de Stad *Poussin* in den Jaare 1574. door des Konings Heir ooverweldigd soude werden: Soo vroug de Heer *Sant Luc*, den jongen *Nostradamus*, Sterrekijker ende Soon des vermaarden *Michiel Nostradamus*, die beiden in den Heirleegere waren, Hoe't met *Poussin* soude afloopen? ende antwoorde hy hem, 't Sal door den Viere vergaan: Gelijk de selve *Nostradamus* om sijne Voorfegging waar te maaken, wanneer die Stad door geweld ingenoomen ende geplonderd wierd, niet versuimde aan verscheide oorden die Stad in brande te steeken.

SSSS 2

De

^a *Pallium inscitie maleficium & incantatio.*

^b *Somnia, terroris magicos, miracula sages, Nocturnos lemures, portentaque Theffatae tides.*

^c *Vide insultissimos Libros. Mall. maleficarum. I. Bodini Demonomania. M. del Rio Disquisition. magicas. ut & Melioris notæ Auctores. Erasmi Spectrum. Lavar. de Spectris. Wierus de Praestig. Demonum. Pencer. de Divinationibus. P. Molinzi Vates. & omnium Vice. R. Scot Discoverie of the Witchcraft.*

692 Een Sterrekijker, Waarzegger, en Toovenaar.

De Heer *Sant Luc* het selven verstaan hebbende, ende *Nostradamus* des anderen daags ontmoetende; vroug hem, Of hem den selven daage geen ongeluk oover komen soude? ende kreeg tot antwoord, *Neen.* Waar op de Heer van *S. Luc* hem met sijn rijsken oover den buik sloeg, ende sijn paard daar toe afgeregt, ook *Nostradamus* met sijnre houve op den buike slaande, ter needer velde, ende doode. *a*

Geheel anders ging het met den vermaarden Sterrekijker *Thrasyllus*, welken *Tiberius*, tot *Rhodos* in ballingschap zijnde, groot geloove weegens sijnre Voorseggingen gaf; ende ten dien einde alle sijnre geheimenissen oopenbaarde. Sulks *Tiberius* daar naa vreefende, dat *Thrasyllus* die ten sijnen naadeele soude bekend maaken, hem op de Muuren der Steede te wandelen leide, in meeninge, hem van booven needer te werpen. Waar oover als *Thrasyllus*, die sulks vermoede, treurig was, soo vroug hem *Tiberius*, waarom hy seer drouvig sag? ende ten antwoorde kreeg: „Heer, ik heb voor- „sien, dat ik op deesen daage in seer groot gevaar mijns leevens „soude weesen. Sulks *Tiberius* sijn voorneemen veranderde, ende hemdes te meer agte, insonderheid als hy daar naa een Schip in See naar *Rhodos* sag seilen; ende voorsegt hebbende, dat het goede ofte blijde tijding brengen soude, de Brieven bragt, dat *Tiberius* uit sijn ballingschap te Roomen koomen mogt, alwaar hy kort daaraan, na *Augustus* dood, Keiser wierd, ende eindelijk deesen *Thrasyllus* Borgemeester maakte. Welke siende dat *Tiberius* meer ende meer in sijnre Ouderdomme braave Mannen deedē dooden, ende siende dat'er nog veele gevangen waaren genoomen, als of sy het *Crimen Majestatis* hadden begaan, voorsei, dat *Tiberius* nog tien Jaaren soude leeven ende regeeren. Waar door alle de selve behouden wierden, alsoo *Tiberius* sulks geloovende, haare beschuldiging niet verhaaste, ende kort daar aan quam te ster- ven. *b*

Een Heerschap van sijnen *Gesinne* bestoolen weefende, ende wil- lende weeten wie sulks gedaan had, deed alle sijn volk een voor een in eene donkere kaamer gaan; met ordre, dat sy in seekere

Kasse

a Voyez Hist. d' Aubigné.

b Vide Dion. Cass. in Aug. & Tib. ut & suet.

Kasse een aldaar opgefloote swarte *Haan* oover den lijve, door feeker gat, met der Regterhand drie maalen hadden te strijken, ende met verfeekeringe, dat die *Haan* alleen op ende oover het strijken des schuldigen, ende oover geen en onschuldigen soude kraajen. Waarom alle onschuldigen derfden den *Haan* strijken, maar niet de schuldigen, ende bleek dat aan de eene sijde door de swarte hand die de onschuldigen gekreegen hadden, met den *Haan*, die met swartfel bestrooit was, aan te raaken, ende aan de andere sijde door de onbesmette hand des geen en, die den *Haan*, uit vrees dat hy kraajen soude, niet had derven bestrijken ende handelen; maar geveinsd had sulks te doen.

Eeven voor der *Sweedens* oorlooge in *Duitsland*, wierden tot *Trier* veele, als *Tooveressen* zijnde, verbrand; ende onder andere eene, die eene aansienlijke gegoede *Weduwe* beschuldigd had, met haar in die *Duivelse Vergaanderinge* te zijn geweest; sulks sy daar op gevangen wierd; ende verkreeg een *Advocaat* t'haaren Voorspraake te moogen gebruiken: welke *Advocaat* van haar verstaande, dat sy in deesen gants onnoosel was, haar seide: „Naar ons *Regt* moet gy „op de getuigenisse van eenen die daar op gestorven is, ook sterven; „ende is voor u geen raad, dan dat gy veinsd een *Tooveres* te zijn, „ende met een van *Tooverie* beschuldigd des *Borgemeesters Wif*, sonder daar in eenigsin te wankelen; want die *Borgemeester* sal als „dan wel sorgen, dat men u niet doode, om dat sijn *Wif* als dan „sekerlik in deesen uwen ellendigen stande soude geraaken. De *Weeduwe* dit alles gedurende het aanklaagen ende ondervraagen der *Regteren*, naar gekoomen hebbende, wierd sy allangs soo slaawelik opgeflooten, ende bewaard, dat sy van daar naar *Collen* vlugte; alwaar sy voor *Notaris* ende *Getuigen* verklaarde, die bekentenisse niet naar waarheid, maar uit grooten noode te hebben gedaan: eene schreef sy dit aan dien eigensten *Borgemeester*, aan wien dit oorzaak gaf, om dat opgemeld ondersouk ende straffen der *Hesen* tot *Trier*, seederd dien tijd, door goedvinden van den *Raade*, te doen ophouden.

Sulks de eigendlijke sin deeser *FABULEN* is, ons te *leeren*; dat alleen *God* Almagtig alles doet ende weet, wat geschied ofte gedaan kan werden; ende dat alle Schepselen naar des selfs orde

694 Een Sterrekijker, Waarsegger, en Toovenaar.

ende wille werken, ende lijden moeten; als ook eindelijk, dat alle Menschen, die eenen anderen oorsprong dan *God* Almagtig, van haare kennisse, ende doen ofte laten voorgeeven te hebben, sig selven *bedriegen*, ofte ook andere Menschen te *bedriegen* tragten; ende dat dit de *allerschaadelikste*, als ook de *al-lestrafbaarste* Bedriegers zijn:

In Voorspoed sie toe.

98

Tempore Pacis de Bello cogitandum.

98. De Mieren ende Springhaanen, het
Wild-swijn ende de Vos.

IN den *Soomere* seiden eenige besorgde *Mieren* teegen eenige onlangs geboorne *Springhaanen*, wy hooren u geheele daagen in de *Kooren-velden* singen, sonder dat gy u eenigfins teegen den aanstaanden *Winter* voorsiet, waarom wy, die uwe naaste ende beste *Buuren* zijn, u waarfchouwen, dat naa deese *Soomer* seekerlik eene, ende magfchien

696 De Mieren, Springhaanen, *W*ildswijn, &c.

schien eene harde *W*inter koomen sal, teegen welke, indien gy u niet besorgd, met hooien in der aarde te graaven, om als dan daar in de koude te ontgaan, ende van nu af aan, terwijl gy kooien in oovervloed hebt, daar in uw Winter-voorraad te brengen; gy seckerlik als dan ten deele van *koude*, ende ten deele door gebrek van *spijse*, vergaan sult. Welke raad deese *Springhaanen*, om dat sy niet andere, dan *Soomerse* daagen beleefd hadden, ende sig inbeeldden, dat die altyds souden duuren, veragteden; ende seiden, dat sy al te *Eedel* gebooren waaren, om te *graaven*, te *oogsten*, ende te *boeren*; ende dat sy volgens haaren *Eedelen* aard, den tijd met onbesorgd te *eeten* ende te *drinken*, te *singen* ende te *springen*, doorbrengen souden. Gelijk sy ook sorgeloos leefden, tot dat in de *Herfst*, ende vervolgens door de koude *W*inter, alle het kooien door de Boeren in de Schuuren vervoerd, ende alle het gras op de Velden verteerd was, als ook het aardrijk soo hard bevroosen wierd, dat sy wel wilden, maar niet konden daar in graaven, om sig in eenige warme hooien te bergen: sulks sy allen ten deele door koude, ten deele door hongers-nood quamen te sterven; terwijl de *Mieren*, sig van beiden wel voorsien hebbende, gerustelik in haare hooien den *W*inter doorbragten.

Desgelijks gebeurde, dat een oud *W*ildswijn, welk somtijds den *Jaageren* ontloopen, ende somtijds regt op den Jaageren, Paarden, ende Honden, die hem tragteden te vangen, aan loopende; eenige van dien met sijne felle scherpe tanden gequetst, ofte gedood had; bevond, dat sijne tanden met der tijd stomp waaren geworden: sulks, indien hy weederom door den *Jaageren* als voorheen, oovervallen wierd, hy haar met sijne tanden niet sou-

foude konnen af weeren: weshalven hy naar eener Rotsteene liep, ende aldaar, ofte daar aan soo sorgvuldiglijk sijne tanden scherp sleep, ofte wette, dat hy niet ruste, voor dat het selfden gedaan was. Waar op een Vos het selfden gesien hebbende, hem vroug, waarom hy soo seer haaste, met sig te *waapenen* ende ter weere bequaam te maaken, dat hy vergat, ofte uitsfelde ter gewoonelijker tijd sijn Voedsel te neemen, daar men nogtans geen geruft van *Jaageren*, Paarden, ofte Honden, nogte eenig geblaas van Jagt-hoornen hoorde; ende dat hy derhalven sekerlik sig selven ongemak aandeed, eer hy sekerlik wist of hy door den *Jaageren* aangetast soude worden. Waar op het *Wild-swijn* aldus bescheidendlik antwoorde: „Het al-
 „ler-liefste dat ik hebbe, is mijn *leeven*, ende oovermits
 „ik dat eene maal verlooren hebbende, nooit weeder be-
 „koomen kan, soo vereist de *Reeden*, dat ik my, naat
 „mijn uiterste vermoogen, bequaam maake, om dat tee-
 „gen allé mijne Vyanden te beschermen; Ende soude het
 „voorwaar eene seer groote dwaasheid weesen, my te be-
 „reiden, ende mijne waapenen bequaam te maaken, om
 „daar meede te sullen konnen mijne Vyanden af weeren,
 „ten tijde als sy my aanvallen, ende wanneer ik geene be-
 „quaame Waapenen te *maaken*, maar die wel kloekelik
 „te *gebruiken* hebbe, ende ook *gebruiken* soude moeten,
 „indien ik niet gedood wilde werden.

Uitlegging der Woorden.

*M*et MIEREN, hebben de Ouden verstaan, arbeid-
 saame ende sorgvuldige Menschen.

Met SPRING-HAANEN, losse Jongelingen, die sonder
 T t t t sorgen

698 De Mieren, Springhaanen, VVild-swijn, &c.

zorgen voor den toekomenden tijd, leeven; Spilpenningen, Hoovelingen.

Met een WILD-SWYN, dat sijne tanden wet, een rijk Mensch, die veele Vyanden heeft, die hem willen berooven. Of wel Regenten van eene seer rijke magtige Stad, die eer sy weeten of ende van wien sy aangetast sullen werden, ende eer sy aangevogten zijn, sig bequaam maaken, om alle Vyanden, die sig souden moogen oopenbaaren, af te weeren.

Met JAAGEREN, PAARDEN, HONDEN, de Vyanden der Menschen.

Alle Saaken, die in ietwes te doen, ofte ietwes te laten bestaan, ende daar ons seer veel aan geleegeen is; of wy die doen ofte laten, ende hoe wy die doen ofte laten; vereiffen, dat wy alle het gunt ten dien einde dienen kan, ofte moet, tijdelik ende rijpelijk ooverweegen. Ende insonderheid is dit *tijdelik* ende *rijp* ooverleg noodig, omtrend Saaken waar aan ons *leeven*, ofte geheel *welvaaren* hangd, ende waar omtrend eene maal fulks wel gedaan ofte verfuimd weefende te doen, ons daar naa geen tijd ofte vryheid ooverig is, om die wederom te herdoen, ofte oover die saaken eenigen goeden raad te pleegen.

Ende alsoo het tijdelik ooverweegen de *grond* is, waar op een rijp ooverleg gebowd kan werden; Soo is daar toe booven allen noodig, dat voor eerst werde aangemerkt, of die saaken, welke in beraade werden gelegd om die te doen, ofte uit te werken, veele *voor-bereidselen* vereiffen, eer men die uit werken kan; dan of die alleen van onse *besluiten* hangen, ende ten allen tijden met der daad sonder eenige *Voor-bereidselen* uitgevoerd konnen werden.

Want indien het Saaken zijn, welke veele *Voor-bereidselen* vereiffen, soo is het kennelik, dat die Saaken niet rijpelijk ooverlegd, ende behoorelik voorbereid, ofte in den werke gesteld, ende nog min gelukkig uitgevoerd plagten te werden; ten zy de selven in *beraade* gelegd ende beslooten, als ook de *Voor-bereidingen* van dien

dien gedaan werden; in soo geruſtige tijden, dat die beraadſlaagingen, ende voorbereidingen niet verhaaft behouven te werden, ende afgedwongen ſchijnen te zijn. Alſoo wy in ons ſelven bevinden, dat wy ſelfs in *geruſtige*, wy laaten ſtaan *ongeruſtige* tijden, onderſouken willende of ietwes nuttelik gedaan, ofte gelaaten diend te werden; onſer gedagten ende onſer geheugeniffe niet ſoodaanig Meeſter zijn, dat wy op eene ende den ſelven tijde die naar ons gelieven kunnen leiden, om te bedenken, ende ons altijds indagtig te maaken, ofte te binnen te doen koomen alle die Saaken, welken daar toe dienſtig zijn; maar bevinden wy daar en teegen, dat ons *tijd* noodig is, om daar *dik* op te denken, ende die Saak in onſe Herſienen houdende, de ſelve gedagten aldaar middelwylje onder veele *voor-* ende *in-vallende gedagten* ten dien einde ſtrekkende; gelijk als te laaten *nieuken* ende *rijp* werden.

Ende gelijk wy dit bevinden omtrend onſe *eigene gedagten*, die, indien ietwes in ons *vermoogen* is, het ſelven allermeest ſchijnen te weefen; ſoo leerd ons de ſaak ſelfs; dat alle voorbereidingen ende ſchikkingen van ſaaken, die *buiten* ons zijn, ende waar van veele door andere Menſchen moeten gedaan werden, nog veel meer tijds om die werktellig te maaken, vereiffen, dan onſe eigene beraadſlaagingen ende gedagten, ende dat de ſelve ſaaken verhaaft werdende, wy ſelden daar in ons oogwit bereiken: ſulks daar uit ons Spreekwoord is ontſtaan:

a *Haafſtige ſpoed, Is ſelden goed.*

Ende wy de waarheid van dien daagelijks bevinden omtrend die ongemakken, welke den Menſchen alſoo ſeeker ſtaan oover te komen, als naa de gemakkelijke *Soomer*, de koſtelijke ende ongemakkelijke *Winter*; ende na eene voorspoedige gemakkelijke *Jeugd*, eene ongemakkelijke *Ouderdom*, ende eindelijk de *Dood*.

Naamelik, wy ſien daagelijks dat Menſchen, die in den *Soomere* ende voorspoedige tijden, ſig teegen den *Wintere* ende opkoomende teegenſpoeden, niet tijdelik hebben bereid, als dan onder die teegenſpoeden plagten te beſwijken, eeven gelijk die Menſchen,

T t t t z

welken

a *Cosa fatta per forza,
Non vale una scorza.*

welken jong ende gesond weefende, nooit op haare toekomstende Siekte, Ouderdom ende Dood gedagt, ende sig daar teegen bereid hebbende, gants onbereid zijn, ende niet geleerd hebbende te sterven, eer sy sterven, gemeenelik niet konnen sterven, wanneer sy moeten sterven, ende sterven. Ende is dit eigentlich het geval onser *ESOPISE Springhaanen*, welke niet tijdelik in den Soomere teegen den Wintere, het behoorelik voorraad gedaan hebbende, als dan van hongere ende ongemakken beswijken ende sterven.

Welke ende diergelijke gebreeken van tijdelijke beraadslagingen, voorbereidingen, ende uitvoeren omtrend Saaken die onseker zijn, of ons fullen oover koomen ofte niet, ende waar van wy niet sekerlik weeten, hoe groot het goed ofte het quaad sal weesen, dat wy daar door verkrijgen ofte ontgaan fullen, wy nog veel meer onder de Menschen sien in swange gaan. Ende werd ons ten deesen einde voorgedraagen het volgende *Apologus*. „ Een „ *Wijf* booven haaren egten Man een *Boel* hebbende, ende vree- „ fende dat haar *Man* haar eenemaal onvoorfiens beloopden, ende „ haaren onkuiffen handel ontdekken soude, had eenen *heimelijken* „ *uitgang* gemaakt in den Gaarden, op dat haar *Boel* in foodaanigen „ gevalle daar door haastig mogte ontvlugten; dog had sy verfuimd „ hem sulks tijdelik, wanneer sy buiten noode waaren, bekend „ te maaken; weshalven sy eenemaal onverwagt uit der Venstere „ haaren *Man* siende aankoomen, terwijl sy by haaren *Boele* was, „ seide sy den *Boele*, loopt haastelik by den *Born-put* in den Gaar- „ den, daar sult gy vinden eenen heimelijken *uitgang*. De *Boel* „ liep, ende quam haastelik weeder, seggende: Ik vind geen *Born-* „ *put*, dan die toe geworpen is, seg my derhalven klaarder, waar „ die *uitgang* te vinden is. Waar oover het *Wijf* toornig worden- „ de, hem in der haast seide, Aan den *Born-put* is ons niet gelegen, „ of die oopen ofte toegeworpen is: maar welaan den *uitgang*, die „ daar neevens is, daarom loop haast ende souk die, of wy zijn „ beiden verlooren. De *Boel* dit hoorende, sogt met soo groote „ haast ende verbaasdheid, den selven *uitgang*, dat hy die niet „ vinden konnende, van den *Manne* afterhaald, ende den *Regtere*, „ neevens het onkuis *Wijf*, oovergeleeverd wierd.

Ende dat insonderheid de *tijd* moet waargenoomen werden om

rijpe-

rijpelijk te ooverweegen, ende behoorelik te konnen besluiten omtrend alle andere menschelike Saaken, wat gedaan, ofte gelaaten behoorde te werden, sien wy voorneementlik omtrend *Houweliks Saaken*. Ende dat de Menschen, het zy Mannen ofte Vrouwen, daar omtrend niet tijdelik ende rijpelijk ooverwoogen hebbende, wat haar te doen, ofte te laten staat; gemeenelik daar naa, als sy vreesen wegens *Ouderdom* tot den Houwelijken Staate *onnut* te sullen werden, ende geene Kinderen te sullen konnen *voort-teelen* ende *opbrengen* tot eenen bequaamen ouderdom, indien sy langer komen te wagten; als dan in die haastigheid, ende ingebeeldde noodsaakelijkheid, aangaan foodaanige Houwelijken, die beiden ten verderve strekken.

Eeven dit, jaa nog een veel grooter gebrek, sien wy in der *Regeeringe* van *Landen* ende *Steeden*, wanneer die in tijden van *Vreedden* sig niet gesteld hebben in foodaanigen stande, dat sy van *binnen* geenen *Vyand* te vreesen hebben, ende dat sy daar en boven ook alle *buitenlandse Vyanden* konnen af keeren; want als dan by *oproeringe* van *binnen*, ende *aanvallen* van *buiten*, seer groote *wijsheid* ende *moed*, als ook seer veele andere saaken vereist werden, die in der haast, ende geduurende die noodsaakelijkheid, niet te vinden zijn, ofte verschafft konnen werden: Sulks selfs de aller-bloejenste *Landen* ende *Steeden*, wanneer sy in gebreeke blijven, de opgemedde *voorsieninge* *a* in tijden van *Vreedden* te doen, plagten ten gronde te gaan.

Gelijk ons bekend is, dat wanneer de *Francoise* ende *Engelse Armatures* ofte *Waapeningen*, omtrend den Jaare 1670. deese *Landen* dreigden, de *meeste Leeden* der *Regeeringe* daar teegen geene *nieuwe Krijgs-knegten* aangenoomen wilden hebben, ten ware alvoreens een *Generaal Veld-Ooverste*, om die te gebieden, naar hunnen sinne gekooren wierde: Ende dat in teegendeel de *minste zeeden* beweerden, dat de *befolding* der *Krijgs-knegten* in allen gevallen dienstig was ende behoorde voor te gaan, om dat sulks *veel tijd* vereifte, ende een *Veld-Ooverste* altyds door eene *resolutie* ende *aanstands* aangenoomen konde werden. Sulks door deese tweedragt geen van beiden geschiede, dan *gedwongen*, laat, ende qualik.

T t t 3.

Ende

a Tempore pacis de bello cogitandum

Ende hoe naar de *Vereenigde Nederlanden* in den Jaare 1672. door gebreeke deeses, aan haaren geheelen ondergange zijn geweest, is onnoodig hier verhaald; alsoo dat allen Menschen nog in verscher geheugenisse is: ende wy niet genoug kunnen looven, den yver der Regenten, die in tijden van *Vreeden* sorge draagen, om tijdelijk haare meest *gegoede Ingeseetenen* wel in de *Waapenen* te oeffenen, als ook die voorsieninge van *Fortificatien*, *Waapenen*, ende *vereiste Krijgsknegten*, te doen, welke vereist soude moogen werden, om alle eerste oovervallen, ooreloogen, ofte geweld van binnen ende van buiten, af te keeren, ende der gemeener Ingeseetenen *Welvaaren* te bewaaren; alsoo een yder weet, ende de *Regenten* ook altijd indagtig behoorden te zijn, dat het te laat soude weesen, sig ten selven einde te willen bereiden, als het *Land* ofte die *Stad* van onverwagte aller-schaadelikste *Binnen-* ofte *Buiten-landse* Vyanden aangetaft soude werden.

Ende is dit het gunt ons het *VVild-swijn* leerd, met eer hy van den *Jaagere* vervolgd werd, sijne tanden te wetten, om alle sins gereed te zijn, die tanden teegen den *Jaageren* te kunnen gebruiken, indien sy hem onverwagt komen te oovervallen. Ende oovermits dit de *eigentlijke* sin onser *FABULEN* is, soo sullen wy daar van niet meer seggen.

Daar geschied veel Ramps, maar de Dwaa-
sen krijgen't meest.

99

*Nullum Numen abest si sit Prudentia, sed te nos
facimus Fortuna Deam Caeloque locamus.*

99. De Fortuin ende de Menschen.

EEn *lóngeling*, slaapende soo naar aan eene seer diepe
Stoot, dat indien hy al slaapende, ofte droomende,
sig eenigslins quaame te wentelen, hy gewisselik daar in
vallen, ende oovermits de steilte van dien, daar niet uit
kunnen

konnen klimmen soude; Soo gebeurde, dat de *Fortuin* daar voor by ging, ende hem aanstonds wekte met scherpe woorden; hem seggende: „Staa op, ende gaa op sekerder plaats slaapen; want indien gy al slaapende in den waatere gevallen, ende verdronken waart; de Menschen souden my als een *quaade Fortuin* des weegen beschuldigen, met te seggen dat gy door my ter quaader uure verongelukt waart.

Daar naa gebeurde, dat seekere *Boer*, weegens een schielik gereefsen oorlog, sijn meeste *Schat* in eenen Akkere verborg; ende dat die des niet te min door den Krijgs-luiden gevonden ende weg gedraagen wierd: sulks hy uit ongeduld geduurig beschuldigde sijne quaade *Fortuin*, die het den Krijgs-luiden geopenbaard had. Dit oorlog een tijd lang geduurd hebbende, ende met eene *Vrede* geëindigd zijnde, soo koft die *Boer* eenen anderen verlaaten Akker, ten seer kleinen prijse: ende den selven doorgraaven hebbende, om die te befaajen, vond hy daar in eene veel grootere in oude tijden verborgene *Schat*; des hy aanstonds daar oover *Dankbaar* willende zijn, aan de *Godinne* der *Aarde* eenige offerhande deed: Waarom de *Fortuin* hem seide, dat hy seer onreedelik was, oover het vinden eener *Schat* in der *Aarde*, te kroonen de *Aarde*; eeven of sy die *Vrugt* had voort gebragt: daar in teegendeel, wanneer sijne *Schat* uit der *Aarde* weg gedraagen was, hy niet de *Aarde*, maar de *Fortuin* beschuldigd had.

Desgelijks gebeurde, dat een *Koopman* oover See handelende, veele Jaaren naar een groote *Winslen* deede, met seer gelukkig ten laagsten prijsen sijne *Koop*-waaren in te koopen, ende sonder op der *See* eenige de minste schaa-

de

de geleeden te hebben, de selven ten hoogsten prijzen te verkoopen, ende dat ook sonder eenige *Bankerouten* te krijgen: weshalven hy by alle Menschen vermaard wierd, een seer *klouk*, arbeidsaam, ende seer *voorsigtig Koopman* te weesen; ende hy ook selfs alle sijne *Winsten* aan die sijne eigene Deugden toe schreef.

Dog als de eigenste *Koopman* daar naa met de selve *Deugden*, ende met minderen arbeid, nog grootere *Winsten* meende te doen, met den Koop-luiden op ende oover See haare Koopmanschappen te *verseecken*; Soogebourde ook, dat hy in seer korte Jaaren door onvoorsiene *Stormen*, *Rooverien*, ende *Oorlogen* by der See, soo groote schaade leed, dat hy alle sijne voorgaande *Winsten*, ende daar en booven alle sijne *ge-erfde Goederen*, ook quam te verliezen. Als wanneer de selve Menschen, die hem voor deesen soo seer gepreefen hadden, nu seiden, dat hy een ongemeen groote *Dwaas* was; ende als hy daar en teegen beweerde, dat de Stormen, Rooverien ende Oorloogen, door geene menschelijke wijsheid te voorsien, ofte te verhoeden zijnde geweest, alle sijne Schaade aan de *Ongelukken* ofte *Quaade Fortuine* deeses weerlds ook toe geschreeven moest werden. Soo antwoorde hem de *Fortuin* aanstonds: „Oovermits gy uwe *Winsten* niet my, „maar u selven, hebt toe geschreeven, soo is het seer on- „billik, dat gy nu uwe verliezen my, ende niet u selven „toe schrijven wild; daar nogtans gy ende ik soo in uwe „voor- als teegen-spoeden, de selven geweest, ende ge- „bleeven zijn.

Eindelijk gebeurde, dat een *Arm Man* seer nijdig wierd, oover de geduurige *Voorspoeden* ende groote *Winsten* cenes *Rijken Mans*; Weshalven hy de *Fortuin* van onregt-

vaardigheid beschuldigde, den *Rijken* soo toegedaan, ende hem soo afgonstig te weesen. Ende versogt hy derhalven de *fortuin* seer ootmoediglik, dat sy haare gonst wilde omkeeren. Waar op sy antwoorde: „Indien gy u „*selven*, den *Rijken*, ende *my* kende; soo soud gy aan „stonds sien kunnen, dat ik den *Rijken* nog meer, ende „u nog min gonstig, als ik geweest ben, behoorde te „weesen.

Uitlegging der Woorden.

Met een JONGELING, BOER, ende KOOPMAN, werden hier verstaan, Menschen die de waare oorsaaken der Voorvallen niet ondersouken, niet weeten, ofte niet oopenbaaren willen.

Met de FORTUIN, hebben de Ouden verstaan, eene onweederstandelike ende verborgene oorszaak der menschelyke Geschiedenissen.

Dat God Almagtig de oorsaake aller *natuurelyke* ende ook aller *menschelyke* Geschiedenissen zy, ende dat foodaanig, dat yder *Schepsel* ook naar die *Goddelyke wysheid* ende *ordre* werkende ende lijdende, seekerlik altyds het daar op passend werk uit werkt; behoorde voorwaar niemanne, die eenige kennisse van het *Goddelik vveesen* heeft, onbekend te zijn. Gelyk daar en teegen ook bekend is, dat wanneer ende soo lange aan die *ordre* van het uitwerken ende volgend lijdend der *Schepselen*, ietwes ontbreekt, gants geen werk uitgebragt, ofte gewrogt kan werden.

Ende volgd ook hier uit, dat alle het gunt geschied is, door seekere genoegsaame oorsaaken, om sulks te veroorsaaken, geschied

schied is, ende dat ook het selven, alle vereifte oorfaaken daar zijnde, noodwendig ofte seekerlik heeft moeten geschieden ende zyn. Gelijk meede aan allen dat niet geschied is, eenige oorfaak ontbrooken heeft, waarom sulks niet is geschied, ende ook niet heeft kunnen geschieden, ofte zijn. Als ook hier uit volgd, onbegrijpelijk te weesen, dat ietwes niet seekerlik ende gewis soude geschieden, als alle de vereifte oorfaaken, om sulks uit te voeren, daar zijn; ende dat daar en teegen seekerlik ende gewis nietwes kan zijn, wanneer *eene eenige oorfaak*, die daar toe vereift werd, *ontbreekt*: Sulks alles dat geschied is, ende geschieden sal, seekerlik, gewisselijk ende noodsaakelijk geschied is ofte geschieden sal; ende het gunt niet geschied is, ende niet geschieden sal, ook seekerlik ende gewisselijk niet heeft kunnen, ofte niet sal gebeuren.

Deese *Goddelike Wijsheid, Magt, ende Ordre*, eenmaal voor vast gesteld weefende, soo kan een yder ligtelik beseffen, dat geene *natuurlike* ofte *menschelike* Saaken, by gevalle geschieden, ofte aan eenige *Fortuine* ofte *Avontuure* behoorden toegeschreeven te werden; het welk, oovermits wy des niet te min weeten, dat van alle *oude tijden* geschied is, ende nog heeden geschied; ende dat het bestraffen deeser *Dwaalinge* is het eigen *Voorwerp* onser *FABULEN*, soo fullen wy den oorsprong der selve *doolinge* nu tragten aan te wijzen.

Dat de Menschen uit eene afkeerigheid van allen *arbeide*, liever haastig van allen haar voorkoomende saaken oordeelen, volgens eenige haare *voor-oordeelen*, schoon sy die in haare *Kindsheid* mogten hebben geveld; dan dat sy die saaken op een nieuw in het geheel, gelijk of sy daar oover nooit geoordeeld hadden, ondersouken; ende dat dit de *algemeene oorfaak* aller onser *Dwaalingen* is, hebben wy, van andere *FABULEN* handelende, aangeweesen. Gelijk meede door ons aangeweesen is, hoe seer alle *Herts-togten* ofte *Passien*, ende insonderheid de al te groote *Liefde*, die wy ons selven toe draagen, ons gewoon is te misleiden.

Sulks wy, om naarder aan onse *FABULEN* te koomen, nu seggen, dat oovermits alle Menschen seer *eergierig* zijn, sy ook in alle menschelike gevallen, die voor haar van groot belang zijn, alle de krachten haarer *Siele* ende *Lighaame* behoorden aan te wenden,

den, om haar oogwit te bereiken: ende dat sy ook het selven bereikt hebbende, niet plagten te versuimen by alle gelegendheden bekend te maaken, door hoedaanige *voorsigtigheid*, *beleid*, ende *arbeid*, sy die saak verkreegen hebben, op dat sy des weegen souden moogen werden geroemd; sonder als dan van eenige *Fortuin*, *Avonture* ofte *Goddeliken Bestiere*, veel gewag te maaken. Ende mogen wy met de selve waarheid seggen, dat de *vrees* van *schande* te behaalen by den Menschenen, soo groot is, dat wanneer sy selfs omtrend haare aller-gewigtigste saaken, geene *Voorsigtigheid*; *goed Beleid*, ende *Arbeid* hebben aangewend; maar dat sy alles sins haare schadelijke *vvellusten* hebben willen involgen: sy des niet te min van haare *Gebreeken*, waar door sy die ongemakken op haare halven hebben gehaald, in het geheel plagten te swijgen; ende in teegendeele alle haare eigene schuld te leggen, ende te wijten, op eenigen *Duivel* die haar verleid heeft, ofte aan haare *quaade Fortuin*, ende *Ongelukken*, ofte op *Goode* Almagtig, dat die haar niet heeft gelieven te seegenen.

Gelijk wy ook met der waarheid seggen moogen, dat hoewel gemeenelik de *Rijkdommen* niet werden verkreegen, ende blijven, daar ende by eenige Menschenen, dan wanneer, ende soo lang sy die door haare bequaamheden verdienen: ende dat hoewel in teegendeele de *behoefstigheid* der *Goederen* gemeenelik is by geenen Menschenen, dan die de selve arremode door haare eigene gebreeken op den halve haalen, ende houden; die *Armen* nogtans in plaatse van haare eigene gebreeken te beeteren, gemeenelik den *Duivel* van listige quaadwilligheid, ende *God* ofte de *Fortuin* van onregtvaardigheid ofte blindheid beschuldigen; ende de *Rijke* Menschenen seer quaadaardiglik benijden.

Dus sien wy, dat selfs *jonge Kinderen* sig selfs weeten te prijzen, als sy ietwés goeds gedaan hebben; ende dat sy in teegendeel ietwés *quaads* gedaan hebbende, ofte haar eenig ongeluk over gekoomen zijnde, sy nooit sig selfs, maar altijd ieman anders, omtrend haar zijnde, daar oover beschuldigen; hoe onschuldig ook de selve mooge weesen.

Dus sien wy, dat de Menschenen de *Voorspoeden* der andere Menschenen aansiene; de selve nooit toeschrijven aan der selven

Ken-

Kennisse, Deugd, ende Arbeid, door ende voor welken alleen nogtans *God* den Menschen alle *Gonst* bewijst, ende sijne gaaven verkoopt, *a* maar wel aan de blinde *Fortuine*, *Avontuure*, ende *Geluk*.

Dus sien wy, als eenige *Scheep-strijden* ofte *Veld-slaagen*, het zy ten Waatere, het zy ten Lande, voorgevallen zijn, dat alle de *Vvin-nende*, het onverfchrikt *Gemoed*, ende het goed *Beleid* hunner *Admiraalen* ofte *Ooversten* prijzen, als ook haare eigene klouke daaden roemen; ende dat daar en teegen de *ooverwonne* *Admiraalen* ofte *Ooversten* ende *Krijgsluiden*, de oorzaak van haar verlies nooit toe schrijven aan haar onvoorsigtig *Beleid*, ofte aan haare eigene *Bloodheid* ende *Onkonde*; maat altijds aan de quaade *Fortuin* ende eenige onvermijdelike ongelukken: Eeven als of in den Oorlooge, ende bysonderlik in de *Scheeps-strijden* ofte *Slaagen*; de *Fortuin* van den Oorlooge alleen, ende nog *God*, nog *Menschen*, de oorfaaken der *Ooverwinningen*, ofte der *Neederlaagen* waaren. *b*

Dus leesen wy, dat de *jonge Dionysius* van *Syracusen*, tot *Corinthen* gevlugt zijnde, aldaar door *Philippus*, Koning van *Macedonien*, onder veele andere Saaken gevraagd weefende, hoe hy soo een groot *Rijk* van sijnen Vaadere ge-erfd hebbende, het selven niet langer beschermd ende bewaard had? hy daar op niet antwoorde, gelijk hy naar waarheid had behooren te doen. Naamentlik, dat hy in plaats van te *heerssen* naar het voorbeeld sijnes Vaaders; sijn leven te *Syracusen* had doorgebracht met te *Hoereeren*, *Dronken* drinken, *Dobbelen*, ende met aller uitsteekende *Ingeseetenen* *Goederen* te *sonfiskeeren*, ofte die uit den Lande te *verdrjven* ofte te *dooden*; ende dat mits dien de *gevlugte Dion* ende *Timoleon*, van den gemeenen *Ingeseetenen* bemind, ende hy daer en teegen van den selven *gehaat* werdende, sy die seer schoone geleegendheid gekreegen, ende ook waargenoomen hadden, om hem uit *Syracusen* te *verdrijven*: Maar antwoorde hy *Dionysius* met korte woorden, dat sijn Vaader hem wel alle sijne *Goederen* had naargelaaten, als ook de *Regeering* oover *Syracusen*, maai niet sijne *Fortuin*, door welke hy die verkreegen had. *c*

V v v v 3

Ende

a Dy laboribus omnia veniunt.

b Alea Martis Fortune de la guerre. Les armes sont journalieres. una giornata;

c Vide *Ælian. liber. 12. Var. Hist.*

Ende is derhalven de eigentlijke *Leer* onser *FABULEN*, dat *God* Almagtig de *eerste* ende *gemeene* oorsprong aller geschiedenissen is. Als ook, dat, hoewel ons veele feer *wonderlike* Saaken, ende *Geschiedenissen* voorkoomen, *a* van welke wy geene bysondere oorsaaken weeten, ende welke wy, nog wel *begrijpen*, nog wel met *woorden* uitdrukken kunnen, om dat wy daar toe al te onvolmaakt in kennisse zijn; wy nogtans de selve aan geene *Fortuin*, *Avonture*, ofte *Gevalle*, behoorden toe te schrijven; maar dat wy ons in het gemeen behoorden te verseecken; dat daar nooit iets geschied is, ofte geschieden sal, dan door *genougsaame oorsaaken*, welke *Goodes* oneindelijke *Wijsheid* ende *Magt* daar toe geordonneerd heeft. Welke oorsaaken wy ook klaarelik verstaan, alsook anderen Menschen bekend maaken souden kunnen, indien onse menschelijke *Wijsheid* soo groot waare, als daar toe vereist werd. Gelijk wy nu standvastelik gelooven ende vertrouwen, dat veele Saaken, welke wy nu *Wonderen* ende *Geheimenissen* *b* noemen; den gelukkigen Sielen der Afgestorvenen soo klaarelik sullen werden geopenbaard, dat die *Wonderen* ende *Geheimenissen* voor opgemelde *Sielen* geene *Wonderen* ende *Geheimenissen* blijven sullen, maar van den selven als *bekende* Saaken, ende klaare *waarheeden* verstaan sullen werden.

a *Miracula Portenta.* *b* *Miracula & Mysteria.*

*Die wel leefd,
Die wel sterfd.*

Qui non est hodie, cras minus aptus erit.

100. Het Leeven ende de Dood.

E En *Heer* die een *Gans* meste, om den selven te dooden ende te eeten, als hy vet genoeg soude weesen, ende die ook neevens den *Gans*, een *Swaan* om des selfs schoon-

schoonheid ende foeten fang voede; quam des nagts aan het kot, ende meenende den *Gans* te grijpen om hem te dooden, greep in den duistere den *Swaan*: welke vermerkende, dat hy stond om gedood te werden, seer soet begon te *singen*; waar door die *Heer* siende, dat hy dwaalde, den *Swaan* weder in der kooje sette, den vetten *Gans* greep ende hem doode.

Waar oover de *Ojevaar*, die in de selve kooje was, de *Swaanen-sang* gehoord hebbende, hem vroeg, waarom hy, soo naar aan de dood zijnde, des niet te min blijdelik had *gesongen*? Waar op die *Swaan* antwoorde: Ik was waarelik blijde, als ik ooverdagt dat ik verloft soude werden van allen arbeidē ende forge, om mijnen kost te fouken, ende my te hoeden voor de laagen mijner meenigvuldige *Vyanden*: ende insonderheid verblijde ik my, door de seekere hoope van een veel gelukkiger leeven, daar naar te fullen be-erven.

Waar naa gebeurde, dat een moedig *Paard* sijnen *Ruiter* ten strijde voerende, gesien, ende van eenen *Swijne*, sig in den slijke wentelende, aldus aangesprooken wierd: „Hoe draafd gy soo trotselik ten strijde, daar gy misschien „uw *Leeven* laten suld? Ende segt men, dat het *Paard* daar op antwoorde: Terwijle gy in den *slijke* legt, hangt u de *Dood*. ook oover den hoofde: ende daar beneevens suld gy seckerlik, door de hand eenes veragten *Vleeshouwers*, eene schandelike *Dood* sterven; daar ik, ten quaadsten gaande, in den strijde ten behoude mijnes *Vryen Vaa-derlands* ondernoomen, mijnen huid op het diersten verkoopende, niet dan door de hand eenes dapperen *Helds* loffelik mijn leeven sal eindigen.

Dit alles onder den *Beeften* voorgevallen, endeter ooren

ren eenes *ouden Mans* gekoomen zijnde, die met hout in den *Bosse* te hakken, ende in de naast geleegene *Stad* te brengen, ende te verkoopen, *sijnen kost* won; wierd eenmaal onder weege soo vermoeid, dat hy, *sijn hout* needer gelegte hebbende, seer luide om de *Dood* riep: Sulks de *Dood* hem naaderde, ende vroug, waarom hy hem geroepen hadt? ende ten antwoorde kreeg: „Om het pak, „dat my al te swaar vald, te verligten, ofte te helpen „draagen; want het my als dan nog wel sal lusten te le- „ven.

Gelijk meede gebeurde, dat een ander *oud* ende *arm Man*, desgelijks om *sijnen kost* te winnen, daagelijks een swaar pak moettende draagen; eenmaal daar onder by naa besweek, ende derhalven *sijn pak* needer leide om te rusten; als wanneer hy *sijne ellenden* ooverdenkende, ende dat daar in geene verligting, maar wel verswaaring te verwagten was, de *Dood* seer ernstig aanriep; dog die gekoomen zijnde, ende hem vraagende wat hy begeerde? scheen de *Dood* hem soo schrikkelik te weesen, dat hy aanstonds antwoorde: „Ik versouk, dat gy my helpt mijn eigen pak we- „der op mijne schouderen te leggen, op dat ik het mo- „ge draagen, ten besten ik kan.

Eindelijk gebeurde in seekere vermaarde *Herberge*, alwaar eenige *weelderige* *Ingeseeten*en eener *Stad* daagelijks by een quamen, om haar *vermaak* te neemen met te verhaalen, ende te hooren wat in der *Steede*, ofte in der *Weereld* ommeging, ofte *Nieuws* gebeurd was: Ende onderwijlen met een *Kaartjen*, *Tiktakjen*, ofte eerlik *Verkeertjen*, als ook met een glaasken *Wijn* ofte *Bier*, ende een lekker pijpken toebak te drinken, den tijd vermaakelik te verdrijven: In deese *Herberge*, seggen wy, gebeurde, dat

de *Dood* sig naar dit vermaakelijk gefelschap vougde, al vee-
delende op een *Klop-scheenken*, ende foetkens dansende,
tot dat hy voor eene oopene Kaamer-deure quam, ende
eenen jongen Man sag, die in den houke des haards met
eene knie op den andere, seer gemakkelik een *Pijpen* rook-
te; welken hy wenkte aanstonds tot hem te koomen; als
wanneer die *jonge Man* seer verschrikkende opstond, ende
met een erbarmelik gebaar der *Dood* vertoonde, dat hy
geen 30. Jaaren oud was, ende naaweliks vijf Jaaren ge-
trouwd zijnde geweest, met eene seer uitneemende aange-
naame ende jonge *Vrouw*, die hem onderwijlen vier lieve
Kinderen had gebaard; ende dat het eene groote ongereg-
tigheid soude weesen, die onnoosele *Vrouw* ende *Kinderen*,
Weduwe ende *Weesen*. te maaken; met te dooden een Man
ende Vaader in soodaanige jonge Jaaren. Ende toonde
hy wijders seer heimelik, om die *Dood* eenigfins te paajen;
verscheide anderen in den gefelschappe, die Kinder- ende
Wijveloos, van ouderdom af- ende uitgeleefd, waren; ende
die volgens alle reedenen behoorden voor te gaan. Sulks hy
eindelik soo langen uitstel begeerde, tot dat hy door den
tijd *sig selven* ende de *weereld* konde leeren kennen; ende
tot dat hy anderen onnooselen Menschen niet meer dien-
stig, maar tot een last soude weesen:

Waar op de *Dood* antwoorde, Het gunt gy van my be-
geerd, istweefins teegen de *wetten*, die van den beginne des
weerelds allen stervelijken Menschen zijn voorgeschreeven,
ende welke tot heeden door my altyds onderhouden zijn
geweest; naamelik, wanneer ik aan jemans deure klop, my
tot geenen anderen te laten versenden; nogte aan ieman-
ne eenig het minste uitstel te verleenen: efter my dus van u
weegens *onregtvaardigheid* beschuldigd siende, daar nog-
tans

tans op der geheele *weereld* nieman soo regtvaardig is, als ik ben; soo sal ik u een uitstel verleenen: ende dat meer is, ik sal niet tot u keeren, dan na dat ik u *drie Booden*, om u te *Dagvaarden*, sal hebben gesonden, ende u alsoo ook sal hebben oovertuigd, hoe *regtvaardig* ik ben.

Deese *Ionze Man* dit seer blijdelik gehoord hebbende, ging goeds moeds in de *selve* wijze van leeven voort, tot dat naa seer veele Jaaren de *Dood* ter selver Herberge, op de selfde uure des daags, quam, ende dien Man op de selve wijze siende sitten een *Tobakjen* rooken; wenkte tot hem te koomen, als wanneer hy onderwijlen seer *oud* geworden, veel meer verschrikt ende ontsteld, als te vooren zijnde, ontkende eenige *Doods Booden* te hebben ontfangen, sulks hy *uitstel* begeerde, om door de *Boodschappen* der *drie Booden*, den een voor, ende den anderen naa, hem vermaanende, hy sig allangs ter doode mogte bereiden. Waar op de *Dood*, in plaats van te antwoorden, den Manne haar *Schriftelik Verdrag* beval te *leesen*, ende de *Man* antwoorde, niet te kunnen leesen sonder *Bril*, ende dat hy vergeeten had, die met sig te neemen; Sulks de *Dood* hem eene *noot* toe wierp, ende hem belaste de selve aanstonds te *kraken*, en de *Man* ook daar op antwoorde, niet te kunnen; oovermits alle sijne *baktanden* uit gevallen, los stonden, ofte gebrooken waaren. Waaron de *Dood* helder op sijn *klop-scheenken* speelde, ende hem gebod een *Courante* te dansen; Waar op de *Man* ten derden maale weigerig was; seggende, dat sijne voeten door sinkingen ende *Jigt* soo stijf waaren geworden, dat hy nauweliks daar ter herberge had kunnen koomen. Sulks de *Dood* eindelijk daar op antwoorde: „Dat Menschen die door Ouderdom haar *gesigt* „ende *gebit*, als ook het gebruik van haare *leeden* verloor-

„ren hadden, sonder die gebreeken voor *Doods-Booden*
 „aan te neemen, ende sig tot sterven te bereiden, door
 „geene uitstellen gebeeterd souden werden: weshalven de
Dood sijn. Sciffem nam, ende den *Ouden Man* aanstonds
 ter needer maaide.

Uitlegging der Woorden.

*M*et een *SWAAN*, hebben de *Ouden* in deeser *FABULE* verstaan, een mensch, die, soo veele hem doenlik, sig suiver draagd, ende op het toekomende saalig leeven draagd.

*M*et een *GANS*, een gemeen om den koste arbeidend mensch, die sonder op sijn sterven te denken, sig met eeten ende drinken mest, tot dat hy van der *Dood* ver-rast werd.

*M*et een *Oud MAN*, ende sijn *PAK*, een oud arbeidend mensch, die de ongemakken sijns leevens voeld, ende de ontslaagingen van dien wel wenst, maar op geen beeter toekomend leeven denkt.

*M*et de *HERBERG-GANGER* ofte *COMPARANT*, een mensch, die wel gegoed is, ende sonder ieman te beschadigen leevende, sijn vermaak soukt, ende midde-ler wijle aan die sijne *Wellusten* ofte *wijse* van leeven
 soo

foo seer gewend, dat hy op geen ander leeven denkt, ende nog min wenst, sijn ydel leeven teegen het eewige te verwisselen.

ALle Menschen koomen ter weerd met eenige aangeboorene Bequaamheeden ofte Denkbeelden in sig selven te hebben, ofte uit sig selven te kunnen maaken, ^a door welke sy sonder van iemanne geleerd te zijn, eenige Saaken voor *waar* ofte *onwaar* houden; als ook eenige Saaken beminnen ofte haaten, soo haast als sy daar op denken. Ende oovermits deese onse **FABULEN** ons nu soo seer geen *Voorbeeld* geeven van het gunt voor *waarhaftig* ofte *onwaarhaftig* te houden zy; als wel het gunt wy *beminnen* ofte *haaten*, sonder alvorens ondersogt te hebben, of, ende hoe verre het selven *beminnens* ofte *haatens* waardig zy: Soo fullen wy nu eerst van eenige soodaanige *beminnelike*, ende daar naa ook van eenige soodanige *haatelike Voorwerpen* spreeken.

Ende seggen wy te sullen spreeken, *alleen* van *eenige* soodaanige gemeene *Denkbeelden*, maar niet van *allen*, om dat die allen uit te vorssen, ende hier voor te dragen, voor ons al soo moejelik ofte ondoenelik, als voor den *Leesere* verdrietig ende ondienstig soude weesen: weshalven wy de voornaamsten aangeroord hebbende, alleen van het *Leeven* als ons *beminnelikste*, ende van de *Dood*, als ons *allerschrikkelikste Denkbeeld*, wat breeder reedenkaaveln sullen; ten einde wy, naa eenig rijper ooverleg, souden eenigfins kunnen oordeelen; of ende hoe verre onse *Voor-oordeelen* omtrend die Saaken, welke opgemelde *Denkbeelden* ons vertoonen, wel ofte qualik grond zijn; dat is, of wy het *Leeven* ende de *Dood* meer ofte min behoorden te *beminnen* ofte te *haaten*, dan de Menschen nu gemeenelik doen. Ende zijn wy voorneemens, hier oover nu te reedenkaaveln, niet soo seer ten opsigte van eenen toekomenden saaligen ofte onsaaligen stand naardit, als wel ten opsigte van het *goed* ofte het *quaad*, dat geduurende dit ons leeven ons staat oover te

X x x x 3

koo-

^a *Koinai ennoiai. Communes notions.*

koomen: alsoo wy meenen, dat het eerste niet soo seer der *Philosophen*, als der *Kerkeliken* pligt is.

Dat wy sonder eenig voorgaande *ooverleg* ons *lighaam* met alle sijne *leeden* ten hoogsten *beminnen*, als meede, dat wy naar geraade *beminnen* alle die saaken, welke ten voedsle ende behoude des selven strekken, bevinden wy alle in ons selven: Maar daar naar rijper *ooverleggende*, dat niet jeegenstaande wy alle het gunt daar toe dienftig is, van tijden ten tijden mogten komen door onse *sorge* te verkrijgen, te behouden, ende te gebruiken; ons *lighaam* des niet te min met der tijd *oud* ende *onbequaam* geworden zijnde, in sig selven vernietigd werd; ende daar naa ook bedenkende, ofte in onsen eigen *lighaame* ondervindende, dat het niet jeegenstaande alle onse *sorge* middeler wijle ende ten allen tijden seer ligtelik door een seer klein gebrek, ofte ook *versuim*, verdorven ofte vernietigd kan werden: Soo behoorde een yder op deese onfeilbaare *gronden* sijn oordeel te bouwen, ende vast te besluiten, dat wy geene seer groote reeden hebben, om foodaanig een *lighaam*, waar van wy sekerlik in seer korten tijde fullen moeten, ende waar van wy nog onderwijlen ten allen tijden seer onverwagt genoodsaakt kunnen werden, te scheiden, soo angstig te *beminnen*, als wy nu sien, dat de meeste *Menschen* doen.

Desgelijks *beminnen* wy sonder eenig *voorgaande ooverleg* onse *eere* ende *glorie*, hier in bestaande, dat een ander wel van ons gevoele ende spreekte. Welke onse *begeerte* doorgaans soo *groot* ende soo *kraftig* bevonden werd, dat die ons veeltijds alle onse goederen; *gesondheid*, *lijf* ende *leeven* doet veragten ende verliezen, om *eere* ende *gloorie* te behaalen: Maar als wy daar naa rijpelijk *ooverleggen*, dat alle *Menschen* die ons kennen, ofte gekend hebben, soo wel als wy, seer haast fullen vergaan; ende dat ook alle *geheugenisse* van het gunt wy geweest zijn, ofte gedaan ende *gelaaten* hebben, met ende naa eenige volgende tijden, ende *voort-teelingen*, onder den *Menschen* allangs sal verdwijnen; ende daar naa in de *eewige vergeetelheid* begraven werden: Ende dat daar en booven het gunt een *ander* van ons gevoeld ende spreekte, ons waarelik in ons eigen *selven* aangemerkt zijnde, nog beeter, nogte arger maakt; ende in allen gevalle ons naa ons *ooverlijden* gants geen baat
ofte

ofte schaade aanbrenge kan: Soo bevinden wy warelik geene foo groote reeden, om die menschelijke *Eere* dus hoog te agten. Ende behoorden wy voorwaar, indagtig zijnde; dat de meeste Menschen, het zy om *eigenbaat*, het zy uit *onkonde*, meest looven ende eeren die Menschen, welke meest gelastert ende gehoond behoorden te werden; de *menschelike Eere*, schoon die door onse waare Deugden verkreegen mogte zijn, seer weinig te agten. ^a

Ende is ons niet min bekend, dat wy sonder eenig *voorgaand oordeel*, wat het *leeven* der Menschen zy, ende hoe veel dat van ons gegagt behoorde te werden, het selven ten hoogsten beminnen: Sulks wy nu daar omtrend onse gedagten fullen laten gaan. Ende ten dien einde stellen wy voor vast, dat het *menschelik leeven* onstaat uit de *vereeniging*e eener denkende onstervelijke *Siele*, met eenen menscheliken *lighaame*, ende dat gedurende de selve *vereeniging*e, een Mensch een *Menschelik leeven* leid, als door de *gedagten* der *Siele* het menschelik lighaam *soodaanig bewoogen* werd, dat daar op de vereifte menschelike *uitwerkingen* ofte *lijdingen* volgen. Gelijk meede aan de andere sijde een *menschelik laeven* geleid werd, soo lange de *uiterlike Voorwerpen* op eenige onser vijf *sinnen* spelen, als ook eenige *innerlike* bewegingen onses *bloeds* ende onser *geesten* op onse *Siele* soodaanig werken, dat daar uit ook ontstaande, daar op staande, *gedagten* ende *lijdingen*, ofte *passien* onser *Siele*.

Alle welke *gedagten*, *bewegingen*, ende *lijdingen*, indien wy in het gemeen wel ooverleggen, wy warelik bevinden, dat de *quaade* ons veel meer drukken, dan de *goede* ons vermaak aanbrenge; ende dat wy derhalven geene genoegsaame reeden hebben, om soo een *leeven* soo seer te beminnen. Het welk ons des te klaarder soude voorkoomen, indien wy alle de aangenaamheeden des menschelijken leevens, ons in het bysonder voorstellen: ende indien wy op ydere van dien, ons selven vraagen; of wy ons leeven soo hoog agten; om dat wy daar in die soetigheeden, welke daar in steeken, genieten konnen; ende of die soetigheeden soo groot zijn, dat wy om de selve te moogen genieten, gewillig behoorden op ons te laaden.

^a *Quenam ea Laus est quae potest e macello peti.*

Eer-koop, is altijs Dier-koop.

laaden ende te verdraagen, alle die swaar- ende bitterhedden, welke aan het menschelik leeven vast zijn.

Naamelik of de Vermaaken, welke wy door het *gefigt* onser *oogen* genieten, soo groot zijn, dat die alle het affieneliken verdooven, ende ons het leeven soo hoog doen agten?

Of de aangenaame *geluiden* ende op een sluitende stemmen; die onse *ooren* streelen, ons het leeven soo dierbaar maaken?

Of het dan zijn de aangenaame *Reuken*, die ons hert verquikken, ons het leeven soo hoog doen agten?

Of de vermaaken, die wy door lekkere *spijs* ende *drank* te *smaaken* genieten, soo veele op ons vermoogen?

Of het *gevoel* ende de *beweeingen*, die wy gedurende een wet-
tig *byslaapen* ende omarmen van eene seer lieve *Eegaade*, genieten ofte onderworpen zijn; ende die in der daad soo groot zijn, dat middeler wijle ons geheel lighaam *beroerd*, ende onse eedele *Siele* van den gebruike des *verstands*, by naast in het geheel beroofd werd; ons des niet te min soo een groot vermaak aanbrenghen, dat wy sonder die niet souden willen leeven?

Ende vertrouwen wy, dat besaadigde *Leesers*, weetende dat dit alle *beweeingen* zijn, die van onsen *lighaame* hangen, ende die wy met den dommen *Beesten* gemeen hebben, derhalven besluiten sullen, ende ook het daar vooren houden moeten; dat deese *beweeingen* uit haaren aard niet dan ten behoude des menscheliken *lighaams*, ende ter voortteeling van dien strekken; ende dat de *Vermaaken* daar uit onstaande, als ook het *leeven*, voor soo veele het daar in bestaat, niet hooger dan ietwes *beesteliks* kan ofte behoorden te werden geagt.

Sulks wy nog andere menschelijke Vermaaken, die wy met den *Beesten* niet gemeen hebben in het bysonder voordraagen, ende daar van den *Leesere* de selve *vraagen* doen moeten.

Naamelik buiten de befigheeden der Menschen, om sig te *ernieren* ende haaren *kost* te bekoomen, die ons afgedwongen werden, ende onder de vermaakelikeeden onses leevens niet gesteld zijn; komt ons eerst in onse gedagten, dat de *weelderigste* Menschen sig plagten te vermaaken, met *Huizen* te *bouwen*, *Bossen* ende *Boomgaarden* te *planten*, *Kinderen* te *reelen* ende op te *voeden*, als ook een

een *groot gefin* te voeden, om daar van *gediend* ende *ge-eerd* te werden; Sulks wy op yder van dien nu vraagen, of daar in niet meer ongemaks, als vermaaks geleegeen is? ende of wy dit onder de aller-grootste Vermaaken onfes leevens stellende, geene reeden hebben, om waarelik ons *menschelik Leeven* seer weinig te agten.

Eindelijk komt ons voor, dat de Menschen, die met het *grootste ooverleg* haar leeven doorbrengen, haar grootste Vermaak ook stellen ende vinden, in het ondersouken ende uitvinden der *waarheid* ende *nuttigheid* aller saaken, ende insonderheid der geenen, waar aan den Menschen in het gemeen, ofte den uitfoukeren ende uitvinderen bysonderlik veel geleegeen is; ook uit dien hoofde, dat sy daar naa een seer groot vermaak genieten, in den *omwegange* met andere Menschen, die haar seer gelijken, ende dat sy Menschen onderling haare gedagten bekend maakende, met groot genougen bevinden, daar in oover een te koomen. Het welk alsoo waarelik de *eenige* menschelijke beefigheid, ende een gedeelte onfes leevens is, waar aan geene andere ooverweegende *ongemakken* vast zijn, wy met *regt* voor het meeste vermaak ende voor het fout onfes leevens behoorden te houden. Dog alle andere *ongemakken* onfes leevens daar teegen in der schaale gelegd weefende; soo kan dat vermaak alleen in geenen deele alle de selve ongemakken ophaalen, gelijk men ten deesen opsigte van *ouds* met der waarheid segt, dat de Menschen in haar leeven voor een *Upperken Wijn* een *Okshoofd* *Afsijn* drinken moeten.

Dit aldus, van de saaken welke wy sonder eenige voorgaande reedenkaavelinge *beminnen*, voorgedraagen hebbende; soo is nog ooverig, dat wy ook voordraagen, die saaken van welken wy uit der aard ende sonder eenige voorgaande oordeelen afkeerig zijn. Ende oovermits die in seer grooten getaale zijn, soo fullen wy, eeven gelijk wy van de *beminuelike* saaken gedaan hebben, niet dan de voornaamste der *geveesde* ofte *gehaate* saaken aanroeren, ende daar naa van de *Dood*, daar wy allermeest voor gewoon zijn te schrikken, breeder spreeken.

Dat wy sonder eenige voorgaande reedeneeringe de *arremoede* vreesen, is eenen ydere bekend; maar leerd ons alleen de reeden-

kaaveling, dat de *waare* arremoeude bestaat in de behouftigheeden van het gunt ons onnoodig is, om met een *gesund* lighaam te kunnen *leeven*; waar toe seer weinig van nooden is; ende wy ons selven wel onderfoukende, bevinden, dat wy meest vreesen, dat ons ontbreeken sullen die dingen, sonder welke wy ons verbeelden niet *vermaakelik* te kunnen *leeven*. Ende oovermits wy nogtans niet *leeven* van den oovervloed, ende dat onse *Natuur* niet alleen met weinige te vreedem is, maar dat wy ook met weinige dingen wel aangelegt zijnde, veel gemakkelijker, dan met een grooten oovervloed van dien, *leeven*: *a* Soo leerd het fig. selven, dat wy de *arremoeude* in sig. selven weinig te vreesen hebben.

Dat wy sonder eenige voorgaande oordeelen, alleen uit eenen aangebooren aard, de *schande* soo seer vreesen, dat veele Menschen liever *sterven* willen, dan die lijden; is niemanne onbekend; Maar de *Reedenkaaveling* alleen leerd ons, dat wy door geene *schande* die ons van andere Menschen aangedaan werd, ofte soude kunnen werden, in ons selven minder zijn, ofte souden werden, dan wy te vooren waaren, ende dat de *schande* derhalven soo seer niet gevreesd behoorde te werden. *b*

Eindelijk bevinden wy, dat wy sonder eenige voorgaande reedenkaavelinge de *Dood* vreesen, als het aller-grootste quaad, dat ons soude kunnen ooverkoomen; sonder te weeten, *Wat de Dood zy*; ende *wat quaad de selve ons aanbrengd*, ofte aanbrenge sal. Weshalven wy daar oover aldus reedeneeren. De *Dood* der Menschen nietwes anders zijnde, dan een *stilstand* ofte *ophouden* aller menschelijke gedagten, willen, ende uitwerkingen van dien, welke haaren oorsprong hebben uit de *vereeniging* onser *Siele*, als voormeld met den menschelijken *lighaame*. Ende deese *Dood* ofte *stilstand* aller menschelijke werken, ontstaande uit, ofte eigendelik zijnde eene *scheidinge* onser *Siele* van den menschelijken *lighaame*; Soo behooren wy te weeten, dat die *scheiding* niet ontstaat eenige veranderinge ofte verminderinge, die der *Siele* in sig. selven

a *Natura paucis contenta. Vivitur exiguo melius si noveris uti.*

b *Quae venit e merito pana dolenda venit. Hic murus abeneus esto, nil conscire sibi, nulla pakescere culpa.*

ven overkomt, ofte die sy onderworpen is; maar dat die *scheiding*, *dood* ofte *stilstand*, alleen onstaat uit foodaanige veranderinge, verminderinge, ofte vernietiging des menschelijken lighaams, waar door ons Bloed in ons hert niet meer ter opkookinge ofte opsiedinge bequaam zijnde, aldaar stil legt, ende niet meer opkookt, nogte eenige geesten naar booven in onse *Herffenen* send; welker geesten bewegingen onse *Siele* aldaar plagt te bestieren, terwijl de selven ook in onser *Siele* eenige *gedagten*, op die bewegingen slaanden, plagten te verwekken, welke nu aldaar, door het ophouden aller *bewegingen*, niet meer tot eenige menschelijke *gedagten* opgewekt kan werden, nogte bestieren kan die bewegingen, welke daar niet zijn. Sulks ons *lighaam* ofte *lijk* voortaan gants geene gemeenschap met onser *Siele*, nogte onse *Siel* eenige gemeenschap met onsen *lighaame* ofte *lyke* hebben kan. Ende dat ons allen dit eenmaal sekerlik sal overkoomen, is eenen ydere soo seer bekend, dat het met dit seer aardig *Francois* versken, van ouds is uitgedrukt geworden:

*Trois choses sont tout d'un accord,
La Court, l'Eglise, & la Mort.
La Court prend a Droict & a tort.
L'Eglise prend du Viv & du Mort.
La Mort prend le foible & le fort.*

Het welk wy, dog oncierelijker, dus met Duitse woorden tragen te seggen:

't Hof, Kerrik, en de Dood, zijn al eens op gesmukt.

Want 't Hof 't al slings en regts, d'aar Dood en Leevend plukt.
De Dood, 't al jong of oud, en swak of sterk, wegrukt.

Ende indien wy daar beneevens bedenken, dat een *geest*; wiens weesen in *denken* ende *willen* ofte *niet* willen bestaat, gelukkig ofte ongelukkig is, naar die *gedagten* hem *verblijden* ofte *bedrouwen*; ende dat daar en teegen een menschelik lighaam geene *gedagten* in sig selven hebben konnende, niet gefegt kan werden, ver-

maakelijke ofte drouwige gedagten te hebben, of wel *gelukkig* ende *ongelukkig* te zijn: Soo volgd daar uit, dat wy de verandering ende vernietiging onses lighaams te gemoet siende, die niet behoorden te vreesen, nogte ons daar oover te bedrouwen; als weetende, dat het gunt ons waarelik *gelukkig* ofte *ongelukkig* maaken kan, naa de vernietiging des opgemelden lighaams, in sijn geheel blijfd: Ende is dit het gunt de *oude Wyzen* ons geleerd hebben, met te seggen, dat onse *Siel* alsoo gewillig van, ofte uit dit *leeven* behoorde te scheiden, als wy met ons lighaam scheiden uit eene *maaltijd*, daar wy met onse Vrienden vroolijk zijn geweest, ende verfaadigd zijn geworden.

Sulks wy de reeden ondersoukende, waarom des niet te min de Menschen de *Dood* ten uitersten *vreesen*; geene kunnen vinden; dan onse langduurige *Kindse* Voor-oordeelen, ende lange *gewoonte* van ons lighaam seer te lieven ende te beforgen, op dat wy niet door het *quetsen* onses lighaams werden bedroufd, ofte dat niet ons lighaam door de *Dood* waarelik vernietigd werde: Ende blijfd opgemelde *vrees* des *doods* ons voorneemendlik by, om dat wy daar beneevens ons seer swaarelik, selfs op onser allerbeste *reedenkaavelinge* in gewigtige saaken, derven betrouwen; dan *b* ten zy die door onse eigene *ondervindinge* bekrachtigd kunnen werden: het welk, oovermits van den stande onser *Siele*, naa de scheidinge uit ende van den lighaame niet geschieden kan: alsoo wy niet van den *Doode* verrijsen, om ons selven als dan indagtig, ofte ook anderen Menschen bekend te können maaken, in wat voor eenen stande onse afgescheidene *Siel* geweest zy. Waarom ook in ons die *Liefde* tot ons *lighaam*, ende de *vrees* van eenen arger stand onser *Siele*, dan wanneer de selve aan onsen lighaame vereenigd is, des te meer veroorsaakt werd, ende ons by blijft.

Sulks wy ook daageliks bevinden, dat Menschen die om haar *weldoen*, ofte om dat sy naar de *Reeden* ende de *Goddelike wetten* geleefd hebben, ofte meenen geleefd te hebben, door andere *boose*

a *Discedendum e vita tanquam saur a Convivio.*

b *Nisi Demonstratio ea a Priori, etiam a Posteriori confirmetur. quod impossibile.*

Se Menschen ter Dood vervolgd werden, daar door gemeenelik in haare hoope van een beeter Leeven der Siele, naa sy van den lichaame gescheiden sal weesen, soo seer gesterkt werden, dat sy niet alleen de smerten des Doods, ende de vernietiginghe haares lichaams veragten, maar ook gaarne ende blygeestig uit dit leeven scheiden.

Gelijk wy ten allen tijden, selfs onder den Heidenen, by den Grieken ende Romeinen gesien hebben, dat de Politike Martelaars, weetende dat sy om de waarheid geleerd te hebben, ofte om haare deugd ten welvaaren der gemeene Ingeseetenen hunnes Vaaderlands besteet, gedood souden werden; soo seer op de Goddelijke Wijsheid ende Goedheid vertrouwd, ende van de selve soo seekerlik eenen beeteren stand haarer Siele verwagt hebben, dat sy met eenen onbescroomden gaemoede der Dood te gemoet getreden zijn. Ende wy de staalkens daar van sien konnen aan Socrates, Seneca, Thrasea, Petrus, Helvidius, Priscus, &c.

Ende oovermits in geenen Lande ter wereld dan in Engeland, nu bekend is eene Politike Regeering, waar een Koning naar Regten, ende ook in der daad den Wetten onderworpen is, gelijk het selven blijkt soo haast aldaar een Parlement vergaaderd is, ende dat des niet te min de Koning in het afweesen des Parlaments, van seer oude tijden af, de Wetten soodaanig heeft doen uitvoeren, dat in dien Lande alleen, meer als in alle andere Landen van Europa te saamen, Menschen zijn gedood, die geroemd hebben, als onschuldige ende Politike Martelaars, voor de Vryheid ende de wettige Regeeringe des Lands, te sterven: Soo is geen wonder, dat men daar ook veel meer Menschen kloukelik ende onverfaagd ter dood heeft sien gaan, als in eenigen anderen Lande; sonder dat wy het selven toeschrijven konnen aan eenen bysonderen aard der Engelschen: a Alfoo wy diergelijke Exempelen van kloukmoedigheid omtrend de Dood in onse Landen ook gesien hebben, by alle de geenen die sig verseekerd hebben oover het betragten van het welvaaren hunnes Vaaderlands te werden gedood. Gelijk daar van in den Jaare 1619. ende in den Jaare 1672. selfs een oud Man van

Yyyy 3

drie

a Vide T. Smith de Republica Angl. lib. 2. cap. 24.

drie ende seeventig Jaaren, ende twee seer vermaarde *Helden* Gebroeders in den bloeme haares leevens, ons tot seer doorlugte bewijfen strekken konnen. Behalven dat wy in alle Landen van der Weereld, ende ten allen tijden seer doorlugte Voorbeelden hebben gesien, aan Mannen ende Vrouwen, die kloukmoedig ende blijdelik ter dood zijn gegaan, wanneer men haar heeft willen doen afweeren eenen *Godsdienst*, die in haar gedagten de waarhaftige ende *Goode* aangenaam was; als sig in soo eenen gevalle verfeekerende, dat sy dit stervelijken afgelegd hebbende, met de Kroone der Eewige Gelukfaaligheid fouden werden gekroond. *a*

Sulks deese soo *Christelike* als *Politike* Martelaars, ende alle die om haare *Deugd* koomen te lijden, ons afgebeeld werden met den soet-singenden *Swaane*, ende den moedigen dapperen *Paarde*. Ende de drie andere *FABULEN* ons afbeelden, alle foodaanige Menschen, welke nooit te regt hebben bedagt, wat haar *Leeven* ende haare *Dood* zy: ende welke dien volgende met de vooroordeelen haarer Kindsheid beladen blijven: Waarom de eerste deeser drie *FABULEN* ons vertoond een Mensch, die selfs teegen den loope der *Nature* ende onsen eigen aard, van de gebreeken des *Ouderdoms* gaaren *ontslaagen* soude werden. De tweede vertoond ons een Mensch, die liever als te sterven, met alle de gebreeken des *Ouderdoms*, ende des geheelen menschelijken leevens, altijd beswaard soude weesen. Ende vertoond ons de derde *FABUL* alle foodaanige Menschen, welke sig nog om wel te leeven, nogte om wel te sterven bereiden: maar altijd het een ende het ander *uistellen*, tot dat sy van der *Dood* verrast werden.

Sulks de eigentlijke sin deeser *FABULEN* is, ons te leeren:

b Dat die op God betrouwd,
Gewis wel heeft gebowd.

Ende dat, gelijk een die wel geleefd heeft, niet quaalik sterven kan; ook een die quaalik geleefd heeft, naaweliks wel sterven kan.

a Sie alle, soo wel oude als nieuwe Martelaars-bouken der Christenen.

b In te Deo sine speravi non confundor in aeternum in justitia tua libera me. Psalm 39.

kan. Sulks wy, geduurende ons ydel Leeven, *wel doende* ende vro-
lik zijnde, onbeschroomd de Dood behoorden te verwagten, al-
 tijds indagtig zijnde der volgende *Heilige Woorden*: „Ende ik
 „hoorde een stemme uit den Heemele, die tot my seide, schrijf,
 „*Saalig zijn de Dooden, die in den Heere sterven, van nu aan*: Jaa segt
 „de *Geest*, op dat sy rusten mogen van haaren arbeide: ende haa-
 „re werken volgen met haar. *Apocal. cap. 14.*

P. C. P.

Die't Leven en de Dood had, tot een Slot, beschreven;
Mocht dat niet zien voldrukt. De Dood ontwong hem 't Leven.

Doch zijn Geschrift en Naam zal leven eeuwen lang.

Dies is dit, elk ten nutt', zijn laatste Swanenzang.

H. Sw.

